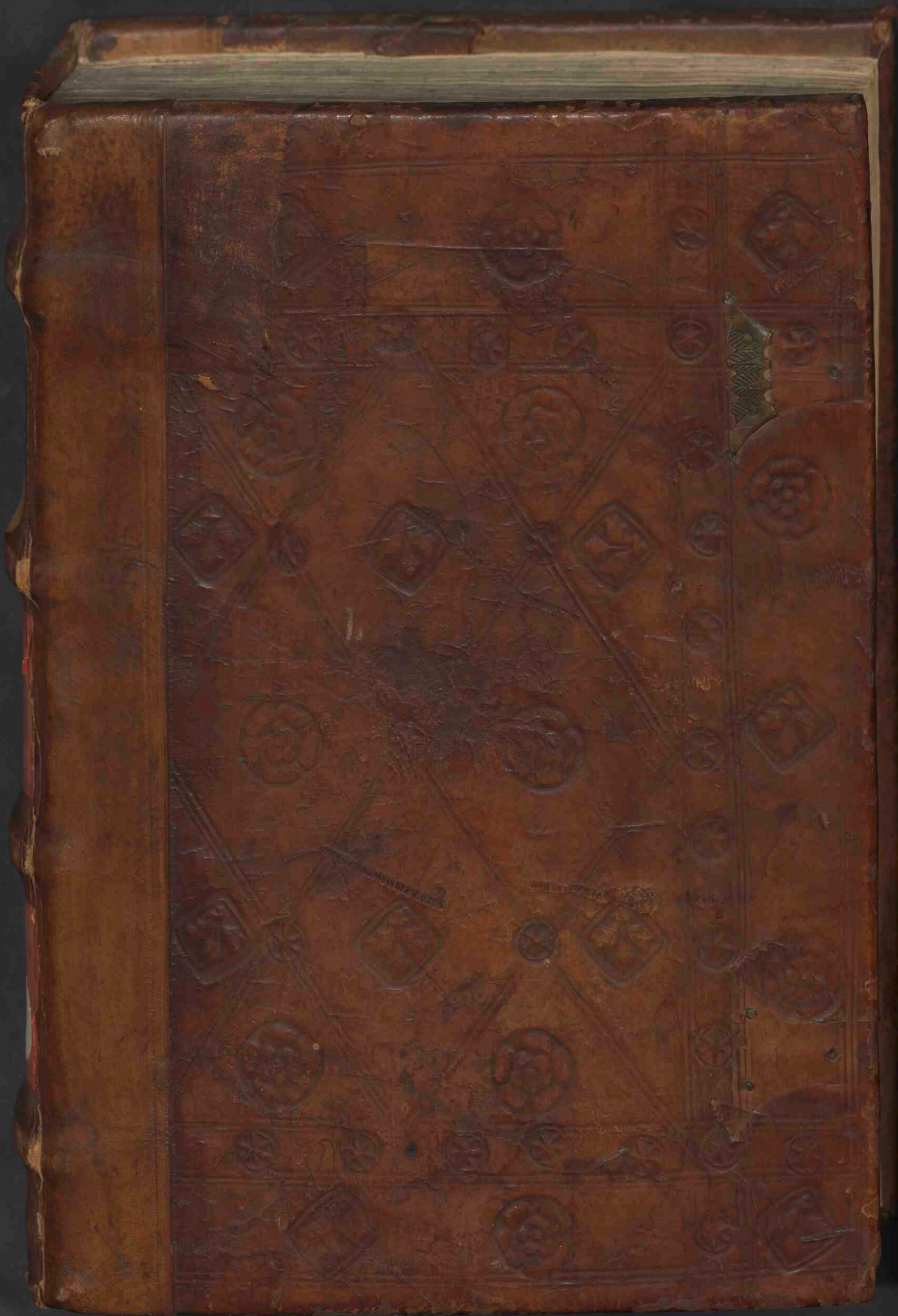

Vocabularius vttriusq[ue] iuris.

<https://hdl.handle.net/1874/461621>

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
  - de rug van het boek
    - de kopsnede
    - de frontsede
    - de staartsede
    - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
  - the spine
  - the head edge
  - the fore edge
  - the bottom edge
  - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

qđ est vey si testator vixit cū illis et naturali ter. se. si naturaliter vixit: et mortu? sit ci uilit. tūc enī nō recoualescit. Causa ē singu laris i. l. q. v. r. e. ff. d. p. c. i. p. a. o. f. q. nō alle. i. materia. et ē mirabilis casus ille fm Ludo. d. Roma. Jre testm nouissimum imobile ple nerat. et testatoris obitu pfirmat. c. cū mar the. s. ceter. d. cele. m. l. Et testm facere pōt q. habet ānos. xliij. In aut. vt spō. larg. s. j. Jre alio mō. Testm ē lex diuina septa no. ua vel vet. et sic dicitm? biblia cōtinere duo testamēta. videlz testm vetus et nouum. Et testm vet. et nouū ē recipiēduz a nobis qđ in paternis canonibz nullū eoz ex toto te. neat insertū. Et iuentū. c. iter canones facti pape Inno. cū p auctoritate h. docet. vt ha. bet in. c. si a romanorū. s. ite si ideo. x. d. l. Abi subdit. Restat nimirū q. decretales eple romanorū pontificū sūt recipiēde. et si nō sūt canonū codici cōpaginate p. c. beati Leonis. xxv. q. j. oia. qđ etiam attribuit da malo pape vbi oia custodiri mandant.

De Zi

Zignus vel **Zignū** dicitur esse omne genus ma terie lignee. vt in. l. xij. tabul. et d. 30. in. l. i. eo. t. l. i. in. l. de. red. i. l. v. Un. zignarij dicitur oēs q. edificant.

Zignus in. l. i. c. u. s. Re. q. r. s. Actio. **Ziguli** dicuntur foramina q. h. ex. fumus. **Zhiro** ē nou? miles. vt. c. d. thiro. l. i. xij. **Zhirus** ē serpens venenosissim? de q. fit thir. riaca magna.

Zitubatio ē cur ego hinc inde duo s. r. i. a. s. c. l. a. nec tū alitū eoz. q. dubio credulitate meā applico. Un. Zitubare dicitur q. q. suspitioez habet sup eo de q. p. tendit vt in. c. in. nostra p. n. t. a. de. p. c. u. in. glo. i. l. j. Etiam zitubare est defectuose loq. v. l. ignorare. Un. zitubas p. ignorare habedus ē. C. de. p. d. i. n. d. e. l. v. l. et ff. d. l. i. h. o. e. t. h. i. l. i. j. s. l. s. q. ar. c. d. n. s. d. secū d. s. n. u. p. Vbi glo. p. z. s. r. a. et. c. p. p. o. s. u. i. t. de. d. i. u. g. s. e. r. in. glo.

Zitulus quicq. signū dicitur Quicq. cā acq. redi do minij. Quicq. ipa ecclia. vt titul? facti Petri Quicq. clericatus. Quicq. canonicatus i. aliq. ecclia vñ d. q. s. i. t. u. l. a. r. i. l. clericari vel ca nonicari. Item quicq. capif p. cā mobili ad dominij trāstatoez. vt p. locatōe. vt. c. ecclia s. a. c. t. e. i. j. vt l. i. p. e. Jre titul? ē iusta cā posside di qđ nrm ē. et sic etigif iust? titulus in vsu

capione et p. scrip. c. si diliget. d. p. l. e. b. et glo. sūme. x. v. j. q. i. i. j. Etia titul? possessoris causa tribuit p. scribēdi. vt. c. j. d. p. l. e. b. l. i. v. j. et ē vñ de p. n. c. i. p. a. l. i. b. r. e. q. s. i. s. ad p. l. e. c. t. i. o. e. z. Dicitur etia titul? q. libet ordo ecclia stic? quilibet dignitas v. l. p. l. a. t. i. o. et sic d. quis i. t. u. l. a. r. i. in aliq. ecclia. i. o. r. d. i. n. a. r. i. fm Bern. in. c. d. u. d. i. de elec. sup. p. b. o. i. n. i. t. u. l. a. t. a. et ff. si cer. p. e. in rubricis.

Zitul? possessoris v. l. possidēdi ē i. n. t. i. t. u. l. u. s. p. o. s. s. e. s. s. i. o. n. i. s. Et cā q. r. e. q. s. possideat vt emptio veditio: donatio: p. m. u. t. a. t. i. o. q. p. e. m. p. t. i. o. e. z. et s. i. l. i. a. i. n. c. i. p. i. m. u. s. p. o. s. s. i. d. e. r. e.

De Zo

Zochi fm d. 30. dicuntur sustentatoez pau perum.

Zogatos dicimus aduocatos. a toga veste noiatos quā habebant olin aduocati di uersam a ceteris. vt p. h. cognoscenē.

Zota l. o. i. s. ff. d. p. a. c. t. i. l. i. s. v. n. u. s. s. p. a. c. t. i. v. b. i. i. d. e. m. d. i. c. i. m. u. s.

Zorneamēta dicunt q. dā nūdine v. l. f. e. r. i. e. i. q. bus milites ex edicto puenire solent. et ad ostēsiōe v. i. r. t. u. s. u. a. z. et audacie temere con gregari vel cōgredi. vt. c. de torneamē. et cā p. h. i. b. i. t. i. o. i. s. ē p. e. r. i. c. u. l. u. m. a. i. a. z. et m. o. r. s. h. o. i. m. inde pueniens vt ibidē notat.

Zortura pōt q. fieri in domo. nō in i. n. d. i. c. i. o. q. n. i. t. a. b. u. l. e. t. e. s. t. a. m. e. n. t. i. p. a. t. r. i. s. e. o. z. f. i. l. i. o. z. q. z. f. a. m. i. l. i. a. i. n. t. e. r. f. e. c. t. a. d. i. c. e. b. a. t. u. r. p. u. s. q. s. q. i. t. o. de seruis habere? apte recitate sunt. vt in. l. i. si ea q. i. t. o. l. e. d. b. i. s. q. v. l. i. d. i. g. i. t. i. b. i. n. o. d. o. c. i. r. c. a. g. l. o. i. j.

Zosura i. clerico. vide gl. i. c. l. e. q. n. i. d. v. l. et h. o. c. l. e. z. x. x. i. j. d. i. c. p. h. i. b. e. r. e. c. c. l. e. r. i. c. i. s. i. q. u. i. s. e. t. c. l. e. r. i. c. i. s. c. n. o. l. i. c. e. a. t. q. u. e. l. i. b. e. t. et. x. i. j. q. j. d. u. o.

Zorrens ē aq. in ymbze cū impetu q. i. n. i. t. u. in estate torrescit et arefcit. fm glo. in. c. d. u. dum. de sepul.

De Zi

Zrabea ē vestis p. s. u. l. a. r. i. s. vt. l. d. p. s. u. l. i. l. i. l. i. x. i. j. q. v. e. s. t. e. e. t. i. a. z. v. t. e. b. a. t. i. m. p. a. t. o. r. z. et i. a. s. e. p. s. u. i. e. v. o. c. a. b. a. t. v. t. i. a. u. c. d. e. p. s. u. c. t. o. l. i. i. j.

Zractorij erāt filij q. tractabāt et p. c. a. b. a. n. t. i. d. e. s. t. m. a. n. i. b. z. p. r. i. g. e. r. u. t. et p. a. l. p. a. u. e. r. u. t. a. i. a. l. i. a. p. u. b. l. i. c. a. et e. q. s. s. a. c. r. o. v. s. u. t. d. e. p. u. t. a. t. o. s. Vñ d. i. c. u. n. t. t. r. a. c. t. a. t. o. r. i. a. l. i. f. r. e. i. p. e. t. r. a. t. e. p. l. i. n. i. a. v. e. b. e. d. i. a. i. a. l. i. a. Vñ l. r. e. d. a. t. e. l. i. c. e. t. i. e. a. d. t. r. a. c. t. a. n. d. u. z. et p. u. n. i. t. e. d. u. c. r. i. m. i. l. o. s. f. m. A. c. c. u. r. c. e. o. t. i. i. r. u.

Tradere duplicem h. significatiōez. Uno mō ē rem suā in alioz transerre. Corpalis enī res tradi pōt et a dño tradita alienat. s. p. z. p. e. t. h. y. m. o. l. o. g. i. a. d. i. c. t. i. o. i. s. d. z. e. n. i. T. r. a. d. o. q. s. i. t. r. a. n. s. f. e. r. e. n. s. d. n. i. u. m. et sic bñ d. in instru mentis venditōis iure p. p. r. i. o. t. r. a. d. i. d. i. t. i. t. r. a. s. f. e. r. e. n. s. t. r. a. d. i. d. i. t. s. e. u. d. e. d. i. t. Alio mō Trade re capif p. inducere i possessionē siue p. ipa corpali p. s. t. a. t. o. e. r. e. i. t. Et cum d. possessionē tradidit vel ipm equū p. frenū aut librū in manibus.

Traba ē instrū rusticū qđ equandis cespi. bus vel feno colligēdo aptat.

Trahere ē mare trāfire. Un. d. si in pōtio. nibus mare trāscit. l. trāscit. Inde Trahe cum ē p. mare trāstus. Etia alio mō ē no. men ciuitatis.

Tratectia dicitur pecunia q. locatur v. l. p. m. i. t. t. i. f. alitū p. mare ad quēcumq. locum tranfue. benda vel deportada. de act. et obligat. tra. tectie.

Transactio ē de re dubia et lite incerta nōdū finita dato aliq. p. m. i. s. s. i. o. v. l. r. e. t. e. t. o. nō grati. ta pactio. vt in. c. sup. eo. d. trāscit. et idē qđ cōpositio i. n. t. e. a. d. u. e. r. s. a. r. i. o. s. et lite itelligo p. sentē v. l. futurā. q. z. a. n. l. l. p. e. t. i. t. a. pōt fieri trāf. actio. vt. ff. de. p. d. i. n. d. e. l. e. g. a. t. e. r. s. i. q. u. i. s. p. o. s. t. Jre lite subaudio iustā vel iniustā. vt. C. e. t. i. l. i. j. et si q. s. q. n. agit credit se h. i. e. i. n. i. s. t. a. causā als d. n. i. v. l. ff. de. p. d. i. n. d. e. l. i. s. i. v. l. t. n. i. t. e. r. i. n. s. i. s. t. e. n. t. e. et r. e. s. i. s. t. e. n. t. e. v. t. s. i. a. c. t. o. z. p. c. a. l. i. u. n. i. a. i. n. s. i. s. t. a. t. n. u. l. l. a. s. i. t. t. r. a. s. a. c. t. i. o. s. i. r. e. u. s. p. c. a. l. u. m. n. i. a. r. e. s. i. s. t. a. t. v. a. l. e. t. t. r. a. s. a. c. t. i. o. q. s. t. i. a. d. e. u. z. C. e. t. i. l. i. s. u. b. p. t. e. r. t. u. l. z. p. a. l. i. a. v. l. a. s. h. ē p. a. c. t. i. o. nē d. d. o. l. o. v. l. r. e. p. l. i. c. a. t. o. e. z. d. o. l. i. p. s. u. l. a. t. a. c. t. o. r. i. v. t. i. b. i. d. e. d. z. q. n. r. e. u. s. d. o. l. o. i. n. d. u. x. i. t. a. c. t. o. r. e. a. d. t. r. a. s. i. g. e. d. u. Et d. i. d. e. s. c. r. i. p. t. o. e. nō gratuita pa. ctio ideo q. z. fieri non pōt gratis. imo expe. dit q. s. cū sit trāfactio aliq. d. d. e. r. v. e. l. d. a. r. e. p. m. i. t. t. a. t. t. r. a. s. i. g. e. t. i. Un. fieri d. z. aliq. dato re. t. e. t. o. v. l. p. m. i. s. s. i. o. Alioq. n. trāfactio non p. c. e. d. i. t. et i. e. o. q. d. d. z. aliq. itelligit etia de modi. co. q. z. si q. s. t. i. o. e. r. a. t. d. e. r. e. v. a. l. e. t. e. t. i. u. pōt fieri t. r. a. n. s. a. c. t. i. o. p. d. e. c. e. v. l. p. m. i. n. o. r. i. s. N. e. c. pōt d. i. c. e. r. e. t. r. a. s. i. g. e. s. s. e. d. e. c. e. p. t. u. q. z. t. r. a. n. s. i. g. i. t. s. u. p. i. n. c. e. r. t. o. Item in eo q. d. d. e. r. e. d. u. b. i. a. et lite i. n. c. e. r. t. a. i. n. t. r. a. s. t. i. t. u. e. p. o. n. i. t. v. t. s. i. t. s. e. l. u. s. d. e. r. e. q. d. u. b. i. a. et i. n. c. e. r. t. a. ē l. i. t. e. i. p. p. t. e. r. l. i. t. e. m. q. z. l. i. s. q. d. i. u. p. e. d. e. t. f. a. c. t. e. r. e. d. u. b. i. a. et i. n. c. e. r. t. a. Nā enē? l. i. t. i. s. et i. n. d. i. c. i. o. z. i. n. c. e. r. t. a. l. i. q. d. d. e. b. e. t. f. f. d. e. p. e. c. u. Un. sup eo qđ in q. s. t. i. o. n. e. v. e. r. t. i. t. l. i. t. e. p. e. n.

dete pōt fieri trāfactio. et ideo d. lite nōdū finita. Nā si iudicatū ē nec appellari pos. set. nec aliq. remedio sniam retractari. ita q. d. snia nō dubitaret certe trāfactio nō va. leret. vt si q. s. d. d. e. n. a. t. ad. x. d. i. c. a. t. v. e. r. u. ē m. e. t. u. b. i. d. e. n. a. t. u. ē s. e. a. d. x. et v. e. z. ē q. d. d. e. b. e. o. s. e. d. si v. i. s. e. s. s. e. p. t. e. r. v. d. a. b. o. t. i. b. i. i. n. p. r. i. n. e. n. t. i. t. u. c. t. r. a. s. a. c. t. i. o. n. u. l. l. a. e. s. s. e. t. et si iudicatū negaret. adeo tū liqda foret p. b. a. t. i. o. v. t. nō sufficeret negare adhuc ē idē. vt. C. d. p. e. l. i. q. s. n. i. a. z. D. i. c. i. t. e. n. i. t. r. a. n. s. a. c. t. i. o. q. s. i. a. c. t. o. i. s. i. n. a. m. i. c. i. a. s. e. u. a. m. i. c. a. b. i. l. e. cōpōitōez trāstio. Trāstio enī a. l. i. t. e. et a. b. a. c. t. o. e. q. d. cōpōit i. n. t. e. f. e. p. a. c. t. i. f. e. t. e. l. cū tū g. r. i. s. nō remittit actio. secus si g. r. i. s. r. e. m. i. t. t. i. t. q. c. a. s. u. n. s. i. t. t. r. a. s. a. c. t. i. o. s. i. s. i. m. p. l. e. x. p. d. o. n. a. t. o. e. z. p. a. c. t. i. o. q. e. n. i. t. r. a. s. i. g. i. t. q. s. i. d. e. r. e. d. u. b. i. a. et lite incerta neq. finita trāstio. l. cōpōit. vt. in. c. sup. e. t. l. i. g. l. o. i. j. et sic i. s. t. r. a. s. i. t. a. b. a. c. t. i. o. e. q. t. r. a. s. i. g. i. t. et i. s. q. u. i. p. p. r. i. e. a. g. i. t. d. z. t. r. a. s. i. g. e. r. e. v. t. C. e. t. i. l. i. j. p. a. l. r. e. a. u. t. i. m. p. r. o. p. e. Jre i. s. p. i. a. l. i. b. z. nō valet trāfactio p. p. r. i. o. n. o. i. e. d. i. c. t. a. c. s. i. q. n. c. l. e. r. i. c. i. d. e. o. f. f. i. d. e. l. e. g. z. c. s. u. p. e. o. p. a. l. e. t. e. t. e. x. i. c. o. s. t. i. t. u. t. et c. p. t. e. r. e. a. e. o. t. i. R. o. q. z. t. r. a. s. a. c. t. i. o. i. n. s. p. i. a. l. i. b. z. p. r. i. n. e. t. s. p. e. z. s. y. m. o. n. i. e. V. e. r. b. i. g. r. a. Duo litigāt sup aliq. bñficio ecclia. stico. puta ecclia v. l. p. b. e. d. a. et etia sup iure p. s. e. n. t. a. d. i. t. a. l. t. r. a. s. a. c. t. i. o. cū sit sup re sacra n. va. let q. n. alter illoz dat alteri. x. v. l. p. t. e. r. a. n. n. u. a. t. i. v. t. c. e. s. s. e. t. a. l. i. t. e. et a. l. t. e. r. o. b. t. i. n. e. t. e. c. c. l. i. a. z. s. e. u. p. b. e. d. a. s. e. u. s. u. s. p. n. i. t. a. d. i. cū sit annexū spūali. s. s. p. e. s. s. y. m. o. n. i. e. ē v. b. i. a. l. i. q. d. d. a. t. v. l. p. m. i. t. t. i. t. s. i. z. u. e. r. e. t. i. n. e. t. i. t. a. l. i. b. z. v. t. p. o. s. s. i. d. e. a. t. a. l. s. p. c. e. d. e. r. e. t. i. s. p. i. a. l. i. b. z. n. l. l. o. d. a. t. o. r. e. t. e. t. o. v. l. p. m. i. s. s. i. o. S. e. d. tūc p. p. r. i. e. nō ē trāfactio. s. i. c. i. r. c. a. t. p. a. l. i. a. v. a. l. e. t. t. r. a. s. a. c. t. i. o. t. a. l. i. mō s. u. p. t. a. S. u. m. i. t. a. u. t. a. l. i. e. et l. a. r. g. o. mō t. r. a. s. a. c. t. i. o. p. u. t. ē a. m. i. c. a. b. i. l. cōpōitō. et sic pōt fieri i. s. p. i. a. l. i. b. z. v. t. i. c. s. t. a. t. u. i. m. d. t. r. a. s. a. c. t. a. r. c. n. i. s. s. i. e. s. s. e. n. t. d. e. p. b. e. z. c. v. l. d. r. e. r. i. p. m. u. et h. d. u. i. e. x. v. t. r. a. q. z. p. r. e. d. e. t. s. p. i. a. l. e. a. u. c. t. o. r. i. t. a. t. e. tū s. u. p. i. o. r. i. s. v. t. s. i. a. l. i. q. l. i. t. i. g. e. t. s. u. p. e. c. c. l. e. s. i. j. s. et e. p. s. v. l. a. r. c. h. i. e. p. s. cōpōnat eoz iure Jre non valet trāfactio in subiectōe spūali c. p. t. e. r. e. a. i. j. e. o. t. i. S. u. b. i. e. c. t. i. o. e. n. i. m. ē s. p. i. a. l. e. q. d. et ideo aliquo dato vel p. m. i. s. s. i. o. s. i. u. e. r. e. t. e. t. o. r. e. m. i. t. t. i. nō pōt. V. e. r. b. i. g. r. a. Iste subiect? ē p. m. o. a. b. b. a. t. i. e. t. a. l. i. s. e. c. c. l. i. e. s. a. c. t. i. p. e. t. r. i. Vñ vult trāstingere. i. d. a. r. e. x. x. x. s. o. l. i. d. o. s. v. l. a. l. i. u. d. i. n. c. e. r. t. o. c. a. s. u. v. t. s. i. t. e. x. e. m. p. l. e. a. b. a. b. b. a. t. i. e. s. u. b. i. e. c. t. i. o. n. e. q. u. i. c. e. n. s. u. s. e. s. t. l. i. c. z. e. s. s. e. t. r. e. c. o. g. n. i. t. i. o. d. e. b. i. t. e. s. u. b. i. e. c. t. i. o. i. s. c. o. m. m. i. s. a. i. a. d. e. c. e. n. s. i. t. nō valet talis trāfactio p. p. t. e. r. s. u. b. i. e. c. t. i. o. n. e. m.

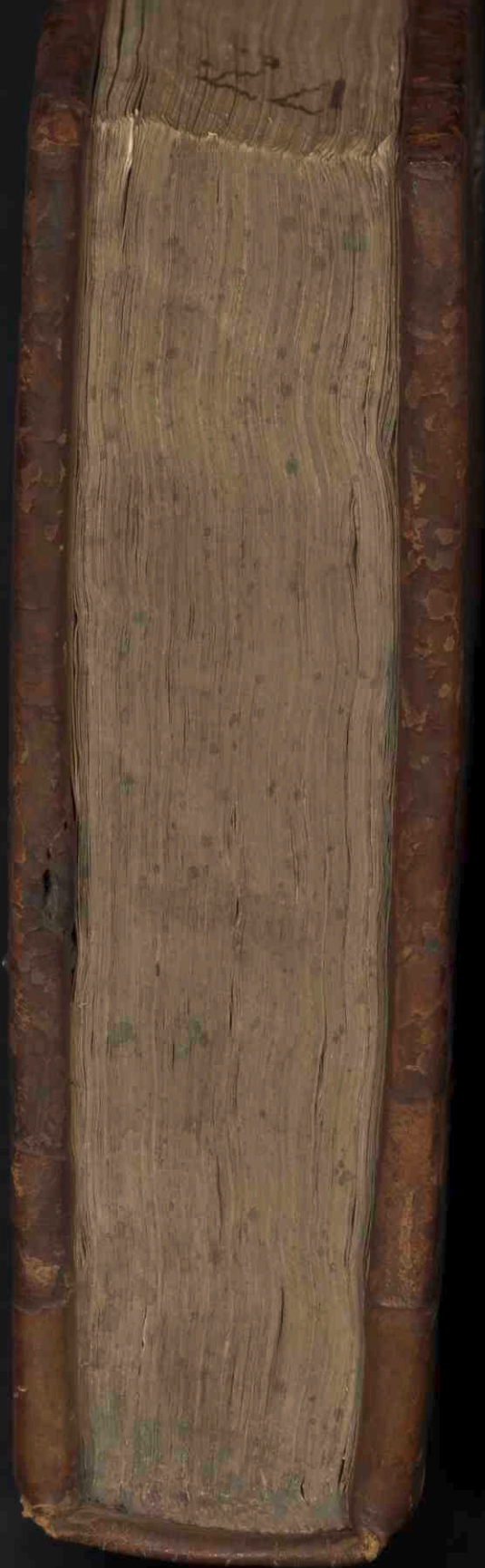

L. fol.

150

RARIORA

Cm

Cm

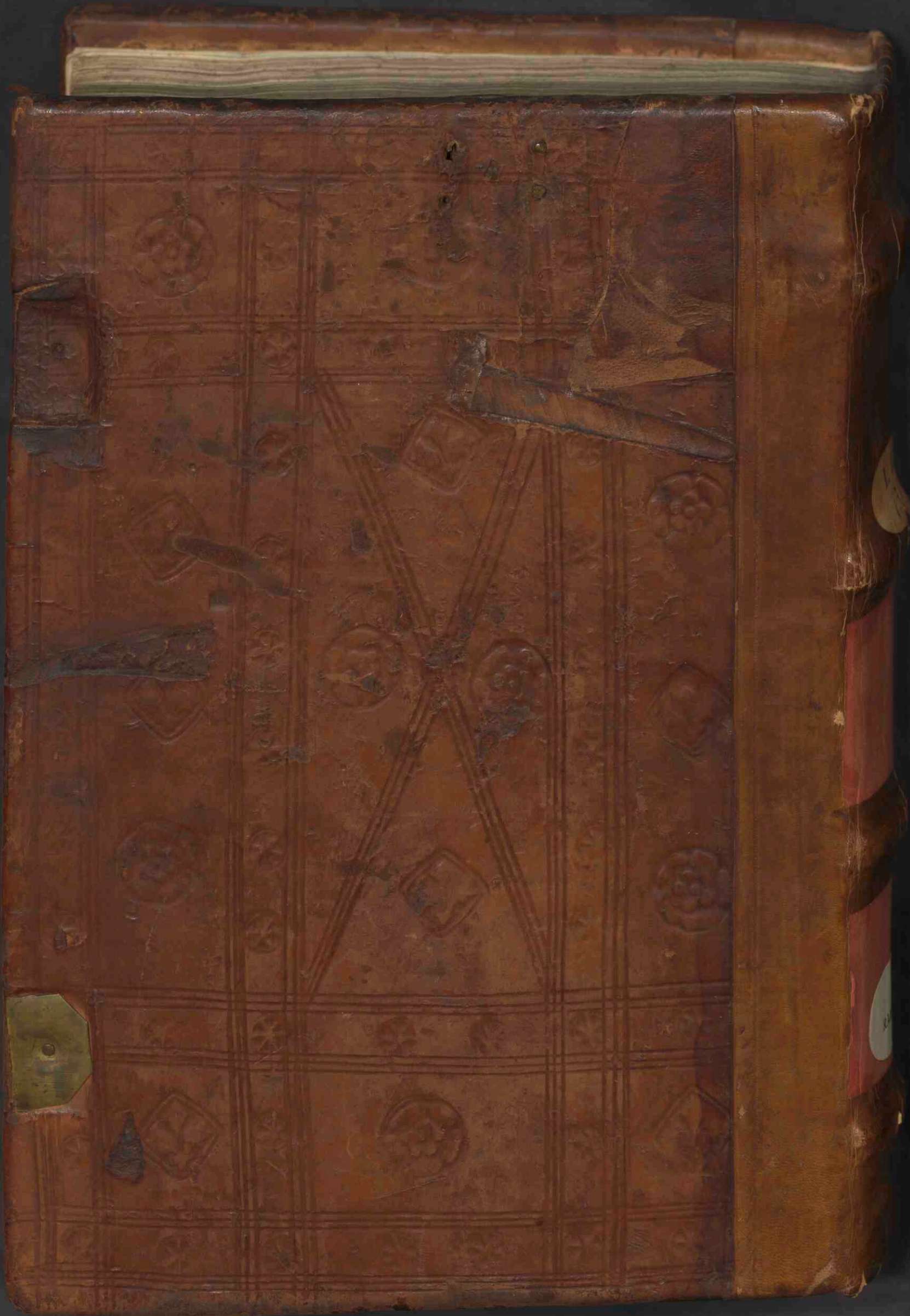
177.
t.

Cm

Cm

L. fo.
150

L. fo. 150

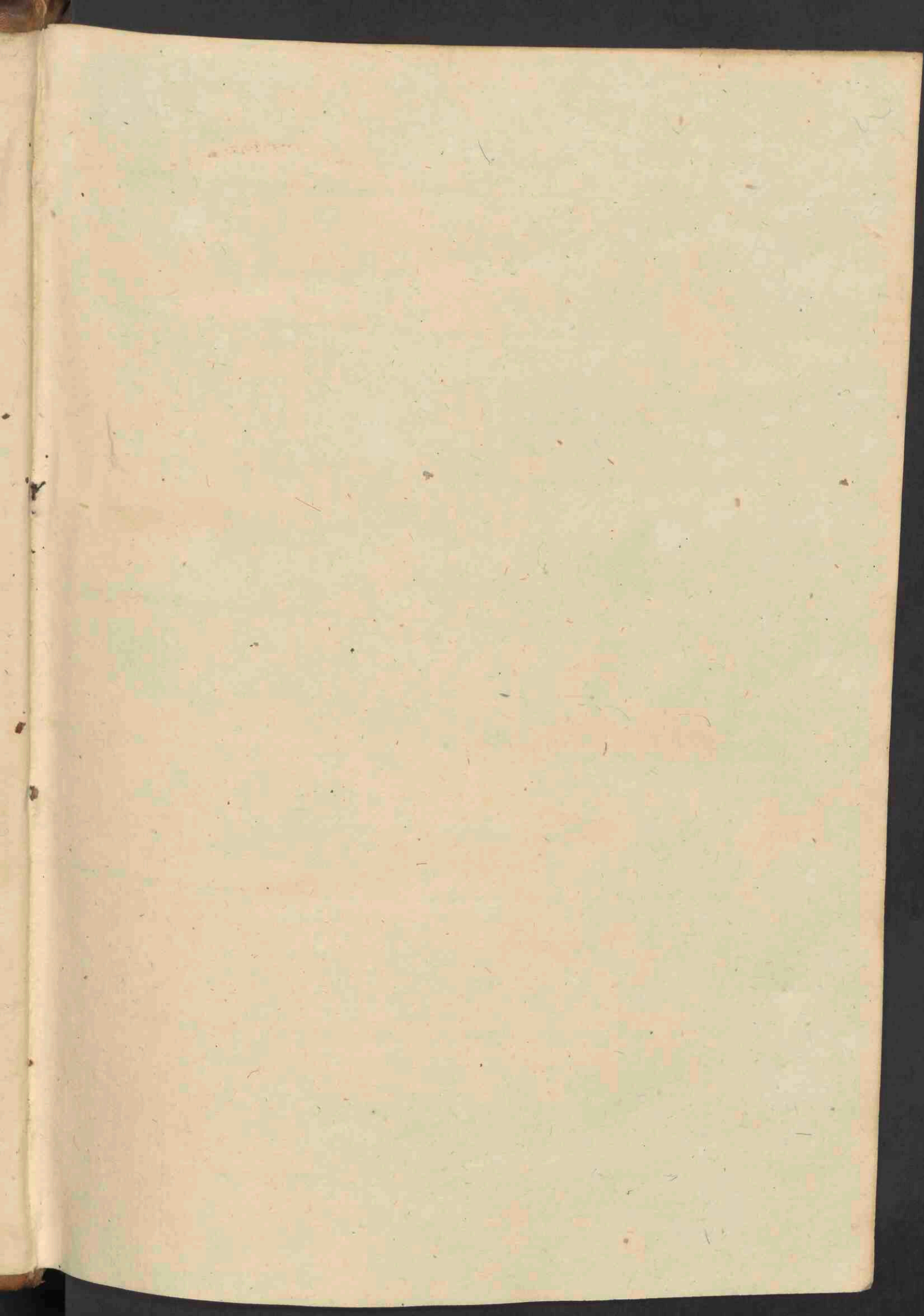
763. **Vocabularius juris utriusque.** [Straatsburg, Geo. Husner] 27 Mei 1500. 2o. L. 2o. 1501

Typen 5, 6. — BMC I p. 163. — C II² 6373. — Pr. 748.
Samengeb. met nr. 374. — In den catalogus van 1670.

374. **Johannes Ebernhausen, Modus legendi abbreviaturas in utroque jure.** Straatsburg [Geo. Husner] 20—30 Aug. 1499. 2o. L. 2o. 1502

Typen 1, 2 en een titeltype: M⁶⁰, 10 r. = 80 m.M. — HC 11488. — BMC I p. 172. — Pr. 778. — Zie over den drukker: Voulliéme, Die deutschen Drucker des XV. Jahrh. (1916) p. 114.

Op het 1e bl. van het 1e stuk en op het laatste bl. van het 2e stuk: „Pertineo M. Cornelio block”. (Deze was prior van het Regulierenklooster te Utrecht, welks geschiedenis hij beschreef. Zie: Catalogus van de hss. der Universiteitsbibliotheek te Utrecht. I-1887 nr. 797). — Zie over den schrijver: Hurter II-1906 kol. 774. — In oorspr. led. stempelband. — Samengeb. met nr. 763.

1
Dei. att. omnia block

Vocabularius utriusq; iuris

4-11-18

Boniā in

q

ri operā datur p^r nolle
oportet vñ nomen iuris
descēdat. ff. de iustl. z iu-
re. l. j. in pñ. etiam vt ait
phus. j. ethic. qui virtut-
tes vocabulorū ignorāt

de facili paralogisant. i. decipiūt. Nisi enī
nomē rei sciēs cognitio rez perit. fm Jsid.
Turpe etiā videt patricio et nobili viro et
cās poratī lus in q̄ p̄lat ignorare. ff. de ori.
iu. l. ij. S. mucij auditores. p. nā cū dispissem
et de here. cū ex inuictō. xxxvij. dis. sedulo.
Ex q̄b oibz habet q nemo debet ignorare
sciētā i q̄ p̄lat. Qd attēdes legislator Vul-
pian^o di. Bñ ē p̄lat ad p̄boz itēptatiōez
puentiam^o pauca de ip̄^o significatiōe tituli
referre. ff. si cer. pe. l. j. Idcirco q̄rūdā termi-
noz q̄ i iure vtrozq; matie frequētāt neces-
sariū fore duri descriptiōes z significatiōes
clarī exponere tā in summis Azo. z Boff.
q̄ aliunde collectorūz ppter iuuenes matie
iuris vtriusq; alūnos. Et b breui alphabe-
ti ordie vt eo meli^o memorie cōmendent. et
tāto citius inueniant p̄stringēdo. etiā cū al-
legatiōibz in locis suis. vt in iure modicuz
p̄fecti p̄ ignota minime pcedētes. hīs cog-
nitis p̄ncipiis z termioz significatiōibz ac-
cessū faciliore habeāt ad vtriusq; iur^{is} notū
clā. qz oīm hīe memoriā et in nullo penit^o
errare pot^o est diuinitatis q̄ hūanitat^{is}. C.
de ve. iur. enu. l. ij. S. si qd aut. p. qz oīm. Et
no. Ber. de rescrip. c. cum adeo. in glo. j. de
cōfir. vti. vel inuiri. c. porrecta. i glo. ij. Et si
lectorū aliqua vocabula occurrerint quoz
expositio hic nō inueniat de hoc nō miret^o
qz nec omnīuz memoriā potuit occurrere.
Et p̄mo.

De Quando facit

a

separatiōez z qñ icludit z qñ
excludit. no. Jo. an. de p̄bē. c.
statutū. l. vj. z archi. d. elec. c. j
eo. l. i. Et a z ab i sili no. archi. xxxj. dis. alit.
Et de a i. c. potuit. de do. z contu. Etā a et
ab denotant separatiōē. C. de nup. l. a ca-
ligato. et ibi p Cy. i glo. l. ij. l. ordinata. ff. de
duo. re. et. l. si ex duobz. vbi tex. cum glo. ff.

de act. emp. l. iij. S. si. Item a vel ab ē dictio
significatiua p̄mi termini a quo. sicut di-
ctio vsqz termini ad quē. Hūc autē terminū
a quo significat exclusiue vl̄ inclusiue. de q̄
Bar. in. l. patron^o. ff. de lega. iij. vñ a vl̄ ab
significat exclusiue. dicēdo in statuto. a pul-
su campanē d sero nullus vadat per vicōs
sub pena tali. Nam hoc statutū intelligit^o
pulsata cāpana. Ideo si quis vadat qñ pul-
satur non incidit in penam inclusiue. signi-
ficat ibi a pulsu cāpanē de mane quisqz po-
test domū exire. quia statuens sic videt in-
tellexisse zc. Eryde plenius de istis dictio-
nibus p Jo. de ferra. i sua practica i forma
capituli quādo testes pducunt ad eternaz
rei memoriā.

Abauus est pater paui vel pauie. sicut pro-
auus est pater aui vel auie.

Abauia est mater paui vl̄ pauie. sic pauia ē
mater aui vel auie fm Jsid. ix. l. i. ethimo. z
plen^o. ff. q̄ gra. l. i. iuriscōsul. S. q̄rto gradu.
z. S. tertio gradu.

Abauuncul^o est frater abauie fm Jsi.

Abamita est soror abauⁱ. ff. de gra. l. palle. S.
auunculus.

Abmatertera est soror abauie. De his termi-
nis vide insti. de gra. S. tertio gradu.

Abnepos est filius nepotis sic nepos fili^o
fili^o vel filie fm Jsi. l. i. x. ethi.

Abneptis ē filia nepotis vel neptis sicut ne-
ptis fili^o vel filie filia fm Jsi. vbi supra.

Abigere ē a se expellere vel crimen abigeat^o
exercere vt sequitur.

Abactor fm Jsi. l. i. x. ethi. ē fur sumētoz vel
pecudūz quē vulgo vocam^o abigeū. Nam
abige^o est q̄ crimen abigeat^o cōmittit. et p^o
p̄le ille q̄ pecora alicui^o a pascuis z armen-
tis subducit abigēdi studio. z hāc artē exer-
cens vt p aliquō signū qd facit ip̄a aialia fu-
giant separent^o z dispergant^o. z ea sic recipi-
at scz cū panno rubeo vel alias oues quas-
dam ad nemora fugando vt alius accipiat
z depredet. Et est abigeat^o crimen capitale
C. d. abigeis. l. vnica. Et maximus orator
apd grecos demosthenes differētā ponit
inter furē z abigēū. dicēs. q̄ ille q̄ vnā solā
pecudē surripit fur ē et vt fur coercēbit. sed
q̄ totū gregē subtrahit abigeus est et crimi-
ne abigeatus tenebit.

Ab intestato. i. sine testamēto. insti. de here.
q̄ ab inte. de se. in rubro et in nigro.

Abduci est a veritate separari. vñ apl's. Noli te abduci doctrinis varijs et extraneis. xj. di. nolite. et ad Hebre. c. xij.

Abolitio est accusatiōis institutio pemptio. vel absolutio q̄ q̄s nomē alius? accusavit cū oī inscriptōe s̄a facta i totū abolef remissā necessitate accusandi. et h̄z ipetrari a pñcipē vñ iudice ab illo. s̄. q̄ aliquā accusatiōez instituerat et i ea se inscripserat. talis enī cōtra ifamīā desistere nō p̄t nisi absolutiōe ipetraverit. S̄z qñ tal impetrat q̄ desistat et q̄ illō qd p accusatiōez inchoatū erat deleat rite fit. Et est duplex abolitio sc̄z generalis et special. de generali habet. L. d̄ abolit. ge. l. vñ. et iā. ff. de abolit. l. abolitio. Et p̄ h̄ac eximīf re? q̄ nō incidit in turpitanum si nō deferat accusatū. ff. de abo. cri. l. si iter uenire. Et si infra. xxx. dies. post abolitio. nē generale causa pposita nō pōt pbari ad eam redire nō pōt. C. de abo. ge. l. j.

Abortiu? ē puer vel alter fet? an debitu? tps nat? et d̄r iō sic q̄ nō oriat? s̄z abortiat? et excludat? s̄m i iud. l. i. x. Et mlier q̄ sic abortit? d̄r homicida occasionalit. xxxij. q. ij. qd̄ p̄o. et c. moyses. et l. xxxvij. di. si exposit? Et paul? noiat se abortiuū. j. Thij. et xxij. q. vj. in p̄senti. de cele. mis. c. cum marthe. p̄. sane. als nō ē homicida q̄ abortiuū pcreat anq̄s animā accepit corpi infusaz vt ē embrio. xxxij. q. ij. c. qd̄ p̄o nō formatū. et de homi. c. si ali q̄s. nec talis p̄trahit irregularitatē q̄ ad p̄motiōez nisi interficiat hoīem iā aiatum. de homici. c. sicut ex litteraz.

Abortus requirere infra sub lra b. c. si ali q̄s.

Ab patruus. est frater abauī vel abauie.

Ab re. i. sine cā. vt habet i. l. si q̄s seruo p̄suaferit. C. de fur. et de iudi. l. p̄sentaneū.

Abrogare ē destruere vel delere in toto. vñ d̄r lex abrogata qñ in toto est sublata vñ destructa. S̄z derogat et qñ i pte tollit vel ei detrahīt. ff. de p̄. sig. l. derogare. Et etiā abrogare interdū ē addere aliqd. Et septē de causis aliqd abrogat. vt no. di. iij. s̄. h̄ et si legib. p̄mo p̄ria p̄suetudie q̄ nota ē p̄ncipi di. iij. leges. et ff. de legi. et senat. l. de q̄b. sc̄do p̄raria p̄stitutōe. di. xxx. an trienniu. tertio cause cessatiōe. di. lxx. c. neoficius. q̄rto locor varietate. di. xxx. alit. quinto nimio rigore canōis. xxxij. di. fraternitat. sexto si p̄cibz occasiōe malignadi heat. xvj. q. j. leg. septio p̄t malū inde seq̄ns. di. lxxij. vñ.

Sed an abrogata lex possit allegari. vide glo. p̄. q̄cūq̄. c. nouit. de iudi. Et q̄liter pōt pul? possit abrogare canōe q̄e p̄dere nō pōt. Solutio p̄ exp̄sum p̄sensum pape. de p̄bē. c. cū iā dudū. vñ d̄r p̄suetudo rōnabil et p̄scripta etiā tollit. d̄ p̄sue. c. ff. etiā sine scia p̄ncipis. q̄r difficile ēēt eū oēs p̄suetudies scire. vt i glo. p̄. abrogare. c. in istis. di. iij.

Absentia est q̄ntuplex. et qñ q̄s obtentū ab? sentiaz in integrū restituat. vide glo. l. si. ff. de i. inte. resti. Itē absentiaz alia necessaria alia p̄babilis. alia honesta siue voluntaria. Necessaria vt causa resp̄ublice vel de mandato p̄ncipis p̄ficiēcenti subuenit p̄ in integrum restitutiōe. ff. ex q̄bo cau. ma. l. j. et l. necnō. Absentia p̄babilis vt cā studioz vñ mercature. vel volūtaria vt pegrinatiōis. si pcuratorē nō dimisit absens non ita facile subuenit ei. vt. l. necnō palle. Sed absens cōtumacit nō audit. vt. C. q̄ ap. nō rect. l. j. Absens p̄rie d̄r q̄ est extra p̄uincīā. vt. C. d̄ bon. au. iudi. possi. l. si. s̄. vñ. Tñ qñq̄ accipit p̄ eo q̄ p̄ns nō est eo loco vbi petit. ff. d̄ p̄. sig. l. absentez. Vñ absens multis capit modis. Primo ille d̄r absens q̄ aliū audire et intelligere non pōt. sic capit ibi cū dicit. st̄i pulatio nō pōt fieri inter absentes. insti. de inuti. st̄i pu. s̄. itē verbor. Sc̄do absens d̄r q̄ nō est in eadē p̄uincīā. vt. C. de lon. tem. p̄serip. l. si. Tertio absens d̄r vt h̄ic se q̄t testium pductio nō pōt fieri p̄te absente siue lit adesse. Et sic d̄r absens q̄ nō videt pducere vel iurare testes. vt. l. si qñ. C. de testi. Quarto absens est q̄ nō est in domo. seu respectu cuius nunciandū est nouū opus. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. s̄. si q̄s. Quinto d̄r ille absens q̄ facili ter non pōt p̄uenti. vt q̄ p̄nte p̄ncipali fideiussor nō pōt cōueniri. et ita absente pōt cōueniri. L. de ff. delusso. et man. auc. p̄sente. Sic etiā accipitur in. l. p̄sens. ff. d̄ p̄cura. vbi d̄r. p̄ns est q̄ in ortis est. id est qui facili ter pōt cōueniri. Sexto absens dicit q̄ ad lucrandas distri butiones materiales p̄sentiarū abest. s̄z q̄ non est in choro hora determinata. et ita licet sit in ecclesia tñ extra chorū i certis horis dicit absens.

Absolutio differt a reuocatiōe. nam absolutio fit a sententia excōmunicatiōis. suspensiōis vel interdicti. iuxta formā ecclesie cum baculo dīcēdo psalmū: miserere. et de p̄fundo

et fit cū solēntate. Sed reuocatio est sentētia verbalis sine solēntate. et tūc absolutio fit si excōscatio tenuit. et si non tenuit fit reuocatio Item absolutio reddit qd excōscatio intulit pterq̃ fructū q̃s excōscat iuste p didit. qz p absolutionē tales nō recuperat. vt in auten. vt cū d ap. cog. s. generalē. p. si vero post. coll. vij. Et absolutio ex falsa cā sup nota ipetrata non tenet et nlla. vt no. in. c. qd sup his. d fide istrui. S; l; excōscatio lata sit ex falsa causa tū bñ tenet. xj. q. iij. c. j. et d of. ordi. ex pre. i glo. et an pecūia possit peti vel dari p absolutionē. de sumo. ad aures. c. dilectus. et. j. q. j. nullus ep̃s.

Abseq̃ est priuatiuū. vt in. l. minus. C. de acq̃. poss. et qñ ponit exclusiue et qñ inclusiue nominat Archi. de pcura. qui generaliter. li. vj.

De AC

Acceptilatio ē liberatio p mutuā interrogatiōē q̃ vtriusq̃ cōtingit ab eo nexu absolutio. i. dissolutio. ff. eo. ti. l. pluribz. et. l. j. Cū acceptifero acceptituli acceptilatū p bñ cōpositū. a q̃ venit acceptilatio. et ē imaginaria absolutio q̃ simulat debitore suum sibi soluisse qd nō soluit. idq̃ facit aīo remittendi. qz illa pba dicēdo. quicqd tibi p stipulationē pmisi. vel ex stipulatu. habes ne acceptū. et tu rñdeas. habeo. acceptūq̃ fero qñ dīcat. p inde habeo ac si accepissem a te p verā solutionē. Et sic sicut vera solutiōe liberat es. ita hac acceptilatiōe liberaris. vt. C. eo. ti. l. j. glo. ij. Itē acceptilatio inutilis dīr rōne acceptatiōis. vt tractat. ff. eo. ti. l. an inutilis. in glo. j.

Accessio dīr aliqd adiacēs alteri. vñ oē id qd est accessoriū et necessariū in pncipali vt capistrū eq̃. vel vestī fuo. vt. ff. de positi. l. j. s. q̃ in depositis. Si enī fuū emeris et vestē i q̃ tradit acq̃ris. et si d eo mētio nō sit fca Et accessiōes ciuiles vt vsure nō veniūt i ptractu stricti iur. et tūc post li. pte. C. de pdi. in de. l. j. in glo. et. ff. de vsur. l. mora. in glo. s. difficilis. et in. c. venerabiles. de acceptio.

Accessoriū idem est qd accessio. et sequit̃ naturā sui pncipalis. insti. de re. diu. s. qd si p̃tm. ff. si q̃s cau. l. si eū. s. q̃ in iur. et in regula. accessoriū. de re. iur. li. vj. et qñ accessoriū venit officio iudicis mercenariū. tūc sublato pncipali tollit̃ et accessoriū. C. de po. l.

liij. Secus qñ accessoriū venit officio iudicis nobili. ff. de pdi. inde. l. si. s. luti. i glo. alias regulariter nō t̃z accessoriū. vbi nō t̃z pncipale. cū saltē nō accedat pncipali. vt i c. si diligēt. de fo. cōpe. Fallit tū in casibz. Primo i. c. debitorēs. de iureiur. vbi accessoriū. i. iuramētū de soluēdis vsur. factū t̃z. pncipali tū. i. obligatiōe debitoris ad vsuras sublato. qz ad vsuras soluēdas nulla ē obligatio de iure canonico et ciuili. et tū iuramentū factū de his soluēdis ē seruandū. S; regulare p̃tratiū intelligit̃ qñ accessoriū et pncipale regularē eadē rōne eodez tpe nō mutato respectu psonē. S; illa n̄ fuat̃ in pmissione et iuramēto. qz pmissio fit p̃ti. sed iuramentū deo. et dixit Iudo. de romase p̃soluisse. q̃ accessoriū etiā p̃ciosus pncipali sibi tū accedit. ff. d au. et argen. leg. l. cū aurū. s. si. eo. ti. Et fac ad q̃stionē. Si lego mlieri vestes q̃s sibi feci. q̃ etiā i legato veniunt ornamēta aurea vel argētea vestium. Acor et mucor. sunt vitia vini et panis. qñ accessit et mucessit.

Actus est quedā seruitus q̃ is cui ea debet̃ habet ius q̃ pōt p fundū i quo sibi hec seruitus debet̃ ducere lumentū vel vehiculū suū. i. vt n̄ soluz possit ambulare p se s; etiā lumentū et q̃drigā secū ducere. ff. d ser. rus. p̃di. l. j. s. act. et. l. i. in act. et insti. eo. ti. s. act. Aliter capit̃ act. p opatiōe dum dīr. Actus actiōez sūt in patēte p̃disposito. ij. de aia. et. j. q. j. p Estas. ff. si q̃drū. pau. se. di. l. j. s. cū ardetes. et. ff. ad. l. aq̃. l. si ex plagis. s. ta bernarius. de pe. dīst. j. qz diuinitatis. et. c. medicina.

Acta dicunt̃ publice scripture negotiorū q̃ i iudicio agunt̃. ordinē eoz modū et figurā continentes. Vel etiā sunt p̃cessus siue gestā curie. et sunt cōia. C. de iudi. l. vlti. ff. de re iudi. l. actor pba. et. l. paul. q̃ p̃dita p̃nt pbari p testes. C. de fi. instrui. l. emācpatiōe nec valēt nisi testiū amīnculo fulciāt. c. cū a nobis. de testi. debent g̃ scribi p psonā publicā aut duos viros idoneos. c. qñ p̃tra. d pba. vbi acta originalia debēt remanere apud scriptores. et q̃ ea temere violauerit nō potest postmodū ea impugnare. c. cum olim. de offi. dele. Sunt aut̃ acta triplicia ff. iudi. sol. l. ij. nam. Quedam sūt acta iudicij ordinatiua q̃ valēt ad ordinatiōez iudicij vt est libelli oblatio lit. cōtest. Quedā valēt

ad veritatis indagacionē, et dicunt indagatiua p̄tari vt depositio testiu, editio instroru et confessio p̄tū. Et q̄dā l̄r decisua q̄ valēt ad decisionē cause. De his dicit Ia. d. are. in. d. l. ff. in di. sol. Et acta a iudice p̄sumūt oīa rite celebrata, de elec. bone. j. de renūci. c. in p̄ntia. Itē acta facta corā sacerdote in foro penitentiali faciunt fidem corā iudice seculari, vt in autē. hoc ius porrectū. C. de epl̄. et clerici. et in. l. si q̄s i hoc genus. L. e. et. Et acta q̄ dūt fieri corā iudice: si fiant corā notario nō valēt, vt no. in glo. in. l. si. C. de libe. cau. et glo. in. l. hac p̄sultissima. C. de testa. Itē acta etiā q̄nq; dicim⁹ locū in q̄ resideret iudex iustruēt⁹ d̄ causa cognoscēs, vbi acta detegunt, vt quilibet factū suū audiat seu videat, et suū p̄sequat meritu, q̄ loc⁹ alie etiā ius appellat. ff. de iusti. et iur. l. pe. s. fi. Actor est q̄ agit et pulsat aliū rē aliquam ab ipso petēs in iudicio. ff. de iudi. l. in tribus. ff. fin. regun. l. iudiciū. Nā in cōsibus iudicibus q̄rit q̄s actor sit. Est ergo ille q̄ suo nomine agit, vel q̄ p̄stituit ad agendū v̄ defendendū causas vniuersitat, v̄ alteri. ff. qd̄ cui iusq; vniuer. no. l. itē p̄boz. s. de curiones. Vel d̄ q̄ cōstituit a tutore vel curatore aū l. p̄res. C. de p̄cu. l. neq; tutores. L. de acto. et tuto. vel cura. dan. i rubro et nigro. Et est regulare q̄ actore nō pbante rē absoluit. i. l. q̄ accusare. C. de eden. vbi d̄c̄ tex. Actore enī nō pbante q̄ puenit et si nihil ip̄e p̄stiterit obtineat. glo. accur. l. absoluat. j. q. vlti. actor. vt eccle. bñ. c. vt nostrū. et. L. de pba. l. actor. Fallit enī hoc in casib⁹ ad min⁹. xv. q̄b⁹ actore nō pbante reus non absoluitur. Nos casus vide in glo. p̄alie. c. vt nostrū. et actor seq̄ debet forū rei. c. si clerici. et. c. cum sit generale. de fo. cōpe.

Actio significat tripliciter. stricte. late. et latissime. Stricte significat ius p̄sequendi qd̄ oriatur ex obligatōe. Late significat dū significat iurisdictionē iudicis, et ita ne dū significat p̄sonales s; etiā reales actiōes. Latissime cū etiā significat officiū iudicis, et h̄ mō q̄rela in offi. testa. d̄r actio. ff. de lega. j. l. cuz filius. in p̄n. facti. l. actiōis p̄bo. de p̄bo. sig. ff. et. l. actiōis p̄bo. de act. et obli. Et h̄ verbū actio significat bñ simul ius et factū. nec ē inconueniens.

Actio ergo significat officiū. l. ius p̄sequendi. d̄. licet officiū sit facti. Et ponat differētia

inter iurisdictionē et officiū. Est enī actio ius p̄sequendi i iudicio qd̄ sibi debet. insti. de act. in p̄n. Et addūt qd̄dam qd̄ suū est vel alienū. ita vt illa diffinitio includat omnes actionē tā in rē q̄s in p̄sonaz. sed illa diffinitio p̄missa solū cōphēdit actionē p̄sonales. illud aut qd̄ tuū est tibi debet. Si vero qd̄ nō tuū ē et qd̄d ē in iudicio debet includi diuersimode quo petis. et p̄cludit in actiōe reali et p̄sonali. q̄ in p̄sonali peto mihi debitu. In reali p̄o actiōe peto aliqd̄ vt meū. q̄re hoc verbū actio sumit aliter et aliter vt p̄missū est. Et nota q̄ hoc p̄bū debet q̄nq; large sumit. vt cū d̄r. qd̄d i iudicio tibi debet. res quā petis vt rē tuā sine rei v̄dicatiōe actiōe cōmodati sine depositi fm̄ Azo. i sū. ti. de edē. circa p̄n. Olim dicebat actio cōceptio p̄boz formata a magistratib⁹. l. ij. s. deinde ex his. ff. d̄ ori. iur. vñ dicebat formula vulgar. ff. de fur. l. si seru⁹ nauē. Nō d̄r aut sit sine impetratiōe et p̄ceptiōe p̄borū solēsiū. L. de formu. et impe. act. subla. p̄ totū. Nec hodie est aliq̄ differētia in interdīcta et actiōes. cū interdīctū nihil aliud sit q̄ actio p̄toria. d̄r ḡ actio ius ciuile v̄ p̄toriu q̄ debitu a te exigere possum v̄ petere rē mihi restitui fm̄ Azo. et Boff. de iudi. dilecti. et ē actio i iure ciuili. insti. de iur. na. gen. et cl. s. ius aut. Et fm̄ canones actio d̄r cā. c. forus. d̄ p̄bo. sig. Et fm̄ leges actio d̄r poni in cā. q̄ nemo sine actiōe experit. ff. de ne. gelt. si pupilli. in si. et. c. examinata. de iudi. phibent tñ attētius nimis subtiles actiōni intētiōes. vt in. c. dilecti. de iudi. Actiōnū vero qd̄ sunt in rem et qd̄ in p̄sonaz. Actio in rem d̄r vendicatio rei. q̄n sc̄z dicit aliq̄s rē de q̄ agit suā. Et aduersari⁹ d̄c̄ eaz esse suam. Nū ergo petis rem aliquā vt tuam rei v̄dicatiōe. tūc agis actione in rem. Actiōe vero in p̄sonaz petis ab aduersario aliqd̄ tibi dari vel fieri. Itē actiōes qd̄ bonē fides dicunt. qd̄ stricti iuris. Actiōes bonē fides dicunt. nō ideo. q̄ i eis debet fuari bona fides. q̄ etiā bona fides seruatur in actiōib⁹ stricti iuris. Sed dicunt bonē fides ideo. quia maxie exuberare debet bona fides inter p̄trahētes in eis. Et vltra id etiā veniūt oīa accessoria et ea d̄ q̄b⁹ nihil est ex cogitatu. vt in actiōe emp. vel cōtractu vendi. Venit etiā id qd̄ exp̄sse nō est actū. v̄ic; a tēpore more qui alteri nō reddit situd ad

qđ tenet de natura tractus veniunt dāna,
et interesse, qđ debet restitui, et sic i eis multū
exuberat officiū iudicis pinguis qđ in actiōe
stricti iuris. Sūt aut actiōes bonafidei, xij.
qđ enumerāt insti. d. act. s. actionū, et ponūt
in glo. de excep. c. cū venerabilis, et pntent
in his p libo. Empti pducti mādāt depōsi
tiq. Pignora cūcūde cōi p socioq. Dotz et
hereditibz tutele cōmoda gestoz. Prescripti
verbis euz extimat atqz pmutat. Iste bone
fidei sunt stricti cetero iuris. Alie pō dicun
tur actiōes stricti iuris, vt actio ex mutuo,
ex stipulatu, ex arbitrio et p siles. Et in istis
nō venit accessoriiū, nec ea de qbus nō ē co
gitatū, vt no. Ber. in glo. palle. Nec in his
a tpe more qđ alteri nō reddidit illud ad qđ
tenet de natura cōtract. veniunt dāna et in
teresse qđ dicunt restitui. Ite actionū realiū
alie cōpetūt p rebz corporeis, et sic hz locū
rei vendicatio, alie p incorpalibz et seruitiū
tibus acquirēdis seruicēdiz defendēdi, et sic
cōpetūt due actiōes, quarū vna vocat p fef
soria, alia negatoria. Ite nota qđ actiōes p
sonales vsqz metas, xxx. annoz. extendunt.
vt. C. de psti. pecu. l. ij. et ibi nota tex. qđ pos
sibile est oēs res in pecuniā puerit. C. de p
scrip. xxx. an. l. sicut i re. Reales aut vsqz ad
metas, xl. annoz. vt. C. de ven. pig. l. ij. et in
glo. de vtro qđ casu. Est ergo vt clar. dīcat
actio realis qđ obligatū eū qđ quē dirigit nō
psupponit. S; tđo cōpetit, qđ qđ p tēdit cō
stitui re qđ quā talis actio dirigit, verbz gfa
Intrasti domū meā violēter, ego peto pos
sessionē meā quā occupas, tu nllō iure mī
bi obligat es, nec aliqd mibi pmissisti nec
tecum ptracti, sed tū te puenio qđ res mea
apō te est. S; psonalis actio psupponit de
bitore cōtra quē dirigit obligatū ex cōtra
ctu vel maleficio seu ex varijs causariū figu
ris. Et ista dat etiā ad rē, sed psupponit ob
ligationē psonē, vt vēdidisti mibi librū vel
locasti domū tu mibi obligaris ex ptractu
licet agā ad rem, s. librū vel domū.

Actio ad exhibendū dat ptra possessore vel
aduersus euz qđ dolo malo possidet vt rem
exhibeat, i. in publicū deducat, vt fiat ad
uersario copia vendicadi fm Azo. in sum.
tl. ad exhibē. in pn. Nam exhibere est rē in
publicū deducere et videndi tangēdiqz cō
prehendēdi rei facultatē pberē et ostendere
vt aduersariū copīā habeat rem suam esse

cōtendendi, vt cū qđ dicit, hec est res mea,
qđ tacta seu vīsa ab eo sibi sua videt, vt. ff.
ad exhibē. l. ij. cū ibi no. Et si erat instrumē
tū res ipa exhibēda d; fieri facultas legēdi
et etiā trāsscribendi, ff. quēad. testa. ape. l. ij.
et ij. s. stipulari. Et sic exhibere d; p pte qđ
extra secretū habere. Et fm Pla. qđ extra
se hēre, sicut redibere qđ retro habere d; ff.
de edil. edic. l. redibere, in pn.

Actio arborū furtim cesar hz pdenationem
aduersus euz qđ arbores furtim cedit inscio
et inuito dñio. Et cōpetit p ipm dānuz dātē
ad duplū dāni dati in q casu etiā cōpetit
huic actio legi aq lie, ita tū vt deducere pos
sit a pdenatiōe qđ actio psecut. ē altera acti
one, vt. ff. arborū furtim cesar, l. ij. Et appella
tione arborū etiā vites pntent, ff. de arbo. ce
den. l. ij. s. arboris. Ite pntent edera qđ im
proprie d; arbor et iterpratōe et plerūqz ar
boribz heret, ff. arbo. furtim cesar, l. vītē, et in
glo. Et iā et arūdo nō male dīcet arbor, et
idē de iulico qđ iā radices imisit, vt eadez
Actio caluissiana ē p quā (l. vītē, iuncta glo.
reuocant ea qđ in fraudez creditorū patroni
libertus alienauit vt ibi etiāz locū habeat
actio fauiana, ff. de iurepatro. l. si liberat.
Actio fauiana et pauliana sic (fm Placē.
dicta sūt ab autoribz et eaz inuentoribz. Et
habet locū qđ debitor i fraudez creditoris
alienauit ea qđ alienata fuerunt creditorū vt
reuocet ipa alienatio. Dat etiā actio fauiaz
na patrono ad reuocādū alienata p libertū
vel p debitore in fraudē patroni vel credi
toris in q veniūt fruct. etiā post lit. ptest. p
cepti, vt no. ff. si qđ i frau. patro. l. ij. et ibi p
torum. S; pauliana dat p pte creditorū ad
reuocāda alienata in fraudē p debitore, de
qua, ff. qđ in frau. credi. l. ij. s. si. et l. hoc factū.
in q etiā veniūt fruct. vt eo. tl. l. ptoz alt. s.
hanc, et. s. pterea, qđ intellige iuxta l. si. s.
nō solū, eo. tl. de qbus ambabz, ff. d. vsuca.
l. videam. s. in fauiana, et insti. de actio. l. itē
si quis in fraudem.

Actiōes ciuiles qđ sint et qđ, requirē in spe, tl. d.
acti. et excep. pponen. s. postremo. Et nota
qđ qñqz distinguit actio ciuilis cōtra crimi
nalem, et tunc idem est qđ actio intentata p
aliq interesse. Qñqz distinguit cōtra preto
riam, tūc idem est qđ actio iaffiria directa i
re. Pretoria autē dīctur que datur officio
iudicis, vt infra actiones ptozie.

Actio comodati est triplex, scilicet directa, utilis et contraria. Unde directa competit ei qui rem aliquam commodavit sibi commodatarius ad repetendum ipsam rem vel ei res ad eius accessiones restituatur facto et expleto vsu propter quem comodata est. ff. comoda. l. j. fm. Pla. Actio comodati contraria ei competit qui comodatum accepit in eum qui commodavit, et impensas in re comodata factas, veluti si egrum servum curavit quod noie cibarioz impendit non repetit. ff. comoda. l. in rebo. §. possum. c. u. §. se. Actio comodati utilis fm. Pla. competit ubi non est vere comodatum, sed interpretatiue, ut si amicus ex confidentia rem amicus ex propria auctoritate accepit. Et ponemus melius exemplum p. l. j. §. si. c. u. l. ij. et alij. in p. n. ff. comoda.

Actio pignoratitia est qui competit ei qui dicit se habere ius vel servitutem per fundum via eundem vel agendum, vel alius edes suas levandi, vel quacunque alia servitutem in re ipsa etiam invito eo. Nec autem actio in re dicitur vel realis, quia rem tuam corpalem, sed ius eundem per fundum petis quibus ipsa servit sit incorpale, ut ff. si servus. vendi. l. ij. in p. n. Et dicitur pignoratitia, quia verbis affirmativis constituitur, et est contraria verbis negativis proponitur qui dicit actio negativa fm. Placem. ff. si servus. vendi. l. si quis. §. c. u. in domo, et ibi notum. Unde actio negatoria competit ei qui dicit aliquem non habere ius vel servitutem ad aliquid quod facere volebat alter et ipsum per hanc actionem prohibet, ut quando dominus fundi intendat aduersus te solutum ire per fundum suum dicens Non est tibi ius ire per fundum meum, et hec actio similiter in rem dicitur, quia dominus fundi vendicat libertatem dum ipsam intendat verbis negativis, dicens quod alter non habet ius eundem vel agendum per fundum suum, nec alius edificandi edes ne luminibus suis noceat, et sic per hanc dominus fundi ad hoc agit, ut fundus suus declaretur liber, et alter desistat et prohibeat ne eum de cetero inquietet. ff. si servus. vendi. l. ij. et l. loci corpus. §. competit. et l. si. de actio. §. ecotra. Et actio non competit domino, sed de iure prediorum, sicut et confessoria, ut in palle. l. ij. in p. n. Et licet fm. Pla. dicat ideo negatoria quia verbis negativis intenditur. Tamen contrarium notat in l. ij. et §. ecotra. supra alle. Nam quilibet earum, scilicet actio confessoria et negatoria potest dari per verba affirmativa et etiam per negativa. Non ergo sumunt differentiam per formam verborum sed differunt

ratione materie. Unde breviter concludendo siue per affirmationem siue per negationem debet tamen in hoc differunt, quia confessoria datur ad tuendam sibi servitutem debitam, et negatoria datur ad tuendam sibi libertatem suam. Et notat doct. exempla in quibus confessoria intentatur verbis negativis, et negatoria verbis affirmativis. i. c. cum ecclesia sutrina. de cau. pos. et p. p. ubi bona glo. de his. et de iudi. in c. examinata et in di. l. ij. ff. si servus. vendi.

Actio communis dividundo iter eos datur qui si ne societate nec ex causa hereditaria aliquid commune habet ut id dividatur fm. Placem. et Azo. habet ergo locum hec actio iter eos ad quos res aliqua communis pertinet non per societatem nec per hereditatem ad hanc quod res illa dividatur. Item si ex contractu societatis res illa sit communis habet locum hec actio. ff. comoda. l. j. Et de ista actione. ff. de iudi. l. in tribus.

Actio conducti competit ei qui adducit a locatore vel locatore fundum vel predium vel domum, et competit ei ad hanc quod liceat sibi inhabitare vel in usu habere rem conductam, etiam competit per locatorem si aliquis expensas utiles vel necessarias ibi fecerit.

Actio directa est quando aliquid directe petit in ius ut ex comodato vel deposito, et huiusmodi.

Actio utilis est qui datur non ex iure aliquid directo sed utiliter et ex equitate competit, ut in publiciana, et huiusmodi fm. Pla. et Azo. De ista actione utilis habet et notatur. ff. de nego. gest. l. actio et ff. si quidru. pau. se. di. l. penult. Et nota quod actio directa et utilis eiusdem sunt effectus, ut in l. actio. palle. g. et in l. differunt. licet fm. quidam differant, ut notum in l. ex legato. C. de legi. et plene per Cy. in l. j. C. de act. et obli. unde dicitur directa datur fm. verba et mentem, ut interdictionum, unde vel directum datur tamen contra spoliantem vel mandantem seu ratam habentem spoliacionem suo nomine factam, quia verba et intentio prioris habet voluntatem in hoc interdictione, sed idem interdictionum utile datur ex mente tamen de equitate quodam non punitur per verba. Datur etiam contra eum qui alias ex iusta causa rem possidet, non tamen predictis tribus modis, sed forte possessionem vacuam intravit vel rem in domo sua invenit credens esse suam, de quo in c. cum ad sedem, de restit. spo. Et dicit Ange. quod habens ius utile et intentans directum male libellat, et quando in p. n. detecta fuit ineptitudo succubere debet.

Actio depositi est duplex, scilicet directa et contraria.

Actio depositi directa competit depositeo ad repetendum depositum et accessiones eius et competit in simpliciter nisi forte res sint icedio ruina naufragio deposite. Hoc enim casu qui depositum sic receperit si negauerit et inficietur et dicitur hoc conuincatur in duplo et deminabitur. hec probantur. ff. de deposito. l. i. §. aut pro. Si actio de positi contra competit ei penes quem res deposita est ad petendum impensas si quis circa rem impenderit ut illas repetat vel damnum datum per seruum depositum fin. Pla. De illa contra actio habetur. ff. de deposito. l. apud. in prin. et l. actio.

Actio de dolo competit mihi quando damnum dolo malo alicuius est mihi datum vel si quis aduersus me verteret dolose periculum vel maliciose negotia mea administrando nec superest alia actio quam possit experiri. ff. de dolo. l. i. §. verba. si non datur nisi duos aureos excedat. Nec autem non datur libere contra patres. ratio. quia odiosa est et in ea condemnatus infamis efficitur. Nec datur libere contra patronos sed loco eius datur actio in factum verbis sic temperandis in conditione libelli in qua nulla est facienda mentio doli. hec probantur. ff. de dolo. l. si oleum. §. cum. l. se.

Actio de dolo et furto eorum qui in ministerio cauponum stabularum. vel nauem exercet datur aduersus stabularios et nautas. qui quando officio malorum hominum vtuntur in duplo seu in duplum tenent quo dolo vel furto commissum est in his rebus que saluas fore receperunt. ff. de furto. aduer. nau. cau. stabu. l. i. et in fra actio in factum.

Actio de constituta pecunia competit aduersus eum qui sine stipulatione constituit per se vel per alio soluere. C. de constit. pecu. l. i. nam omnia constitutuere est debitor esse facere fin. Pla.

Actio in re verso datur aduersus dominum vel patrem si seruus vel filius pecuniam in re patris vel domini impedit quam mutuo accepit. ff. de in rem ver. l. i. in prin.

Actio de tigno iuncto datur ei cuius tignum alicuius edificatio iniunctum est ab eo qui estimabat suum tignum esse. Si vero scies alienum id dolo se fecerit tenet de tigno iniuncto et furto. et actio ad exhibendum. non quod tignum cogat exhibere. sed quod intersit prestare. et hec probantur. ff. de tigno iniuncto. l. i. et ff. de rei vendi. l. in rem. §. i. cum ibi no.

Actio de rebus ecclesiasticis venditis custo

dibus earum datur aduersus eos qui sacras res emerunt circa formam nulla eis actio relictam contra sacrosantas ecclesias de pretio quod dederunt repetendo. hec autem actio datur in factum cum res in aliam rem est mutata. ut ex phiolam factus est citharus. Si vero in forma sua sit rei dedicatio locum habet. et si alienetur quod ex lege datur.

Actio de pauperie competit aduersus eum cuius animal damnum dedit contra naturam sui generis. verbi gratia. ut si equus non ex loci angustia vel non instigatus calce percutiat. vel bos cornu petat ex naturali feritate. Secus si instigatus vel ex loci angustia damnum dederit in hominis actio et deminatione venit damni restitutio aut in solutio venit ex l. cetera. note deditur. Dominus enim non in iudicio seruus sui nomine conuentus. seruus actore note deditur liberatus. insti. de noxa. act. §. i. et si alia noxa dedant perficiunt reo ad liberationem insti. si quadrup. pau. fe. di. Et utrum malum solvendo damnum sufferat. aut alias per noxa det aial hoc per eum stat. Et probantur hec. ff. si quadrup. pau. fe. di. l. i. in prin. et insti. eo. tit. §. i. Et noxa signat delictum sed delinques vocatur noxa. anisti. de noxa. act. in glo. §. noxa vbi verus. Noxa delictum delinques noxa vocatur. Et tamen sepe unus per reliquo dicitur seu accipit ut ibidem dicitur.

Actio de apposito vel suspensio quod iter est vulgo cuius calus nocere poterit. datur aduersus eum qui in subgrunda per tectone habet id appositum vel suspensum quod nocere potuit cuius condemnatio est decem solidorum. ff. de his que deiece. et effude. l. si vero. §. aut pretor.

Actio de effusis et electis datur aduersus eum ex cuius habitatio vel habitaculo aliquid effusus vel electum est contra iter publicum. unde damnum datum alicui transiunt res staurandum est in duplum et si liber homo inde perisse dicatur in quinquaginta aureos hec datur actio. Si vero nocitum est libero homini datur quantum videtur iudici ex bono et equo compensatis impensis factis et operibus quibus est cariturus inutiliter. ff. de his que deiece. vel effu. l. i. in prin.

Actio edilicia competit multis modis. Et primo si res vendita sit redibita propter vitium siue morbum. nec tamen a venditore restituitur precium emptori cum actionibus et

alijs que ediles inhihent. et in hoc casu est perpetua. de hac habet. ff. de edi. edic. l. ediles in pn. §. j. et si. l. istd. q. rñso. et. l. redibitoria. eo. ti. Secdo competit qñ sit. vt si res vedita nō placet vt reddat. et tñc est tpalis vsqz ad. lx. dies. vt. ff. e. ti. l. q. si nolit. §. si qd ita venerit. Tertio cōpetit si veditoz non vult tradere seruū vel mācipiū vel iumentum cū ornamēto cū q ostēderat tpe venditionis p ipso ornamēto. vt vt fiat redibitio rei pncipalis ppter accessoria. et tñc cōpetit etiā vsqz ad. lx. dies. ff. eo. ti. l. ediles. in pn. §. vendēdi. Quarto pō cōpetit qñ eo loco q iter est vulgo bz qz canē lupū vsū apriū verrē pāterē leonēz. et alia aliud qd nocere posset siue sit ligatū siue solutū. ff. e. ti. l. hi eni. §. deinde aut. vide de his Buil. in spe. i. tractatu libel. de emp. et vedit. §. nūc dicēdū ē. Actio de supficie i rē cōpetit et q supficie bz in alieno solo noīe pducti ad repetēdū supficiem si possederat. ff. de supfi. l. j. §. q supficiem. in fi. et. §. ait ptoz. §. et sane.

Actio empti cōpetit emptori ad rē repetēdā quā emerat in q venit cōmodū qd accessit Et si qd in speciali pacto cōphēdit in hac actione attendit put qsqz sibi paciscit. ff. de actio. emp. l. emptor. in pn. et insti. de emp. et ven. §. sed nra. in fi. hui⁹ ptracta est actio vediti q cōpetit veditori ad petēdū pciū et interesse et vsuras tpe more put inter ptes cōueniū seu ptractū est. De ista habet in. l. iulian⁹. §. ex vendito. eo. ti. et de emp. et vedit. insti. in. §. palle. sed nostra.

Actio ex stipulatu nascit cū de re certa in genere. sed incerta i specie fit stipulatio. vt in insti. de ver. obli. in pn. Nā si res esset simplr incerta stipulatio non valeret. ff. eo. ti. l. ita stipulat⁹. in pn. Et stipulatio est pcepta vt cū rñdes dare seruū. vel spōdes te facturū domū. Et pñnet hec ad actōes in psonā q oriunt ex ptractu pboz. et hec colligunt. ff. de actio. l. j. §. j. et. l. actionū genera. §. in psonā. et insti. de obli. §. si. et de actio. §. j. et §. nāqz. cū similibz. Et nota q actio descēdes ex stipulatiōe nō habet dilationēz ant sicut actio de dote. l. j. §. ex actor. C. de re. vt. act. et. §. cū autē. de hoc Bar. in. l. si diuortii. ff. de verbo. obli.

Actiones ex cōtractu sicut de actionibz in psonā. insti. de actio. §. j. q nascunt ex pacto. siue pactū siue obli. gatio surgit ex re vt cō-

ditio certi. de numerata pecunia pditio certitudinaria. Conditio ob causam. actio cōmodati depositi. pignoratitia. d qbz omnibus suo loco d. l. c. siue etiā pñrgit obligatio ex verbis sicut in actōe ex stipulatu qñ res certa in stipulatiōibz deducta ē. Siue etiā oriāt obligatio ex litteris de qbz cōditio odio deside datur in eū q cū spe future numeratiōis scribit se debere qd ei nō ē numeratū. Numeratiōe aut nō secuta ista biennii nō repetit cyrographū. Et ē introducta et exclusa exceptiōe non numerate pccunte cuz minime cogat soluere qd scripsit se habere. siue etiā oriāt obligatio ex pñso su veluti empti vediti locati cōducti p socio mandati pscriptis verbis. et actio cōstituta pecuniaria. Nemo actio in factuz. de iureiur. Et de his actionibus in pñijs locis fm ordinez patebit. Et iste sunt species actionū in personam que oriuntur ex cōtractu siue re. verbis. litteris. aut consensu obligatio oriatur. De quibus vide. ff. de actio. et obli. l. j. et. §. j. et insti. de obli. §. j. cum §. et ti. se. vsqz ad titu. de obli. g. que ex qñi cōtrac. nasc.

Actiones ex qñi cōtractu sunt de actiōibz in personā. insti. de actio. §. j. cū ibi no. q neqz ex pacto neqz ex maleficio oriūt. sed tñ maiore habet puenientia et affinitate cū pactis q cū maleficijs. et sunt iste. l. conditio indebiti. cōditio libere actionis.

Actio negotioz gestoz. tutele. subsidaria. cōmuni diuidundo. finium regundoz. familie heriscunde. pectio hereditatis dīrecta et vtilis possessoria. fideicommissoria. et actio ex testamēto. De his omnibus. ff. de actio. et obli. l. de maleficijs. §. si qz sequentis. et. §. se. et insti. de obli. que ex qñi ptract. nasc. cū ibidem no.

Actio de peculio et qd insu et de in rē verso actio tributaria institoria exercitoria actio funeraria ad exhibendū. de signo insyncto actio i factū de rei veditatiōe. actio d pauperie. interdictū quoz bonoz. vti possidet. ytrobi. interdictū salutanū. De qbz oibz reqre in loco suo.

Actiones vel obligatiōes ex maleficio sunt actiones in psonā. insti. de actio. §. j. cuz ibi nota. Quibz delicta hominū coerētur qd publice vtilitatis interest. ff. de fideius. l. si aureo. §. si. et. ff. ad. l. aq. l. ita vulneratus.

cū similibus. vt est cōditio rei furtiue. Actio arborū furtim cesar. actio furti. actio vi bonorum raptorum. actio legis aq̄lle. actio iniuriarū. qd̄ metus cā. de dolo. actio seruī corrupti. actio rerū amotarū. cōditio ob turpē causam. iterdictū vñ. vñ. iterdictū qd̄ vñ aut clā. iterdictū de libero hoīe exhibēdo. de vxore ducēda. de liberis exhibēdis. iterdictū quorū legatorū. iterdictū p̄hibitorū ne qd̄ in flumīe rīpa ve publica. iterdictū de itinere actus p̄suato. De q̄bus oībus req̄re de J. loco suo.

Actiōes vñ obligatiōes ex q̄si maleficio sūt actiones in psonam. insti. de actio. §. j. q̄ neq̄ ad pacta accedunt neq̄ ad maleficia. sūt tñ similiores maleficijs q̄ pactis. vt actio i factū aduersus iudicem q̄ litem fecit suā. et actio in factū de electis et effusis. Et actio i factū de dolo et furto eorū q̄ ministeriū cau ponū. aut stabulariū. aut nauē exercent. ff. de actioni. et obli. l. ex maleficijs. §. si iudex. vsq̄ ad finē insti. de obli. q̄ ex q̄si male. nas. p̄ totum.

Actio exercitoria fm̄ Azo. in sum. eo. ti. dat cōtrahētibz cū mḡfo nauis ppter nauigādī necessitatē ptra exercitatorē nauis q̄ magi strū nauis pposuit quē equū fuit teneri vt tenet q̄ institutorē taberne vel negotio pposuit ff. de exercita. actio. l. j. Nec ergo actio non dat ptra magistrū nauis. sed ē cū q̄ magi strum nauis pposuit i eā causā in quā ppo situs est exp̄sse vel tacite. vt i ea. l. j. §. nō au tem. et §. ppositio igit̄ Est aut̄ mḡf cui totū nauis anchora et cura mādata est. l. j. §. ma gistrū nauis. q̄ in vulgari lumbardorū et p uincialitū comit̄ d̄r. et in theutonico et i ala mantico sturman d̄r. Nec distinguit an iste magister sit liber vel seruus. maior vel minor Et sibi imputat q̄ euz pposuit. vt. l. j. palle. §. cui aut̄ cōditiois. Sed exercitor dic̄t is ad quē obuētiōes q̄ridane aut reddit̄ q̄ stus et utilitates nauis pueniūt et p̄tinēt. vt ea. l. §. exercitatores. sine ver̄ dñs nauis sit sine a dño nauis pduxerit ad tps vel in p̄ petuum. vt dic̄t ibidē.

Actio estimatoria vel extimatoria. id ē actio p̄scriptis verbis sic cognoscata ē actio q̄ ex timato pponit grā dubitatiois tollende qñ res estimata vendenda datur. Dubitatum enī est. an ex vendito sit actio. an ex locato. an ex p̄ducto. an mādati. vt si rē meā do ti

bi estimo vt eā vēdas p̄ decē. et inde decem reddas mihi aut rē. vt no. ff. de exti. acti. in rubro. et. l. j. et insti. de actio. §. actionū.

Actio ex testamēto nō solum scripto heredi cōpetit ad petendū hereditatē. §. et iaz §. heredi scriptū legatarijs et fideicommissarijs C. cōia dele. et fideicommissi. l. j. Et sapit natu rā actionis bonafidel. l. in minor. C. ex q̄. cau. i ite. resti. nō ē ne. Tñ dic̄t Bar. q̄ reue ra ē stricti iuris cū nō numeret̄ inter actiōes bonafidel. in. §. actionum. insti. de actio. vt no. lpe in. l. hmoi. §. edes. ff. de leg. j.

Actio familie heriscunde inter eos cōpetit q̄ cōem habēt hereditatē diuidendā. ff. fa mil. herisc. l. j. et. §. Et dic̄t familie heriscū de. l. hereditatis diuidende fm̄ Azo. in su. vt no. ff. eo. ti. in rubro. Nōm̄ aut̄ familia qñq̄ ponit̄ p cognatiōe. vt cū d̄r. Illi sunt d̄ familia p̄tami. Et qñq̄ p seruītute et po testate. vt cū d̄r paterfamilias. filiū famili as. hlc tñ p subitātia et hereditate. vt. C. de ver. sig. l. si. Sed heriscō est p̄bū grecū idē qd̄ diuidō. inde heriscū de. l. diuidēde. no. glo. ff. eo. ti. in rubro. Et vltimur hoc verbo sicut reperim⁹ apud antiquos. q̄ gerundia sua p̄nunciabāt in vndo. vt legundo. audi undo. diuidūdo heriscūdo fm̄ Azo. in su. sua. Et ita etiā hodie dicere possum⁹. fami lie heriscūde. p familie heriscēde.

Actio faustana et pauliana habite sunt supra circa actionē caluissanā.

Actio finitū regūdorū cōpetit finibus ad d̄s tinguendū vel ad iudicandū. ff. eo. ti. l. j. §. iudici. l. se. inter eos q̄ agros cōfines habēt vel p̄dia. insti. d̄ actio. §. itē finitū regūdorū et habet locū in rusticis p̄dijs tñ. ff. eo. ti. l. j. et nō in vrbāis. qz vrbāna p̄dia nō sunt cōfinita sed vicina. qz parietibz distingui cō suenere. sed p̄finita dicim⁹ q̄ adeo sunt p̄tā ma vt null⁹ partes in medio interponat. ff. eo. ti. l. sed et si loci. §. in iudicio. cum ibi no. Urbana p̄dia dicim⁹ om̄ia p̄dia q̄ habent edificia etiā si sūt in villa. qz vrbānū p̄diuz nō facit locus. s̄ materia habitādī causa fa cta. Vñ si in vrbe edificū causa nō habitā di sed grā reponendorū fructū fiat. dic̄t p̄ dium rusticū. Sed et horti in edificijs p̄sti tuti nisi plurimū sint reddit̄ vīnearij forte. et sic aliorie p̄tinentur appellatiōe vrbā norū p̄diōz. ff. de p̄bo. sig. l. vrbāna. Rusti ca aut̄ p̄dia vocant̄ agrī nō hñtes edificia

Et si inter te et me contra quē ago finitū regū-
dorū via publica vel publicū iter venit nō
h3 locū hec actio, qz finitū nō intelligit, se-
cus si rīn⁹ puatus interuenerit, qz finitū re-
gūdorū agi pōt ptra dñm rīul, ff. eo. tī. l. 3.
et loci, ff. ci. l. 1. se. et ibi nō. Est aut hec actio
duplex, qz vterqz ē actor et re⁹, de pba. ex lit-
teris, ff. eo. tī. l. iudiciū. s. cōmuni diuidūdo
et familie herēscunde, et l. inter coheredes.
S. si familie, ff. eo. Itē est mixta, qz est i re et
in psonaz, insti. de actio. s. qdam ergo. et. s.
item finitū regūdorū.

Actio funeraria ē heredē bonoz vel posses-
sore dāf, ff. de reli. et sup̄ti. fune. l. et si qz. s.
fi. et dāf ei qz funerariū, vt non heres defun-
ctū. s. causa pterat, ff. e. tī. l. sed interdū. et. s.
si qz. cū ibi nō. p hāc enī actionē veniunt
reficiēde expēse ibidē a funeratore facte.

Actio furti manifesti fm Azo. locum habet
qñ fur rem tenēs vīsus vel rep̄bēsus fuerit
siue i publico siue in p̄uato vel a dño vel
alio anteqz pueniat ad locū quo pferre rē
destinauit. Si talis dephendat vel cū reuē-
deat, et ad eū dephendendū occursum sit et
licet abiecto furto aufugerit furti manifesti
tenet. l. si qz. s. cēsus. ff. eo. tī. nisi surrip̄en-
tis mutet stat⁹, vt tu mibi surripuisti in ser-
uitute. et manumissus furto dephenderis
cū re furtiua. vel si tu ptuleris qz destinabas
teneris furti nō manifesti. tūc enī dephēde-
ris cū re furtiua p̄usqz eo loco ptuleris qz de-
stinaueras illo die manere auz furto tūc fur-
es manifesti. Nec oīa dicunt, ff. de fur. et d
pe. dī. j. c. vulgaris. vtrū qz ptem acerui fru-
menti furat totius acerui furtū faciat. et da-
tur actio furti manifesti i quadruplū. insti.
de obli. qz ex male. s. pena manifesti.

Actio furti nō manifesti ppetit qñcūqz p̄dī-
ctis modis furtū nō manifestū pbat, ff. eo.
tī. l. manifestū. insti. de obli. qz ex ma. na. s.
nec manifestū. Et enī si vidisti furtum fieri
te tñ abscondisti cū furtū faceret ne te occide-
ret nō est manifestū. ff. eo. tī. l. si qz i furtu-
te. s. ceteruz. Et dāf hec actio i duplū. insti.
de obli. qz ex ma. na. s. pena. palle.

Actiōes hereditarie dicūt qz transeūt ad he-
redes vel ptra heredes. fm Azo. Itē qz ab
heredibz incipiūt vel ē heredes. Ut autez
plene sciat qz trāseūt ad heredes vel nō. dī-
stingue. aut nascit actio ex maleficio vlt qñ.
aut ex ptractu vel qñ. put sequit Azo i sū.

eo. tī. et fm pla. in sū. sua eo tī. his actionibz
pueniūt hi qz succedūt in ius. et nō hi qz suc-
cedunt in rem. vt donatarij vel legatarij.
Actio i factū aduersus iudicē qz litē fecit suā
dāf aduersus iudicē qz p imperitiā male iu-
dicauit inq̄stū iudicat religionē videbit eē
ex qñ maleficio. insti. de obli. qz ex qñ ma-
na. in pñ. et. ff. de va. et extraor. cog. l. si. Si
pō dolo malo iudicauit pē est ex maleficio
obligat⁹ actioe i factū vel actioe de dolo ad
oē itersse ei quē lesit et infamis ē. Itē tenet
crimie falsi qz penā deportatiōis vlt vltimū
supplicij cōtinet fm Azo. pbat hec. C. de
pe. iud. qz male iud. l. ij. et ibi nō. in glo. ff.
iūcta auc. nouo iure ibidē posita. et. l. si fili-
ulfa. ff. de iud. Iudex autē eccl̄astic⁹ male
inductus p grām vel p sordes ab executio-
ne officij p ānū ē suspēsus ad extimationez
pti quā lesit nihillomin⁹ p̄dēnād⁹. Et si dū-
rāte suspēsiōe se de diuinis igesserit irregu-
laris ē. nec cū eo nisi p sedē aplicaz poterit
disp̄sari. vt in. c. cū eterni. de re iud. l. ij. vj.
Actio i factū de eo qd certo loco dō vbi aliz
qd ē pmissū dari certo loco si iudiciū i illo
loco p̄stitui nō possit. introducta tñ ē qdam
actio arbitraria vt possit etiā i alio loco agi
p̄tor enī iniquū eē arbitrat⁹ nō posse pue-
nire debitore i alio loco qz i loco destinato
solutō. et hec actio arbitraria ex sui natura
ē stricti iur⁹ i qz habita p̄sideratiōe aliarum
actionū stricti iur⁹ qd qd eēt omissū deberet
h̄i omissū. tñ i illa veit etiā qd qd equum et
iustū vīsu fuerit religioi iudicat. et p̄p̄ p ap-
pellat hec actio arbitraria irregularis. qz ē
naturā aliaz actionū stricti iur⁹ ē. et s. ē qd
dic glo. i rubrica. ff. de eo qd certo loco qd
Actio i factū ex edicto (sit actio irregularis.
p̄toris d alienatiōe iudicij mutādī cā facta
dāf ei i cul⁹ fraudē et illusionē facta ē aliez
natio et suis heredibz aduersus eū qz rē alie-
nauit. quem ad itersse puenit qñt interest
actor⁹ corā ordiario vlt delegato. d qz Bos.
i sū. de alle. iud. mu. cā fac. et. c. j. e. tī. in glo.
Actio in factū de dolo et furto eoz quoz mī-
nistrio qz caupone aut nauē vel stabulū
exercet dāf aduersus eos qz p̄sunt cauponi
aut nauē vel stabulo. qz quoniā officio ma-
lorū hominū vtunt in duplo tenent qd do-
lo aut furto eoz cōmissum est in his rebus
qz saluas fore receperūt. ff. nau. cau. sta. l. j.
in pñ. et. s. adē p̄p̄ontus. et. l. et ita. s. idē. et.

S. alt ptoz. iuncta. l. ff. S. bec actio. eo. ti. z. ff. fur. aduer. nau. ca. sta. l. j. et insti. de obli. q. ex man. naf. S. item exercitoz.

Actio in psonā dicitur cōditio qm pcedis aliquē dare aut facere tibi oportere. Qm pō agis vt restituat tibi res tua. z. speciale nomē accipit z. in deposito dicitur simplicitatē actio psonālis nō peditio. Hoc autē nomē peditio inde descēdebat. qz olim iudicia erāt ordinaria. z. certa pba. et q. oportuit pediti. l. ff. dicit. vt si q. caderet a sillaba caderet a tota cā. S. postea ille solēntates i. dissuetudinē abiecit. attm nomē remāsit vt adhuc z. psonales actōes q. solēntibz p. bis interpretant cōditiones vocent. z. bec colligunt insti. de act. S. appellam. cū ibi nota. z. ff. eo. ti. l. actionuz genera. Et hāz actionū genera qdā nascuntur ex ptractu. qdā ex qm ptractu. qdā ex maleficio z. qm male. insti. de obli. S. sequēs. z. de act. S. oim. Requre scz d. oibz his supra actiones ex cōtractu.

Actio in re dicitur vēdictio rei. l. qm dicitur re de qua agit tuā cē. z. aduersari. dicit vel ostendit spaz re esse suā. ff. d. actio. z. obli. l. actioz num genera. et insti. eo. ti. S. appellam. pal. legato. Et hāz actionū. alia est directa in rem actio vt rei vēdictio actio pessoria et negatoria. Alia est actio in re vtilis q. sunt actiones de dñto nō directe sed vtilis q. ex eqtate dan. qm nō dñs. vt sūt publiciane q. ex aduersis causis cōpetūt. Et actio p quā qrit an actor iurauit. z. actio i re d. sup. ficie. et actio fauiana. et pauliana. et caluisiana. z. actio i re q. cōpetit iur dñm tabule z. pictore. Sūt z. alie in re actōes in qbz nō de dñto s. d. pignore agit. sic seruiana z. qm seruiana. de qbz vide loco suo. Et nota q. actio psonalis nō seqt fundū. ff. de p. trahē. emp. z. vē. l. an. S. luti. titl. ff. ad trebel. l. j. S. si odio. ff. de iudi. l. fideicommissuz. S. tractatū. C. d. ser. l. ij. S. p. inde. z. ff. de ali. iudi. mu. cau. fac. l. ij. S. op. in glo. p. Dy. in. l. ff. ff. d. no. ope. an. Itē actio psonalis ē ita af. fixa ossibz creditoris q. in aliū trāfferre nō pōt. nisi fictōe iuris. ff. d. pecu. l. si q. ergo.

Actio iniuriarū cōpetit ei q. iniuriā passus ē vt nota. insti. de iniur. in rubrica. cōtra eū q. iulit iniuriāz. vel inferri pcurauit. insti. eo. ti. S. nō solū. z. pullauit. vel pberauit. vt famosū carmē ad alteri. p. tumeliā scripsit vel quoquo mō iniuriā aliqē affecti. insti. eo.

ti. S. iniuriā. In q. iudex cōdemnauit quāt actor iurauerit se nolle illā iniuriā sustinuit se pmissa tñ iudicis taxatōe. insti. e. ti. S. pena. z. ff. e. ti. l. institutio. Quidā enī dicūt q. iurare debet post d. suo p. didisse tātū vel tantū q. talē iniuriā sustinuisse. Et hoc videtur approbare Hostien. in sū. de iniur. et dā. dato. z. Specu. eo. ti. Alij dicūt q. sufficit eū iurare sic. q. nollet lucrari tantū vel tātū p. eo q. talē iniuriā sustineret vel sustinisset. Prīmū tñ videt verū z. actio iniuriarū ex pacto nō nascitur s. ex p. tumelia. l. si vn. S. sed si pactū. ff. eo. ti. vbi tex. inq. illa nō enī ex pacto iuriarū nascit actio. s. ex cōtumelia. z. ex bono z. eq. z. dissimulatōe abole. Nā si q. iniuriā reliqrit. s. ē. si statim passus ad animū nō reuocauerit. postea ex penitētia remissam iniuriā nō poterit recole. re. l. nō solū. S. j. ff. de iniur. z. neq. i. heredes neq. i. heredibz dat. l. iniuriarū actio. ff. e. ti.

Actio institoria fm Azo. dat. ei q. cū aliq. cōtraxit in illa negociatione in q. ppositū est s. eū q. pposuit aliquā stationē vel negociatio nē gerēdo d. p. trahentibz cū pposito. siue ppositū sit exp. s. siue tacitus. vt. ff. de insti. act. l. j. et. q. et. l. ait. S. nō tñ. cū ibi nō. Et dicitur institoria ab institore pposito tāq. exercitoria noiet a pponere. insti. qd. cū eo. S. exercitoria. z. S. se. Nā institor dicitur est ex eo q. negocio gerēdo instet. nec refert an tabernis sit ppositū vel cuiq. alteri negociatōi. vt. ff. eo. ti. l. q. cūq. z. l. institor. z. institor dicitur ille q. tabernis vinis vendendis vel alicui alteri negociatōi ppositus est.

Actio legis aq. l. duo p. tinet capita vel tria. licet vnū nō sit in vsu. vt. ff. eo. ti. l. si seruus seruū. S. huius legis. et insti. eo. ti. Prīmū caput est de seruīs occisis vel quadrupedibz q. numero pecudū p. tinent. vt in. l. aq. l. ff. eo. ti. vbi dicit de aialibz q. p. gregatim habēt z. pascūt. sicut oues capre z. equi muli z. boves z. asini. Et fm labeonē sues sed non canes. Et lōge mīn. bestie. fere. v. si. z. leones z. c. s. elephātes z. camelī q. mīxri sūt. Et tō pmo capite eos p. tinere oportet q. casu tantū sit p. denatio quāt plurimū ipa res valuit anno p. terito. vt in dicta. l. aq. l. ff. e. ti. z. insti. eo. ti. l. p. n. Scdm caput qd. nō est in vsu s. nō ponit. vt. ff. eo. l. si seruus. in. S. huius p. reallegato. vbi dicitur. huius legis secundum quidē caput in dissuetudine abijt.

Sed tertiū caput huius legis ē de eis vul
neratis feris bestiis occisis ceterisq; rebus
ruptis, vt veste vase z simili. Quo casu cō
demnat q̄ damnuū dedisse quanti res fuit tri
gita dieb; retro rei p̄ciū et valorē estimādo
vt dicta. l. si seru⁹ seruū. §. tertiū aut capite.
z insti. eo. §. capite tertiū. cū. §. sequenti. Et i
bac actioe si q̄s dānuū se dedisse inficiat. id
est negat. cōdemnat in duplū. ff. eo. l. j. §. j.
Dicit autē hec aq̄lia ab aquilio plebis tri
buno. fm Jsi. l. v. q̄ ipam in monte Aluen
tino tpe discordie populi z plebis p̄stituit
ff. eo. l. j. et postmodū cōcordia facta vice le
gis est habita.

Actio mādati directa p̄petit mādatōri z ei⁹
heredi. ff. eo. ti. si p̄o. §. si. et. l. si mādato titij
p̄mo r̄iso. et. §. j. Cōtra mādatariū vl̄ p̄cu
ratorē p̄ mandatū susceptū. ff. eo. l. si remu
nerandi. §. j. Et inquatū interest id factum
esse qd̄ mandauit. puta mādauit vt fundū
emerēs si mea intererat emi. teneberis post
mādatū susceptū. tñ si eundē fundū ego ipe
emo vel al⁹ mibi. neq; interest aliud. cessat
bit hec actio fm Azo. ff. eo. ti. l. si p̄curator
rem. §. mandatū actio.

Actio mādati cōtraria cōpetit mandatario
ff. eo. ti. l. si p̄o nō remunerādi. §. contrario.
vel p̄curatori ad expēsas aduersus manda
torē q̄tenus fines nō est egressus. Si vero
aliqd̄ erogauerit vtiliter i eo nō hz mādati
iudiciū. §. tñ negotiorū gestorū. fm Bar.
licet Jo. z Accur. tra. put legi. et nota. in
sti. eo. ti. §. is q̄. z. ff. eo. l. §. p̄culus. cū. l. se. i
p̄n. z. C. de nego. gest. l. si i glo. vltima. Si
p̄o mādauerim tibi vt mibi fundū emerēs.
etiā si nondū p̄ciū solueris ages mecū mā
dati. vt suscipiā obligatiōē q̄ teneris ven
ditori. Plā z ego agere possum vt cedas mī
bi actioe empti. ff. eo. ti. l. si mandato meo.
p̄mo r̄iso. Cōpetit q̄ breuiter actio māda
ti directa tra illum q̄ mandatū suscepit
ad implēdū cū p̄mo cogi nō posset q̄ susci
peret mādatū inq̄tū interfuit mādatōris
factū fuisse qd̄ mādat. Et rursus ip̄i māda
tario q̄ mandatū suscepit cōpetit actio mā
dati tra ad impēsas si q̄s fecit rōne mā
dati suscepti si fines mādati nō excessit. sed
si mādatū excessisset in expēsis factis nō re
petet ip̄as p̄ hmoi actioe.

Actio negatoria. require supra actio confes
soria.

Actio negotiorū gestorū duplex est. scz direc
ta z tra. vñ actio negotiorū gestorū
directa est q̄ agit dñs rei geste p̄ eū q̄ nego
cia ei⁹ gessit. vt administratiōis rōnem red
dat. vt puta. si ego fui absens z negotia mea
ceperūt esse delicta z male se habebāt. tu s̄
vidēs absq; mādato a me recepto mei p̄res
platiōe ex amicitia quā ad me habes geres
bas negotia mea. mibi dat hec actio nego
ciorū gestorū directa ad hvt reddas mibi ra
tionē administratiōis. vt. ff. d̄ nego. gest. l. q̄.
z insti. de ob. q̄ ex q̄si cō. na. §. j. et. §. sicut.

Actio negotiorū gestorū cōtraria cōpetit illi
q̄ sine mādato se imiscuit alienis negotijs
gerēdis aduersus dñm negotiorū ad repe
tēdū expēsas negotiorū gestatiōe factas.
Et veniunt oia q̄ expēdit d̄ suo necessario
vel vtiliter nō tñ voluptuose. z hec colligū
tur. ff. eo. ti. l. j. cū ibi nota.

Actio de peculio vl̄ peculieten⁹ cōpetit ei q̄
cū filiofamilias vel suo peculiiū habentib;
tra. ff. qd̄ cū eo. l. j. cū se. Que p̄ mortē
filij vl̄ fui ē annalis z nō post emācipatiōē
manumissionē vl̄ alienatiōē. ff. qñ actio d̄
pe. ē anna. l. j. §. q̄dū. vbi d̄. q̄dū fil⁹ vel
seru⁹ in prāte est de peculio actio p̄petua ē.
post mortē aut ei⁹ vel postq̄ emācipat⁹ ma
numissus alienat⁹ re fuerit t̄p̄alis esse inci
pit. l. annalis. z cōpetit hec actio aduersus
dñm vel p̄res. vt no. ff. de pecu. l. j. §. verba

Actio noxalis. fm Azo. d̄ actio q̄ nascit vl̄
or̄ ex delicti fuor. ff. eo. ti. l. j. z insti. eo. ti.
i p̄n. z d̄ noxalis a noxia qd̄ significat ip̄m
delictū. vl̄ a noxa qd̄ d̄ ipe delinquēs. ver
sus. Noxia delictū delinquēs noxa vocat.

Actio pignoratitia directa cōpetit debitori
tra creditori. insti. q̄. mo. re cōtra. obliga.
§. si. vel tra ei⁹ tutorem vel curatōrē si pig
nora acceperunt. ff. eo. ti. l. si solutus. §. si. et
h3 locū soluto debito z alie satisfactio quē
admodū voluit creditor licet nō sit solutus
vt si pignora alia data sūt creditori vt a p̄
mis recedat. vl̄ fideiussores siue res alias.
vel p̄ciū vel etiā nuda cōuentio sine p̄cio
vel pacto. Quotiens enī vult creditor rece
dere a pignore videt satisfactū si vt ipe ve
lit vel voluit cautū est licz in hoc deceptus
sit sui facilitate fm Azo. vt. ff. eo. ti. l. si rem.
§. emens. et. l. necessarias. §. si vnus. Per
hanc ergo actionem debitor repetit expen
sas si quas fecit in re pignorata obligata.

nisi eadē res sit ampla & ad modicum etiam fuerit alij pignozata q̄ in nullo captus sit q̄ pignora sc̄do loco accepit.

Actio pignozaticia cōtraria dat̄ creditorī d̄ debitorē, et dat̄ ad multa. Si enī decipiat a debitorē vel ip̄a re vel ei p̄posito, q̄ obligauit rē alienā vel alij pignozatā, ff. eo. tit. l. tutor. s. p̄traria. l. i. si q̄s i pignore. s. si. Et si debitor maliciose p̄fatus sit obligando es vel stannū p̄ auro vel argēto, ff. eo. tit. l. i. s. si q̄s. r. i. s. palle. l. si quis i pignore. ij. r̄iso. vel si obligauit seruū p̄ quē damnum datū est, puta furtūz vel aliud h̄mōi, r. h̄ si sc̄uit tenet insolūdū. l. in totū. secus si ignorauit, q̄ tūc liberabit nore deditōe. l. dādo seruū p̄ nora. In his cōpetit hec actio fm̄ Azo. r. alios. Hec p̄ban̄. ff. et. l. si seruū p̄ pignori. Itē fm̄ Azo. agit creditor actiōne pignozaticia si suos pignozatos artificijs instruxit si inceperat i breui aūq̄ pignozarentur. v̄l debitoris volūtate creditor eos instruxit. S3 si nihil horū intercessit si q̄d artificijs necessarijs eos instruxerit fm̄ Azo. erit actio p̄traria. ff. eo. tit. l. si seruus.

Actio aut̄ pignozaticia vtilis fm̄ Pla. dat̄ ei q̄ impignozauit rē alienā sine p̄sensu dñi. r. postea dñs pignoris ē. ff. eo. tit. l. rē alienā. r. ff. de pigno. l. i. s. j. et. l. si titio. cū se. r. tam directa q̄ illa dat̄ p̄ncipali r. suis hereditibus. r. p̄tra heredes creditoris. v̄t p̄t p̄bari insti. de ppe. r. tē. act. s. nō aut̄ iuncta. l. ex p̄tractu. ff. de act. et obli. et l. i. s. creditor. r. insti. q̄. mo. re cōtra. obli. s. si.

Actio p̄ quaz q̄rit an actor iurauerit fm̄ q̄s dam dat̄ ei q̄ cum peteret rē suā delato sibi iurciurādo ab aduersario eā suā eē iurauit Ab eo enī rē suā petit actiōne in factū q̄ iurauit suā esse. ff. de iurciur. l. naz. postea. s. j. et. s. si. Si vero rem suā sibi traditā postea misit. et ille q̄ detulit iuramentū eā nactus sit aduersus eū publiciana p̄petit actio. ex li. seu. de publi. ac. l. eum q̄. s. petet. vbi d̄r Si mihi petenti rē iuramentū detuleris: iuraueroq̄ rē meā esse cōpetit mihi publiciana si aduersus te tñ. quō h̄ debeat itelligi ibi nō. plene. r. solet iurandū referri ei q̄ detulit. C. de re. cred. l. generaliter. s. om̄e. p̄. sed iuramento.

Actiōnes p̄iudiciales in rē esse dicunt. p̄ q̄s querit. an q̄s liber sit. an libet. r. in partu agnoscendo. v̄t in. s. p̄iudiciales. insti. de

actio. S3 illa p̄ quā q̄rit. an aliq̄s sit liber p̄tīm ciuile causaz obtinet. p̄tīm p̄torā. Cū nullē autē fm̄ formā domini q̄ in ea directe agit. Et p̄torā fm̄ formā r. modū petendi q̄ tuum a tēpō nō ab alio petit possessore Ceterē p̄o due formā capiūt ex p̄torā iurisdictione. r. in rē dicūtur esse ad instar actiōnū de fuitute. q̄ i hac de iure patronatus i re. i illo. p̄terat̄ iure agit. r. p̄iudiciales dicūt. q̄ quēadmodū acceptōes actōibz opponunt. r. an p̄mā q̄stionē terminant. Si aut̄ q̄re nō exceptiōes s3 actiōes dicant q̄s q̄rat hāc cām accipiat. q̄ nō ē exceptio nisi sit actōis exclusio. De p̄o p̄iudiciales nullā actōez excludunt s3 non p̄petere dicūt. et idō actiōes dicūt r. nō exceptiōes. p̄bi ḡfa. p̄iudiciales actiōes p̄ tato dici p̄nt q̄ i ip̄is tractat̄ de magno p̄iudicio. v̄l q̄ questionī mote p̄iudicant. v̄t agis contra me r. aliqd̄ petis oppono tibi questionē status dicēdo q̄ es filius meus vel seruū in potestate mea p̄stitutus aut libertus. r. sic d̄ cōsimilibus. Et p̄iudicabit actiōi tue contra me mote. Sunt r. alie in rem actiōes in quibz non dicūt de dominio sed de iure pignoris agitur. v̄t seruiana r. quasi seruiana. require in loco suo.

Actio p̄scriptis verbis ex p̄tractibz in nōmīnatis descendit. vbi sc̄z ciuillis causa subest sufficiens ad actiōnē introducendā. et cum negotium nō cadit in certum r. speciale nōmen cōtractus. nec causa huiusmodi actiōnis exprimit̄. ceterē h̄mōi actiōes exprimiūt sic do vt des. facio vt facias. do vt facias. facio vt des. Ex quibz nascit̄ actio p̄scriptis p̄bis notata. alias ciuillis. Quā mihi aliqd̄ adest vel abest vel affuturū ē. nec tibi adest nec affuturū est. aut mihi nō abest nec tibi adest. aut si nec tibi adsit. nec mihi absit. et cesses implere qd̄ puenit inter nos. ego autem feci in subsidū intentat̄ actio de dolo. Nam vbi vnus cessat implere quod in se ē qd̄ promissit altero implente. locum habet hec actio.

Actiōes p̄torie q̄ sunt r. q̄t. Require in spe. ti. de act. seu peti. p̄po. s. postremo. Dicunt aut̄ p̄torie fm̄ Azo. q̄ a p̄toze sunt inducte v̄t insti. de actio. in summa. fm̄ eundem.

Actio pro socio que exvtraq̄ pte directa est cōpetit ab usufructu quē solus alter socio rum p̄cipit vel si doli cōmisit in rebz cōibz

Plā locū habet qñ duo inueniunt tractū so-
cietatis. ita q̄ tā lucrū q̄s damñū inter eos
cōe ē. Et si aliq̄s socioz male z dolo se ver-
setur. tūc alteri p̄tra eum dat̄ hec actio. Est
aut̄ societas fm̄ Azo. duoz vel plurū con-
uentio p̄tracta ob cōmodiorē vsum z vbe-
riorē q̄tū. Que diffinitio fm̄ q̄ ip̄e dīc nō
est in legibz. s̄ in Marco tullio repit̄. Na-
scit̄ aut̄ hec actio demū societate finita. q̄ si
nī pluribz modis. put̄ p̄sequit̄ ip̄se Azo. i
sum. eo. ff.

Actio publiciana ex eq̄tate dat̄ ei q̄ rē bona
fide emit a nō dñio. z rē sibi traditā bona fi-
de cepit credēs vendentē tpe venditōis et
traditōis dñm eē. ff. de publi. z si res. §. vl.
z sufficit emptor i habuisse bonā fidē lz vē-
ditor malā fidē habuerit z callido p̄silio vē-
diderit. vt ea. l. §. p̄tor aut̄. hūc aut̄ videt̄ cō-
tradidere aut̄. C. de p̄scrip. lō. tem. malefī-
dei possessore alienate cessat lōgi t̄pis p̄re-
scriptio. So. habet i glo. in. c. abbate. de re
iud. l. i. vj. Si ḡ talis emptor aūq̄s vsucapi-
at. vel aū cōpletā vsucaptionē a possessione
cadit perat rē a possessore iure q̄li dominij.
Et appellat̄ actio publiciana a publico au-
ctore q̄ eā inuenit. insti. de actio. §. alie. Ad
hoc vt actor obtineat oportet istū pbare iu-
stum titulū. z rē sibi fuisse traditā z bonā fi-
dem habuisse tpe emptōis z veditōis. z qd̄
p̄sumit nisi p̄trariū p̄bet. z q̄ credat mō vē-
ditore vel donatē tpe p̄tracti dñm nō fuisse.
al̄s publiciana nō cōpeteret. Permittit̄
aut̄ tali venditōe ac si vsucapisset vēdicare
nisi forte ver⁹ dñs possideat. vt qdā dīcūt.
q̄ exceptio ver⁹ dominij publicianā exclu-
dit. Si aut̄ post vsucaptionē a possessione
cadat tūc nō cōpetit publiciana. s̄ ciuilis
actio vel rē vendicatio fm̄ q̄sdā vtilis. fm̄
q̄sdaz directā. ff. de publi. l. i. De hac mate-
ria vide nō. p̄ Jo. an. de sen. z re iud. abba-
te sane. l. i. vj. in glo. vbi in fi. dī. q̄ rei vendi-
catio z publiciana non sūt p̄traria. s̄ diuer-
sa. cū ad eundē finē tendūt. secus cū tendūt
ad fines diuersos.

Actio publiciana rescissoria dat̄ ei cui⁹ res
quā a nō dñio emit credens eū dñm vt sup̄
cuz absens erat cā reipublice vel studiū vel
p̄grinatōis. vl̄ legatōis cluitat̄. vel causa
appellatōis p̄sequēde vel testimonij ferēdi
vel q̄ in captiuitate fuit. vl̄ alia cā necessa-
ria fuit absens. z talis res sua cum esset ab-

sens vsucapta est. licet ei p̄pter necessariam
absentiā infra annū postq̄ reuersus est res
scindere vsucaptionē. vt dicat aduersariū
nō vsucapisse q̄ vsucapit. p̄ auxiliū p̄tor̄ h
remediū sibi dat̄. Si aut̄ vere fuit dñs rei.
tūc cōpetit ei vendicatio rescissoria. Si p̄o
res talis erat pignori obligata. cōpetit etiā
hypothecaria rescissoria. z hoc in realibus
actionibz. In actioe aut̄ p̄sonali cōditio re-
scissoria. De hac materia vide Guil. in spe.
ti. de in inter. resti. i tractatu libelloz. sup̄ ver-
bo. sed scias. z sequēt̄. z glo. optima i p̄bo
dominij vel q̄li. circa mediū. in. c. abbate
sane de regu. iur. l. i. vj.

Actio quātī minoris qdā est p̄toria. quedaz
ciuilis. p̄toria locū habet cuz q̄s emit aīal
vel seruū morbosū seu vitiosū. q̄ p̄pter mor-
bū vel vitiiū min⁹ valet q̄s emptus sit. z dat̄
ad petendū id q̄ min⁹ valet. puta si res non
esset vitiosa vel morbosā valeret. et tūc au-
tem valet. xv. p̄ponit̄ hec actio ad petendū
quātī minoris inter sit emptoris. Hoc aut̄
scias q̄ de vitio nūq̄s tenet̄ vēditor nisi i tri-
bus casibz. Prim⁹ est qñ nōiatim. p̄misit. et
tūc ageť ex stipulatu Scōs qñ sciebat fūū
hīe vitiiū. z emptorē nō amonuit. z tūc tene-
tur ex empto. vl̄ q̄ redibatur. vl̄ q̄ admittē-
tere teneat̄. Tertius si in vitio animi sit ad-
mixtū vitiiū corpis. dat̄ aut̄ infra aūū vtilē
S̄ ciuili actio quātī minoris p̄petit̄ qñ li-
brū vel aliā rē vitiosā vel morbosā emit
p̄pter qd̄ res min⁹ valet. z agit̄ quātī mino-
ris eēt emptur⁹. de hac emptiōe nihil dī in
arboze actionū. s̄ de p̄toria solū. Vnde filr
de hac materia i spe. ti. de emp. z ven. §. nūc
dicendū. §. est z alia actio.

Actio qd̄ iussu p̄petuo dat̄ p̄ patrē vel dñm
q̄z iussu cum filio vl̄ seruo aliquis p̄tractit
siue videat̄ iussus ad cōtrahentem siue ad
seruum. Nec est in ea opus verbis aut scri-
ptura. vel vt distinguat̄ fm̄ Azo. an videat̄
tur iussus vel iussio specialit̄ in vno p̄tra-
ctu an generalit̄. Ut ita q̄ nolens cum suo
meo gerere. videor̄ enī oīa iussisse. nisi lex
certa. i. cōditio vel pactū p̄trariūz phibeat.
Habet ḡ locū actio qd̄ iussu qñ dñio viuen-
te vel patre. seruus vel filius cōtraxit. quia
hac dñs vel pater eo q̄ iussit tenebit̄.
Actio qd̄ metu cā dat̄ ei q̄ pbabili vl̄ iusto
metu coactus rē suā vendidit. tradidit vel
p̄misit aduersus eum qui metum fecit. sed

Infra annū erit q̄drupl. p̄t. & tūmactā no?
lētis rē restituere iussū iudicis ante lit. p̄test.
Post annū p̄o simpli. vt in. l. si cū emptore
p̄mo r̄nso. z. §. post annū. ff. qd̄ me. cau.

Actio rei venditiōis est qñ dicit̃ rē corporeā
esse tuā, vt hūc seruū, hūc equū, hāc vestem.
Alia dī vendicatio quā legisse nō habet q
dat̃ p re in corpall, vt nō, p doc, in, c. exami
nata, de iudi.

**Actio rescissoria triplex est, vt supra de pub
liciana rescissoria.**

Actio redditioria dat emptori ꝛ venditori
vt seruū vl' aīal morbosum recipiat ꝛ p̄ciū
restituat, ꝛ dat infra sex mēses vtilēs, qꝫ hec
actio tñ sex mēibz durat, vt. ff. de ed. edic.
l. j. p̄bi grā. Si vēdis mīhi aīal morbosū,
latēte morbū hīs, vl' aliā rē viciōsam talī
viciō qđ viciū si scīuissē nllō mō emissē,
mīhi dat actio ꝛ te ad h q p̄ciū receptū re/
stituas infra sex mēses, ꝛ rē tuā morbīdam
vl' viciōsā reassumas, S. pactū legis cō/
missōrie hꝫ fieri si vēdo rē meā tibi sub illa
p̄dīctōe, si soluas decē p ea infra certū ter/
mīnū, qꝫ si nō solueris sit res iēpta ꝛ mea
sicut p̄l' erat, vide infra lex cōmissōria.

Actio rez amotaz cōpetit marito aduersus
 vxorē de rebz p̄stāte m̄rimōnio cā diuortij
 ablatz. Dāť aut post diuortij z p̄tinet rel p
 secutionē. S; si pendēte iudicio reintegret
 m̄rimōnū. soluit iudiciū rez amotaz. et si
 reintegrato m̄rimōnio itez fiat diuortium
 remanebit actio rerū amotaz ob res amo
 tas p̄oris diuortij cā. Et in q̄ casu actio fur
 ti daret̄ ē extraneū in eodem casu actio rez
 amotaz locū habet. dūmodo illa p̄currant
 sed vt res mariti dolo malo amoueant̄ et
 econtra. Item q̄ fiat amotio p̄stāte matri
 monio vel aliqd qd̄ p amotioē habeatur.
 Itē q̄ fiat causa diuortij Dāť etiā hec actō
 p̄ra patrē filio vel filie quaten̄ ex ea re loz
 cupletior est factus z dolo malo eius factū
 est q̄ min⁹ fieret. De hac materia vī de nota.
 p̄ Azo. in sum. est.

Actio rei uxoris vel uxoris sue sublata est in
 cui⁹ locū surrogata est actio ex stipulatu q̄
 dat marito vel ei⁹ patri vt dos tradat. Si
 em a datioe dos incipiet hec actio locū nō
 haberet. licet quidā dicant p̄trariū. vt dicit
 Azo. in sum. c. li.

Actio seruiana dñi fundi vel dom⁹ cōpetit
ad psequēdas res conductoris p mercede

domus quasi res pignoratæ quibus non co
nessione pignorent. tñ iuris pñtutõe ob
ligant tacite p locatõe iure pignoris i vz
banis pdijs inuecta z illata. in rusticis po
pdijz fructus tm̃. De hoc in. s. ierusalem. in
sti. de act.

Actio q̄si seruiana q̄ etlā hypothecaria dicitur p̄ioria est. p̄ quā rē mobilē vel imobilē tibi pignori obligatā quā possidet aliq̄s siue sit debitor siue alius poteris ab eo euoꝝ care seu petere. ⁊ est actio in rē vtilis. ⁊ dat̄ creditorī ad psequendū pign⁹ hypothecarie. i. rē mobilē obligatā. vide de hoc insti. de act. §. quasi seruiana.

Actio serui corrupti cōpetit nō solū aduer-
sus eū cui⁹ hortatu vel p̄silio seruus corrup-
tus vel deteriorat⁹ est, sed etiā p̄tra eū no-
ua lex dat⁹ q̄ sollicitauit seruū, l. bonos mo-
res et corrūpe nō potuerit. Nec autē actio
in duplū habet p̄denationē sed q̄ntū deteri-
oratus est seru⁹, quātū uerē fuerit a seruo
sollicitato asportata et tene⁹ qui corrupti, si
ue ex bono malū siue ex malo deteriorē fe-
cerit. De hoc in, l. si q̄s seruo alieno suase-
rit. C. de fur, ubi casus de hoc.

Actio stricti iuris, re, sup, actionū po qdā,
z de excep, in, c. cū venerabilis, vide insti,
de act. §. sed z stricti iuris.

Actio subsidiaria dicitur quia in subsidium
 et auxilium alterius que inefficax facta est da-
 tur, vt si tutor res pupilli alienauerit vel ma-
 le administrauerit, et ipse tutor et eius heres
 non sunt soluendo, tunc non sufficientes ad soluendu-
 dum pupillo datur actio contra illum in quem res
 eius alienate sunt.

Actio tutele subsidiaſſa cōpetit pupillo qñ
nec tutor nec heres ſoluere habet ð eñ cuſ
ſura tradita ſūt a pupillo, vt cautionē ecto
gat a tutore ð indēntate pupilli, qñ vl' nul
lam vl' paz idoneā admittit cautionē.

Actio tutelæ directa dat̃ aduersus tutorẽ ipsi
pupillo, inquantũ puenit si tutor in rebus
pupillaribz damnum dedit dolo vel culpa
ipsi pupillo.

Actio tutelæ pertrahit cōpetit tutōri aduersus
pupillū si in rē eius aliqd' de suo ipenditv't
p eo fidelissit aut rē ppriā ipignorauit vel
obligauit p pupillo.

Actio vediti cōpetit veditori ad petendū p
cium ⁊ vsuras ex tpe more. Et si aliqd spe
ciali pacto comprehenditur prout is sibi

paciscit vel inter ptes ductu est. Et huiusmodi contracta est actio empti, que vide supra.

Actio vel bonorum raptorum de rebus mobilibus vel surreptis dat ei cui res mobiles per violentiam sunt ablatae, et competit restitutio infra annum ad quadruplum, ita quod in quadruplo contineatur et restitutio, et hec est res ablata.

Actio hypothecaria, vide super Actio quasi seruiana. Et hec actio aduocat nudam possessionem, ff. de iur. l. si cum venditor. §. j. de iud. cum proxi. et. Et tantum de actionibus.

Accipe et cape differunt. Nam qui capit rem suam facit, sed qui accipit non facit suam. Et quiter itel ligatur ubi accipit, vide ff. de acq. re. do. d. in laqueum, in glo. j. et. et. ff. de fur. l. qui vas. in glo. ij. et. l. naturalis. §. turbatio. ubi dicitur. qui accipit furtum committit.

Accola est qui colit terram non propriam, vñ. Accola non propria, propria colit incolam terram, et dicitur ab ad et colo, quasi qui adueniens colit terram.

Acephalus, id est sine capite, ab a quod est sine et cephas caput, xxiij. dist. nulla, in autem, de ap. §. generalem.

Accersitus est collectus, vocatus, vel circa se situs, lxxij. dist. quia igit. xliij. q. ij. quoniam pro posterum.

Accoliti grece dicuntur ceroferarii vel accendere res latine, a deportandis cereis quando legeduz est euangelium aut sacrificium offerendum, tunc enim accendunt luminaria et portant, licet sol eodem tempore rutillet, ad signum tamen leticie demonstrandum ut typo luminis corporalis ostendat illa lux de qua Ioh. ij. c. Erat lux vera, et. ut inquit textus, in c. clerico, ad fi. xxi. dist.

Acrimonia est proprie acerbitas, sed secundum legem ista est pena que infligitur sacrilegi, sicut incarcerationatio vel exilij relegatio, C. de sacrosan. ec. l. placet, qui est canonizata, xvi. q. j. c. placet, sub. §. nouar. ubi etiam dicitur de hoc.

Accomode, id est multum comode, de elec. ubi per riculum, l. vj.

Accusator est ille qui aliquem coram iudice accusat et criminale sibi mouet questionem. Et dicitur accusator quasi ad causator, quod ad causam vocat eum quem appellat, ut in c. for. de ver. sig. post medium. Et ibidem dicitur, etiam delator accusator, denunciator et inquisitor potest eligi ordinari, et eis prebende preberi. Et accusatio, testis testimonium et ordo pariter passim ambulat, ut. ij. q. viij. capitulo apostoli, in glo. super verbo esse. Et admittitur ad accusandum qui in peccato

to mortali est, Nemo tamen sine accusatione damnari debet.

Accurate id est diligenter, studiose, curialiter vel compositae.

De AD

Ad ponit per iuxta, ff. de serui. urban. p. di. l. qui dam hiberi. De hac dictione non, archi. de re script. si gratiosi, l. vj. et. lxxviij. dist. per byter. Et quod differat ad et in, vide, ff. de iniur. l. si apud labeonem. §. cum vicini, quod notat per statutis dicentibus quod aliquid fiat ad domum vel in domo.

Adempta legata dicuntur illa que testator adiecit a legatario cui primo legauerit mutata prima sua voluntate.

Aderatio dicitur quasi eris punitio, vel aderata preda dicebantur ex quibus es puniebatur, ut habetur ex. l. j. C. de com. re. mil. et. C. de colla. do. na. re. aut trasla. seu adera. l. j. l. x.

Admodum est idem quod valde. Et ponit glo. concordantias de iure iur. c. romani, §. si. nos itaque in de. et de celsi. ca. guls. de corpo. viti. c. j.

Admittere est recipere, ut. ff. de inoffi. tes. l. contra. §. si quis impuberi. ut si dicatur, iste est admittendus, id est recipiendus vel est incitare ad currendum, inde admittari. id est velox.

Adoptiuus filius est quem aliquis adoptat vel accipit datum a patre. Et contra pater adoptiuus est qui filium adoptat, instituit, de adop. §. j. et. et. Et sunt damnati heretici qui dixerunt christum non proprium sed adoptiuum filium dei, xliij. q. iij. quidam, ver. bonosiani, et in c. quadam, de cele. mil.

Adoptio est gratuita quedam electio qua quis aliquem sibi eligit in filium, et hoc faciunt plerumque hi qui filios habere non possunt ad ipsorum solacium. Et talis qui sic recipitur in filium dicitur adoptiuus qui a patre legitimo sic ei datur. Et ille qui eum sic adoptat dicitur adoptiuus pater. Et que sit differentia inter adoptionem et arrogationem, vide infra, arrogare, et institui, de adop. in prin.

Aduena dicitur eo quod aliunde adueniat, secundum Iulianum doctorem, l. i. et. ethimo, argum. ff. de iudi. l. heres absens.

Aduocatus est qui alio nomine quasi legatus seu patronus vocatur qui in forensibus seu extraneis negociis preminentibus prebet litteras gentibus suum patrocinium, cuius precii one raria vocatur sub antiquo nomine. Et inde venit

verbu aduocare qd est postulare p oppos
nere z desideriu ei corā iudice exponere, et
patrocinu in causa p̄stare. Et aduocat⁹ nō
pōt esse notari⁹ in eadē cā, vt no. i. l. vniuer
sas. C. de decurio. li. x.

Aduocat⁹ fisci dicitur qui patrocinu p̄stat i cau
sa fisci.

Addictus. i. p̄dictus vel sententiatus.

Adeo. i. tantu media correpta. vt d̄ rescp.
cum adeo.

Adul⁹ dicitur qui. xxv. annos. cōpleuit. vel q
a. tū. annis vsqz ad. xxv. annos. p̄cedit. nā
adulere in vno significato ē crescere. in alio
cremare vl̄ viere. Et adolescēs dicitur tribus mo
dis vt notat archi. xxvj. q. vj. alligant.

Adeodat⁹ est nomē dauid. qd dat⁹ fuit a deo
ad liberationē israel.

Ad quid. i. quare. de censi. puenit.

Adulter dicitur qz nuptias violat.

Adulteriu dicitur qd ad alter⁹ thoz accessus. vl̄
ad alteru. qz ex adulterio ab vno p̄cept⁹ ad
alter⁹ hereditatē nascit. Et fm ludo. de ro
ma p̄ adulterio statute sunt q̄tuor pene de
iure hodierno. Prima est sepacio thori. Se
cūda est pena detrusiōis in monasteriu. vt
ibi lacrimis lauet p̄c̄m. qd est pudor fateri.
Tertia est qd scindunt in pannis z capitis
lis añ z retro. Quarta est excoicatio que est
maior omni pena in iure canonico. litz pe
na adulterij de iure ciuili sit pena capitis.
vt. ff. ad. l. iul. de adulte. l. coercente. sed pa
due est pena. l. x. ducator. z h̄ in viro. sed in
muliere est pena detrusiōis in claustru. vt
no. in. l. m̄cipia. C. de ser. fugi.

Adulterin⁹ est de adulterio p̄cept⁹ seu genit
tus. Vñ adulterina moneta vl̄ sigillu dicit
tur falsa moneta vl̄ falsuz sigillu ad instar
vere vl̄ veri facta vel factu.

De AF

Afficere tria significat. Vnde Afficit infor
mat punit cupit hec tria signat. Itē dicitur affe
ctus nō sufficit nisi seq̄t effect⁹. vbi ex neces
sitate op⁹ est facto. vt. c. vlti. de spon. z deco
qui mit. in pos. c. j.

Affatim. i. generaliter vl̄ abundāter. z sic est
media breuis. sed media lōga. i. faciūde. vñ
Si dicas affatim tūc significabis abunde
Affatim dicēs faciūde significabis. vt ha
betur in. c. vñico. dereli. do. li. vj. in glo. et.
xxij. dis. p̄terea.

Affinis est qui habet p̄sanguineā alter⁹ in
vxo. vel ecōtra que habet p̄sanguineū al
terius in maritu.

Affinitas est p̄mitas p̄sonaz ex coitu. pue
niēs omni carēs parētela. z hoc de iure ca
nonico. z sic p̄trahit affinitas tā p̄ coitu le
gitimū qz p̄ fornicariū. Sili dicit Hof. Af
finitas est attinētia p̄sonaz ex cop. la. pue
niēs. Nā qñ vir carnalr p̄iūgit vxo. om
nes p̄sanguinei vxo. efficiunt affines vi
ro z econtra. Sed inter cognatos vtriusqz
nulla nascit attinētia. de p̄sang. z affi. c. qd
in p̄ his. z ipedit m̄rimoniū p̄trahendū et
dirimit tā p̄tractū. Dicunt autē affines q̄si
ad alter⁹ fines accedentes. vel ex eo qd due
cognatiōes q̄ inter se diuerse sunt. p̄ter nuz
ptias. vl̄ coitu copulant. z alter ad alterius
cognatiōis finē accedit. fm Hostien. Sed
fm leges affinitas est regularitas p̄sonarū
ex nuptijs p̄iūctaz. oī carēs parētela. vt. C.
de nupt. l. liberi. z tñ fm glo. l. p̄trahit etiā
affinitas p̄ p̄cubinā. vt. xxxv. q. iij. c. de ince
stu. z ibi no. z. ff. de p̄cu. l. j. Etiā p̄ coitu in
cestuosum vl̄ fornicariū. vt in. c. discretiōi.
z. c. tue. de eo qd cog. p̄sang vxo. sue. z. xxxv.
q. ij. nec eā. Alij tñ reputat absurdū qd tale
vinculū legitimū oriatur ex coitu dānato. cū
ex nuptijs pueniat. ff. de gra. l. nō facile. s.
affines. c. s. sciendū. Qrit tñ publice hone
statis iusticia. fm Hof. in. ti. de eo qui co
gno. p̄sang. vt. sue. Vbi dicit etiā qd affini
tas p̄ fornicariū d̄cta nō dirimit m̄rimoni
um sed exactionē debiti interdicit. vt in di
cto. c. discretiōi.

Affidare est fidem dare.

Affirmatio exponit qñqz p̄ negatiuā. vt in
c. veniēs. de testi. vbi dicit. In ore duoz vl̄ tri
um scz z nō paucor. qñqz ecōuerso. vt dis.
j. ius naturale. vbi dicit. trāsire p̄ agrū alienū
nō tū phas est. iure aut nature oīa sūt cō
munia. c. qd iure. viij. dis.

Afficit⁹ penes vulgare lōbardoz z tuschano
rū fm Pe. de samp. z abbate dicitur celsus qd dat
rōne p̄diorū put videtur velle in spe. de lo.
z pdu. s. sequit in p̄m. inde affictare est
locare ad fictū z ad firmū. vt in. c. p̄santis.
de resti. spo.

De AG

Agazo dicitur custos equozū. z idem dicitur
equitus. p̄prie tamen agazo dicitur custos vel

pastor asinorum. iuxta istud Brechtste. Asino-
rum pastor agazo. et habet in. l. agazo. ff. si q.
pau. se. di.

Agere in rebus sunt illi quibus cura evictionum
mandat. et erant olim plures diverse divisi
per diversos numeros. et quilibet numerus
habebat proprium. C. de off. magi. of. l. j. et tales
dicebantur principes.

Agere est generale ad omnia que fiunt tunc re quod
verbis. tamen inter vivos quod in ultima volunta-
te. Nam facies testamentum dicitur agere sic et emens
et vendens locum etc. Sed gerere comprehendit
dictum illud quod fit re et non verbis. et sic factus
est testamentum non dicitur gerere. ff. de ver. ob-
li. l. verba proferunt.

Ager appellatur area vel campus in rure vel
locus. s. vacuus qui sine villa est. ut in. l. ager
ff. de p. sig. sed ager cum edificio appellatur fun-
dus vel predictum urbanum. et ager nudus vel area
nuda sine edificio dicitur rusticum predictum vel ager
rusticus.

Ager vectigalis respice infra vectigalis.

Ager emphiteoticus respice infra emphiteo-
tica.

Agon est certamen. Inde agonista et agoni-
culus. et est ille qui pugnat vel certat. ut. ff. de
mu. et ho. l. si. s. magistrati.

Agonete sunt principes ludi. ut. ff. de alea. l. j.
s. in eum. ubi non. accur. in glo.

Agricola dicitur quasi agrum vel agros colens.
et est nomen commune ad omnes agricolas. Sed
notia specialia agricolarum sunt illa. quod agri-
colarum quidam sunt ascripticii. quidam censiti.
alii perpetui. alii coloni et ditiores. alii in
quilini. alii originarii. alii simpliciter coloni
nuncupantur. de quibus omnibus infra loci su-
is dicetur.

Agricole et censiti. put quidam dicunt sunt duo
notia substantiva per encladum tale figuram cor-
pulata. ut sit sensus. de agricolis et censitis. l.
de agricola censitis quasi censu lib. et habet si-
mile. ff. de tutelis. l. j. ubi dicitur. quod tutela est vis
et potestas. et exponitur. i. soluta potestas. ita
exponatur agricolae et censiti. l. agricolae censua-
les. Unde prius. Uteris enclade si dixeris ar-
ma virum. i. armatum virum sicut Virgil. et Bre-
chtsta. Dicunt autem censiti quasi censibus ascripti. et
constituuntur eo modo quo et ascripticii. Verumta-
men inter censitum et ascripticum est differentia
sed non certa. Quidam dicunt quod censitus sit ille qui
nascitur ex ascripticio. Alii dicunt quod illa sit dif-

ferentia. quod censitus est ille qui rei certe annuati
praestande obligatus est. ascriptici autem est obli-
gatus ad rem incertam puta ad tertiam vel ad quater-
tam partem fructuum ex fundo provenientium. Alii
qui tamen etiam censitis capit large ut etiam ascri-
pticii comprehendat. quoniam prope et stricte. quod
dam tamen dicunt quod hi non possunt testari inter suos.
cum alienis tamen dimittunt. Io. an. autem dicit quod
possunt testari inter suos sed non inter alienos.
possunt enim inter eos qui sunt de familia. sicut
Io. et accur.

Agricole perpetui vocabantur illi qui validi erant
in corpore miserique inertiam simulantes. et ea qui
veris miseris erant assignata ad sustentationem
ex publico percipienda diminucentes. quod predicti
studiosius etiam diligenter detegentes ad perpetui
coronati redigunt si erant liberi. Si vero
servi qui talia fingebant dominis eis carebat et per
ditiori assignabantur. licet quidam dicant quod hoc sit
correctum per autenticum de questore. Alii tamen
dicunt quod non. De alijs speciebus et differentiis
agricolarum inveniunt loco suo infra ascripti-
cius et colonus.

Agrimensor est qui agros mensurat et metit. et
fines per debitam mensuram distinguit. Dicitur quasi
agros metes. et alibi vocatur libripens. Qui
si dolose falsum fecerit vel fines male distin-
gerit. tenetur actione in factum. vide de hoc de p.
scrip. c. quod iudicatur. in glo.

Aggeribus nili non rumpendis dicuntur quod in Egi-
pto non pluit. sed nilus egreditur et inundat ag-
ros. unde qui rumpit ibi aggeres incurrit ar-
tem quasi lese maiestatis. Et pena eius est ut in
eodem loco ubi ruperat aggeres et usurpauit
sit valles nili fluentis fluminis de proprijs et ve-
lutiis visibus in duodecim cubitoz flamma com-
burat. et socii et participes sceleris depor-
tantur et eorum bona publicantur. ut. C. de nili. ag-
ge. non rumpen. l. unica.

Agapen. l. stipa. ut dist. xlii. si quis. Etiam aga-
pa dicitur pauperum in eodem significato
ut in. c. si quis. palle.

Ago agonis grece est labor latine. quod qui la-
borat agit. Unde christus dicitur fuisse in agone
Inde agri et fundi agonistici qui dabatur cer-
tantibus in agone vel cum agone. i. labore ad
fertilitatem sunt producti. ut. C. de fun. primo.
l. si. l. j.

Agnati dicuntur qui per virilis sexus line-
am coniuncti sunt in consanguinitate. ideo sic
dicti quod accedunt et quasi nascuntur per natis.

dum, scz defunt admittunt cognati. Unde cognati cōmuniter vocant omnes q̄ siue p virile sexū vel femineū in cognatiōe sūt conlūcti, s̄ de veteri iure. Hodie p̄o inter agnatos z cognatos parua est differētia p iura autenticorū.

Agnominatio idem est qđ agnomen, qñq̄ etiā dicit fedus iugale.

De II

Albū p̄toris est qđā tabula dealbata q̄ ponebat in curia vel turri p̄toris in loco cōmuni, in q̄ scribebant z ponebant noīa vocatorū ad iudiciū, z ad cui⁹ instantiā quilibet citatus esset. Et ibi etiā ponebant statuta z edicta p̄toris in grossa l̄ra ita q̄ ab oīb⁹ legi possent. Et erat certa pena s̄ illuz qui debebat istud albū, qđ mō est sublatuz. de h̄ i. clej. s̄ iudic. in autē. s̄ l̄ngios. s̄ oēm. coll. viij. in spe. de do. z p̄u. s̄ restat. in p̄n. z de citato. s̄ sequit. s̄ z nota. Et dicit q̄ loco h̄mōs sunt mō q̄terni. z qui corrūpebat v̄l debebat puniebat in quinq̄ginta aureis p̄ edictū de albo corrūp̄. C. li. xj. Est albū p̄toris triplex. Unū in q̄ scribebunt edicta p̄toris. vel lex ciuilis. vt in. l. si quis. ff. de iur. rif. om. iū. Aliud est in q̄ scribebunt citatiōes vt in. s̄ p̄all. in autē. de l̄it. coll. viij. Tertiu est in q̄ scribebunt noīa decurionū. vt. ff. s̄ albo scriben. p̄ totū r̄.

Albergarie sunt cēsus seu pactiōes q̄ debentur p̄ comestitionib⁹. de hoc p̄ glo. in. c. p̄te rea. de iure pa.

Allegare est argumētari ad p̄batōes v̄l cōclusiōes ad cōem iudicē p̄ cōmodo sue cāe z p̄te p̄tinet ad aduocatos.

Allodiū est curia vel p̄diū v̄rbaniū.

Albagaria sunt p̄curatiōes q̄s certe v̄lle debent dñs suis ad eas veniētib⁹. de rescrip. ad audientia.

Alimētorū appellatiōe p̄tinent calciamenta vestimēta z habitatio. vt in. l. legatis. z. l. si. ff. de ali. z cba. leg.

Alba est vestis sacra. v̄l nomē oppidi i lomo bardia. v̄n Virg. Albanic⁹ patres zc. p̄mo enei. z dicit. Urbs alba vestit p̄sbyc̄ alba. fm Jo. an. in cle. ne in agro. de sta. mo nachor.

Alluuo est latēs incrementū veluti cū paulatim aq̄s alluēdo arenā ex fundo meo v̄l v̄cini mei i fundū tuū aliquid ita accrescit vt

facile mod⁹ nō possit app̄hendi qua hora sit allatū. vel hec augmentatio facta. Sed intrusatio est patēs incrementū. vide insti. de re. di. s̄. p̄terea.

Aleator est qui ludit in alea. Etia ille q̄ quasi scholam illam tenet. z si talis clericus fuerit repellat a p̄motiōe. vt de exco. p̄la. c. in dilectos.

Alienigena quasi alieni regionis vel aliena gente natus vel genitus. fm Isido. lib. x. ethimo.

Allibrati dicunt q̄ descripti sunt i libro ciuitū vel cōstatū alie⁹ ciuitatis.

Altriciōes sūt certamina p̄boz fm Jo. an. in p̄benio cle.

Alias. hec dictio significat p̄ditionalr. qñq̄ alterationē vt p̄mittis dare fundū alias. r. noīe pene. ff. de iureiū. l. alias. vbi re p̄pta iurat. alias nō. i. si nō sit p̄empta. Secūdo alias ponit p̄ alio loco. l. adeo. s̄ insula. s̄. q̄ si toto alueo naturali derelicto flumine: flumē alias fluere ceperit. l. in loco alio. ff. s̄ acq̄. re. do. Tertio. l. alia vice vel alio tēpore. vt in. l. diē. ff. de arbi. vbi dicit alias est agitatū. i. alia vice vel alia q̄stioe. Quarto id est alio casu. vt in. l. qui testamēto. s̄ mulier. ff. de testa. vbi mulier in testamēto testis esse nō p̄t. alias potest. i. in alio casu q̄ testamētū. Quinto alias. l. alio mō. l. j. s̄ illud tantū. ff. de aqua plu. arcē. Et breuiter hec dictio alias significat alterationem diuersi mode. sed in casu p̄ticulari eo modo tñ fm quē subiecta materia declarat. alias applōcata casus significat alterationē ei⁹ qđ est in oratione p̄cedenti.

Alueus dicitur v̄ter flumiorū vel vas in q̄ lauant pedes fm glo. in. c. dudū. de sepul. in cle.

Alius alia aliud denotant diuersitatē z im̄plicanti. l. quidam relegatus. ff. de re. dubi. Etia alius. id est cōtrarius. rj. q. j. c. ij. rj. d̄stin. quis nesciat. Vbi dicit nullus alius q̄ Petrus p̄dicasse i ytalīa Gallia Hispania z ceteris puincis. Item alius z aliter sunt p̄cedentibus implicatiue qualitatis p̄cedētum. vt. l. si donatiōe. C. de his q̄ v̄l me. ve cau. si. l. j. glo. ibi v̄l q̄ implicet q̄lratem cōtractus. Aliter est denominatiū qualitatis. nō autē substantiē. ff. de ver. obli. l. si quis cum alter. C. de testi. l. etiam. z qđ ibi notat glo. Et etiam denotat diuersitatem

rem non in substantia sed in qualitate. vt no.
do. fran. in. l. si certos numos. ff. de verbo.
obliga.

Alioquin dicitur vel significat aditionali-
ter. coniunctiue et aduersatiue. Conditiona-
liter. vt pmitto fundum dare alioquin cen-
tum nomine pene. ff. de dam. infec. l. si finis-
ta. s. ex dano. Coniunctiue capitur in. l. dā-
ni. s. penult. ff. de dam. infec. Aduersatiue
in. l. fluminū. s. idē seruus. eo. ti. significat
ergo tripliciter scilicet quod subiecta materia de-
clarat.

Alumnus est qui alit aliquē vel qui alit ab
eo. vel est filius ex concubina. vt in. l. alum-
nū. C. que res pig. obli. possit. et ibi glo. Et
sunt quique nomina que significant indifferenter
actionē et passionē. Vnde Hospes. zelotypus
coniūctus. vector. alumnus. Actus siue pati sub
eodē nomine signat.

Alienare est proprie re aliquā in dominium alter-
ius trāsferre. inde alienatio est ois pactio
per quam trāsferat dominium. de re. ecc. nō alie. c.
nulli. C. de fur. l. j. Item alienatio sumit du-
pliciter. Vno modo per dictionē significatē trās-
lationē rei vel iuris. vt in. l. alienatiōis. ff. d.
pro. sig. Alio modo sumit alienatio per ipso fac-
to quo rei vel iuris fit trāslatio. Tale enim
factum quo fit trāslatio est alienatio. Et hoc
factum alienatio significat. Nam factis quique
sicut verbis declarat voluntas in. l. de qui-
bus. ff. de legi. Diuersimode ergo signifi-
cat. put ex eo medio et circumstantiis adiacen-
tibus inferi. Verbi gratia. Testator legauit ite-
rum quē si alienauit necessitate legatum non
extinguit. si alienauit voluntate legatum extin-
guuit. l. si deicommissa. s. si rem. ff. de le. iij. Ra-
tio. quod quā testator ex necessitate alienauit.
nō videt per hoc voluntatē mutasse. Secus quā
ex voluntate alienauit legatum. tunc enim velle
videtur quod aliud quam legatarium illud habe-
at. finaliter verbum alienatio vel alienare si-
gnificat quod eius impositio vel aliud proba-
bile medium declarat significare. Et factum
alienationis reuocationē dispositionis signi-
ficat si voluntate alienantis est reuocabilis
et ipsum factum ex se vel ex quauis circumstantia
hoc probat.

Alienare causa mutandi iudicium dicitur qui cre-
dens se ab aliquo pueniendū reali actione vel
personali que in iure scripta sunt alienat rem
dolo malo causa iudicij futuri mutandi. id

est vitadi. in qua actione alienator tenetur
actione in factum ex hoc edicto contra ipsum pro-
posita. et interdictio probata ad interesse cōdemnet
salutis nihilominus pristinis actionibus aduersus
suis novos possessores. quod solā possessionē
alienas tenet hac actione. Quicquid ergo me-
tuens controuersiam rem dolo in alium transfert.
vt iudicium mutet et euitet dicit alienare cau-
sa iudicij mutandi. vt in ti. de alie. iudi. mu-
tan. cau. fac. Et nota quod nomine alienationis cō-
tinetur questionēs seruicij potaliū et vsu-
capio. Vnde est enim vt non videatur aliena-
re qui patitur vsucapi. l. alienationis verbo.
ff. de ver. sig.

Alternatiua est diuictio alternatiue signifi-
cans. scilicet quā significat alterū de diuictis esse
seu orationē factā per hanc diuictionē in altero
verificari. Et quique variat significatū vel ex
diuictionis natura. subiecta materia. seu qua-
uis alia circumstantia. Verbi gratia. lego stichum
vel pampulum. significat vtrūque esse in ob-
ligatione. sed alter tamen in solutione. vt alterius
soluendo debitor liberet. ff. de verbo. obli. l.
si duo. in fi. Et effectus alternatiue est quod vter-
que est in obligatione. quod vno mortuo alter qui
superest remanet in obligatione. Est autem alter-
natiua quadruplex. Quedā res in qua ele-
ctio est debitoris. l. plerūque. s. si. ff. de iur. do-
ti. et l. arbitraria. s. scenola. ff. de eo quod cer-
lo. facti. c. i alternatiua. d. reg. iur. li. vi. Se-
cūda est loco respectu solutionis fiende. quod
et in illa iterum debitoris est electio ante lit-
test. vt in. s. scenola. palle. Tertia locorum
quod ad iudicium inchoandum in quo loco
debeat pueniri in qua electio est actoris. s.
predicto. Quarta alternatiua est personarū quā
stipulatio est appositā de soluendo. in illa
iterum est electio debitoris. vt in. s. item iuli-
anus. l. arbitraria. pal. Alii dicunt quod alterna-
tiua legis significat vt eam lex ratio vel sub-
iecta materia significare declarat. Sed al-
ternatiua hominis significat vt pferentem si-
gnificare verba velle vel subiecta materia
vel quēvis alia pectura probabilis pcludēs
declarat. Et de istis alternatiuis seu. aut. vel
Re. loco suo.

De AM

Amica est soror patris.

Amica magna est soror aui.

Amicitia est qui ex ea generat. s. amice filius.

vt. c. xv. q. v. c. vltimo.
Ambages est dubia locutio vlt effugatio ser-
monis extra positum.

Ambiguum est vbi opiniones sunt et iura varia
vident. de sen. et co. inter alia. de iudi. c. j. l.
vj. Et ius ambiguum est p summum pontificem
declarandum. c. p venerabile. s. ratio ibi. q. fi.
sunt legi. et de rescript. sup lris. de offi. dele.
sup. d. causa poss. pastoralis. de pben. quia
sepe. lib. vj. fm archi. Et de triplici ambigui-
tate. s. iur. facti. et psona. nota. c. xxiij. dis.
ca. fi. fm. Jo. an. in pbenio de. sup verbo
ambiguitatis.

Ambasiator est legatus pncipis i arduis ne-
gociis. et ambasiata est hmoi legatio pccili-
orum vlt pncipum in causis suis.

Administratoz siue admistratoz rez. publi-
cay est q teporalia gerit. sed magistrat qui
iurisdictione exercet fm Azo. C. de adm.
rei pub. li. xj. in rubro.

De AN

Anathema vno mo est substantiuum. et est da-
natio eterne mortis. et non nisi p mortali cri-
mine debet imponi. Et in illis q aliter non
patunt corrigi. xj. q. iij. Nemo epoz. in fl.
Vel est excoicatio seu suprema maledictio
Et dicit ab ana. i. sursum et thema figura. qz
olim imprimebat figura frontibus damnato-
rum. De hoc no. Jo. an. de iudi. cu non ab
homine. vbi post excoicatione incorrigibilis
anathematis mucrone ferit. id est puni-
tur. id est solenni excoicatione. cu. xij. episco-
pis candelas in terra proijcientibus et con-
culcantibus. vt in. c. debet. xj. q. iij. Et ana-
thema tale vel maledictio solebat fieri p ps-
lamos. Vel dicitur ab ana qd est rectum et
thamos diuisio quasi recta diuisio damna-
torum a deo et a plebe. Alio mo anathema e
adiectiuum ois generis indeclinabile. et dicit-
tur excoicatus. maledictus. sepatus vel da-
natus. vnde. Qui frangit rapit ac vult ferit
est anathema. Frangit. s. ecclesias. rapit res
alienas. vlt etia ecclesias. ferit personas ec-
clesiasticas. Inde etia anathematizare. id
est damnare vel excoicare. maledicere vel
separe. vt supra.

Anathematizat? dicit q tanqz impius a deo se-
parat? est. et ponit p excoicato. vt. c. xxiij. q.
iij. certum est.

Annalis actio est que certo tpe finienda est

puta anno. vt iniuriar. vel misoz.

Annona fm Azo. dicit salariu qd cuiqz p capi-
te suo remuneratiois ca dat. vñ est titulu. C.
d anno. et capl. admn. l. capite. fm Azo. l.
captioe. Sic em fm eu captio dicit tributuz
qd dat p capite. id est h captio vlt capite po-
nit p eo qd dat magistratibus ca salarii p re-
munerando labore. Et dicit captio de capite.
qz est pccu debitum capiti. l. dignitati. Et erat
hec pccia q in singulor magistratu descri-
ptionibus cartis ligabant.

Annone militares dicunt qz milites singu-
lis diebus psequant. vt. C. d anno. mili. l. vl.
vbi dicit q ipsi annonas et capitia singul psequant diebus.

Annone ciuiles sunt q publice dabant iudi-
cantibus cluicibus. vlt oibz tpe necessitatis p
singulos dies. vt. C. de anno. et tribu. l. ij. li.
x. Etia annona est seges vlt frumentu vni?
anni.

Annotatio sacra est scriptio bonoz vlt eoz
ru notatio seu psignatio veluti cu aliquis
cuiuscunqz criminis re? si absentat se vocat? ad
iudiciu patet bonoz annotatione vt si in-
fra annu venerit et se purgauerit bona sua
recuperet. Si aut non venerit tunc fisco appli-
cent. Et qliter fiat annotatio ponit Spe. i.
ti. de acti. s. fi. ver. sed qliter. dicens q ples
siue iudex veniet cu tabellione ad domum
accusati. et inqret qd domus. quot pdia rus-
tica. quot iugera terre habeat in bonis ei?
Et omnia bona illi? qui non venit citat? po-
nit in banno fisci. nisi venerit infra annum
ff. de requi. reis. l. j. s. j. Ab hac tñ sententia
conditionali poterit appellari. de appel. pre-
terea. Et describunt bona que tamē fisco
de facto non occupat nisi post annu. Post h
iteru p edicta requirer accusat? et citas mte-
tit lras suas iudici vlt rectori loci i quo de-
get accusatus vt p illu citato inotescat se ac-
cusatu vel citatu et bona ei? esse annotata.
Inde venit verbu annotare. vlt ecotra ab h
verbo ipsum nome.

Annotatio sacra dicit rescriptum illud quod
imperator proprio motu mentis indulget
alicui constituens fm preces eius seu illi-
us aliquid fieri vel non fieri. C. de diuer. res-
scrip. l. fi. et ibi in glo. Et notat cardinalis
sabor. in. c. super litteris. de rescrip. differen-
tiam inter annotatione et pragmatica san-
ctionem.

Antima. no. Jo. an. ca. vnico. s. scire. de sa-
cra vnc.

Ante significat antere facta sed bene incho-
ata. ff. si cer. pe. l. ij. s. item mutui. vbi de s.
z. ff. de ver. obli. l. qui ante. z. l. eui qui ita. s.
quesita.

Annus q̄t dies z menses habeat no. glo. in
c. si ppter. de resc. l. vj. z. c. cu sit. d. elec. Nā
annus p̄tinet. ccd. v. dies. vt in. l. cu heres. s.
stich. ff. de sta. libel. z q̄n annus inceptus pro
cōplero habet vide inno. in. c. generalē. de
eta. z q̄li. z archi. in. c. si annu. de iudi. l. vj.
z in. l. cu bissex. ff. de ver. sig. Itē quidam
cōputāt annu ab incarnatiōe dñi. vt. xliij.
dist. in noie dñi. in pn. Alij a nativitate dñi
z de hoc glo. in. s. forma. ij. q. vj. z in spe. de
instru. ed. in pn. in pma colū.

Annus iubilaeus dicitur annus remissōis. qz eo an-
no debita remittebāt. Serui hebrei dimit-
tebant liberi. z oia reuertebant in pristinus
statu. z est annus quinquagesimus. vt in. c. in iu-
bileo. de pe. dñi. j.

Annus vlt annuatim ex p̄rio significato si-
gnificat multiplicationē simplr siue indeter-
minate. s. q̄n applicat casibz significat diuer-
simode. put ex diuersificatiōe materie p̄cluz
dñi pferentē intellexisse. Ut pacto seu stipu-
latiōe p̄mittit. r. ticio annua vlt annuatim si-
gnificat multiplicationē ppetuā. qz signifi-
cat p̄missaz summā deberi ei cui p̄mittitur
eius heredi z heredis heredi. z sic in infinitū.
Ideo dicit in. l. stipulatio. ff. de verbo. ob-
lig. qz stipulatio annua est ppetua. Et nota
qz annuū legatū p primo anno est purū.
z p alijs annis est p̄ditioale. qz p q̄libet an-
no debet legatario si tūc viuit. Si p̄o mor-
tuus est tūc nō debet. nec si deportatus est.
qz talis ciuilliter mortuus est. z nō habet ius
capiendi ex testamēto qd est ciuile. l. cum in
singulos de an. lega. vbi dicit qz per singulos
iūs inspiciat. S. vbi p̄mitto tibi. r. annua
vt sis pcurator me in parlamēto. significat
multiplicatio t̄palis ex cā q̄ apponit de es-
sendo pcuratorē. qz morte finiet sic z obli-
gatio q̄ ex s. inducit. De s. vide. l. annua. s.
fi. z totū t. ff. de an. le.

Angaria penultima longa est iusta ex actio
vel cōpulsio. Nā angarie dicunt psonalia
obsequia p̄p̄is sumptibz presta. c. nō mī-
nus. de iuu. ec. Sūt ḡ quedaz personales
prestationes q̄ a vulgo dicunt captiones.

S. pangarie penultima longa. vide infra
de per.

Anta est nodus cursilis z facilis ad soluendū.
ita factus qz si recte trahit caput fill ois
no solutus est. vt no. Berni. in. c. cu olim. de
p. sig. vbi dicit in ter. dū ansam soluim⁹ nodū
dicimus ligauisse.

Antapoca siue antipoca siue antepoca qd
idē est fm aliquos. Et fm Azō. in sum. de
fi. instru. p. de antapoc. vocat cyrographū
qd facit debitor creditori. in q̄ p̄fiteat se solu-
uisse tantū. z sic est de solutis. Et fit a debi-
tore in hūc modū. Cōfiteor me tantū vsu-
rariū noie vel p̄sionis soluisse. z dat credi-
tori. Et sic non dicit ab anti qd est p̄tra. sed
ab ante fm Jo. quia fit ante apocam vlt ab
anti quod est ad quia est inducta ad securi-
tatem creditoris. z fit etiam ante apocam.
qui em alieno noie possedit z pensionē sol-
uit. vlt qui creditori vsuras rep̄tauit si q̄n
dicat se suo noie possedisse. z ita demū fm
vlt p̄scriptiōe liberatū p̄tedit ius agentis
facit vacillare nisi dñs vel creditor vsuras
vlt p̄siones p̄teriti t̄pis sibi solutas cōpro-
bet. pbat aut p antipocā debitoris. C. de fi.
instru. l. plures. vbi glo. dat tres modos dī
cēdi. Vel vt alij dicūt antapoca. est scriptu-
ra quā facit debitor obligādo se. z in q̄ fa-
cet se debere. Et fit cōtra apocam dicendo.
Cōfiteor me debere zc. z sic dicit ab anti. id
est p̄tra. Apoca aut fm oēs ē scriptura cre-
ditoris cōfiteatis sibi a debitore solutū. et sic
apoca est de receptis z fit a creditore. puta
cōfiteor me recepisse tantū. ff. de cōdi. inde-
biti. l. fi. s. ticius. ff. de fur. l. qui tabulas. s.
apoca. z de accep. l. acceptilatio. s. j. Pla-
ne aut p̄sulit creditori vlt dño vt dādo apo-
cam creditori vel colono vt exemplar ret̄-
neat cū subscriptione debitoris vel coloni.
Vel creditor de colono apocam. z recipiat
ab eo antipocā fm Azō. Dicūt ergo tertij.
vt Jaco. de arena. qz creditor scribat duas
apocas z det eas debitori. vt vnā sibi ret̄-
neat. z in alia se subscribat. et reddat eā cre-
ditori. Quod nō placet Accur. vt in glo. p̄
alle. l. plures. Item Hostiens. de fi. instru.
s. quid sit antipoca. vbi addit versum. An-
poca sit dantis. antipoca suscipientis. Alij
tamen dicunt. qz apocas et antipocas ho-
die generaliter vocamus omnia documen-
ta et signa que solent fieri. siue in scriptis

sint pfecta siue in trunculis vlgaz. q̄s qui dā dicas vocāt. Hodie frequēter fieri solent inter supiores z inferiores dispēatores in domibz dñoz siue diuitū. Et etiā inter cre- dītores q̄ retinēt sibi famā z debitores q̄ re- cipiūt ibi mīnorē quātitatē vīge vīl dīce in signū solutiōis faciēde. Differt tñ cyrogra- phū ab antipoca vīl apoca. q̄ cyrographū ē cū duo pacificētes faciūt duas scpturas z sub eadē forma verborz p̄ficiūt z mutuo tradūt.

Aniaduērsio ē: pena. q̄: aniaduētere est pu- nire. vñ dī: aniaduērdū est in facinorosos hoīes. Itē aniaduērsio ē: cuiuslibet operis determinatio fm quā quis p mercede sua suscipit certū opus z determinatū suis im- pēis faciendū. vt terrā colendā vīl domum p̄struendā. Etiā aniaduērsio est p̄sideratio qua q̄s puniēd' sit z q̄ pena. qualiter z quō in parrochīs z circūstātijs cōuerse. Hinc etiā significatio verbi aniaduētere p̄side- rari pōt suo mō.

Anceps est aliquid seu aliq̄s huc z illuc flu- ctuās z dubius an istud vīl illud rapiat. et anxius in quaz ptem declinet fm Jsidō. lī. r. et hīmo.

Anchitodum ponit p̄ contra dono. vel p̄ contra dato. Et solet dīci qd datur contra venenū. z sic ponitur p̄ medicina. vt in. c. ce- terum. de iura. calū. Inde anchitodarius. et est liber in medicina. de iureiuran. c. j. in clemē. vbi glo.

Anchidox est etiā Jrla donatio. ita exponit glo. sup p̄. anchidoxa. in. l. sed z si lege. §. cō- suluit. in si. ff. de peti. heredi. z. viij. q. ij. illd z de testa. cū in officijs.

Antistes dīc' est sacerdos. eo q̄ an stat. c. cle- ros. xxj. dīc. cōster tñ sumit p̄ epō fm glo. in cle. dudū. de sepul.

Anchitēsis est figura q̄ ponit casū p̄ casū zc. dīc. it. c. ego sol' eis scptoz. l. scptozibz vbi ponit genitū p̄ datū. de figuris vide. c. for'. de p̄sig. in glo.

De AD

Apparitores dicunt q̄ citāt pres z eas ap- parere faciūt in iudicio. h̄ nomē inde trabē- tes. Vel dicunt iō apparitores q̄si appa- retores. q̄ ipi apparēt i iudicio Itē dicunt catholici. quasi cōster z vulgariter seruī- entes. vt pedellī ad iudiciū. Itē dicunt of-

ficiales fm Azonē. Vel fm Jsidō. apparito- tor dī: ille eo q̄ appareat z videat vt p̄sto sit ad obsequiū vīl aliqd audies teneat. Et no. q̄ regulariter fm leges an lit. p̄tes. §. ab- sentē nō pcedat ad diffinitiuā sententiā. nī si excepto vno casu §. apparitores. l. nūct- os generales dū ipi delinqrūt in officio suo Sec' si aliter delinqrēt. vt no. in glo. sum. iij. q. iij. Et d' apparitore hī in. c. tua. de ho- mi. z glo. mag. in. c. veritatis de do. z p̄tu. Apes vīl apis est auis volatilis. de p̄se. dist. v. nūq̄. de decl. nūctus. Et habet apitū in gto plali. vt insti. de re. di. §. apitū natura. et hoc qñ in ntō habet apes. licz fm Alex. ha- berum in gto cū apis habet in nominati- uo. Vñ plus. Vñ tibi dat apis. sed apes dat ium in genitīuo.

Aper est summitas honoris vīl dīstinctiōis nota. Nā qd i summo est dīstat a pedibus vel infimis. Et hec summitas respicit tem- poralia. vt in. c. solite. de ma. z obe. Etiam sumit p̄ lra. vt dīcit rps. minim' aper non peribit. Itē sumit p̄ subtilitate. dū dicim' de apicibz iur' nō disputandū. ff. mād a. l. si fideiussor. §. quedā.

Appellatio fm Azō. est a mīnore iudice per inuocationē maioris iudicis p̄tertu iniqui- tatis p̄me late hīe rescissio. ff. de mīno. l. p̄- fecti. Itē est de mīore iudice ad maiore p̄o- uocatio fm summitas. de p̄sue. c. ij. l. vj. i glo. iij. Vel aliter fm Hosti. Appellatio ē iurisdicōis poris iudicis p̄ inuocationē su- perioris iudicis rite facta suspēso. z hec dīsti- nctio fm eū cōpetit tā fm leges q̄ fm cano- nes. z h̄ de offi. dele. §. p̄terea. Vel sic Ap- pellatio est ab audiētia mīoris iudicis ad maiore p̄pter guamē illatū vīl cōminatū p̄- uocatio. d' appel. vt debet'. z. c. cū cessante. Et si extra iudiciū appellat. tūc est superioris inuocatio seu p̄tectio ab iniuriā vīl guamē- ne irrogādo. c. cū sit romana. c. tī. de ap. rez- la. z recu. Et appellatio z recusatio sūt pa- rīa. de ap. sup eo. ij. respōso. z h̄ q̄ ad modū. sic non admittit frustratoria appellatio ita- nec recusatio. Differt tñ. q̄ recuso si nō gra- uor. nō tñ appello a iudice in quē consensi- nisi guer zc. vt de of. dele. c. si §. i glo. fili. vj. Et nota aliq̄s casus in quibus nō appella- tur. Vñ Appellare vetat. scel'. excellentia pacta. Contēpt' patris z interdictio facta. Arbitrium. res que perit. est si lōgius acta

Apotheca est archa vel locus in q̄ aliqd po
nit̄ custodiendū cā vel in q̄ publice ⁊ cōter
merces vendunt̄ ⁊ specialiter medicinales

Quilloc? et alio noie statio vocatur. Inde apothecarius, i. stationari? q stat ad vendendum materie medicinas.

Applumbario est diuersarum materiarum solidatio, vt auri, argenti, auricalci, plumbi, stanni etc. et earum materiarum conuinctio dicitur applumbatura.

Appulsus pecoris ad aquam est ius adducendi pecus vel gregem ad aquam fontis alieni vel riuu ad aquandam.

De 12

Aqua quotidiana et estua aqua pluuiali arcenda, et aqua de castello educenda. Re, infra interdictum de illis.

Aqueductus est ius ducendi aquam per fundum vel agrum alienum ad irrigandum agrum meum vel alterius iure futurum? institute. Aliter dicitur per legem quod datur illis qui proficiunt ad custodiam formarum per quas ducit vel per quas fines formarum meatus transeunt et quomodo purgant formam vel ductus aquarum. l. ij. C. de aqueduct. l. ij. r. l. de cernimus. eo. d. l. r. l. ij.

Aquehauis? est ius hauriendi aquam et portandum per agrum, fundum seu predium alterius ratione seruientis. Et differunt. Nam aqueductus fit in fistulis et meatibus terraneis. Sed aquehauis? fit per aliam portandam, vt. l. si prius. s. ij. r. ij. ff. de aqua plu. arcen. vbi dicitur quod non debet ille cui debet seruiri aqueductus lapideis sed fistulis ordiari, quia usus domini plus incommodatur. ff. de strab. emp. l. si aqueductus.

Aquillie actio. Re, supra. Actio legis aquillie.

Aquilliana stipulatio est promissio que nouat omnem tractatum. Dicitur autem huius noie ab inuente hoc statuente qui vocabatur aquila. Et habet fieri huius modo. Si dicam sic debitorum meo. Quicquid mihi debes ex quacunque causa illa mihi promittes animo nouandi, et dicat mihi. promitto. tunc postea per acceptilationem tollet obligationem. Ad cuius euidentiam nota quod sic habet fieri acceptilatio et aquilliana stipulatio, et est quidam circuitus, sicut quicquid quis per se immediate facere non potest facit per alium, ita et hic. Unde supponendum est, quod si mihi tenearis in centum libris quod tibi mutuaui, hec obligatio naturalis et re tractata modo immediate per ciuilem obligationem que verbis strahitur tolli non potest quia ciuilis ratio ciuilia iura tollere potest, naturalia vero non, tunc si fiet quod illa naturalis re tractata in

ciuilem mutabitur per nouationem, vt dicendo sic. Istud quod ego mutuaui tibi promitto. si tu dicas promitto, tunc obligatio illa prima efficitur ciuilis et verbis strahitur per aquillianam stipulationem et nouationem, post si te dicente mihi sic, id quod ego promisi tibi acceptum ne habes acceptumque fers. Respondeat acceptum habeo acceptumque fero, ut teneo per me pagato. Isto enim modo tollit obligatio per acceptilationem. Et sic patet qualiter habet fieri aquilliana stipulatio et acceptilatio. De qua visum est supra Acceptilatio.

De 13

Ara est altare si prima producat, vel stabulum porcorum si prima corripit, unde prius. Est ara porcorum breuis, et non ara deorum.

Artanum est idem quod aratrum, et ascendendo dicitur scissum.

Ars quicquid dicitur cura animarum vt. q. liij. q. epistolae. d. etia. et quilibet, cum sit ars artium cura animarum, et rationem dat tibi glossa. Item secundum Archidiaconum. Ars dicitur actus datus, vt in. c. vulco de vi. et hone. cle. l. vj. vbi si per annum arte ista ignominiosam, facit ad hoc quod de usu, dicitur, et illud, dis. sic habet. Interdum etiam vlture arte iniquissima ex auro aurum nascitur. Etiam balistarum dicuntur exercere artem, de sagittis. c. ij. Et magis dicuntur exercere artem, d. p. se, dis. v. ne tales. Et quilibet nimum inherentes artibus sophisticis etiam liberalibus redarguunt, habes in. c. nonne, et legimus xxxv. dis. vbi quattuor genera hominum redarguunt vel reprehendunt. Primo dyalectici qui quotidie in sua garrulitate torquentur. Secundo philosophi qui oculos trans celum leuunt. Tertio versificatores. Quarto cupidum auarum qui diuitias per phas et nephas acquirunt. Etiam ibi reprehendunt a beato Hieronymo qui filios et nepotes faciunt legere comedias et poetica carmina per que ad turpia peruertuntur, qui puniendi sunt sicut hely, qui cecidit de sella supinum? et mortuus est, quia filios non correxit, vt in. c. lices hely, de sim. Sunt autem quattuor artes pauperum, scilicet grammatica que est principum scilicet cecus claudit hostium. Dyalectica que verum et falsum instruit, scilicet sepe seu sepius in persona ridit culum facit. Arismetica que docet numerum, sed numerum nescit compositum. Et geometria que mensuram terre narrat, sed numero priuato exultat, et sunt quattuor scie pre ceteris discende, scilicet theologia que est anime pabulum, Leges que sunt

egens remediū. Decreta sublimatio hūili
um. Et phisica morbi subsidū. vñ Eūrit
ars decreta tumēt lex luera ministrat. Pon
tifer moyses thalamos medicina subtrat
Dat galien⁹ opes ⁊ sanctio iustiniana. Et
alijs paleas ex istis collige grana.
Arbit est q̄ etiā cōpromissari⁹ appellat. Et ē
ille q̄ ex cōpromisso id est ex consensu p̄tū. et
ex litigatiū electiōe de cā cognoscit q̄ nullā
habet iurisdictionē p̄p̄ā seu delegatā. ff. d.
arbit. l. j. S; elect⁹ est p̄tū discordatiū ad
eaz litē sua sententiā dirimendā. Et q̄ ab ipso
nō appellat. cū ipso iure nō teneat sententiā
e⁹. sed metu pene stat⁹ est. Et qd nō tenet re
scindi non potest. hoc verum in arbitro
compromissario. secus in arbitro iur. xj.
q. j. puenit. C. de iudi. l. vl. d. offi. dele. Su
p̄titiōis de app. cū spālī ⁊ cle. j. eo. ti. in glo.
j. ⁊ c. ab arbitro. de offi. dele. li. vj. vbi glo.
Itē arbitrer ponit qñq; p̄ teste. vt in gen. c.
xxxix. Accidit vt ioseph opis q̄ptiaz absq;
arbitris faceret. Et est differētia int̄ arbitz
et arbitratorē ⁊ amicabilē cōpositorē. Nam
arbitr⁹ ⁊ arbitrator p̄nt eligi cū pena s; dis
creter. Quia arbit⁹ iudex p̄ consensum litigā
tiū elect⁹ q̄ iudicē p̄tes suscipit ⁊ finē p̄tro
uerijs sua sententiā se pollicet impositurū.
ff. de arbit. l. si de meis. s. recepisse. Et a sen
tentiā talis nō pōt appellari. ff. de arbit. l. die
pferri. s. stat. ⁊ l. j. C. e. ti. S; arbitrator ē
in quē aliq̄ cōpromittit talī forma vt pos
sit cognoscere ⁊ etiā iudicare alte ⁊ basse et
qui etiā dici possit amicabilē cōpositor et a
sententiā talis etiā nō appellat. Sed si fuerit
lata s; ius p̄stitutiōis irrita est ipso iure. C.
qñ p̄uo. nō est ne. l. j. S; si lata est s; ius li
tigatoris valet. redigit enī ad arbitriū boni
virī. l. si societate arbitroz. ff. p̄ socio. debz
enī arbitrer obseruare iur⁹ ordinē tanq̄ iudex
ordinari⁹. ⁊ sententiā ei⁹ siue iusta siue ini
usta semp est tenēda si pena fuerit apposi
ta. ij. q. vii. a iudicibz. S; arbitrator nō te
net seruare iudiciariū ordinē. Sed si p̄fert
iniustā sententiā remittit ad auditiā sup̄sō
ris. vl ad arbitriū boni virī. Et amicabilis
cōpositor est sine pena q̄ tētat ⁊ exp̄t an li
tigatores patiant p̄trouersā suo p̄silio vl
auctoritate discuti. s. qd si q̄s in palle. l. si d
meis. Alias differētiās mltas vide p̄ doc.
plene. in. c. q̄ntauallis de iureiur. ⁊ arbitrer
esse pōt q̄ nō phibet a iure. vt liber homo.

paterfamilias. etiā filiūfamilias ⁊ liberr⁹
sed nō seru⁹. Arbitroz duo sūt genera. scz
cōpromissarij. q̄ p̄p̄e dicunt arbitri qui eli
gunt vt iudices. vt videlicet pcedāt seruaz
to in substācialibz ordie iudiciario. Et dā
tur ad cognoscendū ⁊ diffinendū. vt si p̄es
a me domū ⁊ ego denego ⁊ fiet cōpromis
sio in aliq̄ ille est ver⁹ arbitrer. qz eligt vt
cognoscat ⁊ diffinat cū sit dom⁹. Scdi
si sūt arbitratōres q̄ nō eligunt vt iudices
a p̄tū vl sup̄ re litigiosa. s; vt cōponēdo
vel diuidēdo inter p̄tes tñ diffiniant. vt si
duo socij res societatis diuidere velint ad
arbitriū petri. petrus erit arbitrator. ar. ff. p̄
socio. l. si societatem.
Arbitriū est act⁹ certaz p̄sonaz ereq̄ntiū cō
promissuz. fm Azo. Nam arbitrer ereq̄t veri
tate inq̄rendo vt iudex. xxx. q. v. iudicantē.
Nam actor vult vt obtineat ⁊ re⁹ vt absoluat
tur. vl actor ad amplificandā cām. reus ad
diminuendā eā. Sūt ḡ in actu arbitri tres
p̄sone. scz arbitrer actor ⁊ reus. Ideo aliq̄ di
cūt. Arbitriū est act⁹ triū p̄sonaz sup̄ ciuili
questiōe q̄si in iudicio cōfēdentū. Al fm
Hostien. Arbitriū est p̄tās aliena volūta
rie tradita ⁊ recepta ad p̄nunciandū in lite
put arbitrio suo vñq; fuerit aliq̄ certa pe
na vallata ⁊ certis terminis limitata. Sed
cōpromissum est p̄tās arbitris data quozū
arbitriū est sententiā arbitralis q̄ etiā laudū
dicit. Et arbitriū seu arbitrat⁹ suo p̄p̄io s; s;
gnificato significato libertate arbitradī ⁊ vo
lūtate rōne regulatā. Et vbi act⁹ ponitur in
arbitrio seu arbitratu significat p̄ modum
cōditiōis. vt q̄ act⁹ valeat si arbitrio p̄cer
nat. Et hoc diuersimode fm diuersitatem
materie subiecte. verbi grā. Promitto tibi
equū arbitratu Tūc actio nō arbitrate. qz
nō vult vl nō pōt arbitrare. nulla est p̄missi
sio. nec recurrit ad arbitrium boni virī. l. si
quis arbitratu. ff. de ver. obli. Rō qz p̄tra
hes de arbitrio illi tñ intellexit. qz hec ver
ba importāt. vbi aut stat p̄ illū cū p̄mittit
cōditio statū deficit. nec p̄missor de certo ex
illa p̄missiōe pōt obligari. vt. l. si q̄s p̄real
leg. Ecōtrario si p̄missorē steterit p̄ditio
statim habebit p̄ impleta. ar. l. iure ciuili.
ff. de cōdi. ⁊ demon. vt p̄missio sit efficax si
ue ille arbitrer siue nō. Sed boni virī arbitriū
ad qd tūc recurrit. ⁊ si ideo. ne sit in po
testate debitoz se liberare a p̄missiōe.

Arbitriū tutele, i. actio tutele ē q̄ dat̄ pupil-
lo ⁊ eius heredi ⁊ tutorē ⁊ ei⁹ herede finita
tutela, vt **Johes** sul act⁹ efficiat et pupillo
reddat, de h̄ supra actio tutele.

Arbores furtim cedere ē scindere vl̄ incidere
re arbores inscio ⁊ iusto dño. Et competit
⁊ ipm̄ damnu dante ad duplū damni datū
Etia cōpetit huic actio legis aq̄lle de q̄b⁹
supra loco suo.

Archicellarius **Re.** infra cancellarius.

Archieps ē pnceps epoz. xxj. dist. clericos.

Archisynagog⁹ est pnceps synagoge

Archidiacon⁹ ē pnceps diaconoz q̄ i perat
subdiaconib⁹ leuit⁹, vel ē ocul⁹ ep̄i ad spi-
ciendū, corrigendū, ⁊ emendandū p ep̄atū exco-
municat⁹ arduis. Et debet audire iurgia singu-
lor⁹, ⁊ h̄re curā et sollicitudinē i ecclesijs ⁊ o-
clerici⁹, vt i. c. ad h̄. o. of. archi. inde venit ar-
chidiaconat⁹, ⁊ qñ sit p electōez tūc ē digni-
tas. Si p̄o habet sit p collatōez nō ē digni-
tas, vt no. in. c. decernim⁹, de iudi.

Archipsbyter q̄si pnceps psbyteroz qui tñ
subest archidiacono, cui⁹ ministeriū ⁊ offi-
ciū cū officio archidiaconi ponit. xxv. dist.

Archimādrīta ē pastor ouilū, vnde (plectis
Archimādrīta sit ouilū tibi pastor Et pon-
tur p ep̄o. j. q. viij. dispensatōes. q̄si pnceps
ouilū ab archi. i. pnceps ⁊ mādro grece
q̄d est ouis latine.

Archinū publicū, i. armariū publicū, i. vbi
libri ponunt̄ seu istrumēta seu acta. Et ha-
bet. C. de fi. instru. in auc. ad hec. ⁊ no. xxx.
q. j. puenit. Et deriuat̄ ab archa, dicit enim
Hieronymus in plogo hester, seipm̄ librū
leuasse de archinis hebreoz.

Archar⁹ est q̄ suscipit aurū ⁊ argentū publi-
cū a possessionib⁹ fm̄ Accur. in glo. C. de
pō. auri. l. j. l. x. vel d̄r custos arche, vl̄ qui
facit archas. Et fuerunt tres arche in tribo
tp̄ib⁹, vii. Tēporib⁹ tres esse tribo cognoui-
mus archas. Prima noe, moysi fuit altera
tertia p̄p̄i Lege carēs, sub lege manēs, a le-
ge soluta. Hanc pelag⁹ tulit, hanc moyses
hāc sp̄s sanctus.

Archiatrī dicunt̄ summi medicī, ab archos
id est pnceps fm̄ Accur. C. de com. et ar-
chi. l. xij. in rubrica.

Arca ē fundus nudus vbi nō ē edificatū, L.
de solu. ⁊ liber. l. q̄ res. S. arca.

Arcus est pons lapide⁹, nec appellatione ar-
cus venit pons ligneus, ff. de aq̄ pluui. ar-

cen. l. supra iter.

Architect⁹ seu architector est pnceps artisti-
cū, vt fuit **Sorobabel**, vl̄ pncipalis edifi-
cator, vel domozū tector.

Arenga est apta et pcoris verborū sententia
que ponit̄ post salutatiōem in puslegijs ar-
duoz negotiorū.

Artopagus ē villa v̄rtut⁹ vl̄ est v̄l⁹ i Athe-
nis, vbi fuit olim summū studium.

Arrepticius, i. possessus a demone.

Argētarij sūt q̄si capsores vl̄ argētarte men-
se exercitores q̄ singloz solebāt rōnes, i. cal-
culos ⁊ instrumenta p̄ficere scribētes acce-
pta ⁊ data, ita q̄ ex scriptis eoz q̄ erāt cōia-
doceat ⁊ sciat quantū datū sit ⁊ qntū acce-
ptū, q̄ als dicit̄ numularij, vt infra de. H.

Argentifodine, aurifodine, sulfurisfodine, la-
pidisfodine, arenefodine sunt loca in quib⁹
h̄mōl res ⁊ metalla fodiunt̄.

Argut⁹ ē seu d̄r fm̄ **Jl̄s**, q̄ cito iuenit argu-
mentū in loquēdo, i. subtilis et astutus.

Argumentū ē rō rei dubie faciens fidē, de he-
re, cū ex insūcto. Et d̄r quasi arguēs mētē,
vel q̄si argute inuentū, vt no. **Bern.** in. c. fo-
rus, de p̄bo. sig. Et notat pbatōez natura-
lē. Nā argumentis res plerūq̄ noscūt et cō-
probat̄, fac. l. j. S. idē cornelio, ff. de q̄st. ⁊ ar-
gumētis est pbandū quod liq̄do pbat̄ nō
pōt. ff. de re mili. l. nō oēs. S. ab arboris Et
sunt multiplicia argumēta in iure. Unum
a p̄trario sensu, q̄d valet, ff. de offi. elus cul-
mā, est iuris. l. j. hui⁹, xxv. di. qualis. Ali-
ud argumentū ab illusione vocabulī, ⁊ va-
let hoc negatiue, ff. si cer. pe. l. ij. S. appellata
⁊ insū. de testa. tute. q̄d si ne potes. S. j. Ter-
tiū argumentū ab auctoritate, ff. si cer. petā.
l. ij. Quartū argumentū ab absurdo. C. de
temp. in inte. resti. l. si ff. de bo. lib. naz ab
surdū, de iure iū. quēadmodū de homi. c. ij.
l. vi. Quintū argumentū a fortiori, i. sic. Si
id q̄d magis videt̄ inesse nō uest, nec id q̄d
minus et ecōtra. C. de sacrosan. eccle. autē.
multomagis. ⁊. c. cū marthe. S. ceterū. de ce-
le. missa. Sextū argumentū a minori, vt si
id quod minus videtur inesse inest, ⁊ id q̄d
magis, c. si in laicis, xxxviij. di. Septimū
argumentū a sufficiētī partī enumeratiōe
ff. d̄ lib. ⁊ posth. l. filius a patre. S. j. in glo.
ff. de his qui sūt sui vel ali. iur. patre furio-
so. Similiter argumētū a sufficiētī diuīsiō-
ne valet, c. si v̄r ⁊ mulier, de cognati. sp̄rit.

Octauū argumentū a supiori ad inferi⁹ va
let affirmatiue. nō loquendo tñ in genere z
specie. Nonū argumentū a puatiōe ad ha
bitū valet. l. q̄ pōt. ff. de re iudi. l. manumis
siones. de iusti. z iure. z. l. de cez. ff. d. p. obli.
vbi p Barto. Decimū a toto ad ptez valet
negatiue. de offi. delega. prudentia. in glo.
verbi circa formā. z sic de alijs.

Armentū est magnorū aialium vt equoz et
boū. Bex pō minor. vt porcor. capraz et
ouū. licet etiā large sumat p maioribz. ff. d.
abigeis. l. i. si. z cle. j. de decl. Nā armenta
pprie dicunt pecora gregi. inde armentari⁹
id est armentoz custos.

Armentariū vel armentozus est locus vbi
arma ponunt.

Arma sūt defensoria. Et noīe armorz veniūt
fustes. lapides. ferrū. z omīe illud qd manu
z arcu mittit. put no. Berū. in. c. sic dignū.
de homi. Et sic tela cōphēdūt. lz arma pro
prie sūt qbus defendimur. Et sic tela qbo
impugnam⁹. insit. de pub. iudi. §. lex corne
lia. z no. in cle. ne in agro. de sta. mo. in glo.
sup. p. arma. z. l. armorū. ff. p. bo. sig. Et no.
q̄ insul⁹ armorz ponit. lz arma nō extrahā
tur. ac si extracta fuissent. l. iij. §. armis. p. q̄
accusari. ff. de vi. vi. ar. Itē expilās aliqūe
capillis vel trahens barbā. non tñ sanguis
exeat tenet pena. x. librarū parti applicada⁹
rū. z. xx. fisco. vt est tex. in. c. j. §. si q̄s aliū de
pa. te. in vsu. seu. hoc fm Lud. de ro. in sin
gularibz suis.

Arma clericorū sūt lacrime z oratiōes. xxiij.
q. viij. clerici. z ca. qbuscunqz. z. c. puenior.
Arenatores dicunt q̄ i arenis delecta et col
lapsa solēt extrahere. Et dicunt humiles p
sone. vt. C. de incest. nup. l. humile.

Arra dicitur emptiōe z veditiōe id qd dat in te
stimoniū vel signū veditiōis. z ē ita d iure
q̄ si ille q̄ dedit arrā peniteat de ptractu in
to. amittit arrā Si pō veditoz peniteat du
plicataz arrā debet refundere scz restituere
qd recepit z tñ de suo. Est aut arrarū da
tio argumētū emptiōis z veditiōis ptra
cte. z qd datū ē sub noīe arraz p̄clo dat. vi.
de de h. l. ij. C. qñ. l. ab ep. rece. tex. et doct.
Arre spōsalie vel sponsalie fm Hostie. in
sum. de spon. z ma. §. vnde dicant. p. sed qz
arre. dicunt donaria data inter sponsum et
sponsam in signū matrimoniū p̄trahendi z
remaneradi p̄sentientes. et sit hoc p verba

affirmatiua. scz do tibi arras istas vt cuz si
lio meo cōtrahas. Et he arre dicunt suba
nulli. qz sūt p imissionez anulī iuxta illud
Anulo suo subarrauit me. vt patet p eūdez
in. §. quot sūt species.

Arrestare est aliqūe vel bona sua p manda
tū iudicis impedire ne moueant a loco do
nec pquerēt respōdeat. l. i. vj. c. ij. de cri. fal.
z relegatoz. ff. de inter. z rele.

Arrogare est aliquem q̄ sui iuris est in filiū
recipere. inde arrogatus filius dicit ille q̄
sic assumit in filiū. z sic arrogatoz est pater
q̄ accipit aliquem hoc modo in filiū. Et
est differentia inter arrogationē z adoptio
nē. quia ille adoptatur qui nō est sui iuris sz
alterius potestati subiect⁹ vt supra vīdū est
adoptatio. Sz arrogat illi qui primo sui
iuris est. z p arrogationē transit in potesta
tem patris. scz arrogatoz. Unde Arrogo
q̄ suus est. sed habet meus esse necesse. Pa
tris adopto suū. sed patris pmanet idem.
De hoc de cog. le. c. vnico. in glo. j. Itē ar
rogare in alia significatiōe. l. ascribere. Cū
dicit arrogas quasi omīa sibi ascribens. in
de arrogatia. id est supbia. Differunt tamē
quia supbia ē inanis gloria de eo qd quis
habet. vt sūt philophi. legiste. z aliū suffi
cientes in arte sua. Sz arrogatia est inanis
glia d eo qd q̄s non habet. vt cū q̄s credit
ea se scire q̄ tñ nescit.

Articulus est pars intentiōis cōtinens illd
quod actor probare intendit. facit. c. veni
ens. ij. de testi. z glo. in. c. p̄sentium. §. testes
eo. ti. l. i. vj. Et articuli dicunt capitula i iu
dictio probada. eo. ti. per tuas. Et quādoqz
dicunt intentiones z quādoqz assertiones
c. ex pre. A. i. si. d. testi. z. vj. q. vl. actor. z no.
Pan. in. c. cū dilect⁹. de fi. instru.

De As

As dicitur tota hereditas vel quicqd in duo
decim partes diuidi potest. In asse aut cō
tinent certe partes scz qñ. xij. quelibet ha
bet p̄puz vocabulum. Sūt enī ista noīa
xij. partium assis vncia sescuns. z est vncia
cū semī vncia. sextans qz sextā ptem signifi
cat. l. duas vncias. quadrās tres vncias si
gnificat. Triens sūt q̄ttuor vncie. Quin
cuns quinqz. semis. sepcūs. b es. dodrans.
dextās. deuns as. De quibz o mñibz requi
re loco suo. Et insit. de here. inst. i. §. heredi

ditas. et in glosa verbi triens. As tñ aliter in ponderibus idem est qđ vnū. Et itaz ponit p obolo. vñ. As obolus pondus. as ē possessio tota.

Assolatus. id est ad terrā redactus. et inuenit in Nathan ppheta.

Assertio fm Azo. in sum. de assertioe tollenda. erat quoddā vanū et frivolu iudiciū qđ runda qui dicebant assertores. eo qđ asserebant eum liberū qđ erat servus.

Astafiscalis est veditio qđ sit a fisco sub astatione. Quis autē fiebat astatio cū dicebat p pconē. qđ plus dederit infra mēsem ille rem habebit. licet ergo infra mensem aliter venderet tñ admittēbat adiectio infra certū tēpus. vt. C. de fide instrumen. Jurisdictione astefisca. et de adiectionibus. l. j. et l. epō. l. xij. Si autē cū ipso emptore ductū esset vt posset dare pl^o offerenti. esset pactū in diē adiectionis. vt ibidē in glo. l. si tēpora.

Astruere est affirmare. asserere vel assimilare. de cau. pos. et ppeteta. cū ecclia. j. etiā ē p bare. de here. cū ex iuncto.

Assisteriū ē locus vel dom^o sanctimonialiū sic monasteriū monachorum in quo seruiunt deo. vt est tex. in auten. nouo iure. l. d. custo. re. Item assisteria est illa que pēst assisterio. quia ipa cure altarum assistit principaliter. Et fm quoddā Azo videt exponere assisterias. id est feminariū debiliū instatrices in summa. l. de episcopo. et clerico. s. nūc de orphanatris. Vel assisteria. id ē reclusa. ab assistēdo. quia quotidie assistit orationi. Item assisteriū apud grecos est locus in quo vnus sacerdos. quinque acoliti. quinque mulieres qđ assisterie dicunt sunt manentes. vt. xxvij. q. ij. si qđ rapuerit. in glo.

Assistrix. id est ancilla domino assistens ad seruiendum.

Ascriptici^o glebe dicit ille qui ascriptus est glebe. fundo. siue solo terre. et ascriptus per scripturā in qua pmissit dñō soli se nūqđ a solo discedere. Et ex illa scriptura ascripticius constituit. sed tñ p eā solū nō pbat. imo fm Azo. et Hostie. aliquā scriptura est necessaria in qua cōfiteatur se esse ascripticiū. Et a gleba. quā colit nec volēs recedere pmittitur. nec inuitus pōt compelli ad recedendū. nec sine gleba potest alienari. Et sic idem sunt ascripticius et partarius. Inter ascripticios glebe et originarios colonos

quidā hāc dicunt esse differētiā. quia ascripticij sic inherēt glebe vt sine gleba nō trāferent. Sed coloni originarij non sic inherēt pñs qñ qñq sine pñs dñs fūdi possit eos mutare et trāferre ab vno pñio i aliud. Item iter seruos et ascripticios fm Azo. et Hostien. pene nulla est differētia. C. de agrico. et censu. l. ne diutius. lib. xj. Idō autem dicit notanter. pene. qz seruus pōt vendi sine peculio sed ascripticius nunq sine solo. Item ascripticij in pñs quibz ascripti sunt cōtra dñi voluntate ordinari pōt et matrimoniū contrahere. vt in auten. d. san. epl. s. ascriptici. coll. ix. Serui sō nō. l. de epis. et cleri. l. iubemus. in situ. de iur. psonariū. s. j. et ibi glo. in verbo aut seruo. licet fm canones si contrahāt. matrimoniū tenet. Et ascripticij quia tenent colere terras dicunt coloni. Et qz ascripti deputati sunt ad hec faciēda ex conditōe sua dicunt ascripticij. Et qz ex sui origine vlt patrū vel aorum suozū ita adherēt glebe vt sine gleba vendi non possint. nec gleba sine illis. ideo dicunt originarij. Require agricola et infra colonus.

Assignare sit nudis pñs testamēto vlt codicillis. ff. de pño. sig. l. assignare. et ff. d. assigna. lib. l. j. s. assignare. Et no. Jobā. an. i. ca. appellatio. de appel. libro. vij. in glo. si. **Assignati^o** liber. Requre infra libertus. **Asseda.** i. seru^o. eo qđ sequat aliqñ cā lucris. fm Jsid. l. x. et bimo.

Assessor dicitur quasi assidens iudici in cognitione causarū suarū prebens consiliū iudici qđ alio nomie dicit officialis iudicis et consiliarius. Item dicit domestic^o iudicis. d. hoc vide Azo. in sum. C. eo. ti. Qui videt ponere differētiā inter assessore et domesticum iudicis et causidici. et Accursi. C. de domesticis. et ptec. in rubrica. l. xij.

Assidei sunt iudei qui semp cultui diuino insidebant.

Assellare est opus nature facere. vt dicit dñs assellaret emisit intestina.

De

At

Athlete fm Accursi. dicuntur qui sine mercede gratia virtutum pugnabant. vt. ff. de infra. l. athletas. et. C. de athle. in principio. libro. x.

Attanus est pater abau. Et attauia est ma

ter abue.

Atnepos & atneptis est filius vel filia abne-
potis vel abneptis. *Un.* Est auus est pro-
auus abau? attau? tritauusq. Et sic indeve-
nit nepos. pro. ab. at. tri. suscipit hec vox.

Attritus est afflicto? & sumptus. exhaustus. im-
becillis vel fessus.

Attillan? tutor dicitur fm *Azo.* in sum. insti. eo.
ti. quia olim ex lege attilia Rome committe-
batur datio tutoris pretori urbanez & maio-
ri parti tribunorum plebis. In puincis pſi-
dentibus eoz ex lege iulia & titia. vt ibi vide.

Atornati dicuntur procuratores apud acta con-
stituti. in. c. vnico de statu monach. li. vi. in
s. poro.

Atrox. i. immisericors vel crudelis. qſi ac-
sit moribus fm *Jſi.* li. x.

Attrij sunt serui. siue custodes atrij et iſde
dicuntur etiam attrienses.

Attestationes sunt dicta testium vel testimo-
nia ordine iuris in scriptis redacta.

Attonitus media breuis est eleuatus. vel q
si quoda pauore percussus.

Atqui ponit p certe. vel atquin p sed certe.
insti. de fidu. cu. circa mediu. ff. de officio p-
tor. l. barbari? pſi. atqn verum est.

De Au

Auarus appellatur cecus et ambiciosus. c. q.
runda. de elec. li. vi. q. excecatur ei? anim? vt
agenda no videat & a prohibitis no declinet
lyij. di. viij. & c. sicut hi. Et differentia iter
auari largi & pdigi habet de pſue. ex pte.
Auctoritas & consensus tutoru & curatorum
Reqre infra tutor & curator.

Auctoritas pſtanda no. fm *Azo.* in sum. C.
de auctoritate pſta. Auctoritatez prestare e
cum qſ dicat se approbare id qd agit hoc e
auctore fieri. Prestare auctoritate pot qſi-
bet tutor in rebus minoris ad que spectat pe-
riculu administratois. Et sic auctoritas vi-
detur idem qd consensus legitimorum tutoru
& curatoru. Et differentia inter auctoritates
& potestate vide p Hostie. in sum. de sacra
vnc. s. refert autē. Item de auctoritate do-
ctoru sanctoru habet dist. xv. c. vlt. et glo. in
c. sicut vetez. di. ix. vbi dicit q iter istos tres
Augustinu. Hieronymu. & Gregoriu Au-
gustino magis credendu est in disputatio-
bus. Hieronymo in historiis & traslatio-
bus. Et Gregorio in moralibus. quia no oēs i oi

bus sed certi p certa re. C. d. vete. in. enucl.
j. ver. quia non.

Autorizare est cingulo milites aut ordinibus
clericu decorare vel ordinare.

Audax dicitur q meruit. et sumit pſe p arro-
gante. Et ita dicuntur audaces facientes con-
tra ius. in auten. de adminis. tuto. circa p-
ct. coll. viij. Quandoq sumit in bona parte
viij. q. j. audacter. in pn. xxxij. q. v. si paul?
p. caue queso.

Audacia idē est qd temeritas & accipit i ma-
lo. c. ij. de cē. li. vi. dist. iij. facite sunt. Et no.
archidi. c. ij. palle. in glo. ij.

Auditoriu ē for? causarū vel loc? in q cause
audiunt. Sed tñ recte potest dici auditori-
u magistroru vbi disputat et no magistri
forus sed iudicis cu sic in curia pape voce-
tur. & dicitur ab audiendo.

Audientia licet etiā aliter capiat. pſe tamē
magis dicitur esse facultas et potestas loquēdi
corā superiore alicui pſessa put dicimus. da-
ta est illi audientia vel denegata est ei comu-
nis audientia. Et denegat audientia in qtuor
casibus vt est glo. in s. audientia. xxxij. di.
in nomine domini.

Auditor in curia pape vocat q vſce iudicis
alicuius causam vel causas audit. in cle. au-
ditor. de rescrip.

Auditor camere pape dicitur qui audit nego-
cia sup thesauro pape & sup his que ad ca-
merā pape pſinent.

Auditor contradictoriarū dicitur in curia pape q
audit impetrantes rescripta ad lites vel ali-
ter ad ius cōe pſinentes grās.

Aucupium dicitur loc? aptus ad capiendū aues
vel retbe vel vſga vſcata. vel tuguriū ad
hoc pparatu. An aucupare liceat i fundo
alieno. ff. de ser. rusti. pre. l. diuus. & insti. d.
re. diu. s. fere.

Auscultare est obedire. attendere. et audire
mandatu cum effectu. vt in. c. illud. de ma-
fo. & obe. in glo.

Auspiciū iuris idem est qd exordiu liris fm
Bern. in. c. pastoralis. de causa pos. & pſie.
in glo. j. Sed fm Alber. & alios. auspiciū
id est auguriū quasi auis garrū. vt. xxxj. q.
iij. c. j. Quia sicut ille qui se committit augu-
rio. i. diuinationi que fit in garritu auium
dubius ē. ita ille dubius est qui se commit-
tit liti. Quare dixit dñs Catho in li. j. C. d.
bo. possi. fm tabulas. q melior lex q ne sit i

corpore iuris est illa. caueat a litigando saltem p vobis qz dubi? e litis euent? p alijs aut litigare sepe locudū z lucrosū ē.

Aurū coronantiūz dicebat qd pferebat ad coronatiōes principū vel qd coronariū faciendaz noie pstabat. q in tēplo pendētes a Tyto z Vespasiano sublate sūt. Alij dīcūt coronatorz ē illud qd dabat athletis. p ut no. Azō. de auro coronat. C. li. r.

Aurum publicum ē qd pertinet ad erarium fisci. C. de au. pub. pfe. l. de rectoribz. li. r.

Auia ē mater parentum. Et auus est pater parentum.

Auunculus ē frater matris. z auuncul? magnus ē frater aule. Inde pauuncul? frater p? aule. z abauunculus frater ab aule.

Aurusper ē inspector momentozūz v? hora rū quo pūcto aliqd sit inchoandū. Et dicitur ab ausz z inspicio. ita dicit glo. in. l. nullus aurisper. C. de male. z math. Sz vertus ē aure inspector ab aura z inspicio. Flaz augur dīz qui garrītu ausū pnoſticare pſumit. Et ariolus qui aris id ē altaribus deomonū deseruit. vt est glo. in. l. nemo. eo. tit. vbi de incātatoribz vatibus caldeis et magis oīs omībusqz maleficis dicit. Sileat oīs ppetuo diuinādi curiositas etenī supplicii capitis feret gladio vltore pſtratus. Et dicit ibi glo. q cremabitur vel dentibz ferarū dabit dilacerandus. Sed iniuriarū nō tenetur qui aliquē dixit furē in diuinādo. ff. de iniur. l. item apud labeonē. §. si qz astrolog? Flā dicit ibi tex. si qz astrolog? vel q aliquā illicitaz diuinatiōē polliceſ cōsul? tus aliquē furē dixisset q nō erat. iniuriarū agi cū eo non potest. Ratio glo. ibidem. qz non dolo sed artis sue causa facit.

Autenticus ē liber iuris ciuilibz excerpt? qsi quedaz summa ex alijs legalibz libris cōtinens nouē collatiōes z nouē ptes pncipales. Sed autentica autentice est lex. vt. §. in corporatus in li. C. z ergo semp allegat autentica. C. si. talis vel talis. vt. C. d. epis. z de. autentica generaliter. z sic addit t. l. s. nō addit numerus coll.

Aut quandoqz ponit diſiunctiue. vt qn altero posito necesse est alteruz tolli. vt cum dīz dies aut nox. Quadoqz etiā ponit copulatiue p et. Nam qnqz sum? in materia i qua requiritur vtrūqz extremoz p tale diſiunctiua pūctorz. vt in. c. ff. post pſtū. d. pſel. li.

vj. De hac dictioe habes in auten. si qn. C. de pſti. pecu. z. l. cū qdam. ff. de ver. signi. z cle. sepe. eo. ti. ij. q. v. oibus. in glo. secunda. ff. q. j. monachus. et. c. cū virū. de regula. l. vlti. ff. de verbo. sig. sed autē aduersat in facto z iure. ff. de nego. gest. si autē. z qualiter accipiat autem. vide per Barto. et doct. in. l. hoc amplius. §. de his. ff. de dā. infect. Et qualiter capiat aut vide Archidī. c. lviij diſtin. c. j.

Auellere est auferre violenter vel extirpare. vt. ff. de incen. rui. nau. l. ij. §. nō solū.

Aurifodina est locus vbi foditur aurū. Sz aurificina ē locus in q fabricat aurū.

Aurifer est qui operat aliquid de auro. sicut aurifaber.

Auricularius est pſiliarius vl' secretari? cui solent secreta dñi cōmitti.

Auraria secreta nemozis dicta sūt. eo q ibi frequentant aues fm Jſido. xvij. li. ethi. c. vj. Inde venit impetatio auxaria. C. d. fū. patri. l. ij. li. xj.

Auxilium iuris est suffragium et beneficiūz iuris prout dicit. ptra hec prodita sunt iuris auxilia. vide de hoc. ff. ad sille. l. cum domino. Frustra auxilū legis iuocat q cōmittit in legem. ff. de mino. l. auxilū. d. vſu. c. quia frustra.

Et tantum de littera. A.

De Ba Aburtusvelba

b bosus idem ē qd stultus vl' ebes et babilgor idem.

Batulare idem ē qd portare.

Balluta est publica vſilitas. vl' est vas lute C. de metal. l. l. r. fm Accur.

Balliuus est officiū dñi tpalis. vt de sentē. excō. ex dilecto. z in cle. j. de pe.

Balbus dicit balbutiens vel titubans qui verba non explicat sed frangit a balbādo dictus. Sed blesus dicitur qui litteras i pfecte pſert.

Bannum fm vulgare gallicozū z lōbardozū videtur esse dictus publicum iuxta illud quod dicit Ray. c. qd clericis. de fo. cōpe. q preco parisiensis nūciat bannū noie episcopi a rege.

Bannire fm dicta vulgarūz videtur idem esse qd proſcribere. et dīz bannit? quasi pro

scriptus de ciuitate. vt in pempto ffoz.
 Bāntorū ē loc⁹ causaz. als panditorum.
 Bastangarij fm quosdā dicunt quasi bestie
 angarie. eo q rusticos angariabant. i. ange
 bant ad quintā bestia pstandā. vt. L. d. mu
 ri. l. qd ad presens. libro. xj. Et fm Acurf.
 bastangarij sunt de domo principis quasi
 bestigarij primo modo. vl quasi festatores
 aialiu secūdo modo. als bestatores.
 Bartona. i. fili⁹ colūbe. ita dictus fuit sanct⁹
 petrus. di. it. ita dñs. z matthei. xvj.
 Barriles dicunt vasa sicut in alpibus soler
 haberi.

De Be

Bellū iustū qd sit innuit. xxiij. q. ij. per Ar
 chi. in sum. z. c. iustū bellū. Iustū videlicet
 illud qd sit pcepto pncipis de rebo repeten
 dis vl ppter iniuriā repellendā. Sunt autē
 septē genera bellozū. Prīmū est bellum ro
 manozū ptra infideles. de here. excōicam⁹
 ij. Et dō romanuz. quia romana ecclesia est
 caput fidei. xxiij. q. ij. hec est fides. Secun
 dū est iudiciale. qd sit auctoritate iudic⁹ ba
 bentis me⁹ imperiū. de sen. excō. c. dilecto.
 li. vj. ff. de rei vendi. l. q restitueret. Tertū ē
 psumptuosum qd faciūt inobedientes iudic⁹
 ci. de pe. di. vj. ad fi. Quartum est licitū qd
 sit auctoritate iuris. quo ad illū cui cōcedi
 tur. de resti. spo. Olim. de sen. excō. si pō. C
 vnde vi. l. j. Quin⁹ temerariū cōtra illos
 qui se iuste defendūt. Sextū volūtariū q
 moderni pncipes vtuntur. c. noli. xxiij. q.
 j. Septimū est iustū z necessariū qd sit se
 z sua defendendo. Et in iusto bello moriē
 tes salui fiunt ceteris paribz. xxiij. q. v. oim
 regū rex. si homicidiū. z. e. q. viij. oim timore
 Sed q sine iussu pncipis bellum ducit te
 netur. l. iulia maiesta. ff. iul. maiesta. l. iij. z in
 auten. d. armis. coll. vj. Et in auten. d. mā.
 pnci. coll. iij. Necessitate tamen imminē
 te sufficit licētia magistrī officioz fm Ho
 stie. C. d. fab. l. fi. li. xj. De bello vide Archi
 di. i. rosario. xxiij. q. ij. c. iustū. vbi ponit hec
 septem genera.

Beneficiū sumit latissime p omni libertate
 Bin⁹ late p libertate principis. Et sic sū
 ptū significat large z stricte. Large vt con
 tineat bñficiū stricte sumptū. z cū hoc re
 scriptū z pūlegiū. Stricte dicit beneficiū
 um pncipis pcessio facta a principe d aliq

re vel iure quod est principis pcedētia. Et
 per hoc differt a rescripto vel pūlegio. Et
 lz ita stricte sumatur. tamen eius interpre
 ratio latissima est. l. fi. ff. de psti. pnci. c. cū
 dilecti. in fi. de dona. z de pbo. signi. olim.
 significato sumpto ex natura principis. cu
 tus est esse liberalē in his que sua sunt. pbi
 gratia. Princeps alicui concedit domū ali
 quā delatam ipsi pncipi cum integro eius
 statu. Hec verba sumunt latissime. scz cum
 his q insunt z adiacentibz z omni iure suo
 l. si quādo. cum ibi no. C. de bo. vacan. li. x.
 Sed pone. princeps pcedit domū non ap
 ponēdo cum integro ei⁹ statu. certe sola do
 mus cōcessa videtur. quia verbū dom⁹ ad
 illā nō potest extēdi. videlicet curiā. virida
 riū. et adiacentia. fa. l. si quādo. pzealle. nisi
 aliunde sumeret scientia q princeps de il
 lis intellexerit. Naz sola libertas non ē suf
 ficiens significatūz nisi aliud significatum
 concurrat. qz als sequerē q cōcedēdo vnā
 rem viderē alia pcedere.

Beneficiū iuris est id quod a iure pceditur
 vel indulgetur. Et horū beneficiorū iuris
 quedā sunt ordinaria. qdā extraordinaria.
 vt illa que ex speciali pūlegio quibusdā
 specialiter indulgent. sicut beneficiū resti
 tutionis in integrū ecclesie vel minori. p
 annoz pcessum. fa. d. in inter. resti. c. j. z. ff. d.
 consti. pnci. l. vlti.

Beneficiū epistolae dñi Adriani. Requis
 re infra epistola.

Beneficiū noue cōstitutionis de fideiussore.
 Reque infra fideiussor.

Beneficiū noue pstitutionis de duobus
 reis stipulandi vl pmittendi est per qd sub
 uenitur duobz reis debendi vel promitten
 di vt per ipm postulare possint se nō insolt
 dum sed pro parte posse pueniri nisi se obz
 ligauerint z huic beneficio renūciet. z hoc
 adiecta noua pstitutione in actiōe de duo
 bus reis pmittendi vel stipulandi. qz vt di
 cit Azo in sum. L. eo. ti. olim effect⁹ duozū
 reozū pmissionis hic fuit. vt si duo vel plu
 res eandē pecuniā pmiserunt aut stipulati
 fuerunt ipo iure in singulis insolidū debe
 batur et singuli debebāt. Poterat ergo ab
 vno eoz insolidū peti. qz vnusquisqz eozū
 insolidū erat obligatus.

Beneficiū cedendarū actionū. Reque infra
 cedendarū actio. Quō aut renūciet his in

strumentis et beneficiis. Requere infra renū-
ciatio. et de hoc in Spe. ti. de renun. §. finit
tis priu. §. si. sed nota.

Beneficiū feudorū federici et beneficiū semi-
ne hec duo requere in li. feu.

Beneficiū ecclesiasticū dat rōne officij. d. p.
ben. cum fm aplm. lxxij. di. Si quis amo-
do. Et ergo beneficiū tale nō pfertur exco-
municato. c. cū bone. de eta. et quali. q. offi-
clari nō pōt nec fructus percipit fm Hof. de
cle. exco. mīnisi. §. si tū queris.

Bephotran? fm Azo. i. sum. C. de epi. et de.
§. nūc de orphanotrans. est idē qd guber-
nator infantū. pauper. et orphanor.

Bephotrophij est domus in q alunt pau-
peres infantes. d. hoc vide. L. d. epi. et de.
et orphanor et po.

Beghardus et begina vel begutta sunt viri
et mulieres tertij ordinis. Et dicit Jo. an.
q beginarū genus pnciosum est nec d. fa-
cili alios q religioſos admittunt. a qbus
omnibz modis est cauendū. xvij. q. ij. diffi-
nimus. et. c. perniciosam. de his vide de. j.
de reli. domi. vbi Hosti. idem dicit. Et vlt
de cle. ad naturā. de here. vbi damnat secta
talium beghardorū et beginarū. Ite. c. cū
ex ea. de exco. prela. li. vi. et de. cum ex eo. d.
sentē. exco.

De Bi

Biarcha vel biarchas d. princeps. xl. mili-
tum ab bis viginti et archos pnceps dicit?
vt colligit. C. de offi. qsto. vbi apparet q bi-
archa est minor dignitate q centarcha cui
ē pās ceterarū. qz dux centū militum.

Bigamus fm Hosti. dicit qui diuersis tē-
poribz et successiue duas legitimas habuit
vxoꝛes. Sed large et interpretatiue dicit qui
contraxit cū corrupta vel vidua. vlt qui du-
as vxoꝛes habuit ante baptisimū. vel vnaz
ante baptisimū et alia post. vel qui castitatē
pmittam violauit. vt subdiaconus vel mo-
nachus. qui cōtraxit de facto. cum de iure
nō possit. vel qui vnā de iure alterā de fa-
cto. vel qui de facto duas ducit vxoꝛes. vlt
qui vxoꝛem adulterā postea sciēter cogno-
scit. Nā nō pōt pmoueri ad sacros ordines
cū vxoꝛ adulterata ē. etiā si eam p gine du-
xerit dum post adulteriū eaz cognouit. als
secus. xxx. q. iij. di. si cuius vxoꝛem. Scōz
quosdā aut indistincte bigamus cēset etiā

si ignoranter cognoscat eā. sicut q publicā
penitentia egit. Dicit autē bigam? fm In-
no. iuxta vulgare puincialū quasi bis ga-
mus. i. stult? vel fatuus. quia ibi stultus di-
citur gamus. Vel dicit bigam? a bis qd ē
binū. et gama qd est mulier. qsi homo binc
mulieris. vel binū cōiugij. Et h bigam? ad
sacerdotium pmoueri non possit. c. j. de bi-
ga. quia phibent bigamī nō ppter culpam
sed ppter sacramenti defectū. c. sup. et. c. debi-
tū. eo. ti. Tamē de necessitate bigamus or-
dinat in subdiaconū. xxxij. distin. subdia-
conus. Et bigam? nō est ille qui ptabit cū
vidua si est incognita. c. debitu. palle. Nec
est bigamus ptabēs cū vnica et p gine. de
cle. puga. c. sane.

Bigamia triplex ē. vna videlz qū qd duas
vel plures habet vxoꝛes. Alia cū qd ptra-
hit cū corrupta. Tertia q castitatē pmittam
p votū solenne violat. vel q sciēter cogno-
scit vxoꝛē adulterā. et cū talibz nō dispensat
et q tales ordinat puatur officio et potesta-
te ordinādū. Et similiter ordinat? tali ordi-
ne priuat. vt no. eo. ti. c. ij.

Bisaria. i. bis nupta.

Bisse sunt due pres assis et pntinent octo vn-
cias. nec dicit ad respectū totius. cum nec
duplicatus reddit suū totū. et als d. bes.
vide supra as.

Bisextus habet dies. ccdxvj. vt no. in. cum
bisext? ff. de pbo. sig. vbi glo. de nonis ka-
lend. et. Et vnde dicit no. Bern. in. c. que
sunt. de verbo. sig. et no. ff. d. statu li. in. l. cū
heres. §. stichus.

De Bo

Boeti legistarū adiutores eorū sunt qui ra-
tiones publicas discutūt. Et inde Boeti?
nomē accepit. Boete enim grece latine dis-
citur adiutor fm Accursi. C. de tab. scrip.
et boe. libro. x.

Bolida vlt bolidis est massa plūbi quā mī-
tunt naute ad mare ad explendū pfundita-
tem. Unde. Per bolidā plūbi dic massam
significari. Per quā naute solent maris ex-
plorare pfundum.

Bona eorū qui sibipſis mortem pstituant
seu insigūt fm Azo. in sum. C. de bo. mor.
sibi consti. Si hoc faciunt ex impatientia
doloris vel ob pudorē eris alieni. tunc nō
auferunt bona hereditibus. Si autē faciūt

ex sciētia delicti. scz si aliquis infligit sibi mortē. ideo qz erat delictū vl' crimē ob qd nō erāt bona publicāda. puta furtū. homicidiū. vl' homicidiū. tūc auferūt bona hereditibz. Itē si erat crimē cuius accusatio poterat inchoari post mortē vt repetūdaz. peculiatz. z lese maiestatis. tūc etiā auferunt bona hereditibz. Si autē accusatio nō poterit inchoari post mortē nō auferūt sibi bona. nisi aduēdicauerit sibi mortē postqz fuerit in scelere dephesus. ff. de bo. eoz. q. ante sen. mor. sibi Bona libertoz. patroni succedit in pstit. bonis liberti i tertia pte addita locupletate hereditatis liberti. vel ab vno ex hereditibus z nō relictis filiis a liberto. vel etiā relictis sz ingratīs vt non possint arguere testamentā suoz parētū inofficiosa Locuples autē hereditas vocat si ē maior centū aureis vt dicit Azo i sū. l. de bo. liber. z iure pa. Bona materna z materni generis sunt illa qz ex matre vl' auita debēt filiis familias vel emancipatis deferunt. Et qnqz p nepotibz puta res aule ipoz. Bona ciuitatis abusiue publica dicta sunt. Solūz enī publica sunt qz populi romani sunt. vt. l. bona. ff. de pbo. sig. Bona dicunt sic a beādo eo qz beant. id est. beatos faciūt vl' psumt. Nam beare idē est qd pdesse. z qd pdest beat. l. bonoz. ff. de p. sig. Sumit autē hec dictio p oī bono vt illi. delectabili vel honesto. spūali vel tpali. vt j. de aia. In iure autē hec dictio bona in plurali z neutraliter significat res nostras que sūt in dominio nostro vl' quasi. vt i dicta. l. bonoz. z ipas res ex suo pprio significato cōiter accepto significat deducto ere alieno. Quandoqz autē nō deducto significare concludit. pbi gratia. Testator legat alicui certam partē bonoz. z ibi bona dicunt ere deducto alieno. l. cū autē. ff. de le. ij. Nā sensus ē qz p heredem deducto qī ere alieno d hereditate legatarius habeat quartā in bonis que supsunt. id ē quotam sibi legatam z sine onere creditoris. vt in. l. pall. Sz ibi testator herede instituto legat Titio omnia bona vl' p fideicommissūz vult restitui. significat es alienū nō deduct. imo trāsire ad legatariū vel fideicommissariū. Et ita idem significat quod hereditas. l. nāqz. §. si. cūz. l. se. ff. ad trebel. finaliter ergo hec dictio bona significat latissime omē qd quouis mo

do pōt pdesse. Et put i iure recipit i cōmuni significato significat qz sunt in nro dominio. vel qsi deducto ere alieno. Et ita significat hereditatē. qn pabile mediū cōmodi. B declarat. Et sic bonoz appositio aut ē civilis aut naturalis. Civiliter enī significat sicut lex. z ei significatū se adaptat z in bonis annumerat. siqdem in actionibz petitionibz. psecutionibz. l. bonoz. ff. de pbo. sig. Bonozū possessor dicitur ille qz de iure ptorio alteri succedit. qz bonoz possessiones a proprio sūt innate. Et ē differentia inter bonozū possessorē z heredē. qz bonoz possessor de iure ptorio succedit. insti. de bo. pos. §. j. z ff. eo. ti. p totū. z ē nomē iuris. vt no. Bern. de cau. pos. z pze. i glo. iij. z ff. de p. sig. l. hereditas Aliud ē possessor bonoz due dictiones nō nomē cōpositū significās factūz z nō ius. sz heres succedit de iure civili. Bonozū possessio ponit p vna dictione fm Azo. z significat ius recipiēdi psequēdiqz z retinēdi illud quod in bonis illius erat cui succedit de iure ptorio. z differt a petitione hereditatis que ē de iure civili. vt insti. z ff. palle. Itē ē ius qd psequimur. z i h dicit ab actione hereditatis vniuersali scz possessorie hereditatis petitione. Et qn ponit pro vna dictione vt bonozū possessio significat hoc ius. Si autē dicit possessio bonoz tunc significat factū. Diuidit autē bonozū possessio. qz alta ē ordinaria. alia est extraordinaria. Alij diuidūt bonozū possessionē i duas spēs. scz bonozū possessionē fm tabulas testamēti quaz ptor dat liberis a pte in testamēto iniuste pteritis. z bonozū possessionē p tabulas testamēti vt infra dicet. Bonozū possessiones extraordinarie sūt due ex testamento. scz fm tabulas z p tabulas. Et quattuor ab intestato. scz bonozū possessio vnde liberi. bonozū possessio vñ cognati. bonozū possessio vñ agnati. z bonozū possessio vnde vir z vxor. Quarū descriptiones subiicient. Bonozū possessio extraordinaria dicitur duobus modis. Vt qz nō est stabilita certa pte edicti scz ex testamento tñ. vl' ab intestato tñ sed vt vaga. qnqz ex testamento qnqz ex intestato deferit. z cōpetit tñ his qui vocant ex nouis legibus. vt ecce mater alijs in testamēto institutis. postea in puerpicio decedat sic z filiū quē gestabat i ytero pterijt. Pre

sumit enim filius h institutus, et habet bonorum possessionem secundum tabulas et septimam partem extra ordinariam. Cuius bonum est exemplum secundum legem corneliam, nam ex testamento quod ab intestato que fingit eum qui moritur in captivitate decessisse ipsa hora captivitate. Et ideo quilibet potest et nova lege cornelia ex testamento et ab intestato succedere, ut instituitur bonorum possessor, sunt etiam. Dicitur autem extraordinaria possessio quod ius non tribuit, ut carbonianum et quod datur veni et quod datur gratia litis agnoscende, unde et extraordinaria datur sine cognitione que in ordinariis quod oculus ius tribuit quantum est. Item bonorum possessio aliter dividitur, quod alia dicitur bonorum possessio edictalis, ut quod ex edicto praetoris mortui decernitur. Alia vero bonorum possessio decretalis que a vivo praetore decernitur. Vel quod hodie non est necessarium eam decerni vel dari. Dicitur enim decretalis a iudice praesentia que ei cognitione exigitur, quod secundum Azo, possidet et illud dicitur, una est bonorum possessione edictalis et eandem appellari decretalem vel iudicalem ex eo quod accipit efficaciam ex praesentia iudicis. Nec est differentia inter decretum et decretalem, sed quod dicitur primum. Bonorum possessio secundum tabulas est ordinaria ex testamento. Et dicitur ex testamento secundum Azo, non quod iuvatur ex voluntate defuncti, sed quod non habet locum nisi existente testamento, et datur scilicet praetoribus hereditibus, et eis deficientibus vocatur substituti. Et inde substitutis deficientibus vocantur substituti eis. Petunt autem ex originali bus tabulis tamen non exemplo. Item si fiat questio de tabulis debet probari cuiusque intentio per septem testes et non per duos tamen secundum Azo, sed quod dixerunt Irii. Si autem testator non facit testamentum in scriptis sed in verbis vel nuncupatione rerum vel hominum datur bonorum possessio secundum nuncupationem testamentum. Bonorum possessio contra tabulas quam praetor libris pollicetur secundum spe. in tractatu de libello de testa. §. sequitur videre, ubi dicitur. Est et alia bonorum possessio contra tabulas que datur filio vel nepoti praetoribus contra testamentum patris vel autem quod filium vel nepotem in testamento suo vel vita praetoribus, et talium in tabulis si filio vel nepoti legauit, ipse tamen legatum non agnouit et secundum Azo, in sum. eo. tit. de heredi liberis naturalibus et legitimis tamen puta adoptiuis. Item natis et nascituris. Item emancipatis praecipue et his qui erant in praesentia defuncti, et datur ex illis ex quibus potuit aut hereditas aut bonorum pos-

sessio peti de iure cognationis. Datur autem a patre naturali, et in adoptione non habet locum hec bonorum possessio nisi instituantur ab eo heredes et alii eis committat edictum. Item alia est bonorum possessio contra tabulas secundum Spe. ibidem que datur praetoribus vel militibus vel pauperibus, si sint praetoribus ex testamento filii vel nepotis emancipati gratis et sine pecunia cum quod non est factum pactum, ne praetor vel autem in quaeretur sua iudicia, nec receptum est ab eo quantum satis est, quod etiam nec miles nec militibus decessit. Item secundum eundem ibidem. Est et alia bonorum possessio contra tabulas que datur praetoribus praetoribus testamentum liberti, si sit maior ceteris ad recipiendum per patronum tertiam partem sibi debitas de iure et datur patrono si sit praetoribus oino. Vel etiam si sit sibi minor tertiam partem legatum, et tunc datur per supplementum usque ad tertiam partem. Et differt in hoc secundum Azo, a bonorum possessione que datur liberis, quod tunc hec demum datur si hereditas liberti sit adita saltem ex uno de hereditibus. Sed illa que datur liberis satis est quod quod potuit esse heres sed non potuit petere secundum tabulas bonorum possessionem. Item notandum quod quod relata inofficiosi testamenti fere hoc idem operatur quod bonorum possessio contra tabulas, quod testamentum rescindit de facto, Sed Spe. dicit quod de iure scilicet et irritum est Sed in hoc differunt quod bonorum possessiones omnes praetoribus actioes sunt vel edicta praetoria, quod relata autem inofficiosi testamenti civilis est. Et praesentibus bonorum possessiones ordinariae sunt et competunt ex testamento. Aliae bonorum possessiones competunt ab intestato. Bonorum possessio unde liberi secundum Spe. ubi supra, §. visio, datur filio emancipato quando pater decedit ab intestato, et est ordinaria et eam non habet liber in linea materna, l. quatenus, ff. de suis et legi. here. Bonorum possessio unde agnati vel unde legitimi ordinaria est. Et secundum Spe. ibidem datur primis cognatis cognationis per virile sexum post liberos ab intestato. Et nota quod bonorum possessio unde legitimi non est caput speciale sed generale currens cum alijs specialibus bonorum possessionibus, scilicet cum unde liberi, unde agnati, unde cognati, unde ex lege et senatusconsulto. Bonorum possessio unde cognati similiter ordinaria est. Et secundum Spe. datur his ab intestato quod per femininum sexum praesentibus sunt, ut si neque liberi neque legitimi existant proximi cognati succedant.

Bonorum possessio unde vir et vxor similiter ordinaria est. Et dat viro muliere ab intestato decedere agnatis vel cognatis non existens. vel contra dat mulieri viro ab intestato decedere agnatis et cognatis non existens. Et hec omnes ordinarie quattuor bonorum possessiones competunt ab intestato. Alie quoque sequuntur sunt extraordinarie.

Bonorum possessio extraordinaria est que nomine caret secundum Speculum ibidem. et competit hiis que ex lege et iuriscōsulto et institutionibus principum tam ex testamento quam ab intestato veniunt scilicet ut cum aliquis vult succedere patri suo quem ab intestato decessisse inuenit cum ab hostibus redit vel cum a captiuitate fuerit emancipatus. et sic iure ciuili cum cognatis in successione iuris postliminij petit sibi hanc bonorum possessionem precedi.

Bonorum possessio ex lege cornelia codez modo dat filio emancipato de iure ciuili in cognito cum vult succedere patri decessenti ab intestato apud hostes in captiuitate.

Bonorum possessio extraordinaria septima datur vno modo patrono volenti succedere liberti ab intestato decessenti sine liberis. Alio modo filio volenti succedere in bonis matris vel econuerso. Et dat alio modo infanti vel curatori eius volenti succedere ex testamento matris que testamentum narrare non potuit puenta morte cum in puerperio decessit et alios filios coheredes instituit. Dat autem hec bonorum possessio filio adoptiuo vel arrogato volenti succedere patri adoptiuo vel arrogatori ab intestato decessenti. Quos autem bonorum possessiones promissas ius tribuit. scilicet que sequuntur ius non tribuit sed facti sunt.

Bonorum possessio carboniana est illa per quam filius impubes volens succedere in bonis patris ab intestato tanquam primogenitus vel ruper testamentum per contra tabulas. vel dicere ipsum nullum ipso iure cum fuerit preteritus. et cum obijciat sibi controuersia bonorum et filiationis. vel mouet sibi questio status. puta quod si seruus petit per carbonianum possessor institui per controuersiam motam de bonis. et filiatione et questione status usque ad terna pubertatis sue deferri. Et datur solum cognitione luminaria. Requiritur infra carbonianum.

Bonorum possessio nomine veteris dat mulieri pregnanti in bonis mariti in quo secundum dignitatem suam sibi et familie sue alimeta constituunt.

Bonorum possessio ex edicto diui adriani tollendo dat alicui volenti succedere in bonis

alicuius ex testamento in quo institutus vel inscriptus est ex eo quod ostendit testamentum non cancellatum nec abolutum. nec in aliqua parte sua abrasum secundum Alber. Et datur volenti succedere ab intestato secundum Bonifacium. quod probat secunda pars rubric. que dicit de scripto herede. Sed ratio Bonifacii dicit contra in sum. Hoc tamen non tantum secundum Speculum de bonorum possessione quod bonorum possessiones olim fuerunt utiles sed hodie sunt inutiles. propter quod in quibus casibus. Primum quod viuo testatore posthumus preteritus decessit quasi videatur testamentum ruptum iuris solennitate. cum nihilominus heres scriptus ex isto testamento petit bonorum possessionem. ut in l. posthumus. ff. de in ius rump. et irrit. testa. Secundus est in l. fili. eo. tit. Tertius institutus. qui. mo. testa. infra. s. ij. Quartus in l. heres. ff. de decre. ab or. fa. Quintus in l. equissimuz. s. ij. eo. tit. et l. filius. C. de inoffi. testa.

Bonorum possessio ex testamento militis in milita decessentis non dat patri vel auo vel proauo vel contra contra tabulas. ut l. de testa. milit. l. ne quidem. et l. milites.

Bona vacare est ipsa dominum non habere.

Bonifidei possessor est qui credit se aliquam rem iuste retinere. Sed malefidei possessor est qui iniuste scit se aliquam rem possidere. ut in reg. possessor. de re. iur. li. vj. et institui. de vsuca. per totum.

Bonifidei emptor dicitur qui ignorauit rem alienam esse vel putauit venditorem habere ius vendendi. scilicet esse procuratorem vel tutorem. ff. de verborum significat. l. bonefidei.

Bos cornupeta est bos qui facile cornupetis id est cornibus pungit.

Boues non continentur sub appellatione iumentorum sed pecudum vel armentorum. ff. de ver. sig. l. boues. unde si lego armentum continentur boues ff. de le. iij. l. seruus. s. armento. Sed si lego iumenta non continentur. l. legatis. s. iumentis. et. tit. et ff. de edi. edic. l. ediles.

De Br

Breuitate no. Jo. cal. in commento suo super decreto. cum dilectus. de cau. pos. et pprie. Et Jo. an. de testa. c. ij. li. vj.

Breuiloqua hec dictio significat substitutionem que breuibus verbis continet substitutionem cumulationem seu multiplicationem

Etiam breuiloqua est illa substitutio qua substitutionis unius persone ad aliam fit repetitio. Item breuiloqua illas tot et eodem modo significat substitutiones, ut significant eius verba vel quevis alius de sumpta significata. Et dicitur breuiloqua, id est breuibus verbis fit et breuibus verbis comprehendit plures substitutiones, ut no. Accur. et Bar. ff. de vul. et pu. substi. de hoc vide infra. Substitutio breuiloqua.

Brocartica materia dicitur que est contrariarum opinionum rationibus inuoluta.

Brutus dicitur quasi obtutus, quia sensu caret, et est sine ratione et prudentia secundum Iulium Iulianum, unde brutus, id est infatuare.

Bubulus est magnus et siluestris bos, sed buculus est parvus bos.

Bucus est garrulus qui ceteros oris loquacitate non sensu superat, secundum Iulium Iulianum.

Bulla est signum papae vel littera quam dat papa, vel ornamentum regale.

De Caladucum legatum

Caladucum secundum Azonem, in summa, C. de cadu. tollen. est quod deficit post mortem testatoris quacumque ratione. Et quia quibusdam modis et rationibus iniquis, et olim legata fiebant quibus caduca, ideo lex ponit unam rubricam de cadu. tollen. Et differunt per non scriptum quasi caducum, et vere caducum, unde legatum per non scriptum est quod legatum alicui dante in metallum vel non existit in rerum natura, puta non noto, quasi caducum est quod non omnino cadit. Sed vere caducum est seu dicitur quod legatarius viscit post mortem testatoris, et superuenit ei additio propter quam efficitur incapax legatum. Sed in alio casu legatum illi qui est in rerum natura sed moritur ante mortem testatoris, primum accrescit sine onere. Secundo duo cum onere.

Calcitrosus equus est, qui solet calce ferire, id est pedibus retro se percutere.

Calulator secundum Iulium Iulianum, dicitur a calculis, id est lapillis minutis quos antiqui in manibus habuerunt componendo numeros.

Calculus, id est computus. C. de erro. cal. l. vna. Item id est cause cognitio et enumeratio, ut. C. de iudic. l. rem non nouam. Item, id est sententia diffinitiva, C. de ap. si actor, vide aliquid de calculo de fide instrum. cum dilectus.

Calumniator secundum Hostienensem in summa, est cum quis ex certa scientia iniuste agit vel resistit, ff. ad turp. l. i. §. calumniari. Vel est petitio iniusta ex certa scientia in iudicio facta, et iuste petitioni iniusta responsio, vel est falsa criminis impositio, ff. de pbo. signi. l. i. in p. et l. si quis calumnie.

Calamitas est infelicitas vel miseria que euacuat omni bono, vel est pena vel labor inmensus. Calumniator est qui scienter alicui falsa crimina imponit vexandi occasione. Vel secundum Iulium Iulianum, Calumniator a calumniando id est frustrando vel decipiendo dicitur est. Et inde dicitur iuramentum calumnie scilicet vitare. Et est assertio vere petitionis vel repulsionis secundum Hostienensem cum quis iurat se bona fide et non calumniandi alio causam mouisse, vel qui venerit ad reluctandum putans se bona iusticia uti. C. de iura. calum. l. i. §. i. Et habet quinque capitula, ut. c. j. eo. ti. ubi versus dicitur, de hoc in glo. Et qui calumiose accusat debet officio et beneficio priuari et in exilium deportari, c. j. pall. Idem no. Cy. in l. sciuerit, de excu. tu.

Calumniari secundum Azonem, in summa, C. de calu. est falsa crimina scienter intetare et alicui opponere vel imponere. Et ex eo quod quis non probauit crimine calumniari videtur, licet tex. videatur sonare in contra, quod talis non sit calumniator, i. q. ii. §. notandum, ubi dicitur, calumniari est falsa crimina intetare seu intedere. Preuaricari pro crimina abscondere. Tergiversari in vniuersum ab accusatore desistere. Sed non videtur quod non probat quod intedit calumniari primum videtur similis tex. in l. i. ff. ad senatusconsultum turpil. Cancellarius nomen accepit a cancellando. Cancellare enim est lineas ducere vel dante, unde littera vel scriptura que damnat cum linea per medium ducta dicitur cancellata. Et inde dicitur cancellari? cuius officium est rescripta vel responsa imperatoris et mandata inspicere et male scripta cancellare, et bene scripta cum signaculo suo signare et sigillum eis imprimere. Inde etiam venit archicancellari? quasi princeps cancellarie secundum Azonem, in summa. Differunt tamen cancellare et supponere, quia cancellare est litteras lineas per medium ducta dante, Sed supponere est litteras punctis suppositis dante.

Calliditas. Requiritur infra dolus malus. Est enim calliditas dolus adhibitus tacendo, ut no. ff. de do. mal. l. i. in glo. Inde callidus, id est fallax vel astutus.

Caligatus. l. mifferrim? Inde caligat? mfo
les dicitur qd habet ferreas ocreas vl caligas d
coreo. Etia idem est qd infirmus vl obscu
rus. Has expositiones facit glo. in. la. ca
ligato. C. de nup.

Canonica est ius qd puenit ex electione z re
ceptioe in fratre. vl est ius pceptiendi fructus
pbende siue redditus. c. relatu. de pben.

Canonica monitio e qn iteruenit citatio cu
tribus monitiobus. vl vna pemptoria tres
ptines. de qua in. c. pstitutione. de sen. ex
com. libro. vij.

Canonica portio de canone deputata ecclesie
sie parochiali de relictis parochiano de
functo illi ecclesie vbi elegit sepulturam cuz
alibi qz i parochiali elegerit eaz. Et fm va
rias puetudines alia z alia. Na alicui me
dietas. alicui tertia. alicui quarta dat. d. se
pul. c. certificari

Canon grece est regula latine. iij. di. canon.
Et in vna significatioe e id qd in pcellio ge
nerali vl pntiall statuit. z sic capit de co
stitu. c. canonu statuta. In alia significatio
ne videt esse id qd ab emphiteota de re em
phiteotica soluit. z sic videt sumi ab Azo. i
sum. C. de iur. emphi. h. ex hoc aut ptractu
Etia dicitur illud qd sumit p pedagto vl vecti
gal. ff. d. publi. z vecti. Et nota qd qn papa
vult condere canones pnt epi cotradicere
qd no pueniunt puetudini regionis eoz. di.
iij. Erat aut lex. z nota. in. c. seq. in pfi. iudi
ce. vbi qrit an snia pape pualet sniepoz.
Et qd no. qz orbis maior e vrbe. xliij. di. le
gim. post mediu. z ibi glo. qd statutu pcellij
pindicat statuto pape. ar. ptra. ibidem.

Canon largitionariu tituloz est summa tri
buti z pstat de regulari pstatione a pntia
alio fisco. Et dicuntur tituli ex specialibz ti
tulis. l. litteris breuibz cauta legut. vt. C.
de iure fisci. l. pe. et. C. de anno. z tribu. l. iij.
Sacceptationes. z. l. j. de canone largi. tit. li.
p. fm Accursi.

Canon frumentarius vrbis romane est cer
tus numerus mēsurarum frumenti q singulis
annis metebat romae. l. j. et. ij. eo. ti. li. xj. qd
erat etia de oleo. Et ptra hoc no licebat ali
eni bnficiu vel indulgentia aut puilegium
impetrare z impetratu no valuit. vt ibidez
dicitur. Item canonu qdam est late sententie. qd
dam ferende. Et pimus exprimit p verbis
innodatus vel eoipso. Secundus p verbu

innodet. vt est glo. in. c. qd qd de here. li. vij
Ite canon habet sub se quattuor spes. xxv
q. iij. si quis dogmata.

Canonica est nome tituli z iuris. pbenda po
nomen facti. z cadit in extraneu. vt no. In
nocen. in capl. cum. m. de psti. Quere infra
pbenda.

Capere est ita accipe qd id qd capis tuu fiat
Un aliud e cape et aliud accipe. qz capere
est cu effectu qd secu remasuru e. id e no vl
det qd cape qd erit restitutu. sz accipe est
si qd no sic accipiat vt habeat. z sic accipe
potes illud qd no fit tuu accipiendo. rubi. j
C. li. r. z. ff. de p. sig. l. aliud e cape.

Capiedis. l. distrahendis pignozibz tributo
riu. Reque infra pignoz tributo.

Caprio. l. deceptio. Inde capriosum. et e de
ceptorium vl deceptorium aut dolosum. vt
notat Joba. an. de offi. delega. si duo. li. vij
in glo. j. in fine.

Caprio ca mortis als capio fm Azo. est qn
p mortem alicui occasio capiendi obuenit
alicui. exceptis his capiendi figuris z causis
q certis z ppiis noibz nuncupant. vt heredi
tas legatu z fidelicommisum. quia scz tal cap
rio vl capio no incidit in natura acceptio
nis hereditatis legati vl fidelicommisum. Et ca
mortis capio fm Azo. in sum. C. de dona.
cau. mor. est cum post mortem alicuius aliz
qd dat alicui causa pditionis implende vl
aliqd puenit ad aliquez mortis occasione
nec tn aliquo certo traslationis vel accepti
onis noie nuncupat. Verbi gratia. Fudu
tibi comisum vt titio daret. cu tu post mortem
mea no haberes fudu dare titio dedisti sti
cho. q forte e heres. z stich? tuc ca mortis ca
pit cu fund? ei donat ca mortis. qz donatio
mera obtinet voluntatem vl libertate et no
emptam vel conditionatam.

Capitto. Reque supra annona.

Capitatio ciuiliu censibz eximeda capitatio. l.
census capitatis. unde dicebat ciues roman
p excellentia exempti z qda orietales pu
cie. l. vnica. C. eo. ti. lib. xj. Quidaz tn dicunt
q loquit illa lex in plebe cuiuslibet vrbis
capitiose p hoc qd dicitur ex ppi.

Capite censure dicitur qui dat censum pro capis
te. C. i. in. qui. cau. colo. cen. domi. accu. pos
sunt. li. xj.

Capitalis inimic? quis dicatur vide Accur
si. ff. de arb. l. licet autem. in glo. iij. et. ff. de

testi. l. ij. §. ij. in glo. et Bar. ff. de qñd. l. ij. si quis dicatur.

Capitulum vno modo est locus ubi res capitales firman. Secdo significat lectionem. Tertio distinctione. ut ille habet quinqz capitula. Quarto significat gregationez multorum. et p̄cipue viroz ecclesiasticorum. et no. Jo. an. in. c. capitulum. de rescriptis.

Capituli et postliminiū reuerſi. Requere infra postliminiū.

Capitis diminutio est status cōmutatio. ut qñ liber efficit seruus. Et est triplex diminutio capitis. scz maxima. media. et minima. Minima capitis diminutio est qñ quis nec ciuitate in qua morat̄ nec libertate amittit. sed tamē patit̄ p̄tra se status cōmutationez vel minorationē circa familiā. ut qui iuris sui est alieno iuri incipit esse subiectus. vel luti p̄ arrogationez. aut cū quis emancipat̄ q̄ primo erat in aliena potestate. Et debet intelligi p̄dicta p̄scriptio cū p̄mutatur status hominis facto eius interueniente. vñ in cōdēnando vel in emancipando vñ arrogādo vñ adoptādo. vel etiā in reuocādo ex ingratitudine. vñ licet patre alicuius mortuo mutet̄ eius status. qz sui iuris ē factus. non ideo capite diminutus est. Et status hic ponit̄ fm̄ Azo. p̄ ciuitate et libertate. vel ciuitate tm̄. vel patria potestate. seu p̄pria potestate aut media. Tria enī sunt q̄ habet hō. scz ciuitas. libertas et familiā. et fm̄ hec tria sunt tres capitis diminutiones. Media capitis diminutio est. cum salua libertate ciuitas amittit̄. ut cum q̄s deportat̄ seu relegat̄ ad exiliū p̄ quinquenniu. vel bannit̄. Maxima capitis diminutio ē cū ciuitas amittit̄. nec libertas retinet̄. ut cū deportat̄ quis in insulam et seruus efficit̄. aut i metallū dānat̄. et sic etiā bānt̄ in opus metalli. vñ si maior xx. ānis patit̄ se venūdari ad p̄clū p̄cipā. dū vñ si manumissus i seruitutē ex ingratitudine reuocet̄. Pena autē dānandi in metallū hodie locū nō habet. vide instit. de capi. dimini. p̄ totū. et Spe. ti. d. tuto. §. tutela.

Capituli dicunt̄ qui in balneis vestimenta suscipiūt custodiēda. Vel aliter sunt illi q̄ portant alijs libros ad scholas.

Carbonianū. Requere supra Bonoz possessio carboniana. Vñ fm̄ Azo. dicitur a carbonio inuenteore vñ auctore. Et datur solū nato et nō nascituro i quo differt ab edicto

de ventre in possessionē mittēdo. qd̄ subuenit nascituro.

Carbonū appellatione quid cōtineat. vide. ff. d. §. bo. sig. l. carbonū. vbi appellatōe materiati nō cōtinet̄ materia. ut appellatōe librorū nō carte. ff. de lega. l. ij. l. librorū. §. q̄ tamē. Nec ecōtra appellatōe materie cōtinet̄ materiātū. l. seru. eo. ti. Et sic nō cōtinent̄ ligna ad coquēdū. vñ calefaciendū. qz non sunt carbones.

Cartularij iudices dicebant̄ olīm illi qui ab imperatore habebant potestatem iudicandi et illos solum qui coram eis eligebant litigare. et poterant eligere sine consensu priorū iudicum. sicut traditur in glo. l. ij. ff. de iudicijs.

Carthophilacia est armariū vel loc⁹ in quo carte referuātur. Et dicit̄ a carta qd̄ ē instrumentū vñ scriptura. et philaxe p̄seruare. qñi. et. ut no. c. j. de pba. et. c. ij. et. dist. in.

Carta seu instrumentū seu rescriptū dicitur falsa seu falsū bene quattuordecim modis ut nota. in. c. in memoria. dist. in. c. x. in glo. verbi falsa. Primo ex dicto vel tacito. Secundo scripto. Tertio facto. Quarto sine testibus. Quinto p̄ subscriptiones varijs manibz notatas. Sexto p̄ alienū sigillū dū p̄prium habeat. ut ibi.

Caracter. p̄prie ē signaculū quoddā q̄ aliud insignit̄ ut ordinet̄ in aliquē finē. sicut caractere insignit̄ denari⁹ ad vsum cōmutatiōnis. Et milites caractere insigniunt̄ qñi ad militiaz deputati. Homo autem fidelis ad duo deputat̄. ad fruiōnē gl̄ie. et ad hoc insignit̄ signaculo gr̄e. Apoc. viij. Nolite nocere terre et mari. quo ad usqz signem⁹. Secundo aīa fidelis deputat̄ ad recipiendū vñ tradēdū alijs q̄ p̄tinet̄ ad cultuz dei. et ad h̄ insignit̄ caractere sacramentali. id est signo indelēbili anime impresso.

Carena dicit̄ a carētia hominū vel cibario. rñ. naz p̄ q̄draginta dies ieiunāt in pane et aq̄. et includūt in aliq̄ secreto loco iuxta ecclesiā vbi nō habet p̄fortiū hoīm. ut notat Bern. in. c. accusasti. de accu. Et simile no. glo. in. c. ij. de spō.

Carrucarij scilicet et atricarij idem sunt. vñ delictet serui et custodes atrij.

Cardinales dicti sunt a cardine. qz sicut hōiū regit̄ a cardine. sic per eos regitur ecclesia vniuersalis. xxxiij. dist. inc. p̄el byteri

Dicunt etiam quadoque cardinales. id est principales. quia per eos debet officium in ecclesia regi.

Carnificare est carnes facere scilicet mactare. In de carnisfer qui carnes facit et vendit. dicitur appellari. significare. Etiam homicida solent dici carnisfices. ut glo. iij. in cle. j. de vi. et ho. clerici.

Caselle sunt granaria in quibus fructus componuntur. ff. de iudic. l. j. et dicitur quasi cellule granarium. alias granorum.

Castellus finit Alibi. vel castellum finit alios dicitur finit Spe. receptaculum quod aqua publica suscipit que ducit ad aliquod pradium irrigandum. Requiritur infra interdictum. de aqua cal. edu. ut ff. de aqua cot. et est l. j. de equisim. Alias. i. castrum. ff. de lega. ij. l. i. c. i. s. finali.

Castrum si vendat ius patronatus et annexum accedit. secus si vendit palacium ubi est ecclesia ubi habeo ius patronatus. de h. vide Inno. i. c. ex lris. de iure patronatus. et Hosti. i. sum. d. ius repatronatus. s. q. i. q. vij. accusatio.

Castigare est minutatim vel minime stillare.

Castrum peculium. Requiritur infra peculium.

Cathedra finit Hug. est grecum. et ponitur per excelsum sedem iudicis presidentis. et dicitur a cathos id est sedes. et edra spoda. quasi spodata sedes. Et ponitur etiam per sedem doctoris. ita dicitur glo. in cle. dudum. de sepul. et allegat ibi grecismum. Unde. Rex solus. doctor cathedras iudicis tribunal.

Cathedraticum est quod solus annuatim episcopo a suis clericis sue diocesis in signum subiectionis vel obedientie. et etiam sustentationis. et est duorum solidorum. ut. r. q. iij. placuit et de offi. ordina. querente. Et dicitur cathedraticum. quod solus ad honorem cathedre episcopi scopalis. r. q. iij. c. j. et non debet exigi ultra antiquum more. ea. q. nec numerus. Per quod colligitur quod potest currere prescriptio in quantitate cathedratici. c. olim. de censu. sed totaliter non prescribitur quando soluat finem. Jo. theot. xvj. q. vij. quicumque. Et vide archi. c. j. d. pbe. l. i. vj. ubi contrarium allegat Bos. et Hug. r. iij. q. ij. in pn.

Cathezizare est imbuere. docere seu instruere. vel benedicere. Inde cathecismus. Nam ante baptismum instruere debet baptizandi in fide. et precipue adulti. de psecra. di. iij. ante. ex. ita nota glo. in. c. p. cathecismum. d. pagna. spirit. l. i. vj.

Cathecismus instructus dicitur. vel qui baptizatus

reponit medio tpe symbolum dei discens. r. vij. dist. in. s. j. et c. quoniam multa. Vel dicitur audire. eo quod doctrinam ante valvas ecclesie audiat cum suscipe velit baptismum.

Cathologus est superior per molendinum. ff. de fidei. instruct. l. cum delamonis.

Castrametor id est pono. figo vel diuisio castra.

Carthomus est flagellum ex virgis factum in modum scobe. et talis utuntur religiosi in capitulis.

Cautio hec dictio ex proprio significato significat nudam permissionem ex qua inducitur firma obligatio. Et dicitur verbo. signi. l. i. sanctum. ut quis tenet cauere de evictione de vitiis et moribus. Et intellige nudam a fideiussoribus et pignori. sed non a stipulatione. nam astrictus cauere debet a stipulatione cauere ut obligatio sit firma. l. penult. s. docere. ff. ne quis in ius vocat. se. vj. eximat. et de clerici. non residet. c. relatu. Quandoque significat cum pignori vel fideiussoribus quando per aliud verbum et adiunctum declarat. ut mandauit per curatorem ut recipiat idoneam cautionem a debitorum. aliter non darem dilationem. ibi cautio intelligitur cum fideiussoribus vel pignori. l. si mandato. s. si. ff. manda. Ratio significati sumitur ex verbo idoneam quod apponitur ut addat et fortiori cautionem exprimat qualis non esset per stipulationem solam. Item pretor ibi iubet pro collatione bonorum facienda recte cauere ut. l. j. s. iubet. ff. de collatio. bono. significat cum fideiussoribus vel pignori. ut. s. cauere. ea. l. et hoc ratione verbi recte. Quandoque significat cum fidelibus sorsibus et non cum pignori quando cautio de procuratore exprimitur. l. j. ff. de procura. per. l. prore. ff. d. preto. stipulati. Et hec est cautio pretoria requirere fideiussores ex lege positum pretoris preall. que est facta propter honestatem iudicis. ut enim provisio legis aliquid operetur et non inutilis sit. l. si quando ff. de lega. j. tunc ex iusta causa quando debitor bona dilapidat iudex facere debet quod caueat creditorem.

Cautio est generale nomen omnium securitatum quoties quis securus redditur eo quod sibi promittitur. Unde. Cautio priuata cum tertio non teste notata. Hoc ius est nacta quod cautio publice facta. Et diuisa in multas species quod alia est cautio hypothecaria. alia cyro-

graphia. Et pñt dici satisfactiões. etiā cautio dicitur carta in q̄ scribitur cōputatio. vt Luce. xvj. Accipe cautionē tuā zc.

Cautio rati dāda est cū de mādato dubitat C. de pcur. l. ij. Et dicit illa securitas q̄ requiritur a pcuratore actoris pro dñō cuius nomie agit qd̄ ratū habebit oē illud qd̄ i iudicio p illū factū fuerit. vnde cauere de rato vel satisfāre ē pcuratorē actoris pmittere vel le psequere vsq; ad finē litis.

Cautio fideiussoria est qñ interuenit fideiussoz principali obligationi. Et dicit satisfactio. z he sūt multe. vt d̄ lite psequēda. iudicio sisti. iudicari solui. z de rato.

Cautio fidei pñe interuentu. dicit q̄ sit p fidei pñtā sine solēnitare iuramenti.

Cautio iuratoria est qñ compromissio iuramento firmat. vt qñ iuro solēnter me debere aliqd̄ vel impleri pmissio.

Cautio nudo pacto est cū aliquis fidem tā tā habet de me q̄ cōtentus sit nuda pmissione mea. Et h̄ pñe dicit pollicitatio vel pollicita cōuentio. Vnde vere z pñe dicit satisfactio z satisfactio dici potest. Sed satisfactio pñe est cum duo paciscentes duas scripturas sub eadē forma verborū inter se conficiunt z mutuo tradūt. z pollicitatio et satisfactio cautele dicit pñt. pñe loquēdo.

Cautio pignoratitia siue hypothecaria ē cū pignus tradit. aut hypotheca supponat. et dicit etiam satisfactio.

Cautio de euictione dicitur quando securitas prestanda vel prestata emptori a venditore sit ea pñtione vt si ab eo euincat venditor ei restituat eximatiōez rei i duplū vel in simplū put iter eos prius puentū est.

Cautionū aut aliē multe pñt esse species pñt ut ad diuersas materias applicatur. Vnde Spe. in tractatu libel. titu. de pñoribus. S. sequit. vbi quasda; alias species cautionum psequit.

Cautio de damno infecto est que prestatur cum tua domus ruinosā ruīnāz minas dōz mui mee. vel etiam prestatur fm quosdam cum timore q̄ aliquis mihi insidiet possuz agere vt mihi prester cautionem ne me offendat.

Cautio de opere moliendo quaz prestat ille quādoq; cui nunciat opus nouū scilicet q̄ ipm op⁹ demoliat si constitit eum iniuste edificasse.

Cautio de usufructu in qua de duob; cauēt scilicet q̄ usufructuarius re nō male utat z q̄ etiā usufructu finito restituat quod ex re ipsa superstat.

Cautio qua heres cauēt ipsi legatario cum heres dat fideiussōres legatario de legato prestando.

Cautio qua legatarius cauēt heredi est illa q̄ legatari⁹ satisfāat heredi. vt si falcidia loz cum habeat q̄ amplius nomie legati recepit q̄ ratio legis falcidie patitur id heredi restituat.

Cautio arrogatorū qua arrogator stipulatur suo publico q̄ restituat arrogato que ab eo habuit. vel ab eis ad quos peruentura sunt. z q̄ dabit sibi quartā partem d̄ bonis suis si eū sine causa emancipauerit seu exhereditauerit.

Cautio qua cauētur ei cui restitutio fieri debet per quaz rogatus restituere bona alicuius si sine liberis decesserit q̄quid p⁹ mortem de hereditate extrahit cogitur cauere illi cui debet fieri restitutio q̄ seruabit ei q̄ tam partem.

Cautio muciāna a Ducio iuriscōsulto dicta est. Et habet fieri in vltimis voluntatib; Et cōster fm doc. nō in pñtibus. z fit in cōditionib; negatiuis. puta sic dicēdo. Si titius capitollū non ascēderit. si seruū non manumiserit. lego ei. p. l. muciāne cautionis ff. de pñt. z demon.

Cautela est diminutiū a cautione. et tñ qñ q̄ sup̄ abundantiā iporat. vt cū dicit abundas cautela nō nocet. l. testamēta. in fi. C. de test. qñq; q̄ ppter cautelā fiunt no. archidia. l. distin. pñ byteros. Inde cautelosus. l. pulchus. circūspect⁹. vel plenus cautelis.

Caupo quid sit patet infra in dictiōe stabularij in fi.

Catulus. i. sapiens media pducta. Sed media breuis est aīal. vñ. Est aīal catul⁹. frui ratione catulus.

Causillatio est qñ ab euidēter veris trāsitur ad euidēter falsa p quādā pñorū inuolutiōne vel sophistia. c. venerabilis. de iudi.

Causa est ex q̄ aliqd̄ pducit. vt pater ē cā filij. z pñt cā obligatiōis. l. z an eā. S. actiōnes. ff. de excepti. rei iudi. Item cā est finis ex quo impulsio datur faciēde dispositiōi z ita sumitur in ti. d̄ pñt. z demonstrat. z causas z modis eaz. Vbi patz q̄ causa differt

a mō q̄ est de futuro, z a p̄dictōe q̄ est de futuro, z suspēdit etiā a demonstratōe q̄ tñ de clarat rē vel psonaz, sibi grā. Patron⁹ pōt cōpellere bertā vt nubat vt ciuitates repleantur. Iste finis, vt ciuitates repleat ē causā p̄dēde legi, sō dō q̄ cessante cā cessat lex vt. l. adigere. s. q̄uis. ff. d. iur. patro. Et vt iur. p̄miscue illi verbis, cessante cā legi vlt̄ cessante rōne legi. Differūt tñ cā z ratio, qz rō est oculus cordis discernēs rē p̄ mediu. S; cā ē qd̄ i facto accidit p̄ qd̄ rō discernit qd̄ iur. Dicit etiā causa efficiēs i. l. p̄dictor legi i tractib; strabēdis. Causa materia; l; i legib; ē materia d̄ q̄ i illis disponit. Et cā formalis ē modus tractādī, z forma contrahēdi vel disponēdi q̄ addit p̄tractui vel dispositiōi. Dicit etiā cā instrumentalis vt ē instrumentū artificis Et breuiter q̄cqd̄ ad esse altius rei p̄currit cā dō, aliter et alit̄ tñ. Et significat cā p̄dictōez si, vt dicēdo dō no vlt̄ lego illi si negocia mea gesserit. l. de mōstratio. s. j. ff. de p̄dictio, et demō. Itē p̄dictōez qz, insti. de le. s. lōge magi. Et p̄dictiōne qm̄, nā exponit p̄ qz. Itē significat cā in dictiōib; illatuis, vt dicēdo. Titl̄ ne gōcia mea gessit ideo vel idcirco sibi lego. Itē i dictiōe cū, vt dicēdo Cū tict̄ negocia mea gesserit lego sibi zē. Etiā i dictiōe siue, vt siue titl̄ negocia mea gesserit siue aduocat⁹ fuerit zē. Item in p̄positiōe p̄, vt ibi lego vineas p̄ alimētis. l. si. s. j. ff. d. all. z ciba. lega. vñ sensus ē q̄ ex cā alimētoz lego vineas. Itē significat cā p̄dictōez noie, vt dicēdo lego vxori q̄draginta noie dōz. l. cu; q̄dem vxori. ff. de lega. ij.

Causa dō a casu q̄ venit, naz cā est materia et origo negocij nedū discussiōis examie p̄fecta, q̄ dū p̄ponit cā est, cu; discutit iudiciū, cū diffinit iusticia, c. foris. d. p̄. sig. vbi Bern. dicit in glo. Lā est res i dicendo posita cū inēpositiōe certaz psonaz, scz actoris rei, iudicis, et testis, z dō a casu, qz casualiter occurrit p̄ter hoim volūtatem. Et differūt cā z actiō, nā cā est negociū vlt̄ p̄ct⁹ ex q̄ q̄s mouet ad petēdū vel litigandū, vt est venditio vlt̄ locatio rei ex q̄ orit̄ obligatio, z est cā p̄ria obligatōis q̄ obligatio parit actiōne cū obligatio mī sit actiōis. Et ē duplex cā, scz p̄ria z remota, q̄ differūt in actiōe reali z psonali, naz in psonali remota est ipm̄ factū, p̄ria est ip̄a obligatio, z i psonali nō

sufficit exp̄mere cām p̄riā, dicēdo ago tē, qz obligatis mihi in decē, sed oportet exp̄mere cām remotā, vt dicēdo, cōuenio te, qz mutuaui tibi decē. In reali p̄ria cā ē dominiū, S; remota ē ex q̄ p̄sequit̄ q̄s dominiū, z non ē necesse exp̄mere remotā, vt dicēdo ago tē qz emi domū a Bernardo s; sufficit exp̄mere p̄riā cām, dicēdo, ago tē, qz sū dñs domi⁹ illi. z hec no. i glo. z p̄doct. in. c. dilecti filij, de iudi. De diuersis speciebus cāz vide bonam glo. xj. q. j. i sum. Est enī q̄daz cā spūalis vel annexa spūali, vt illa q̄ fit d̄ iure patronat⁹, q̄dā ciuilis, vt cū agit sup̄ rei vēdicatōe in cā pecuniaria, q̄dā criminalis, vt cū agit d̄irecte de crimine q̄dā mixta, vt cū agit d̄ crimine ciuilit̄, vt d̄ adulterij ad sepeliōez thori. In his tribus vltimis casib; iurat de calūnia, in p̄mo nō iurat de calūnia, s; tñ de veritate dicenda. Cause criminales dicunt̄ in q̄b; agit ad vindictā siue ad penā, z h̄ etiā dō q̄nq; agi criminalit̄, q̄n agit ad vindictā publicā, q̄nq; dō agi ciuilit̄ q̄n agit ad penā p̄ modū inq̄sitiōis, denūciatiōis, vel ad interesse p̄tis p̄ vlam accusationis.

Causa minima ē duorum aureoz vel decem aureoz, vel q̄nquaginta solidoz, vel illa q̄ nō sufficit ad sumptus iudiciales.

Causa aut̄ argumēto, s. naturalis rōnis constat aut p̄batiōe testiū vel tabularz z instrumentoz, c. for. d. p̄. sig. Facti enī p̄bationez p̄fessio, vt ibidē no. in glo. j.

Cause fauorabiles sūt quattuor, scz de libertate, m̄rimonio, dote z testamēto, c. duob; de re iudi. z de cā notat Pau. in cle. dudū, de sepultura, sup̄ p̄bo causis, et Jo. an. i. c. cū dilecti, de accu.

Causor, artis. l. p̄queroz.

De

Ce

Cedendarū actionū bñficiū ē p̄ qd̄ postulare possū fideiussores. Et alij q̄ obligati sūt in vna obligatiōe sibi cedūt in alia p̄tra fideiussores z alios quibus sunt obligati, alioquin nisi cedatur eis possunt recusare solutiones, vt insti. de satisfda. s. si aut̄, z. l. d̄ solui. l. litchū vlt̄ pamphiliū. s. penl̄. De h̄ vide in Spe. tit. de renūc. s. finit̄is. s. si. postremo dicendum. De beneficijs z alijs reque ibi dē. s. parū aut̄, s. si. z nota, z vide infra re nunciatio.

**Leda, idem est quod carta. Inde cedula par
ua carta.**

Cedere bonis est ab vniuersitate bonorum suorum recedere et eis abrenunciare, veluti quando aliquis onerat debitoris vel obligatus est pluribus non habens vni soluat vel satisfaciatur omnibus creditoribus abrenunciatur bonis suis vniuersis cedens illis, vide infra cessio. Etiam cedere est vendere, l. si dubit, C. de si. instrum. Et nota per statuta. Et cedens bonis non liberatur etiam a civili obligatione, l. qui bonis, ff. de cess. bon. ubi nota. Accur, licet strarium tenuerit glo. et male. in l. vbi quis, ff. de fideius. Item non augetur debitor fisci vel reipublice volens cedere bonis secundum Bar. in l. is qui bonis, ff. de cess. bon. quous videatur tenere oppositum in l. si iuncta glo. C. de cess. bon. Et beneficio cessionis renunciari non potest secundum Bar. l. alia. S. eleganter, ff. solu. matrim. licet Cy. videatur tenere strarium in l. i. C. qui bon. cede. pos. Et bonis cedi potest non tamen in iure sed etiam in ius, et sufficit per nuncium et per epistolam id declarari, l. si, ff. de cess. bon. Cedere actioni est ius actionis mihi competens in alium transferre, et ipsum quasi in locum meum ponere ita ut dicta actione possit vti aduersus eos contra quos actio talis poterat intentari.

Cedere diē est incipere diē debiti, vt si mihi p[ro]
miseris centū, si Titius fact[us] fuerit p[ro]sul vel
ep[iscopu]s, vel si nauis ex asia venerit cū be[ne]dictio
nes extiterint, tūc d[omi]n[us] d[omi]n[us] obligatiōis cede
re, vel diē cedere debiti ē pecuniā incipere de
beri, vt si debeas mihi centū i festo Johis
baptiste, adueniēte festo d[omi]n[us] venire diē debi
ti, l. cedere diē, ff. de ver. sig.

Celicole dicunt illi q̄ celū vel planetas cell. l.
solē et lunā ⁊ stellas q̄si deū colūt. Et hi li-
cet xpiani sunt vel nō. tñ nō sunt tenendi in
plena veneratiōe xpianorū. sed nec ceterorū
hereticorū penas pati dñt fm leges. vi. C. d
iud. et cell. l. celicioarū. et q̄si p to. ti.

Cella a celado, i. occultado d'z. c. privilegiu.
de ver. sig. in glo. v.

Celebs dicitur esse ille qui non vult contrahere matrimonium. Et hic secundum Augustinum, forte orbus dicebatur, quia sine matrimonio et sine liberis erat. Et illi olim non poterant causa moris donare, quod bodie per leges corrigitur, ut patet. C. de infirmis dispensatis celibatus et orbitatus. Dicit autem celebs quasi celo beatus, quia talis est secundum Iheronimum doctorem, qualia sunt lumina in celo, que absque nubibus sunt.

Celibat⁹ venit inde, et est status vel modus permanendi seu vsuēdi sine cōiugio. **U**n̄ put dicūt theologi celibat⁹ Jobānis, l. xxiij. tas vel castitas nō pferebat⁹ iugio abrae. **C**emētarij dicūt operadores muroꝝ: idē qđ lathomi, qz cemēto calcis ⁊ arene vtunt^r.

Lenaculū est loc⁹ apt⁹ ad cenandū vel come
dendū q̄ q̄s magis de die q̄s de nocte solet
residere causa refrigerij.

Cenotaphiū est inane sepulchrū, i. monumen-
tum sine corpore, qđ cōstat ad memoriā de
functi, hūc aut locū placet esse religiosū si
cū i ea re testis est Virgili⁹, S; duo frēs
Antonius ⁊ Seuer⁹ piratū scripserūt qđ
rum sentētia p̄ualer, vt, ff, de re, diuī, l. intan-
tum, §. si.

Cenobiū est loc⁹ religiosoz, et dicitur a cenon, s.
cōmune, qz ibi oīa debēt eē cōmunia, c. cū
dilectus, de p̄sue.

Censere est iudicare, iudiciū p̄stituire, p̄cipere
re, vt no, Joh, an, in glo, p̄, censum?, in cle, j,
de p̄ces, p̄ben, ff, de p̄, sig, l, censert, Inde no
men censoris sumptū est, p̄dia etiā dicunt
cēseri, qz cēsum p̄bēt, Etiā cēseri ē in cēsurā
cōscribi, vt, C, in q, cau, p̄lg, tra, l, j,

Censores a censo eris. i. pecunie sunt disciti. qz
censum etiā tollūt. Cū em̄ auctus esset cen-
sus in vrbe romana adeo vt p̄sules nō suffi-
cicerēt p̄stituti sunt cēsores. et cēsores nomē
videt esse tractū. qz senatū aliq̄d cēsuisse di-
ctim⁹. i. cēseri palle. Itē cēsoz ē iudex. inde cē-
sura. i. iudiciū. z p cēsura ecclesiasticā signi-
ficat interdiciū. suspēsiō z excoicatio. c. q̄
renti. de p̄. sig. Etiā cēsores romanos p̄cu-
ratores dicimus.

Censite dicunt q censent, i. cēsum p̄bent, Re
quire suū agricole z cēsiti, et infra colon?

Census tributū et pensio publica idē, vt. C.
q. cau. pīg. tra. i. j. et. C. si ppter pēsiōē pu
blicā. l. si accipit. Vñ cēsus idē est qđ pen
sio q̄ soluit de puentibz.

Censitor est q recipit pntationes collectoz
colonu z pignoris iure veditis p diu si census
no soluit. vt. ff. de cens. l. forma. §. illa. et. l. cu
possessor. §. cu p pecunia.

Cenodoxa est vana mūdi gloria.

Centenarij dicuntur duces vel magistri centū
militū quorū potestas dicitur centena.

Centurio idem.

Cessio est iurū z actiōis trāslatio, nā p cessio
nē iura z actiōes in eū cui cessi transferunt.

quasi sicut in venditiōe vel quolibet titulo alienatiōis rei corporalis necessaria est traditiō q̄ritū ad dominij trāslationē. Ita ad trāslationē rei incorporealis, sicut iuris et actione vel mur cessione q̄ reputat p traditiōe. Itē cessio fm Jsi. vj. li. et hmo. p̄rie ē rei p̄cessio. sic est illud Rub. Cede iure p̄p̄nuitatis. Nā cedere dicim⁹ q̄si p̄cedere. Et ea q̄ p̄pria sūt nō aliena nō cōcedim⁹ s̄ restitui⁹. Cedere etiā p̄rie d̄r q̄ v̄r̄itatē alteri p̄sentit. vt Cicero cessit emillisse auctoritate verū. id est pot⁹ paruit. Et est sciendū q̄ in instrumēto cessiōis d̄r q̄ cedēs eū cui cedit p̄stitu it p̄curatorē in rē suā. Ad cui⁹ euidentiā notandū. Si cū Titio ex mutuo p̄traxisti. tibi cōpetit p̄tra eū actiō directa et p̄sonalis. q̄ cū eo in tua p̄sona p̄traxisti. Tibi etiā cōpetit actiō vtilis q̄ vtiliter et cū effectu debitū ipm tāq̄ rē tuā p̄sequis. Si autē mihi iura et actiones p̄ debitore tū ex cā venditiōis vel ex alia cōmiseris trāssertur in me vtilis actiō q̄ vti possum ad ipm debitū tuū tāq̄ meū exequendo. Directa p̄o et p̄sonalis res manet apud te. cū a te p̄ cessione nō poterit separari. etiā si velis adeo tibi adherere. ff. p̄ sol. c. l. iij. Et sic p̄z q̄ i directa actiō et p̄sonali sum p̄curator tu⁹. q̄ aliter nō poterā vti. licet em directa nō possit cedi. p̄t tū mādari et exercitū. Et nota q̄ cessio actionū p̄sū mlt̄ simulata ex trib⁹ q̄ no. Accur. in. l. j. et pe. C. mādā. et ibi doc. et. c. ff. de alie. et mu. ludi. cau. fac. Itē sex sūt cause p̄pter q̄s ep̄s p̄t cedere i licentiā postulare. s. p̄cia crimis. debilitas corpis. defectus scie. malitia plebis. grane scandalū. et irregularitas p̄sone de crimie. de renūc. nisi cū p̄de. circa p̄n. et p̄to. ti. Un. Crimen debilitas defect⁹ plebis mala cogit. Cedere platū simul addas scādala fratru. Adde p̄dictis si q̄s sit irregularis. c. j. de renūc. glo. ij.

Cessionari⁹ d̄r ille in quē trāssusa est obligatio vel nomē. et debet certiorare debitore q̄ nomen eius in ipm transfusum sit ipm notificando vel ostendēdo instrumēto et legēdo et copiā velit h̄re dando. vt. l. nomē. que res pig. obli. pos. Alias alteri solvere posset debitor nō credēs se obligatū cessionario. l. j. §. j. ff. de no. ope. nūc. et. l. j. C. de obli. et act. per Bar.

Cesio onis. est puer scissus ab utero matris. Inde cesar: q̄ cesus ex v̄tre matris. vt per

glo. in rubri. insti. in verbo cesar.

Cerimonia est ritus sacrificadi. Dicunt em̄ cerimonie sacrificia et solēnitates indeoꝝ q̄ cereis exercebant. et sic in veteri testamēto peccata purgabant.

Cerimonialia p̄cepta sunt q̄ ad cultū dei p̄tinēt. de q̄b rō reddi nō pōt fm Jo. theu. d. l. vj. §. h̄is ita r̄ndet. q̄ ad l̄ram fuerūt mā data. Ut nō arabis in boue et asino. Non indues vestē lino lanaq̄ cōtextā. et nō serēs agrū diuerso semine. Sūt em̄ tres duplici tates. phibite. s. i corde et ore et in ope.

Cesar primo fuit nomē p̄p̄riū Julij impatoris a q̄ postea omnes impatores dicti sunt cesares.

Certū d̄r nō dubiū. vñ p̄curator d̄r esse certus. ff. de p̄cu. l. ij. Itē arbit̄ cert⁹ d̄r eē. ff. de arbit. l. itē si vn⁹. §. si in duos. S̄l̄r tutor d̄r esse certus. ff. de testa. tute. l. tutor incertus. et. l. duo sūt titij. vt tenet Ubert⁹ de bo bio. c. j. de p̄cu. l. vj. in glo.

Certicōditio cōpetit ex oī obligatiōe et ex oī causa ex q̄ aliquid certū et determinatū peti s̄sue ex cōtractu siue ex cā legati siue ex suo noie siue obliget hereditario. Et sunt due certicōditiones. vna generalis in oī cōtractu vbi certū peti. alia specialis in p̄tractu mutui. Et licet nulla lex hoc manifeste dicat. pōt tū elici ex tex. insti. q̄b mo. recōtra. obli. §. j. in fi. s̄l̄b ex eo cōtractu. s. mutui nascitur certicōditio q̄si p̄nomē eo demōstret specialitatē in mutuo. Etiā in fili licet solū vna bonorū possessio noiet. cōster tū sunt due. vna generalis. alia specialis. possit etiam p̄bart ex rubri. ff. de re. cre. et si cer. pe. et de cōdi. Que rubrica h̄z tres pres. vbi in secūda tangit certicōditio specialis. et ē glo. insti. §. palle. filis glo. in. l. certicōditio. in p̄n. ff. si cer. pe. et in. l. j. in p̄n. ff. de trit̄carta et. Cōtrariū notauit Catho de s̄aris. in. l. j. C. q̄ admit. ad bo. pos. sup rubri. Nā bñ datur aliq̄ bonoꝝ possessio in generali. s̄ nulla generalis. et sic deest certicōditione sicut p̄ Arresto. dat̄ anial in genere. nullū tū res perit̄ aial generale q̄d oib⁹ p̄cipet̄ aialib⁹. Et nota q̄ in libello non p̄cedit certicōditio generalis. q̄ nō instruit̄ aduersariū an debeat p̄tendere an l̄ri cedere. vt d̄cendo. te cōuenio: q̄ certū mihi teneris.

Ceterū. no. Jo. Cal. in cōmēto decre. vestra. de cobra. cle. et mu. et Pau. in p̄mēto decre

nobis, de iure patris.

Cetera hec dictio habet importare vt in cōtractu ea q̄ veniūt q̄ sunt de natura sp̄s cōtractus. Et de p̄suetudine, vt no. i. l. si duo patroni. s. si q̄s iurauerit. ff. de iureiur. et p̄ h̄ inferūt doc. q̄ si i p̄thocollo alicui notarij inueniant hec verba et cetera. q̄ intelligant ea venisse in p̄tractu q̄ de natura vel de cōsuetudine ei⁹ sūt. vt dicit Bal. q̄ p̄ verbū cetera nūq̄ intelligit vt veniat p̄missio cū pena. Rō. q̄ pena d̄r eē qd extrinsecū ab ipso cōtractu. iō non intelligit venire nisi exp̄sse appareat. ar. et his q̄ no. in. l. sciendū. ff. de p̄. obli. et. l. ij. C. de sal. si tñ fm Bal. p̄tract⁹ esset cōcept⁹ ad p̄siliū sapiētis et in ipso p̄bū reperiret. et cetera. tūc bñ posset apponi pena in h̄ p̄tractu. et hoc opat appositio illa vt cōsiliū sapiētis dicit istū. p̄tractū. iuxta no. in. l. apte. ff. de p̄. obli. Et no. q̄ dictio. et cetera. duplici mō pōnit indeterminate i fine orōnis sic q̄ nō regit ab aliq̄ p̄bo. et tūc d̄r scribi breuiter. vt sic rē. Scdō mō pōnit determinate sic q̄ refert ad p̄bū in orōne pōsitū a q̄ regit. et d̄r scribi longe p̄ duabz dictionibz vt sciet cetera. Sic etiā p̄fert breuiter et long⁹. Et vtroq̄ mō significat put verba p̄cedentia vel aliud mediū significare declarat. Nam breuiter rē. significat illud qd deficit et supplet verba deficientia. vt in. l. gall⁹. p̄. credendū. ff. de libe. et postbū. vbi testator dicens. Si me viuo nepos de cedat tunc q̄ p̄nepos rē. credendū est gallū denotasse idem de p̄nepote. Et sic dictio rē supplet ibi verba fm q̄ p̄nepos pōt substituui q̄ sunt in p̄n. illius. l. vt gallus introduxit. Item si p̄cedit instrumentū extensum locutionis vltus domus. facte vni et sequitur instrumentū abbreviatū emptionis aliterius domus facte eidem. dictio rē. significat clausulas in p̄cedenti positas q̄ huic locutioni sunt applicabiles. q̄ p̄cedentia declarant sequentia. l. si seruus pluriū. ff. de le. j. Itē q̄ in habentibz symbolū facili⁹ ē trāsius. l. in rem. s. item quecūq̄. ff. de rei ven. Cōtractus autē emptiois et locatiois sūt si miles. l. j. ff. locati. Et est sciendū q̄ notari⁹ qū notā posita breuiter in p̄thocollo redigere vult ad instrumentū publicū tunc significata p̄ dictionē rē. debet extense scribere. q̄ scribit qd actū est et qd p̄ hāc dictionē intellexerit tāq̄ testis ibi cōtentor. q̄ dispositiōne p̄rabentū recipit. ergo mortuo p̄mo notario post p̄thocollo anq̄ redigeret illud in publicū instrumentū. secund⁹ notarius nō d̄r significata p̄ dictionē rē. in p̄thocollo posita extēdere nisi quantū ibi sūt exp̄tensa. l. cōtract⁹. C. de fide instru. S; talis nota p̄thocolli legēda est p̄tibz corā testibz et illis exponētibz verbū rē. debet notari⁹ secund⁹ sup hoc requisit⁹ expōsitiōne illoz redigere in publicū instrumentū extensum. als iudex debet arbitrari ex p̄cedentibz et sequentibz et cōiecturari qd p̄ verbū rē. significet. ar. l. si seru⁹ pluriū. s. j. ff. de le. j. et. l. voluntarij. C. de fidei cōmiss. Scdō sumit et cetera. put longe pōnit. et significat alla p̄ter ea q̄ enumerata sūt. l. itē q̄rit. s. exercitū. ff. locati. vbi d̄r q̄ milites de domo fenestras et cetera sustulerūt. Itē ibi heres q̄ cōpulsus adit sic ceteris cōmodis caret. ita h̄ cōmodo qd nō p̄t detrahēre q̄rit. l. nāq̄. s. q̄ cōpulsus. ff. ad trebel. vbi dictio et cetera regit a p̄bīs sustulerūt et caret.

De Ci

Circūitores dicunt q̄ circūeunt vel circūdant patrias a nundinis ad nundinas deferentes res venales. Et dicunt alio noīe circūmeatores.

Circūferan⁹ fm Jld. l. i. r. d̄r. q̄ ad modū rote circumfertur.

Circūseptus est circūdat⁹ vel vndiq̄ cinct⁹. vt no. in. p̄he. Cle.

Circūducere l̄ram ē l̄eā circūdata linea dāna re. et sic differt a cācellare. et sup̄punctare.

Cumsteriū est loc⁹ solēnter p̄ ep̄m benedic⁹ de p̄le. dl. j. nemo. et d̄r a cymos. l. dulce. et steron statio q̄si dulcis statio.

Cirographū est cū duo paciscētes duas scripturas sub eadē forma verborū inter se cōficiūt et mutuo sibi tradūt. vel d̄r instrū seu illa l̄ra in q̄ debitor p̄fiter se eē obligatū creditori idē qd antapoca. et cirographa duz veniūt nomē siue corp⁹ v̄isse videt. l. seruū filiū. s. cū q̄ cirographū. ff. de le. j.

Circūstantia alicui⁹ loci intelligit p̄. xxx. pedes. vt dicit Bar. in. l. itē apud labionē. s. cōuiciū. ff. de iniurijs.

Lilarcha. est p̄nceps sup mille boīes.

Cilium est parua pellicula in oculo q̄ d̄r laz chrymale.

Cimillarcha est custos sacroz vasoz et alia
rum reru sacre ecclesie, vt dicit glo. in. l. ius
bemus, de sacrosanc. eccle.

Circa est significatio restrictiue. nō autem
ampliatiue, vt in. l. rutilia polla. ff. de ptra
ben. emp. Et nota p statum. Et qd dictio
circa opat in teste, vide Bar. in. l. celsus. ff.
de vsuca. Et circa pūnet ad tps, circū ad lo
cum, circiter ad numerū.

Citatio est in ius vocatio vel inuitatio cum
qs de aliq cōquerit. et qrimonia sua coraz
iudice deposita. iudex emisso citatiōis edi
cto ad ei instantiā vocat vel inuitat illū ad
se in quē agere desiderat q cōquest^{us} est. Si
vero in edicto iudex vel pretor adiiciat bāc
clausulā. si in die pscripto nō veneris qsi cō
tumax pdenaberis vel reputaberis: tūc edi
ctū olim dicebat pemptoriū. Hodie at suf
ficiat q dicat. Citam^{us} talē pemptorie. Et est
qdruplex mod^{us} citadi fm Buil. de mō. lau.
Prim^{us} p nunciū cū lris citatorijs. Scōs
p pconē Tert^{ius} p edictū. de. j. de iudi. Quar
tus fit ex iuris dispositiōe. Itē quedā citat
tio fit ad monitiōē iudicis. c. cōsuluit. de of
fi. dele. Itē qdā est pbalis. quedā realis vl
actualis ducēdo ad iudicē. Itē citationis
sunt tres actus. Prim^{us} est impositio: cū iu
dex imponit nūcio vt citet reus. Secund^{us}
manifestatio cū nunci^{us} denūciat citato vt
veniat. Tertius relatio cū nunci^{us} refert iud
dici talē in tali loco citasse. Addit etiā qre^{us}
scōparitio citat^{us}. et qñ citatus teneat cōpa
rere. et si nō cōparet mulctet. no. p doc. l. c.
pterea. de dilat. Et de illis actib^{us} in. c. fi. de
ferijs. Et nota q citatio est de iure natura
li. vt in cle. pastoralis. de re iudi. Et citatus
ad locū morbosum seu vbi aer est pestilētia
lis vel corrupt^{us} nō tenet ire. cū salut^{is} hoīm
sit rō adhibēda. l. recusare. §. si qd in vno lo
co. ff. ad trebel. et ibi p doc. nec citat^{us} pempt
orie pōt dici pūmar an libelli oblationē.
l. si finita. §. si plures. ff. de dam. infec.

Ciuitas dicit^{ur} qñ ciuitū vnitas. et muroz amb
tu terminat. de sen. cccō. si ciuitas. cuius ap
pellatiōe etiā cōprehendunt burgēses. ff. d
p. sig. l. ij. Itē ciuitas appellatiōe cōprehen
dunt mille passus a muro ciuitat^{is}. vt. ff. e.
tit. l. mille. et. ff. de pe. l. q liqde. §. si ita legit.
Itē cōprehendunt horti. ar. ff. de pcur. l. p
ses. Itē ciuitatis nomie nō cōprehendunt
dioceses. nec ecōtra. vocat autē pprie ciuit^{as}

tas q bz epm. vt. lxxv. di. in illis.

Ciuitis actio. reqre sup actio.

Ciuitile debitiū. vide i glo. j. c. fi. d solu. Et qñ
q ciuitile idē ē qvrbaniū elegat. vt i glo. j. l.
ciuitile ē. C. de fur. Sic inciuile. l. inurbanū.
vel indecēs. l. inciuile. ff. de legi. vbi dicit^{ur} inci
uile est rñdere lege tota nō inspecta.

Ciuis est nat^{us} in ciuitate. l. ciues. ff. de appel.
vbi glo. Sed qd de nat^{us} in comitatu dici
tur in aut. qbz mo. na. effi. sul. §. si vero neq
ciues. col. vñ. et ibi p Jac. de bel. mouet q
stio de rege cōcedente priuilegiū ciuitatib^{us}
et ciuib^{us} regni.

Cisterna est loc^{us} in q cōgregant^{ur} aq pluuias
les. et ibi collecte vsui reseruāt. alij ponunt
cistella p eodem.

De CI

Clam possidere. l. occulte possidere.

Clamis est vestis militū. purpura regū. sto
la sacerdotū. toga aduocatoz. birrus rusti
coz vel custodū. cuculla monachoz. vt. C.
de vesti. olo. et aura. l. ij. et. C. q milit^{is} nō pos.
l. si clarissimi. put no. Azo in sum. C. de of.
pfec. pto. Apud imperatozē erāt in triplici
gradu. qz alij erāt maiores. et bi vocabant^{ur}
illustres. sic pfecus ptoz oztetis. Itē as
frice. Itē vrbis romane. Alij erāt minores
et bi vocabant^{ur} clarissimi. puta pñdes: Alij
medij. et inter illos erāt spectabiles. vt pco
sules et pfecus egypti. q etiā dicunt augu
stales.

Clādestinū coniūgiū est despecta psonarū pñ
tia vel iuris solēnitare vel denunciatiōe nō
pmissa sine sacerdotis benedictiōe occultū
matrimonii.

Clādestina electio dicit^{ur} q in cameris per oc
cultā cōuenticula fit. vel illa quā canonici
inter se secretā tenēt.

Classis. i. nauis. inde classis. i. numer^{us} classa
toz. l. nauii ad bellādū. Et q cēset vel vo
luerit se huic ministerio deputare dicebat^{ur}
incensur^{us}. vt. C. de classi. l. ij.

Clies dicit^{ur} ille cui^{us} cām aduocat^{us} tuet^{ur} et defen
dit. In clētul^{is} diminutiū. et idē ē fm Isti.
vel dicit^{ur} qñ colēs a colēdis pñonis. Vñ solēt
puer^{us} aduocati dicere suis clētulis. si vey
rñdebis cām pdes. Sz nō dicūt. si fallum
rñdes regnū dei pñis. et cū iusta snia dāna
tionē acqres. vt ē glo. mgralls. i. c. j. d pfec.

Clerica dicit^{ur} corona clericoz rasa. vt notat

Jo. an. de vi. et hone. cler. c. clerici.
Cleros grece est fors latine vñ hereditas. sūt ergo dicti clerici. qz de sorte dñi sūt. xij. dis. clerici. vbi ponunt noia oim graduū in eclesia xpi deseruientiū. et appellatiōe clerico rū etiā intelligūt monachi. licet nō ecōtra qz sunt etiā electi in sorte dñi qd cleric⁹ significat. xij. q. j. duo sunt genera. et hoc maxime in causis fauorabilibz. sed in odiosis secus. vt no. in. c. j. de iura. calum. vbi etiā appellatiōe clerici nō venit monach⁹. qz ibi postea specificat. vide. c. cū fm aplm. de pben. et. c. clerici. palle.

Clerimonia idē est qd hereditas diuina.
Cloaca ē locus cōcauus vbi sordes pfluūt ex qñqz vili loco: vel effluūt de vijs z platcis. vel vbi stercoza recipiunt. s. latrina. ff. de clo. vbi tex. i. l. j. s. cloaca. Cloaca ē locus cauus p quē colluues qdā fluit. Et ponit ptoz ibi duo interdicta de cloacis. Prīmū est pibitoriu q. pibet vicinis facere vim q min⁹ cloaca purget z reficiat. Secundū est restitutoriu. vñ flau⁹ mela scribit cōpetere interdictū h vt i vicin⁹ edes ventat z rescindat paupmēta purgāde cloace grā. Et si qd velit puatā cloacā facere vt exitū hēat in publicā cloacā nō ēē impedindū pomponius putat. Et vtrūqz interdictoz est ad salubritatē ciuitatū. Nā celū pestilēs z immundicie cloacarū ruinas minant. vt ibi dicit. Et q duplex cloaca. priuata z publica. Et appellatiōe cloace tube z fistula continent. bec ex. l. j. palle. ff. de cloacis.

De CD

Coactio est duplex. absoluta z cōditionalis
Actio absoluta est cui resisti nō pōt cū qd violēter trahit ad aliqd faciēdū. q casu qd oīno excusat. l. di. pbyteros. j. q. j. pstat Coactio cōditionalis ē q metu cruciat⁹ vñ aliqd qd mīnat q si excusat a tāto nō tñ a toto. c. sacris. de his q vi me. ve cau. si. in glo. pbi. attenuet. fm Boff. i sum. e. ti. z etiā i. c. cū dilect⁹. e. ii. vide Bar. brix. i glo. pbi. munita. d. l. v. ad ei⁹ vero. vbi bñ distinguit. Et coacta volūtas etiā volūtas ē. xv. q. j. merito. ff. qd me. cau. l. si mulier. s. si metu.
Cocus venit appellatiōe artificis. qz cocū ēē est ars. l. si quis veditor. s. j. et. ij. ff. de edil. edic. immo coc⁹ impatoris habet dignitatē. ad qd Bal. allegat tex. in. l. j. qd cocozū.

in vñbus seu. **Hec Ludo. de ro. in singula**
ribus suis.

Codicilli dicuntur codices pui. i. libelli in qbz cū aliqz impedit aliqz necessitate ne faciat testamēta de rebz suis disponit i vltima voluntate. et fm Azor. i sum. C. de codicillis. In h differūt a testamento eo q codicillis directa hereditas nec dari nec adimi pōt ne cōfundat ius testamētoz z codicilloz. nec in his pōt hereditas scribi. nec pōt heredi instituto pōt adiūci nec substitui in eis dōs recte pōt. sed p fidei cōmissum cū in eis hereditas directe relinquit. Et plura alia q notant Azor Hosti. i sum. ti. de testa. Et spect. de instrumētoz editiōe. s. vñlo.

Codicill⁹ ē ab auctore q hoc gen⁹ scripture instituit. Et est scriptura vel lra in q testator voluntatē figurat suā. nulla indigēs solēntate. sed solū testatoris volūtatē qlicūqz p nunciatiōe expssa. cui⁹ bñficio subuenit volūtatibz defunctor. p p deficientē voluntatem pboz legalitū. vel necessitatē pboz solennitū. Et sic codicill⁹ fit vice testamēti. sic epla fit vice codicilloz. Et nota q illa clausula si non valet iure testamēti. valeat iure codicilloz fm Accur. in auten. ex causa. C. de liber. pte. vel exhere. nō hz locū qñ testamentū deficit vicio testatoris. vt qz exheredauit vel pterijt filiū. Sed bñ operat qñ testamentū nō hz viciū intrinsecū. s. pteritione vñ exheredatiōe. sed hz defectū extrinsecū. puta minor numer⁹ testū zc. Et ex modernis doc. Buss. de cuncto tenet cū glo. i. l. ff. C. de codicillis. licet Dy. et alij tenēt cōtrariū i. l. patron⁹. s. si pagan⁹. ff. de iniustorup. testa. Nec ponit Bal. de parusio in qdam consilio.

Codex est qlibet liber q cōtinet i se diuersos libros partiales. z h generalit. Sz pte est liber q cōtinet diuersa pcepta imperatorum. Vñ añ tps Justiniani erāt tres codices. s. Gregorian⁹. Hermogenian⁹. et Theodosian⁹. z mltē pstitutiōes extra illos deuagātes. pterea duo pene milia libroz z treciescentena milia versūū. Vñ dēs q Justinian⁹ tantā legū multitudinē voluit circa h adhibere remediū salubre. Prio direxit animū suū ad impiales pstitutiōes. z de istis tribz codicibz extrauagantibz fecit fieri vñū codicē quē suo felici noie nuncupauit codicem Justiniani. Deinde direxit aim ad immēsa

veteris iuris volumina, et de illis duobus
pene milibus librorum et tredecies centis milibus
versum fecit fieri librum digestorum seu pande-
ctarum quem diuisit in quinquaginta libros par-
tiales: et tres integrales, scilicet, veteris. Inforti-
tium, et, scilicet, nouum. Postea per iuuenibz legum
romibus fecit librum institutionum, scilicet, mediocrem
eruditionem per quem quasi per pontem iuuenes ad le-
gem subtiliora et altiora perueniret.

Coetanei sunt homines parie etatis secundum Iulium.
Cognatio legalis secundum Hostium, eo, titulus, est quedam
proximitas perueniens ex adoptione vel arrogatione,
ut non, in rubrica, eiusdem tituli.

Cognatio spiritualis est, per inquitas vel attine-
ntia quam peruenit ex sacramenti datione vel ad sa-
cramentum recipiendum attestatiōe vel tentio-
ne. Unde ex cognatione spirituali quam in baptismo
contrahit nouum, per inquitates nascuntur. Prima
filiatio inter sacerdotem baptizantem et bapti-
zatum. Secunda copaternitas inter sacerdotem et
patrem baptizati. Tertia comaternitas inter
eundem et matrem baptizati. Quarta inter filios
os sacerdotis et baptizati, scilicet, fraternitas, xxx.
q. ii. homines, et, q. iiij. ita diligere. Quinta filia-
tio inter baptizatum et suscipientem de baptis-
mo. Sexta filiatio inter eundem et uxorem sus-
cipientis. Septima fraternitas inter bapti-
zatum et filios suscipientis. Octaua copaterni-
tas inter suscipientem patrem suscepti. Nona
maternitas inter eundem et matrem pueri, ut
xxx. q. iiij. per totum.

Cognatio sanguinea vxoris est cognatus cum
consanguinea vxoris.

Cognatus. Requiritur super agnatum, et habet post
agnatos, quia cognatus per femininum sexum, scilicet, ag-
natus per masculinum coniuncti sunt. Et tamen hodie
modicum curat. Sed an agnatus presumat scire
factum cognati, vide, l. octauum gradum, ff. unde co-
gnatus, et, c. quidam, de presumptis, per doctorem.

Cognoscere iustitia est ea relegere, distinguere
et perferre accepta et data.

Cohortalis est apparitor qui obnoxius est cohor-
ti, scilicet, cohortalis, C. et, l. iij. xij.

Colonus est qui predium habet agri colendi causa. Dis-
fert autem colonus ab incolino, quia hic in rure, iste
autem in ciuitate moratur. Et habet plures species agror-
colarum secundum Azo, quia alij vocantur coloni condi-
tionales, alij coloni incolini, alij originarij.
alij coloni simpliciter nuncupati et, de quibus
infra patebit.

Coloni conditionales dicuntur quasi ex sua conditione

predium vel agrum colere debentes, et secundum Iulium
sic constituitur quod primo in scriptis vel sine scrip-
tis perpetuo iure colonos se esse in fundo per-
mittatur postea per, xxx. annos in fundo perma-
neant. Et licet quidam putent hos esse ascriptici-
cios conditionales, tamen secundum Iulium, male putant, quia
colonus ipse transcurso potest liberari: ascriptici-
us vero minime, ut, C. de agris, et censibus, l. cum
sancimus, l. iij. Requiritur super ascripticius.

Coloni dñici dicebantur qui colebant agros imperatoris,
ut, C. de prediis, et omnibus, re, l. iij.

Coloni illirici aliter melius illirici dicuntur de illi-
rico, scilicet, de schlapponia dicuntur, et habent in, l. cum qui
rebat, C. unde vi, ubi dicitur, inter illirici ad ad-
uocationem, glo. i. inter aduocatos de illirico
co, C. de coloribus, illirici, l. iij.

Colonus incolinus, licet secundum quosdam inter colo-
nos conditionales et incolinos nulla sit differ-
rentia per quod videtur facere, l. diffinimus, C. de
agris, et censibus, l. iij. tamen secundum Iulium, hec est differ-
entia, quia incolinus minus astrictus est quam colonus
condicionalis, unde incolinus bene potest in alia pre-
cuisu liber suburbij domum perducere et inhabi-
tare. Sed conditionalis colonus non audet
cum sua familia recedere a fundo quem colit
nec alibi habitare.

Colonus originarius secundum Iulium, dicitur colonus condi-
tionalis filius ex eo quod originaliter conditio-
narius subiectus est. Nec refert secundum Iulium, siue
in solo fuerit natus siue extra solum, quia tamque ori-
genarius ad terram illam reducendus quam pater
suscepit colendam.

Coloni palestini sunt de palestina prouincia
dicti.

Coloni partiarj secundum quosdam dicuntur illi qui terram
colunt per partem dimidia vel tertia secundum sterilitatem
seu fertilitatem terrarum. Et secundum Iulium, nullum
ius habent statim fructibus a solo separatis. Et il-
le dicitur proprie partiarj qui perducit rem rusticam per com-
muni dano et comodo. Et competit contra eum
actio per socio.

Colonus simpliciter secundum Iulium, dicitur qui sub certa annua
mercede in pecunia numerata predia colenda
accipit. Nam secundum eum non esset locatio sine pec-
cunia, ff. de pignori, l. iij. si quis seruus.

Colonus proprie dicitur qui rusticam rem perducit nummis, et
competit contra eum actio per scriptis probis siue in
factum ubi supra.

Colonus ad numerum conductus est ille qui statim cum
fructus fuerint a solo separati, ut usufructuarij
intelligit secundum Iulium, ff. de furtis, l. si apes,

Colon⁹ supficiari⁹ est q̄ area pducit ea cōdi-
tione, vt sibi liceat in ea edificare domum
tollere cū voluerit.

Coloni partionarij sūt q̄ totū agrū suis ex-
pensis colūt: et ex fructib⁹ pstant dño fun-
di q̄tum cōuenit.

Coloni palatini habet. C. eo. ti. li. xj.

Collatores dicunt⁹ a pferēdo. qz pferunt in
fiscū siue ordinaria sit collatio siue extraor-
dinaria.

Collatio fm Azo. in sum. C. de col. dī q̄si in
cōmuni latio. Nā qd erat ppiū dī ibi mē-
dum z pfer. i. pūctiōi subijct. et fm eū
nō est aliud q̄ cōcatio q̄ res q̄ndā nō sua
vel nō hereditaria tā ē suā vel hereditaria. vl
est p̄fusio siue coadunatio rerū pferētis in
res cōmunes seu cū reb⁹ cōib⁹ diuidendis.
vt no. i. l. si foroz. C. de coll. Itē fm Fulgo-
rium i rubr. C. e. n. collatio ē triplex. Una
quā faciūt scolares disputādo. z de iure di-
scipulādo. vt in aut. z si p̄tracti. C. de fi. in-
stru. Alia quā faciūt bībēdo z comedēdo
Tertia q̄ fit res coadunādo. Et ista hic de
scripta est. et i. l. de colla.

Collatio instrumētōz est q̄n duo instrū in-
spiciunt et examinānt simul vtrū i vno ita
sit sic in altero. vel vt videat⁹ p modū et for-
mā scripture effect⁹ eius.

Collactane⁹ idē est q̄ p̄sugēs. sed collectane-
us. i. cōdormēs. a lacte p̄mus. secund⁹ autē
a lecto nomē habet.

Collega fm Jfi. dī a colligatiōe societatis
vel cōplexu amicitie. et idē qd sodalis in
officio alteri⁹ parīs potestatis.

Collegari⁹ etiā est vn⁹ ex talib⁹ socijs.

Collegati dicunt⁹ aliq̄ qui sunt de aliq̄ cor-
pore. i. p̄gregatiōe vel artificio hoīm veluti
pistor. fabroz. monachoz. et q̄rundā alio-
rū collegiū habentiū q̄ etiā dicunt⁹ cartho-
patri. qz eoz noīa scribebāt in carta vel ma-
tricula patrie. vt. C. de colle. li. xj. in rubr.
Scribebant autē p eo vt patrie fieret incor-
porati. vel dicebant⁹ corpaliter emētes car-
tam. i. locū cuiq̄ p cartā assignatū: vt in ei⁹
locū surrogent. et patrie fiant incorporati fm
Acur. ibidē in. l. vnica.

Collegiū est p̄gregatiō quā ad mīn⁹ tres fa-
cere p̄nt. Nā duo faciūt p̄gregationē. colle-
giū tres. populū decē. turbā. xxv. gregē q̄n-
qz potet. vel decē oues. vt no. Bern. de ele-
ctione. c. ij. Et collegia licita z approbata in

his in q̄b⁹ habet iurisdictionē. et q̄ ad ea q̄
ad ep̄os collegiatos p̄tinent p̄nt facere sta-
tura. vt no. in glo. l. fi. C. de iurisdic. om. su.
et expressius. C. de cōst. pe. l. ij. in fi. p Bar.
in. l. oēs populi. ff. de iust. et iur. Itē colle-
gio nō approbato nō relinquit⁹ in testamen-
to. l. collegiū. C. de hered. insti. et de licito
vel illicito. l. ij. C. de sacrosanc. eccle. de ex-
cessi. prelato. c. cum dilecto. et p Bar. ff. de
colle. illi.

Collaterales dicuntur q̄ se attingūt vel sibi
attinet⁹ trāsuersaliter p lineā collateralē: nō
p lineā rectā ascendētē vel descendētē vt
cōsanguinei z p̄siles. dicunt⁹ etiā collaterā-
les generaliter oēs equaliter q̄si lateribus
cōfidentes.

Collobiū est toga vel vestis sine manicis.
Collectua dictio dī q̄ significat collectiue
ex sua impositione. q̄nqz etiā ex significato
sup̄to aliūde ex q̄ntis alia materie subiecte
significatiōe. p̄bi grā. Ibi oēs ferūt lapidē
vel trabē significat collectiue. l. ita vulnera-
tus. ff. ad. l. aq̄l. S; ibi oēs studēt auaricie
significat distributiue. Rō. qz in p̄mo exē-
plo ex vnitāte lapidis sumit⁹ significatū
verbi. sed in scdo exēplo sensus est q̄ libet
homo studet auaricie Sitr hic. oēs hoīes
aut sunt liberi aut serui. insti. de iur. pso. fm
materā subiectā. nō patit⁹ sensū collectiui.
qz falsum ē q̄ oēs hoīes sūt liberi vl serui.
q̄m aliq̄ liberi sūt: et aliq̄ serui. sed in. l. si ne-
cessaria. s. si annua. ff. de p̄g. act. sumit⁹ di-
ctio vnaq̄qz collectiue. vbi si stipulat⁹ sum-
triginta mihi solui annua bina trina die. i.
quolibet anno in trib⁹ mihi solui decē et pi-
gnus accepi. Deinde pactū est appositū q̄
mihi vnaquaqz die pecunia nō soluta esset
mihi vēdere p̄gn⁹ liceret. Dicit⁹ tex. q̄ pecu-
nia nō soluta vno termino scz p̄mo vl scdo
nō licet vēdere p̄gn⁹. s; oib⁹ terminis p̄teri-
tis. Et sic illa p̄ba vnaq̄qz die significāt col-
lectiue. s. oīm terminoz simul. Dicit⁹ ḡ colle-
ctiua dictio q̄ significat collectiue p modū
eiusdē corp̄is. vt sūt turba. dom⁹. greg⁹. pes-
culū. collegiū. hereditas. ciuitas. vniuersi-
tas. cōerē. Itē dictio q̄sqz. est collectiua. ibi
Tici⁹ z Sei⁹ p q̄rta pte q̄sqz eoz me heres
dē fecerit. heredes mihi sunt. l. h articulo.
ff. d. her. insti. qz refert⁹ ad vtrūqz. Collectiue
dī tñ ex subiecta matia. s. institutiōis sumit⁹
q̄nqz pcatū distributiōis. de h in. l. fi. C. de

Comodare est rem ad usum alicuius tradere
velit concedere.

Comodatus est ille cui res aliq̄ dat̄ vten-
da, vltz ip̄m comodatu.

Comodati actio. Require supra actio cō-
modati.

Comodū fm Jfi. li. v. est illud qd̄ est nri su-
ris et etiā ad alios tpaliter trālatū ē cōmo-
do tps q̄diu apud eos sit, vñ comodū d̄r
etiā alio noie comodatu.

Comertū fm Jfi. li. v. est deruatū a mercis
bus q̄s res venales nūcupam⁹. vñ merca-
tus d̄r cet⁹ multoz q̄ res emere vel vendere
solēt, z ē commercitū q̄st cōmutatio mertū
Etiā d̄r copula, dicēdo, carnale cōmertū.

Comestor vel comesor idē est qd̄ gulosus.

Cominationes sunt mine p iudicē imposite,
nec tamen habent auctoritatē rei iudicate
fm Azo.

Comuniūdu fm Jfido. li. v. est inter
eos qbus res cōmunis est q̄ actionib⁹ vel
postulationib⁹ licet arbitrio dari, cui⁹ arbi-
tratu res diuidant̄. Req̄re sup̄ actio cōmu-
niūdu

Comunia p̄dloz. Req̄re infra p̄diū.

Comunia de viucapionib⁹. Require infra
viucapio.

Comunia de successionib⁹. Req̄re infra suc-
cessio et inuentus.

Comear⁹ d̄r licentiat⁹ vel recōmendatio seu
remuneratio ip̄is licētiatis tpe licentiatore
facta, vt in eplā Alexādi magni, et aresto-
telis legi. Et est qd̄ vulgo d̄r cōduc⁹ liber
id ē trāsit⁹ a cōmeando descēdēs, vt ibi d̄r,
optimis nos susceperūt cōmeatib⁹.

Comedia, i. villana locutio, vt i glo. C. n. li.
hin. metro. lo. sua ad dextera trāssere, in ru-
bi. li. xi. Itē est dignitas. S; fm Donatū
est rusticana laus siue cātēna, a camos id
est villa, et odos cantus.

Comendaticie s̄e sunt dimissioe q̄bo clerice⁹
dimittit̄ et absoluit a p̄tate sui epi in quib⁹
perhibetur de vita et ordinibus illius testi-
monium.

Cōparatiū caput interdū p positū, vt la-
tius, i. late. c. auaricie. de elec. li. vj. s̄l r. c. l. i.
cer. ppe s̄i. de accu. ibi poti⁹. et. c. z si pignora-
tiones. de in iur. ibi districti. i. districte. Si
cut interdū positū caput p cōparatiū, vt
in ps. cxvij. Bonū est p̄sidere in dño q̄ in
bole. Bonū est sperare in dño zc. ibi bonū
id est meus.

Cōpendiosa hec dictio significat subltiū

tionē q̄ sub p̄ditiōe moris alia multa cōple-
ctitur tpa seu longū tps qd̄ dicit̄ post pube-
rem etatē. Et d̄r tō cōpendiosa: qz sub ver⁹
borū cōpendio plura cōplectit̄ tpa, z qñqz
plures substitutiōes facit. l. meusus. s. duo-
rū. ibi orōtis cōpendio. ff. de leg. ij. et. l. p̄-
cibus. C. de impu. et al. substi. Et hoc put
adaptet̄ illud significatū, qz p̄t ad alia ada-
ptari vt aliter significet, put s̄bū cui adapta-
retur significare dictaret. Vñ infra sublti-
tutio cōpendiosa.

Cōpillator fm Jfi. li. x. est ille q̄ aliena dicta
suis pmiscet, et sic solēt pigmetarij in pictu-
ra diuersa mixta p̄fūdere. Vñ illō Virgil.
Pictorib⁹ atqz poetis qdlibet addēdi sp̄ su-
it eq̄ potestas. Hoc scelere quondā accusa-
batur hercules muman⁹. Itē voces cū q̄s
dam versus hoim trāsserēs suos pmiscuit̄
set. Et cū nō cōpillator ab emulis diceretur
ille rñdit magnarū viriū esse clauā a manu
herculis extorquere.

Cōcubina sumit̄ duob⁹ modis. Primo d̄r il-
la quā q̄s cognoscit fornicatio affectu. Et
talis nō impedit ordinis p̄motionē. Secū-
do d̄r illa quā aliq̄s cognoscit vxorificio si-
ne maritali affectu. z talis impedit p̄mouē-
dum ad sacros ordies. xxxij. dī. si q̄s de lai-
cis. de p̄sumpt. c. illud. de claudesi. despō.
p totū. Itē cōcubina fm Azo. in sum. c. c. i.
cōstituit sola intentiōe animi. Et ab eo qñ
q̄ nō pōt vxorem ducere. et ecce p̄les mu-
liorem oriundā de p̄uincia nō duceret vxo-
rem: tamē pōt habere cōcubinā. Potest au-
tem fm leges vt ip̄e Azo dic̄ eas solas ha-
bere mulieres sine motu criminis: in qbus
stuprū nō cōmittit̄. sicut in vīrgine: vidua
et minore. xxv. annis: in quibus stuprū cō-
mittitur.

Cōclauē dicit̄ cella vel thalam⁹ secretus ad
quē per multas clauēs venit̄. vide glo. i.
verbo. cōclauē. l. qd̄ cōclauē. ff. de dam. in-
fec. et ideo in electiōe pape cardinales in-
trant cōclauē.

Cōcessio facta alicui de aliqua re respicit p̄-
sonam cui fit: nō aut̄ ip̄am rē adeo q̄ finit̄
morte ip̄ius cui facta ē. nec ad heredes eius
transmittitur nisi in ip̄a p̄cessione fiat men-
tio de heredibus. l. cum seruus. s. si quis.
ff. de leg. j.

Cōfinia dicunt̄ q̄ adeo sunt prima vt nullus
sit paries inter ea. vnde p̄dīa yrbana que

cōsueuerūt parietibz distingui, pprie nō dī-
cuntur p̄fina sed pot̄ dicunt vicina. Pre-
dia p̄o rustica p̄nt dici p̄fina, qz solo p̄tis fi-
nalis termino sunt distincta.

Confirmatio ē iuris p̄us habitū corroboratio,
vt colligit̄ de fi. instru. c. inter dilectos.
Alio mō est sacramentoz mīstratio, s. i. frōte
crismatis assignatio Et fit p̄firmatio p̄mo
mō dicta hīs p̄bis. Cōfirmam⁹ te sicut rite
possides, vel sicut sine prauitate facta ē ele-
ctio, vel sic p̄uide facta est.

Confirmare est alicui iurī vel facto firmitatē
prestare.

Cōiectura est verisimilis rō suspitionē inducēs
nō de necessitate p̄sonā vincēs.

Coniunctio q̄nqz ponit̄ p̄ disunctionē, vt cū
dī. mibi herediqz meo, ff. de p̄. sig. l. cōiun-
cti. et disunctio q̄nqz p̄ coniunctionē, vt, ff. eo.
ti. l. sepe.

Conditio est dispositiōis suspēsiō ex euentu
incerto futuro ei appositio In quē euentū ei⁹
dispositiōis facta ē collatio, ff. si cer. pe. l. ita
qz. p̄bi grā. Promitto vel lego si titi⁹ fuerit
cōsul, hec dispositiō ē p̄ditionalis ex incerto
apposito, si titi⁹. Et p̄ h̄ dispositiōis vel
legati fit suspēsiō, et eueniente casu q̄ titi⁹ sit
cōsul purificat̄ z nō plus suspendit̄, in ff. de
p̄. obli. s. ex p̄ditionali. et, ff. d. p̄di. z demō.
p̄ totū. P̄ot̄ autē capl̄ p̄ditio dupl̄r. Vno
mō p̄ t̄p̄is suspēsiōne qd̄ solet apponi in cō-
tractibz aut vltimis volūtatibz, de q̄ in ti. p̄
alle. de p̄di. et demō. z i. ti. de p̄di. institutio-
nū. Scōdo mō qū aliqd̄ solutū est. Et illud
intendim⁹ repetere, z appellat̄ p̄ditio q̄si so-
luti repetitio, de isto tractat̄ in ti. de p̄di. ob-
cau. data. et ti. se. et de sui natura nō solet da-
ri dīo. qz repetitio p̄supponit dominū esse
translatū, l. si. ff. de v̄suctu. et quēadmo-
dū capiat̄. al̄s amittit̄. Et hec p̄ditio p̄nci-
paliter est duplex. Vna generalis p̄currēs
cū quacūqz actiōe ex q̄ certū petit̄, l. certicō
ditio, ff. si cer. pe. Alia est q̄ diuidit̄ in mul-
ta mēbra, s. in cōditionē ob causam, ob tur-
pem cām. Indebitū siue cā furtiua zc. de q̄bz
oibz infra dicef. Et nota qz p̄ditio differt
a mō et a cā z a demonstratiōe, et fm̄ glo. i.
rubri. ff. de p̄di. et demō. Cōditio est lega-
ti cuius de futuro defect⁹ seu p̄firmatio pen-
det suspensio, et ibi legati ponit̄ exemplarī
ter, et sic nō restringit̄ qū cōueniat alijs a le-
gato, qz exēpla nō restringūt regulā, l. dāni

infecti stipulatio, ff. de dam. infec. Bar. sic
diffinit. Cōditio est quidā euent⁹ futur⁹ in
quē dispositio suspendit̄, et intelligit̄ de eue-
tu in facto vel iure, l. multū interest. de con-
di. et demon. siue p̄ditionis affirmatiue vel
negatiue, l. in testamento, eo. ti. Et dicit̄ fu-
turus, qz de p̄terito et p̄nti pprie nō est cōdi-
tio, qz nō suspēdit̄, l. cū ad p̄ns. cū duobz se.
ff. si cer. pe. Bal. vero sic diffinit. Est adies-
ctio qdā p̄ quā dispositū bz in sui esse pen-
dentiā existentiā vel defectū. Et hec gene-
ralis est ad oēm p̄ditionē inductiua z extin-
ctiua, de p̄terito p̄nti vel futuro. Petrus de
besutio sic dicit. Cōditio est p̄boz adiectio
in futurū suspendentiū fm̄ quā disponens
vult dispositū regulari. Significat̄ aut̄ cō-
ditio p̄ dictiōne si, vt in exemplo. lego si ti-
tius fuerit p̄sul. Itē p̄ aduerbiū cū, vt dices
do, cū titi⁹ p̄sul fuerit. Sz est differentia in-
ter si et cū, nō quo ad p̄ditionē faciendā sz q̄
ad modū significandi, qz dictio si, significat
p̄ncipaliter p̄ditionē vel suspēsiōne, et p̄ cō-
sequēs t̄p̄s z dilatiōis dispositiōes in eue-
tū futurū. Et qz ille est incert⁹: iō p̄secutiue
suspēsiōne significat̄, l. si titio, ff. qū dies le-
ce. et, l. q̄ p̄misit. ff. de cōdi. et demō. Itē dī-
ctio nisi significat̄ p̄ditionē, vt vendo tibi l̄l-
brum, p̄ decē, ita qz cōditio valeat z p̄ficiat̄
nisi alius cōditionē meliorē infra mensem
faciat, l. q̄, cum ibi nota, ff. de in dīem adtec.
Itē dictio alioq̄n p̄ditionē facit, vt p̄mittis
mibi scribere librū infra mēsem alioq̄n de-
cem noīe pene, nā sensus est, si nō scripseris
zc. l. si finito, s. ex hoc edicto, ff. de dā. infec.
Idē in dictiōe al̄s, qz eodē mō exponit̄ id
est si nō scripseris. Idē in dictiōe siue dices
do, p̄misit si nauis ex asia venerit siue titi⁹
cōsul fuerit. Et q̄ illarū dictiōnū disunctio-
narum prior fuerit purificat̄ dispositiōne, l.
si ita q̄s stipulet̄, ff. de ver. obli. Idē in alter
natua aut̄, vt dicendo, relinquo p̄dia p̄
pinquis aut libertis, l. cum pater, s. penul.
ff. de leg. ij. nam sensus est, si non sint p̄pinq̄
uentiā liberti, et hoc ex significato sup̄to ex
matori affectiōe p̄pinquoꝝ, quibz testator
primo relinquere voluit, vt patet ex ordine
scripture. Idem in aduerbijs q̄diu, vt ibi.
Promitto vel lego singulis annis decem
q̄diu res meas vel heredis mei gesseris.
nam sensus est, si gesseris babeas decē, l. pa-
ter, s. si, ff. de p̄di. et demō. Itē in dictiōibz

quoad donec, quousque, qz idē significant.
 Jte in dictōe dū. dīcedo, lego vxori dū cū
 filio meo erit. l. q. cubina. s. vxori. ff. d. leg.
 iij. Jde in dictōe qñcūqz. vt vir legat vxori
 qñcūqz filios habuerit. l. cū vir. ff. de cōdi.
 et demō. Jte de qñ. vt lego pupillo qñ nū
 pserit. l. pupillo. ff. de leg. ij. Jde de vbi. dīce
 do, lego filio vbi nupserit. l. si ita scriptū. s.
 j. ff. de leg. ij. Jde de qñ. vt lego quatin?
 heres me? erit. qz sensus est. si i toto vel i pre
 l. Stichū. ff. de le. j. Jde de postqz. z ad. vt leg
 go ad tps liberoz. l. si vir vxori. ff. de cōdi.
 et demō. Jde de ppositiōe cū. vt ancilla cū
 liberis libera esto. intelligendo q ancilla li
 bera nō sit nisi cū liberis. l. si ita fuerit. ff. de
 manum. i. testa. Jde de in. vt lego ticio i di
 sciplina. l. nec solū. s. si in habitatione. ff. qñ
 di. lega. ce. Jde in noie. vt pmitto tibi pñ
 agneris vel fruct? fundi talis. l. interdū. ff.
 de p. obli. et. l. j. in fi. de pñ. et demō. z depē
 der dispositio ex incerto futuro euentu. l. si
 parlat vel fruct? crescat. Jde. pmitto centū
 noie dor. i. si matrimoniu sequat. l. si stipu
 latione. ff. de iur. do. qz dos sine mrimonio
 esse nō pñ. ergo sic intelligit. Jde de donat
 tione causa mortis. l. si mortis cā. ff. de dor
 na. cā mor. et hoc ex natura hui? cōtractus
 q pcedit ex cōmuni mō sic agendi. Jde in
 pnoie. vt velle q mea erat lego. l. nup. de le.
 ij. Jde de quisqz. vt qsqz mihi heres erit
 sit heres filio meo. l. q liberis. s. hec verba.
 ff. de vulg. substi. Jde de qsqz. vt ticiū z se.
 p qñta pre qsqz herede me fecit spm insti
 tuo. l. h articulo. ff. de here. insti. Jde de q.
 vt q pus ascēderit capitollū. l. si fuerit. ff. de
 redub. Jde de qñqz. vt qñqz pfectus fue
 rit. zc. l. hoc edicto. ff. de iur. fil. et h ex signi
 ficato. nō tm pnois sed vbi futuri tps. l. ij.
 ff. de here. insti. Si l. ibi. immo pñces q ca
 pient. emptio est pñtōis. Jde in pñcipio
 vt acceptis centū a ticio insti tuo eū herez
 dem. l. a testatore. ff. de cōdi. et demō. Nā li
 cet acceptis sit pñtō tps. tm significat ibi
 futurū. l. si accepero centū zc. Jde ibi lego
 Stichū futurū meū. ar. l. Stichū. ff. d. le. j. Jde
 in gerūdio. vt sum insti tut? adeūdo repudi
 ante ticio. l. si tu ex pre. ff. de acq. here. Jde
 in supino. vt lego vel pmitto euntibz ipaz
 ciam in die dñico. et sic de silibz.
 Conditio multiplex est. Nā quedā est cōdi
 tio certū q cōpetit ex oi cā z oi obligatiōe ex

qua aliqd certū petit sine ex certo cōtractu
 sine ex. l. aq. l. a gar. sine suo noie sine heredi
 tario obliget. Vñ manifestū est q ista cōdi
 tio pcurrit cū actiōe mādati depositi et cez
 teris vbi qd certū petit. Et iō fm diuersita
 tē causaz nūc re nūc pñbis nūc lris nūc pñ
 su strabit. Nūc etiā ex pñtractu. nūc ex qñ
 pñtractu. nūc ex delicto pñpetit i mutuaia tm
 pecunia sola illa cōpetit.

Conditio ex lege s. Azo. e. ti. locū hz qñ seu
 quoties ex noua lege surgit obligatio. nec
 in eadē lege cautū ē q genere actiōnū expe
 riat q p varietate causarū nunc ex cōtractu
 nūc ex debito nascit. et sic nō statuit vel ca
 uetur. l. q actiōe agat.

Conditio furtiua cōpetit dño rei cōtra furē
 eiusqz successores ad ipam rē psequendā vñ
 estimatiōe et? quātū plurimū fuerit postqz
 ablata fuit. eo q fur sp est z fuit in mora.

Conditio indebiti cōpetit ei q p errore inde
 bitā pecuniā soluit alicui credēs ei se teneri
 cū nō teneat. vel cū a pcuratore suo soluta
 esset ipo ignorāte. Est ergo cōditio indebi
 ti fm Azo. in sum. eo. ti. postqz soluta inde
 bita repetunt sine p ignorantiā facti etiam
 nō pñabile. vt qz errauit qz in facto suo si
 ue p ignorantiā iuris talia indebita soluat
 qz ignorātia iuris nō debet alicui nocere i
 dāno vitādo. vt. ff. de iur. z fac. igno. l. iur
 ris ignorātia.

Conditio liberatiōis pñpetit ei q qd oīno nō
 debuit pñst.

Conditio ob causam dator fm Azo. e. ti. cō
 petit. et locū habet vbiqz duo cōtractus
 innoati interueniūt. s. dovt des. facio vt fa
 cias. In illo aut cōtractu innoiato. s. dovt
 des. dat actio de dolo. Et put aliq dīcunt
 tunc cōpetit ad rē petendā q ob causaz bo
 nestā. vtpote in causam futuram vñ pñtā
 data est cā nō secuta. pñt em pñtā cā nō se
 cuta si penituerit dante re integra. Si pñ
 dedisti decē vt bononā irē aliqd qd eroga
 ui ad pñctōz expñmā habes pñtōne ita
 tm vt pñtet mihi indēntat. qz aut ex obliga
 tione q retrahit z nō pñsensu pñct. hec pñtō
 tio minima est. qz res ad aliqñ pñfecta sine
 cōsensu vtriusqz cōtra eundē assensum petit
 et repetitur.

Conditio ob turpē cām est p quā repetim?
 ea q dedim? alteri cā nō secuta ob quā da
 ta sunt si turpitudine tm ex parte accipiens

verset. Alioquin si ex pte dantis accipien-
tis repeti nō pōt, qz in parī cā turpitudinis
potior est cōditio possidētis, c. in parī, de re
gu. iur. l. vj. Et fm Azō, e. ti. ponit exemplū
Ego dedi tibi vt sacrilegiū nō faceres. Ab
hoc em debuisse abstinere nullo tibi dato.
Et iō etiā causa secuta possum petere quod
tibi dedi.

Conditio ob causāz hāc cōditionē parit res
apud aliū pstituta, siue ab initio siue iam si-
ue postea puenit ad eū ex iusta cā. Postea
ad instantiā redijt z cyrographū apud cre-
ditore post debiti solutionē recipit. Sz hāc
cōditionē ob causam putāt qdā ex ptractu
puenisse, qz nō cōpetit nisi aliū cōtractū pce-
dant. Alij ex qsi ptractu credūt descendere
ad similitudinē pditionis indebiti, qz q ob cau-
sam pdicti actori pmiū ptractū dissoluit

Conditio sine causa cōpetit qñ aliqd primo
ex iusta causa ē apud alterū, sz postea p alio
quē effectū eē nō debet, verbi grā. Mutua
sti mihi centū feci tibi instrū in q cōfessus
sum me tibi teneri soluo tibi mō instrū obli-
gatorū est apud te sine causa p quā repe-
tam ipm. Cōpetit q pditio sine causa: finita
causa ex qua res ad aliquē puenit ex ptra-
ctu q iā finitus est, vnde videt descendere.
Nec inde qd suspirauit adhuc cām subsistē-
di hie. Itē si sine causa penes te res est quā
nō habes p ptractū. Et ita nec ex cōtractu
nec ex maleficio es obligatus mihi. Etiam
locū habet vbicūqz sine cā aliqd est apud
te qd mea interest me hie.

Conditio triticaria generalis est de alijs re-
bus oibz cōpetens pter qz de pecunia nume-
rata siue soli mobiles siue immobiles sint.
Ideoqz fund⁹ z vsufructus z cetere seruicu-
tes pctorz p ipam recte petunt. Rē aut suā
nemo petit hac actiōe nisi ex certis causis vt
ex causa furti vel rapine, cū itaqz sit genera-
lis hec pditio: z cōditio certi i multis alijs
cōputetur.

Conditiones generales sp in pactionibz in-
cludunt z intelligunt, vtpote si deus volue-
rit, si res in eodem statu pmāserit z silia, vt
no, in glo. pbi intelligēda, de rescp. c. ij. z. c.
quēadmodū, de iureiur. c. ij. silio. Et nota
q cōditio i legatis nō retrahit fm Bar.
in l. ij. §. serui. ff. ad fidei. et p sua opintione
facit tex. in l. si filiefamilias. ff. ex qbus cau.
in pos. ea. Bal. tñ ptra. et dicit q ille casus

§. serui. est specialis, ergo in ptractū est ius
cōmune, et p ista opintione facti. l. si fili⁹. ff.
de ver. ob. Sz isti legi possit rñderi q loqz
tur in ptractibz, secus in vltimis voluntati-
bus, vt in d. l. si filiefamilias.

Conditioalis stipulatio, reqre infra stipula-
tio. Et ponunt tales psum de pditione. Si
ius dicet si res pietate timeat. Si p tras des-
tur si soluēs cer⁹ habet. Si res fure res si
ue duplādo leget. Si nō debet sed p debi-
to numeret. Si quid soluēt non casibz his
repetetur.

Condicere est rē suā in iudicio petere psonā
pulsando vel inquietando, et ipam dicēdo
obligatā sibi esse ad aliqd dandū vel faciē-
dū. Vñ dicit indebiti pditio, z tractū est hoc
pbi a veteri obseruatiōe, qz olim erat i vsu
solēntia pba q oportebat actorē cū litigabat
corā iudice pdicere, id ē simul dicere qñ lit-
garet, vt si caderet a sillaba caderet a tota
causa. Et qz in psonalibz actionibz h obser-
uatur, iō psonales actiōes dicebant pditio-
nes. Deinde pfata solēntia in dissuetudinē
trāsijt, hoc tñ nomē adhuc remāsit vt p
sonales actiōes adhuc dicant pditiones: qz
nis nō sit necesse hāc solēntiā obseruare:
et hec pba pdicere. Et ex hoc dat intelligi
q pditio nō est aliud nisi personalis actio.
Et pdicere apud antiqs erat talē formā p-
borū vt pditionē indebiti, vel pditionē ob-
cām datorz, vel similit formā pborz tāqz no-
men actiōis expmēre qd bodie sublatū est
Verū q bodie res pzie nō pducit nisi a fu-
re, qz nō cōditit rē suā nisi a fure, §. idē ius
lian⁹. in l. si duo patroni. ff. de iureiur. Alio-
ter etiā sumit cōditio in tl. de pdi. appo. Et
differūt cōditio facti z pditio iuris in testa-
mētis. Vñ pditiones facti dicunt q apponū-
tur a testatore siue sunt pditionales siue po-
testatiue. Et vocant facti, qz habēt volūta-
tem testatoris q est facti, qz oēs potētie aie
scz volūtua, appetitiua cōcupiscibilis sunt
facti, vt in l. bone fidei. ff. de acq. re. do. z de
his no. in l. multū interest. ff. de cōdi. z des-
mon. vbi illa dicit facti, si nauis ex assa vene-
rit, si Titius consul factus fuerit. Et illa est
iuris, si qd se filiūfamilias existimet cū pa-
terfamilias sit, z ibi hoc interest, qz in cōdi-
tione facti nō sufficit vera existētia nisi cō-
currāt opinio z scia heredis vt adire possit
sec⁹ in pditionibz iuris: vbi sufficit existētia

et purificatio sine opinione et scia. Ex q̄ in
fert q̄ mīl? agit cū lege q̄ cū boie. l. celsus
ff. de. arbi. l. multū interest. palle.
Cōducere dicitur ille q̄ rē aliquā ab aliquo data
mercede vel pmissio accipit vtendā. vñ Cō
ducit q̄ dat: q̄ locat accipit illud.
Cōducti actio cōpetit et q̄ cōduxit a locante
vel locatore fundū vel p̄dū aut domuz: et
cōpetit et ad hoc q̄ liceat sibi vñ vel habita
re in re conducta. Itē eīdem cōpetit contra
locatorem actio cōtraria si aliq̄s expensas
necessarias ibidē fecit aut vtilles. Require
supra Actio.
Confestim intelligit cū p̄us vel q̄prius po
terit. l. ij. §. penul. ff. ad trebel.
Confessio est duplex. s. iudicialis et penitētia
lis. Et ad hoc q̄ confessio iudicialis p̄iudicat
debet hīc bec lex. vñ. Dator sp̄ote sciens
cōtra se ius sit et hostis. Nec natura neget
fauor aut līs ius ve repugnet. Vnde h̄ cum
allega. singulor. in glo. c. nos in quēq̄. ij. q̄
ij. in p̄bo cōfessum. et de p̄fessi. c. ex parte. in
glo. j. et in sum. Hostis. et i. §. q̄liter. Et con
fessio iudicialis ē certa et clara assertio. i. rez
sponsio et de q̄ q̄ritur i iure corā legitimo
iudice facta. Et fit in iure tripliciter. s. ore.
facti euidentia. et interpretatiue. s. cōtumacia
c. null? dubitet. de p̄sumpt. Et p̄iudicat dū
fit in iure. id est iudicio coram iudice cōpe
tente et aduersario p̄sente. quod intelligitur
per dictionē hostis supra posita. Itē fiat p
līe. p̄festa. nec sit cōtra naturā vt eam occi
disse q̄ viuit. nec de religiosa. nec in cā fauo
rabili fm Berū. in glo. palle. Et p̄fessio fa
cta in p̄nia sacerdoti nō facit fidē coram iu
dice seculari. C. de epi. audi. l. archi gerun
tis. et ibi p̄ doc. Sicut nec p̄iudicat p̄fessio
extra iudiciū facta nisi causa adiciat. vt cō
fiteor me debere tibi centū ex cā mutui. C.
de nō nume. pe. l. generaliter. glo. notabil.
ij. q̄. i. c. testes. §. de his.
Confessoria actio. Require supra Actio cō
fessoria.
Cōfiscari est fisco applicari vel in fiscū indu
ci. Vñ fisco est regi? saccus in quē reducun
tur bona damnator. et p̄scriptor. vñ dicit.
Facta est oīm bonor. cōfiscatio. Et casus
in q̄b p̄nt bona alicui? cōfiscari post mortē
suā. vñ glo. et doc. i. l. si. C. ad. l. iul. maie.
Et q̄lit formabit snia est glo. in i. de bere.
q̄ ab intest. §. p̄ p̄rū. Casus aut i q̄b possit

q̄s incarcerari no. Bar. i. l. j. C. de custo. et
exbi. reo.
Cōtinere est oculos claudere. et interdū po
nī p̄ dissimulare vñ p̄ parū dormire. vt cū
dicit. cōtinētibz oculis. Quis p̄sentire. vt cō
nuēs p̄sentēs dicit. vñ. Qui mibi p̄niet ocu
lis signū mibi p̄bet.
Cōpensatio fm Azo. i. sum. e. ti. est debiti et
crediti ad inuicē. l. ab vtraq̄ pte iter se. l. cō
trabētes p̄tributio. dicit em p̄p̄latio q̄st cōis
p̄latio. ac si apte dicat lex. nō est nisi in pon
deribz et q̄ntitatibz cōpensandis. Vel ē des
biti ad debitū hincinde facta deductio. vt
debeo tibi. lx. tu mibi centū. dū peto a te cē
tū tu deducis. et. et non recipit p̄mutationē
speciei ad q̄ntitatē. ff. de le. j. l. si cert? et l. si
cōuenerit. ij. i. p̄n. ff. de pig. act. vt depositus
pecuniā i sacculo i centū ducat. depositari
us mibi totidē cōmodauit et nō pōt tenere
sacculū mē perēte. S; Bar. Pe. et Cy. p̄tra
fec. C. de pos. et. C. cōmo. l. si.
Cōparare et emere differūt. vt no. in. l. illam.
ff. de p̄traben. emp̄. et vendi. et. l. illā. C. de
rerum p̄mu.
Cōpilare leges siue cōponere ē leges ab a
lijs scriptas i vñū volumē redigere.
Cōpita dicunt loca vbi p̄les vie p̄ueniūt si
mul. vt. xij. q̄. ij. de viro. in p̄n. ibi. per arruz
pta itinera et cōpita.
Cōpetenter. no. glo. xxiij. q̄. iij. votū. et vide
qd no. de ver. sig. c. si. li. vi. super verbo. cō
temperit.
Cōpromissari? dicitur cui simplr vel ad tps cō
mittit. vt eligat vicē eorū q̄ cōpromittunt.
vt de elec. q̄. p̄t. Nec ē p̄ oia idē arbit et cō
promissari? ad eligendū dat? vt ibidē. e. sic.
cū p̄ formā ibidē. de re iud. cū ab vno. li. vi.
Cōpromissum. l. arbitrium.
Cōpromittere est causam executoriā vel ex
cutiā ad dictamē arbitror. dare. Et fm di
cramen recte rōnis p̄ vtraq̄ pte apposita ex
plicare ab ipis.
Conchilla a concha dicunt. inde conchila
ris legēs conchas vel conchilla. C. de mu
rile. l. si accipit. li. xj.
Coniungere est p̄pendere vel p̄sumere.
Consequēs. id est cōforme. in i. de dona. §.
est et aliud.
Consequētia l̄raz dicitur p̄sequēs ordo sc̄pture.
scz q̄ scribit sine titello vel titellis. id ē sine
omni abbreviatione. et dicit tenor litterarū
e

seu tenore dicim⁹ poti⁹ textū līaz q̄suis tiz
tellis scribatur.

Consensus et auctoritas tutor. Requre supra
Auctoritas p̄standa. Et consensus ē quadru
plex. s. negligēte. s. filij. cooperatiōis. et au
ctoritatis aut palliationis vel defensionis.
Et p̄mo et sc̄do p̄sentēs min⁹ punit q̄ fa
ciēs. tertio equaliter. q̄rto vero plus. An
Cōsequens spernit. suadet. iubet. atq; tuet.
Dic min⁹ ille min⁹ luit. hic eq̄luter. hic plus
De h̄ glo optima in. c. j. de offi. dele. super
verbo. pari pena.

Consiliarij dicunt eo q̄ alter alteri suū p̄be
at cōsiliū.

Consiliū est tractatus p̄sulū. Et p̄siliū a gra
uib; et exptis est requirēdū. j. q. j. estote. Et
qui fraudulenter dat cōsiliū tenet de dolo
et cōtra eum agi p̄t. Et d̄r a cō. id ē simul.
et sales salū. qz nō est p̄cipitandū cōsiliū
l. di. ponderet. sibi. Nos em̄ tpe indigem⁹
vt aliqd maturius agam⁹. nō p̄cipitemus
cōsilia et opa nostra neq; eorum ordinē cor
rumpamus.

Cōciliū est p̄uent⁹ aliquoz tractantiū ardu
as causas totā christianitatē p̄cernētes. Et
d̄r a verbo cōcinoz cōcinaris. i. cōnocare.
vel a cōmuni intentiōe dictū est eo q̄ existe
tes in cōcilio in vnū d̄rigāt omnē mentis
intuitū. Vel d̄r q̄si p̄cidū. in. l. transeunte.
xv. di. c. j. vbi etia⁹ synod⁹ cetus et cōuentus
exponit. Et ibi de q̄ttuor concilijs. Et in q̄
bus dānati sūt heretici. de si. catho. et sum.
tri. p̄peram sentientes.

Cōsistoriani. Requre sup̄ comites

Cōsistoriū idē est qd̄ p̄torū vel tribunal. scz
loc⁹ in q̄ ius reddit ex more. Et est vulgare
italoz seu lombardoz. de. pastoralis. de re
iudi. ij. q. vj. anterior. de appel. ex insinua
tione. et d̄r a cōsisto cōsistis. Hester. v. c. in
pn. Sedebat sup̄ solū. i. i. p̄sistorio palatij.

Cōstitutio speciali vocabulo d̄r impatoris
vel alteri⁹ p̄ncipis q̄ p̄stitutionē facere p̄r.
Et describit sic. Est ius relatū in scriptis res
dactum. Vel fm̄ Boff. est ius scriptū. di. j.
s. cū itaq; Dicit aut p̄stitutio q̄si cōmune
statutū. Nā papa cū fratrib; suis cardinali
bus. et ceteri p̄lati cū capitulis et canonicis
suis cōstitutiones faciunt. de sen. excō. inter
alia. Et de his q̄ sunt a pla. p̄ totū. Irē le
gatus. synodus puñcialis. synod⁹ episco
palis. p̄nceps cū p̄cerib; p̄fectus p̄torio.

populus roman⁹. collegiū approbatū. ca
pitulū facere p̄nt cōstitutiones fm̄ Boff. in
sum. e. ti. nāq; papa. Et sunt q̄ttuor p̄ntes
cōstitutionū. vn̄. Quattuor ex p̄bis virtutes
collige legis. Permittit. punit. imperat
atq; vetat. Nā p̄mittit vt vlr fortis petat p̄
miū. punit scelera et delicta. Imperat et p̄ci
pit vt statuta canonica seruent. vt clerici re
gulare. p̄positū et honestū habitū deferētes
cōtinenter et caste studeant vivere. Prohibet
clericos secularib; immisceri negocijs. Et
cōstitutio p̄sulit q̄ p̄tus p̄t cōprehēdi sub
p̄ma. nā q̄ p̄sulit satis p̄mittit.

Cōstitutor d̄r qui p̄ alio se soluturū. p̄mittit
vel aliq̄ facturū. et alteri⁹ in se trāsfert vt su
scipit obligationē.

Cōstituere potest q̄libet q̄ se. p̄ alio obligat
turū. p̄mittit vel obligat. fm̄ Azo. i. sum. de
cōstitut.

Conspiratio est quedā fraudulenta cōfede
ratio facta in p̄iudiciū alicui⁹ p̄sone vel d̄
gnitatis. xxi. q. ij. si q̄s laicus. et est palea. et
d̄r a simul spirādo. q̄n scz p̄les spirāt flant
et tendūt in vnum. et fit sine iuramento a sp̄
ritu superbie et elationis. et oīs talis est illi
cita fm̄ glo. i. c. exhibita. de iudi. Est tñ q̄n
q̄s licita iusta et approbata. vt si canonicus cō
spirēt de nō obediendo p̄lato ex cōmunicat
to. vel de nō eligendo indignū. in dubio tñ
p̄sumitur illicita. vide. xj. q. iij. c. cōiuratio
nū. et. c. se. cōspirationē. Nā iuratio ē plu
rimum in vnū iuratio.

Consobriini dicunt duarū sorozū filij. q̄si cō
sorine dicti. cōsobrinorū. C. vn̄ legit. i. glo.
j. Etiam possunt dici ex duobus fratribus
nati. licet proprie dicātur fratres cōsangu
nei vel patruales. insit. de gra. s. lū. et. s.
plerunq;

Cōsortes eiusdē lītis dicunt illi q̄ simul age
re vel p̄uenire possunt.

Consul olim dicebat senatus magistratus.
vt. ff. de sena. et insti. de iu. na. gen. et ciui.
Hodie tñ p̄sul sumit a p̄sulendo. qz reipu
blice p̄sulit. Exactis em̄ a romana ciuita
te regib; p̄stituti sunt p̄sules. vt reipublice
cōsulentur dicti.

Consularis d̄r vxor p̄sulis. qz femine nupre
p̄clarissimis viris p̄clarissimarū p̄sonarū
numero et noie censent seu p̄tinent. vt. ff. de
senat. i. femine nupre. vbi dicit glo. Femine
cho. ulcant radijs maritorum. et in aue. de

Consultatio. *h. hoc itaq. col. liij.*
Consultatio. *i. interrogatio. sic. ff. de pac. l. ite qz.*
vñ. Cōsulo te qro: tibi cōsulo cōsiliū do. Cō-
sultor poscit: qd cōsult? bñ noscit.
Consultatio dicitur in qua alicui papa de iure re
spondet. Et nota qd cōsultus pōt vēdere cō
siliū suū, z aduocat? iustū patrociniū. nō
tñ ideo iudex sñiam vēdere pōt. c. nō sane.
clij. q. v. licet cōtrariū videat dīcere glo. in
c. nō licet. rj. q. iij. dicēs. Si doctor sine rez-
uoluntione decretaliū pōt cōsulare tñc gratis
debet facere. S; ista glo. nō recipit hodie
a doctoribz. qz sic doctor subtilis z memo-
rius minor esset reputatōis qz grossus z
obliuiosus. vt pñz. s; h esset incōueniēs. vt
no. in. c. in noīe dñi. de testi.
Cōtestatio lites fm Hosti. c. ti. est fundamē
tū iudiciū p petitionē i iure posita z p grūā
rñsionē ad eā securā aio pñtādī lītē facta
narratio. q obmīssio inanibz vepant labori
bus z expēsis līgātes. Vel ē actoris nar
ratio z rei respōsio i iudicio facta. Vel fm
Hosti. ē hincinde apud iudicē negociū pñci
palis facta narratio. p pñcipales pō pso
nas nō p aduocatos. nisi forte pñcipales
adeo fuerint idīscressi vt eoz defect? de lñia
iudicis p alios suppleat. et lites cōtestatio p
petuat iurisdictionē. de of. dele. relatū. z dī
pcedere receptionē testū nisi rē. c. quoniā.
vt lītē nō cōtesta.
Cōtestari lītē pñz ex dīctis.
Cōsumptū vel cōsumptio est ratio. videlz
cet qñ dictio vel syllaba abraditur z alia in
scribitur.
Cōsignatio dicitur lignoz vel tignoz vel aliozū
rerū pñunctio. Et qñqz dīz tegmen. vñ due
edes dicunt esse sub vna pñsignatiōe. h ē sub
vno z eodē tegmine.
Cōsuetudo dicitur ius qddam moribz. l. assiduis
actibz institutū qd p lege suscipit cū lex de
fuit. vt. j. di. Cōsuetudo. q em in scripīs redā
ta est vocat lex siue pñstitutio. q aut in scrip
pīs nō est retinet nomē suū Cōsuetudo. di. j.
S. cū ergo. Vel est vsus rōnalis cōpetenti
tpe pñfirmatus nullo actu pñrario interrū
pius frequēti actu seu cōtradictorio iudī
cio. vt cui? nō extat memoria introductus
vsus cōmuni vñctū approbat? c. si. de cō
sue. z si debet pñdicare iuri cōmuni vt spe
ciali requirit q sit nō erronea. nō cōtra ius
diuinū. Rationabilis pñscriptibilis pñscri

pta sciente populo introducta: q maior ps
populi vñt. et qua vñs intēdit sibi ius ac
quirere. quā etiā rō z veritas sp excludunt.
dis. vij. c. veritate. vbi dicit. Nemo cōsuetu
dīnē rōni et veritati pñponit. Nam domi
nus dīxit. Ego sum veritas. nō: ego cōsue
tudo. ea. dist. c. si cōsuetudinē. et. c. qui cō
tempta.

Consanguinitas est attrinentia personarū ex
co pueniēs q vna descendit ab alia. vel am
be ab eadem. Vel est vñculū psonarū ab
eodē stīpīte descendentiū carnali ppagine
cōtractum. Vel est cōuentio vñius psonē
ad aliā. pueniēs ex parentela. z dīz cōsanguī
nitas qñ sanguinis vñitas.

Cōseruator est iudex dat? ad defendendum
aliquos pñra manifestas iniurias iudicia
li indagīne nō vñs. de offi. dele. c. statum?
li. vj. Et nō sunt nisi epī et eozū superiores
aut abbates vel dignitates. aut psonatus i
cathedralibz ecclesijs obtinentes. de offi.
dele. c. vlt. li. vj. vbi pñst differētia inter cō
seruatorē et delegatū.

Consensu dicitur obligatio pñtrahi velut in em
ptione. locutione. cōductione. pmutatione
mandati. p socio et similibus. In qbus dīz
ideo obligatio cōtrahi cōsensu. qz absqz eo
q res in pñsenti datur hincinde nascitur z
erit actio et obligatio vñlis et efficax ad a
gendum.

Cōplexus vel copulatio dicitur plurimū in idē
in vñiueritate sermonis cōiunctio. Et fit
ab hoīe vel a lege. Ab hoīe fit tripliciter. vt
l. triplici. ff. de ver. sig. Nam aut est cōple
xus vel copulatio noīm tñ scz verbis. qñ
vñū nomen sequit aliud immediate cū cō
pula vel sine. Verbi grā. dīcēdo Ticio et
Seio. Lego fundū p equs portionibz. l.
re cōiuncti. pmo rñso. ff. de leg. iij. ibi istī nō
sunt re cōiuncti. Sed verbis tñ: qz vñum
sequit aliud immediate cum copula. z idē
esset si sine copula. quia tunc intelligitur. l.
triplici. pñalle. in. s. fide. aut fm rem tñ:
quādo p rem tñ fit cōplexus. vt Ticio le
go fundū. et eundem fundū Deuio lego.
l. pñalle. re cōiuncti. in pñn. Aut tertio re z
verbis simul cōplectēdo res et nomina. vt
Ticio z Seio lego fundum Sempzonij.
vbi Ticius et Seius sunt cōiuncti verbis
pñter verbū cōplexū z re. qz eadē re copu
lantur. Et si qd testator censetur cūlibet in

solidū legasse eā rē pbat. vt. §. si eadē res. insti. de lega. Et ex cōplexo p̄dictis modis facto h̄i hec differētia. qz ex cōplexu re t̄m vel re z verbis: si vn̄ cōiunctoz deficit. vel qz repudiat. vel als nō admittit in ppetuū. vel interim alter nō in totum admittit iure nō accrescēdi. l. si sepatim. ff. d. p̄di. z demō. Nā nō pōt p̄te agnoscere z p̄te repudiare. l. nemine. ff. de le. ij. et. l. vnica. §. si aut ad deficitētis psonā. C. de cadu. tol. et res i sol lidū cuiqz assignat. d. l. vnica. §. si p̄o. Sed in cōiunctis p̄bis t̄m si vn̄ cōiunctoz repudiat vel als deficit alter admittit ad p̄te deficitētis iure accrescēdi. Et cū onere imposito socio deficientē. vt. l. plane. §. si cōiunctim. ff. de le. ij. z. l. vnica. §. ne aut hoc. de cadu. tol. p̄alle. Itē si socius interim non admittit. sed spes est qz admittat alter itez ad hāc p̄te n̄ admittit. l. si duobz. i. p̄n. ff. de le. ij. Sūt z alie differētie ex cōplexu vel cōiunctione pueniētes. de qbz in tractatu de verbis. signi. qz incipit. Verbi. Finaliter qz cōplexus vel iunctio significat diuersimode fm qd sūt p̄tūgēdi mod⁹. vel qd sus alio ud significatū significare declarat.

Cōiunctio aut legalis d̄r q lege inducit. z si gnificat id qd ipa lex vel alia ex suis vel alterius legis. aut p̄bis. aut aliter quocunqz mō significare debeat.

Cōtract⁹ est duoz vel pluriū in idē p̄sensu. Et ponit qnqz p omni pacto cōuentione vel qsi p̄tractu. vt si qz gessit alteri⁹ negotia vel tutelā. De h̄ vide archi. in. §. p̄trahētes. c. romana. de fo. cōpe. li. vj. in glo. verbi m̄tis. Ideoqz dicimus qz paciscēdo diuersas in vniū trahimus volūtates. vñ emptiones. cōductiones et similia cōtractus dicimus. qz anto obligatiōis ex p̄tractu nascunt. Et nota qz etiā aliq obligatiōes dicunt oriri ex qsi p̄tractu. in qbz fingit tacite cōsensus intercessisse. dato qz nō intercesserit exp̄sse. vspote Heres adeundo hereditatem obligat creditoribz hereditarijs legata rijs. Et in pluribz alijs casibus de quibus infra.

Cōtrahenda emptio fm Azo. eo. ii. p̄trahit solo cōsensu.

Cōtractus etiā est nomē iuris qn nascit obligatio. l. labeo. §. cōtractū. ff. de p̄bo. sig. et ibi p Bar. sicut in simili dicimus de testamento. l. tabularū. ff. quēadmodū testa. ape

ri. Et fm alios in autem. sacramēta p̄nbez. C. si aduersus vendi. Et in suo generali nomine p̄tractus platus p̄tinet tā innominatos qz nominatos cōtractus. vt est glo. sup verbo. in suo noie. in. l. intelligentiū. ff. de pactis. Et hoc valet p̄ statuti. Bal. no. triplicē ēē cōtractū. scz p̄p̄iū. improp̄iū. et improp̄iū simū. P̄p̄iū est qn vltro citroqz. l. hinc inde ex vtraqz p̄te orit obligatio. §. p̄tractū in. l. labeo. p̄alle. vt i emptione. locatōne. Secund⁹ scz improp̄iū est qn solū vna ps obligat. vt i donatiōe solū donās ad trahēdū. z aliqñ deuictōe. vt no. l. aresto. ff. d. dona. cau. moz. et in mutuo solummō recipiens obligat ad tantundē restituendū. ff. si cer. pet. l. ij. Et in stipulatiōe qn solummō vna ps obligat. nā tūc nō est p̄p̄ie p̄tract⁹ et ita intelligit glo. insti. de diui. stipu. §. cōuentionales: qz est sup p̄bo. cōtrahendarū. Tert⁹ scz improp̄iū est qn ex nulla p̄te orit obligatio. sed pot⁹ dissolut obligatio facta. vt ē trāfactio facta nudo pacto ex q nō agit an cōplementū p̄ditionis. De h̄ Salice. in. l. siue apud acta. C. de trāfac. vt etiā est liberatio per acceptilationē. insti. q. mo. tol. obli. §. ij. et in. l. vbi pactum. C. de trāfac. p Bar. Et § si statutū facit mentionē de p̄tractu: intelligit de p̄prio t̄m. qz p̄ba statutoz sūt p̄p̄ie intelligēda. l. ij. §. si igit qz nauē. ff. de exerci. acti. nisi diceret oēm p̄tractum. vt in glo. in. §. cōtractū. p̄alle. Itē cōtract⁹ appellatiōe intelligit de validis: non de inualidis. vt in aut. sacramēta p̄uberū. p̄alleg. et p̄tinet instrumentū. ff. de duoz. re. l. eandē. Itē p̄tinet donatiō. C. qd me. cau. l. si donatiōe. Et generaliter omē illud ex q nascit obligatio appellatiōe p̄tract⁹ intelligit. l. si labeo. ff. de le. ij.

Cōtumax a cōtemnēdo d̄r. Et fm Jfi. est q cū parere debet i iudicio nō cōparet. Et d̄r qnqz vere: qnqz fice vel p̄sumptiue. Vere cōtumax d̄r q exp̄sse dicit iudici vel ei⁹ seruiēti scz nūcio ipm citant q nō pparebit corā ip̄o. vel q dū cōparet illicētatus rece dit. Fice p̄o cōtumax ē q citat nō tū venie vel latitat. aut facit q citatio ad ipm nō veniat: aut eū nō apprehēdat. vl q vocē iudicis audire negligit. Sed isto vltimo casu potius d̄r vere cōtumax.

Cōtumacia est erga iudicem vel p̄latū cōmissa inobediētia. Et est multiplex. Aliqñ

enim comittit in nō veniēdo. Aliquā in nō
tendēdo. Aliquā in latēdo. absentando v'l
pcurādo ne ad citatū veniat citatio. Ali
quādo in nō restituēdo. Aliquādo in nō
emendando delictū. Aliquādo in nō exhi
bendo. vide Goff. de sen. excō. s. excōlatio
fieri habet. in sum. z Guil. in spe. ti. de cōtu.
s. j. s. et nota. vbi distinguit duplicē cōtu
maciā. Primo scz verā z psumptā. Scdo
triplicē. scz verā. evidentē et psumptā. vt in
glo. nota. in cle. vnica. de do. et cōtu. q̄ est
glo. si. et p Inno. in. c. q̄rela. de pcur. Bar.
i. l. si. ff. d. i. in te. resti. z i. l. ex p̄sensu. s. ij. ff. d.
appel. Ly. et Pe. post Jaco. de butrl. in. l. p
curandū. s. sin aut reus. C. de iudi.

Cōtinue et cōtinuo nō semp notat. i. statim.
sed recipit interuallū. ff. de ver. obli. l. stipu
lat² sum. et. ff. de solu. l. ticia. xvj. q. ij. volu
mus. et p Bar. l. celsus. ff. de vluca. vbi p
batis extremis pbatur mediū. Etia quali
ter cōtinue intelligit ponit Bar. in. l. si q̄s
ita. ff. de cōdi. et demon. Nam q̄ tenet cum
aliquo cōtinue morari nō tenetur quolibz
momento cum eo morari. facit hoc ad q̄
stionē si testes debeāt pbare q̄ Titius des
cem annis cōtinue possedit fundum: suffi
cit deponere q̄ viderūt eū omni anno colli
gere fruct² vel arare zc. licet nō cōtinue stete
rūt i p̄spectu tici z fundi: nō intelligūt cōti
nue p decē annos vidisse.

Contradictor q̄n dicat legitim² ad p̄radicen
dum allens actui dimittēdo aliquē in pos
sessionē. vide Bar. in. l. a diuo pio. s. sup re
bus. ff. de re iud. et Inno. in. c. cū sup. de re
iudi. z spe. in ti. de acti. s. superest.

Copulatiua orō dī i qua plura copulant vt
in oibz verificet. et tō ad verificationē ipi²
oim concursus exigūt ex p̄rio significato.
S3 bñc p̄cursum q̄nqz diuersimode signi
ficat. put diuersa materia vel ali² q̄nls mo
dus significādi significare declarat. Verbi
grā ibi. Lego stichū vel pamphilū signifi
cat vtrūqz esse in stipulatōe vel dispositōe.
Inter stipulantē. s. sed stipulatē. ff. de ver.
obli. l. scire debem². in p̄n. c. ti. et. l. q̄nls. ff.
de leg. ij.

Copulatiua etiā q̄nqz significat p̄cursum al
terius tñ put ex significandi mō cōcludit.
Et ad veritatē copulatiue requit vtrāqz p
tem esse verā. ff. de p̄di. in l. si beres. et. l. si
is q̄. ff. de re. du.

Conuictū dī q̄si cōuictū. a conuictatione vel
cōcentu. l. collectiōe vocū. s. q̄n in vnū plu
res voces p̄ferunt. et in iurā esse labeo ait.
ff. de iniur. l. apud labeonē. s. cōuictū.

Cōuenire est simul in vnū locū venire. Etia
am dī puenire qd̄ alicui cōpetit fm p̄ditio
nē suā. vt istud puenit illi. Itē puenire capi
tur q̄nqz p p̄uentionē. i. pacto et p̄sensu de
aliq̄ faciedo. Cōuenire etiā q̄nqz sumit per
alī i iudiciū vocare v'l facere euocare. Itē
est placere. vñ puenire inter aliq̄s ē cōplaz
cere inter illos. et conuenire inter te z me. vt
des mihi s. Cōuenire mihi ē cōgruere mi
hi v'l adesse mihi: qd̄ me decet z honestū ē.
Conuenire me est alloqui me super aliquo
facto.

Contuberniū est matrimoniū cōtractum. et
p̄rie seruorum. in l. i. de nup. in glo. sup ver
bo. clues.

Coram. no. Pau. in cōmento de cōfessi. c. ex
parte. de elec. vt circa. l. i. vj. Et intelligitur
ita vt p̄sentes intelligāt. ff. de arb. l. diem. s.
forum.

Corniculariū dicunt illi q̄ gerebant cornua.
vel aciē in bello. vel q̄ in aures iudiciū vota
ptulerunt sua.

Cornupeta. Require sup Bos.

Corona q̄ etiā clerica dī. est signū regni et p̄
fectiōis. cū sit circularis carēs angulo in si
gnū carētie sordidū. qz vbi angul² ibi sordes
Se igit z alios v̄tutibz regere z a sordibz
mūdare debet q̄ coronas gerūt. et sici deo
regnabūt. xij. q. ij. duo sunt. Et quō rasura
tonsurā corona differāt z qd̄ significet. vi
de glo. in p̄bo tonsurā. i. cle. ij. devi. z bone.
cle. Et differentiā inter dyadema coronā et
seriū. vide in cle. vnica. de iureiur. Et nota
q̄ rex romanorū coronatur triplici corona.
Primo ferrea ab archiepo Coloniēsi Aq̄s
grani. et significat fortitudinē q̄ vincere. de
betrebelles: et infideles cōculcare. Scdo
argētea ab archiepo Mediolanensi in vilo
la Vodecen. q̄ significat mundiciā z clari
tatē quā talis p̄nceps bñe dī. Et hodie vt
in plurimū dat in Mediolano in ecclesia
scti Ambrosij. vbi Henric² de q̄ loquitur
cle. et Sigismund² nouissime fuit corona
tus. Tercio coronat corona de puro auro
a papa in ecclesia scti Petri ad altare sancti
Vaurich. Et qz aurū est metallū omnibz
excellenti² significat impatorē alijs regibz

et pncipibz i potētia z iusticia excellentiore
esse debere, vt in glo. de vnice. de iureiur.
et p Jo. de pla. in pēnio iusti.
Corpe viciati dicunt q sunt mutilati in mē-
bris vel debilitati ppe sicut q mēbrū habz
sed inefficax, vt oculū cecum, manū aridā.
crus cōtractū zc, sic mutat ppe dī q ca-
ret aliquo mēbro.
Corporati id est collegiati. Require supra
Collegiati.
Corporat⁹ vrbis rome dī q i aliq corpe et p
cipue vrbis scribit, sic qdlibet mēbrū hois
dī corporatū: vel ciuis factus vel incola, vt
C. de pui. corpo. vr. ro. li. ij.
Corrogare est qsi simul rogare vel simul col-
ligere vel adunare.
Corp⁹ qnq dī collegiū siue vniuersitas cu-
ius caput est prelatus, c. nouit, de his q fia
pla. Et tale corp⁹ pōt hīe vñū sigillū, de ex-
cel. pla. dilecta, dī etlā pgregatio cuiuscūqz
ciuitatis vel ville vel castri hīe corp⁹. Item
qlibet pgregatio p iusticia faciēda: vt cō-
gregatio scabinoz: vel toti⁹ vniuersitatis.
Itē societas causā religionis cui pūsum ē
vñū corpus hīe debet instar respulice. Et
res cōes, l. actorē siue syndicu cōmunē per
quē agere pōt. ff. qd cuius. vñ. no. agi. l. ij.
Item eps cū capitulo suo facit vñū corp⁹:
cū⁹ ipe caput est, sed cū clero ciuitatis vel
diocesis nō dī facere vñū corp⁹, sic nec ab-
batissa cum clericis suis: licz sit caput vñū
corpus facit.
Corēpti: hī remoti sunt ab ecclīa, vt. l. xvj. di.
S. pbyteri pō. Et poterāt pstitui i villis vl
castris. Epi pō nō nisi in ciuitatibz cōfere-
bant tñ minores ordines.
Corpus etlā vñū dīcī qd vno claudī spi-
ritu, vt animal. Etiam dīcitur quod habet
partes integrales siue sibi coherētes, vt do-
mus, vel qd habet partes dīstātes, vt grex
populus collegium fm Bern. de excel. p-
la. li. vj.
Corruptela est puerfa p̄suetudo sacris cano-
nibz inimica, de p̄sue. c. cū venerabilis, z de
vi. et hone. de. cū decorē zc.
Corciusa dī morsus freni, vel fm alios illud
quod come equi imponitur vt curuet. C.
nulli licere in fre. et equis z sellis zc. l. ij. lib.
ij. fm Accur.

De

CR

Crassature dicunt q sunt a latronibz in itin-
nere dū crudeliter cōtra transeuntes cras-
sant. de pe. di. j. a crassaturis. Et crassato-
res sunt q prede causa aliqd faciūt z p̄mī
latronibz habent, et sunt ad malū nīctēs.
vt est tex. iuncta glo. in. c. capitaliū. S. cras-
satores. ff. de pen. et dīcī a crasso: crassarz.
als grassoz.
Creditor est q alienā fidē sequit mutuatā pe-
cuniā numerādo. Generaliter vero credi-
tor dī q ex causa quacūqz alienā fidē sequit
Et dī iō creditor: qz credit debitori.
Creta est lim⁹ vel gleba, l. si crete. ff. de fur. z
in glo. magna. l. ij. C. de ser. fugl.
Crassari est qsi crudeliter gradi. ij. Regū. vlti.
Lisset indignatio q crassat i p̄lo. fac. xxij.
q. ij. militare. ff. de pen. l. capitaliū. ad medi-
um. Et notat Jo. an. in Clej. de pen. in ver-
bo. crassantibz.
Crimen est p̄ctm qrela. l. accusatiōe z dāna-
tione dignissimū.
Criminū capitales erant carceris custodes.
qui etlā stratores dicunt a sternēdo, qz dā-
natos pungebāt.
Crimen ecclesiasticū est qd p̄tinet ad iurisdī-
ctionē ecclīe, vt heresis, sacrilegiū, symonia,
pluriū. vsura, adulteriū. xj. q. ij. i. sum. l. xxvij
di. c. j. et de fo. cōpe. cum sit generale, vbi dī
hoc per doc.
Crimen mere ecclesiasticū est qd p̄ncipaliter
ortū a canonibz sumpsit, et solū corā iudicī-
bus ecclesiasticis cognosci habeat de cuius
cognitiōe iudices seculares se nullaten⁹ in-
tromittere p̄nt, vt ē crimē heres. Sz crimē
mere civile p oppositū ē delictū legibz ciuili-
bus phibitū, als i se nō p̄ctm, vt i ciuitate
ire d nocte p⁹ sonū cāpane. vl p̄sile. Crimē
pō mixtū ē qd spectat ad forz vtrūqz vt ē sa-
crilegiū qd spectat ad forū ecclesiasticū, et
p̄t etlā iudex secularis de pena ei⁹ cognosces-
re z sacrilegū punire fm glo. in p̄bo audī-
uimus. in. c. felix. de pe. li. vj. et de hoc est
glo. sum. xj. q. j.
Crimē lese maiestatis ē vbi cūqz qd p̄ vrbē all
qd molit, aut q p̄fugit ad hostes, vel istos
inuat qcūqz cā. l. armis: p̄silio: vl pecunia.
vel q subiectas puīcias nīct facere rebel-
les, vl seditiōes aut bella mouet i ciuitate,
vel q plātū magistratū vel p̄ncipē occidit,
vel q p̄ lat⁹ ei⁹ militat vel arma fert z occu-
pat p̄ republicā, Et idē dī crimē pduellioz

nis, id est hostile. Nam pduelliones dicuntur hostes, secus si committit hoc crimen non contra rem publicam, quia tunc non dicitur pduellionis: sed simpliciter lese maiestatis. Et nota quod non subditus crimen lese maiestatis non committit, ut in §. rursus, i. de pastoralis, de re iudi, ubi refertur Robertus non ro mo subsuit Henrico imperatori quod crimen lese maiestatis in eum commiserit.

Crimen heresis in multis convenit cum crimine lese maiestatis, et huiusmodi secundum canones proprie lese maiestatis, quia ledit rem publicam, imperatorem etiam divinum et celestem.

Crimen sacrilegii secundum Azo, et secundum leges fit per prius quando sacrum de sacro auferitur. Ac etiam secundum eum si quis non sacrum de sacro recipit: vel sacrum de non sacro. Sed secundum leges tunc sacrilegium non est: quia quando res private auferuntur de sacro tunc actio furti locum habet. Hostis, tamen dicitur quod si accipit sacrum de sacro: vel sacrum de non sacro per sacrilegium fit ut. xvij. q. iij. quilibet. §. simpli. Et sic secundum leges requiruntur duo ut fiat sacrilegium. Primo ut auferatur res sacra. Secundo de loco sacro, quando alterum sufficit secundum canones. Sed pone, statutum est ut facies sacrilegium sic puniatur, quando an intelligatur secundum ius civile vel canonicum. Solutio, si statutum sit a civitate intelligatur secundum leges, locum populi, ff. de iusti, et iuri, si sit per episcopum intelligatur secundum canones. Dominus Catho putat quod etiam primo casu intelligatur secundum canonicum, quod dicitur sponitur de rebus ecclesiasticis, §. dicitur intelligitur secundum materiam subiectam, l. j. C. de edictis, succedat, ubi est casus a strario, quod gradus computatur secundum leges exceptis causis matrimonialibus. Queritur tamen dominus catho, sacerdos dixit missam in domo laici: dimisit ibi calicem quem subtrahitur est, an committit actio furti an sacrilegium. Non sacrilegium quia de iure civili non est sacrilegium res sacra de loco non sacro asportare. Nec actio furti: quia calix est res sacra que in nullius bonis est. Dicitur Rab, fulgo, competere actionem furti, quia talis est in domo dei, cuius loco dominus domus intendit potest actionem furti, et forte quilibet hoc posset, ff. de iusti, et iuri, l. j. §. huiusmodi studij, et etiam in §. bo, sacerdotes. Sed de iure canonico, intenditur crimen sacrilegii.

Crimen peculatus secundum Azo, eo, ti. locum habet per pecuniam publice receptam vel interceptam: vel quicunque modo coramminata, ut si in aurum vel argentum vel in es publicum aliquis ferrum vel simile aliquid inducat, et adijciat. Idem est in sa-

cra re, ut in vasis ecclesie. Idem est in religiosis, ut in ornamentis: sepulchris etc.

Crimen stellionatus secundum Azo, eo, ti. dicitur a quadam animali reptili quod dicitur stellio, et est quasi simile serpenti, stellionatus quasi diversis coloribus pictum sicut celum stellis. Et committitur hoc crimen quando in varietate animalium rem aliquam alteri pignori obligatam sine pignoratam alij postea obligat, et dicitur a stellione, quia sicut ille vermis est varius in coloribus: sic ille qui committit hoc crimen est varius in ore et inconstans in mente. Deinde tamen illud crimen locum habet generaliter quando deficiente in criminibus alia speciali actione equum est aliter subuenire contra delinquentem. Sicut enim in peculiaribus actio datur de dolo in subsidium, ita in criminibus quibuslibet ubi titulus deficit criminis crimen stellionatus obijciatur, ut si quis vendidit tibi massam electri pro argento, vel simile, aut auricalcum pro auro.

Crimen fraudati census committitur cum quis furatur publicam pecuniam sibi accommodatam.

Crimen fraudate annone est cum portitores furantur victualia a republica ad exercitum missi.

Crimen piacularare est quod morte expiatur.

Crimen percussoris committitur quando preteritum officij sibi concessi extorquet comminando aliquid ab invito. Et tali crimine puniatur quis pena quadruplici, j. q. vij. sanctum, in si. ra laicis quibus clericus puniatur pena percussoris, xxij. q. j. militare. Cuius strarii tenet glo. in §. bo, quod dicitur pluri, di. xvij. §. porro.

Criminum alia sunt privata ut illa quorum executio, id est accusatio vel denunciatio pertinet tamen ad illos quibus inferuntur, ut furta: damna illata: et iniurie. Alia sunt publica: quorum executio datur cuilibet de populo. Quoniam ad publicam utilitatem spectat ne maleficia maneat impunita, ut sunt homicidia, patricidia, adulteria, post quadragesimum tamen diem, ut. l. iure mariti. C. de adulterio. Item crimen lese maiestatis. Item sunt quedam crimina excepta, id est ad quorum accusationem et testificationem etiam laici et clerici eos admittunt si bono zelo procedant. Et sunt ista, crimen symonie, heresis, et lese maiestatis et sacrilegii, de quibus vide per cor. i. glo. sum. ij. q. vij. ubi additur crimen dilapidationis, et c. cum per manconella, de accus. Et nota quod crimen dicitur quicunque modis, primo sumitur pro quolibet

peccato siue mortale siue veniale sit. Secdo p crimine irrogate infamia. qd est accusa-
tioe z damnatioe dignu. Tertio p pcto qd
euenit ex deliberatioe siue mortale siue ve-
niale sit: qd no delet nisi p pnam. Quarto
qd semel commissum sufficit ad cōdemnatio-
ne: nō tñ infamat. Quinto qd irrogat ppe-
tuā infamia. vt no. xxy. di. c. vñ. orariū. s.
nūc at. z. lxxij. di. apostol. vñ. Si qlibet ē
pctor nō tñ qlibet est criminofus.
Enima sit ex duobz liquoribz. s. oleo: per qd
puritas mētis z nitor pscie. Et ex balsamo
p que odor fame figurat. vt est tex. in. c. vñ
co. de sacra vñc.

De C M

Cuniculus est riuus directus coopertus. vt ē
glo. in. l. sup iter. ff. de aqua plu. ar. vbi dī.
q ille cui debet serui? aque ducēde p riuū
pōt facere cuniculū. id ē de aperto riuo co-
opertum.

Cubicularij dicunt serui q cubiculū dñi sui
procurant.

Curator dī q curā alicuius gerit defenden-
do ipm a pretore fm leges legitime datus.
Vel fm alios ē ille q res adolefcētis admi-
nistrat. Dat aut fm eos curator pncipalit
rebz: et secundario psone. Tutor pō pmo et
pncipalit dat psone z scdario rebz vel pñs
monio. Et hec ē differētia vna inter tutorē
et curatorē. Alia ē differētia. qz tutor datur
pupillis ifra. xliij. añū existētibz. Sz cura-
tor dat eis dē vltē ad. xxy. annū. i mascul
ab etate. xiiij. et i feminis ab etate. xij.

Curia media breuis ē loc vbi reddit ius. vl
habitatio pncipis. s. media lōga ē meretrice.
vñ. Curia ius curat: meretrice ē dicta curia.

Curialis dī ille q est de officio curie. vl iudi-
cis obnox. i. obligat. et adulat pncipibz
di. xxxvij. nōne. Vñ curiales dicim oēs q
qcuqz pditione obligati sūt curie alicui
publice ptrat siue milites siue aduocati sint
siue iudices siue officiales siue bistriones. z
breuiter quoscūqz siue hñtes officiū hone-
stum siue inonestū.

Curiositas sumit p subtilitate nimia cura ex
qsta. de renūc. c. j. li. vj. Nā curiosi de his
q nō multū expeditūt sepe disceptāt. d re lu-
di. abbate sane. li. vj. Qd tñ faciendū nō est
vt in. c. j. pal. et. c. ij. de bere. li. vj. et. C. d sū.
tri. et si. catbo. l. nemo.

Custodia et exhibitio reor vt dicit Azo fm
legistas ē custodia q fit in carceribz publicis
et etiā phibet carceres puatos. vt piz. ff. et
C. de pua. carce. mibi.

Cupe sunt vasa facta cā portandi fruct.
Culle? vl culcipes? est idē qd sacc? in q por-
tat triscū. et maxie de corio q supponit eq.
Vel dī sacc? core? in q ponunt interficien-
tes parētes. l. vnica. C. de his q pa. vl li. oc-
ci. vbi dī insuli? culleo cū cane z gallo gale-
linacio vīpera z symea.

Cum accipit interdū p et. ff. de le. j. l. ticlo. s.
nihil. et de p. obli. l. qd cūqz. s. nō solū. Etia
interdū accipit p si. z pncipalit notat tps z
nō pditionē nisi in psequētia. l. ceterisim. i
fi. ff. de p. obli. Etia fac adiunctū videri ac-
cessorij nō pncipale sic pūctio. vt. l. si fun-
dum. ff. d fun. instru. Et nota q hec dictio
cū. inuenit i duabz pñbz ordnis. Vno mō
est ppositio z pstruit cū ablatiuo. Alio mō
est aduerbiū tps. Primo mō significat du-
pliciter. s. accessorie z pncipalit. Accessorie
ibi. Lego seruū cū veste. equū. cū capistro.
fundū cū et? instrō. l. j. ff. de pecu. le. l. si cui
fundū. ff. de fun. instru. z instru. lega. Idē
tractu. vt depono suū cū veste. l. j. s. q de-
posita. ff. de positi. Et ibi no. p glo. et doc. Et
est effect? q nō dī depositari? restituere ac-
cessorij sine pncipali. Et si seru? morit sine
culpa depositarij vestis p se peti p: als lo-
cupletaret depositari? sine cā cū iactura a-
liena: qd esset iniquū. de re. iur. lo cupletari.
li. vj. Principit aut scdo mō pūgit qñ res
pūgit qñ vna nō est alteri accessoria. vl cū
psonas pūgit z patrē aut matrē. l. iij. z. iij.
ff. de pecu. s. si qd. insti. de legi. z licz inē fi-
liū z matrē z patrē nō sit eq pncipalitas q
ad honozē debitu z reuerētiā q debet parē-
tibz a liberis z nō ecōtra. Est tñ pncipalitas
eqlis inē eos q ad effectū iuris. nā extinctio
legato i pñe vl mñe: nō seqt q i liberis ex-
tinctū sit. qz aia q pncipalit ē in psona est a
deo z nō a pñe vel mñe. Itē ex cōmuni mō
loquēdi dictio cū signat accessionē hono-
ris inter psonas. vt dīcēdo. veni mecū. s. i-
te mibi accedere associādo accessorie. sec? i
dictioe: vt dicēdo. ego z tu eam. qz signat
vtrūqz pncipalē. Sz ibi. dñs vobiscū. non
pōt significare q dñs accedat vobis. qz h
nō patit summa z imutabilis maiestas. Et
nō refert si pponat accessorij: sic dīcēdo.

depono capistrū cū equo, lego instrumentum cū fundo, ar. l. p. poster. C. de testa, nisi essent alie cōsecutur ex q̄bō pcluderet volūtas testātis, legātis, vel p̄rabentis. Itē dīctio cū posita circa numerū non includit, p̄bi grā, Testator deposuit apud Seium cc, et legādo bona, dicit Seio, ccc, cū, cc, q̄ apud eū deposui lego, nō includit cū, ccc, l. si is q̄ ducēta, in p̄n. ff. de re, du. Sed cū: put est aduerbiū significat tps et dilationē, q̄nq̄ et p̄ditionē, q̄n etiā accelerationē tēporis et dilationē signat: ibi, p̄mūto cū Ticius moriet, l. nā et si, ff. de cōdi. et demon. tps et cōditionē signat ibi, lego Ticio im̄puberū cum, xiiij. annorū erit, l. si ticio, ff. q̄n dī, lega. ce. fa. l. q̄ p̄mīssit, de cōdi. et demon. Itē signat tps et nō p̄ditionē: ibi, lego Ticio cū ip̄e moriet, l. heres meus, in p̄n. ff. de cōdi. et demō, idē in l. ex hīs verbis, C. q̄n dī, le. ce. Q̄nq̄ nec tps nec dilationē significat: vt ibi, p̄mittis decē cum petiero vbi statim cū petis soluere tene, Quādoq̄ etiā nihil significat, et frustratorie ponit, vt ibi, lego cū heres adierit hereditatē, l. ij. ff. de ver. sig. Bar. p̄dicta ponit, et in l. gallus, s. j. ff. de libe. et posthu. vbi ponit differētā inter et cū, vt no. in l. sc̄ibum q̄ meus, ff. de le. j. an inducat cōditionē vel demonstratiōē de hoc tex. singularis in l. si ita fuerit, s. si, ff. de manum. testa. et quādo inducit copulam, in l. illi cum illo, ff. de vsu fruct. lega. et q̄n est cōiunctio nō faciens cōditionē, in l. demonstratio, ff. de cōdi. et demō, et quādo est aduerbiū tūc iungit verbo futuri tps, et principaliter notat tps, et in cōsequentiā cōditionem, vt no. Bar. in l. j. ff. de condi. et demonstra.

De Dā Almatica ē ve

his qua mō v̄runt oēs diaconi ex cōsuetudine in solennitatibus, vt lxxvj. dī. de ieiunio. Antiquit? tū sine p̄cessione pape nec episcopis nec diaconis licebat bec vestis, dī. xxij. c. oīs filius. Damnum est diminutio vel ademptio patris monij, et dī a demovl diminuo fm Hosti, ff. de dam. infec. l. ij. Etā q̄nq̄ damnum est lucrum cessans, de q̄ an veniat i p̄demnatio nē, no. in c. cōquestus, de vsu. Et diuiditur

damnum sicut Actio, qz alia est de dāno dato, alio de dāno infecto, Et actio de dāno dato cōpetit ex l. aq̄l. Regre sup Actio legis aq̄lie. Duo aut in hac actioe requiruntur qz damnum datum sit, et qz culpa dantis p̄cesserit, Et aliud ē dāno restauratio et expensarū satisfactio, vt de iniur. et dā. da. c. in nra. Dat aut alicui damnum in p̄sona hoīs, puta si seru? castret, vel sile, et etiā in bestiis vel alijs reb, de q̄ materia vide Hosti, de iniur. et dā. da. Nec q̄libet actio iniuriarū ē prozia, qz actio dāni dati ciuilibis ē, put p̄ legis et Hosti. vbi sup.

Damnum infectum fm spe. de no. ope. nūcia. in tractatu libelloz, s. nūc dicam? dī. si edificatū alicui? ruinā minas edificatio vel p̄dio aliterius vicini, tūc em̄ edificij istius vel p̄dij dñs a dño edificij ruinā minas petere p̄t qz sibi caueat noie damni infecti: q̄ stipulatio cōtinebit totū interesse istius vicini, ff. et l. stipulatioe, z. l. s. si p̄ditioe, et l. damni infecti. Et damnum pateris q̄n rebus tuis aliquid decreuit: nō q̄n accrescit, q̄n aut lucrum amittis: damnum nō pateris, Etā q̄ddā dāno siue interesse est circa re, vt si subtraxisti mihi instrumenta q̄bō possessio firmat tenoris mihi ad dānū, qd p̄tingit p̄pter ablatiōē instrumentoz: et q̄ddā damnum est extra re. Differūt etiā damnum et iactura, vt no. Joh. an. in nouella de elec. qz sepe, l. vj. Et nota qz q̄ occasione damni dat damnum dedisse videtur, ff. de rei iud. l. is q̄ damnum, et c. si culpa, de iniur. et dā. da. et tō tenet si dat opera rei illicite, et etiā si licite dū nō adhibet diligentiā quā p̄t.

Dānas in iure ciuili q̄nq̄ est nomē adiectiuum oīs generis, idē valēs qz dānat? vt in l. dānas esto, ff. de vsu, et vsu fruct. z. l. si pluribus, ff. de leg. ij. p̄mo r̄iso, s. et si ita legatū, alis capēdo in multis legib, nō esset struēta cōgruitas.

Dapifer dicit ferens dapes, et est nomen officij magne dignitatis in curia imperatoris, vñ inter procures eligentes imperatorem cōputatur.

Dapsilis est ille qui liberaliter fm mensurā cōmunicat.

Dare in arte notariatus dupliciter capitur, scilicet proprie et improprie. Proprie quādo res data trāsit in dominiū accipientis, vt in instrumentis in q̄bus agitur de reale, et

domi. transf. in qbo transfertur dominiū si tradens erat dñs, alio nō. Un̄ dare p̄prie est accipietis facere, aliter em̄ nō dat nisi sic def q in ipm cui dat statim dñum trāferatur. Improprie capis in instrumentis emp̄bis reos, et fendi, et locatiōis, vbi ille q locat vel pcedit licz dare dicat: nō tñ dñum trāfert. Et ē differētia inter dare: donare et tradere. Nā tradere dicit q solū possessionē transfert et nō dñum. de h̄ no. xxiij. q. vj. §. vi.

Data vel datū est caracterisatio i fine cōstitutionū vel litterarū inscripta ex q cognoscitur p̄t q anno mēse vel die instrumentū vel quolibet lra emanauit et a quo tempore obliget cōstitutio vel prosit gratia in scriptis facta. vide de hoc Joh. an. in fili. vj. super data.

Datio in solutū ē datio p solutione et satisfactiōe, et est vna spēs tractus innotari, scz do vt facias. Verbi grā. Cum Petrus deberet Johanni centū, agit inter ipsos vt Petrus det ei in solutū, i. p solutione et satisfactiōe eiusdē vnā domū.

De DE

Debet et oportet aliqui dicitur necessitatē, alijs qñ honestatē, vide Joh. an. in. c. fi. de iura. calum. sup p̄bo. partē illā. et no. in. c. intellexim⁹ i p̄bo. debet. de iudi. Et nota q verbum debet in p̄pria significatione importat necessitatē, vt est glo. in Cle. attendētes. in p̄bo. debeāt. de sta. regul. sed honestatē significat. xxv. q. vii. c. j. vbi eq̄tate suadente p̄ba possunt improprie dari. C. de pigno. l. iij. c. intellexim⁹. palle. ff. locati. l. si vno. secundo rñso. et. l. q. rome. §. si. ff. de ver. obli. de hap. c. maiores. §. certū. Item debere est de alio habere, ergo qd nō est nec esse p̄t nullū debet. Et sic nec obligatiōē nec actionē parit cū actio sit ius psequendi in iudicio qd nobis debet fm glo. in regula. nemo. de re. iur. l. i. vj.

Debitū ē qd alijs alteri ex naturali vel ciuili obligatiōe tenet. Et debitū intelligit remitti in redditōe cyrographi vel instrumenti. nō autē sic in redditōe pignoris. Itē debitū est qd exigit ab inuito. xiiij. q. j. qd debetur. ff. de verbo. sig. l. debitor. et est glo. in cle. j. de deci. Et debitum ciuile potest capi duobus modis. Vno mō efficaciter et p̄prie put est in cyrographo post biennū vel in

obligatiōe clusili resultāte ex sententia. l. in lianus. ff. de cōdi. inde. Secūdo mō improprie et ineffaciter put est in oī debito regulariter cui obstat exceptio. vel etiā pone exemplū fm glo. in. l. j. ff. de p̄di. inde. scz in cyrographo añ biennū.

Debitor est qui accipit pecuniā a creditore. Itē fm marcellū dicit q nactus est exceptiōem iustā nec a naturali eq̄tate abhorrens. i. discrepantē fm Accur. in. l. marcellus. ff. de reg. iur.

Debitor ciuitatū sunt q tenentur ciuitati. sed in actiōe debiti fiscus pcedit. vt. C. et. l. i. q. li. xj.

Debitū vīa venire est debitū posse petere.

Decanus nomē dignitatis est. Et dicitur a decos. l. decem. et canos canonicus: quasi ad minus supra decē canonicos cōstituitur fm Grecistā. licet quādoqz sit sine summa. Etiam decanatus est societas decem viroꝝ fm Hug. et Accur. ibidem in rubr. de dec. c. li. xj.

Decima fm Hostien. in sum. de deci. §. j. est omniū bonorū mobiliū licite questorū ps decima. deo data diuina cōstitutio debita. vt colligitur de deci. c. j. et c. parochianus. c. nō est. c. tua nobis. §. verū. c. cū nō sit ab homine. Et est danda de oīo bonis iuste acq̄sitis. eo. ti. c. cū ex transmissa. et. c. cōmissus. scz de lana. feno. et piscarijs. nullis deductis expensis. c. pastoralis. eo. ti. et. c. cū homines. etiā de molendino ad ventū. c. et trāmissa. palle. Itē de apib⁹ et oī fructu. c. minus. eo. ti. et tenent decime in signū vniuersalis domini. nec sunt retinēde: qz forte clerici mali. sed soluere cōpellit debent p ecclesiam appellatiōe. re. c. tua nobis. ij. in fi. De hoc vide glo. in p̄bo. p̄moniti. i. cle. ij. de iudi. q dicit. Videt expedies ecclesijs q faciunt monitionē generalē: fulminantē excoꝝicationis finiaz i nō soluētes decimas. imo p̄tra p̄naces inuocari p̄t brachiū seculare. c. postulasti. de homici. Et no. Ludo. de roma in singularib⁹ suis. q sacerdoti petenti decimas nō p̄t obijci cōpensatio. et dicit q glo. singularis est quā legisse ignorat. xvj. q. j. c. decime. Et est rō. qz fisco petenti tributa nō p̄t obijci cōpensatio. l. iij. et. l. iij. C. de cōpen. et. l. aufert. §. q cōpensatiōē. ff. de iur. fisci. §. multo magis nec i decimis quē deo debent vt supra.

Decimarum tres sunt species secundum Hostium in summa. scilicet quedam personales que debentur ex opere persona li. ut ex artificio scilicet militia negociatione etc. quedam prediales que pueniunt ex prediis. ut vinum blada. fructus arborum etc. Tales enim dande sunt illi ecclesie in cuius parrochia sita sunt predia. de deci. ad apostolicam. etiam decimas prediales tenent soluere iudei. c. de terris. eo. ti. Item debent solui de diuersis seminibus vniuersi agrum. non tamen de vno si fuerit successine seminata. c. ex canonicorum. e. ti. Etiam cistercienses et alij qui si nullo gaudent privilegio dare tenent decimas de terris de nouo adquisitis. licet eas prius manibus excolant. c. nup. e. ti. Quedam sunt decime mixte secundum Hostium ibidem. et prout dicitur hec de quibus dubitat virum sint prediales vel personales. ut de agnis et fribus aliorum animalium que sunt in pascuis et gregatim pascuntur.

Declinare sententiam est paulatim illam infirmare. et ideo nisi sententia declinetur rebus iudicatis stabitur.

Decretum secundum Speculum dicitur multis modis. ut in tit. de primo et secundo decreto. §. dicitur ergo. Quod dicitur sententia diffinitiva. ut ff. de re iudi. l. decreta. vel interlocutoria. ff. de iudicio. l. i. in fine. Quod dicitur id quod papa constituit seu statuit de consilio cardinalium nulla facta consultatione. et tunc in scriptis redigitur. ut de rescriptis. prout. xx. di. decreta. et. c. se. Quod est sequens consensus eligentium in scriptis redactus. ut. ij. q. i. l. e. gum. de elec. innotuit. Quod est illud quod capitulum vel ordo vel vniuersitas. vel maior pars ordinauit. ut ff. de cuius. vni. no. l. plana. et. q. si per totum. Quod est iudicis auctoritas in alienationibus rerum precipue mixtorum interposita. ut. C. de prediis. minorum. l. interposita. per totum. Quod decretum dicitur auctoritas principis in rescriptis beneficiis interposita. ut de rescriptis. c. gra. l. vj. Et secundum Azonem illud decretum est confirmatorium gratie. quod ex hoc princeps insinuat suam voluntatem que fundata est. Etiam secundum eum ligat ignorantes. Est etiam quoddam decretum decurionum. quod in inuitos super muneribus rerum tribui potest excoptis que liberalium studiorum laboribus insunt. et que medendi causa funguntur. C. de decre. decurionum. l. exceptis. di. x. Quod decretum est iussus iudicis que mandatur bona alicui propter eorum contumaciam possideri. Et illud diuiditur in primum et secundum decretum. Decretum primum est prout iussus iudicis que mandatur bona propter contumaciam in pena contumacis detineri. Vel

sic describitur. Primum decretum est alicuius rei prohibite regulariter. vel promissae regulariter in certo casu facta prima prohibicio vel promissio referendo singula singul. Secundum decretum eodem modo describitur. nisi quod ibi ponitur secunda prohibicio vel promissio. et taliter dicitur primum rescriptum secundum. Quod interponitur primum decretum et non secundum. quod in aliquibus non est opus secundo. ut no. in. c. quoniam frequenter. §. in alijs. ut licet non pretest. in glo. super verbo. constituitur. et illud decretum habet locum in actione reali vel personalis. licet diuersimode. ut dicto. §. et. §. se. et interponitur ante litem et post. et quatenusque aliquid contumace existere adhuc non ita liquet de causa que diffinitiva sententia valeat terminari ut in d. c. quod. palle. Decretum secundum est secundum iussus iudicis que licet bona alicui propter contumaciam possideri que prius de primo decreto detinebantur. ut de eo que mittitur in pos. c. ij. in glo. vlti. et habet locum secundum quod dicitur in actionibus personabilibus tamen. quod secundum Bernardum in glo. vbi supra in realibus solum lapsus anni constituit missum. ex primo decreto verum possessorem. nec est opus secundo. secundum alios tamen habet locum tam in realibus quam in personalibus. de hoc plene no. Bernardum in. c. contingit. de do. et contumacia. in glo. vlti. Vel sic secundum Iudocum de roma. Est prima iudicis aggrauatio punitiva contumacie. et sic suo modo diffinit secundum decretum. et secundum non potest interponi nisi contra latitantem. et latitatio est debitoris absconditio fraudulenta in damnum creditoris. l. fulcim. §. si quis possideret. ff. ex qui. cau. in pos. eatur. quod est verum nisi prius lum sit in mora. tunc enim interponitur secundum decretum contra non latitantem debitorem. et no. Jo. an. in. c. consultationibus. de offi. dele. in nouella. et Bal. dicitur i. c. de m. va. que cotra. e. in vltimo seu. Sed virum secundum decretum sit sententia interlocutoria vel diffinitiva effectus est magnus. ut in. c. cessante. de appel. et. l. quod iussit. ff. de appel. vbi per Bar. et. C. de epi. aud. l. ij. per Bal. et. l. si. finita. §. si forte. ff. de dam. infec. vbi per Dy. et varie loquuntur. Sed Iudocum de roma dicitur quod secundum decretum est sententia interlocutoria. alleg. glo. singulari. in. l. prout. ij. cum autem in verbo. ad modum. C. de his que ad ecclesiam. confu. et probat rationibus. nam sententia diffinitiva non potest dari contra minorem. ut in. l. cum et minores. C. si aduer. rem iudi. Sed secundum decretum patitur minor. l. si minor. C. de bo. au. in. pos. ergo non

est diffinitiva, sed interlocutoria. Preterea diffinitiva non fert lite non contestata. l. si. ludo. C. de tem. ap. et. l. pbatā. cum similibus. Sz fm decretū sic. vt in. l. cū pponas. C. de bo. auc. ludi. pos. Ex hoc igitur iustificat dicunt singulare Inno. c. dilecto. de p. sig. vbi vult qd quicunq; iudici cōstaret secretū interpositum esse iniustū pōt illud reuocare. Qd etiam tenet Bar. in. l. nō videt. j. ff. de iudi. l. i. cet canoniste cōmuniter reprobat p̄fatiū dīctū Inno. et male. Nec Ludo. de roma in suis singularibus. Et no. qd fm Inno. et Hosti. differūt decretū. auctoritas. p̄sensus. iudicium vel collaudatio. Nā decretū est sententia qua iudex cōtractū iustū futurū fore decernit auctoritatē suā interponēdo vltimū mittendū declarādo zc. Sz auctoritas est assensus auctorisabilis qd cōpetit sibi ex publico officio iudicis vel legitima administratiōe. vt tutori et curator. Cōsensus autē sine collaudatio est multoz volūtas ad q̄s res p̄tinet sū iuncta. no. Jo. an. in glo. magna. in fl. c. j. de re. ec. alie. l. i. vj. et ibi vide iura de hoc.

Decretalis eplā est in q̄ papa ad cōsultatiōem alicuius rēdet. de rescp. c. j. siue solus siue de p̄silio fratru. vt de elect. bone memorie. j. Vñ. decretū statuit decretalisq; rēdet. sed canon est p̄stitutio ecclesiastica vel statutu in p̄silio generali editū. Vñ Cōstitutio alia ciuilis qd dicit decretū forense vltimū. Alia ecclesiastica qd dicit canon. Et p̄stitutio dicit duplici. Vno mō cōiter. et sic cōprehēdit oēs decretales. l. et decreta. Alio mō stricte. et sic p̄stitutioes dicunt p̄ncipū. leges populi romani. edicta p̄toz vel etiā iudiciū. Quia dicit iudex citare tribus edictis. Et de differētia hoz noīm decretalis eplā. de decretū. canon. dogma. mandatū. interdictū. et sanctio ē glo. sum. di. iij. Itē no. Archi. fix. di. sup. glo. sum. in fl. qd decretalis eplā aut diffinit. aut imperat. aut phibet. aut p̄cat. aut indulget. Et sic qd illoz modoz necessitate inserat ponit ibi.

Decurio dicitur qd decimā p̄te de bonis ducit. vlt qd est sup. decē milites p̄stitutus i curia dñoz vel p̄ncipū. sicut centurio sup. centū. qd alis etiā vocat e centenari. Et vtunt illo vocabulo theologi. qd dicit in machabeoz qd Iudas p̄stituit duces p̄ter tribunos et centuriones. Beda tñ dicit sup. illud Lu. xxiij. et

Bar. xv. Joseph nobil' decurio. qd decurio vocat iō. qd ē de ordine curie et officio curie administrat. Qui etiā f̄z eū dicit curialis a pcurādo qd pcurat mūera ciuilia et curialia. Vbi de h. ff. de decu. et fili. eo. Quidā autē dicunt decuriones appellari ex eo qd cū ciuitates et mancipia cōstruebant culusq; loci. grā p̄siliū. decima ps hoīm p̄ia colligebat. vt. ff. de p. sig. l. si pupill'. Etiā qdā dicunt decuriones esse ex eo qd cū colonie ducerentur. decima ps eoz qd ducebāt p̄siliū publicū cum p̄stuebāt. et decuriones vrbis romane a munerib; excusant. vt. C. e. ti. l. xj.

Decusate. i. ornate. vñ dicitur ille decusate loquitur. i. ornate.

Dediticia libertas fm Azo. in sum. e. ti. hodie sublata ē. sz olim eoz dicebat dediticia libertas qd sic sequebant vt toto tpe vite sue seruillū iugo detinerent. post mortē p̄o erant perent in libertatē. vt colligit in. l. vnica. C. de la. li. tol. et insti. de success. liber. §. vl. et. l. vnica. C. de dedit. li. tol.

Dediticij liberti olim erāt et dicebant hī qd se debebāt timore rōne et destructiōe sua talē libertatē cōsequebant. Et dicebant liberti forte p̄pter spem libertatis. vñ veri liberti vocabant. qd fere liberi erāt. licet seruire cōgerent. hodie p̄o nō sunt. et sic hoc nomen dediticij nihil significat p se vel ad functionē sicut chymera. Nec illa libertas est vñq; in vsu frequēta. put. bec oia ponit Azo i su. C. de dedit. li. tol. Erāt autē hī pessime cōditionis. qd toto tpe vite sue erāt serui et i morte liberi vt dicitur est. vt insti. de liber. §. libertinoz aut. Et dicunt doc. qd tales nō erāt serui. sed coacti erāt ad seruendū. et erāt induci ex. l. bellascētia. qd etiā multa alia. s. mala induxit. vt in glo. insti. ti. palle.

Defalcare est aliqd ab aliq iure debito insolutū cōputare. Vlt de iure aliter dicit defalcare ad modū legis faulane. iuxta notata in st. e. ti. sup. rubrica.

Deductio est defalcatio vel sepatio. qd deducere separe dicitur.

Defensor est ille qd sine mādato cautione p̄stituta de iudicato solui aliū defendit. vel ei de fensionē se offert. vt. ff. de pec. l. si pcurator §. si. et. l. si defensor. cū ibi no. et insti. de his per quos ag. po. §. si procurator. et. §. alijs. Et vide ibi Spe. in quibus causis interueniat vel non.

Defensores ciuitatus fm Azo. in sum. eo. ti. sunt hi q in oibz tāq patres poti⁹ q vt iudices se hie dicūt. vt ita nomis sui vtiā offi- cio. C. eo. ti. l. iij. et in aut. vt iud. sine quoq suffra. s. eos. Constituit aut defensor ciuita- tis decreto. cū remunerādo sine electōe pos- sessionū in illa ciuitate p̄sistentiū. vt in aut. eo. ti. s. nos g. in decreto. col. ij. Inest autē officio defensoris hui⁹ p̄bere auctoritatem qū agit apud eū ex volūtate p̄tū. vt ado- ptio. emancipatio. manumissio testamētoz. vt in aut. eo. ti. s. sed neq p̄prios. Itē dona- tionis insinuatio. in cōtentiosa aut reddi- tione habet cognitiōē vsq ad. ccc. aureos vt in aut. palle.

Defendere est vicē dñi subire. vel illud face- re quod faceret dñs. in. l. p̄alle. s. et iudē- care. et olim vsq ad. xl. annos potuit. vt. C. eo. ti. l. ij.

Deferre aliqū est eū accusare. Sed deferre alicui est grates et reuerēcias sibi facere. vt ff. de accu. l. libellis. Et sic dicim⁹. plus deo deferendū est q̄s homini. de sen. excō. c. rela- tum. xj. q. iij. quisquis metu. et. c. iulianus. Differunt tñ deferre et accusare in hoc. qz deferre fit reo absente. sed accusare fit reo p̄sente.

Deferre iuramētū est aliqū artare vel astrin- gere ad iurandū. et qñqz defert a iure: qñqz a iudice qñqz a p̄te: qñqz etiā delatio a p̄te parti refert. de oibz his nota. C. de iureiur. l. ij. Pōt autē ipm deferre maior. xv. annis. etiā minor ipm deferre nō p̄hibet. dñ saltē cōditio sua nō peior fiat: sed si ledat restitui- tur. ff. de iureiur. l. nā postea. s. s. si minor. Etiā p̄familias nō filiū familias. C. d iu- reiur. l. nec fili⁹. Itē liber nō seru⁹. ff. e. ti. l. multo magis. als q̄nto magis. in fi. Itē cō- pos mēris nō p̄dig⁹ nec p̄siles. vt. l. tutor. s. p̄dig⁹. ff. e. ti. l. z. ff. de rebz q̄ ad nup. p. Si aut administratiōz adiit tāqz p̄curator licz ei iuramentū deferri i tribz casibz. s. si specia- lem habeat administratiōē. si in rē suā sit datus gl. si generalē z liberā habeat admini- stratiōē. vt. ff. de iureiur. l. i. iusiurandū. s. si tibi. et. l. se. Et ep̄s bz hanc administra- tiōē q̄ ad ea q̄ alienari possunt. Cui autē deferat dīcendū est fm Hosti. q a p̄te par- ti defert qd vocat fm eundē iuramentū vo- luntariū vel extraiudiciale. Verū aliud est necessarium z iudiciale. scz qñ iudex parti

defert. vt. C. de iureiuran. l. iij. s. bone fidei. Vide de hac materia Hosti. in titu. de iur- reiur. sub. s. de iuramento assertorio. quasi per totum.

Defectus. hui⁹ dictionis significatū clarum est: et significat qd impositio significare dī- ctat. s. defectū realē. s. defect⁹ mo di vel cōdi- tionis p incōplemēto habet put ex natura cōditionis vel modi vel quis alio signifi- candi mō inferi vel significare cōcludit. vt dicēdo. p̄mitto: instituo vel lego tibi decem si capitolū ascēderis infra mensem: et p̄ te stat q̄ minus ascēdas parēdo p̄ditioni z nō vis imo recusas exp̄sse si mēsis labit cōdi- tio vere est defectiua. et hic defect⁹ signat dī- spositionē defectiua. l. q̄ beres. s. si. p totū. ff. de cōdi. et demon. Si aut legatario vo- lente implere heres impedit: tūc defect⁹ iste significat implementū cōditionis. et p̄ hec purificationē dispositiōis. i. iure ciuili. ff. d cōdi. et demon. Si aut terti⁹ ipedit impleri tūc si iuste significat impletā. l. tici⁹. eo. ti. l. terti⁹ iniuste impedit z est soluēdo habet p̄ defectiua. l. inde neraci⁹. ff. ad. l. aql. Sed iste terti⁹ nō est soluēdo hī p̄ iplera. ar. l. si. ff. de eo p̄ quē factū est. in pñ.

Defunctio est a debito liberatio. inde defun- ctus. i. liberat⁹. Scdō idē est qd mortu⁹ vt capitl. C. ne de sta. defun. l. post quā. et p to- ti. Et forte dīz iō mortu⁹ defunct⁹: qz libera- tus a miseria p̄ditionis humane.

Defunctorie z p̄functorie idē sonāt qd trāsī- torie vel cursorie.

Degradare est deponere de ordine. vt. lxxij. dī. dictū. Qualiter aut habeat fieri degra- datio nō. de pe. c. degradatio. l. vj. Nā des- ponere fit simpliciter p̄bo: sic suspendere. degra- dare aut cū solēnitare.

Deierare est false iurare. c. in lris. de testi. et c. lras. de p̄sump.

Delator est idē qd accusator. vel q bona alio qua tāqz vacatā fisco denūciat. l. manifes- stat. vt. v. q. vj. delatori. vbi bēs q̄ aut līn- gua capulet. aut p̄fūcto caput amputet et sequit. Delatores aut sunt q̄ ex sua inuidia produunt alios.

Delegatus est cui causa cōmittit terminan- da vel exequēda vices delegātis rep̄sentās et in iurisdicōe nihil p̄pū habēs. vt. ff. de offi. eius cui man. est iur. l. ij. in fi. et. l. iij. de offi. dele. sane quia. et. c. cu3 olim. et Hosti.

in sum. eo. ti. vel sic. Delegatus est is cui a summo pontifice vel ordinario vel delegato pncipis causa committitur. Item inde venit subdelegatus: qd dicitur respectu delegati. Item is cui pncipiū cause vel mediū committitur: et sic iudex pncipiū dicitur pncipiū. vt. c. sup. qstionū. §. porro delegatus. eo. ti. Delegatus tñ pncipiū delegare pot pncipiū mediū et finē. in. §. intentio nis. c. sup. qstionū. palle. Vel fm spe. eo. ti. in pn. est is q ex alteri commissione recipit alicuius cause iudicialē cognitionē. nā et subdelegatus ē cui p aliquē habentē iurisdictionē nē demandat in iudicio aliqd vel extra iudiciū faciendū nō iure pncipiū sed de iure mā dantis. Et differt a surrogato et pseruatore. Nā surrogatus bz iurisdictionē iure pncipiū et merū imperiū: sic iudex pncipalis cui surrogatus. Sz cōseruator nullā bz iudicialē cognitionē: sz tñ potestātē sup. notorijz et manifestis. c. statum. §. d. offi. dele. li. vj. Iudex autē delegatus bz iurisdictionē in ecclesiasticis psonis: nō pncipiū sz a supiore committitur. vnde Boffi. i. sum. eo. ti. Et delegatus i cā sibi delegata maior ē ordinario. d. offi. dele. sane. ij. et de offi. ordi. pastoral. qz talis vices gerit delegatus. et pncipiū pellere epm rebellē p sniaz suspensionis vlt. interdici. vt. c. sane. pall. Delegare plura significat. Primo est aliquē iudicē loco sui et auctoritate sui iudicaturū pstitui vel substituere. vt. l. pncipim. C. d. appel. circa mediū. z. l. scilicet. Qñqz autē est i locū suū vel vice sui alii reū creditorē dare vel cui iusserit creditor. Et hō mō inter delegatū et eū cui fit delegatio oportet interuenire stipulationē vlt. ptestationē. his em modis fit hec delegatio. vide. l. delegare. ff. de noua. et Azo. in sum. eo. ti. de noua. Delegare em possum. id ē vice mea debitorem meū dare creditori. et ex delegatiōe liberoz ego a creditore meo. et exstinguit ipa obligatio q tenebar. vt qñ tibi sum obligatus. et alium habeo debitorem mihi obligatum: et istū tibi assigno. et debitū ab eo recipias te et ipso volentibz. hec ē delegatio qdā.

Deliberare est factū diligēter tractare. vel in mēte reuoluere: vlt. cū amicis suis explorare. an expedit sibi illud admittere de q qrit. puta hereditatē agnoscere vel adire. vt. l. si aristoteli. in pn. ff. de iur. deli. Dat autē deliberandi tpus hereditibz institutis. vt. l. si plures. ff. de iur. deli. Item tutoribz. vt. l. aut ptoz. ff. eo. ti.

Et curatoribz eoz. Item hereditibz ab intestato venientibz. vt. l. si qd heres suus. ff. e. ti. Dat autē ad hō tps ab ipatore vsqz ad annū. Sz ab alijs iudicibz vsqz ad octo vlt. ad nouem mēses et nō vltra. vt. C. d. iur. deli. l. si. §. sed. qz sed nō min⁹ tribz diebz. ff. e. ti. l. i. §. si. Est autē defect⁹ deliberatiōis: qz interim bona nō debet minui nisi cā cognita. vt. ff. e. ti. l. aut ptoz. hōmō autē deliberatio hodie nō est necessaria si qd inuētiariū fm leges facere voluerit. vt. d. l. si. §. sed quia. De hac materia vide Azo. in sum. ti. de iur. deli.

Deliberatio est puida cause circūspectio cū q rō totū agit. et furor sibi nō vdicat. xj. q. iij. illa ppositioz. et. c. se. q etia indiscussi hōmīnū calores pnt refrenari. Et in sentētijs ferendis maxie est necessaria. ij. q. vj. antez rloz. xj. q. iij. cū apud.

Delictū dicitur qd delictū. Et nota put sup te tigl in pbo cōtract⁹. q sic actionū qdā pueniūt ex ptractu vel qst ptractu. Ita actioz nū qdā pueniūt ex delicto: alie p ex qst delicto. Ex delicto pueniūt actiōes vbi delictū psonē vere et directe cōprehendit. vt est videre i furto rapina homicidio. Ex qst delicto: vbi psonē delictū ē et directe nō pprehendit sz interpretatiue vlt. iur. fictiōe. vt si iudex p iperitiā suā male iudicauit tenet parū ti quā lesit ex qst delicto. Item si tenes in domo vlt. officio aliquē prauū hōiem q dānū dedit mihi teneri ex qst delicto: eo q in culpa sis vredo maloz hōim ope. Et ē delictū desertio boni. pccm pō prau⁹ actus. Sed crimē est pccm qdē accusatiōe et damnatiōe dignissimū. Hec ē differētia sz Aug. lxxxj. di. c. j. Et nō de pe. di. j. si pccm. Et p Joh. an. in regula pccm. Et p differētia int delictū et pccm est bona glo. i. l. j. C. si aduer. de lic. vbi dicit Accur. Delictū ē gen⁹ generalissimū siue veniat ex aio siue nō. Crimē vero gen⁹ subalternū. Cōtinet em sub se furtū. adulteriū et alia q ex aio pueniūt. l. ex pscia Demens ē q nescit vlt. nō pnt expmēre qd volit aut nolit. c. pastoral. de cler. egro. lib. vj. vbi bon⁹ tex. et glo. ibi sup pbo remittit. Demoliri ē dissipare vlt. destruere. Mat. vj. Thesaurizate vobz thesauros i celo. vbi tinea non demolitur. Demonstratio idē significat qd ostensio. Nā omne verbū vlt. factū p qd aliqd ostendit de mōstratio dicitur. Jo dic tex. in. l. certū. ff. si cer.

petat. Tertū est qd noie pprio vel alia demōstratioe q vice nois pprie fungit. oñdit. Et sequit. nō refert an pprio noie res appellet vñ digito oñdat. Et licz falsa demōstratio nō sit demōstratio. tñ ex ea qñqz sumit significatū ad inuālidandū actū q alis ea nō expssa esset valid. pñbī grā: testator dicit. Lēgo vxori mee vestē q causa ei parata ē. hec pba q cā ei sunt demōstratiua. Sz pone q nihil ē paratū cā ei: tūc demōstratio est falsa. Et dicit tex. in l. qñtus muci. ff. de au. et ar. leg. q nullū est legatū. Sec^o si diceret vestē meā purpureā q cā ei facta ē. qz licet demōstratio sit falsa: tñ apparet de re legata p pba pcedētia. vt in l. qñtus muci. pal. Itē si dicat. lego dotē si nihil sit i dotē nullū ē legatū. qz si demōstratio est falsa nō demōstrat nō apparet delegatio nisi p demōstrationē. l. iij. C. de sal. cau. adiec. le. Sec^o si dicat. lego centū q in dotē accept. nā tūc valet legatū. licz demōstratio sit falsa: tñ apparet de re legata. Itē dīcēdo. Ticiū filiūz meū herede instituo i casu q nō est fili^{us} mī: hī nō valet institutio: licet pster de psona. tñ volūtas testatoris fuit instituere filiū. et sic illū Ticiū nō filiū instituere nō voluit. q nō valet. vt in l. si p. C. de here. insti. Silr ibi. Instituo Ticiū fratrē meū si scio nō eē fratrē: licet vñ fratrē fraterna dilectioe dīlī gā eū nō valet institutio. l. nemo. S. j. ff. de here. insti. Itē ibi. Lēgo decem q sunt in arca: si sunt in ea tñ quinqz: valet legatum ad illa quinqz. l. si seruus. S. qui quinqz. ff. de leg. j. et si nihil est in arca legatū nō valet. Sed ibi. Lēgo decē q debeo: si nihil debeo adhuc valet legatū. l. si sit. ff. de le. j. qz licet demōstratio sit falsa: constat tñ de re legata. nā falsa demōstratio nūqz impedit legatū vbi cōstat de re et volūtate. Itē ibi. Lēgo Scio decē q Tici^{us} mibi debet. si Tici^{us} mibi nihil dō nō valet legatū. l. si sit. supra alle. Rō. qz ex h legato significat cessio actiois legate. nō ē volūtas. x. legare Scio sed cedi actioē sibi Ticiū. mō si nihil dō tici^{us} nō pōt actio cedi cū nihil sit in legato Idē digito demōstrādo. Lēgo hūc equū et est bos nō equus valet legatū. silr etiam valeret pmissio talis. vt no. in l. q extrinsecus. ff. de ver. obli. qz p demōstrationē cū digito pstat de corpe nisi aliūde appareret nisi credidīsem equū fuisse z bonē n fuisse

legatur. Sz ibi. Lēgo bonē meū: nō est bos sz equus nō valet legatū. l. si qz in fundi vocabulo. ff. de le. j. si tñ appareret de volūtate. vel qz istū equū solebat vocare bonē forte qz ibat lēte: qz habebat grossū ventrē tūc valeret legatū. vt. l. si qz in fundi vocabulo. Itē qdā habebat duos fuos: stichū fullonē. et pampbilū pistorē. sic legauit. Lēgo vxori stichū seruū meū pistorē. qz eorū debebāt an stich^{us} vt sic falsa demōstratio p nomē pistoris nō noceat. an pampbil^{us} pistor vt demōstratio p nomē stich^{us} nō noceat. dicit tex. q si testator p se sciebat nomē pprū cuiusqz serui tūc ille seru^{us} debet cui^{us} nomē pprū expssit. et dicit in artificio errasse. Si at nō vere sciebat nomē cuiusqz tūc debet pistor. et dicit in noie pprio errasse. vt in l. q habebat. ff. de re. du. Itē ibi. Seru^{us} cōmunis ē tici^{us} z meū. stipulet dñis suis. Dicit tex. q refert an dicat dñis suis simpli cter. an dicat tici^{us} z meū simpli. an apponat vtrinqz noia ppria z appellatiua. Itē si tñ ponit noia appellatiua dicendo dñis meis: videt eis stipulare vt dñis. iō si sunt dñi p ineqlibz portioibz. ita eis inequalitē acqrit si ppria noia. tūc licet sint ineqlit dñi eis acqrit eqliter sic vñ in solidū noiatm stipulare. si p vtrūqz scz noia ppria z appellatiua refert. qd nomen pcedat an ppriū vel appellatiuū. Nā si ppriū pcedit eis equa liter acqrit. si appellatiuū pcedit: tūc acqritur eis pū sūt dñi. l. si seruus cōmunis. ff. de stipu. ser. Itē ibi. Iudex pcpit seruienti vt ceter petri iohānis: ipe citat petrū martinū sub noie petri iohāis. Dicit q si hic citatus sub noie petri litigabat corā illo iudice et in illo litigio iudex fecit eū citari: valet citatio. qz cōstat de corpe. et q de illo tam iudex qz ps litigās egit. Idē dicit si nō litigabat corā illo: sz cōter sic vocabat. qz tā iudex qz ps litigās se retulit ad illud corpus. qz sic cōter vocabat. licet i rei veritate alio noie vocet. Itē si nō cōmuniter sic vocet: sed est de illo maleficio vel debito. de quo qrit reputat obnox^{us}. qz tā iudex qz ps aduersa de tali sentit. Nō obstat de Isaac qui bñdixit Jacob z anim^{us} referebat sup esau. nā anim^{us} suus ferebat sup illo corpe quod erat iacob. licet crederet q esset esau. z ideo tenuit bñdictio in iacob q pcedebat ex antmo et facto ipius isaac benedictiois. secus

in citatione q̄ sit p̄fuerit, et nō p̄cedit nisi ex animo iudicis, l. si, C. de exhi. re.

Denūciare est crimē alicui⁹ supiori nūciare: ita q̄ p̄positio de augeat denūciationē, vt in fi. ff. de positi. l. j. in pn. Hosti. aut in sum. ti. de accu. et rubi. de denūc. §. j. dīc. de cōme facta dilatio ad p̄niam agendā, vlt̄ aliā legitimā penā imponendā, vlt̄ etiā ad vtrū q̄, et in §. se. ipe distinguit q̄ndā denūciationē, dīcēs q̄ quedā est denūciatio penitētiālis z euāgelica, et ad illā q̄libet admittit, quedā p̄o iudicialis z canonica, et ad illaz nō q̄libet admittit, vide ibi de illa. Et i res per. Jo. an. c. nouit. de iudi. et Boff. in sum. de accu. dīcīt q̄ mandatū euāgelicū si peccauerit. ij. q. j. extendit solū ad illos q̄ i magistratu sunt positi siue clerici siue laici, ar. xxij. q. iij. duo ista noīa, xvij. q. iij. de p̄sby. q̄ ad alios aut est p̄sby. et h̄ est verū in p̄cto cōmisso, nā in cōmittendo oībus est p̄ceptū, xxij. q. v. hoc videt. Et dīc Boff. se approbare dīctū Jo. an. et q̄ q̄libet admittit ad denūciādū dū bono zelo denūciat, de sen. et re iudi. cū. j. a. s. līc ifames z irregulares non tñ admittunt criminōsī q̄ sua crimia nō correperint p̄sumit q̄ malo zelo denūciēt aliena. Distinguit tñ dīcēs denūciationē de p̄cto cōmisso eē euāgelicā. S. cōmittēdo canonicā ad quā q̄libet admittitur, vt de cogna. spl. tua. Et sufficit q̄libet q̄ noticiā, vt i. c. h̄ videt. p̄al. Nec turpitudō p̄pria obstat i sp̄salibz. Preterea nec i pedit iuramentū p̄cedēs, xij. dīl. nerui. Et no, q̄ nō seq̄r. iste denūciat⁹ ē excōicat⁹ p̄blice, et ne dū in iudicialibz sed etiā in extra iudicialibz euitari, z a legitimis actibz remoueri dīc. ḡ est excōicat⁹: q̄ forte excōicatus nō ē, vt si p̄ appellationē legitimā snia lata sit i eū: nō tñ fuit vt debuit p̄secut⁹ appellatōne eādē infra tps ab hoīe vlt̄ iure statutū ad ipam p̄sequendā, c. līcet. de sen. excō. li. vj.

Deniqz, no. Archi. xij. dīl. deniqz.

De plano aliqd dīcī fieri qd iudex sine figuraz z streptu iudicario facit, de cur. p̄bi signi ficato hēs hodie plene de p̄. sig. i cle. sepe. Archi. de elec. c. indēstratibz. li. vj. sup̄bo streptu z figura. Et de accu. c. sic olim. vbi statuit p̄sone idonee simplr z d̄ plano absqz vlla iurisdicōe sollicitē inuestigātes, dīc ḡ iudex aliqd facere d̄ plano, qñ scz nō est i p̄sistorio, vt. l. residēs i loco q̄ iudicare cō

sueuit aliq̄lter instruat⁹ sine iur̄ solēntate aliqd facit: statuit aut determinat.

Deportare ē aliq̄ p̄petuo exilio dānare s. relegare ad tps. vt. ff. de interdic. l. ve legatōri. §. dīfferētia.

Depositū fm Hosti. e. ti. est qd custodiēdū alicui vel alicui⁹ fidel datū est vlt̄ creditū. i q̄ dīc q̄ recipit maximā diligentīā h̄ie, qz in deposito h̄bīt re obligatio. Insti. q. mo. re. §. ob. §. pe. Et dīc depositūm clericos: cōmodatū p̄o intervulgares. Rel aut depositū sic z cōmodate dūm retinem⁹ vt. ff. cōmodatū. l. rei cōmodate. Et dīc fm Hosti. a de et positū: sic q̄ p̄positio de augeat, vel dīc a de. l. de orsz positū. al. s. seorsū positū. s. a deponēte, vt oīdāt torū fidei eius cōmissum apud quē ponit q̄ ad custodiā, z videt sepa ra custodia a deponēte. Est ḡ aliud pono: alio depono, vt. ff. co. l. j. Quid sit actio de positi directā z p̄ria, req̄re s. actio de positi.

Depositari⁹ ē apud quē res aliq̄ deponit custodiēda. ita sumit i aut. s. iā. C. de positi. Et differt a seq̄stro, qz depositari⁹ ad h̄ p̄cise tenet, vt depositori re restituat, Tenet etiā maximā diligentīā adhibere, s. seq̄ster neu⁹ rri litigantū tenet p̄cise esse restituere, sed indeterminate illi q̄ vicerit.

Derelictū dīc illud qd caret possessore: vlt̄ qd in nulli⁹ ē possessione, vt insti. de re. diu. l. §. hoc amplius, circa fi.

Derogare ē diminuerē vlt̄ in pte tollere vlt̄ de trahere, vt. ff. de p̄. sig. l. derogatoz. Et differt ab abrogare ibidē. Re. s. Abrogare.

Desidere est discordare.

Desertoze dicunt clerici q̄ p̄rie eccl̄ie mīni sterijs destituti ad alia vicio fuge se trāsserūt vel p̄fugerūt, vt. xij. q. ij. placuit. et h̄ fm cano. S. fm leges desertoze dicūt mīlites vicio fuge suā militiā deserētes, vt. C. e. ti. l. j. et. ij. li. xij.

Deseri⁹ ē loc⁹ nō habitat⁹ penit⁹ neqz cultus vlt̄ra memoriā hoīm, vt. c. j. de p̄. sig. li. vj.

Desuetudo z p̄suetudo differūt fm Bar. in l. d̄ q̄bo. ff. de leg. sup̄ p̄. desuetudinē, nā cōsuetudo ē qñ sit p̄ legē p̄ ipam p̄suetudinē. S. desuetudo qñ nō vtimur aliq̄ lege i iure posita, d̄ h̄ no. i p̄mio insti. z i glo. l. p̄al.

Detestari ē absentī denūciare testibz adhibitis, vt. l. subsignatū. §. j. z. l. se. ff. de p̄. sig. aliter aut detestari ē facta alicui⁹ abrenūciare spernere vlt̄ abominari seu nō approbare, vel ē

execrare vel describi res aliq̄s et eas q̄ q̄les
et q̄ntē sunt sc̄pto cōprehendi. vt. ff. l. pal.
Detestatio ē cū testibz facta denūciatio.
Deus est yna ps assis q̄ et. xj. vncijs pficif
insti. de her. insti. s. hereditas.
Deus dedit est p̄p̄iū nomē. c. tāta. de symo. si
militer deodat. e. ti. c. l. ij. Et sic nomē p̄p̄iū
diuersimode cōponit. Q̄nq̄ ex noīe et p̄t̄o
cipio. q̄nq̄ ex noīe et verbo. q̄nq̄ ex p̄noīe
p̄bo et nomē. vt. quuldeus. vt. c. j. de iudi.
nec valet ar. ab etimologia noīs p̄p̄i. qz
ad placitū iponit. S. noīs appellatui q̄n
q̄ sic. s. negatiue. vt. l. si q̄s i fūdi vocabulo.
ff. de le. j. p̄z in noībz mutuū testamētū.
Dextrans ē ps assis q̄ et. x. vncijs pficif nec
respicit totū. vt in. s. pall. Reque sup as.

De D

Diacon⁹ grece d̄r mīster latine. qz sicut in sa
cerdote p̄secratio ita in diacono ministerij
dispensatio habet. Et hypodacones grece
dicūt subdiaconi latine. qz subiacet p̄ceptis le
uitarū. Et apud hebreos nathinei vocant.
vt b̄z. xj. di. clerici.

Diascoli vel diascoles dicūt s̄s̄ij. i. dictato
res vt distinctores legis. hoc ē publice rō
nis. Et fm s̄ accipit in glo. de tabulis sc̄rt.
vel p̄t̄. C. li. xj.

Diadema p̄p̄ie ē corona īptalis. Et ē solū d̄
auro et lapidibz preciosis. a dia. i. duo. et de
mo. qz ex sui rotūditate p̄ncipiū demit et f̄i
nem. fm Jo. an. in cle. romani. de iure iur.

Diabol⁹ idē est qd̄ demō. a dia qd̄ est duo et
bolus morisus. q̄s moris corp⁹ et aīam. et
creat⁹ ē bon⁹ s̄ ex libero arbitrio fact⁹ ē ma
lus. imo adhuc b̄z liberū arbitriū. s̄ illud ē
tū ad malū. alioq̄n nō demereret et q̄tidie
peior efficeret. S̄lī angel⁹ b̄z liberū arbitriū
q̄ q̄tidie meret et melior fit. s̄ ḡ ad bonū
tū. Nō p̄o b̄z liberū arbitriū ad bonū et ad
malū. fm glo. xxiij. d̄. i. noīe d̄ni. vbi tex. d̄
cit qz si i p̄secratioe ep̄i q̄rendū ē p̄ multa si
credat qz diabol⁹ nō p̄ ordinationē s̄ p̄ ar
bitriū fact⁹ ē mal⁹. qz s̄ q̄libet credere tenet

Dictatores olim dicti fuerūt q̄ summū ma
gisstratū gerebāt. q̄rū erat i maioribz causis
inias ferre seu dictare. vt. ff. de ori. iur. l. ij. et
p̄lo dicūt auctores. q̄rū creati fuerūt tres
a romanis post cesares.

Dirio est idē qd̄ p̄as. vt. ff. de ori. iur. l. ij. s̄.
capta. et. ij. q. vj. c. a iudicibz. ad fi. inde iurū

dictio. et cōponit ab hoc noīe.

Dietā in vna significatioe est cenaculū q̄ die
magis q̄ nocte solēt hoīes residere. vt. ff. d̄
dona. l. l. lucr⁹. vel domūcula p̄structa i ortis
p̄ colligēdis fructibz seu oblectatiōis gr̄a.
ita capif i. l. senat⁹. s̄. marcell⁹. ff. de le. j. In
alia p̄o significatioe d̄r spaciū vni⁹ diei. l. la
p̄. tertio ē vni⁹ diei opatio. q̄rto ē vni⁹ diei
certa et determinata comestio. Et d̄rnet at̄ diez
ta legal. et. miliaria italica. Dietā vulgarē
d̄r illa q̄ b̄z fm p̄suetudinē regionis.

Dietarij dicunt q̄ in cenaculo alieno se d̄r
gūt aīo furadi. a dietā fm p̄mā significatio
nē sic dicti. et sic exponit in. l. sacularius. in
pn. ff. de edl. edic.

Diffinitiva inia. Reque in sentētia.

Difficile d̄r q̄nq̄ qd̄ nullo mō fit. ij. q. vj. b̄z
duū. s̄. si aduersus. et glo. si. de testi. c. p̄ntiū
exponit de facili nō. i. nullo mō.

Digestū fm Azo. in sum. de ve. iur. enucl. d̄r
legal liber. q̄ alio noīe vocat p̄adecta seu li
ber pandectarū. ex eo qz oēs disputatiōes et
decisiōes legitimas i se b̄z et q̄ vndiq̄ col
lectionē i sumis recipit i centū q̄nquaginta
ta pene millia p̄suū totū op⁹ pficiēs. et i q̄n
quaginta libros p̄tales digessit impator.
Collect⁹ aut̄ fuit iste liber ex veteri iure qd̄
ab vrbe romana p̄ditū. et a romulū t̄pibz
qz ad t̄pā iustinianī fere p̄ mille et. cccc. an
nos p̄fusa statutū obtinuit. Et ex̄debat i
duo millia pene librorū. et trectes cetera mi
lia p̄suū vt r̄uorū. vt p̄z de ve. iur. enucl. l. ij.
s̄. cū oīa. Quare aut̄ p̄adecta diuisa fuit in
tres libros vt volumia. q̄rū p̄mū vocat d̄i
gestū vet⁹. secundū ifortiatū. tertū digestū
nouū. Rō. qz duobz īpatoribz nūcupatis s̄
noīe: Frideric⁹ postea maturi⁹ ruminatū ē
s̄ scribit p̄ duplex ff fm q̄sdā. Dicit at̄ pan
decta a pan qd̄ est totū. et dec̄ta doctrina.
qz ibi ē tota doctrina oīm iur⁹ cōsultorū. vt
in. s̄. pall. cū oīa. et in pe. insti. Sed vocat
digest⁹ iō. qz oīa decidēda ibi digerunt et
solunt fm Azo. Accur. Dy. in pn. insti. Et
no. Jo. an. in pe. cle. qz digestus capif alibi
p̄ decoctū. xxxv. q. i. r. aplice. de p̄e. d̄. v. ne
tales. et. c. p̄ce. Quidā dicūt qz iste liber oī
p̄ duplex dd. scribebat. vel p̄ d et g. sed po
stea p̄ vicū scriptorū corruptū sit. Sed p̄t̄
ma rō apparet melior. s̄ qz digest⁹ scribebat
p̄tra morē oīm legalū librorū p̄ duplex ff.
q̄nq̄s ille duellē nec in pn. nec i fine huius

nomine digestu ponant. ideo qz ille liber
fuit digestus secundario p duos fridericos
impatores a quoz cuiuslibet noie sumpta
est prima lra. et sic erunt duo ff. licet illa ro
alijs no placeat. qz neuter illoz imperato-
ru aliqd fecit exceptis paucis constitutibz
positis i vltis feudoz. Dicunt g esse viciu scri-
ptoz. Et vn^o illoz libroz noiatu e infor-
tiatu. qz cu rome esset studiu amissum z bo-
nonie inoleret z ei⁹ recuperatioe facta Ra-
uennae cu esset amissum ius e redditu. forte
cu multa assint q deerat. et sic sumit in p val-
de. Alij dicunt q fortes leges i eo sunt. z certe
z i veteri. aliq ab inuetoze seu auctoze sic no-
minatu dicunt. Vel dz q noia magistralia
sunt qre no est de eis disputandu. qz relinq-
tur ptiacibz fm Tulliu. Et qz pla sunt ne-
gocia qz vocabula. ff. de pscript. rer. l. natu-
ra em. Alij ab iforcialim chaldeo vocabu-
lo qd est dispositio. qz vltime dispositioes
in eo sunt. vii. Sum liber foris. fortis dispo-
nens spolia mortis. Et clausis portis me dis-
fecit lector i oris. hec i glo. pma hui⁹ libri.
Et dz q vn^o frideric⁹ de pdictis q fecit auz.
oēs pegrini. C. coia. de suc. nat⁹ fuit in ciui-
tate panormitana ex antiquissima mliere ne-
credere pti esse suppositu publice i medio
palacii peperit.

Dignitas qd sit fm archiepiscopis de puetu. c. s.
li. vi. in glo. z hec erat q est notabilis. Di-
gnitas qnqz idē est qd pias. vel peditio. vel
procuratio secularis. vt. xxiij. q. v. administra-
tores. et. C. de dig. li. xj. Et sic iudex dz hie
dignitate. vt. ff. de albo. scriba. l. vlti. De h
etiā no. iij. q. iij. in pn. Ite dignitas est q
dam peminētia ecclie. vl in ecclia. c. qz. de
de pbo. signi. vide no. p Jo. an. l. iij. di. de
niz. et Vin. z Ber. de cleri. no. rest. c. iij. et
de pbe. de multa. Et qz modis firmat digni-
tas no. etiā de rescp. sedes aplice. i glo. sup
p. maiores. q incipit. sed qz psonas. Qnqz
aut sumit stricti⁹ p eminētia procuratie p-
sone eccliaſtice. q procuratio etiā dz psona-
tus q cogit qn aliqz hz procuratiuā i cho-
ro vl caplo. i optioibz. i pcessioibz. i vocibz
dādis. z silibz pl⁹ qz aliq canonici sui ordis.
vt i d. c. j. de pſue. pall. cū fi. Et illa cogit
his modis. Primo qn qz hz administrato-
ne rerū ecclie cū iurisdictione. Secdo qn hz
nomē dignitatis z plationē seu procuratiuā tā
in choro qz i caplo. Tertio qn ex pſuetudine

ne ecclie habet aliqz i dignitate. vide Ar-
chi. vbi sup. Etia dignitas significat lati⁹ z
strictius fm vsum ecclesiarū. nā qd in vna
ecclesia ptiue sub noie dignitatis in alia cō-
tinet noie officij z ecōtra. put cuiusvis ecclie
sic vltus hz. Repit etiā latissima significa-
tio p quavis excellētia. Verbi grā. Cū ali-
qd relinquit pncipi. pnceps morit an diē le-
gati cedentē debet successor. Rō. qz videt
legatū esse dignitati significato sumpto ex
hoc qz relictū est sub noie dignitatis. Digni-
tas aut nō morit. xij. q. iij. liberti. s. i. b. l. Re-
linquit augustinus. ipa em morit an diē legatū
cedentē legatū perit. l. cū pncipi. cū. l. se. ff.
de le. iij. Rō. qz cū dignitatē non ex se sed ex
augusto habebat nō videt ei relinqui sub
noie dignitatis. sed sub noie ppro. Et pinde
est acsi noie ppro relictū esset ei. Jo nō de-
betur augustinus succedēt nisi qnqz alio me-
dio pbabili cludet volūtas testatoris. Ex
his Bar. talē decidit qstione. Si relinqui-
tur epō eo mortuo an diē debet successor
cū vicarius nō habeat dignitatē ex se. ab
epō. Et breuiter volūtas disponētis debet
inspicī. Ite ibi. pcedo dno sobani videtur
cōcessum pſone significato sumpto a noie
pprio. Si pō ponit nomē appellatiuū tūc
videt relictū dignitati. Si pō ponit vtrū-
qz ppro z appellatiuū dignitatis. tūc distin-
guīt. Si ppro pcedit videt pcedere pſone.
Si appellatiuū dignitatis vl ecclie pcedit
tūc dignitati pcessum videt. hoc p Bar. in
l. ciuibz. ff. de re. du.

Dilatio est ipis in causa procatio. Et dilata-
tionū fm Hosti. in sum. si. de dila. s. pmo.
Alie sunt citatorie q dant vocato ad cau-
sam ad ventendū ad iudicē an lris ptesta. in
fra qz citat⁹ se pparabit vt veniat in termi-
no z nihilomin⁹ post terminū. vt. ff. d. offi.
del. pſuluit. de qbz. ff. de iudi. l. ad pempto-
ria. cū se. vsqz ad. l. de qz re. Et alie sūt resti-
tutorie q dant his q spoliati fuerūt seu sūt.
vel q dant ad appellandū q sunt decē dierū
vel ad restitutionē in integrū petendā que
olim infra annū vltē. hodie qdriennū cō-
tinuū dantur. vt. C. de in inte. resti. l. finali.
Alie sūt deliberatorie q dant reſis ad deli-
berandū. de qbus. C. de lit. cō. in aut. offe-
rat hodie canonisata. l. iij. q. iij. s. offeratur.
Alie sunt pemptorie q dant volēti pbare.
de qbz in. l. j. C. de dila. Alie sūt executorie

que dant cōdemnato ad s q satisfaciatur de
his. l. ij. C. de usu. Alie sunt reuocatorie q
dant habētibz ius renocādi domū. de qbo
habet. l. ij. s. legatis. ff. de iudi. Alie sūt vo
catorie siue feriales. vt in. l. de fer. ff. eo. ti. et
xxv. q. iij. p. totū. Alie psecutorie. q dantur
ad appellationē psequendā. de qbo in aut.
et q appellat. C. de tem. ap. Alie sunt salua
torie vt penitēciales. Alie pceptorie. de ap.
cōpterea. Alie electorie. vt de puer. plu. c. ex
publico. ff. de adop. l. mācipioz. et de elec.
ne p defectu. Alie exportatorie. vt de frigi.
et male. laudabilē. Alie exēptorie. vt q ma.
accu. pos. c. si. et. C. de inge. ma. l. diffamari
Alie refutatorie. vt de appel. psonas. et. c. re
quiris. ij. et. c. sepe. de elec. dudū. de renun.
venies. Alie exceptorie. ad pponendas ex
ceptiōes pcessas a iure. de excep. pastoral.
Hos modos z spēs latī psequit Hosti.
ibidē. et in spe. e. ti. et plures addit spe. vide
ibidē. et glo. sum. iij. q. ij. declarat notabilis
ter qnq spēs induciāz vt dilationū. Spe.
autē enumerat. xx. in ti. de dila. s. j. Et Hos
stī. i. sum. e. ti. s. j. Nā restitutorie iducit da
bant olim spoliāz vt abiectis. et tandē res
stitutis infra q̄s a iudicioz strepitu q̄scer
bāt z erāt nō minores sex mēsiū. nec malos
res anno. iij. q. ij. eieci. Vel veri? erāt arbī
trarie. c. si ep̄s. ca. q. z deliberatorie dant aū
lit. p̄test. Cū enī citat? venit ad iudicē p̄or
rigit ei libellus. q oblato dant a iudice idu
cie. xx. dierū. in qbus deliberat reus vt ce
dar vel p̄tendat siue iudicē recuset. Et talis
exceptio dilatoria est. Jō aū lit. p̄test. ppo
nenda de re. iudi. cū inter monasteriū. Et
exceptio recusatoria iudicis bz p̄ma eē inf
dilatorias q obmissa si alie pponāt ad sp̄as
rediti nō pōt nisi ex noua causa. Dant etiā
lit. p̄test. q paternales adiectiones inducia
rū dicunt. vt. v. q. ij. p̄nti. Preparatorie ve
ro dant p lit. p̄test. pbare volētibz infra q̄s
p̄parēt suas pbandes q̄rū spaciū moderā
dum est. vt dīc lex. iij. q. iij. spaciū. Et dant
tā actori q̄ reo z tm̄ semel. vt in. s. spaciū.
palle. nisi casus emergat inopinatus. Ju
dicatorie autē dant cōdemnatīs. et sunt q̄r
tuor mensiū. de re iudi. c. cōsultationē. nec
habēt locū in causis criminalibz in quibus
executio nō defertur nisi in q̄tuor casibus.
vt no. Boff. de iudic. s. partibz. Et nota q
in ciuilibz causis p qualibet causa necessa

ria dat vnica dilatio. In criminalibz vero
tres sunt reo: et due actori. Hec ex Boffre.
in sum. eo ff.

Dilatio p̄t etiā sic describi fm Bal. ē tps qd
habz certū p̄ncipiū z certū finē. Vel sic. est
tps datū a lege vel a iudice p̄tibz ad veniē
dum. Et talis ē duplex. s. p̄ma q dat ab ho
mine vt a iudice. scda q dat a iure vt a lege
vt p̄t in rub. de ferijs.

Dilapidare est res vel bona pdigaliter z in
differenter erogare fm q no. Archi. de res
scrip. statutū. li. vj. et de elec. q. sepe. eo. li. et
sic sumit in. l. si p ea. C. mandati. z. ff. d mi
le. verū. circa finē.

Diliterare est latere. inde dilitescere inchoatio
uum. et vniū multū oratores dicētes. Vñ
tibi scribēdi capescāt exordia mea: sane rō
nes dilitescūt. et habet in. l. dies festos. C.
de fer. vbi dicit. Taceat apertitio aduoca
tio dilitescat. Et venit a p̄bo diliterare. a dis
et latere.

Diminutio capis. requirē s. capis diminutio
Diocesis fm Archi. de rescri. statutū. li. vj. dz
distinctio vt diuissio siue gubernatio. qz di
uisa z diuersa ē ab ecclia alteri? ep̄atusz cō
missa gubernationi vni? vt p̄t. vj. q. j. ep̄i
scopiū. et. xvj. q. iij. q̄cūqz. et. c. licet. z. c. int.
et ibidē nota. de tē. ordi. c. eos. li. vj. Aliqñ
sumitur p regione vel puincia. et sic forte
capis in. l. p̄lides. C. de offi. re. puin. Aliqñ
sumitur p prouincia. etiam interdū sumit
tur pro parrochia. vide de hoc Archi. ibi
dem. et. xvj. q. j. ep̄iscopum. et dicit a dia qd
est duo. et cello id est separatio. quia sepa
rat duas iurisdictiones. Et nota q appel
latione diocesis nō cōprehenditur ciuitas.
quia dignus sub minori cōprehendi non
debet. sed ciuitas dignior est diocesi. sed ap
pellatione ciuitatis bene diocesis cōprehē
ditur. vt nota. in. ca. rudolphus. de rescrip.
Et q nomen ordinarius plura cōprehē
dat q nomen diocesanus. Vide glosaz in
Cle. j. de vi. et bone. cler. et meli? glo. in s.
diocesanus. in cle. j. de iure patro.

Dypondius est genus ponderis leuissimi ex
duobus assibus compositi. vt dicit Beda
super illud Luc. xij. Nonne quinqz passēs
res venciunt dypondio. Vel est as dupli
catus. videlicet. xiiij. vncie. Et no. institu.
de hered. institu. s. Et si plures vncie. Et
quod in numeris est vnum in ponderibus

est as qđ duo bz dypondia. et dicitur a dya qđ
est duo. et pondus qđ duplex pondus leuiss
simi pōderis.

Directū p̄bū est qđ significat illū cui relinq
tur vlt in quē disponit vt sua manu recipiat
S3 obliquū p̄bū ē qđ fecit vt de manu al
teri accipiat. Et cōe p̄bū est qđ vtrāq; si
gnificationē bz. p̄bū grā. directū p̄bū. vt in
stituto qz fecit qz institutū sua et nō alterius
manu accipiat. ff. de here. insti. p. to. ti. Idē
in p̄bo heres esto. e. ti. et i p̄bo accrescat. vt
in ti. C. qñ nō pe. pa. pe. ac. Idē i p̄bis acci
piat lego capiat. qz sē directe significatiua
obliquū p̄bū vt restitut. l. restituta. et p. to.
ti. ff. ad trebel. Itē ibi. volo qz talē heredes
recipias. qz tūc p̄ fidelicōmissū p̄s heredita
tis ē illi restituēda. l. p̄ filiū. S. si. ff. de le. iij.
Idē ibi. rogo vt titū herede facias. l. ex fa
cto. in pñ. ff. ad trebel. nā p̄ h videt velle in
telligere qz hereditatē suāz sibi restituar. et
sic nō directe herede illū faciat. Idē in p̄bo
det. l. fundi trebatloni. ff. de vsufru. lega. et
breuit omē p̄bū significās qz q̄s de manu
alteri accipiat ē obliquū de cōip̄bo. vt sub
stituto. nā si pagan⁹ substituit filio impube
ri qñcūq; discesserit p̄ verbū substituo: hec
substitutio ē fidelicōmissaria. vt no. in. l. cen
turio. ff. de vulga. substi. Si autē substituit
filio si heres nō erit: substituit⁹ admittit ex
directo suo iure. Est ḡ cōe. qz bz vtrāq; si
gnificationē. Et rōem q̄re nō est directū si
cut illū p̄bū in Instituto. de hoc p̄ Bar. in pal.
l. centurio. qz magis generale ē. nā in loco
alterius q̄ltercūq; positus dicit substitutus
etiā in singularibz legatis. sec⁹ de p̄bo insti
tuo. Idē in his verbis pueniat: p̄tineat: ha
beat. retineat: remaneat: reuertat: deuoluat
tur: puerat: succedat. Et breuit q̄d cūq; ver
bū significat sic vtroq; mō qz q̄s sua manu
habeat. vel ab alia dicit cōmune. vt no. Bar.
in. l. centurio. pal.

Dispositū in vno vtrūq; significat. vel tñ il
la: vt etiā disposita i alia. Distingue. aut fa
ctū est denegādo in vno z q̄ris an signifi
cet cōcessionē in alio z ecōtra factū est de cō
cedēdo in vno z q̄ris an significet denega
tionē in alio. Secōdo si dispositū in vno ha
bet casum significatū a cōtrario sensu an si
gnificet dispositionē cōtrariā in illo casu.
Tertio si est dispositū in fauorē an signifi
cet dispositū in odium vel ecōtra. Quarto

an dispositū in vno simplr significet exten
sionē in alio. Pro q̄ notandū licz regula sit
qz dispositū sit in vno significet tñ in illo.
qz illud cōtinet qđ significat. Quāq; tñ si
gnificatū extēdit. put ex q̄uis mō significā
di p̄babili cōcludit. vñ ad p̄mū q̄sitū dis
cendo rñdet qz dispositū denegando i vno
significat cōcessionē in alio zc. Verbi grā.
Testator dicit. lego domū excepto tali in
strumento p̄ hoc denegatū significatur in
alijs instrumentis cōcessum. l. quesitū. S. idē
respondit. p̄. deniq; ff. de here. insti. Itē
ibi. muto denegat esse pcuratorem. et p̄u
pillo testem significat qz alijs cōcedit. Idē
dic in omnibz edictis p̄hibitorijs. l. cum p̄
tor. ff. de iudicijs. Nam qđ de vno negat:
de alio cōceditur. xxv. dis. qualis. xv. q. iij.
c. ex eo. Similiter cōcessum in vno signifi
cat denegatum in alio. quia econtra quod
de vno conceditur de alio negari videtur.
l. cum ita legatū. ff. de condi. z demonstra.
Et no. in. c. nōne. de p̄sump. et. l. quesitum.
S. j. ff. de fun. instruc. instruē. qz le. Verbi
grā. Testator dicit sic. Lego duas statuas
marmoreas et omne marmor. p̄ hoc qz dis
cit duas statuas marmoreas videt denega
re de alijs statujs. nec cōprehenduntur sub
illis verbis generalibz. et omne marmor.
vt. l. cum heres. S. j. ff. de leg. iij. Itē vbi col
legium cōceditur aliquibz alijs videt denega
tum. vt in titu. de colle. illic. C. Itē vbi
mulier p̄ bonis parafernalijs. id ē bonis
que tradit marito sup dotem et nō p̄ dote
si sibi prouidet qz aliquē res sūt p̄gnori ob
ligate: tunc alie res mariti nō sunt sibi p̄
gnori obligate. Et tamē si sibi nō prouideret
omēs essent sibi oblite p̄gnori. Et sic dis
positio in vno operat denegationē i alio.
vt. l. si. C. de pactis. Itē ibi secūdo casu re
spondetur qz dispositū in vno si habet casū
signatū a cōtrario sensu: tunc significat dis
positionē cōtrariā in illo casu. Verbi grā.
Debes mibi pecuniā pure in illu meo p̄m
si titlo sub cōditione si ex asia venerit. dispo
situm videtur id quod sub cōtraria dispo
sitione scilicet si non venerit eam mibi nō
debeas. Et ista dispositio contraria cōtras
rio non tollitur casu ex istis verbis dispo
sitionis seu ex eorum significato expresso.
Sed aliunde. vt. l. pecuniam. ff. si cer. pes
ta. Idem legatum pure ad episcopum sub

condicione subcontraria deditioe datu eē intel
ligit. vt. l. aliqui. in fi. ff. de cōdi. et demon.
vbi tex. nō dicit. Datu est sed datu intelligit.
facit qd nō. glo. in. l. apud antiq. sup. p. bo.
pictura. C. de fur. Itē ibi. dando dotē mu
lieri stipulor mibi reddi si p. diuortiu; ma
rimoniu fuerit solutu s. casu in casu p. tra
rio. scz si fuerit solutu non p. diuortiu; sed p.
morte nihil videoz disponere. l. si cū dotē.
ff. solu. matr. Itē sibi cōuenticula in illici
tam fieri. phibemus extra ecclesiā. l. cōuen
ticula. C. de epi. et cleri. Nō iō sequit q. in
ecclesia p. mittat fieri. qz p. tra rationē natu
ralē z ciuile: et sic bec p. ba extra ecclesiā ibi
nihil operant sed ibi ponunt. qz de facto nō
fiebāt in ecclesijs sed extra in p. uatis domi
bus. Et sic lex. phibet morbum yrgente: qz
qd medicamēta morbis: hoc exhibēt. iura
negocijs. In autē. bec p. stituro. in nō. cō
stit. in p. n. col. viij. facit. c. vt cōstitueret. l. di.
Item in tercio mēbro respōdet q. in dispo
sitionem. vt si cōtrahendo tecū societate dis
co paciscendo q. habeo duas ptes lucrī et
tu tercia qua significat alia dispositio q. est
am habeo duas ptes dāni z tu tercia. insti.
pro socio. s. illud. et significat dispositio re
trusua dispositi in lesionē disponentis seu
paciscentis sui fauore. Ex hoc descendit q.
fictio talis. q. qui impetrauit gratiā ad p. re
bendas integras nō habet gratiā ad semis
prebendas. qz in semiprebendis nihil ē dis
positū. Itē iudei nō p. n. cōueniri die sabo
bati. et nō possunt p. uenire. C. de iudeis. l.
die sabbato. vtrūqz scz nō posse conuenire
nec posse p. ueniri dispositi exp. se. et signifi
catur ex verbis dispositis. Nec hoc dispo
sitiū q. nō possunt p. ueniri retorquet in eoz
lesionem. sed q. nō possint cōuenire: qz dis
positio vtrūqz cōtinet. ergo nihil significa
tur aliunde. Idē dicendū in disposito i. odi
um: scz q. etiam significet fauore. vt aliq.
est infamis: ecce odium. Et sequit fauor q.
nō cōpellitur esse testis. Idem in relegato
qui etiā nō testificatur ad quartū membrū.
Respondet affirmatiue q. dispositū i. vno
simpliciter etiā significat extensionē in alio
vt qui cōcedit alteri in fundo suo aq. hau
stum: etiā intelligitur cōcedere seruitutē ite
neris ad aq. haustū. l. item. s. j. ff. de seru. ru
stico. p. dō.

Distributiū dicit qd distributionē signifi
cat. et hoc diuersimode. put diuersitas sub
iecte materie vl. aliud mediū p. habile bz di
uersificare. Verbi grā. sic dicēdo. Quilibz
fert lapidē: sensus ē q. vnusqz p. se z in soli
dum fert lapidē. Itē si testator dicit q. libet
heredū meoz det titio decē tūc quot sūt he
redes totiens titius habebit decē. l. si pluri
bus. et ibi nō. glo. ff. de le. ij. Itē ibi. si testa
tor ostendēs duos vel tres cū digito dicat
q. libet vestrū mibi heres esto. sensus est q.
q. libet sit heres i. pte nō insolidū. l. hoc arti
culo. in fi. ff. de here. insti. nā materia subie
cta nō patit de pluribz quolibet in solidum
heredē esse. cū impossibile sit cuilibz eandē
hereditatē insolidū attribui. Itē ibi. q. q.
mibi heres erit det titio centū: siue vn^o sol^o
heres sit siue ples titio debent centū solū. l.
ab oibz. in p. n. ff. de le. j. et. l. si q. s. fundi vo
cabulo. i. f. l. e. ii. Et si i. eodē casu testator po
stea phibet vnū heredē dare titio. vl. eximit
eū a dādo adhuc centū debet titio ab alijs
l. ab oibz. in p. n. p. all. Itē ibi. q. cūqz pmo in
gressus fuerit castrū habebit centū. duo sil
ingrediūt: q. libz admittet. qz bec distributi
ua verificat in vno solo etiā in pluribz vel
oibz cōcurrentibz. qz pmo est q. aliū aū se nō
bz z act^o pmi pbi distribuit cuilibz insolidū
ideo etiā act^o secundi verbi. q. q. libet q. pmo
ingredit habebit centū. l. q. filiū. s. j. ff. de le.
j. Sed si dicat. q. cūqz ingressus fuerit pmo
habebit illū equū l. hūc fundū. tūc plibz sil
ingredientibz null^o dz hīc ex p. p. so significat
to pbi. q. vnū tūc requirit. Itē ibi. q. cūqz cepe
rit vexillū bohemoz hēat cetū: duo sil cap
unt: hi duo cetū tūc habebūt. Rō Bar. qz
act^o pmi pbi. s. capiendū vexillū nō cōpetit
cuilibz insolidū. iō nec act^o scōi pbi. s. habē
di cetū. Et est sile. sic duo sil portāt trabē et
null^o eoz p. se. l. ita vlnerat^o. s. j. ff. ad. l. aq. l.

Discussor. Requre infra inspector.

Disertus vel disertor est idē qd facundus. z
inde dz disertatio. et est ciuilis sapia. vt. C.
de or. cog. l. qualis. inde venit suplatius
disertissimus. vt. C. de aduo. diuer. in. l. p. pe
titionē in iudicio.

Distingere vl. distinguere ē p. ferre data vl. ac
cepta. vt i. l. cognoscere. s. j. de p. sig.

Dispendiū dz dānū vl. detrimētū. Aliter dz
longū z inutile. cōpendiū p. breue z vtile.
de accu. qliter et q. ij. ad fi. et. c. dispendia.

de rescript. li. vi. i glo. ij. et cle. dispēdiosa. de iudi. fa. re. q. ob gratiam. de re. iur. li. vi. inde dispēdiosis. i. dānosus. cle. pall. de iur. di. vbi p. cor. in glo. Qñq. dispēdiū dī idē qd̄ tediosum absq. tñ vilitate. vt i. in. pall. dispēdia. et q̄liter.

Dispēfare est idē qd̄ disponere. vñ dispēfator res dicunt eo q. domū alicui? vl̄ res dispōnūt. et ita accipit in. l. dispēfatores. ff. de sor. lu. et dī dispēfare q̄si diuersa pēfare. vñz rīz gorē iur. relaxare p. eū q. h. facere p. t. z si alit fit nō est dispēfare sed dissipare.

Dispensatio est iuris cōis pūda relaxatio. vilitate seu necessitate pensata fm̄ Buil. i. specti. de dispen. Vel sic. est rigoris iuris p. eū ad quē spectat canonice facta relaxatio. j. q. viij. nisi rigor. z. c. se. Qñq. tñ dispēfatio sumit̄ improprie scz p. iur. declaratiōe. vt i. c. qñraualis. de iure iur. put. ponit̄ in spec. it. de lega. ambri. de dispēfa. s. j. Itē fm̄ Jo. an. quē seq̄t dñs Anto. de buiri. dispēfatio est qd̄a cōis mensuratio ad singula. et ē de iure p̄cessa. ppter impossibilitatē puidendi de oibz p̄ticularibz. sic nauigātes qd̄a p̄iciunt vt alia salua sint. j. q. viij. dispēfatiōes. Et traxit originē a deo q. ex sola miscōia et dispensatiōe vniuersa creauit z ea subiecit homini. insti. de re. diui. s. in pecude. Et dispēfatio ē q̄druplex. scz semiplena ad minores ordines. vt. j. q. j. si q̄s herenice. Plena ad sacerdotiū. j. q. viij. puenientibz. Plenior ad ep̄m. xij. di. nos p̄suetudinē. Et plenissima ad p̄matū oēs ordines z dignitates. xxiij. q. iij. ipa pietas. vt no. Jo. an. in glo. c. pal. nos p̄suetudines. Itē nota q. dispensans dī bīe intuitū boni vniuersi. cū ois lex p. bono publico sit inuēta. iij. di. Erit autē lex et intuitū rōnis. z cause. hinc ē q. si dispēfatio fiat absq. intuitu rōnis dissipatio dī. vt no. in. c. qz instantū. de pben. in glo. vlt. etiā nō tutus est q. ad deū eū q. sine cā dispensat. vt no. Ber. in. c. nō est. de vo. et vo. redem. fa. xi. q. iij. is q. p̄est. et. xxiij. q. j. manet. Et debent tria mouere dispēfantē. necessitas. vilitas. et euides p̄rogatiua meritorz. j. q. viij. tali p̄iugio. z. c. exiūt. Itē dispēfatio nō cōcedit̄ cuiq. nisi habēt legē p̄cedere z tollere. et sic p. p̄ncipē z papā vl̄ eoz auctoritate fieri pōt. Et dī notāter q. dispēfans dīz respicere comodū vniuersi. qz alis videretur dispēfatio impossibilis. cū ius cōe introductū

sit p. bono publico. iij. dist. c. sup̄ all. Et q. dispēfatio ius p̄natū dicat. iij. di. p̄uilegia. et ius publicū p̄ferēdū sit p̄uato. c. bone. j. de postula. pla. sic em̄ dispensatio fit etiā p. bono cōi. Itē nō dī acceptio p̄sonarū q. p. h̄bet. c. nouit. de iudi. et de re. iur. i. iudicis li. vi. Qñ circa eq̄les eq̄lia: et ineq̄les seruātur ineq̄alia cū bonos nō solū metu penarū. verū etiā p̄miorz exhortatiōe afficere de beam. ff. de iudi. et iur. l. j. Jō bene cōcedit̄ vñ qd̄ alij denegat. Itē licet s. ius naturale nō admittat. c. dispēfatio. xij. dist. in p̄n. Et ius cōe fundet̄ sup̄ naturali rōe. di. j. cōsuetudo. Tñ dispēfans mouet̄ rōe p̄ticulari ri s. ius cōe. qd̄ nō p̄t oibz p̄ticularibz p̄utēdere. g. dispēfat fm̄ naturalē eq̄tatē z rōnabilitatē. nā q. p. alijs laborat p̄mīat. et plura sentiet cōmoda q. habuit onera. vt in reg. q. sentit on. zc. de re. iur. li. vi.

Disputare est allegare. vt vñz intentionē suā p. p̄batiōes i iudiciū deducas ostēdere et eā vñbz asseuerare z roborare. vt. ix. q. iij. alioz. et. xxiij. q. viij. puenitor. et de si. iustu. in d̄ilectos. z de re. in. abbate sane. li. vi. cū silibz. Q̄aut̄ h̄mōi allegatiōes z disputatiōes fieri debet sup̄ testibz z alijs actibz p̄z in. c. de causis. de testi. z i. aut. e. ti. s. qz. cū similibz. De hac materia vide spec. it. de dispu. s. allegare.

Distrabere ē vēdere. vt. ff. de p̄trabē. emp. et vē. l. si ita distrabit. et. l. rē alienā. et. l. q̄ntes. eo. d. cū multis similibz.

Diuertere ē discedere diuortio. i. tractū matrimonij separe. Vñ dī. mulier diuertit se a viro suo. vt. l. iij. ff. de diuor. z. l. si ita filia. ff. eo. ti.

Diuinatio accipit̄ tripliciter. Primo p. scia theologie a q̄ theologi dicunt diuini. Secundo p. scia infusa a deo. z sic accipit̄ puer. xvi. c. Diuinatio i labijs regis. nā i iudicio nō errauit os eius zc. Tercio p. scia magi carl fallaci p̄phanatiōe vl̄ p̄phetisatiōe. qz falsi p̄phete et magi fingūt se p̄videre vl̄ p̄scire futura. vt caput in. l. nemo. C. de male. et mathe. zc. et sic dī diuinatio a diuio are. i. vaticinari vel futura p̄dicere. Genus autē diuinatiōis a p̄sis fert̄ esse allatū. z diuini dicti sūt q̄si deo pleni Sūt autē duo genera diuinatiōis. cuius quidā q̄ttuor dīxerūt esse genera. Et habent̄ bec oia. xxi. q. iij. c. j. in p̄n.

Diuortiu fm Hoff, et Hoffi. In sum, e. ti. s. j. est inter viru z muliere legitime facta se-
paratio. Et dr legitime. i. qd de p sumpst ho
no separ. s. v. soleter z absq rone. Ho ei ho
separ qd pena danat. qd reat? accusat. qd
maleficiu coartat. xxiij. q. ij. c. solet. z de co
sang. et affi. c. de infidelibz. Et dr a diuersi-
tate mentiū. qz hi q matrimoniū distrabūt
in diuersas ptes eunt. vt. ff. e. ti. l. j. z. ij. z. ff.
de s. sig. l. inter stuprū. s. diuortiu. et. l. inter
diuortiu. Sic g di ciū ē a diuortio. qz in
veritate diuerse sunt mētes diuortiatorū q
pus erat sūcteynitoz. qre etiā repudium
dici solet. ff. e. ti. p totū. et. C. de repu.

Diuus idē est q facer vel diuinus.
Diualē accipe. i. eplam implalē p quā reue-
lata est qnitas q solita erat dari in ordina-
tione pontificis.

Dies est duplex, naturalis z artificialis. Na-
turalis est q more romano incipit a media
nocte. et altera sequēti media nocte finit. l.
more. ff. de fer. Et significat put quis signi-
ficādi mod? declarat. Nā ibi. herede istino
ex die tali vsq ad diē talē dies nihil fac. qz
rollit dies: dispositio remanet pura. l. here-
ditas. ff. de here. insti. Sili ibi. Constituo
pctio tuo seruaturē tali die vsq ad talē diē
ff. de seru. l. iij. Rō. qz hoc casu z pcedenti
sic ciuilitē disponit vt nihil significet ipso
iure. sed in effectu. Item ibi. Promitto tibi
ascēdere capitolū pma die q mortuus ero
nihil significat. qz subiecta materia signifi-
care nō dat. Sed ibi. Lego tibi fundū post
decēdiū p hāc diē appositionē ipedit trās-
latio dñij. vt. l. l. sempronius. ff. de vsufruc.
lega. et tñ ibi. pmitto tibi decē. post decēdiū
nō impedit obligatio. l. ceterisimis. ff. d ver.
obli. et ita dies apposta significat tibi dñiū
impedit. hic aut nō significat obligationē
impediti: s. tñ executionē. s. q sit rō diuersi-
tatis doctores se multū inuoluūt. p tñ dñi-
ci ista rō. qz si ipeditet obligatio nulla esset
pmissio vel legatū. nā ad id tps trahi non
pōt. Sec? in pditionē q de sui natura retro-
trahit: s. dies certa nō p sic retrotrahi i dñio
et sic dies optie ipedit dñij trāslationē. Itē
ibi. Promitto tibi q die mibi placebit va-
let dispositio. qz dies seu tps p poni volū-
tate obligādi licz nō ipe acc? Etia dies in-
certus p pditionē hī. vt. l. l. dies incertus. ff.
de codi. et demon.

Dicte sunt colūne ecclesie in qbo imāgines
patrū i suo cathalago ponūt. Vel sunt ta-
bule scribēdi vel pingēdi a dicto dicte.

De DD

Docibilis pprie dr liber. Sed docilis est hō
doctrinal. ponit tñ vñ p reliq. xxiij. dis. q
eps. in pñ. Et Petr? in epla. Erūt oēs doci-
les deo. xxxvj. di. s. ecce.

Dolus mal? fm Hoffi. eo. ti. i. sum. z Hoffi.
est calliditas fallacia aut machinatio ad cir-
cūueniendū decipiendū seu fallendū alterū
adhibita. vt. ff. e. ti. l. j. s. j. et cōmittit callidi-
tas talis i tacēdo vl dissimulādo. vñ Sa-
lo. Qui dissimulat infuriā callidissim? est. z
pōt pōt exēplū i veditore sē sciebat futu-
rē debet vl rē alienā vl aliū obligatā eē nec
certificauit emptorē tenet ei. qz dolo malo
stat? ē. d h d rescp. c. sup lris. xxy. q. ij. pseri-
ptū. Sz fallacia cōmittit i mentēdo z fal-
sum asserēdo p psciam. vñ Aug. Vēda-
ciū est fallacyocis significatio cū intentione
fallēdi. xxiij. q. ij. Sille g. Machinatio cō-
mittit ex pte pboz. xxiij. q. ij. qz arte pboz.
nā machinatio est occulta insidatio. Dicif
aut dol? mal? ad differētiā doli boni. nam
dol? bon? ē qñ aduersus latronē vel inimicū
cum qd machinat. multo fort? i hoste pu-
blicū. xxiij. q. ij. vllē. z. c. qrit. et. xxiij. q. viij.
vt pde. ff. de le. ij. l. cū p. s. ticia. ad fl. z illis
dol? fraudē excludit. ff. d le. ij. l. pall. Est tñ
hosti fides suāda fidē seruāt. xxiij. q. j. noli
existimare. s. frangēti fidē fides frāgat eide
vt. C. d pac. l. cū pponas. i glo. Accur. Vñ
veteres doli bonū vocabāt solertiā. vt. ff.
eo. ti. l. j. s. nō fuit. vñ dicim? iste ē bone in-
dolis. qst bonū doli int? hñs. l. ingentiū et
solertiā. vñ z Salo. i iudicādo meretrices
bonū doli adhibuit. i. ingentiū. de psum. c.
afferre. Itē dol? bon? fraudē excludit pall.
l. cū p. Itē dol? fraus z simulatio sūt noia
reatuū q nūq pmittunt a canone. et q pec-
cat non peccat de legis auctoritate. xxiij. q.
iij. q peccat. et vllis simulatio est de his q
vi me. ve cā fl. vñ Nil refert armis ptingat
palma doloue. nā dol? ē p? quā qd i hoste
regrit s. ne dñi q alienā pfidā arguat ppiā
fidē soluat. xxiij. q. iij. inocēs. z quō ex dolo
dat ac. doli: q dr sbsidarta cū nullū aliud re-
mediū supest. de hvide goff. Et nota dñaz
inter ista. qnq noia. dol? lata culpa. leuis

culpa, leuissima culpa, et casus fortuitus, nā
dolos est inuidiosa vel studiosa machina
gio ad aliquē decipiendū: vt sup̄ dictū ē de
dolo malo, p̄bi grā. Deposulisti penes me
librū et ego dolose ad finē q̄ titū quē scio
furē esse et q̄ vult furari librū tuū in domo
mea intrare faciā: dimitto ostiū ap̄tū vt in-
trer et fures ego teneor de deposito subtra-
cto: qz cōmissi doli. Sed lata culpa ē nō in-
telligere qd omēs intelligūt: vel nescire qd
oēs sciūt: v̄l qd maior ps scit. Leuis culpa
est desidia vel negligētia, sed leuissima cul-
pa est q̄ aliq̄ mō potuit preuideri. Et casus
fortuitus est inopinatus: qz rei euenit q̄ a nul-
lo diligēt potuit p̄caueri, vt inundatio, nau-
fragiū, ruina, incendiū, tēpestas, incursus
latronū, de q̄b̄ iusti, q̄. mo. re p̄tra, ob, s. itē
is cui, et ibi melius q̄ aliq̄ alia lex, et, C. de
plg. act. l. q̄ fortuitis. Et qn̄ doli adhibet
reus intelligēda sūt p̄ba fm̄ q̄ actor intelli-
git, alis debet intelligi p̄ba in p̄prio sensu, de
spon. ex lris. in tex. et glo. Itē q̄ doli obij-
cit doli p̄babit. l. quoties, ff. d. p̄ba, hoc tū
fallit in pastore, q̄ negat suo dolo vel negli-
gentia ouē perisse, et in custode carceris, ar.
ff. de edē. l. si q̄s, s. vlt. Itē dolus est fraus
et nō ecōuerso, ff. de pac. l. iur. gen. s. dolo.
Sed p̄tra, ff. de re. iud. l. fraudē, vbi d̄r q̄
fraus nō fit sine dolo. Solutio. Fraus fit
dupl̄r. Vno mō de re cū p̄silio, et sic nūq̄
fit sine dolo. Alio mō de re sine p̄silio, et qn̄
aliq̄s decipit aliquē re ip̄a ignorāter: et sic
fit sine dolo.

Doli capax est prim⁹ pubertatis, scz quando
mas habet. xj. annos et dimidiū, tūc em̄ p̄t
delinq̄re p̄terq̄ in adulterio fm̄ Accur. Fe-
mina p̄o qn̄ habet. ix. et dimidiū annos, vt
no. ff. de re. iur. l. in. l. penul. Aug. p̄o dicit in
eplā ad renatū. q̄ puer d̄r doli capax cū est
septē annorū, qz tūc mentiri et verū loq̄ po-
test. de hoc no. in. c. omnis viriulq̄ sexus.
de peni. et re.

Domiciliū alicui⁹ est ibi vbi maiorē p̄te for-
tune sue p̄stituit: vel magnā p̄te bonorū suo-
rū, vel si ibi hz larē, l. familiā, vt, C. de inco.
et censu. l. si ciues. l. i. et, v̄l si nihil ibi haberet
assidue tū ibi cōuersat. Sola tū dom⁹ nō
constituit domiciliū: sed magis ibi erit vbi
q̄s summā rerum suarū p̄stituit. vñ rursus
discessit nō sit. vñ cū p̄fect⁹ fuerit pegrina-
ri videt et ad quē locū cū redierit pegrinari

desinit. De h̄ Inno. de fo. cōpe. ex pte. Ab-
bas tū nō pōt habere domiciliū nisi in suo
monasterio, licet aliq̄ seculares clerici sic et
laici bñ pñt plā h̄ie domicilia cū diuersi lo-
cis seita instruxerint, vt nō min⁹ in vno q̄s i
alio se collocasse videāt. Pōt etiā q̄s eē sine
domicilio fm̄ Goff. de fo. cōpe. Et q̄nis
Goff. sc̄psit q̄ cleric⁹ ibi habeat domiciliū
vbi larē p̄stituit non sp̄ vbi ecclesiā hz. Ar-
chi. tū no. q̄ loc⁹ vbi clerici seu loca in q̄b̄
clerici tenent ad residentiā sp̄ dñt p̄ domi-
liis reputari, licet etiā aliq̄ p̄tradant, et sic
etiā no. In. et Hosti. de pui. c. ex ore. vide d̄
hoc Archi. de rescrip. statutū. l. i. vj. glo. sup̄
p̄bo. actor et reus.

Domiciliū directū fm̄ Azo. i sum. de iure em-
pbi. circa fi. d̄r h̄ie ille q̄ possidet. ciuile t̄a-
q̄ dñs, et illud d̄r dñsum directū. qz solus
dñs direct⁹ hz ciuile possessionē, vt no. in. l.
iij. s. ex p̄ria. ff. d. acq. pos. v̄l iō d̄r h̄ie dñū
directū, qz line oī alia obligatiōe liberā p̄a-
tē hz rei, q̄lter non est in illo q̄ hz dominiū
vtile vel mixtum.

Domiciliū merū forte idē est qd directū, licet
de illo dñio et sequenti raro legat. Dicit tū
q̄ illa duo dñia merū et mixtū sūt pot⁹ due
differentie q̄ diuidūt h̄ gen⁹ imperiū, vt sic,
omē imperiū aut est merū aut mixtū, vt i. l.
imperiū, ff. de iuris. om. an.

Domiciliū mixtū est illud qd p̄tim puenit cū
directo dñio: et p̄tim cū vtili.

Domiciliū vtile fm̄ Azo. d̄r h̄ie ille q̄ solum
naturaliter possidet et nō ciuile, vt emphi-
teota, et vsufu. et feuda, qd Jo. nō placet,
vt. l. iij. s. ex p̄rio. ff. de acq. pos. S3 qdā vt
Azo refert in sum. C. de iure emphi. dicunt
emph̄i. h̄ie qndā ciuile poss. s3 et vtile rei v̄
dicationē, ff. si ag. vec. l. i. Et differt domi-
niū a possessionē, vt. l. si q̄s, ff. de acq. pos. in
s. differentia. Et ibi no. Bar. qd sit dñum et
q̄tuplex. Et q̄uis cōiter dominiū tradat
rei traditiōe, dat tū casus qd dominiū tradit
tur sine rei traditiōe saltē noua: qn̄ videt
cet q̄s prius hz re aliq̄ titulo, s. pignori ob-
ligatā locati vel cōducti. Et creditor dicit
debitori, placet q̄ habes pignus in solutiōe,
et respondet placet, vt no. in. l. cū dominiū
C. de pig.

Dñi recti erāt qdā officiales defensores ciui-
tatū vel municipiorū.

Dñi minorū magistrat⁹ sic dicit, qz dñi recti

qz suffragia duoz eligebant vn? pstitueba
tur a plebe: alter a maioribz. vt. C. de iud.
Dom? sumit qnqz p agnatione. l. cu vnus. in
pn. ff. de ali. et cib. leg. et ad sylle. in pn. Itē
p oibz cohabitātibz i domo. C. ne li. po. li.
pa. p. l. j. i. ff. Recipit etiā p oibz gerētibz ea
dem signa vel arma. Et iā cōter dom? est q
pstat ex parietibz tecto z fundamēto ptegē
nos a caumatibz z imbribz. Si oēs de do
mo nobiliū dicunt an bastard? cōprehēn
datur. Et rñdet. capiēdo p agnationē tūc nō
cadit. Si p descēdentibz ex eodē sanguine
tūc pprehendit. vt i. l. pnū. in. ff. de p. sig.
Si capit p habitationē: tūc attēdit an sit ba
bitās vñ ne. Si ltr recipiēdo p portatibz idē
signū z est videndū an portet vñ ne. Et dic
Bar. q fm cōem modū lōbardie dicēdo
oēs de domo intelligunt oēs de eodē san
guine descēdētēs. sed qn simplr sit mēto
de domo: tūc capit p loco. De h vide Bar.
in. l. tutel. ff. de ca. dīmi. Nā appellatiōe do
mus fm Bar. nō pprehendit porticus nisi si
at extētio vocabuli. Et sic statuta de do
mo nō pprehēdūt porticū. Alij p. in. l. cer
ta. ff. de le. j. in. s. j. si qz ad op? Stante g
statuto q puniat rep? sine lumine in nocte
extra domū fm illos nō puniet repert? sub
porticu dom? sue.
Domū reuocare ē dicere te nō debere litē pa
ti eo loco q puenit. s. ibi vbi domū habes
vñ legat? q mittit romā vñ vocat a pncipe
p necessitate vñ vñlitate respublice: nō tene
tur tūc ibi rñdere: s. hz ius reuocādū domū
De h vide qd legi? z no. de fo. cōpe. c. vl. et
de dila. expofuit. et. ff. d iud. l. ij. s. legatis.
Donatio fm Azo. in sum. C. de dona. z fm
Hosti. in sum. e. ti. s. j. est rei licite nullo su
re cogente mera liberalitate facta collatio.
vt. ff. e. ti. l. donat. Nā illicita rei donatio
nō tenet. vt d. l. s. l. c. Et dō donatio qst do
ni gēis cōtractatio. vt. ff. de dona. cā mor.
l. enat? s. donatio. Donatiōis aut diuerse
sūt spēs. put no. Azo. et Hosti. ibidē. qz alia
est inter viuos. alia est causa mortis. Et hec
sunt duo genera donationū. vt insti. e. ti. in
pn. Itē donationūz inter viuos alia est ob
causam interpositā alia simplr. Et illarum
simplicū alia ē simplex pura z pfecta. alia
imperfecta seu pditionalis. Et sub hac specie
donatiōis ob cāz forte cadūt donatiōes in
virū z vxore. imo qnqz sūt simplices: z tūc

regularit sunt pibite ppter causas q no. C.
de dona. an nup. l. si. an mediū. l. ibi simpli
ces. Interdū ei donatiōes ille sūt ob cām
honestā z licitā. z sunt pmissē vt in casibz q
sūt. ff. de dona. inter vi. z vxor. l. si spōsus. s.
cōcessa. vsqz ad. s. si marit? et q i illo. s. etiā
psueuerūt notari p doc. s. casus ples: inter
qz casus sūt aliq in qbz etiā simplex dona
tio valet. Jō dictū est sup regularit z spōsa
lia dona. qz sp i dubiū ob cām futuri matri
moniū psumit facta. vt no. in. l. cū veterē. C.
de dona. an. nup. Donatiōnū etiā cā mor
tis tres sūt spēs nō fm ordinē regularit: sed
etiā fm ordinē alphabeti. vt in ti. de dona.
ppter nup.

Donatio an nuptias vel ppter nuptias fm
Azo. i sum. C. e. ti. est illa quā facit sponsus
vñ aliqz suo noie spōse: vñ alteri noie spōse
Et hec donatio est ob cām. Forte tū sic dō
l. si. C. e. ti. vbi h expōse hz q nō sūt donatio
simplex. qz sic sine mīmonio dos ē nulla:
ita hec donatio sine mīmonio nlla ē. Hic
est q illa donatio vocat antiferma qst fria
donatio. Et dō ab anti qd est f. z ferna do
natio. vt pal. l. C. e. ti. Varit? em ab vxore
accipit dotē. i. donationē ob mīmoniu. sic
ecōtrario ipē donat vxori ppter nuptias. Et
iō lēz olim diceret donatio an nuptias: tū
qz bodie pcedit fieri p nuptias. tūc bodie
vocat donatio ppter nuptias. vt insti. de do
na. s. est z aliud gen? et d. l. finali.

Donatio cā mortis fm Azo. in sum. eo. ti. est
cū quis vult magis se hēre qz eū cui donat.
subaudi tradēdo. vt se obligādo ne hec dif
finitio legatū pteat p pba ibi posita. Dis
cit em tradēdo vñ se obligādo vt nō referat
tur ad testatōrē. Differt aut hec donatio. s.
cā mortis a legato. iuxta ea q no. C. de do
na. s. j. i. fi. Hosti. aut e. ti. in su. s. j. eā sic dif
finit. Donatio cā mortis ē tūmore mortis im
minētis vel future alicui? rei pvide et libe
raliter facta collatio. Et hui? tres sūt spēs
fm Hosti. eo. ti. in sum. qz ponit sub. s. q
ei? sub p. spēs. nā donatiōnū cā mortis pti
ma spēs est cū qz donat metu mortalitatis
futurez nō instātis. Scda est cū qz donat
metu mortalitatis instātis desperās de cō
ualecētia. z hec donatio cōparat ei que est
inter viuos. Tertia qn magis vult se hēre qz
eū cui donat: et magis donatariū qz suum
heredē. Predictie species possunt colligi ex

l. senatus. s. mortis. luncta. l. j. ff. e. ti. et sunt
expresse in. l. ij. eo. ti.

Donatio inter viros et uxores fm Azo. i. sum.
C. est. est q̄ sit p̄stante matrimonio q̄ fm le
ges est p̄bibita. iō ne mutuo amore inuicē
spoliarent donationē nō sperantes s̄ p̄fusa
erga se facilitate abutētes: nec esset eis stu
diū liberos potius educādi. Et est illa rō fm
Azo. q̄ sepe futurū esset vt matrimonia se
pararent si nō donaret hī q̄ possent: z m̄rio
monia venalia essent. oīa p̄dicta habentur
eo. ti. l. j. et. ij. Aliter tñ accipit. de hoc vide
Hosti. in sum.

Donatio inter viuos fm Azo. in sum. est qñ
re quā dono malo hīc illū cui dono q̄ me.
Hec diffinitio colligi pōt ex. l. j. in pñ. ff.
de donat.

Donatio inter parētes z liberos fm Azo. i.
sum. C. de donat. inter vi. et vxo. vbi d̄r q̄
oīa illa q̄ dant de donatiōe iter virū z vxo
rē dant etiā de donatiōe int̄ parētes z libe
ros. Hec em̄ vt no. C. e. ti. l. donatiōes. iur
ris ip̄possibilitate. p̄hibite sūt: cū vna z eadē
p̄sona iur̄ artificio estimet p̄r filius. genitor
et genit̄. vt. C. de ipu. z alijs subsl. l. fi. ad
fines. Si alter alteri donat sibi ip̄i donare
videt̄. et iō nulla est donatio nisi in casibus
puta in dote z donatiōe p̄r nuptias. vt. ff.
fam. hercis. l. si pomponi p̄b̄ladelphus.
et. ff. de colla. bo. et de colla. do. p. to. q̄ eq̄s
passib̄ ambulāt. vt. l. si. C. de dona. an̄ nup.
Itē cū donat mobilia filiofamilias cuncti i
castris. vt. C. fam. hercis. l. iij. Itē valet re
missio vsufruct̄ in reb̄ aduēticijs. vt. C. de
bo. lib. l. cū oportet. Si aut̄ res. Et de oī
bus p̄dictis casib̄. si q̄b̄ tenet hec dona
tio. est glo. no. C. de inoffi. dona. l. j. in p̄bo
duab̄. Itē donatio facta i alimētū. als nō
tenet donatio. s̄ tñ si facta ē in filiū tāq̄ in
extraneū v̄ collata i eū sup̄mo iudicio cō
firmant eodē mō z cū eadē determinatiōe q̄
p̄firmat donatio facta int̄ iuges. vt. l. do
natiōes. pall. C. de dona. int̄ vi. et vxo.

Donatio mera ē eadē cū simplici. l. qñ iney
uos donatio fit. Qñ etiā d̄r pura liberali
tate nō ob cām securā. Si p̄o sit ex cā p̄ce
dēte tūc d̄r remuneratio potius q̄ donatio.
vt. C. de bo. lib. l. cū oportet. s. cū aut̄.

Donatio facta ob cām interpositā fm Ho
sti. in. sum. eo. ti. s. q̄t ei spēs. est quedā do
natio inter viuos que fit ob causam inter

positā: z denotat vt aliqd fiat vel non fiat
v̄ p̄pter qd sit donatio securi p̄r finē. iuxta
ea q̄ habent. l. j. s. j. ff. de donat. vt etiā su
pra dictum est.

Donatio p̄fecta z pura est spēs donationis
simplicis. z ē qñ statim pura liberalitate trās
fert dñum rei date. de ista. C. de dona. ff.
e. ti. generalit̄. p. to. et maxie. ff. e. ti. l. j.

Donatio aut̄ imp̄fecta siue p̄ditionalis vel
sub mō est etiā spēs donatiōis simplicis fm
Hosti. ibidē. et ē qñ statim trāsferit dñum
rei date: et nō nisi sub p̄ditiōe. vel mō v̄ in
die. vt dono tibi si rex intrauerit italiā. vel
dono nō q̄ tuū sit hīc ad annū. vel aliqd
h̄mōi. De ista materia req̄re. L. de dona. q̄
fit sub mō. et cōdi.

Donatio simplex est q̄ cām nō h̄z. z cū dona
tus nullo casu vellet ad se redire qd dedit v̄
daturū se p̄misit. vt. ff. de dona. l. j.

Donatio sub mō p̄p̄endit s̄. sub donatiōe
p̄fecta vel imp̄fecta.

Donatio sp̄saliicia fm Azo. i. sum. C. de do
na. an̄ nup. s. sponsalicia. d̄r illa q̄ a sponso
sponse fit. v̄ ecōtra. licet raro accidat. C. ti.
pall. l. si a sp̄so. s. q̄ si sp̄sa interueniente.
vbi d̄r. si sp̄sa interueniēte vel nō interue
niente osculo donatiōis titulo. qd raro ac
cidit fuerit aliqd sponso largitū. Rō. q̄ fe
mininū gen̄ auarissimū est in donādo. ff.
ad velleia. l. sed si ego. i. si. vbi d̄r. Facili⁹ se
mlier obligat q̄ alit̄ donat. Et ibi no. Azo
cur. Hec donatio fit iuricu mulier. z iō nō
pōt dici vere p̄r nuptias donatio: s̄ sim
pliciter. Cōditio aut̄ inest si steterit p̄dantē
vt. C. de dona. an̄ nup. l. cū veter̄ snia

Donec. notat Jo. an. calderi i cōmento de
creta. post cessionē. de pbat. et significat di
uersimode put q̄duis mediū. p̄babile signi
ficare declarat. p̄bi gr̄a. Lego filie decē do
nec nubat. significat legatū esse annuū. l. le
gatū. ff. de annu. lega. Rō. q̄ hec dictio si
gnificat limitationē. Et ex h̄ sequit̄ q̄ testa
tor voluit facere multiplicationē. cui⁹ fit li
mitatio ad tps nubēdi vt extūc nō debeat.
Itē ibi. lego filie fundū cornelianū donec
nubat v̄ donec capitolii ascēdat: nō fcat
legatū annuū. q̄ subiecta materia nō patit̄
q̄ nō est multiplicabilis. sed tñ significat ex
tinctionē adueniēte tpe nupt̄ v̄ ascensionis
capitolij. Itē ibi donec iuuentariū scribit̄.
non licet creditorib̄ z legatarijs heredem

cōuenire. l. si. §. donec. C. de iur. deli. qz sub
iecta materia s declarat. Nā inuētariū de
bet incipi z finiri infra certū tps. vt in ea. l.
d. Jtē ibi. creditor fac debitori pactū d nō
petēdo donec. titi? fiat cōsul. fcat limitatio
nē exceptōis p euentū. et sic etiā cōditiōnē
vt si titius fiat cōsul finiat exceptio pacti si
nō s morit aūqz fiat cōsul fiat ppetua exce/
ptio. l. sufficit. ff. de condi. et demon. Nā ex
euentu ierto futuro significat cōditio. l. itaqz
ff. si cer. pe. Jtē ibi. loc? ē cōditio furtiue do
nec dñiuz a dño recedat fcat limitatōez et
q ipo iure dñio recedēte nō ē loc? cōditio. l.
sine. §. tādū. ff. d. cōdi. fur. Jtē pmitto decē
singul? ānis donec tui? cōsul fiat. titio exiēte
cōsule adhuc obligat? suz ipo iure s petēte
repellā. l. eū q ita. §. q ita. ff. d. p. ob. Rō. qz
nō est in potestate dispōnētiū obligationē
limitare tpe. vt ipo iure finiat tpe. Jtē lego
fundū donec tui? fiat cōsul. ipo existēte cōsu
le finit legatū z dominū ipo iure ad herē/
dem reuertit. l. si. C. d. leg. qz in potestate te
statoris est facere legatū tpele z finire tēpo
re ipo iure vt ibidē. Jtē ibi. dono tibi p dñū
donec titius fiat cōsul. titio existēte cōsule nō
finit donatio ipo iure. nec reuertit domini
um ad donantē. ar. l. ea lege. C. de cōdi. ob
causam. Rō. qz nō est in potestate ptaben
tiū facere ptractū finiri tpe. vel dñiū tras
ferr. et sic de similibz.

Dos fm Azo. in sum. C. de iure dot. est qd
dat a muliere marito. vt. l. si re estimatā. ff.
de iur. dotū. vl ab ei? pte vel extraneo. vt
in. §. accedit. l. vnica. de iure dotū. cū infini
tis alijs. in qbus dos sp marito dat vel ei?
patri. vt. l. fund? ff. fa. hercl. z si maritus. z
l. si filia. §. bec aut. eo. ti. Et s ppter onera ma
trimoniū. vt. l. p oneribz. C. de iur. dot. vt p
petuo sit penes eū. vt. l. j. ff. de iur. dotū. Et
durat qdiu durat matrimoniū: nisi marit?
vergat ad inopiā. hoc iō d. qz dos soluto
matrimonio debet redire ad vxorē vel ei?
heredes. sicut donatio ppter nuptias ad ma
ritū vel eius heredes. C. de pac. puē. super
do. le. pe. et aut. equalitas. vbi d. q bonus
est ar. de dote ad donat. ppter nuptias. Fal
lit hoc in casibz in glo. vnica. circa mediū.
in. c. puenit. de emp. et vendi. Dicit aut fer/
na vt canit glo. C. de dona. an nup. l. si. j. q
ppter matrimoniū cōceditur. et sine eo non
potest esse. vt pal. l. si. C. de dona. ante nup.

et. ff. de iur. dot. l. iij. cum similibz. nec ppter
matrimoniū phibetur sicut phibent simi
plices donationes. Et oportet q dos qd
matrimoniū sit nō dando defectū: sed de iu
re ptractū. vt. C. de cōdi. ob causam. l. j. et re
petitur quādo matrimoniū stare nō p. c.
et si necesse. de dona. inter vi. et vxor. Et tiam
reddat mulieri separe ppter panguinitates.
c. nup. z. c. j. eo. ti. Diuidit aut fm Azo. vbi
supra dos in pfecticiā de q habet in. l. pfe
cticia. ff. de iur. do. et in aduenticiā. Que di
uisio colligit ex. l. filie dotē. ibi nec dubiuz.
C. de col.

Dos aduenticia fm Azo. est q non pficiat
a patēte vel tāqz a parēte. vt si extrane? de/
derit pū vt daret i dotē. l. pfecticia. §. si qd
certā. ff. de iur. do. Vel si p nō tāqz pater:
sed vt extrane? dedit. puta qz debebat filie
et ei? volūtate dedit in dotē viro. vt d. l. pfe
cticia. §. si. §. ceterū.

Dos pfecticia est q a patre vel tāqz a pte vel
ab auo vel. pauo pfecta est. s. de bonis eius
vel facto ei? p filio vel nepote eius. vel quā
als de mādato eoz cōstituit vt ples aut cu
rator dedit de bonis alicuius eoz. Si erat
parens p dīgus vel furiosus. nec refert an
filia vel neptis sit in potestate pstituta vel
emācipata. Nō eū ius pātis sed nomē pa
renis facit pfecticiā a parēte. §. videt data
si ipe dicit vel iubet aliū dare vel ples vl cu
rator ei? dedit vt dictū est. Idē est si nego
cior ei? gestor dederit et ipe ratū habuerit
q oīa habent in dicta. l. pfecticia. in pñ. iun
cto. §. j. et fi.

Dotis pūilegia sūt multa. Requē d s Azo.
in sum. C. de pui. dot. Et spec. ā tractatu li/
belloz. ti. de dona. inter vi. et vxor. §. forma
tis. vbi notat.

Dotis pmissio fm Hosti. vel nuda pollici
tatio fm Azo. eo. ti. sit p stipulationē: z etiā
qūqz sine pcedēti interrogatiōe. Nā polli
citratio nihil aliud est q offerētis pmissio.
vt no. C. eo. sup rubrica.

De DK

Dromones dicunt q perāt nauibz ad seruā
dū traictū maris in h reipublice militātes.
et maris trasitū tenētes vel tuentes. C. de of
fi. psec. pzois affri. l. ij. Vñ etiā adhuc eoz
rundē naues nomine vulgari dromones
appellantur.

De DV

Dubiu sine obscuru p̄bū interpretandū est p̄ reo nisi in q̄tuor casibz. s. q̄n agit de causa liberali. de inoffi. testa. de matrimonio. z d̄ dote. vt de fi. instrumen. c. inter dilectos. in glo. vlt. de re iudi. c. vlt. Itē dubia sunt in meliore p̄te interpretāda. de re. iur. estote. In q̄bz ad cōem intelligentiā p̄boz recurrendū est. c. ex lris. de spon. z tutor via i du bz est eligenda. de homici. ad audientia. et de spon. iuuenis.

Dubius in fide est infidelis. de here. c. j. Ducentarij dicunt duces. vel magistri duce torū militū. q̄rū dignitatē dicim⁹ substanti uo noie ducentam.

Dūmodo. vide glo. i. c. nō p̄t. de p̄ben. li. vj. Duellū d̄ singulari pugna q̄ fit p̄pter p̄bat ionē alicui tra vt q̄ vicerit p̄basse credat. et vici⁹ in p̄batōe defecisse. et d̄ q̄si duoru bellū factū ad p̄batōē veritatis. ac si p̄ tes tes q̄s intentionē suā fundasset. vt. c. ij. de pur. vul. Qū aut sit licitū vel nō. no. glo. in l. q̄ actione. s. si q̄s. ff. ad. l. aq̄l. vbi d̄r. Si q̄s in colluctatiōe vl' pancracio. vel dū pu giles inter se certāt ali⁹ aliū occiderit z in publico certamie cessat aq̄lia. qz glie cau sa z nō iniurie grā dānū datū videt. Et du ellū nō d̄ fieri p̄ ecclia. vt i. c. j. de cle. pug. in duel. Si tñ cleric⁹ faceret duellū z nō se quere⁹ mors vl' mēbz deturcatio posset ex sui ep̄i dispensatiōe in susceptis ministrare et etiā pmoueri. vt in. c. pall. Etia de iure ci vili duellū nō pmittit. l. cū fili⁹. s. j. ff. de le. ij. et ibi no. glo. fi. Et dicit ibi Bar. se audis sisse ab imperatore q̄ anq̄ duellū pmittat q̄nq̄ requirunt. Prīmū q̄ ille q̄ puocat sit su spect⁹ vl' diffamat⁹. Secundū q̄ nō possit vera p̄batō haberi de eo de q̄ inculpatur. Tertiū q̄ puocat⁹ sit par vel maior puoz canti. qz minoz vl' inferiori nō licet ascēde re ad supioze. Quartū q̄ cā sit p̄sonal et nō pecunialis. Quintū q̄ electa sit p̄ duellum via armoz. et non via streptus iudicialis. Sed Jo. de imol. dicit q̄ repperit fm leges feudoz in tribz casibz pmissum esse duellū. Prīm⁹ in tñ. de pa. tenē. s. si q̄s hoicm. i. c. j. col. x. Scd̄s in eadē institutiōe. s. si quis aliu. Tertiū etia eadē institutiōe. i. s. si q̄s miles. vbi videt inuenire q̄ in q̄libet cā ca p̄rali p̄t fieri duellū. l. z glo. s. teneat de iure

lombardoz. q̄ glo. remittit ad sum. Boff. boniuen. q̄ fecit tractatū de pugna z duello Et dicit etiā duellum monomachia a mo nos qd̄ est vnū. et chīa pugna. q̄si vnica et singularis. et tō inter laicos p̄bibe⁹. qz in eo de⁹ tēptat. ij. q. v. c. monomachia. Nec obstat exemplū dauid pugnātis cū golla. qz p̄ullegia paucorū nō faciūt cōem legem xxvj. q. ij. c. nō exēplo. Et in hīs q̄ raro fi unt miraculū ē. in aut. de p̄sulis. s. j. circa mediū. col. viij.

Duplicatio ē allegatio q̄ dat reo ad ifirmā dū replicatiōē actoris. vt istī. de repli. s. rur sum. z no. i. spe. d̄ excep. s. nūc d̄ replicatiōe. Vel fm alios ē elisio vl' anihilatio replica tiōis. z bz fieri a reo s̄ replicatiōē actoris Duplicitas p̄bibe⁹ in sex casibz. vt no. Ar chi. xviij. q. ij. in nullo.

Duplonia. vt. ff. d̄ p̄. ob. p̄tinu⁹. s. cū ita. Est iter duplicatū vel sterilitas fm glo. ibidē. nā tex. ibi exponit dicēs. Neq̄ duplantei diebz ac noctibz z oī tēpestate p̄tempta iter cōtinuare cogat. q̄si dicat. s̄ duplonia fa z cit. nā tex. ibi p̄bibe⁹ eū q̄ ephesi daturū p̄ miserit. nec cū duplonia te cogi iturum nec tā delicate p̄gredi vt rep̄bensione dignus appareat. Vel s̄ duplonia d̄r iste q̄ dupla ta vlt̄ diera. vel est ille q̄ fortitū ipis enen tu de duabz dieb̄ facit vnā.

Dūtaxat. de s̄ vide Archi. de rescrip. statu tū. s. in nullis. li. vj. et de iureiur. c. j. eo. li. Duplois vel diplois est duplex vestis.

De CC Ecclesia secun

e dum Archi. de elect. fundamēta li. vj. in p̄n. multis modis dicit. Qūq̄ dicit collectio sanctorū. vt. xxij. q. j. nuptiarū. xxij. q. iij. recurrat. in fi. Scd̄o est catholicorū vel fidelium collectio. de cō secura. di. j. ecclesia. et sic sumit. iij. q. iij. en geltrudam. Et nota q̄ sicut ex decre. Julij pape. c. ij. sumit tūc ecclesia est nomē grecū et d̄r in latino conuocatio p̄pter hoc q̄ oēs ad se vocat. Et de expositiōe hui⁹ nois ec clesia. vide. c. querelam. ne pla. vi. suas sub an. cen. conce. in glo. vbi no. Nā synagoga est p̄gregatio q̄pprie est iudeoz. Sed puo care p̄prie est vrentium rōne. Congregari aut iolent pecora vt dicit Hugo. Et dicit

catholica, s. vniuersalis: qz p vniuersuz mū
dum est cōstitutā, ita exponit glo. C. de sū.
tri. 7 fi. ca. sup rubrā. Vel vniuersalis dicitur
generalis in eadē doctrina ad instructionē
vel admiſtrationē, vt in palle. c. iulij pape.
Vel dicitur ecclesia fm grecos ab eccleſis qd ē
miserās, qz ipa plena miſcōia est. Nā nūq̃
claudt gremiuz suū redeuntibz. C. de sum.
tri. in epla. inter claras, q̃ est Johis sanctis
simi archiep̃i vrbis romane ad Iustintia
num imperatorē 7 incipit. Victor iustintia
nus pius. et habebit sex calūnias. Et de be
re. sup eo. li. vj. Tercio ē collectio malignā
tiū. p̃s. Qdnt eccleſiā malignantiū Quar
to est muroz ambit⁹. et vide glo. in p̃. ma
tricē. in cle. j. de sen. excō. lbi cōcordantie. 7
qñq̃ sumit p materialē eccleſia 7 ecclie pa
rieti. Quinto est corp⁹ ep̃i. Sexto platu
re ecclie. Septimo obuentiōes eccleſiaſti
ce. puentētes rōe ecclie. Octano ep̃alis ec
clesia. et hāc despoſat ep̃s qñ p̃secrat. No
no viri eccleſiaſti. lxiij. di. c. j. Decimo cano
nici matricē ecclie. xliij. q. j. s. vlt. Undecio
maior ps capituli. lvi. di. applica. Duodeci
mo significat ep̃m tñ. vij. q. j. scire. Tredez
cimo est q̃libet ecclia. puīcie cathedralis
nō romana. Nā appellatiōe ecclie matricē
intelligit ecclia cathedralis: s. nō romana.
vt i. c. cū sup. de vſupallij. vide glo. 7. i. c. cū
clericis. de p̃. sig. et. x. q. j. Antiquo ecclie ca
thedral noie etiā intelligit ep̃s 7 capitulū il
lius ecclie: 7 nō alij clerici. Et eccliaz bo
na sunt dei. licet em̃ oīa sunt ei⁹: s. tñ specia
lius. Et eaz res 7 p̃sone diuio 7 hūano iur
re ab exactiōibz seculariū psonarū sūt imu
nes. c. q̃q̃. de cen. li. vj. Et ecclia nō dicitur
tari cū aliena iactura. liij. di. general. d. pe.
suā. ff. de p̃di. inde. l. nā hec natura.
Ecce. no. Paul⁹ i smēto. c. iij. loco de pbat.
Etiam illa dictio implicat. C. si tu. vel cur. l.
etiā. et. l. fi.

Ecule⁹ est gen⁹ tormētū ad modū crucis dis
positū. C. de male. et mathe. l. et si excepta
in fi. de p̃. xxiij. q. i. c. j. p Archi.

De ED

Edes fm Azo. dicunt edificia vrbana. sicut
ville rusticana. ita exponit. ff. de p̃. signi. l.
fundum.

Edere actionē fm Azo. in sum. C. de eden.
est expm̃ere vel designare ius q̃ quis petit

aliquid ab aliquo in iudicio. Et aut editio
actionū vel p libellū iudici oblatū. s. vt per
eū reo def et ip̃e deliberet vel i alio quē ip̃e
descripſit. vel sine libello dictate auctore vl
sapiente suo qd tūc est dictatur⁹. aut q̃ iure ē
vsurus. ff. eo. ti. l. j. s. edere.

Editio instr̃oz fm Hosti. in sum. de fide in
stru. s. an instr̃m edi possit 7 q̃liter fiat. Et
editio instr̃oz p̃t dici copiatio vel cōicatio
facta corā iudice: vl eo p̃nte siue aduersari⁹
sit p̃ns siue nō salte cū cōsulet. vt. l. j. s. edi
tiones. ff. de eden. vbi de editiōe instrumen
to. in glo. ibidē. Nā edere est ostēdere 7 cor
ptam describendi facere. vt notat in. c. j. de
p̃bationibus.

Editū qñq̃ est idē qd mādātū p̃ncipis. s. z
illud Luc. ij. Exiit edictū a cesare augusto.
Quis idē est qd generale statutū p̃ncipis.
vñ. Edictū regis: indicit festa sacerdos. Et
differt a p̃stitutiōe. qz p̃stitutio p̃t esse gene
ralis vl special. vt. l. j. ff. de p̃sti. p̃n. et sic ac
cipit. C. de edic. diuī adri. toll. et iulio. Quis
qz idē est qd statutū vel mādātū p̃toris: si
cut oīa p̃toria edicta. vt edictū de albo scri
bendo. et de in ius vocando. et de hmoi de
q̃bz vide Spe. de acti. seu p̃erl. p̃ponendis.
s. postremo. p̃. nūc dicam⁹. de edic. Et qdā
alia differētia edictoz est 7 diuisiō: qz que
dam sunt phibitoria. vt edictum de testi. et
matrimonio. qdā p̃missoria. vt de iureiur.
Edictū phibitorū est illud in q̃ regulariter
oīs p̃mittit q̃ nō phibet. vt in p̃curatoribz
et in testibz. ff. de testi. l. j. et de transla. pla. c.
inter corporalia.

Edictū p̃missoriū fm Jo. cald. de suppl. ne
gli. pla. romana. li. vj. est illud qd regularit̃
est phibitorū: et tñ in certis casibz p̃mittit.
vt in. c. romana. p̃all.

Edictum carbonianū. Require supra Caro
bonianum.

Edictuz diuī adriant fm Azo. in sum. C. de
edic. di. adri. toll. p̃tinebat q̃ si scrip̃t⁹ heres
postularet se mitti i possessionē nō aliter fie
ret missio nisi vicesima ps dareſ resp̃ublice
Et qz multe erāt interpretatiōes 7 distinctio
nes circa hoc edictuz facit: ideo hodie sub
lato hoc edicto fit missio in possessionē res
rum hereditariarū iuxta dispositionē quā
ibi disponit seu ponit Azo. Et ideo ponit
tur vna rubrica de edicto diuī adri. toll. in
vj. lib. C.

Edictū edilitiū dicitur idē qd actio edilicia. Nam actio edilicia ab edicto edilicio descendit. ut l. cū aut. §. he actiōes. iūcto. §. edilicie. in l. ff. de edi. edic. de h. re qre s. actio edilicia. Edictū ptoziū ē qd ptoz edixit iubēdo: mandādo vlt. pstitūdo. ut fecit in edicto d. dam. infec. ut. ff. de dam. infec. l. ptoz ait. et i alijs pluribz fore p eodē sumit h. mādare et iube re. l. c. als differant. ut no. ff. q. iusu. l. j. §. neq. putet qd s. h. gūter aduersus eos pstitū. ff. nan. cau. sta. ut s. dictū est.

Edictū successorū fm Azo. in sum. C. eo. ti. est q. puidet creditoribz. Et dicit ibi glo. q. est qd ptoz nō petētibz sequētibz petētibz pmitte. et est i ea. l. de gradu i gradu: de ca pite in caput. C. de suc. edic. l. j. Nam illd edictū ppter creditores inductū ē. ff. eo. l. j. vbi illa scripta qst de pbo ad verbū posita sunt. et h. iō. ne creditoribz lōgior mora fieret dū bona hereditaria vacua sine dño diuti⁹ iacerēt. Bñ igit putauit ptoz pstitūere temp⁹ his qbz bonoz possessiones detulit et dare successorē inter eos ut citius possent creditores scire virū habeāt cū qbz cōgrediant an bona vacantia fisco delata sint an pot⁹ ad bonoz possessionē pcedant qst sine successorē defuncti.

Edilis olim dicebat q. nō solū cōstituebat a plebe ad h. ut pesser edibz. ut. ff. de ori. iur. l. ij. §. itē ut eā. sed etiā pfuit plebiscitis q. etiā editurus dicebat. a noie edes: et a pbo tueor ris. q. tuebant edes. ut insti. de iute. §. tuto res autē. ne in ciuitate essent dom⁹ ruinoſe vel inordinate possite i puidiciū reipublice. deinde plebs sibi ptes creauit q. etiā plebē excederēt de numero patrū. ut. ff. de ori. iur. l. ij. §. deinde. v. et. vj.

Ediles curules sūt pstituti postq. placuisset plebi q. etiā curāt de edibz patrū et negocia tionibz. vel etiā de edēdis habebāt. ut no. ff. de offi. psec. vlg. l. j.

Edilis cerealis dicitur a cerere. q. pfuit annone. id est frumēto distribuēdo. Itē etiā dicitur psecutus annone. de qbz edilibz in pal. l. j. et. l. ij. §. deinde. ff. de ori. iur. hic tñ ppte vel iproz ppte de edo. dis. et nō de edibz edilis dicit. nec etiā spectat ad eū cura ediū sed ediliz. Quāq. ē alter⁹ administratiōis nomē aliū impositū p usurpationē ei⁹. et quidā credunt vocari ptiue annone pfectū. Azo tamē in sum. C. de offi. psec. anno. dicit q. annone et

publice functiones a qlibet debēt pstari. si tunc qñ aliq. pūlegio vel pscriptiōe ptes tendebat excusationē pfectus annone de h. cognouit. et aliqñ imponebat ei pena. xxx. librarū auri.

De EF

Effusionis pūbū abundantia significat. xvj. q. j. reuertimīni. xlij. dist. sepe. vide glo. de sen. excō. c. cū illo. i. §. sanguinis effusione. Effusio et electio. Req. sup actio de effusis. Effeminati dicunt qbz virilia excidunt. vel sodomite.

Effractores dicunt q. siue diurni vlt. nocturni furadi cā solēt domos effringere. ut. ff. d. effra. et expila. l. j. z. ij. vlt. q. carcerē seu aliud frāgūt ut euadāt. Et alie puniēdi sūt diurni et alie nocturni. q. atrociores sūt et acerbi⁹ puniuntur. ut. c. si perfordiens. de homici. et ff. ad. l. ad. l. j.

De EL

Electio fm Jo. est alicui⁹ pſone idonee ad dignitatē vel fraternitatē siue societate sua ta forma canonice facta vocatio. et hoc mō electio sumit stricte. Quis eligere ad multa se habeat. ut etiā no. Boff. i. sum. eo. ti. §. j. i. pn. Un ad electionē tria reqrunt. s. auctoritas. numer⁹. et zelus. auctoritas pſiderat i dignitatibz et meritis vite. zel⁹ cōsistit in aīo: ut sine carnali aīo fiat. s. fm meritū pſone eligēde. vlt. q. j. si glicet i ista pditionē se prius cōmittat electio de facto: non de iure. Un qdrupliciter eligi solēt. vel quatuor portz intrare viri ecclesiastici. Un poeta. Quatuor ecclesijs portas intrat ad oēs. Cesar et symonis sanguinisq. del. Prima pte magnis numo s. altera charis. Tertia s. paucis qrtā patere solet. De numero pte. Debet g electio fieri fm ista tria: habito respectu meriti ad merita. zeli ad zelū. nūeri ad numerū. Si tñ ex vna pte sit dignitas et zelus melior tā respectu eligentiū q. electi. et ex alia pte numer⁹ maior certe pualebit dignitas cū zelo spī nūero. ut. ff. de elec. c. ecclesia vīa. Itē differūt electio: collatio et pſentatio. Nam electio fit p collegiū ad dignitates. et papa pfirmat. et qdlibz collegiū dicit eligere plātū suū nisi aliō sit de pſuetudie l. pūlegio ut d. elec. et elec. pte. c. j. Collatio fit ad bñficiū simplex. et pſinet de iure cō

ad ep̄m p totā diocesim cū cōsensu capituli
nisi aliud beat cōsuetudo vñ p̄uilegiū. z dat
pleni ius. nec indiget cōfirmatiōe. S3 p̄n-
ratio p̄tinet ad patronū. nec dat pleni ius
p̄curato. s3 requirit institutio z investitura ep̄i.
vt p to. ti. de iurepatro.

Elementa p̄ma sunt quatuor ex quibz oīa corpa
cōstituunt. q̄bz viribz tot⁹ mūd⁹ gubernat.
scilicet terra frigida z siccissima. aq̄ humida z fri-
gidissima. aer calid⁹ et humidissim⁹. ignis
sicc⁹ z calidissim⁹. p̄mū melancolicū. scdm
flegmaticū vel flegmaticū. terciū sanguine-
um. z quātū colericū. vt no. glo. i. p̄mio in-
sti. sup. p̄bo. p̄ma elementa.

Elogiū idē est qd testamentū. Vel dicitur etiam
eulogiū vt infra dices.

De ER

Emancipatio fm Azo. e. ti. est relaxatio pa-
trie potestatis corā iudice facta. z dicitur q̄si ex-
tra manū. i. potestate p̄ris positio. qz qñ fi-
lius extra manū p̄ris ponit. tūc emancipat.
vt i ti. C. de emā. libe.

Emācipat⁹ dicitur fili⁹ vñ nepos q̄ a iugo a p̄tate
re vñ manu p̄ris vel aui ē relaxat⁹. et sui iur-
is effect⁹. qz emācipare est a p̄tate manu.
et a iure patrie p̄tatis dimittere vel libera-
re. S3 manumittere ē fūū a seruitute eripe-
re vñ emittere seu sinere. Et sic emācipatio p̄-
tinet ad liberos. z manumissio ad seruos.
Et nota qd de emācipauit boiem dū dedit
ei liberū arbī. z sic sum⁹ filij dei emācipati.
c. nisi cū p̄de. de renūc. s. verū. vbi d̄ h glo.
Emāfor dicitur q̄ dū vag⁹ fuit extra castra. tan-
dem rediens ad castra. vt. ff. de re mili. l. iij. s.
emanfor. Et ponit de pe. di. j. s. pene. vel dicitur
q̄ eminente lite fugit extra castra. et pace re-
formata redit.

Embola felix appellat⁹ vel romanorū iuuen-
tus ex cresces. vñ ann⁹ bisextilis dicitur embolus
mus vñ embolus mal⁹. qz crescit i vno die. de
B. C. de sa. sanc. ec. l. i. ubi dicitur. i. glo.

Emergere est aliqd subito euenire vñ accide-
re. z sic forte accipit. C. de administ. tu. l. cū
qdā. s. sine b̄mōi. Et nota differētiā inter
illa q̄ sit q̄stio emergēs et incidēs z quō dif-
ferat est glo. optima. c. j. d. or. cog. Et dicitur
ibi doc. qz incidēs respicit negociū p̄ncipa-
le. et tāgū merita ei⁹ siue sit acq̄sitū aū siue
post litē. p̄test. Emergēs p̄o tñ p̄cessum re-
spicit z tendit ad ip̄m impediendū siue etiā

aū siue post litē. p̄test. oriat⁹. Et dicitur emergēs
q̄si extrinsec⁹ euenies. et nihil cōe bz cū ne-
gocio p̄ncipali. S3 incidēs intrinseca res-
piciat negociū p̄ncipale. Quāuis em̄ vtrūq̄
qz oriat⁹ ex circūstantijs tñ in h̄ interest. qz
ex circūstantijs cause vel negociū p̄ncipalē
et emergēs ex circūstantijs iudiciū l. p̄cessus
vñ. Incidēs p̄mitit. emergēs iurgla differt
Et ad saluandū glo. pal. q̄ videt deficere i
differētia quā potuit. qz incidēs etiā in iur-
dictio p̄t oriri. s. opponēdo pactū de nō per-
tēdo. z emergēs qñqz aū litē. p̄test. vt si ex-
piat de ex cōcātione aū litē. p̄test. Dicas qz
incidēs dicitur h̄ie cām vetustiorē ad negociū
p̄ncipale. S3 emergēs dicitur de nouo oriri. qz
tēdit ad ip̄ugnandū. z aū p̄cessum d̄ nouo
factū esse nō poterat. cū nō posset ip̄ugna-
re nō ens. fac. c. ad dissoluendū. de despo. im-
pu. et ē glo. bona i. l. qd iussit. ff. de re iudi.
q̄ dat exēplū incidēs. vt si actor dicitur fū⁹ emer-
gēs vt testē nō admittēdo. Et ibi doc. p̄les-
ne notat de h̄ an p̄tor vñ iudex posset reuo-
care interlocutoriā p̄ quā q̄stio incidēs vel
emergēs decidat.

Emiola. i. septupla. s. positiū ab emi. i. dūm
dū. et olon totū. q̄si p̄tines totūz dimidiū.
et est vsura q̄ p̄tinet totū. et alterā ei⁹ p̄tē. vt
si de quatuor solidis accipiāt i sine anni sex.
Emeriti dicunt milites veteres q̄ tā sūt a mi-
litiā soluti. vt. ff. de vetera. milit. suc.

Emprio. Re. s. p̄trahēda emptio. z p̄trahit
postqz de p̄cio puenit ea mēte vt p̄ciū sol-
uat. Nā si imaginariē z p̄ silitudinē d̄ p̄cio
cōuentret emptio nulla esset. z p̄trahit solo
cōsensu siue inter p̄ntes siue inter absentes
p̄nūciū vñ eplam. vt p̄bat insti. c. i. in p̄n.
et. ff. eo. li. j. s. vlt. et. l. ij. s. j. et arre datio est
argumentū emptiois.

Emproz bone fidelē dicitur eē q̄ aut ignorauit rē
alienā. aut putauit eū q̄ vendidit h̄ie pote-
statē vendendi.

Emphiteosis fm Azo. i. sum. C. de iure em-
phi. z fm Goff. i. sū. rub. de loca. z pdu. s.
qd sit emphiteosis. dicitur qz emphiteosis gre-
ce ē melioratio latine. Ab initio em̄ sterilia
tñ p̄ hūc sctū p̄cedebāt. vt is q̄ accipet rē
in meliorē statū deduceret. et sterile fertilez
redderet. postea tñ p̄missum ē de rebz fertili-
bus z fructuosissimis emphiteosicari posse
vt. C. de iure emphi. l. j. in p̄n. Et dicitur emphi-
teosis vel emphiteosic⁹ cōtract⁹ ille qui in

meliorationibus et in rebus soli tantum consistit. Et
 clericis autem emphyteosis consistit in his et etiam
 in ipsi mobilibus quod ad hanc congrua videtur
 iconomus. vi. C. de sa. sanc. eccle. i. aut. pper
 tuo. et aut. leges quas et alius gubernationibus.
 et putat contra dicitur: tunc emphyteosis est media in
 ter locationem et venditionem. Et ita diffinit
 Zeno Imperator. imo dicit dictum tractatum esse
 quoddam tertium genus ab emptione et locatione se
 paratum. vi. l. j. C. de iur. emphy. quod lex est Zeno
 nis. S. Hosti. sua diffinitione secundum hanc in
 telligit. ut puta quemadmodum Hosti. dicit. et est
 huiusmodi. quod decretum potuit emphyteota ponere
 sub terra. de loca. et adducit. quod magis similis est em
 phyteosis locationi quam venditioni cum dominum res
 tineat et aliquid certum annuatim recipiat. vi.
 de spe. de loca. et adducit. S. nunc aliquid. Inde em
 phyteoticus causa. cum adiectum. unde dicitur emphyteo
 ticus contractus. emphyteotica cessio. et em
 phyteoticum instrumentum. Inde etiam emphyteoticus
 co. as. i. emphyteosim pcedere. et est natura
 huiusmodi tractatus ut soluat pensio sic sumentum est nisi
 si res ex toto pereat. Item quod licet domino aucto
 ritate sua emphyteota et eius successoris expel
 lere si per triennium cessauerit soluere pensionem
 sed emphyteota ecclesie per biennium repelli potest
 si non soluerit pensionem

Emphyteota vel emphyteotici dicitur ille qui
 agrum adduxit vel accepit ad tempus colendum sub
 certo prelo. Cuiusmodi fructus dominus vult ad tenuit.
 vix quod nunc ad tempus: sed bene perpetuo tempore condu
 cit quod diu viuet hereditario iure tenendum et co
 lendum sub certo prelo et certis conditionibus put
 ant ipsos tractatus est. p. l. j. C. de iure emphy. ibi
 perpetuo stabilitate. ff. si ag. vecti. vel emphy.
 pe. l. j. S. quod i perpetuum. Et dixit expressum esse
 in. l. j. S. quicunque. C. de fun. patri. vel perpetua
 scriptura interueniente. et consensu vtriusque. i.
 domini et emphyteote adhibito in huiusmodi statim. scilicet
 ut dominus aliquid per accipiat secundum quod inter eos co
 ueniret vel pecuniam vel aliam rem puta predium ali
 quod vel sile ut prius sit domini. Item ut huiusmodi emphy
 teota de ceteris annis singulis vel duos vene
 tos vel sile soluat in specie redditus. putat autem
 Azo. i. sum. C. de iure emphy.

Emphyteomata vel emphyneumata sunt Azo.
 eo. si. sunt res meliorate. et ita exponit tex. l.
 iij. C. eo. si. vel meliorationes quibus ager labore
 sic retinens melior efficit.

Empleumata dicuntur impositiones. unde emple
 grece est impositio latine. vel sunt suppositiones

sive supabudantie. Item empleumma est emis
 nes scriptura. Et dicitur. Accur. i. l. tigni. ff. ad
 exhib. quod empleumata sunt ornamenta vasorum
 vel ornata aut varietates colorum. vi. ff. de vi
 tri. et ole. lega. l. iij. S. j.

Emolumentum capit per sustentamento in dispo
 sitione preterito. et onere sibi annexo: quod ex emo
 lumeto regulatur onus ut onus vel quilibet alio
 modo disponere conclusum videtur. et materia
 subiecta patitur. Verbi gratia. Lego titio decem
 et volo quod det scio. xv. non tenet onus in quibus
 quod. et sic in excedenti quantitate. l. Imperator. S. j. ff.
 de lega. ij. R. o. quod licet hoc sit voluntas testa
 toris. tamen materia subiecta non patitur huiusmodi signifi
 catum. l. onus esse sine emolumento vel citra
 emolumentum. quod quod non bonoro eundem nec
 onerare debeo. Item ibi. lego decem tibi ut des
 titio librum tuum quod valet quinddecim si acceptas
 et teneris ad onus libri valetis quinddecim.
 l. Imperator. S. enim uero. de leg. ij. R. o. quod signi
 ficatum sumit ex verbis testatoris et accepta
 tione legatarii. nam per acceptationem videtur rem
 am tamen extimasse in quod oneratur es. Item ibi. te
 stator legat tibi decem et rogat ut fructibus seruam
 alienum quod valet quinddecim titio des. si accep
 ptas legatum non teneris titio ultra emolumen
 tum. l. generaliter. S. quod alienum. ff. de fideicom
 mis. bere. R. o. quod acceptas verisimiliter ignorat
 valorem rei aliene. Item ibi. testator legat tibi
 fundum valentem centum: si centum dederis bere
 di alieno. si oneratus restituere fundum: non te
 neris ultra emolumentum. l. ciuitatibus. S. j. ff.
 de le. j. S. si si fundus legatus est titio: et oneratus
 est in dando alium fundum quod est maioris va
 loris: non tenet onus ultra emolumentum.
 pal. l. Imperator. Item ibi. testator legat meno
 sam quod est debitoris et creditoris: legatarius ac
 ceptat et onus debitoris est ultra emolu
 mentum: tenet onus. ut i. l. cum per. S. mense ne
 gocium. ff. de le. ij. quod ex vniuersitate cooccurrit
 voluntas testatoris et acceptantis. Unum nota quod
 minus emolumentum non patitur maius onus sed
 tamen onus non cessat minus quam vere vel fide est equale.
 et sic diminuto emolumento diminuitur onus
 in quantum esset emolumento maius. et huiusmodi
 ubi potest culpa imputari boni emolumentum
 S. tunc nec onus videtur maius: quod equiparasse vi
 detur et finaliter post multa dicta Bar. et doc.
 in. l. plauti. ff. de p. d. et demo. Concludit quod
 emolumentum onus sibi iniunctum regulatur utro
 luntas disponens vel acceptantis declarat

Emologari, al's emologari est confirmari vt
dicimus q' arbitriū emologat, i. confirmat
silētio decē dierū tacite vel exp'sse fm Boff.
in sum. de arbi. §. effectus.

Emunitas fm Boff. in sum. eo. ti. ē libertas
cōcessa ecclesijs vl' ecclesiasticis psonis z rebz
alijs ad eas spectantibz. Vel est p'ilegiūz
ecclesiastice libertat' vl' psonaz vel rerū ad
eā p'tinentiū. Dicit aut' emunitas q'si extra
munita, i. officia vl' onera a q'b' ecclesie sunt
immunes, vt eo. ti. c. eccle. vñ loc' p'secrat'
scz ecclesia hz immunitatē, i. libertatē vt nul
lus inde trahat p' vim nisi in casibz, si su
g'ies ad ecclesiā sit public' latro, vl' noctur
nus depopulator agroꝝ, i. deuastator frus
ctuū in agris. Etia si in ipa ecclesia cōmissit
hom'icidiū, furtū vel maleficiū, qz frustra
auxiliū legis implorat q' cōmittit in lege.
de vsur. qz frustra, de appel. c. an sit. C. de iu
re deli. l. sanxim'. §. si vero. Vel d' q'si extra
munita, i. munera. Nō em' ecclesia subit sordi
da munera, vt calcis coquēde, arene fodien
de z filia. De q'b' vide Hosti. i. sum. e. ti.
Emissari' p'o d' q' facili' salit sup' aq's vel p'
aqua z fossata.

De ER

Enuclearē vt' ins. i. extra nucleū obscurita
tis ponere. Nā put' Azo dic. C. de ve. iur.
enu. In iure inuenit qd est amax, ita z i ve
teri iure crāt tot multitudines q' nemo eas
h'ie vel legere poterat. Nā sic in nucleo du
ra testa inuenit. Ita ibi dure et inique snie
erāt. Itē sicut nucle' cū inuili pellicula te
gitur z later, ita z illa multitudine tāta sub
lata supfluitate antiq' z necessarijs z vtili
bus collect' put' meli' fieri potuit ius vel
enuclearū est. Nā meli' ē pauca z idonea ef
fundere q' multis inuilibz p'grauari, vt. C.
eo. ti. l. ij. §. et si aliqd.

Enūciatiū p'bū de se tātū significat q'stū so
nat. s. enūciationē et' qd est vel qd nō est si
cut nūciū d' qz refert voluntatē dñi sui, s.
qd velit z qd nō velit, vt i. l. et licet. ff. de cō
sit. pecu. Qñq' tñ p'bis enūciatiū significat
atur dispositio qñ hoc significari p'cludit
ex q'uis p'babili significato, verbi grā. Cre
ditor dicit debitori suo quē scit esse debito
rem, p'siteor te nō teneri vel deberi. Hec sūt
p'ba enūciatiua tñ et falsum enūciant, qz
verū ē ipm teneri nō hec verba verā liber

tatē inducūt, l. tale pactū. ff. de pac. Rō est
volūtas p'ferētis ex fauore liberatiōis, sec'
si ignorāter p'ferret. Itē ibi testator legauit
multa vxori. Et dixit se nō dubitare queq'
acceperit vxor liber' cōmunibz restitutura
Hec p'ba nō dubitare nō sunt dispositiua:
sed enūciatiua, qz enūciāt volūtatē mulieris
et ei' factū futurū i rebz sibi legatis, z tñ ac
cipiunt p' fidei cōmissio, et sic significat di
spositionē, vt in l. vñ ex familia. §. si. ff. de
le. ij. Rō, qz volūtas testatoris ex significa
tio a maioris ad liberos ex firmitate enū
ciationis dicit se nō dubitare. Itē ibi in iu
dicio. Cōfiteor me tibi debere, x. significat
dispositio, qz p' h' verbū obligor soluere li
cet an nō essem obligat'. l. vnica. C. d' p'sef.
Rō, qz h' iporat p'ceptū iudic' de soluendo
exp'ssum vel tacitū. licet em' exp'sse nō p'ci
piat: h' tñ p' p'cepto, et ex p'fessione sufficiē
ter p'bat debitū, et sic lex h' disponit: etiā p'o
ter voluntatē obligat', ppter necessitatē ius
dicij. Itē ibi extra iudiciū. Cōfiteor me tibi
debere decē ex cā mutui p' hec p'ba nō signi
ficat dispositio s' est tñ enūciatio ex q' orit'
sufficiēs p'batio debiti. ff. de positi. in l. i. p'u
blico. §. si. Rō, qz hoc tñ significat p'ba nec
p'ot' aliunde p'cludi dispositio. Nā obliga
tio facili' infer' sicut liberatio. Itē ibi ex
tra iudiciū. Cōfiteor me tibi debere decem
nō exp'medo cām. h' tñ est enūciatio, sed ex
ea nō infer' sufficiēs p'batio debiti. l. cū de
indebito. §. si. ff. de p'ba. qz nō sufficiēter cō
cludit cū nō appareat de q' debito.

De EP

Epídometici dicunt q' habebāt sub se mēsu
ratores q' mēsurabāt hospitia z i eminente
loco describebāt noia eoz q' ibi habebant
hospitari.

Epitogiū ē vestis vl' tappard' sup'ior clericij.
et d' ab epi. i. s. et tego. q'si sup' tegēs, no.
in glo. in cle. ij. de vl. et ho. cleri.

Epithimū est suspēsiō vñ septimāe, vl' est q'
dā increpatio, vel gen' pene fm Jo. an. in
glo. xij. q. iij. ois lactura.

Eps d' ab epi qd est supra, z scopos vl' scoꝝ
p'lin intendere q'si supra intendēs, qz habet
curā supintēdēdo sup' oēs laicos z clericos
sibi cōmissos, vt. vij. q. ij. q' epātū. x. d' clez
ros, vbi etiā interpretat' speculator, eo q' spe
culet subiectoꝝ mores z vitā, cuius officiū

constitit in pfectione crismatis, crismatione
frōtis, collatiōe ordinū, psecratiōe ecclesia
rū z altariū, vt de sen. excō. c. q̄ pculofum.
li. vj. in glo. j. Sed q̄re papa noiet se ep̄m
nota: q̄uis in ecclesia dei sint dignitates epl
scopatu maiores. tñ q̄ in ecclesia sūt nouē or
dines. pall. c. clerōs. et. xliij. di. ep̄s. et. c. se.
Licet fm̄ theologos solū sūt septē ordines
q̄ ep̄atum z psalmistatū omittūt. z in istos
nouē ep̄atus ē maior. Jō papa nō a digni
tate s; ab ordine noīari volēs. vocat se ep̄m
fm̄ Jo. an. i. pñ. li. vj. Et ep̄s est gēd^o d; ha
bere has p̄ditiōes. vii. Anni triginta: sacer
ordo: pura voluntas. Et morū grauitas:
sapientia sponsa parentis. Concurrens fa
ma: detus hec dant pontificatū. vt de elec.
cū in cūctis. z vide Hoff. de tē. ordi. q̄ plon
gum declarat regulas apostolicas. z ep̄us
est p̄ ecclesie. rcy. di. esto. et etiā pcurator.
de dona. c. ij. x. q. ij. casellas. xij. q. ij. sine ex
ceptione. Et tenet reddere rōnem p̄ alib; si
bi cōmissis si male custodierit oues suas. d;
re iud. c. penul.

Epistola decretal. Re. sup̄ Decretalis eplā.
Eplā diui adriani fm̄ Bui. in spe. de renū
cia. p̄ in p̄mis q̄ sub. s. finis. locū h; inter
fideiussores. mādatores. z p̄stitutores. Jtē
inter tutores. z est illi^o eplē officii q̄ q̄uis
aliq̄ sunt in solidū obligari. tñ p̄ ep̄ bñficiū
si oēs pares sint in soluēdo tpe litis posset
postulare. et diuisat actio int̄ eos vt vnus
quisq; p̄ virili portione alias actiōne pue
ntat: alioqn̄ nissi dicto bñficio iuuaret pos
set creditor quē mallet i solidū puenire. C.
de p̄sti. pe. l. fi. et insti. de fideius. s. si plures
te. ff. d; fideius. l. inter fideiussores. z. l. si dubi
tetur. Si q̄ huic bñficio fuerit renunciatū
poterit creditor quē maluerit puenire. Quō
aut̄ renūciat instro huic bñficio vide ibide
Epitaphiū est scriptura siue titul^o in lapi
dib; sepulcroz sculptus.

De EQ

Equestris dignitas erat in his q̄ romam cu
stodiebāt. nā z hi habent p̄ absentib; reipu
blice causa. Et dicit Accur. q̄ aliq̄ erat p̄si
dentes. qz simplex militia nō est dignitas.
de h; vide Accur. e. ti. in rubri. c. li. xij.
Equitius d; custos equoz.
Equitiū als equiriū est grex equoz fm̄ Ae
cur. in. l. qd̄ g. ff. de vlufruc. quēadmodum

quis vtatur.

Equitas est pueniētia rerū q̄ cūcta coequi
parat. z i partib; rōnib; paria iura vel iudi
cia desiderat. vt. C. ad. l. falci. l. si. verbi grā.
Mutuasti mihi centū aureos mutuo. mō
equū est q̄ isti numerationi pueniat solu
tio fm̄ eandē q̄litate z q̄ntitate. vt. ff. si cer
pe. l. mutui. Jtē dedi tibi damnū centū au
reoz dignū iustū z equū ē vt fm̄ eandē q̄nti
tate damnū tibi relatiā. Equitas etiā d; q̄
dā mitigatio tēperās iur; scripti rigore. Et
in q̄b; casib; talē equitas pferat rigore iuris.
notat Jo. an. de trāsac. c. fi.

Equanimiter. i. equo animo.

Equ^o calcitrosus d; q̄ solit^o est calce ferire.

De ER

Erarium est repositorium pecunie ab ere di
ctum.

Ergagabi dicūt operarij laborātes i statio
nib; suis. et d; ab erga qd̄ est opa. et gaboz
qd̄ est labor.

Ergasteria sūt statioēs oparioz. et d; ab er
ga. i. opa. vl^o opus z sterion statio q̄st op̄is
statio. vt no. C. de opa. l. ij.

Ergastula dicunt carceres vl^o p̄ssiones. z d;
ab er qd̄ est lis. z stolon missio.

Ergo. no. Jo. an. d; sum. trī. damnam^o. i. pñ.
Ermofrodū^o est q̄libet q̄ h; vtrūq; sexū. An
āt ad testificādū exhiberi posset q̄litas sex
innalescētis demonstrabit. si em̄ calore dñ
rante p̄ viro se gesserit: recipit in testes. als
nō. liij. q. ij. c. j. p^o mediū. s. j. Jtē talis po
nit in infames. et nō p̄t esse aduocat^o. liij. q.
viij. infamis.

Erro est pusillus fugitiu^o q̄ nō qd̄ fugit s;
ex p̄suetudie qd̄ā aberrare solet: et frequē
ter sine causa vagat. tptib; in reb; nuga
tozib; p̄sumptis tandē licz sero redit ad do
mū. vt. l. qd̄ sit fugitiu^o. s. errone. ff. d; edil.
edict. S; vtrū error faciat furtū sui sic seru^o
fugitiu^o. et an sit in vsu captibilis. Primū
dubū est disputabile. vt in glo. l. j. C. d; ser.
fugi. q̄ dicit in fi. q̄ aliq̄ sint p̄tra. vt sūt frau.
Accur. Marti. Sil. zc. S; catho sec^o tē
net ibi q̄ sic. Rō p̄mi. qz erro h; aīm lucrā
di vsum sui. Scda rō sua. qz licet nō sit fur
tum odiosum vl^o penale: est tñ furtū fauo
rabile z rōnabile ne p̄iudicet dño. Ad secū
dum dubū sūt rñdet q̄ sic. vt no. plen^o p̄
doc. in d. l. j. sup̄ glo. ij.

Error intolerabilis est error a iure reprobatus.
 Et nota quod error sumit per factum siue sit error
 iuris siue facti, quod licet sit iuris in quantum est
 error, facti tamen est cum sit in alio quam in veritate.
 Verbi gratia, Titus vir honestus petijt a me pecuniam sibi mutuam: dixi quod mutua rem assu-
 gnando sibi dixi illa die venit alter titus visus
 lis quod assimilabatur illi in facie dicens se esse illum
 et per se sibi tradidit et mutuo, ibi est error in quo
 impeditur dominij translatio. Ibi quod versus, scilicet cum ti-
 tio, scilicet de furto, quod significatur sumptus est ex er-
 rore in persona. Nec tradens sentit in istum
 cui tradit saltem scienter, sed sibi non tradit iure.
 Item ibi, titio amico meo tradidit rem ex causa do-
 nationis quam credo sane mentis esse cum sit furio-
 sus impeditur translatio dominij, id est quod meo, scilicet furio-
 so, scilicet de acquiritur, potest, quod furiosus non acquirit domi-
 num cum non habeat sensum, et sic error traden-
 tis habet nihil operari, quod quantum cumque vellet et senti-
 ret transferre non tamen transferret. Item ibi, filius
 familias asserens se patrem familias vel servus li-
 bertus: petit a me sibi mutuari, et mutuo non

De EB

Estimatio significat taxationē put subiecta
materia vel q̄dvis aliud mediū significare
declarat. Verbi gr̃a. Res tradit̃ estimata
hoc addit̃ q̄ reddat̃ estimatio z nō res. ex
hoc significat emptio z venditio. vt in. l. q̄
tens. ff. de iur. do. vbi d̃r. res estimata da
ta viro in dotē si est empta. vir agere pōt ex
empto p̃ vxorē. de h̃ insti. de emp. et ven. in
pn. et. l. estimate. ff. so. matr. z. l. plerūq̄. in
pn. ff. de iur. do. iuncta. l. necessarias. in pn.
ff. de pl. et cōmo. rei ṽe. S; ibi res dat̃ esti
mata h̃ pacto q̄ res reddat̃ z nō estimatio:
tūc nō est emptio s; fcat̃ q̄ re pempta ṽl dī
minuta attēdat̃ estimatio facta. l. si inter. C.
de iur. dot. Nec piculū diminutiōis ṽl p
emptiōis sūt recipiēz nisi sit i culpa. qz cū rē
traditā teneat̃ reddere piculū debeat eē dñi
rei. S; i casu p̃cedēti piculū vel deteriora
tio rei trāsīt i recipiēte. vt. l. estimate. pall.
Itē ibi. res dat̃ estimata in dotē h̃ pacto q̄
reddat̃ re s ṽl estimatio: tūc fcat̃ trāsire pi
culū pemptiōis: s; nō deterioratiōis. l. ple
rūq̄. S. ff. cū. l. se. ff. d iur. dot. et h̃ ex natu
ra p̃tract̃ et alternatiue. Nam natura dotis
est q̄ dñum trāsīt i maritū. z sic piculū est
suū. S; ex natura alternatiue altez boruz
sufficit. aut rē reddi: aut estimatiōz iuxta re
gulā i alternatiuis. d re. iur. li. vj. S; res p̃e
pta reddi n̄ p̃: g̃ estimatio. Res at̃ deterior
reddi p̃: q̄ si reddi nō ē reddēda estimatio.

De ET

Etas legitima sp̄ intelligit̄ d̄ naturali nō de
ca q̄ p̄ p̄ncipis b̄nficiū implet̄. vt. C. de his
q̄ ve. et. imple. l. vlti.

Etas pupillaris ē minor. xiiij. annis in ma-
sculis. et i femina. xij. ff. de p̄. sig. l. pupillus.

Etas pubertatis diuersimode accipit̄. nā i nu-
ptijs p̄trahēdis etas pubertatis ē in mascu-
lo. xiiij. annis. et i femina. xij. annis. vt̄ insti. d̄
nup. in p̄n. cū ibi nō. Nō aut̄ idē tps̄ req̄rit̄
s̄ alimēta req̄runt̄ vsq̄ ad pubertatē q̄ des-
cent̄ masculo ad. xviij. annū. femie aut̄ vsq̄
ad. xiiij. ff. de ali. et cib. l. mela. ait. in p̄n.

Etatis venia est p̄uilegiū qd̄ ipetrat minor
a p̄ncipe vt̄ habeat̄ p̄ maiore. impetrat aut̄
eā mascul⁹ maior. xx. annor̄. femia aut̄ ma-
ior. xviij. vt̄ l. ij. C. de his q̄ ve. et. im. Ba-
turior em̄ ē sexus feminaz̄ hac rōne. vt̄ nō.
Accur. in glo. septima. l. ij. pal. qz̄ mala her-
ba cito creuit. et cito ē subdola mulier et a-
uara. ff. aduellei. l. sed si ego. i. si. Nā regula
natural̄ est. Quāto longi⁹ res h̄ esse tanto
tardi⁹ ad p̄fectionē deuenit̄. et ecōtra quāto
breui⁹ h̄ esse tāto maturi⁹ ad p̄fectionē de-
uenit̄. patet hoc in plātis et brutis. S̄z vir
longi⁹ h̄ esse q̄ mulier. iō tardi⁹ ad p̄fectio-
nē deuenit̄ q̄ mulier. Et iō mulier cui⁹ sub-
dola et sagacior efficit̄.

Et si idē est qd̄ quis. de symo. c. xli. q̄stiones
de offi. in or. c. xli. ab aplice. i. de. de iureiur.
et si christus.

Etia. Requre supra Ec.

Et hec p̄iunctiua licz̄ p̄rie copulet̄. ff. de cō-
di. insti. l. si heredi. tñ aliqñ sumit̄ p̄ vl. ff. de
p̄. sig. Sepe cū filijs Aliqñ reperit̄ q̄litatef
p̄cedētes. ff. de fun. instru. et instru. l. l. seio.
§. gaio. Aliqñ p̄ id ē. vt̄. c. ij. de spōsa. Etia
nō. in. c. ij. d̄ reicp̄. vbi de h̄. Vñ hec dictio
et. p̄iungit̄ p̄ncipalit̄ simul et successiue. put̄
infer̄ ex significato tunc h̄ dictatē. et fm̄ q̄
volūtates disponētis quis medio signifi-
care declarat̄. nā qñq̄ est p̄iunctiua rez̄ p̄n-
cipalit̄. quarū tñ vna est alteri successoria.
vt̄ dicēdo. lego fundū. et ei⁹ instrū legatus
licet sit accessorii ad fundū. et extincto fun-
do legato nō extinguit̄ legatū instrumenti.
sec⁹ est i p̄positōe cū. q̄ p̄iungit̄ accessorie. fa-
cit̄. l. cui fund⁹. ff. de fun. instru. et instru. l. ga-
ga. posset etiā tñ facili trahi ad p̄iungēdū
accessorie. p̄ volūtate disponētis q̄ expmet̄

et p̄ cū. Significat etiā ibi successiue. filiū
et nepotē heredes instituo. nā intelligit̄ q̄
fili⁹ admittat̄. et eo deficiēte nepos. l. gall⁹.
§. si. ff. de libe. et posthu. Rō. qz̄ nepos nō
sūt admittit̄ cū filio. et h̄ ex ordinata charita-
te seu naturali affectiōe. ar. l. generalter. C.
de insti. et substi. sub p̄ditione. fac. l. lucius.
ff. d̄ here. insti. vbi d̄iūctiua resoluit̄ in cō-
iunctiua p̄p̄ voluntatē q̄ p̄cludit̄ ex chari-
tate. fecit̄. l. cū frater. §. cū p̄. ff. de le. ij. Idē
in p̄tractib⁹ si q̄s emit redditū vel fundū p̄
se. libe. et nepotib⁹. ibi et p̄iungit̄ successiue. l.
q̄ p̄mo p̄ sol⁹ admittat̄. post libe. deinde
his deficiētib⁹ nepotes.

Etates sunt sex q̄b⁹ generatio et stat⁹ hoīs fi-
nit̄. xxxv. q. liij. c. ij. et Jo. an. i p̄n. l. vj. Alij
ponūt. vij. etates hoīs. silt̄ septē mūdi. Vñ
Infans. inde puer adolescēs. post iuuenis
vir. Dicit̄ inde senex. postea decrepitus fit.
Annos prima tenet septē. et altera bis tot.
Tertia q̄ter septē. s̄ q̄draginta q̄terna. An-
nos exultat ad q̄nquaginta iuuet̄. Sed si
porrigit̄ ad septuaginta senect⁹. Et tūc de-
crepit⁹ i certo tpe duras. Itē nō. §. sius d̄ et
tib⁹ mūdi. Prim⁹ adā. iustisq̄z̄ noē. magn⁹
p̄ abzaā. Et post h̄ moises. dauid natūq̄z̄
redemptor. Septima sine caret. locat̄ in re-
quiemq̄z̄ beatos.

Et cetera qñq̄ scribit̄ extēse p̄ duab⁹ dictiōi-
bus. et sic disponit̄ fm̄ q̄ relatiuū seq̄. si sal-
tē aliqđ seq̄. vt̄ dicēdo. et cetera q̄ sūt scribē-
da. al̄s respicit̄ oīa q̄ p̄missa sūt. Qñq̄ scri-
bit̄ abbreviate. vt̄ zc. sic oēs p̄p̄bendit̄ cla-
sulas p̄suetas apponit̄ i tali sc̄tu. De h̄ tra-
dit̄ in. l. gall⁹. i p̄n. ff. de libe. et posthu. et nō.
in. c. qm̄ s̄ fallam. de p̄ba. v̄ de s̄. de L.

De ET

Euestigle. i. statim vel cōtinuo. vt̄ in. c. vñs
co. de sta. mona. l. vj.

Eulogiū idē est qd̄ testamentū. vt̄ i. c. nos q̄
dem. de testa. et in. l. i. libem⁹. C. de testa. et l.
qdā eulogio. C. de iur. deli. ita expōit̄ Ber-
de testamentis. Apud nos aut̄ aliter accipit̄
vt̄. ff. d̄ re mili. l. desertorē. circa p̄n. et d̄ ab
eu. qd̄ est bonū. et logos fmo q̄si zc. vl̄ fm̄
hosti. ab eu qd̄ est flebile. et logos fmo. qz̄
vt̄ plurimū fit i extremis. et ē nota doloris
Etia eulogia dicūt encenia q̄ olim porta-
bant metropolitānis ad p̄ciliū puinctale.
vt̄. xviij. dist. c. de eulogijs. vbi fm̄ glosam

eulogia dicunt munera q̄ deferunt subditis
suis prelati.
Euidēs est qd sp palā est. z euidēter apparet
j. q. j. vt euidēter. de accu.
Euidētia. ff. de p̄trabē. emp. l. ea q̄. et qd e in
euidēti nulla pōt tergiuersatōe celari. de co
ba. cle. et mulie. c. vl. de offi. ordi. si canonē
ci. s. ceterū. li. vj.
Eunuchi fm Azo. in sum. C. et. dicit spaz
dones tm̄ z nō castrati. hoies aut̄ barbari
extra solū romanū iperij pūt eunuchi fieri.
aut penā capitis subeant.
Euidētia est aliqd ab aliq̄ extorq̄re vel erio
pere vel p̄ sniam iudicis acq̄rere. Res etiā
eulcta d̄r cū est amissa.
Euictio fm Azo. in sum. C. de euic. fm q̄dā
tra diffinit. Euictio est rei empte. vl̄ ex alia
iusta cā accepta p̄ sniam iudicis abductio
vel vt petat alio euincente ommissio. nec em̄
sp est necessariū rē abducti vt videt̄ euicta.
vt. ff. e. ti. l. euicta. s. j. Et euictōis cautio so
let p̄stari a vēditore sp̄i emptori ad hoc vt
si aliq̄s ab emptore rē emptā tāq̄ suā petat
dices eā sibi esse obligatā aut aliqd ius in
ea h̄re emptor recursū z regressū habe
at ad venditorē cui denūciare h̄ tenet. z vē
ditor d̄z assistere z defendere emptorē in cā
euictōis. Et d̄r euictio altcui? rel in causaz
alterius abducte p̄ iudicē acq̄sitio. vide su
pra Cautio de euic.

De Ex

Exactio. i. petitio. nā extigere ērē ab alio pete
Exauctorizare est mīllitē cingulo vel clerici
ordinibz spoliare. vt i. l. q̄ cū vno. s. nō oēs
ff. de re mili. Vel est statū altcui? vl̄ aucto
ritatē ei auferre. et q̄nqz h̄z fieri exp̄sse. q̄nqz
tacte. vt si p̄nceps vl̄ dux bellī mīllitē i exer
citu delinquētī calcaria absciderit. talis d̄r
tacite auctorizat? dato q̄ nil exp̄mat. z ex
presse. vt si dux exercitū mīllitē fugitiuū exau
ctorizauerit. Itē p̄t h̄re locū i clerico. qz ex
auctorizare etiā idē sonat qd degradare.
Excalescere ē subito irasci habēdo similitud
dinē int̄ furore z estuantis ferri candore.
Exceptio est rel defensio p̄ quā se defendit z
tuet ab actore fm Azo. i sum. C. et. l. Qnqz
ponit larget imp̄oprie p̄ oi defensioe. put
reo cōpetit. etiā si nulla actori p̄petit actio
Et tūc qdam vocāt eā exceptionē facti. vt
q̄n sine exceptioe q̄s calūniose ponit. S̄z

Azo vocat eā exceptionē intentiois. et de
exceptioibz intentiois q̄ sint no. ff. eo. ti. l. j.
in pn. et. l. j. Sallud. C. de trasac. z tal nō p̄t
de iure expiri. qz nemo p̄t expiri sine actioe.
vt cū tūc nulla sit actio: nulla p̄t dici actiois
exclusio. sed d̄r s̄ intentionē actoris defen
sio. vt q̄n q̄s se in aliq̄ instro obligat ad ali
qd sine exceptione iuris vl̄ facti: sensus est
q̄ s̄ h̄ nulla faciet defensionē d̄ iure vl̄ de fa
cto. Differūt tū exceptio z defensio. Nam
defensio p̄prie d̄r q̄ ipo iure actionē tollit vt
solutio: q̄ est ei? qd debet redditio. et acces
ptilatōe ois obligatio tollit. insti. q̄. mo.
obli. tol. in pn. et. s. Item p̄ acceptilationē.
Itē renunciatio d̄r defensio. c. sup. h̄. d̄ renū.
cōcordat glo. i. c. j. de lit. p̄test. li. vj. vbi no.
ex glo. penul. q̄ ois exceptio pemptoria q̄
p̄mit lras z gram opponit añ z post lit. cō
testa. C. de excep. l. vl̄. Et no. Hosti. z In.
in. c. cōstitut. de resc̄p. Itē large d̄r etiā ex
ceptio esse replicatio q̄ dat actori. ois ei re
plicatio est exceptio. vt. ff. eo. ti. l. j. s. repli
catiois. Et sic se h̄z exceptio ad actionē: sic
replicatio ad exceptionē fm Boff. de pba.
in sum. Stricte p̄o z p̄prie exceptio ponit p̄
illa defensione q̄ cōpetit reo p̄tra actionem
cōpetentē in eū. et sic d̄r actiois exclusio. et
hec ē exceptio iuris. vt si petis a me debuit
et ego excipio qd remisisti mihi. vl̄ si fecisti
mecū pactū de nō petēdo. vel q̄ nō vāt d̄s
es p̄fixus: vt sumit vtraz exceptio. ff. e. ti.
l. j. p̄mo r̄iso. et. s. replicatiois. et q̄ exce
ptio sit exclusio. h̄z de elec. dudū. sup. h̄. irris
tari. in glo. Exceptio diuidit̄ in plura gene
ra. Quia alie sunt tpales et dilatorie. Alie
p̄petuez pemptorie. vt. ff. e. ti. l. j. s. exceptio
nes. Alie sūt odiose. vt macedoniane. Alie
favorabiles. vt vellefane. hec diuisio coll
git ex. l. q̄ exceptionē. ff. de jdi. inde. Item
alie sunt in rē. alie in psonā. vt. ff. eo. ti. l. j. s.
exceptioes. pal. Itē fm Hosti. z Spe. Alie
sunt anormale. Alie mixte. et multas alias
diuisiōes dicit doctores psequūt. vide eas
Exceptio dilatoria ē q̄ cām differt. vt insti.
eo. s. appellat. Et istarū est multiplex diui
sio. de q̄ aliquātulū no. in. l. exceptionē. C.
de pba. Est em̄ qdā dilatoria solutionis q̄
sapit istā naturā q̄ respicit actionē nimis
tempestiue intentatā. et d̄z opponi añ litis
cōtesta. s̄z p̄batio ei? fit post lit. p̄test. c. in
mona. de re iudi. qdā ē dilatoria iudicij q̄
b

opponit ppe ad impedidū iudicii an lit. ptest. et pbat tñq p iudicialis et expedida venit an lit. ptest. Et idē dicendū est de replicatōe eiusdē. Quedā est declinatoria fori. vt ibidē notat. Itē colligitur hec diuisio ex liij. i. fi. ff. e. ti. vide de h. spe. e. ti. Et nota q declinatorie iudicij sūt in initio pponende. Et sunt iste q iurisdictionē iudicis opponunt. Rō ne si eis scēter obmissis ad alia pcedat videat q in iudice p sentire. C. de excep. l. vlt. no. Boff. de dila. §. sūt et alie. in fi. Sūt etiā iste pbande in initio: vt prius sciat de iurisdictionē iudicis anq pcedat ad vltiora. hñt tñ etiā locuz post iniam si ex ignorātia obmittant. de sen. et re iudi. ad pbandū. C. si nō a cōpe. iudi. l. vlti. Etiā dilatorie pponēde et pbande sūt an lit. ptest. c. inter mona. palle. et. c. pastoral. d. excep. C. de pba. l. penl. Dilatorie solutiōis sunt pponēde silt i initio cāe. i. an litē ptestatā et pbande postq actor suā intentionē fundauerit. s. pemptoria pba bit re postq actor suā intentionē pbauerit. De h. vide Boff. de pbat. §. restat.

Exceptio pemptoria fm Spe. vocat sic. qz actionē vlt intentionē agētis pmit fm Jo. an. c. j. de lit. ptest. li. vj. seu ius ledit. vt isti. de ppe. et temp. actio. §. ppetue. vt pactum de nō petēdo i ppetuū. et iusiurandū de nō agēdo vlt accusando. vltz. petebā a te centū et tu excepisti q pepigi tecū de nō petēdo in ppetuū. vel iurauī nō agere vel accusare q ipo iure tollūt naturalē obligationē. vt ff. de iureiur. l. fi. circa pn. qd doctores itel ligūt esse verū de voluntaria et pentionali. secus aut de necessaria. Et uile aut ipo iure nō tollūt sed ope exceptiōis elidūt. Et fm Bzo. sp. obstat he agēti etiā si cessauerit agere p mille annos

Exceptio ppetua est q ppetuū bz effectū vt cū pessa me oblitū excipio q tu remisisti mihi. hec exceptio ppetua dici pōt: et ppetuo cōpetit quicūq actor agit. qz exceptio non cōpetit nisi qd agat. ff. de excep. l. exceptio. Exceptio tpalis ē q ad tps vtilis est. vt cum petis debitū excipio q fecisti pactū meū de nō petēdo. hec exceptio vsq ad annū vtilis ē: postea pō nō. de q de rescp. c. plerūq. et de offi. or. c. pastoral. i. fi. et. ff. eo. ti. l. exceptiōe. §. tpales. Et hec etiā dilatoria dī. qz differt et plōgat cām: nō aut aufert. Aliud

exemplū. cōuenio te corā iudice nō tuo. et tu excipis te nō esse de foro ei. vide glo. in pbo. excusari. c. si aut. de rescp.

Exceptio anormalis est q nō sequit normas aliarū. qz p opponi an lit. ptest. et post. et in lit. ptest. vt exceptio excōicatiōis: et alie. s. de qbz dubitat an sint ppetue an tpales. vt exceptio mīmonij. et exceptio nō nūerate pecunie. et nō nūerate dor. vt no. isti. de excep. §. appellat. et ples alie fm Hosti. et spe. eo. ti. vt exceptio q cōpetit fideiussoribz et epla diui adriani i creditores. vt no. insti. de fidelus. §. si plures.

Exceptio rei iudicate nō pōt opponi quādo sit sup eadē re. et qñ est ex eadem causa et eadem psona.

Exceptio doli ē quadruplex. vt no. Accur. in glo. qui se debere. ff. de cōdi. ob cau. da. cau. nō se.

Exemptio ppetua ē vbi aliq ppetualis ecclia canonicorū seculariū vel regulariū: monachorū vlt monialiū immediate subest pape. Harū exemptionū alia vniuersal. alia ppetual. vlt. vniuersal ē q cū vniuersitate iuris spectat ad papā. ita q metropolitano aut diocesano nihil iur. manet i eadē. Particularis ē q p pte i certis casibz ab eoz iurisdictionē eximit. et als ppetinet ad eosdē. Verbi grā. Si forte aliq ecclia qstū ad h. ē exempta vt nullus archieps vlt eps possit i ea dila uina suspēdere sic in sua diocesi. et als ei exhibeat reuerentiā et honore. Itē exemptiōis monasteriorū due sūt spēs. qdā nō recognoscūt supiōrē nisi papā. alia sūt ordinū exemptorū. vt monasteria cisterciē. et c. q nō corrigunt ordinarij loci: s. abbas vlt pōr eorum. glo. est i cle. attendētes. de sta. mona. Itē exemptionū alia psonal alia local. psonalis ē vbi archieps vel eps eximit vt a nullo nec etiā a legato sedis aplice. nec etiā a iudice delegato excōcart vel interdici valeat aut suspēdi. s. localis ē q loco: h. ē ecclie dat.

Exemplaris dī illa substitutio q fit filio furioso seu mēte capto i euētu moris in furore seu nō sana mēte. Et dī exemplaris: qz admittit fieri pdictis sicut pupillar. pupillis fit q ppter etatē sibi p testamentū puidere nequiverint. sic em pdicti ppter furore. demētiam: seu defectū mētis. vt insti. de pupilla. substi. §. j. in pn. In multis tñ differt a pupillar. vt infra dicet de substi. Significat

aut hec substitutio diuersimode vt significat
 catu ex ei? pbls vel als vnde cuq; sumptu
 significare pbat. significat em pmo vel ei?
 verba significat seipam. s. q. filio cui sacra e
 substitutio mortuo i furore vl demetia sub
 stituit? admittat. vt. s. j. insti. d. pupil. substi.
 Significat vteri? tacta vulgar. ar. l. iam
 h iure. ff. de vulga. et pupil. iuncto. s. j. insti.
 eo. ti. pal. Ro sic in pmo scato p siderat p
 pietas pboz ei? sic in scdo scato p siderat
 idetitas psonaz. vt quod p substitutione te
 stator filio preuidet. sic nisi aliud appareat.
 Significat etia hec substitutio pupillare.
 Verbi gra. Facta e furioso iuberi si i fu
 rore decesserit. sensus est q si decedat i etate
 pupillari tuc significat exepulare. qz facta i
 puberi licet furioso. et valet vt pupillaris
 tm. qz pba h significat. Et qz defect? natu
 ralis pot? extendit seu attendit q acciden
 talis. l. iij. s. j. ff. de tute. et h qn illa co cur
 rit q requirunt in pupillari. qz fili? est in pra
 te pns. et sic de alijs. Si aut no co currunt
 tuc infra tps pubertatis valet vt exepularis
 postea no ppter limitatione illa si i etate pu
 pillari decesserit. Si aut factu est sine tps
 limitatione tuc valet simplr seu p oi tpe vt
 exepularis. Significat vteri? hec pba filio
 furioso substituto. subaudi. l. si filius furio
 sus in furore decesserit. Et requirit q sit fu
 roz tpe mortis. vt in. s. j. insti. de pupil. sub
 sti. pal. et. l. ex facto. s. j. ff. e. ti. licet als p ista
 verba. titio furioso lego tale qlitate sufficit
 adesse tpe dispositiois. vt i. l. mela. in pn. ff.
 de alime. z ciba. legat. qz apponit ca demo
 stratiois. ro vtriusq; qz significatu sumptu
 ex affectioe q significat ei puideri cui pul
 detur cu eo mo q pot. modo in pmo casu
 melius puidet ei recipiendo ea verba in il
 lo sensu. Sed scdo casu meli? puidet furio
 so recipiendo pba demonstratiua tm. qd e
 psum eoz significatu. significat vteri? q
 existere p ditione substitutiois substituit? ad
 mittat volēs vel inuit? fm qlitate persone
 substituti. Si em est substitui? filius furio
 sus q erat in ei? prate tpe mortis est necessa
 rius vel volutari? vt i. s. j. insti. de hered. i.
 qli. z disse.
 Excommunicatio est extra comunione ecclie
 sepanio. vl cesura ecclesiastica excludet a co
 munione fidelium. xj. q. iij. c. nihil. et. s. euidē
 ter. vel est eterne mortis dānatio. xj. q. iij. ne?

mo epoz. et. c. nulla. g. festinare debem? vt
 mortu? a ppo sepatu p excoicatione rein
 tregret z recocillet ppo p absolutione. Da
 toribz em malis dz sincera charitas subue
 hire. l. di. vt pstitueret. et glo. in. c. pnti. c. si.
 li. vj. Vel sic generalit. est a qlibet licita co
 munione vl legitio actu sepatio vl a sacra
 metis exclusio. Spēs excoicationis infinit
 te pnt ee. qz tot qt sunt spēs cōsonis: due m
 spēs ei? pcpue fm canones cōiter vltant.
 s. maior z minor. d. vtraz illaz h. iij. q. iij.
 engeltrudā. Nā vna excoicatio q maior ē
 dz anathema. et excludit ab ingressu ecclie
 et a cōione fidelium z a sacris. hec vocat ma
 ior: et fert cū solēnitate. De q etia dat pce
 dens descriptio cū dicebat. Est a qlibet lē
 cita cōione hoim vel legitimo actu z sacra
 mentoz sepatio. Un z Adā excoicatus fu
 it ab esu ligni. in. s. euidēter pal. xj. q. iij. et d
 sen. excō. si quē. in glo. iij. Alia dz minor. et
 illa tm sepat a sacramētis. Et hec ē duplex.
 Una p participiū a iure. vl p sniam ab ho
 mine. Alia sepat a cōione fidelium nō sacra
 mentoz. v. q. ij. pnti. fm Hoff. de cle. excō.
 ministrāte. S. itē sciendū. Est em qdā excōi
 catio iuris a q absoluit epus nisi absolutio
 sit summo pontifici ob reuerentiā seruata.
 de sen. excō. nup. Alia hois vt epi vl sui vi
 carij vl delegati. de offi. ordi. cū ab eccliaz.
 de mato. et obe. c. vnico. li. vj. in glo. Et no
 ta q excoicatio est medicinalis nō mortu
 lis disciplina. nō eradicās: dū is in quē la
 ta fuerit nō ptemnit eā. c. j. eo. ti. li. vj. Etia
 excoimunicatio dz mucro epi. xvj. q. ij. c. vii.
 sis. in fi. vbi dz. Felici mucrone epi sacerdo
 tum piacula rescent et. xxiij. q. iij. corripia
 tur. Jte dz anathema improprie. ab ana. l.
 sursum. et theca figura olū i frontibz dam
 natorz impssa. et sic qst anathema dz et hec
 maior q duplex est. Quedā sine solēntate.
 Alia solēnis: qn duodecim epi vel pbytes
 ri cādelas in terrā pūciūt z pedibz calcant.
 Et nō differt ab alia: nisi i substantia q ma
 ior ē terror z pfusio. de his duobz i. c. cū nō
 ab hoie. de iudi. Et excoimunicat? amplius
 et sepi? excoicari pōt. de treu. et pa. c. j. Jte
 excoimunicato pnt picipare z cōmunicare
 familia et vxor z liberti. qz sunt a canone ex
 empti. de sen. excō. q in dubijs. Et partici
 pans in loqila q ad correctionē nō est excō
 municat? eo. ti. porro. nec predicatorēs vel

alijs recipiendo elemosynas, eo. ti. Cū p. v. or
lūate v. l. p. d. c. a. d. o. e. ti. r. n. d. e. o.
Et nota casum in q. q. s. est excōscat⁹ vel ex
cōmunicat⁹ sine pctō mortali, in. c. l. f. as. de
res. sp. o. l. v. b. i. mulier nolēs reddere debitū
ppter p. s. c. i. a. m. p. s. a. n. g. u. i. n. i. t. a. t. i. s. in q. b. n. facit:
tū excōscat⁹. Et sic excludit ab ecclesia mili-
tante nō aut triumphante, c. in q. s. t. i. o. n. i. s. de
sen. excō. q. s. u. i. s. a. l. s. n. i. s. t. p. p. c. t. o. mortali sit
q. s. excōscandus, c. n. e. m. o. e. p. o. z. x. j. q. i. i. j. Et
nota p. x. v. i. j. p. s. t. i. t. u. t. i. o. e. s. C. l. e. c. o. p. r. e. h. e. s. i. s. u. t.
l. c. a. s. u. s. Q. u. o. z. x. v. j. r. e. s. e. r. u. a. t. i. s. u. t. p. a. p. e. q. b. o.
q. s. i. p. o. i. u. r. e. e. x. c. o. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. e. i. n. c. u. r. r. i. t. e. x. p. l.
s. e. e. t. p. d. u. a. s. d. u. o. t. a. c. i. t. e. v. i. d. e. g. l. o. in p. excō.
m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. i. s. in d. e. j. de sen. excō. v. b. i. e. n. u. s.
m. e. r. a. n. t. l. o. c. a. i. s. t. o. r. u. m. c. a. s. u. i. s. I. t. e. e. x. c. o. i. c. a. t. i. o.
m. a. i. o. r. c. o. t. r. a. h. i. t. in. x. v. i. j. c. a. s. i. b. o. f. i. n. B. o. f. f. in
s. u. m. de sen. excō. s. p. r. a. h. i. t. I. t. e. e. x. c. o. i. c. a. t. u. s.
n. i. b. i. l. d. a. r. e. d. z. p. s. u. a. a. b. s. o. l. u. t. i. o. n. e. c. a. d. a. u. r. e. s.
de s. y. m. o. S. i. t. i. n. p. m. a. n. i. f. e. s. t. a. o. f. f. e. n. s. a. e. s. t. e. x.
c. o. i. c. a. t. u. s. P. r. i. m. o. d. z. s. a. t. i. s. f. a. c. i. e. r. e. z. p. o. s. t. e. a. a. b.
s. o. l. u. i. de p. s. i. g. e. t. p. t. e. S. z. p. o. n. e. s. t. a. t. u. t. u. e. p. i.
e. s. t. q. q. l. i. b. e. r. e. e. x. c. o. i. c. a. t. u. s. a. n. q. s. a. b. s. o. l. u. a. t. d. z. s. o. l.
u. e. r. e. d. e. c. e. p. q. l. i. b. e. r. e. m. e. n. s. e. v. t. r. u. v. a. l. e. a. t. s. t. a. t. u. s.
t. u. m. R. u. d. e. t. q. n. o. n. in. c. a. d. n. o. s. t. r. a. e. t. c. n. e. s.
m. o. de s. y. m. o. l. i. c. e. t. in. p. r. a. r. i. u. m. d. e. t. e. r. m. i. n. e. t.
D. o. s. t. i. e. t. J. o. a. n. in. c. a. d. a. u. r. e. s. p. a. l. l. i.
Excōsul est q. d. e. s. i. n. i. t. e. s. s. e. cōsul. s. i. m. i. l. e. n. o. t. a. t.
de q. u. e. s. t. o. r. e. e. t. e. x. q. u. e. s. t. o. r. e. i. n. s. t. i. t. u. i. n. p. e. m. i. o.
s. c. u. m. h. o. c.
Excusatio est alicui⁹ iuste cause allegatio in
defensione v. l. s. u. p. p. o. r. t. a. t. i. o. n. e. a. l. i. c. u. i. n. e. c. o. g. a.
t. u. r. cōp. a. r. e. i. i. u. d. i. c. i. o. de q. in. l. i. j. ff. s. i. q. u. i. s.
c. a. u. t. i. o. n. i. b. o. e. t. i. t. i. de v. a. z. e. x. c. u. n. u. m. e. r. u. m.
Excusatio tutor⁹ fit ex varijs causis. Et q. d. a.
i. n. n. i. t. i. e. d. q. t. a. t. i. q. d. a. e. m. e. x. c. u. s. a. n. t. a. d. t. p. u. s. s. i. q.
c. a. u. s. a. r. e. i. p. u. b. l. i. c. e. a. b. e. s. s. e. c. e. p. e. r. i. t. z. r. e. u. e. r. s. i. a. d.
n. o. u. a. t. u. t. e. l. a. i. n. f. r. a. a. n. n. u. nō v. o. c. a. n. t. s. z. v. e. t. e. z.
r. e. m. nō c. o. g. e. n. t. s. t. a. t. u. r. e. c. i. p. e. v. t. i. s. t. i. de e. x. c. u.
t. u. t. o. v. e. l. c. u. r. a. s. q. s. e. e. t. C. e. o. t. i. l. j. e. t. ff. e. o.
t. i. l. j. s. i. t. e. m. q. r. e. i. p. u. b. l. i. c. e. E. s. t. z. a. l. l. a. e. x. c. u. s. a.
t. i. o. a. t. u. t. e. l. a. q. d. z. e. x. c. u. s. a. t. i. o. v. e. t. e. r. a. n. o. z. q. e. x.
c. u. s. a. n. t. a. t. u. t. e. l. a. s. i. s. i. n. t. a. m. i. l. i. t. a. d. i. m. i. s. s. i. b. o. z.
n. e. s. t. a. c. a. u. s. a. i. n. t. e. r. u. e. n. i. e. t. e. z. i. u. s. t. a. p. u. t. a. p. p. t. e. r.
i. n. f. i. r. m. i. t. a. t. e. v. l. a. l. i. a. c. a. u. s. a. m. S. e. d. i. l. l. a. q. a. l. i. o.
mō s. i. t. nō v. o. c. a. t. h. o. n. e. s. t. a. s. z. c. a. u. s. a. r. i. a. v. t. ff.
de h. i. s. q. n. o. i. n. f. a. l. i. j. s. c. o. g. n. o. m. i. n. e. E. t. p. p. e.
t. u. o. q. s. o. l. u. i. t. a. m. a. l. i. t. i. a. p. x. a. n. n. o. s. S. z. a. d.
t. p. s. q. i. n. f. r. a. x. a. n. n. o. s. e. t. h. d. i. u. e. r. s. i. m. o. d. e. t. e. z.
n. e. t. q. z. s. i. i. n. f. r. a. q. n. q. n. u. l. l. a. s. i. b. i. v. e. d. i. c. a. t. i. m. u. s.
n. i. s. t. a. t. e. m. s. i. v. e. r. o. p. o. s. t. q. n. q. a. n. n. o. s. s. o. l. u. t. s. u. e.

rit habet immunitatē vni⁹ anni. Post octo
annos habz immunitatē biennij. post duo
decim triennij p⁹. xvij. q. d. r. i. e. n. n. i. j. p⁹. v. i. g. i. n. t. i.
annos habet excusationē perpetuā. Et est
alia tutele excusatio eorū q. numero libero
rum se excusant vt rome liberozū triū. C.
eo. ti. l. j. cū p. cor. in italia q. tuor. in puincia
quinq. excusatio eorū q. morbo excusant.
vt cecū z. surdū. mutū. furiosū. et p. p. e. t. u. a. v. a. l. l. o.
t. u. d. i. n. e. d. e. t. e. t. i. C. e. t. i. l. v. n. i. c. a.

Excusatio eorū q. etate excusantur. vt maior
xvij. annis. l. v. n. i. c. a. p. a. l. e. t. i. s. t. i. de e. x. c. u. t. u. v. l.
c. u. s. i. t. e. m. a. i. o. r.

Excusatio eorū q. numero tutelarū excusant.
s. z. q. habet tria onera tutele. i. tres honores
tutele s. m. A. z. o. q. o. i. a. h. a. b. e. n. t. C. s. u. b. h. i. s. t. i.
i. n. r. u. b. r. o. z. i. n. i. s. g. r. o. v. i. d. e. d. e. h. o. c. A. z. o. i. b. i. d. e.
i. n. s. u. m.

Excusator s. m. A. z. o. in s. p. e. e. t. i. e. s. t. q. v. e. n. i. t. a. d.
p. p. o. n. e. n. d. u. m. c. a. u. s. a. s. a. b. s. e. n. t. i. e. a. l. i. c. u. i. q. nō p. o.
t. e. r. a. t. s. i. l. rōe s. u. i. v. l. c. a. u. s. e. p. c. u. r. a. t. o. r. e. p. s. t. i. t. u. e. r. e.
v. t. i. c. a. u. s. i. s. c. r. i. m. i. n. a. l. i. b. o. i. q. b. o. l. i. c. e. t. p. c. u. r. a. t. o. r.
nō i. n. t. e. r. u. e. n. i. a. t. v. t. i. n. l. j. ff. de p. u. b. l. i. i. u. d. i. c. i. o. s.
r. e. i. e. x. c. u. s. a. t. t. i. n. a. l. l. e. g. a. t. i. c. a. u. s. a. b. s. e. n. t. i. e. b. n. a. d.
m. i. t. t. i. t. v. t. i. n. l. a. b. s. e. n. s. ff. de p. c. u. v. l. v. o. c. a. t. u. s.
e. r. a. t. v. t. p. s. o. n. a. l. i. t. e. cōp. a. r. e. r. e. t.

Executor s. m. s. p. e. e. t. i. e. s. t. o. f. f. i. c. i. a. l. i. s. p. q. uē l. i. s.
e. x. e. c. u. t. i. o. v. e. l. i. p. s. u. s. c. a. u. s. e. p. p. a. r. a. t. i. o. i. u. b. e. r. e. i. n.
d. i. c. e. s. u. o. e. x. p. e. d. i. t. V. e. l. s. m. A. z. o. p. p. r. i. e. e. s. t. i. l. l. e.
q. d. i. s. c. u. s. s. a. z. c. a. m. s. n. i. e. z. e. x. e. c. u. t. i. o. i. m. a. d. a. t. v. o.
c. a. t. e. t. i. a. i. n. i. u. r. e. a. p. p. a. r. i. t. o. r. R. e. q. r. e. s. A. p. p. a. r. i.
t. o. r. e. s. a. l. s. e. t. i. a. z. v. o. c. a. t. i. n. i. u. r. e. d. i. u. e. r. s. i. m. o. d. e.
de i. s. t. i. s. m. o. d. i. s. e. s. t. g. l. o. n. o. C. de e. x. c. u. r. e. i. i. n. j.
d. i. l. s. i. v. t. p. p. o. n. a. s. q. u. a. p. l. e. q. u. i. t. s. p. e. i. n. t. i. d.
c. i. t. a. t. i. o. n. e. s. s. e. q. u. i. t. p. p. e. p. n. I. t. e. a. p. p. e. l. l. a. t. i. o. n. e. e. x.
e. c. u. t. o. r. i. s. i. n. t. e. l. l. i. g. i. t. d. e. l. e. g. a. t. i. o. n. e. c. i. s. c. i. s. c. i. t. a. t. i. o. n. e. d. e.
r. e. s. c. r. i. p. e. t. c. s. i. q. s. p. r. a. d. e. s. o. cōp. e. v. n. i. e. x. e. c. u.
t. o. r. e. s. s. u. n. t. i. l. l. i. p. q. s. i. u. d. e. x. s. n. i. a. m. s. u. a. e. x. e. q. u. i. t.
e. t. r. e. i. u. d. i. c. a. t. a. m. a. n. c. i. p. a. t. e. f. f. e. c. t. u. s. e. t. m. a. n. d. a. t.
e. x. e. c. u. t. i. o. n. i. E. t. d. u. p. l. e. x. e. s. t. e. x. e. c. u. t. o. r. s. i. m. e. r. u. s.
e. t. m. i. x. t. u. s. E. x. e. c. u. t. o. r. m. e. r. u. s. d. r. q. n. p. n. u. n. c. i. u. nō
e. s. t. d. e. m. a. d. a. t. a. a. l. i. q. c. o. g. n. i. t. i. o. n. e. s. z. t. i. n. c. a. u. s. e. e. x.
e. c. u. t. i. o. z. t. a. l. nō d. z. a. u. d. i. r. e. e. x. c. e. p. t. i. o. n. e. s. v. t. C.
d. e. x. c. u. r. e. i. u. d. i. l. s. i. v. t. p. p. o. n. i. s. p. a. l. e. t. c. de c. e.
t. e. r. o. de r. e. i. u. d. i. z. ff. de i. u. d. i. l. s. i. p. r. o. z. z. de r. a.
l. i. l. o. q. t. c. p. a. s. t. o. r. a. l. s. q. z. p. o. de o. f. f. i. d. e. l. e. v. b. i.
b. o. n. a. g. l. o. de e. x. e. c. u. t. i. o. n. e. d. u. p. l. i. c. i. s. m. D. o. s. t. i.
t. i. n. t. e. n. e. t. a. d. m. i. t. t. e. r. e. e. x. c. e. p. t. i. o. n. e. e. x. c. o. i. c. a. t. i. o. n. i. s.
a. l. s. a. p. p. e. l. l. a. r. i. p. t. de s. v. i. d. e. A. r. c. h. i. de e. x. c. e. p.
t. i. a. l. i. v. j. V. e. l. s. i. c. E. x. e. c. u. t. o. r. m. e. r. u. s. e. s. t. q. u. i.
nō p. o. t. e. s. t. d. e. f. r. a. u. d. e. i. n. t. e. r. p. o. s. i. t. a. c. o. g. n. o. s. c. e. r. e.

ab illo nō appellat nisi modū executōis ex
cedat. ff. q. ap. nō reci. lab. excoctore. 7 de
re iudi. q. ad cōsultationē. i. fi. et. ij. q. vj. sub
illo. s. sunt quorū. et. s. ab excoctore. et. c. si
verū. et. s. se. Sed a mixto excoctore bñ ap
pellat si non admittit legistimā exceptionē.
vel alias pres grauauerit. de app. dilecto. 7
c. vt debet. S. excoctoz mixt. e. q. habet co
gnitionē cause annexā. vt. i. c. nouit. de app.
et de re iudi. c. de cetero. pal. de offi. dele. pa
storalis. in glo. vt cū papa mādāt alicui re
stitui rē suā. vel alicui dare beneficiū rē. et
talis d. recipit legitimas exceptiones qñtū
cunq. scribat sibi absolute a papa. vt de of
fi. dele. ex pre. de resc. c. si qñ. et. c. cū adeo.
xxv. q. iij. et si nō.

Exempt. d. q. a suo iudice siue iurisdictione
ordinarij subductus est rē.

Execrare est abominari vel detestari. 7 p. p. se
attribuit delictis. dicēdo. s. delictū est exe
crabile.

Exempla nō sunt sp. imitāda. sed exempluz
pape est nobis sequendū. xvj. q. iij. licet. di.
i. c. sane. vbi glo. et glo. j. c. de q. b. di. xx. q.
p. exēpla sit iudicandū cū ius deficit. vl. in
relligit de exēplis publice vl. autēice pso
ne. vt pncipis vel aploz. et de exēplis plu
riū 7 nō paucor. vide ibidē.

Exercitor d. is ad quem qñdianus qñtus et
vilitas nauis pñet. Magister p. nauis
d. cui tota nauis 7 anchora cōmissa ē. Re.
sup. Actio exercitoria. vbi de s. habet.

Exheredatio est alicui. a sua substantia vl. he
reditate exclusio. 7 alteri. seu alieni institu
tio. veluti cū parētes exheredāt filios 7 scri
bunt alienos heredes in testamēto. ita acci
pitur insti. de exhere. lib. p. totū. Et sic exhe
redare est filiū pñituere alienū a substantia
vel hereditate paterna. et d. fieri cā inserta
et pbata. et p. p. q. s. 7 q. t. cās p. filiū 7 ecō
tra filiū patrē possit exheredare. no. glo. i. c.
qñtaualis. de iureiurā.

Exero. i. peto. sic ponit exera. id est petat. i. l.
vt verboz. q. est si. C. q. admit. ad bo. pos.
ibi glo. penul. vel est idem q. aperiat. via
petent.

Exstare est feruere. bullire. vl. calefacere vt
est glo. in cle. dudū. de sepul.

Exhibere est rē in publicū deducere seu ostē
dere vt coplā habeat aduersari. rē suā tan
gendū. 7 eā sic vīsam si sibi sua videt eā ven

dicandū. de s. ff. ad exhibendū. l. iij. 7 de llo
be. hoie exhi. l. iij. s. et att. p. toz. Reque supra
Actio ad exhibē.

Exilium triplex no. Archi. clv. di. cum bea
tus. in fine.

Expense sunt sumpt. voluntarij 7 nō necessa
rij. et d. expēsa qñ extra pēsas 7 debitū fa
cta. S. impēse sūt viles 7 necessarie. a ver
bo impedere dīcte. vñ cū mltis p. alio
ponit. vt. l. iulīa. i. fi. ff. de minoribz. vbi ex
pense p. necessarijs 7 vtilibz dūtaxat ponū
tur. put. ibi no. Etia impēse p. voluntarijs
ponit nō solū vtilibz et necessarijs. ff. de s.
sig. l. ipense. qñs differētia p. dicta p. trariū
dicat. Expēse differūt a dānis. vñ iuramen
tū factū sup. vñ nō extēdit ad alterū. nā ex
pense sūt cā litis. dāna p. ex discordia. p.
uentū. vt destructio domi. 7 filia. de iust.
c. in nra. in tex. et glo.

Expilatores fm. Alzo. in sum. C. et. ff. de cri.
expi. here. bi sūt q. ex rebz vacātis heredita
tis aliqd. surripit 7 expilat. de pe. vi. j. aut
facta. Req. s. actio expi. here.

Experiri qñq. ponit p. mēdere seu defendere
vt de iudi. c. j. de p. cu. c. q. generalit. li. vj. qñ
q. p. agere. vt de causa pos. et p. p. c. c. pa
storalis.

Explicatio est allegatio q. supplicationē in
firmat. vñ replicatio ē allegatio s. exceptio
nē. 7 adiunat actorē. Et supplicatio ē allega
tio q. replicationē infirmat 7 reuz adiunat.
S. explicatio ē allegatio infirmas suppli
cationē. et fit p. actore s. reū.

Exponere. i. s. se ponere. Exponi aut dīcun
tur infantes sui libet. 7 languidi si sine cu
ra dīmittūt. vl. eis alimēta negant a parēti
bus. a dñis vel patronis. vt. i. c. vnico. d. in
fan. et lang. Exponere em aliq. solēt relega
to pietat. officio infantes vl. languidos an
ecclesias ponere. vt eos alij miseratōe mo
ti colligāt. lxxvj. di. si exposit.

Expressum quō dupliciter sumat. no. ff. de
vul. vt pupil. l. j. in pte. et de pben. si eps. in
glo. certas. li. vj.

Expressa pupillaris substitutio. Reque in
fra substitutio.

Exorciste grece latine dicunt adiurātes. xvj.
dist. cleros.

Extimare est alicui. rei certū p. cū dare. 7 est
idē qd. taxare. vel certū p. cū diffinire et de
terminare.

Extraordinariū remediū est qđ ob aliquā
cām extra vl' vltra cursum solitū alicui dat
vt restitutio minoris leso vl' absentis cā iusta
necessaria vl' pbabilis. ad qđ remedia nūq̃ re
currendū est qđiu remedio ordinario loc⁹
est ad qđ pōt haberi recursus.

Extraordinariū iudiciū ē corā delegato. vel
qñ nō pcedit in figura iudicij: s; ex officio
iudicis i modū inq̃sitōis vl' denunciatiōis
vide tex. iūtra glo. in. c. qm̃ tra. de pba.

Extra. no. archi. de p̃scrip. statutū. li. vi. s. iij.
Exterminare est qđ extra terminos vite vel iu
risdictiōis sue ponere. cle. vnica. de iureiur.
de here. excōlcam⁹. s. moueāt. z. s. se. ponit
etiā p deponere. desolari. in exiliū mittere.
Extrict tps extremū significat. ff. de p̃di. z de
mon. l. si is. s. si ita.

Ex. no. archi. iij. q. v. q̃s q̃s. z plen⁹ Jo. cal.
in. c. ṽra. de coha. cle. et mu. et Jo. mo. d. be
re. excusar⁹. li. vi. Etia archi. de p̃ben. cū i il
lis. e. li. et Pau. i. c. in l̃ris de resti. spol. etiā
no. C. de leg. l. nō dubiū. Et qñq; in cōpo
sitiōe stat augmentatiue p valde. vt exēgre. l.
valde cōgre. vt. l. j. ff. de le. j. vbi d̃r. p oia epe
quata sūt legata fideicōmis.

Explosa. l. exclusa. c. inq̃sitioni. de sen. excō.
Extores. l. imunes vl' insontes. d. sen. excō.
p̃tingit. et d̃i. xix. nulli p̃bas ē. vbi d̃r. s; ex
toris a sc̃ro fiat misterio. et ea. d̃i. c. ita d̃ns.
S; in oēm terrā. vbi d̃r. vt extorē. l. alienum
se misterij intelligit esse diuini. et h̃i. C. de
custo. reo. in. l. de his q̃ est. l. si. et de pe. di.
ij. Itē p̃ inde. vbi d̃r. nudari facultatib; p
p̃ris z patrie sue extores fieri etiā. xj. q. j.
cōspirationem.

Exquestor est qđ publice pecunie p̃gregāde
seruāde. et q̃rende officiū hēbat hāc admī
nistratiōe deposuit. vl' d̃r. ille qđ q̃storis de
ponit administratiōe. vt no. in l̃i. in p̃mio.
s. cūq; h̃. in glo. vide s. excōsul. z. j. q̃stores

De Faber lignari

f us d̃r. nō solū qđ ligna dolat sed
generalit̃ oīs qđ edificat. ff. de p̃.
sig. l. fere. s. fabros.

Fabricenses dicebāt fm̃. l. C. eo. ti. li. xj. qui
erāt deputati armis faciēdis. reparādis et
vendēdis. S; Jo. an. de sen. excō. si iudex.
li. vi. dic̃ qđ fabricēsis d̃r. qđ publica arma fac

et in publicis fabricis z nō alibi. z dat p̃
miceriori vt reponat i publicis ornamentis
q̃rū brachia stigmatē figurabant. Require
infra stigmatē.

Facere d̃r. ille cui⁹ auctoritate sit. d. sen. excō.
c. mulieres. z facere d̃r. q̃s statim. p̃festim. in
p̃tinēti. mox. illico. qđ facit sine intervallo.
nullo actu p̃trario aut imp̃tinēte interme
dio. de elec. q. p̃pter. vbi d̃r. qđ post collatio
nē mox d̃r. electio celebrari. silt cū vis infer
tur p̃sone incōtinēti repellit d̃r. i. sine inter
uallo q̃si bello p̃tinuato. Itē idē qđ facit in
triduo. C. de erro. aduo. l. vlt. vbi d̃r. qđ ad
uocat⁹ p̃t renocare errozē suū statim. l. infra
triduo. Et h̃ intelligit Placē. sic sonat. S;
Accur. h̃ intelligit qñ cā durat post errozē
tm̃ p tres dies. Itē qđ facit in decē dieb; ff.
de p̃sti. pe. l. p̃missor. vbi d̃r. qđ si q̃s sine die
p̃stituerit se solituz pecuniā alicui s; eū agi
p̃t si statim nō soluerit infra. x. dies. Itē qđ
facit i vno anno. xx. q. j. puella. vbi d̃r. qđ si
insc̃is parētib; infra. xij. annū velū accepe
rit parētes vl' tutores p̃nt h̃ statim irritare
infra annū. Itē qđ facit cū quodā tēpera
mento t̃pis. ita qđ nec minimū vl' maximū
tps assumit qđ magis p̃t intellectu cōc̃pl
q̃s d̃i. c. ff. de solu. l. ratū. z. l. de codicib; vbi
d̃r. qđ heres fideiussorū testatoris h̃ qđ ad
ta hereditate soluit p̃ defuncto statim sol
uere d̃r. l. cū qđā tēperamento t̃pis: nec em̃
statim cū sacco parat⁹ venire d̃r. Itē qđ fa
cit cū p̃mo p̃t. d. resti. spo. olim cā. vbi d̃r. qđ
vlm̃ illatā reb; p̃t q̃s repellere incōtinēti. l.
q̃c̃ito poterit collectis am̃sc̃. ita tñ qđ illō
incōtinēti nō extēdat vltra annū. hec Ber.
de elec. q. p̃pter. Itē qđ facit i vno mēse. j. q.
j. cōstat. vbi d̃r. qđ si aliqđ ordinati sūt ab he
reticis p̃ vlm̃ si statim renūciauerit p̃cilia
bulo hereticorū. i. infra mēsem tūc excusant
Item q̃c̃ito sc̃it. vt. xxxij. q. ij. mulierē. Itē
qđ facit qñq; vt. ff. si cer. pet. l. j. vbi d̃i. c.
Cutcūq; rei assentimus alienā fidem secuti
mox recepturi ex eo p̃ctu credere d̃icim⁹.
Facitare est frequēter facere. l. fulcim⁹. s. la
titare aūt. ff. qđ. ex cau. in pos. ea.

Factio est conspiratio. l. quisq; C. ad. l. iul.

maiestas. vbi glo.

Falcidia d̃r. lex a falcidio tribuno plebis qđ
ip̃am adinuenit ad h̃ qđ q̃s extraneo i testa
mēto suo legare nō posset qñ ad min⁹ q̃tra
remaneret heredi. qđ si p̃tra faceret locū nō

F A

haberet, et sic dicitur falcidia a falce ad defalcationem
dum singula madae per quam permittit heres hunc
quarta parte legationis vel hereditatis quam etiam tota
hereditas vel maior pars est legatis exbau-
sta. Et est triplex falcidia secundum Jo. an. in glo.
di. ij. in sa prudentium. Re. infra. l. falcidia.

Factum fieri potest in dispositione fecit ipsum ad
heredem vel alium transire seu transire posse vel non
putat enim ipsum factum vel quodvis aliud medi-
um probat significat vel declarat, verbi gratia.
In puentioe deducit si factum licere ire age-
re per fundum permittit ad fundum et cui permittit
tunc, hec puentio non transit ad heredes siue
sit appositum verbum personale tibi vel mihi siue
non. Immo simpliciter dictum est convenimur licere ser-
uo agere, si factum non transit ad dominum. Si cum
factum, istud, si stipulatio, fuo. Si ibi debitor pue-
nit cum creditore quod ei non liceat debitor petere
et ita fit pactum de non petendo simpliciter si factum
seu pactum transit ad heredes.

Facere quod per quod quod puentat et quod intelli-
gat bene in l. si quis cum noue legibus se. ff. de re iu-
di. na patronus patrono liberi et parentes eo-
rum miles armate militie, vel doctor presbyter
et si condemnantur ad id quod facere possunt non
totum quod habent extorquendum est: sed ratio habenda
est ne egeant, ut l. i. de damnatione, ff. de re iur.
Nā intelligit quod facere debere quod comode
et honeste potest enim videtur fieri posse quod non
potest fieri honeste, ff. de p. sig. l. nepos. pculo.
et quod factum per non facto bene non potest, ff. de capti-
et postli. reuersis, l. i. villo. Si facti. Item per fa-
ctum probat voluntas, ff. de legi. l. q. b. c. dilecti.
de appel. c. si, de p. iug. fuo. Et factum l. de facto
stat quattuor modis, c. q. situm, de coh. cle. et mu.

Fallonia est culpa iniurie propter quam vasallus
amittit feudum. Et est quod culpa quod respicit
dominum, si quod tribus vicibus citatur legitime fide-
litatem prestare noluerit, ut in vicibus feudorum quod sit
prima causa bene amittit, c. j. et est alia causa quod in feudo
davit alia lege quod ipse habet, vel tale vasallum
quod feudum deseruire non potest. Queda pro est culpa
pa vel fallonia quod non respicit dominum sed quod va-
sallus interficit fratrem vel filium suum vel filium
fratris vel aliud crimine commisit quod patricide
appellatione continetur, et plures alias fallonias tam
respicientes dominos quam alios propter quod feudum
amittit non. Hosti. in sum. de feu. s. q. mo.
feu. amittit.

Falsarii sunt qui crimine falsi tenent, vel qui
crimen falsariorum admittunt, de cri. fal. ad fal-

sariorum.

Falsitas est mutatio veritatis, de cri. fal. c. j.
c. licet, et per totum, no. de rescrip. sup. lris, per
doc. eo quod falsatores se studet mutare ea que
vera sunt: ut falsa videantur verisilia, ut in aut.
instru. cau. i. p. n. col. vj. et fin. ea que non. Azo.
in sum. C. ad. l. cornel. de fal.

Falsum est quod caret veritate, ut rescriptum
falsum quod non habet aliquod premodum seu sub-
stantiam veritatis, s. quod non emanavit a papa et
in apparet emanasse, c. sua nob. de offi. vlt.
ca. vbi de s. Et nota i. c. sup. lris, de rescrip.
per Fran. de zabrel. Unum falsa, i. iniusta, et ve-
ra, i. iusta, isti, q. et ex q. causis mamumit, non
possit, s. eadem, l. eliascentia, vbi dicitur quod causa se-
mel approbata siue vera vel falsa non re-
tractatur.

Fallacia secundum Hosti. in sum. de do. et p. tu. s.
j. committit in decipiendo in his que asserit ali-
quod falsum in certa scia.

Fama secundum spe. et l. de no. cri. s. fama, est ille di-
gnitatis status vita et moribus comprobatus.
et in nullo diminuitur secundum glo. C. ex q. cau. in
sa. ero. l. j. et glo. iij. i. c. vestra, de coh. cle.
et mu. Et loquitur de fama hominis. Sed fama
de aliquo negotio que est medium veritatis et
ciende describitur sic. Est communis et clamo-
sa insinuatio insurgens apud totam vel maio-
rem partem populi ex incerto auctore pueniens
et dicitur a for. faris, et differt ab opinione, quod vel
tra communem opinionem requirit communem locu-
tionem: et sic duo extingit. Et in descriptione fa-
me per spe. nomen dignitatis non ponit per ho-
nore publico secundum Azo. s. per potentia a natu-
ra cunctis attributa. Et hec descriptio locum
habet in bona fama. Quod etiam fama sumit per
infamia siue mala fama, ut in. c. tua, de coh.
ba. cle. et mu. Et ideo secundum spe. fama potest aliter de-
scribi ut comprehendat utraque, s. bonam et malam
sic. Fama est vehemens vulgi et maioris po-
tis opinio rei de qua quidam sentientes vel personas
fama ab homine sic puenit describi. Est di-
gnitas status vestra et moribus comprobata, ut
ff. de va. et extra. cog. l. cognitiois, et que ta-
lem famam negligit crudeliter est, xij. q. j. nolo.
etiam fama, opinio, extimatio idem sunt.

Fama inter homines est publica et communis in-
sinuatio ex sola suspitione: et ex certo auctore
re pueniens.

Familia secundum Azo. in sum. C. de edi. ac. Appel-
latione familie continentur omnes qui sunt in
b 4

seruitio alicui? etiam liberi homines qui seruiunt ei bona fide vel etiam alieni serui: et etiam qui sunt in potestate eius, sicut omnes, proinde liberti et patroni, sic generaliter sumitur. C. de p. sig. l. si. Unicus pro seru? familie nomine non potest, nec duo faciunt familiam ibidem. Et dicitur a femore qui est pro his generis tua. ut d. l. si. C. de p. sig.

Familie heredes unde. i. hereditas diuidenda. no. i. rubro. ff. fa. her. Re. s. actio fami. her. Et differentia inter famulum macipatum, et seruum. no. Archi. xxxij. q. iij. c. patre.

Famosum carmen secundum Azo. i. sum. C. de iniur. est dictamen vel historia posita ad alicuius infamiam put ibi notare videtur Azo.

Famosus libellus proprie dicitur liber scriptus ob alicuius infamiam. ut. ff. de iniur. l. lex torz meorum. Si quis liberum. Et imponitur ei pena capitis qui famosum libellum inuentum non corrumpit: sed alij manifestauit. et qui eum dictauerit si non probauerit de calumnia capitaliter punietur secundum Azo. in su. C. e. ti. hec et plura ibi vide per eum. Et hoc est verum si reo iuncto capitali pena est: ipso iure aliter non. et no. i. l. vnica. C. eo. ti.

Fatum est genus diuinationis cuius qui intendit diuinationem anime sue incurrit. xxvij. q. vi. no. obfuerit.

Fatalis dies secundum Azo. i. su. C. de te. et repa. ap. dicitur spatium temporis infra quod appellatur dies appellatio. p. sed. Et quod olim quatuor dies fatales concedebantur: quorum primum erat spatium sex mensium. Et hoc si appellatum fuit a finia clarissimi viri vel spectabilis viri vel delegati a principe. Secundi autem dies fatales sunt spatium. xxx. et vnius dies Tertius quartus sunt sicut totidem si saltem facta fuerit appellatio a delegato. vel spectabilis vel clarissimo viro. put. h. b. in. l. ij. C. de te. ap. hodie autem ex ordine vniuersum fatalis dies est. i. vnica. Sed si iusta causa intercesserit alio anno indulget. et ita erit secundus dies fatalis. qui tractatus lite non completa rata manet finia. ut i. aut. ei qui appellat. in d. ti. de te. app. Dicebant autem fatales dies. quia eis fatum. i. terminum cause imponitur. vel quibus mors accidit causa.

De FE

Femia secundum alios dicitur a feditate: eo quod fedas et enormes superfluitates menstruales emittit. Sola enim femina est animal menstruale. cuius cruoribus tactu fruges non germinant. arescunt herbe. arbores amittunt fructus. ferrum rubigine corrumpitur. et siquidem canes comedunt rabiem incurrunt. verificantur hec in adamante.

Ferie secundum Azo. in sum. C. e. ti. dicuntur a foro quasi foerie. quia prestant vacationem ab his qui preueuerunt agere in foro. Hosti. tamen in su. e. ti. dicitur quod ferie dicuntur per contrarium. Cum enim ferie colende non sint. bene tamen coluntur vel dicuntur ferie dies quasi dies festiui ad finem papiam. quia istis feriari. i. a malis operibus abstinere debemus. et nihilominus prestant immunitatem a mercatoribus. Cum difficile sit inter ementes et vendentes periculum non interuenire. lxxxij. di. e. h. ciens. de pe. di. v. c. q. litas et negocium. Ea tamen qui pertinet ad disciplinam militarem vel scolasticam. ut artes liberales vel ius civile in diebus feriatis pagi possunt secundum Azo. ff. eo. ti. l. j. vide no. p. doc. in. c. p. questus. de feri. ubi cum quidam an liceat studere leges vel per precepto scribere in diebus feriatis vel festiuiis vel dominicis. Dicitur Io. an. quod studium sit sine solennitate non propter lucrum. quia tunc licet cum non sit opus seruile sed cum solennitate. s. in publicis scholis non licet. Dominus Antio. de bur. dicitur quod causa scilicet vana ubi necessitas suadet. s. quia causa tunc peritura est vel de loco longinquum. tunc licet studere etiam ad lucrum: alio non. nec si sciens postpositum quod ad lucrum vel honores tendit sed i. theologia et i. speculatiuis licet. Et addit Pan. etiam in iure canonico: quia talis laborat in vinea domini. et efficitur homo speculatiuis et abstractus a vicibus. Non autem cultus diuinus vel officium pretermittatur. quia sanctus est maioribus studere et mentes occupare quam oculum insequi. vel in laruis vagari. immo melius est domum manere quam festa ecclesiarum propter diuitias visitare. xxij. q. j. odi. et p. tec. ubi glo. et. l. penul. ff. de feri. De scribentibus et de legentibus vide in ti. de feri. p. doc. Et sic ferie sunt quedam solennitates temporum in quibus cause tractari non debent. Et secundum Hoff. dicuntur ferie. quia forensibus negociis immunitatem prestant. i. diuinus ff. eo. ti. Unde feria vno modo capitur per qualibet die in hebdomada. et ita seruat ecclesia dicendo feria prima: feria secunda. et dicitur a foris. s. a fando. i. loquendo. quia singulis feriis solo pro loquendo de creaturis hominum et oia. Alio modo capitur per die solent festiui da. et sic dicitur a feriendis victimis qui offerebantur in feriis. vel a feriando secundum papiam: quia et si oibus diebus abstinendum sit a malis: istis tamen precipue ut. c. j. de feri. Sunt ergo sic ferie causas ferie festiui. et sic ferie nuptiarum. de quo in. c. capellanus. de feri. xxij. q. iij. non oportet. et. v. q. iij. placita. lxxxv. dist. q. die dominico

Feriarū alle sunt repētine q̄s impator vel
p̄nceps indicit repētine p̄t victoriā v̄l v̄ro
reductā v̄l filiū natū. vel p̄t publicā p̄ gra
tulationē ob diē natal' ipatoris. vt. C. e. t.
l. j. Et dicūt repentine: q̄z insunt certe: imo
q̄z repēte z subito inducunt z a nullo iudic
ce indicit p̄nt nisi a p̄ncipe. vt i. t. C. de fer.
A nullo em̄ iudice p̄sumt d̄z vt auctoritate
sua aliq̄s p̄dat ferias. nā feriales ferias no
uari opoziet q̄s admistrator edixerit. Alie
sūt solēnes. et q̄rū q̄dā inducunt ob reuerē
tiā dei. vt diēs dñicus. vt. l. ij. C. eo. ti. et. l.
oēs diēs. et p̄cipue oēs diēs z oēs festiuita
tes glorioissime p̄ginis marie. sc̄d̄z aplo
rū z alioz q̄ numerant. c. vlt. e. ti. z de p̄se.
di. l. ij. c. j. Alie ob honore p̄ncipis. vt diēs
natal' vel coronatiōis ei'. C. eo. l. ff. z in d. l.
oēs diēs. Alie aut̄ ob honore ciuitatū. vt di
es natalitie maximarū vrbiū. vt rome z cō
stantinopolis. l. oēs. pal. Alie ob necessita
tes hoim: v̄l publicā vtilitatē. vt sunt duo
mēses. vn' ḡra messiu. ali' cā vīdemse. de
q̄b̄ etiā in pal. l. oēs diēs. vbi d̄z. Dēs diēs
iubem' eē iuridicos. illos tñ manere ferias
rū diēs p̄bas est gemis mēsiū ad requiem
laboris indulgētiōz ann' exceptis. estiuis q̄z
q̄ feruoribz mitigādis. et autūnni fructibz
decerpēdis. Has p̄o ferias spe. e. ti. nō vo
cat solēnes: s̄z iudicat rusticas v̄l publicas.
q̄z p̄ter rempublicā v̄l vtilitatē rusticā in
ducunt. Et forte speculator mouet ex. l. j. in
pn. ff. e. ti. Et statuunt be ferie fm̄ p̄suetudi
nē cuiuslibet loci. et fm̄ varios terrarū rū
vt. ff. de fer. l. p̄sides.

Ferri p̄prie dicim' ea q̄ q̄s in corpe baiulat.
Porari vero ea q̄ q̄s in mente secū ducit.
Agi p̄o vel ducti dicunt anālia. vt. ff. de p̄.
sig. l. ferri.

Ferrimatio ē eiusdē generis materiarū soli
datio z p̄iunctio. vt si cypho argēteo fund'
ferre apponat. vt no. in. l. in rē. ff. de rei v̄s
di. S̄z aplymbatio Req̄re s̄. de A.

Feudū fm̄ Hosti. et Azo. e. ti. in sum. S. j. est
būficiū alicui rei inuestitura interueniente
sic cōcesse seu date ali' vt dñum penes cō
cedentē remaneat. cui' occasione recipies
et successor ei' p̄cedēte dño ad id de q̄ z v̄l
q̄ p̄uegit aut feudi natura requirit. s̄. directū
dñum. Vtile aut̄ trāsit ad feudatariū. ar.
eoz q̄ no. de emphiteoria. ff. si ag vec. p̄t. l.
vnica. S. q̄ ma. z fuit hoc dictū supra vtile

fm̄ diuersarū regionū p̄suetudies. q̄b̄ obz
ligat. et ipis p̄suetudinibz obligat. q̄b̄ defi
cientibz iuri sc̄pto obligat. Pro diffinitioe
feudi z donatiōe eius vide in glo. in v̄sibz
feu. qui. mo. feu. acqui. in pn. et summā ad
quā ibi remittit. Dicūt aut̄ feudū a fidelita
te vel a fide quā vassall' dño p̄stare tenetur.
Nec em̄ debet aliq̄ inuestitura fieri ei q̄ fī
delitatē facere recusat nisi feudū eo pacto
sit acquisitū: vt de eo fidelitas nō p̄stet. vt i
p̄stitutiōibz feu. p̄ q̄s fiat inuestitura z p̄ q̄s
recipit ibidē in q̄b̄ cau. feu. amlt. in. c. ij. S.
j. in v̄s. feu. no. Itē feudū est res p̄cessa ali
cui ad vtendū p̄ seruitio. fm̄ Boff. est con
cessio rei p̄ homagio facta. et addit p̄cessio
beniuola. q̄z fit ex grata beniuolētia. z ergo
būficiū d̄z etiā tō p̄cessio d̄z. q̄z apud dñm
remanet p̄prietas et dñum directū. S̄z va
sallus acq̄rit v̄sfructū et vtile dominium.
Potest etiā sic describi. Feudū est beniuo
la actio tribuens gaudiū capiēti cū seruitio
retribuendo. p̄ quā trāssert vtile dñum de
dño in vassallū. Et sic d̄z a fidelitate quā va
sallus tenet dño. de q̄ in. c. ex diligenti. de sy
mo. et i. t. de feu. p̄ totū.

Feudū legiū fm̄ Spe. ti. de feu. in tractatu
libelloz. S. qm̄ sup homagiū. p̄. porro si. est
qñ causa z occasio homagiū cepit a dño. vt
q̄ baro d̄xit alicui pauperi militi q̄ aliquā
rem immobilem sibi daret si ei faceret homa
giū. et illā dedit. talis res vocat feudum
legiū: et talis vassall' homo legi'. Et hec
p̄bant in li. feu. si de feudo p̄rouerbie fue
rint. vide infra homagiū.

Feudatari' est q̄ feudū recipit. q̄ etiā vassal
lus dicitur.

De FJ

Fictio iuris differt a p̄sumptioe. q̄z fictio iur
is sp̄ est p̄ veritatē. vt i iure postliminiū zc.
Presumptio autē frequēter intelligit stare
cū veritate sic z sepe stat. ius em̄ fingit ali
ud q̄ ē vt fingit mulierē stipulatā q̄ nō ē. l.
vnica. in pn. C. de rei v̄ro. ac. fingit natum
q̄d nō est. ff. de sta. ho. l. q̄ i vtero. fingit nō
ēē natū q̄d ē natū. ff. de lib. et posthu. l. titi'
testamēto. S. luci'. fingit viuere q̄d nō viuūt
insti. de execu. tuto. S. fingi aut̄. fingit nō cō
ceptū eū q̄ mortu' nascit. ff. de p̄. sig. l. qui
mortuū. notat Azo. in pn. sum. circa. p̄dē
camēra. et Boff. in sum. de p̄sump.

Fides est fundamentū rerū sperandarū nō apparentiū argumentū. Et sūm Aresto. est rō rei dubie faciēs fidē. Et fides sūm aplm in epla ad Heb. vt sūm d sum. tri. c. firmi ter. est substantia rerū sperandarū argumentū. Prīmū dicitur qz sperare debem⁹ qd dictū ē p pberis futurū. Scdm dicitur qz pbertas tā cō pletas debem⁹ hīc argumentū. pbatōne nō apparētū de futurū p lēdis. S; illa est qdā notificatio z nō pā diffinitio. qre magis gitalitē sic diffinit. Fides ē volūtaria certitudo absentū infra sciam z sup opmione pstantia. Aug⁹. dicit. Fides ē credere qd nō vides. Et sūt due spēs ei⁹. s. formata z īfor mis. Et capit multis modis. de q vide glo. bonā i. c. firmi. de sum. tri. et fi. ca.

Fideicommissum ē illud legatū vel relicū qd cōmittit fidei heredis alicui dandū ab eo cū testator dicit heres fidei tue cōmittit vt des legata z cōmissa. vt sūm Azo. i. sū. C. e. ti. s. seqt. Hodie tū nō est differētia inter fideicommissa z legata. licz olim multe essent differētie. Omne em legatū fideicommissum dicit p rē cōtra. p q est tex. insti. de le. s. s. n. vscs. Nā ipoz eadē est natura. ff. de le. j. l. j. vbi dicit p oia cōtra sūt legata fideicommissa. Fideicommissari⁹ est ille cui⁹ fides legatū vel relicū cōmittit.

Fideicommissaria libertas. Re. infra libertas Fideicommissaria hereditas pēctio est q cō pērit ei cui fideiussoria hereditas restituit. ex senat⁹ p sulto trebelliano. vt q hnt agros p fines q p ipam diuidāt agri vel fundi.

Fideiussor ē q alienā obligationē i suā recti pit vl suscipit fidē. pncipali nihilominus manente obligato. vicz q se p alio obligat. vt eo. l. pncipali debitorē nō satisfaciēte ipe satisfaciēt. Et dicit q si iussu alteri⁹ ponēs fidē suā. vt insti. eo. ti. in pñ. et. ff. eo. l. j. et. ij. Est aut fideiussor magnū nomē generale. qz cō pbe dicit sub se mādatorē z pstitutorē. et eū q ex toto i se alienā obligationē transfert. q et pmissor vocat. S; hi differūt inter se. qz pstitutor nō obligat. nisi pcedat obligatio q in iuribz data sit. vt i. l. j. et. l. ij. s. j. cum alijs. ff. de psti. pecu. et. l. ij. C. e. ti. Fideiussor p o ipam obligationē pcedit seqt. insti. eo. ti. s. fideiussor. Mādator aut nūq seqt. s; ip pcedit obligationē. vt. ff. mandat. l. si vero nō remunerādī causa. s. si p⁹ creditā. nisi in casū q habet in eo. s. p. plane. Et dif

ferentiā hic posita nō. glo. i. l. pal. s. si possit in pñ. Cui est filius glo. C. eo. ti. sup Rubr. Et q pcedat obligationē vide Hosti. i. sū. C. eo. ti. s. j.

Fideiussor in rē suā dicit q fideiubet p aliqua re in ea causa qua res futura est ei⁹. Verbi grā. Dedit pcuratorē ad defendendū i causā mea. et fideiussit p eo iudicatū solui. hoc casu fideiussor i rē meā dīcor. vt. l. si defu cius. ff. de pcur.

Fideiussio ita sit. Si i terroget fideiussor sic fide tua subes qd iste debeat. Et ille respō deat. fideiubeo. vt insti. e. ti. s. i stipulationi bus. Hodie tū sūm Hosti. i. sum. e. ti. s. qz ter. vulgares vtunt h mō. Es fideiussor p tali. et pmittis mibi p eo. et iste rñdet. sic vel promitto.

Fidelitas sūm Hosti. i. sum. de feu. s. qd sit fi delitas. nihil aliud est nisi iusiurandū qd a vasallis pstat dño. Et ibidē hī plena for ma fidelitatis. et. xxij. q. v. de forma. de iure iur. c. ego. R. Et in q differt ab homagio nō. in cle. pastoral. s. rursus. de re iudi.

Figuline dicunt loca in qbz figuli exercent officia sua vel artē.

Fili⁹ arrogat⁹. Requre s. arrogatio.

Filius adoptiu⁹. Re. sup adoptio.

Fili⁹ est is quē nuptie demonstrāt. vt. ff. de la ius vo. l. qz mī. vl p p fessionē pīs z mīs. carā misse. q si sint legi. vl p affectū. C. de psump. afferte. ij. q. vij. ad romanā. z statut his plectur donec pbe p trariū sūm Hosti. i. sum. ti. de na. ex li. ven.

Filius familias dicit q est i prāte pīs vl paren tis. vt accipit in. l. si. ff. de his q sūt vl alie iur. sunt. sic fili⁹ emācpat⁹ dicit q extra potē statē patris est.

Filij naturales sūm Azo. in sum. C. e. ti. sunt multiplices. Alij sūt naturales et legitimi vt q nascunt p legitimū thoz. Alij sūt legi timi tñ. vt adoptiu. Alij naturales tñ. vt nati ex concubina vnica. et i domo indubita to affectu pfecta. Alij neq naturales neq legitimi. vt q ex illicito z dānato conu nati sūt. de his oibz ē glo. insti. de adop. in pñ. z glo. in. c. p venerabile. q si sint legitimi. Et p modis naturales de soluto cū soluta effi ciant legitimi. p rē i. c. tāta. q si sint legi. vbi etiā dicit q filij vulgo nati vl pcepti sūt q nō hnt patrē determinatū. S; vt azo dicit. h di stinctio sūm iura ciuilia i gator. dat. z n sūm

lura naturalia. qz forte fm theologos nō ē
vlpqua qz verū, fm qz matrimonia seu in
diuidua marz z feie diuicio ē de lege nate.
qz fm Aresto. z phos. j. politic. natural vi
det pūctio vni⁹ ad vna. et vag⁹ est pūcti
tus cōtra naturā.

Filiū spurij dicūt q de adulterio ex soluta cū
nō soluto vl' ecōuerso pcepti sūt. c. trāsmis
sa. pal. et. l. vulgo. ff. de sta. ho.

Filiaster filiastra ē fili⁹ vl' filia ex alio pūge
genit⁹ vl' genita nō ex eo quē mō hz mulier.
xxx. q. j. si qz filiastrū.

Finitū regundo. Req. s. actio finitū regun.
Finitim⁹. i. viciū. c. p. tuas. de sen. excō.

Fit z flūt bec pba nō tū respiciūt pns s; et
am futur. xxv. q. j. generali. i. tex. z in glo.

Fieri i pūctiō dē qd pōt cōmitti iudicē arbi
trio. vt dic alar⁹ de app. c. an sit. i. glo. vl' i.
in actu se tenēte. s; est aūqz pūctiō se ad al
quē actū z negocia diuertāt. ff. de p. obli. l.
cōtinu⁹. vide s. facere. vbi de hoc.

Fisc⁹ ē sac⁹ regl⁹ i quē reducūt. vel cui ap
plicānt bona bānitoz vl' pscriptoz. taliter
accipit. ff. locati. l. s; ades. s. fisc⁹. vel ē regij
vl' ipialis thesauri pgregatio. vl' impaliū
bonoz collectio vl' pūilegiū. qz fisc⁹ multa
hz pūilegia. vt no. Azo i sū. C. d. pui. ff. ad
qd vide no. C. d. iu. ff. i. rubri. Et no. qz dif
feretia est int⁹ fiscū et rēpublicā. sic int⁹ ipēm
et gen⁹. Fisc⁹ ei ē bursa solū de cōmodo pe
cuniario. s; rēpublica pecunias. honores.
pūia et alia pūiderat. no. in l. mācipia. C. d.
ter. fugi.

De FL

Flamines dicebāt sacerdotes gētiliū a fillo
q in capite vtebāt. a q dicebāt flamies qū
flamines. nā nudis eos captrib⁹ penit⁹ in
cedere nephas erat. di. xxi. cleros. p⁹ med.
Inde archiflamines dicebāt. z pthoflami
nes. vt ea. di. s. j.

Floci noie intelligit habit⁹ hūs mancas
lōgas z āplas. Cuculle s; noie habit⁹ lō
gus z āplus sine mancas. vt i cle. ne i agro.
s. verū. de sta. mo.

De FD

Fodine dicūt loca vl' fouee vbi aliqd fodit.
di. xxi. cleros. In dicunt ferrifodine fouee
vbi fodit ferrū. z aurifodine vbi fodit aur.
Formula. Reqre sup Actio.

Forus est exercēdaz litū loc⁹ a fando dicit⁹
vel a foroneo rege q pmo grecs lris legē de
dit. vt de p. sig. c. for⁹. z. vii. di. moises. et cō
stat ex tribu. s. causa. lege. et iudicio. Itē for⁹
idē est qd tribunal. Et vt Azo dīc for⁹ pō
nūt p bursa. Et alio mō dī formariū. vt ait
Placen. de qbo sedilia iudicantiū pūficiunt.
Idēqz appellat pūctiū. Tribunal aut dī ma
forū iudiciū. s. q hnt merū ipiū. Pape autē
pūte dī pūctiū. Itē est planties in nauī.
Itē est loc⁹ vbi merces reponunt. Itē for⁹
ramē remi nauis. Itē scriptoriū foraminio
sum p iponendis pēns z cornib⁹ vl' cala
mis ad scribendū deputat. et bec significa
ta hz for⁹ vt plurimū in masculino genere.
fm Hosti. in sum. de fo. cōpe. s. j.

For aut i neutro ge. fm Hosti. ibidē ponit⁹
p loco deputato ad emendū vl' vendendū
res. Aliē aut fm Azo. dī district⁹ ciuitat⁹ vl'
territoriū iudicē in q animaduertere z puni
re hz delinqntes. l. si. pupill⁹. s. tritorū. ff.
d. p. sig. Et veniūt ibi q sūt iurisdicōis. s.
q sūt ordīs. et dī qsi fodiū. eo q q sūt i dī
strictu ad fodia vl' mūera seu angarias cō
pellunt. vl' dī a ferēdo eo q mūera subeūt
et iferūt. Aliē goff. et host. ibidē pueniētes
forest idē qd tribunal. qz tribunal forte hz
aliquā similitudinē cū foro. qz sic i foro venali
qd nos noiam⁹ for⁹ pueniūt mlti vēdētes
z emētes siue res venales iferētes. Sic etiā
in foro iudiciali. s. i tribunali pueniūt mlti
litigātes seu pūctiōes z lites iferētes. et
exinde diffinītiōes depōitātes.

Fornicatio est cuiuslibet illīciti coitus gen⁹
q sit extra vxorē legitimā. specialit⁹ i vsu vl'
duarū. meretriciū vl' pūctiū. S; stuprū
rapt⁹. incest⁹. Reqre loc⁹ sūts. Et qlibz for
nicatio simplex est pcrim mortale. vt cle. ad
nram. de here. s; de iure canonico hodie p
bibit⁹ ē cōcubinar⁹. q tū pūctebat tāqz lī
citus de iure ciuili. l. i pūctinatu. ff. de pū
bi. insti. de pa. po. in glo.

Foresta est loc⁹ vbi fere inhabitāt vl' inclu
dunt. et vbi qz hz vsū venādi fm Bern.
de dona. cū dilect⁹. in glo. j.

Forane⁹ dī q forū tenet vl' de foro venit. iij.
q. vi. peregrina.

Forie qū sit dubitatiū facti et qū iuris no.
Archi. xj. q. iij. nolite. etiā qūqz capī certis
rudinalit⁹ p expūio veritatis. z nō p nota
dubitatiōis. vt in multis iurib⁹.

Forſitan etiā qñq; caput non dubitatie, de
vo, et vo, redem, c. magne, et ſic eſt expſſiui
veritat, de pcur, tue, xxxij, q. ij, admonere,
circa mediu. Et de pe, dl, j, qñq; e nota dubitatiois
de teſta, c. ij, cle, paſtorales, p. nūq; etiā, d re
tudi, vide glo, in pal, c. ij, de teſta.

De FR

Frater dicitur qñq; ferēs aliu vel alteru.
Frates cōſanguinei ſunt frēs et eodē pte z
eodē ſanguine genti, ita exponit tex, in, s. ſūt
aut cognati, inſti, de legi, ag, ſuc, et, l, itaq;
C. eodem tl.

Frates patruales ſunt duoz fratru filij, vt
d, s. ſunt autem, p. eodē numero, et inſti, de
grad, s. qñto gradu.

Frēs vterini ſūt filij eiſdē mris, vt exponit
glo, inſti, de leg, ag ſuc, s. hoc habendū.

Frēs cōſter dicunt oēs xpſant tā laici qñ cle
rici p lauachru regenerationis in baptiſmo,
c. ad menſam, xj, q. ij, et, c. iohes, de regu, p
Jo, an, ij, q. j, ſi peccauerit, S; an denūcia
tio euāgelica habeat ſolu locū in fratrib;
iſtis vl etiā infidelib; vici; ſi xpian? denun
ciaret paganū; videt qñ nō, qñ dicit ibi frater
tu? Pōt dici fm panoz, qñ ſi ſaltē aliq mō
ſc; qñ peccat p pcepta naturalia, c. qñ ſup
his, de vo, et vo, redē. Sūt ei pxiimi nri qñ
rū aias lucrificare debem? fm glo, in, c. pxi
mus, de pe, dl, ij, Et ſiccludit denūcia
tionē euāgelicā aliq mō locū hie p infide
les, Itē an ſcilia aploz in pmitina ecclia
oēs appellabant frēs diſcipuli xpi, xij, diſ,
ſacroſanc, pxiimi tñ religioſi mendicātes nō
habētes bona in cōi frēs dicūt, Et ali; ha
bentes bona i cōi, vt ordinis ſcī Bñdicti,
Bernardi zc, qñ monachi dicunt, cle, dudū,
de ſepul, z cle, exiui d padifo, de p, ſig, et fm
panoz, monachi nō appellāt frēs, pxiimi; lar
ge loqñdo ſic, Sic etiā de monialib; qñ ſūt
de ordinib; mēdicatiū dicit ſorores, z alie
monache moniales vel ſanctimoniales.

Fraternitas qñ modis ſumit in iure, no Jo,
an, in cōmento decre, iohes, de regu, z trāſ
eunt, ad religi.

Fraus idē eſt qñ dol?, Nota tñ qñdā diſſe
rentiā in, l. ſurſigē, s. alit ptoz, C. de pac, vbi
vide, h tñ fraus caput put ſit legi qñ qñ fac
p ſignificatū legis qñta palea qñ videat nō
agere i fraude legis, ff, de legi, l. fraus, Ver

bi gra, Filiiſſamilias indiget pecunia pe
tit a me ſibi mutuari, vīdeo qñ p h incidere
in ſenatuſcōſultū macedonianū, pecuniam
nō mutuo ſ; frumentū vt vēdat; z pecuniā
habeat ne videar incidere i macedonianū,
certe ego nihilomin? incido, vt, l. ſ; ſulian?
s. mutui, ff, ad mace, qñ frumentū nō trado;
nec recipit niſi ad palliationē, pti; s, qñ fru
mentū nullaten? indigebat z pecuniā ba
bebā ad mutuandū; ſ; nolui ne incidere, et
tñ icido mutuādo frumentū, Nā attēto aio
meo z recipiēti nō mutuo frumentū; ſ; pe
cuniā, Et idē ſi trado librū vt vēdat, Idē ſi
vir donat titio vt tñ? donet vxori, l. ſi ſpō
ſus, in pn, ff, de dona, in vlt et vx, qñ in aio
donantis eſt ſimplr donare vxori nō titio,
lō facit fraudē legi, Fit autē fraus legi qñ
ſit p ſignificatū legis palliationē qñta, ſ; ſit
p legē qñ ſit p id qñ p legē ſcat; tñ nllā pal
liationē qñta, ff, de legi, l. ſ; legē, Ex his pti;
qñ ſi bona fide mutuo filioſamilias frumē
tū; credēs ipm indigere nō incido i mace
donianū, qñ nec factio nec aio factio p et ſi
gnificatū, Et h etiā ſi ſit error intolerabil;
qñ fraus requirit aim, ſec? ſi pecuniā mutuo
errās i iure, qñ tal error non excuſaret eo qñ
factū eſt p ſignificatū legi, ar, l. ij, C. ad ma
ce, pti; i ſtatuto pedagij i pōte aurelianenſi
qñ cauēt, vt qñlibet nauis trāſiēs onerata ſub
tus pontē ſoluat certū, qñ ſi hñs duas na
ues oneratas exonerat vnā z ponit in aliā
vt ſoluat tñ p vna, certe tal nō icidit i legē
nec fac p legē; nec fraudē legi, qñ lex nō pti
bet h facere, Et iſte pti ſibi puidere de meli
ori ſuo quādo ſcatū legis, Et idē eſt ſi ſta
tuto cauēt qñ ducēs qñdrgā onerata p pon
tē ſoluat tñ qñ pti exonerare eā vt nil ſoluat
et facere trāſire p flumē vl portari p boīes;
qñ licite pti fuato tñio legi, ſic pti nō ducere
merces p tras ne pedagia ſoluat, S; ſi du
cere nauim vl qñdrgā onerata, z nō ſoluerē
vl ſoluerē pecunias tñ ſciēter intiles tñ fa
cerē p legē vl in fraude legis, no, Jo, ſac de
h in, s. peni, inſti, de adop.

Fruct? dicunt qñ ſupſunt deductis expēſis qñ
ſiūt gra fructuū qñrendoz, colligēdoz, z cō
ſeruandoz, qñ locū h; tā in bone qñ i male
fidel poſſeſſorib; z in pdonib; vt, ff, d peni
bere, l. ſi a te, s. fruct?, et, l. placet, in fi, C. de
fruc, z lit, expen, l. j.

Fructuū autē ali; ſūt iſtiales, vt frumentū

vinum oleū et similia, s. lac et lana q̄ sine in-
dustria hoīs nō pueniūt. Alij sūt fruct⁹ na-
turales q̄ ex ip̄a natura pueniūt sine, l. ma-
gna industria hoīs, vt poma pira ficus et
bm̄ ol. Utraq; diffinitio p̄t colligi ex. l. j. s.
fruct⁹. ff. de vsu. et de resti. spo. c. grau. in
glo. si. Sūt ḡ naturales fruct⁹ i q̄b factuz
nature pcedit factū hoīs, et ex solo rudi vsu
possum⁹ illis vti, s. industrialib⁹ nō sic solo
vsu rudi: s. curis adhibitis licz etiā natura
cooperet, cura tñ maior rep̄t nō modica et
p̄fectoria sic in naturalib⁹, vide glo. in. l.
sequit. s. fruct⁹. C. de vsu ca.

Fruct⁹ pcepti dicunt⁹ q̄ aliq̄ mō sunt a solo
legati et in horreis recoditi.

Fruct⁹ p̄cipiendi dicunt⁹ q̄ immaturi sunt q̄s
verus dñs possidet, de his i spe. et. de fru-
ctu. l. l. et. et. Azo in sum. C. de rei v̄. vñ
fruct⁹ diuersimode significat accessionē vsu
fructuū seu ius v̄endi fructū, et ius fruendi
dempto vsu p̄mo significat accessionē. Et
hāc dupl. s. stricti⁹ ex eo q̄ ex p̄dij p̄cipit
et nō cōprehendat fer⁹ aialū vel vsuras pe-
cuniarū, sic sumit⁹ in rubri. de vsu. et vsufu.
le. nā ibi fruct⁹ sumit⁹ put distinguit ab vsu
ra et a pecudiū. qz i his etiā fruct⁹ ē. l. i. pe-
cu. ff. de vsufu. nō aut̄ p̄p̄ndit p̄tū ancil-
le, magis late aut̄ significat vt etiā p̄p̄n-
dat vsuras, vt. l. i. vsure. ff. de vsu. Itē et pen-
siones p̄dior. l. p̄dior. et. ti. Scdō significat
vsufu. nā legato fructu fundi videt⁹ legat⁹
vsufu. qz dicit⁹ tex. vsufu. fructui interest: nō
ecōtra, l. seruū. s. si vsufu. ff. de vsu. et ha.
Ex h̄ seq̄t q̄ si legato fructu fundi vsus adi-
mat inutile sit legatū vsufu. s. vtile ma-
net i eo qd̄ sup̄est vsu. Et idē intelligo vsu
fructu legato, vt. s. pal. nō obstare illo tex. q̄
in fine dicit. inutilis ē ademptio, qz verū est i
fructu q̄ sup̄est vsu, vel qñ testator voluit
adimere vsu legatoz qñ p̄sone legatū. qz
cū nō legauerit put cōtinet⁹ i vsufu. nūl-
la est ademptio.

Fruct⁹ dicit⁹ q̄ fructus p̄cipit.

Fructuari⁹ ē q̄ rei dñs nō ē, vt. l. i. vti frui. ff.
si vsufu. pe. Tñ i q̄busdā casib⁹ p dñō h̄z.
l. in p̄cipiendis fructib⁹. ff. de vsufu. l. si tñ
tñ. s. j. Ad h̄ fac q̄ vsufu. qz nō sūt dñs
Nā ad id qd̄ dictū est ad eū oēs fruct⁹ ge-
neraliter spectāt fm̄ Placen. ff. de vsufu. l.
vsufu. pal. in p̄n. i sum. C. de vsufu. Et
quō differat ab vsuario, req̄re infra vsuari⁹.

Frustra, no. Archi. de accu. c. j. li. vj.

De F 23

Fugitiuus est q̄ ea mēte recedit ne redeat ad
dñm: licz postea redeat, vt. ff. de edil. edi. l.
qd̄ sit fugitiu⁹. De hoc vide Azo. i sum. C.
de fugi. ser.

Fulminare dicit⁹ iudex iniuste v̄l indeliberate
sniam p̄ferēs sine maturitate. d. sen. excō. c.
j. li. vj. Nō ḡ leuit⁹ discat fulminare sed cōtē
ferre sniaz etiā p̄ absente, p̄mere sententiā nō
cesset. C. de iudi. l. p̄perandum, circa medi⁹
um legis.

Fullones dicunt⁹ mundatores et dealbaros
res vestitū et earundē decoratores seu colo-
ratores.

Functio ē vsus p̄fectus funct⁹ ab eo q̄ fun-
gebat honore aliq̄ aut offi. Hinc dicit⁹. Quis
iā expleuit officiū vite, vñ dicit⁹ q̄ mutue pec-
unie magis funct⁹ i genere suo recipiūt p
solutionē q̄ p sp̄em, i. soluēdo mutuā pecu-
niā magis v̄timur genere, l. rei manerie q̄
sp̄e, l. eodē corpe alie nō esset mutuū v̄l mu-
tuatū, l. d. meo tuū, s. cōmodatū, s. ad cōmo-
dum v̄tentis datū, ff. de re. credi. si cer. pet.
l. mutuum.

Functio publica. Re. ff. de pub. et vec. l. j. s.
h̄ titulū, sup̄ p̄bo. impendat.

Funeraria actio. Re. s. actio funera.

Fundat intentio p̄ testes v̄l iustia v̄l p̄fessio-
nē v̄l euidetiā facti v̄l p̄sumptiue, vt ē glo.
in p̄. fundauerit. c. finē. de do. et p̄u.

Fund⁹ ē māsio alicui⁹ cū accessioib⁹. Aliter
diffinit⁹. vt. l. i. qm̄. ff. de p̄. sig. Et no. q̄ fun-
dus ē nomē homogeniū, qz q̄libet p̄s fun-
di dicit⁹ fund⁹. Sūt em̄ homogenia i q̄b est
idē p̄dicatū in p̄e qd̄ i toto, vt aq̄: terra: li-
gnū: pann⁹ et c. Alia dicūt eutrogenia i q̄b
p̄s nō capit eandē denoiationē cū toto, vt
dom⁹: cathedra: tunica: nauis: pons vñ nō
valet legatū fundi, et ē derisoriuū, l. legato. ff.
de le. j. nā legādo spaciū palme d̄ fundo di-
ceret fundū legasse. S; ibi bona glo. q̄ nō
valet legatū generale legādo rē substantiā
vel aial. qz muscā dando liberaret.

Fundus dotalis ē q̄ m̄rimonio p̄tracto da-
tus est sponso.

Fund⁹ qñ dotalis dicit⁹ q̄ tradit⁹ est sp̄oso nō
dū secuto m̄rimonio, p̄ q̄ et sup̄iori dicto fa-
cit. l. j. ff. de fun. dota.

Fundus instruct⁹ est edificatus vel cultus.

Fundus iuge est terra que modo non aratur nisi oli fuerit fertilis, alio modo aratur: nisi oli fuerit sterilis.
Fundus limitatrophus alio limitatrophus dicitur a trophus, id est descriptio, et milite quasi descriptus ad usum militum qui milites ipsius custodiunt, ut C. de fun. lim. l. i. et l. si accipit. l. i. xj. Aliiter dicitur fundus limitosus, ut ibidem de fun. lim. et pau.
Fundus agometricus, Re. Azo. in sum. C. e. ti.
Fundus saluensis est fundus in quo est salus, C. de fun. salu. l. i. xj. Requere infra salus.
Fundus releuat dicitur qui olim erat palustris: nunc autem factus est serenus alio terrenus, C. de fun. pau. l. i. l. i. xj.
Fundus diuisi in certas regiones est ipse diuisi in determinatas partes.
Furtum est tractio vel tractatio fraudulenta seu fraudulosa rei aliene mobilis corporalis que fit inuito domino cuius res fuit animo lucrandi, si gratia rei vel possessionis vel usus, ut ff. e. ti. l. i. dicitur autem furtum secundum Azo. a furno, id est nigro, eo quod clam et obscure et plerumque de nocte fiat, Et dicitur a fraude vel ab auferendo, ut l. i. in pn. ff. e. ti. l. i. de obli. q. ex delic. na. in pn. S. furtum autem, et S. placuit, Et prohibetur in decalogo, xiiij. q. v. penale, et non, xxij. q. viij. q. d. in oib. Et non, q. p. furto non dicitur quod mori nec membrum perdere: sed fustigari, scopari vel aliter castigare, C. de ser. fugi. aut. l. i. nouo iure, S. 3. q. suspensio dicitur p. xv. solidus, S. si quod solus dos, ut i. aut. de pa. re. col. x. dicitur Ja. colubi bononiensis non fuari, S. pal. q. fm Salice, non est curandum, Et dicitur Fulgo. q. ille, S. p. ce dicitur ex consuetudine que Richar. de sali. intelligit in casu singulari, si quando pro furtum tale, v. solidus par violat, Dominus Catho dicit q. v. solidus dicitur sunt, v. aurei, q. etiam ita caput solidus p. aureo, C. de ser. fu. l. q. cuq. ibi. v. l. x. solidos reddat ubi glo. dicit, tale solidum accipe quod valeat vnum aureum quod lxxij. faciunt, i. libram aurei sic istud, de pe. te. liti. S. si, Iure ffor fur puniebatur extraordinarie nec moriebatur nisi famosus latro, Iure autem autem, hinc ne moriatur nec membrum perdat vel s. aut. l. i. nouo iure, postea in ti. de pa. re. p. v. solidis, Deinde in ti. de pa. iur. fir. dicitur legitime puniri, quod multiplex intelligitur, Tandem iura municipalia puniunt aliter, Nam principes possunt statuere quod nec moriatur, nisi ipsi disposuerint, ut glo. in, S. furtum, de pa. iur. fir. col. x. q. est magistra furtoz, Nam quidam sunt furta domestica non publice coercenda, l. respiciendum, S. furta, ff. de pe. dicitur enim, docet

quod nullus famulus pro furto in domo dimisso mori dicitur, Alia sunt furta non domestica, et tunc fur res balnearij vel secularij fustigant, glo. est i. l. si se alias cum te, ff. de his que non, i. fa. Alij dicitur non et hinc remittunt ad iudicem, Et non, q. furti emptor dicitur ipsum restituere sine pretio, nec potest ipsum pro pretio retinere, l. i. ciuile, C. de fur. imo est modicum quod restituat ne saltem in suspicionem furti cadat, et sic ad furcas vadat, ut ibi.

Furtum conceptum est cum quis presentibus testibus apud alium quem re furtiuam querit et inuenit, ut in ista, de obli. q. ex delic. na. S. conceptum furtum.

Furtum oblatum est cum quis re furtiuam aliam obtulit, ut post penes eum quod penes se inueniret, sed illa notia nunc non sunt visitata.

Furtum prohibitum dicitur cum quis volente re furtiuam querere prohibuit, ut d. i. de obli. ex delic. S. e. etiam, ubi dicitur quod he actiones furti concepti oblatis prohibitis non exhibitis in dissuetudinem abierunt.

Fur est qui clam obscure et plerumque de nocte re alienam amouet inuito domino gratia lucrandi subaudi sine armis, ut i. aut. l. i. nouo iure, C. de fur. et ser. cor. Et dicitur fur a furno quod idem est quod nigrum, q. ut plurimum in obscuro furatur, Vbi Qui male agit odit lucem, de offi. dele. S. i. l. i. Fur manifestus dicitur qui in ipso maleficio est deprehensus vel in loco in quo commissum est furtum vel post furtum factum dum tandem de furto deprehensus dicitur antequam deportauerit ad locum ad quem destinauerit, in ista, e. ti. S. manifestus.

Fur non manifestus dicitur qui re detulit qui destinauit, sic tamen, pal. S. si ptulit, Vel sic dicitur qui re furtiuam in ipso actu furandi non deprehendit, sed iam deportauerat re furtiuam in locum in quem destinauerat, nihilominus quincies postea de furto

Furti actio, Requere s. actio furti.

Furti petitio, Requere s. conditio.

De GA Aldus est ma

g tor dominus qui habet curam exteriorum rerum episcopi.

De GE

Gener meus est maritus filie mee, ut in, l. i. fa. cile, ff. de gra. affi.

General abolitio, Re. s. abolitio, Et vide de hoc Azo in sum. C. eo. ti.

General sermone persona loquens intelligitur excepta, de iure iur. petitio, ubi p. cor. i. glo. et

intelligit regulariter, qz fallit iterdū vbi obligatio vlt pactū pcedit qd iducit eqtate qn dā includēt etā psonā loquētis, vt si recepissem, t. a te, et pmissem tibi dare turrim. Dōs hoies tūc teneor etiam dare d me ex pacto, d. h. i. c. d. forma, xxij. q. v. qūqz etā i generali fmoē nec familla loqntz intelligit. General locutio generalr ē intelligēda, ff. d. of. si. p. si. l. p. se. l. x. di. c. j. ff. qd me. cā. l. mēti at. S. aiaduertēdū, l. z. gūale p. b. n. sic sp. gūalr intelligēdū, de iureiur. c. ad n. r. az. in glo. vlt. Generalr d. qd imo etā indefinite intelligēdū est, d. p. i. u. lepro. c. qm. i. glo. sup. p. indefinita et. x. di. si. romanoz, ff. de pub. l. de p. cio. Generalia p. ba sūt ad ciuile modū referēda, ff. de ser. vrba. p. l. si cui. General allegatio qn sufficiat, z qn n. no. l. c. v. i. a. d. coha. cle. nā qūqz suffic. vt. x. di. c. i. si qd despiciat. S. hic etā, vbi allegat Joh. euāgelista i epla sua sine qtra. Silr habet in. c. n. r. a. p. all. Aliter d. alibi legit. S. q non sufficit generalr allegatio facit cle. p. stitutio nē. de elec. z. ij. q. j. in p. m. i. s. t. d. p. e. t. l. i. t. i. in si. Finalit d. q sufficit generalr allegare corā pncipe, qz pnceps cēlet oīa iura hie i scrinio pectoris sui, l. oīuz testōz, p. si. i. g. l. i. si. C. de testa. sec. p. corā alijs, vt si pnceps allegat decisiua p. mulgādo, tūc suffic. ei generalr allegare, de cā. p. o. s. c. j. de no. ope. nū. ci. c. j. Si aut allegat sup. p. bo in iudiciū de ducto, tūc spālir d. z allegare z specificare le gem si est pegrina, qz l. z. pnceps p. tualit oīa iura in mēte hēat, nō tū formalit, vt no. i. c. j. de p. st. l. i. v. j. Qū em pstat de lege suffic. generalr allegatio, als ē necessaria spālir. D. z em sic allegat q iudex reddat clar. z nihil obscurz remaneat, xxv. di. q. j. sic em. in si. General clausula significat qd ei significat tū p. bare vt significare p. bat, z tūc nō p. riet ad exp. ssa noiata, ff. d. p. sig. l. doll. Verbi grā Testator filios i. stituit z i. n. t. c. e. s. b. s. t. i. t. u. i. t. z post filiū exheredauit, q. exheredatio vel clausula nō ruerit ad i. st. i. m. o. ad s. b. s. t. i. t. u. t. o. z. vt i. l. j. in si. C. d. lib. p. r. e. z. exher. Itē ibi p. v. n. ā. filiā i. stituit z filiā exheredauit, Deide aliū filiūz s. b. s. t. i. t. u. i. t. exheredatio refert ad solū gradū i. stitutiōis, vt. l. i. i. j. S. fil. ff. e. n. i. Gen. ē qd p. d. i. c. a. t. de p. l. i. b. o. d. i. f. f. e. r. e. t. i. b. o. s. p. e. i. n. i. s. t. d. i. u. n. a. g. e. z. c. i. u. i. l. S. p. s. t. a. t. p. p. l. e. b. i. s. c. i. t. u. z. qn iuriscōsul. dat doctrinā tūc capit gen. vt logici, et ibi ponit exēpla, no. l. i. j. S. i. ff.

si cer. pet. vbi capis spēs p genere, vñ voca bulū gen. nō sumit p ipā dīctiōe s. p signi ficato p ipaz; et fcat diuersimode, put signi ficatū ex ea sumptū, z qdlibet aliud mediū significare declarat, p. bi grā. Testator legat vlt qd pmittit ens subam vlt rē siue aīal nullū ē legatū vel nlla pmissio, l. cū post. S. generali. ff. de iu. do. z. no. i. l. legato genera liter. ff. de le. j. Rō. qz ens z suba fcat genes ralissime, Et hec dīctio aīal: licz nō significet ita generalr: tū adhuc fcat multū genes ralit. et intantū q dicere totū gen. p. p. h. e. n. d. i. in legato vlt pmissiōe ē dicere legatū vlt p. missionē p. r. i. e. r. e. i. p. o. s. s. i. b. i. l. e. etā dādo mulcā vlt vermē liberaret heres vlt pmissor: qd tū nullū ē validitat, vñ d. z. Genes obligatio p. r. e. nō p. t. l. i. rōne. S. i. j. ff. ad. l. fal. S. z tū si diues rural diceret in testō vlt donatiōe inē viuos, ego dono bubulco meo vñ aīal, l. z. telligeret de vno boue ad arādū vlt de vno asino, si hec erat q. l. i. t. a. s. p. s. o. n. e. c. u. t. d. o. n. a. t. nā q. l. i. t. a. s. p. s. o. n. a. z. z. p. c. i. p. u. e. i. l. l. a. z. q. b. o. r. e. l. i. n. q. u. i. t. dat intellectū p. b. i. s. z. sic sumit cōis mod. in telligēdū p. b. a. p. d. i. c. t. a. sec. i. genere generalis sūmo: qz ibi nō ē mod. intelligēdū q fcat ali. qd vtile z idē i alio gñe subalterno: in q nō esset mod. cōis aliqd vtile significādo, vt dicēdo, lego rē corpālē vlt icorpālē, qz nihil p. p. h. e. d. i. t. i. t. nec i generalissimo. Itē ibi. te stator legat vlt qd pmittit domū i genere et nullā h. z. domū: nō tenet legatū vlt pmissū, sec. si h. z. i. p. i. m. o. n. i. o. l. si dom. ff. d. le. i. j. rō p. m. i. qz gen. ita generalit fcat q nō appa ret de q re voluit intelligere, Rō scōi. qz de reb. p. p. r. i. s. qd solet disponere, et sic significatū gener. restringit p fcatū h. qd h. z. i. p. a. t. r. i. m. o. n. i. o. Silr si qd legat vel pmittit fun dum i genere nulla est pmissio vel legatū, l. p. a. l. siue i patrimonio siue nō fm Bar. Itē ibi. testator legat rem in genere: significat q heres soluēdo faciat rē accipietes, l. si dom. S. de eūc. ff. de leg. j. Rō. qz natura legatū ē q res trāsserat i legatarū z efficiat sua p. p. r. a. i. n. i. s. t. als restringat. Itē ibi. testator legat vñū de fuis q cū eo cōmorat, sūt alieni heres vñū tradit liberat nec tenetur de eūc. c. t. o. n. e. Rō. qz significatū sumptū ex h. ge nere subalterno h. z. instar speciei, l. in rōne. S. diligēter. ff. ad. l. fal. cū decē. S. stichum. i. si. ff. de solu. Item ibi. quis pmittit vel le gat hoīem significat q nullus certus est in

obligatiōe, s; hō in genere put quēlibet re
spicit, l. mēti, s; duob; testamētis sibi ordi
cōpendio, de le. ij. vñ iste stāt sūl, pmitto tibi
bi hoīem z nullū hoīem tibi pmitto, sicut
iste sūl stāt: sp sūl hō, s; a tpe adā, et nullū hō
fuit sp, qz nullū determinat sp vixit, nā dī
cēdo, pmitto tibi hoīez, dīcto hoīez suppo
nū pūse tū, z dicēdo nullū hoīem tibi p
mitto supponit determinate, i. illū z illū, z sic
de alijs n pmitto, Finalitē g genū deductū
in legato vl i obligatiōe fcat nil ibi eē vel
eē put ipō genere medio vl alia qūis signi
ficatiōe cludif, z genere deducto i obliga
tiōe vl legato electio ē ei? cui dat.

Berūdū sumit p eo qd p hāc dictiōz signi
ficat, z fcat pditionē, declaratiōz, modū, vl
qd sūū fcatū vl aliud aliunde sumptū signi
ficare pbat, s; bi gra. Duo sūt instituti z vnū
alteri substituit, Si vnus repudiat pte suā
adeūdo pte alteri? deficiet ex substitutiōe
ps p ipm repudiata sibi querit h gerūdū
adeūdo exponit pditionalitē, s; si adierit, l. si
tu ex pte, z ibi no, ff. de acq. vel amit. here.
Itē ibi, vñ facit qd possidēt nō pmittit vti
arbitrio suo siue edificādo siue arādo vl fe
redo: l. qd aliud facēdo, l. vi fac. ff. dvi et
vi ar, fcat declarationē illoz s; boz, z nō p
significare pditionē, qz refert ad s; bū pnt
ipis qd ē facit, nec ē ibi aliq dispositio q p
suspēdi p hec gerūdū edificādo: arādo zc.
S; ibi, lego ad monumentū faciendū fcat
modū, l. qd dieb; s; fi, ff. d pdi, z demō, Et
dīsam inē pditionē z modū vide glo, ij. c. ve
rū, d pdi, appo, Vñ scito q vt modū ē si cō
ditio qz cā, Itē ibi, lego p ducēdo talē disci
pulū fcat pditionē, qz moīs ē pus docere q
salarū solui, l. nec semel, ff. qn di, li. ce.

De Gi Gl

Bineclarij sūt q pānos impiales texūt in se
rendo sericū et aurū.
Bineciū ē loc? vbi hec fiūt, et d; a gynos qd
est nudū, qz nudo pāno vestit aurū, vt, C. d
muri, et gynecis, li. xj.
Blandis noīe oēs fruct? pntinent, ff. de glan.
legen, l. vna.
Bleba est qdā spēs terre, generalitē tū sumit
p solo vel pro terra culta, Reqre sup ascri
pticius gle.
Blos d; vxor fratris, l. nō facile, s; affinitas
no, ff. de gra,

De Gn Go

Gnarus, l. sapiēs vl puid?, cui opponit igna
rus qd inde venit, i. insipies.

Goliardi, i. bufones, loculatores idē sunt.

De Gr

Grad? fm goff, z host, i. sū, d pān, z affi, ē q
dā bitudo siue distātia psonaz ad iuicē pā
guinitate z affinitate sibi pūctaz facta col
latiōe ad cōem pentē, vl ē vñ? psonē distā
tia ad aliā i linea pāguinitatē, vt, l. ij. cū se, s;
vscs ad, s; affinitatē, z, l. nō facile, eo, ti. ff. qz
diuersimode pūgit diuersos eē qd?, vt pz i
to, ti. pal, z i. s; affinitatē, i. l. nō facile, pall.
Gra duplex ē, opans z cooperās, vt ē glo, i
s; bo coopante gra, cle, j. de magi, Et gra ē
habit? q fundat i voluntate in essentia anie,
glo, in cle, j. de sum, tri.

Granaria sūt loca in qd gna seu fruct? ppo
nunt, sic accipit, ff. d ac, emp, i. l. snaria.

Grangia h; in, c. fi, de cēss.

Grauis h; de testi, c. licz ex qdā, i. glo, iij.

Grassatores idē sūt qd dietarij, de hufus ob
ciōis expositiōe, vide qd no, ff. de pe, l. ca
pitallū, s; grassatores, Re, s; dietarij.

Grassari d; latrocinari vl crudelitē agere.

Grex ē collectio pluriū aialū, s; x, oulū, vl, v.
porcoz, vt no, insti, de re, di, s; sed si gregis.

Reqre s; pgregatio.

De GW

Guldagla dicunt q dāt p ducatu vl pductu
p terrā alicu? vt securi vadat, S; gabelle
dant de pctib; vt de emptiōe p emptore, et
tāgt Bal, in rubri, C. de re, cre, z ē casus in
l. debet, i. fi, ff. de edi, edic, Et pnt abradt vl
deleri a cluitate, tex, est nō alibi i. l. eo, ff. d
pe, Statuit cōit p italiā q d qlibz pctu de
bet solui gabella, S; pone, duo forēses cō
trahūt senis an debeāt soluere gabellā fm
statū vbi ptabūt, Regula ē q nō, qz statu
tū nō ligat forēses, qz extra territorū sus
dicēti zc, c. vt aiaz, d psti, li. vj. c. cū a nob;
de sen, excō, l. fi, ff. d iur, om, audi, S; pnt
est vez fm Bal, l. j. d pbe, emp, Rationē al
legat, qz gabella venit i pntinētia ptractus,
s; sic rōe pctus pnt pueniri i loco vbi p
rūt, ita ad id qd i pctu deuenit, l. heres ab
sens, ff. de iudi, Et ita psequēter ad gabellā
lā z hypotecā, glo, singulari, i aut, vt diffi.

iudi. s. p. considerates. in p. hypoteca. coll. ix.
et. l. q. ad fi. s. mādāt. Et dicit Ludo. de ro. i
singularibus suis q. didicit ea a Bal.
Guardia feuda sunt q. p.stituunt aliq. p. p.
custodiā rei dñi p.stituētis.
Guardio d. ille cui tal. custodia ē cōmissa. v.
d. guardian? q. etiā est sup.ior inē frēs mī.
nores custodiēs p.uentū.

De HA libere signat di

b uersimode put suū p.riū signatuz
v. l. signatū aliud q. dñs mediū. sig.
re declarat. vbi grā. Res tua ē pence me z
p.mittis mihi stipulare eandē hie licere sig.
q. dñm istū? rei trāsferē in me. l. stipula
tio ista. s. hie. ff. de p. ob. et sic rei possessio
sine traditōe p. dñm q. rē possidēt. s. in
terdū. isti. de re. di. Itē ibi. res tua nō ē pe
nes me p.mittis hie licere fecit q. dñm trās
ferē p. traditōē. l. traditōis. C. de pac.
Itē ibi. p.mittis rē alienā hie licere re p.ene
rāte aliena nlla ē stipulatio. l. stipulatio. s.
q. sitū. ff. et. q. i re aliena p.missor nō p. cō
stituire ius dñi. si autē efficit p.missor is va
let stipulatio vt ibidē. q. tūc p. facere v. cō
stituire ius dñi. Itē ibi. v. dō tibi rē alienā
et p.mitto tibi hie licere sig. hie iure posses
sionis. l. hie. ff. de p. sig. z h. ex natura p.ctus
emptōis. d. cul? natura ē q. suffic. rē tradere
qñ res aliā ē v. dñt. l. exēpto. ff. d. ac. emp.
Hie actionē ē mīn? q. hie rē. Et h. est q. d.
Melius ē pignori incūbere q. i psonā age
re. ff. de re iudi. l. minus.
Hie tenere possidere qñ hec trā p.ba ponūt
i aliq. instro sic dñt exponi. l. q. recipiēs ha
beat d. iure teneat naturalē. z de facto pos
sideat ciuillē z d. iure. q. ciuill. possessio ē cā
q. rē dñi. l. z aliqñ possessio sit tñ natural
nō ciuill. vt illa quā h. v. fall?.
Hicatio ē seruit? psonal. i h. itādo p.stitēs. et
p.stituūt i domo aliena. vt no. ff. d. v. s. z ha
bi. i rubri. l. j. s. p. e. ff. de hīs q. dare aut feu.
cū pactōibz stipula. vt. ff. de v. s. u. l. i. cta
l. j. ff. d. v. s. z habi. v. l. in v. l. iā volūtate. dif
fert tñ ab v. s. z v. s. u. fructu. q. illa amittunt
nō v. dō v. l. capis? d. i. m. i. t. i. o. n. e. vt. ff. si v. s.
fruct? l. p. e. s. sic. h. i. t. a. t. i. o. āt nō nīl mōre fi
nīat. vt. l. si h. i. t. a. r. e. ff. d. v. s. z ba. Itē pōt in
habitaror alijs v. dēre v. l. locare ius q. d. h. z.

vt. l. q. d. antiq. C. de v. s. u. sic z fructuari?
et nō v. s. u. r. l. vt. ff. d. v. s. u. z ba. l. s. neg. v. dē
sup. h. s. i. o. i. s. u. m. C. de v. s. u. z habi.
Hac qñq. denotat nō exclusionē s. inclusio
nē. vt i. c. ego em. eps. de iure iur. et sic sumit
in iuramētis dicēdo. Ab hac hora. fecit ei
pñs tps cū futuro. de h. p. Jo. an. in. c. j. de
or. ad epl. q. relig. epl.
Hastari dicit q. rē p.ponūt venalē hasta sup
posita. z dicit a noie hasta q. d. idē est q. d. v.
dñs. vt no. C. de fi. i. s. t. r. u. z de iure haste fi
scalis. i. rubro. l. i. v. j.
Hastari ē rē p.ponūt venalē hasta supposita ita
olim fuit p.uetudo.
Haut? ē ius hauriēdi aquā de puteo vicini
cui eo iusto iure seruitutis ascribit.

De HE

Hereditas ē successio i vniuersuz ius q. d. de
funct? habuit. vt. ff. de p. sig. l. i. nihil aliud ē
hereditas. z. l. bonoz. eo. ti.
Hereditas addita ē illa de q. heres se i. t. r. o. m. i.
sit auctoritate p. r. o. r. i. s. i. m. o. auctoritas p. r. o.
ris nō est necessaria. s. sola volūtās sufficit
vt isti. d. b. e. i. q. z d. i. s. i. t. e. x. t. r. a. n. e. s. e. c. i. p. e.
r. i. t. i. o. e. bonoz possessionis. vt ibi no. Et de
aditōe z repudiatiōe hereditat. no. i. l. q. se
p. i. s. C. vñ liberi. Vbi dñs Carbo sac. sic
p.cludit. Aut debēs succedere p. tulit p. ba p.
sent. t. p. i. s. i. d. i. c. a. t. i. u. i. m. o. i. a. u. t. f. u. t. u. r. i. t. p. i. s. S. i.
p. n. i. s. t. p. i. s. a. u. t. s. i. n. e. i. n. f. i. n. i. t. i. u. o. a. u. t. cū i. n. f. i. n. i. t. i. u. o.
S. i. s. i. n. e. a. u. t. a. f. f. i. r. m. a. t. i. u. e. v. t. a. d. e. o. z. i. n. d. u. c. i. t.
a. d. i. t. i. o. n. ē. h. e. r. e. d. i. t. a. t. i. s. z. r. e. p. u. d. i. o. i. d. u. c. i. t. r. e. p. u.
d. i. a. t. i. o. n. ē. Aut negatiue. s. nō adeo. nō sum
heres. Et fm gl. z Sali. nō i. d. u. c. i. t. r. e. p. u. d. i. a.
t. i. o. n. i. s. i. n. t. e. r. r. o. g. a. t. i. o. p. c. e. s. s. e. r. i. t. v. l. t. e. r. m. i. n. i. s. p.
f. i. x. s. i. c. tūc em. i. n. d. u. c. i. t. S. i. cū i. n. f. i. n. i. t. i. u. o. a. u. t.
a. f. f. i. r. m. a. t. i. u. e. s. v. o. l. o. a. d. i. r. e. v. o. l. o. eē heres. et
i. n. d. u. c. i. t. a. d. i. t. i. o. Aut negatiue. et tūc aut vo
lūtas p.ponit negatiōi. vt v. o. l. o. nō eē heres
et i. d. u. c. i. t. r. e. p. u. d. i. a. t. i. o. S. i. l. i. s. i. d. i. c. i. t. N. o. l. o. a. m.
p. l. i. u. s. n. o. l. o. vñq. a. d. i. r. e. p. p. o. n. e. d. o. n. e. g. a. t. i. o. z.
v. o. l. u. t. a. t. i. a. d. i. u. c. i. t. t. a. l. i. b. a. d. u. e. r. b. i. j. s. t. p. i. s. i. d. u.
c. i. t. r. e. p. u. d. i. a. t. i. o. S. e. c. i. s. i. d. i. c. a. t. n. o. l. o. nūc a. d. i.
r. e. h. e. r. e. d. i. t. a. t. e. nā sic nō i. d. u. c. i. t. q. i. n. t. e. l. l. i. g. i. t.
f. m. n. a. t. u. r. a. a. d. u. e. r. b. i. j. De his in glo. i. l. i. j. s.
o. b. s. e. r. u. a. r. i. C. de iura. calū. l. plurimū. ff. d. ac.
q. d. e. r. e. l. p. h. e. r. e. d. i. t. a. t. e. s. j. e. t. i. e. t. l. j. glo. in. l.
s. i. e. a. C. q. accu. n. p. o. s. Aut nullū aduerbiū
est. s. n. o. l. o. a. d. i. r. e. tūc si termin? ē p. f. i. x. u. s. i. n.
d. u. c. i. t. u. r. r. e. p. u. d. i. a. t. i. o. l. o. e. s. s. a. d. t. r. e. b. e. l. S. i.

nō ē p̄fixus, tūc t̄m cadit p̄iectura deliberā
tiōis v̄l p̄sumptio p̄t̄ mētis ābiguitatē: et
v̄sq; ad annū possit deliberare. Si futuri
t̄p̄is, aut negatiua, vt n̄ adibo, z ē repudiā
tio, qz suba aditōis negat̄ exnūc put alias
sp̄ i seclā sc̄loz. Aut affirmatiua, vt adibo, et
nō iducit̄ aditō de p̄nti fm̄ Cat̄bo, nō ob.
qz videt̄ qz statū adeat, eo qz s̄rtoz eadē est
disciplia, de p̄cu. l. p̄p̄onius, s. si stipuler.
nā adibo z nō adibo nō sūt opposita vel s̄
ria, qz nō adibo negat totū t̄p̄s: s; adibo so
lum t̄p̄s futurū dīc, et excludit p̄ns. Et sic
plus i negatiōe q̄ i affirmatiōe. Et est da
re mediū int̄ ista, hec Cat̄bo. Idē ad p̄ban
dū hereditatē aditōnē p̄ longā distinctioz
nē s̄cludit q̄ndā nō, doct̄rīnā i ista singlari
q̄stione. Pone, ago s̄ herede debitorū mel
t̄p̄e negat se herede coram iudice, Cōuincō
eū h̄re anulū signatorū defuncti, ille vidēs
se dep̄b̄sum dīc, Furat̄ sum anulū d̄ ma
nib; d̄ni dū esset i agone, Querit̄ an sit cō
uict̄ vt heres, vel an debeat puniri vt fur.
Cat̄bo r̄ndet, Si ille erit su⁹ heres, s. filius zē
tūc p̄uict̄ ē heres, Si erat extrane⁹: tūc vt
fur, l. si fuit, s. p̄tor, z. l. si extraneū, ff. d̄ acq.
here, Rō, qz t̄p̄o iure filius ē heres, s; extrane
us nō anq̄s adeat hereditatē.

**Hereditaria actio, Require sup̄, Actio her
editaria,**

**Hereditas decurionū nauicularioz coarta
liū militū z fabricēsiū fm̄ Azo, i sum, C. e.
n. i rubri, z. l. vlt, d̄ in q̄ q̄ddā sp̄ale ius ob
seruat, de q̄ nō abidē.**

**Heres ē ille q̄ succedit in vn̄uersum ius de
functi, l. cū heres, ff. d̄ diuer, et tē, p̄sc̄p, vel ē
d̄ns hereditatē q̄ fit aditōe i volūtarijs, s.
fi, isti, de here, q̄, z diff, S; i necessarijs de
fert̄ t̄p̄o iure hereditas.**

**Herede instituere ē aliq̄ue post mortē suā lo
co sui in oib; bonis d̄ni p̄stituere, Nā d̄
heres ab heros, l. d̄ns, sibi em̄ succedūt vni
uersa bona defuncti, z ad eū cōmoda et in
cōmoda hereditaria redeūt, Et p̄nt̄ instituit
heredes generalit̄ oēs z accipere q̄cqd̄ a te
statore eis relinq̄t̄ siue sint filij siue extra
nei siue liberi siue sui testatoris v̄l alieni si
ue p̄fessamilias siue impuberes siue p̄sona
puata siue ecclia siue vn̄uersitas, his exce
ptis q̄ nō p̄nt̄ institui heredes, s. deportatus
p̄t̄ delictū in insulā siue bānitus p̄petuo
dānat̄ in metallū fodiendū, vt, C. de here,**

**insti. l. s. collegiū illicitū nō approbatū, vt
l. collegiū, ti. all, Incestuosus nat⁹ ex dāna
to costu. i. spuri⁹ testatoris, fuus accusat⁹
d̄ adulterio cū d̄na sua p̄missio, ab illa d̄na
institui nō p̄t, heretic⁹ apostata m̄lier cōuo
lās ad sc̄das nuptias iſra t̄p̄s luct⁹, l. infra
annū p̄ mortē p̄m̄ viri, vt, C. d̄ secū, nup.
l. j. z h̄ de iure ciuili, Qui sciēter s̄xit cū aliq̄
m̄liere iſgrante sc̄das nuptias ēē illicitas n̄
p̄t ab ista institui zē, z sūt diuersi heredes, nā
heredes aliq̄ sui et necessarij, aliq̄ necessarij
t̄m, aliq̄ volūtarij, aliq̄ legitimij, aliq̄ legatarij
aliq̄ testamētarij, aliq̄ fideicōmissarij.**

**Heres ab intestato est ille q̄ succedit in ius
defuncti sine oī testamēto, vt isti, de here, q̄
ab intesta, deferunt.**

**Heres fideicōmissari⁹ est cui ex fideicōmiss
forelita ē hereditas dāda illi cui testator vi
spoliuit, dicēdo sic, Fidel tue p̄mitto vt hec
des illi, Et nō, qz illa sūt desp̄ata, s; forte p̄
tāto d̄ heres fideicōmissari⁹ qz fideicōmis
sarius loco heredis h̄, vt insti, de fideicō,
here, s. restituta, vt q̄ directe z imēdiate ex
testamēto nil cape p̄t, q̄lis est spurius salo
tem capiat ex fideicōmissio, sed t̄p̄e vere nō
est heres cū sit rogat⁹ a testatore heredita
tē adire: et postea restituēdo, licz restitutiōe
facta p̄ sp̄ heres maneat, vt, d. s. restituta,
Duo ḡ heredes isolidū ēē nō p̄nt, vt, ff. cō
mo. l. si, z. l. si vt certo, s. si duob; licz aliq̄ dī
cāt p̄trariū, vīcz qz ille cui testator dari vel
restituī hereditatē disposuit, vt māifeste col
ligit̄ ex, s. s; etiā id, isti, de fideicō, here, licet
s̄ba ibi posita videant̄ innuere oppositum
si inspiciantur.**

**Heres legatari⁹ ē q̄ legatū accepit v̄l cui le
gatū factū ē, vt, l. q̄nēs, C. de here, insti.**

**Heres legitim⁹ ē q̄ ex lege, xij. tabulaz, aut ex
iuris p̄stitutiōe etiaz sine testō succedit de
functo, vt sūt agnati primi, isti, de legi, ag.
suc. in p̄n.**

**Heres necessari⁹ ē seru⁹ heres institut⁹ i testō
d̄ni sui ab eo q̄ facultates suas h; suspectas
ne possit ex ip̄is satisfieri creditorib; q̄b; est
obligat⁹ adeo qz n̄ credit alienū hereditatē
uā adire, si herede eū instituerit q̄ seruus he
res fact⁹, s. nō necessari⁹ d̄ heres, qz siue velit
siue nolit cogit̄ suā hereditatē adire, vt satis
faciat creditorib;, vt isti, d̄ here, q̄, z diff, s. j.
Et hoc verū nisi illi seruo debeat fideicō
missaria libertas, l. is q̄ soluendo, ff. de be**

re. isti. aut. eo nō faciente. s. n. adente here
ditate ei. nōie pot. q. d. n. defuncti res here
ditarie vendat ne defuncti. p. uel. q. d. v. l. i
iuria facta efficiat dicēdo q. res ei. v. d. e. r. e. t.
Heres su. d. r. fili. q. est in p. tate p. uis tpe mor
tis ipius p. uis.

Heres domestic. d. r. q. ē in p. tate morientis
tpe moris d. u. cū aliis nō p. cedit. Filio em
supstite z i p. tate p. uis exite nepos ex eo q. i
p. tate aui ē su. heres nō ē. isti. de here. q. et
diffe. s. s. l.

Heres substituit. d. r. q. alij heredi i. stituto sub
stituit. p. b. i. g. r. a. Si testator ita dicat. Ille
heres esto q. si nō velit v. l. nō possit ē heres
iste esto ei substituit. et h. siue scō siue ter
tō v. l. q. r. to loco alio i. locū i. stituto defictē
te substituat. Nā scōs d. r. ois post p. m. u. s. e. z
quē etia si decim. s. i. f. de vul. sub. i. p. n. p.
ut no. Hosti. in sum. de testa. s. q. d. si lit p. f. e. z
ctus. v. b. i. d. r. i. stitutio.

Heredes sui z legitimi s. m. Azo. de suis z le
gitimis heredib. appellat. q. in p. tate moriē
tis fuerūt. v. l. fili. a. nepos nepis. ex nepo
te nat. et ex filio p. nat. p. nata seu p. nepos. p.
nepis. legitimi z naturales v. l. etia legitimi
tū. v. l. adoptiui.

Heredes testamētarij dicūt q. ex testamento
heredes scripti sūt.

Heredes tutor. l. z nō sint tutores. tenēt tū i
q. bus dā q. si tutores i. choatōis. s. p. defectū
obmissum. v. l. ff. de here. i. l. i. s. j.

Heresco. i. diuidio. inde d. r. familie herescū
de. i. iudiciū hereditat. diuidēde. Rēq. r. s.
actio familie herescunde.

Heresarcha ē q. falsam de fide op. insonē gi
gnit v. l. p. mo inuenit sic arri. w. y. cleff. z alij
cōsimiles.

Heresis grece ab electōe d. r. eo q. q. cūq. v. nā
opinionē hereticā v. l. disciplinā sibi eleger
rit putat eā esse meliorē. v. l. x. i. i. j. q. i. j. here
sis. als. d. r. q. si diuissio.

Heresic. d. r. errās i. fide. v. n. q. cūq. i. fide du
bitauerit friuola adbesiōe heretic. censet.
v. l. j. c. de here. Etia p. heretico h. i. q. scīter
hereticū nō reuocat. v. l. e. i. c. i. j. Et s. m. Au
gus. d. r. q. certā opionē nouāz puerā gignit
v. l. seq. g. r. a. alicui. spal. cōmodi vel alicui
glie v. l. p. n. c. i. p. a. r. d. r. g. i. g. n. i. t. v. l. aliq. s. here
archa. v. l. arri. s. abelli. z. c. Dic. i. l. q. erro
rē illū imitat. put. h. legūt. x. i. i. j. q. i. j. hereti
cus. d. r. heretic. q. puerit sacra ecclie sic syz

moniac. j. q. i. eos. Itē sacre scpture puer
sus itellector. x. i. i. j. q. i. j. heres. v. b. i. d. r. q. cū
q. scpturā alie itelligit q. sensus spūscī fla
gitat a q. scptā ē. ille ab ecclia nō recesserit.
tū heretic. appellari p. t. z. Itē ois excōlcat.
i. i. j. q. j. q. d. ar. Itē romane ecclie public. i. lu
riator. x. i. i. j. d. i. o. i. s. Itē q. alie sentit d. articul.
fidel. q. r. o. ecclia. x. i. i. j. q. j. h. e. c. ē. f. i. d. e. s.
Herus v. l. heros grece idē ē q. d. n. s. latie.

De B3

Hymn. angelic. ē glia i. excels. de cele. mis.
c. s. i. l. i. u. z. de elec. q. d. sic.
Hircosus d. r. cui os olet. v. l. i. q. clauum. s. i. s.
cul. ff. de edil. edic.

De B D

Homagiū ē idē q. d. fidelitas. tū spe. e. t. i. n. l. i
bro de feu. ponit illā d. r. i. a. m. q. homagiū est
de his q. ad tpalia prinēt. z i. o. p. spūalib. in
dignū ē v. l. q. s. homagiū facere cōpellat. f. i.
delitas tū p. spūalib. p. stat. q. p. l. a. t. b. n. p. stat.
fidelitate. v. l. i. c. antiq. de p. u. i. Vel sic p. r. de
scribi. Homagiū est q. dā astrictio seruītutis
libert. hois facta d. n. o. suo p. pactiōz v. l. peti
tionē siue stipulatōz p. mittēte libero hoie
d. n. o. suo fidelitate z p. stituēte se hoiem l. va
sallū suū. z sic i. aliq. b. p. u. i. b. s. mō ille q. fac
homagiū corā d. n. o. suo flectit genua sua te
nēs man. suas p. i. u. c. t. a. s. simplr. int. manus
d. n. i. i. n. s. t. u. r. a. n. d. u. d. fidelitate p. t. a. s. z. m. u. t. u. o.
se i. signū fidelitatis osculant. Cui. forma po
nit i. l. i. f. e. u. de no. fi. for. c. ē. z. alia. s. p. r. u. b. i. i.
illā de for. fi. Ad idē facit de iureiur. c. ego
em. x. i. i. j. d. i. c. t. u. d. n. o. et Hosti. p. o. i. t. e. a. i. s. u.
d. feu. s. q. d. si fidelitas. z. q. l. i. t. sit faciēda. Ex
dic. s. homagiū describi p. t. f. m. formā. est q. n.
aliq. s. flexis genib. i. u. c. t. i. s. manib. int. man.
d. n. i. p. o. s. i. t. aliq. d. p. m. i. t. t. i. t. q. d. p. spūalib. fieri
nō d. z. de q. d. ac. veniēs. d. symo. ex d. i. l. l. g. e. r. i.
de excels. p. g. u. e. d. r. e. i. u. d. i. c. a. f. i. Est ar. homa
giū mltiplex s. m. spe. v. b. i. s. q. d. d. a. est legum
q. d. d. a. ē nō legū. q. d. d. a. edictale. q. d. d. a. decre
tale z. c. de q. b. i. n. f. r. a.

Homagiū decretale ē. Nā heres hois mel
q. cū de p. s. u. e. r. u. d. i. e. possit in feudat. z p. cōse
quē i. homagiū succedere d. z. i. f. r. a. certū tps
me in d. n. i. m. agnoscere z fidelitatem mibi p. sta
re. z ego teneor eū rōe tal. feudi i. hoiem re
cipe. z i. recipiēdo v. l. deor. sibi i. n. s. feudi de
cernere. p. q. d. dici p. t. homagiū decretale. sic

etia bonoz possessio decretal. z qd ius mi-
hi tribuit. sicz tal bonoz possessio. s. si nullus
sit p. mior. Et io i curia francie sp recipi-
tur fidelitates z homagia alteri? saluo iure
Qd at i italia z alibi vocat vasallagiu i fra-
cia vocat homagiu zc. etia dz hominiu. c.
veritat. d. iuretu. differunt tñ. qz hominiu e
qn iurat alicui fidelitas nemie excepto. sed
vasallagiu supiore excepto. s. i p. a. o. r. e. d. h. o. p.
tima gl. i. h. o. q. ligus. cle. pastoral. d. re lu-
di. vbi etia dz q. q. s. n. o. p. r. e. e. ligus duoz. s.
bñ ligi? vñ? z vasall? alterius vl vasallus
pluriu. z sic homagiu pt dici hois ligiu.

Homagiu edictale e sic bonoz possessio edi-
ctal. vñ fm spe. ibide. homagiu edictale sit
ue hereditariu e qd aliqz hz coipo q est he-
res. Nā coipo q adit hereditate hois mei
psona ei? repñtat. et videt hois homagiu
subisse. et tale homagiu pt finiri tpe si dño
placebit. qz si dño nō placeret n finiret. etia
am si vasall? vñ? vñ? bonis feudalibz cedere.
imo ageret s ipm vt en i dñm ageretur. z h
ex pñteliā sua. vñ pñteliā dz ne iuri? psequa-
tur imunitate. qd ee nō dz. p q. ff. d. neg. ge.
s. hereditaria. et lo possu en cogere vt lube-
at homagiu decretale. z etia q pl? tribuat
ei i effectū qz edictale.

Homagiu legiu est fm spe. ibide qd fit ipa-
tori vl regi nulli? alteri? fidelitate salua. Il-
lud at qd fit alijs nō dz legiu. qz fit vl iurat
salua ipatoria vl regia fidelitate. multi em
putat homagiu legiu ee qñ vasall? mittere
man? suas int man? dñi z sibi homagiu fa-
cit z fidelitate pmitit. z ab eo ad osculū re-
cipit. qd n e verū. vt etia ibide dñc spe. s. vt
ipe dic tñc aliq ponit q duplex e hō agiu.
hō agiu legiu i q null? recipit qñ ad pba
sz qñ ad mentē. Et aliq q supma z genera-
lem hñt auctoritate z iurisdictionē. puta i-
pator vel rex itelligunt excepti zc. Itē vbi
ponit legiu s z ifra hñt aliq legiu.

Homagiu n legiu e qñ aliqd excipit. puta.
facio tibi homagiu excepta fidelitate quā
dño meo tali legio teneor. vl saluo q pos-
sim cū voluero dñm legiu mibi pñtinere.
vl saluo. qz nolo tibi s tale iurare. Sed di-
ctū pñm everti? fm spe. s. h vltimū designa-
tū cōs vsus approbet. Et fm vltimū mo-
dū seq p totū. z illo vñ spe. de homagio
legio. vide s. feudū legiu

Hō legi? vl ligius fm spe. ibide dz qñ dño

suo ligat? vl legalitate pñtēs. Vñ rex fid-
lie e hō ligi? romāi iudic. vt i cle. pastoral.
d. re iud. pal. p? mediū. s. rursus. vbi gl. no.
Et ois hō ligi? e vasall? z nō ecōtra.

Homicidū dz hois occisio ab hoie facta. z
dz qñ hois cedū. ab hō z cedo fm goff. in
lū. e. ti. z host. z Jo. an. et spe. Et est duplex.
voluntariū z casuale. vñ casuale n e iputadū
q ad ordinū susceptiōz. et si oēs casus n on
puditz opaz rel licite dedit. c. qdā. c. lohes
c. sic. e. ti. Etia cōmittit homicidū facto cōs-
lto pcepto z defensione. c. sic dignū. e. ti. vbi
glo. no. et homicidū cām dñs: z homicida
pari pēa se feriēdi. e. ti. suscepi? z. c. tua nos.
Ille em e homicida q pñtū pberz q fratre
odit vl ei detrahīt. de pe. di. j. piculose. et. c.
homicidū. Fit etia homicidū spūale ex
qda iurifictōe spūalr octo modis. pño p
deiractores z odiētes eos iniquitate z oppo-
sitione z iniusticiā faciētibz. fratribz male p-
suadētes zc. c. homicidū. pal. c. ois iniqui-
tas. z. c. noli. ea. di. Et generalit ois iniqui-
tas? ad nocēdū fratri. in homicidū gñe de-
putat. Itē homicida cēset q tpe necessitat p-
rimis alimēta negat. lxxvi. di. pasce. Cor-
porale homicidū e hois pemptio corporis.
Et fit duplr. s. ligua z facto. Lingua triplr.
pcepto. pñlio. defensione. l. di. si qñ viduā. et
c. piculose. pal. Facto qdruplr. iusticia. ne-
cessitate. casu. et voluntate.

Honestas iusticie publice. i. pñtutōes ecclie
faciē pñt publicā honestatē. Iudicauit ei ec-
clesia ee honestū vt vñq panguine? dñc
ret sponsā panguine? sui vini vl mortui fm
archi. de spō. c. j. li. vj. d. hac honestate vide i
c. audiciā. z. c. spōsā. d. spō. z ma. vbi p doc
Honoraria dicūt pñia legatorz seu aduoca-
toz. l. j. s. in honorarijs. ff. de va. z extraor.
cog. Requre infra legat?

Hortamur aliqñ iporat mādātū necessitas
tis. z sic p ipm pñt iurisdictionē. c. qz iudicā-
te. d. resc. c. j. de testa. z. c. hortamur. lū. q.
ix. Idē de p. rogam? xi. q. iij. rogo.

Hostiari? olim i veteri testō idē erat qd iani-
tor. vt. xxi. di. clericos.

Hospitaliū rectores q pñciēt quō se tenere
debeāt. no. bñ i cle. qz pñgit. de rell. do.

De HW

Human? i. secular? j. di. c. j. xi. q. ij. q. diuis
z humanis. de testa. cū elles. Itē idē est qd

hūilis, l. di. cos. xxiij. q. ij. si qd dederit, et bñ
in regula, sel' de eo etiā, de re. iur. li. vj.
Hūilitas seu hūiliatio, no. Archi. xxiij. q. ij.
cū hūilitatē, vñ hūilitas ē p' q' hō verissi
ma cognitiōe sibi vilescit, d' q' gl. optia i p.
hūilitatē, et ē glo. si. i. cle. j. de reli. do. q' mltā
ppulcra pōit de hūilitate, vñ melior ē i ma
lis factis hūilis p'fessio: q' in bonis supba
gloriano. xi. q. ij. c. in iustū. in fi. Itē hūili
tas hūilib' nō p'desset si p'tumacib' nō no
ceret, de postu. pla. c. j. in fi.
Hūilitati sūt qdā religiosi q' fuerūt p'denati
ab ecclia p' Lucii papā, q' noluerūt iurare,
et postea p' Clemē, recepti sūt ab ecclia: q' se
se correxerūt et iurāt qñ expedit, no. i. c. olim
causam, de resti. spo.

De 38 Actus. require

i infra Rodia de factu.
Factura est dānū v' piculū qd qd
patit qñ imminēte tēpestate p'iciunt bona
in mare ad exonerandū naues, et ita capiūt
p'prie, S; large pōt capi p' q'cūq' dāno ali
cui p' violētā illato vñcūq' pueniat, Vel
d' lesio facta cū lapide vel ligno, Requirit
am infra lex rodia.

De 39

Ibrida ē de scorto nat', alia noia illegitioz
Re, ifra manser, spuri', anser, nochus.

De 40

Iconom' d' ille cui eccl'astica res gubernā
da mādat, vt, C. d' sa. san. ec. l. i. inbem', circa
pn. lxxix. di. qm i qbusdā, et glo. iij. c. ipato
rū, d' iur. calū. vbi no. d'ia p' doctores iter
iconomū syndicum et pcuratorē et actorē, q'
ibi fm glo. i. lata p'catōe idē p'cat. De q' due
glo. notabiles, vna i. c. si qd erga. ij. q. vñ.
alia in. ca. qm. xvj. q. vñ. et habet. x. q. ij. si
iconomus.

De 41

Id est, est dictio expositiua, ff. ad. l. ad. l. itē
mela. s. legis. et de spon. c. j.
Ideora est grecū, et est idē qd ip'tus fm Jñ
dorū. li. x.
Idonei p'prie dicūt q' pñt et volūt i ecclesijs
deseruire, de pbē. sup iordinata, Et dicunt

idonei q' sūt morib' honestatez s'paz scia de
corari, de insti. c. in ecclia. in glo. iij. etiā sūt
prouidi et circūspecti.

De 42

Ierocinū ē loc' vbi alunt paupes s; qd ac
cipit, C. de sa. san. ec. l. illud.

De 43

Ignar' ē q' igrat v' q' igrat fm Jñ. li. x. Vñ
igras igrabit, xxxviij. di. q' ea. vbi d'. Qui
ea q' dei sūt nesciūt a deo nesciunt.
Ignarus est idē qd ignarus vñ. l. rōnis et
vite fm Jñ. ibidē.
Ignorātia ē cū de facto v' de iure nñbil scio
nec mihi aliqd suspicor, et fm Jñ. i. sum.
C. de iur. et fac. igno.

Ignorare, p'prie est nescire qd aliq's d' scire.
Nescire autē ē cōmuni' q' ignorare, vñ p'prie
ois q' igrat nescit: et nō econtra, vt no. ff. de
iur. et fac. igno. sup rubri. Et ignorātia diuī
dīr ex pte materle circa quā est, q' alia ē igr
rantia iur', alia facti, et harū vna p'babilis
alia nō. Ignorātia facti ē vt si nesciā illū de
cessisse q' mihi cognat' est, v' aliqd sile. Et
ignorātia facti alia ē facti differētis ad salu
tē vel ad officiū, et hec excusat, vt. j. Cor. x.
Dñe qd in macello vedit māducate nñbil
interrogātes ipaz d' sciam, Alia ē facti ne
cessarij ad officiū, vt i p'sbytero q' sit scā mā
nuū ipositio: et hec nō excusat, Alia est ne
cessarij facti ad salutē, vt q' xps passus est:
hec etiā nō excusat i habētib' vñm rōnis.
Itē Ignorātia facti alia ē p'prij facti alia alie
ni. Si p'prij, aut ergo qd dat operā rei illicit
te: et tūc nō excusat, aut rel licite, et tunc aut
habuit indebitā diligentia: et sic nō excusat
a toto s; a tāto, Si p'o debita habuit: excu
sat a toto, Si p'o sit facti alieni, aut ē igno
rātia p'babilis, ad quā nō requirit q' sit nimis
diligēs aut curiosus inq'rendo, vel etiaz q'
sit nimis negligēs: et hec excusat, Aut est
crassa et supina, vt cū qd ignorat ea q' sunt
publice facta corā p'lo: et tūc nō excusat, vt
no. Ber. i. c. requirit. d' ordi. ab epi. q' resig.
epi. et. c. j. de postul. de cle. excō. mis. aplice.
et de p'sti. vt aiaz. li. vj. Itē ignorātia alia ē
simplex, vt cū qd tenet scire qd nescit et fac
ad h' q' sciat: s; nō quicqd pōt, Vel fm alijs
quos potest dici simplex ignorātia q' p'p
uat scientiā, nec ponit debitum sciendi, nec

reptū sciēdi, et hec ē in his q̄ nō hnt vsum
rōis, alia ē crassa, vt cū q̄s negligit scire qd
tenet scire, nec tñ vult se scire. Alia ē affecta
ta, vt cū q̄s negligit illud qd tenet scire: et
placet ei nescire, ibi p̄ma excusat a rāto: sed
nō a toto, scda adhuc excusat s; mīn⁹ q̄ p̄i
ma, tertia p̄o n̄ excusat: s; accusat. Itē igno
rātia alia ē vincibilis: alia inuincibilis, inuici
bilis aut ē introducta p̄ter oēm culpā: aut p
culpā pambulā. Si p̄mo mō aut simplr p̄
uat cognitōis: vt i his q̄ carēt oī vsu rōis,
et hec excusat a toto, aut nō tollit oīno rōis
vsum: et tūc nō excusat a toto, vt i his q̄ nō
sūt plene furiosi: sed hnt aliq̄ lucida inter
ualla, et i pueris q̄ sunt capaces aliq̄ mō p̄ce
pti: itē n̄ plene. Si p̄ p̄riā culpā: vt i ebrio
et furioso, q̄rū vterq̄ p̄cipitauit se in h̄ p̄ su
am culpā nō excusat, qz fm Aresto, i erbiē,
ebrio debet duplex pena, licz furiosus excu
set salte a rāto. Si aut sit vincibilis: tūc distin
guis vt s. in crassam et supinā et affectatā.
S; q̄ duplex sit ignorātia, tē, est optim⁹,
i. q. iij. s. his ita rñdet. Itē vt ait Ambro.
Turba nauticula petri ibi i p̄bo ignoran
tia, glo. optima oīno vidēda. Alia ē igno
rantia iur̄, vt si nescio me illi posse succede
re q̄ mibi cognat⁹ est et decessit, vt. ff. de iur.
et fac. i. g. l. i. et hec nō excusat, regula igno
rantia in reg. iur. l. i. vj. Est etiā qdā ignorā
tia pbabilis, vt si q̄s errat i facto alieno, et
ignorātia nō pbabilis, vt si q̄s errat i facto
p̄prio v̄l rebz suis, vt. ff. p̄ solu. l. vi. vel si ig
norat aliqd qd oēs de ciuitate sciūt, v̄l ma
ior ps ciuili scit, l. regula. s. s; facti. ff. d̄ iur.
et fac. i. g. Turpe em̄ est patricio et nobili v̄l
ro et cās poranti ius in q̄ versat ignorare, l.
ij. s. ab his. ff. de ori. iur. Et differentia in
ignorantia: errorē, titubationē et nescientia
no. Archi. xxxij. q. iij. Itē ignorātia d̄ esse
triplex. Prima negatiōis, q. s. scia negatur
nec debitu sciēdi ponit, et simplr hec excu
sat. Scda est ignorātia priuatiōis q̄ etiam
scia negat, s; aptitudo siue debitu sciēdi po
nit. Et h̄ i eis q̄ prinēt ad salutē excusat a
rāto s; nō a toto. Tertia ē ignorātia dispo
sitiōis q̄ ponit errorē siue p̄ceptiōis p̄riā re
cte scie. Et hec i his q̄ prinēt ad salutē accu
sat: nō excusat. Et sic p̄t q̄ ignorātiā qdā
excusat, qdā nō, qdā magis, et qdā mīn⁹, et q̄
dā oīno nil excusat: sed incusat vel accusat.
Nā ignorātia iur̄ si aliqd excusat: mīn⁹ tñ

q̄s ignorātia facti. Et ignorātia iur̄ alia est
iuris naturalis, alia iuris diuini, alia iur̄ ca
nonici, alia iur̄ ciuili. Ignorātia iur̄ natu
ralis nullū hntē vsum rōis excusat, qz h̄ ius
est i corde hoīs scriptū, i. q. iij. s. his ita de
notandū. Ignorātia p̄o iur̄ diuini q̄rū ad a
liq̄ simplr excusat laicos, et q̄rū ad aliq̄ ex
cusat eos a rāto nō a toto. Legere em̄ p̄phe
tias et euāgeliū et doctrinā aplice scie tenet
ep̄i et plati maiores: q̄ dñt dño oīpotēti fui
re et reddere rōem de ea q̄ in eis ē fide et spe,
vñ ab eis requir̄ scia veteris et noui testamēti.
S; laici ad h̄ nō tenent nisi ad noticiā de
calogi et articulorū fidelis, put i aploz sym
bolo p̄tinent. Ignorātia aut iur̄ canonici a
liq̄s excusat et aliq̄s nō. Cōtinet em̄ ius ca
nonici p̄tentiōes p̄ q̄s discernunt p̄cā, et
has tenent scire p̄sbyteri curā aīaz hntes, s.
cōfessores. Nō aut ita tenent aliq̄, et multo
mīn⁹ laici. S; ipi p̄sbyteri et aliq̄ clerici fm
q̄ sūt i maiori gdu p̄stituti, fm h̄ etia plura
scire tenent. Ignorātia p̄o eoz q̄ publice p̄m
gant ad laicos p̄tinentiū n̄ excusat eoz p̄c
catū qd p̄ ignorātia p̄petrāt, xvj. di. qd dicit.
Ignorātia p̄o iur̄ ciuili aliq̄b p̄desse p̄i vt
militibz, rusticis, mulieribz minoribz annis
et maxie in dāno euitādo: nō aut in malef
cijs, vñ. Leges ciuiles si nescit femina mi
les, Cleric⁹ et cultor p̄cet sibi iudex et vltor.
Nā rusticitati succurrit i ignorātia iur̄, vt
i. l. q̄cūqz. C. q̄ admit. ad bo. pos. po. glo. s.
q̄ allegat ad h̄ iura. S; ibi Latho d̄ factis
p̄cludit s̄ salū, quē dīc rustice loq̄ q̄ rustico
ius ignorat nō d̄ succurrit, qz d̄ p̄ulere per
tiores. Si em̄ nō p̄cit mulieribz et nobilibz
ad indulgētiā eūtibz cū opteat cōsulere p̄i
tos, nec rustici eūti ad siluas p̄ci d̄z, s; tñ ru
sticitati parcedū ē vt. C. de testa. et que ad. de
sta. or. l. si. Itē ignorātia d̄ crassa et supina p̄ me
thaphorā hoīs crassi et supini, q̄ nō videt
etiā ea q̄ ad pedes ei⁹ sunt.
Ignominia ē p̄bal lesio s̄ honorē v̄l etiā tur
pitudō, et sic d̄ q̄ ignominiosū ē ep̄o si q̄
rat ab alijs doceri cū ip̄e alius docere debe
at, vt in aut. de sanc. ep̄i. s. damus. col. ix. et
xxxvj. di. s. ecce. j. q. j. vltim⁹, vij. q. j. licet.
et ar. i. l. argētari⁹. s. p̄libet. ff. de eden. Itē
d̄ ignominia et p̄fussio ē xpm crucifixū pau
perē et esuriēte fassis p̄dicare cor p̄ibz et ier
unioz doctrinā rubētes buccas tumētiā q̄
ora p̄ferre, xxxvj. di. ecclie p̄nceps,

De II

Illustres est nomē noticie eo q̄ multis clareat splendore generis v̄l sapie vel ptutis q̄ n̄is sit obscure nat̄ fm̄ Jñ. Et no. q̄ q̄ttuor sūt noia dignitatū. s. marlmi. vt sūt sup̄ illustres. magni vt illustres. mediū vt spectabiles. minimi vt clarissimi. i. auct. de app. s. j. et tribz se. insti. in pe. s. cūq. vbi glo. Illustres etiā dīcūt q̄ sūt de p̄silio z p̄sistorio i. peratoris. l. q̄sq. Cad. l. iul. maie. Jlico dī fieri qd̄ sit aūq̄ diuertat se ad alia factēda. l. litigatoribz. C. d. ap. vbi p̄cedit illico appellare viua voce i. criminalibz civilibz cū ē sine sc̄p̄s. ff. c. t. l. j. s. fi. z. l. a. snia. s. fi. Illata. i. opposita. de p̄sump. nōne. Illusto ē deceptio v̄l derisio. cle. vnica. cū ilusio. de renūc. vbi p̄cor. multe i. glo. Illiric. i. sclauus. s. altq̄s de sclauonia. vide s. coloni illiriciani. C. de collo. illi. l. i. j.

De III

Imbecill? est fragilis z inconstans. z dī q̄si sine baculo. Impetere est accusare. vt de sureinr. queadmodum. Impicta. i. ignorantia. de p̄scrip. sic graue. Imo stat q̄nq̄s correctiue. c. accedēs. vt li. nō cōtest. de s̄ rex. i. iusta glo. xvj. q. j. p̄dicatoz. et. l. stich? imo. ff. de manumiss. testa. Impperiū Impense Implementū. Impossibile Impubes. Req. infra i. In.

De III

Incapacitas capis p̄ ip̄a reali icapacitate p̄ ut natura rei dictat. v̄l dispositio legis adiūmit aut qd̄libet mediū opari v̄l significare declarat. p̄bi gr̄a. Promittit v̄l legat res sacra icapacitas rei bui? opat q̄ n̄ valet nec i re nec i estiatōe. q̄ n̄ ē cōmerciū rei sacre. l. int̄ stipulante. s. sacra. ff. de s̄. obli. Rō. qz res deo dicata ē extra cōmerciū hoīm. s. ibi legat colūna aurea v̄l marmor p̄ctū ad cōstructōz dom? de alia domo nō valet legatū i re. l. z valeat i estiatōe. l. cetera. s. si duo bus. de le. j. qz res de se ē i cōmercio hoīm. s. ne destruat v̄l deretioz nō tollit de domo. s. debet estimatio rei. Jtē si legat p̄diū qd̄ est incorporatū patrimonio cesar? sc̄at. q̄ nulla est dispositio in re v̄l estimatiōe. l. a. pud iulianū. s. si. d. le. j. quia res est simplr

exempta a cōmercio hoīm nisi de lñia p̄ncipis. Jtē legat v̄l p̄mittit res aliena nō p̄t solut. qz nō dñs v̄l nūms magno p̄cio vult v̄dere. l. nō dubiū. s. si. de le. iij. qz licz res in cōmercio sit. est tñ difficultas in habēdo et soluēdo. Jtē si legat iudeo mācipiū xp̄ia nū nō valet dispositio. nec debet res v̄l est i matio rōne icapacitatis. vt. l. multū interest ff. de s̄. obli. Et sumit significatū ex re z p̄sona. nā mācipiū xp̄ianū iudeo q̄ri nō p̄t. C. ne xp̄i. māci. l. vnica. z. c. j. d. iudeff. Jgit̄ sc̄tus sup̄ illa re null? ē i po iure legatū nullū. S. si iude? legat xp̄iano mācipiū xp̄ia nū valet dispositio i re. l. multū interest pal. qz nīl i pedit. Et si diceret obstat qz legat dī trāssere dñum. l. vbi aūt. s. si. de s̄. ob. S. iude? nō hz cōmerciū mācipiū xp̄iani. s. nō trāssert dñum. Rñdēt. l. z nō hēat cōmerciū vt apud se remaneat. hz tñ vt ad aliū trāsserat. et sic de alijs exēplis.

In capita succedere fm̄ Host. i. sum. de suc. ab intē. s. viso. s. qd̄ si factū. est qñ filij p̄ mortuoz fratru succedūt i tot portioibz q̄t sūt capita. p̄bi gr̄a. Tres sunt filij ex p̄moz tuo fratre z vn? ex alio fratre si tñ capiat fili? ex vno fratre genit? q̄tū tres ex alio geniti succedūt i stirpes suas. qz q̄libet capiat certā portōz stirpis sue. Si po frēs tot portiones capiat q̄t capita sūt. tūc succedūt in capita. vide i fra in stirpes succedere. z dīo in sum. C. de here. insti. et Host. z spe. et. i. tractatu libelloz. s. nūc. de collateralibz.

Incōcussa. i. inuololata: s. incōcussa. l. dēte si ne interruptiōe. c. illd. z. c. audis. de p̄scrip. Incendari? ē q̄ ob inimiciā aut p̄ter graz edes arbores siue segetes incendit. vt. ff. de pe. l. capitaliū. s. incendiari? Et incendiarij p̄ sniaz ab ecclia denotari tñ a papa absolunt. d. sen. excō. tua nos. als incendēs domum vel aream alterius puni. de iniur. c. si quis domū.

Incidēs z emergēs quō differāt. no. i. c. j. de ordi. cog. et. c. a nobis. d. excep. vide de hoc supra emergens.

Incentoz dī sō. qz ipe alios praua suggestiōe succedit ad vicia. et p̄suadendo inflammat fm̄ Jñdo.

Incentiuū idē ē q̄ appetit? v̄l audacia seu voluntas. de vi. et hone. cle. c. vt clericoz.

Incestus ē abusus p̄sanguinearū v̄l affiniū vt. s. cū s. xxxvj. q. i. xxxv. c. q̄si p totū.

Incestuosus dicitur qui cognatam vel affinem vel etiam
sanctimoniale nepharis amore vel coitu vel
olat seu maculat sine in simonio sine sine
mimonio. ut in. s. pal. et. xxv. di. gines.
Et de mortalibus pena capitalis. l. si quis di
cam rape. C. de epi. et cle. z. l. vnica. de rap.
g. gi. C. in pn. q. sic incipit. Raptos virgi
ni honestarum vel ingenuarum sine iam desponsa
te fuerint sine non. vel quilibet viduarum z. ca
pitulis supplicio plectendos decernimus.

Incola dicitur qui in aliqua regione domicilium contulit
vel perabit quasi sedem ibi positurum vel mansionem
ita quod transactis decem annis domicilium retine
nuit. licet etiam causa studij ibidem steterit. ut. ff. de
p. sig. l. pupillus. z. l. incola. vel qui propria ter
ram colit. Requiritur agricola.

Incolum dicitur a nomine colina. quod sic colina est
erecta fortis et stabilis: ita incolum dicitur. et ista
ratione forte filius dicitur habere in bonis patris quanta in
columen. id est forte et stabile. quod fideicommissa et le
gata minus non possunt. ut. l. ij. cum ibi non. C. de
inoffi. do.

Incuria est negligentia. cle. quod contingit. de re
u. do. et. c. q. sit. de pe. et remiss.

Incertitudo nihil vel minus significat. quod ni
hil vel minus ostendit. id est actus sub incertitudine
ne possit effectum non habere. vel habere quoniam quis proba
biliter medio incerti sit declaratio vel signifi
catio. sibi gratia. Testator instituit heredem et
ab eo legat titio magnam partem hereditatis per
modum quante vel singularis. Deinde legat seio
certam summam. et non dicit a quo: an ab herede an
a legatario. intelligitur ab herede. quod si signifi
catum sumitur ex eodem modo agendi quod heres soluit
onera. et sic ex eodem modo intelligendi videtur he
res onerari. facit. l. si seruus legatus. s. quod mar
garita. ff. de le. j. Item ibi. testator legat ser
uo libertatem si dederit decem. et non dicit cui cer
te intelligitur quod det heredi. l. quod pecunia. ff. de
sta. libe. quod heres habet onus: id est et recompensatio
Item ibi. testator heredem instituit et rogauit eum
restituere omnem hereditatem titio. Deinde tes
tator relinquit. xv. seio. et non dicit a quo. intelligitur
a fideicommissario vniuersali. l. si. C. ad tre
bel. ibi testator heredem instituit et vult eum
dare decem. non dicit cui: non valet. l. paulus rursus
det. ff. de re. du. Ro. quod nullum est scatum ex quo
concludi possit cui debeat. id est nullum debet. Item
ibi. Testator legauit titio: et duo sunt huius
nomine amici testatoris legatum valet et potest he
res vni solvere cui voluerit: nec tenebitur alio

teri nisi probet testatorem de ipso et non de alio sen
sisse. Si autem heres vult non tenet soluere vni
vel alteri nisi probet testatorem de se sensisse. Et
si in neutro probante non videtur legatum seu non ha
berit effectum. l. si quis suum. s. si inter duos. ff. de
le. ij. Ro. quod licet nomen proprium eius cui relinquitur
sit expressum. tamen propter conuenientiam nominis et circum
stantiam in altero remanet incertitudo. Nec potest
dici debere vtrique. quod testator legat vni. tamen
ut patet ex numero singulari. id est nisi hec certitudo
declaret non debet: quod non apparet cui. Item ibi.
testator legauit titio albo. x. Deinde titio nig
ro. x. Deinde dicit titio decem sibi legata adi
mo. non declarando de quo intellexerit non valet
ademptio: nisi doceat de quo testator senserit. l.
ij. s. si duobus. ff. de ad. l. le. Ro est eadem. ut si
in legato facto titio: non declarando de quo. sed
ibi testator titio albo et titio nigro legat do
mum. Deinde dicit titio. adi mo domum non decla
rando de quo. valet ademptio in vtroque. l. si fuerit.
ff. de re. du. Ro. quod scatum illud sumitur ex do
mo quod tota adimitur. et tota in legato secus vtrique
continebatur. id est legatum factum vtrique adimitur. Et
si ademptio totius legati declarate illud. Item
ibi. lego pauperibus xv. l. idem quod pauperibus. C. de
epi. et cler. Ro. quod scatum sumitur ex pauperibus de
clarate quibus restitutum est. et licet aliqui sint pau
periores alijs: declaratio tamen suppletur arbi
trio boni viri.

In quoniam prout vel auget non. Jo. an. de p. sue. ad
nostra. Et dat remissionem ad spe. de iur. pa.
nobis autem. Si plene non. archi. cl. di. si papa
Et quoniam non. intrinsecate: quoniam extrinsecate in
ita Alexandrum. In capite curro z. et ibi. l. si
cui. i. pn. ff. de le. j. Quoniam possit per valde in co
positione. ut insulare. l. valde vigilare. cle.
pastoral. de re iudi. c. j. de fideiuf. Spe. de di
sp. et alleg. s. p. h. p. alibi. in ponit ibi etiam
ipsionale scaturit valde. in edum possit per non in co
positione. ut iustus. iniquus. l. non iustus non equus.
Incorrigibilis secundum Bal. dicitur qui non parer iudici
in extremo iurisdictionis quod est inia. Si co
tumax dicitur qui non parer in primo iurisdictionis
quod est citatio vel in ius vocatio secundum Anton.
de bu. dicitur incorrigibilis qui postquam penitus est
condemnat iterum refert ad idem crimen. c. ut sa
me. de sen. excō. idem patior. Licet enim non
faciat penam non dicitur propterea incorrigibilis
nisi reuertatur ad simile vel ad peius delictum.
nec faciat sui penam iudici. c. quoniam frequenter. s. j. ut licet. non prestat. dum enim facit

sui pſentia vt iudex eū apprehendere poſſit
nō eſt corrigibilis. qz eccleſia h3 adhuc qd
vltra facit. c. cū nō ab hoſe. de iudi.
Indefinita capſſ p orōne cui nō pponit ſi-
gnū vniuerſale vſ pſiculare. Et orō indefi-
nita ſignificat indifferent. Qūqz etiā vni-
uerſaliter diſtribuitur ſeu collectivē ſeu ali-
ter put ei⁹ ſignificatū vel materia ſublecta
vel quīs circumſtātia ſeu aliqđ mediū pba-
bile cōcludit. pbi grā. abſi lex loqđ indefini-
te dicēdo. Venditor tenet rē tradere: vel te-
net de euſictōe. vel homicida vſ fur: eſt pu-
niendus. ſignificat vniuerſaliter. qz ſenſus
eſt. q oīs hō q eſt venditor tenet tradere rē.
Et oīs hō q eſt homicida vſ fur eſt puniē-
dus. Et hoc p3 ex oībo legibz ſic loquētibz
cū ea 2 intellectu. Nā natura legis ē oīa in
quibz eſt mediū ſub eadē regula cōcludere
Cum vbi ſit eadē rō ibi 2 idē ius eſſe debe-
at. l. illud. ff. ad. l. aquil. Itē q rōne d iſta le-
ge detrahēret vnus eadē 2 alius. et ſic re-
maneret deluſoria. et ſic dicit ſeu iō dīc vni-
uerſaliter. Differt tñ indefinita ab vniuer-
ſali ſm Bar. qz vniuerſal oīa ſignificat ex
ſuo p3io ſignificato. Indefinita vero non
cōprehendit oīa ex ſua ſignificatione p3ia
ſed ex identitate rōnis interpretatiōe iurſ.
vel diſpoſitiōe legis. verbi grā. Lex dīc ho-
micidā puniendū morte. nō tñ ſub hac le-
ge cōprehendit homicida iuſte occidēs. ſc3
ad ſui deſenſionem vel p ſniam. vt ſn. l. j. C.
ad. l. corneſ. de ſicca. ſecus ſi lex loqueretur
vniuerſaliter. tūc ex p3io ſignificato p3ine-
ret oīa: et nō interpretatiōe iurſ ſic indefini-
ta. Idē cū pferat ab hoīe in materia natura-
li: dicēdo. hō eſt aīal: ſignificat vniuerſali-
ter. qz ſenſus eſt q oīs homo eſt aīal. qz ſi-
gnificatuz ſumptum ex natura neceſſario
ineſt omni homini. idē cū pferat a lege. dicē-
do. obligatio ē iuris vīculū. vel actio eſt
iurſ pſequēdi rē. qz cuilibet obligatiōi et
actioni neceſſario puenit diſſiniſio. Itē ibi
i iudicio interrogat⁹ de p3ibz criminibz an
fecerit rñdet qd eoz nō fecit. eqpoller vni-
uerſali. qz ſenſus ē: nihil boz fecit. l. ſi is qui
ducēta. ſ. vtrū. ff. de re. du. qz ſignificatū ſu-
miſ ex interrogatiōe et rñſione facta in iu-
dicio. nā rñſio facta ibi debet certiorare ibi
interrogantē. alſ nō d3 rñſio. mō recipien-
do vniuerſaliter interrogās certiorat. qz re-
ſpondēs oīa negat. Si aut nō recipet vni-

uerſaliter nō certioraret aliq mō: qz nō ap-
pareret qd negaret 2 qd pſiteret. Et ſumiſ
hic ſignificatū ex eqpollentia. qz negatio p
poſita ſigno facit orationē equipollere ſuo
cōtradictorio. Nā licet ibi negatio poſtpo-
nat in ordie ſcripture: pponit tñ in ordine
pſtructiōis: dicēdo. qd eoz nō fecit. i. nō fe-
ci qd eoz. et ſic eqpoller iſti. nihil eoz fecit.
iura tñ parū intendūt ſignificatū eqpollē-
tiarū. Itē ibi. pmitto p heredē meū nō fieri
q min⁹ tibi ire agere liceat. hec pba p he-
redē meū ſignificat vniuerſaliter. qz ſenſus ē.
p nullū heredē meū. l. ij. ſ. ſi. ff. de p. obli. qz
nomē heredis licet pferat in ſingularitate:
ſignificat tñ oēs heredes. alſ ſtipulatio nō
haberet hereditatē: nec eſſet certitudo de q
intelligeret 2 de q nō. Itē ibi teſtator dicit.
lego ſervos meos textores. et oēs ſūt texto-
res ſignificat vniuerſaliter. qz ſenſus eſt. le-
go oēs ſervos meos. l. ſervus vrbano. ſ. ſi.
ff. de le. ij. qz ſignificatū hoc ſumiſ ex acci-
dentia facti q oēs ſūt textores. Si autem
aliq ſunt textores 2 alij non. ſignificat vni-
uerſaliter oēs textores 2 nō vniuerſalit oēs
ſervos. l. pal. qz verbū textores. ponit ad re-
ſtitutionē. vt alij nō cōtineantur in legato.
Item ibi teſtator dicit. lego lanā. argenti.
ſignificat vniuerſaliter vt oīs lana omne ar-
gentū videat legatū. l. ſi cui lana. ff. de leg.
ij. qz qua rōne vñ ibi cōprehendit eadē
rōne 2 aliud. et q rōne vñ excludit eadē 2
aliud. et ſic nihil ſignificat. Itē ibi. obligo
bona mea: nō ſignificat vniuerſalit. qz ſup-
peller. filij naturales. et cōcubina nō cōti-
nentur. l. obligatiōe. ff. de p3g. qz ex natura
iſtarū rerū q3 ad iſtas ſca afficit q nūq3 vſ
raro obligat. ergo in obligatiōe eas noluit
cōprehendere. ſed cōprehendunt alia q q3
ſolet obligare p debito. qz ſignificatū ſumiſ
tur ex p3ibz 2 cōmuni modo agendi ſeu ob-
ligandi. debet em verba deſeruire intētiō-
ni 2 nō intētiōi verbis. Nā p verba expri-
mitur intētiō. xxij. q. v. hūane aures. xxx.
v. di. ſedulo. j. q. j. marchion. d ver. ſig. in-
telligētia. et. c. p3erea. Idē ſi dicit vniuerſa-
liter obligo oīa bona mea. qz adhuc p dī-
cta nō cōprehendunt. Idē ibi teſtator dīc.
heres meus damnatus eſto: dare ſignificat
vniuerſaliter. qz ſenſus eſt q omnes heres-
des teneantur. l. ſi pluribus. ff. de legat. ij.
Finaliter g indefinita eqpoller vniuerſali.

de pñul. qz circa. xij. dñs. si romanoz. ff. de
serui. l. si cut. et h verū ē de indefinita legis
vel canonis z ius tradere intendētis. talis
em indefinita eq̄ pollet vniuersali. si lege vl
canone nō diffinit. xxi. q. i. qd si dormiet
rñt. Jo. an. no. q si nō est eadē rō z p̄ditto p
pter aliqd accidēs oīm p̄ticulariū i vniuer
so p̄pbensoz. tūc indefinita nō equipollet
vniuersali. p̄bi gfa. si legat lana indefinīte
nō p̄tinet tincta i legato. l. si cut. i pñ. ff. de
le. iij. s. si legat oīs lana tincta etiā cedit lez
gatio. l. pedicul. s. labeo. ff. de au. et ar. le. i
glo. sup p. alioz ecclesiasticoz. i. c. vt circa.
de elec. li. vj. vbi de hoc plene nota.

Ineprie sunt fatuitates. c. qna traditōne.
xxij. dist.

Indulgētia. no. archi. ij. q. iij. c. si. z d pe. z re
mis. c. ij. li. vj.

Indoles est qdā imago future virtutis fm
Jli. p̄te dicendo.

Indignari z dedignari differūt. vt p̄t in. c.
vera iusticia. di. xlv. vñ indignari sapit viri
tutē. s. dedignari arrogantiā.

Indigena dī qñ inde genit⁹. vel qñ in eo lo
co natus fm Jli.

Inditio est numer⁹ annoz p̄stēs ex tris lu
stis. Est autē lustrū quinquennū. qualiter
possit inueniri inditio hī in glo. inditiōis.
c. inter dilectos. de si. instru. Sic em facit
dum est. annis dñs addas tres. et diuide to
tum p. xv. et id qd remanet cōpleta diuisi
ōne in numero diuidēdo h ostendit indit
ōne in isto seu p isto anno.

Inducie fm glo. lum. iij. q. ij. sunt quintupli
ces. s. restitutorie. p̄paratorie. citatorie. deli
beratorie. iudicatorie. siue executorie. et ibi
ponitur tempus omniū. quam glo. vide su
pra dilatio.

Index est proditor dictus ab indicādo fm
Jli.

Indictū est qd indicat. i. notificat vt sciatur
z fiat ab indicēdo dictū. et sic fit indictum
sup indictū ne pcedat.

Indiciū est mediū intellectuale veritatē el
ciende ex aliq̄ singlari circūstātia insurgēs
C. et. ff. de rei vdi. l. indicia. et dī ab indicā
do. qz indicat. i. notificat.

In diē adiectio ē qñ qd ita vedit rē vt si qd
circa certū diē meliorē p̄t obtulit cōditioz
nis. s. plus q̄ p̄or emptor res veditōri tras
datur vt aliq̄ viderē possit cuticūq̄ velit. vt

ff. eo. titu.

Inexpiables dī eo q nūq̄ expiet. i. purget
fm Jli.

Inficiator. i. negator. qz nō fatef. sed p̄ veri
tatē inēdactio innitit.

Inficiatio. i. negatio. l. ea q. C. de neg. gest.
Et inficiari. i. negare. Hinc ē q dī aliqñ de
aliq̄ actiōibz q̄ crescunt p̄ inficiationē. qz
ab infitio cōpetit ad simplū. hoc est ad rē vl
estimationē seu damnu datū. Et si ille hoc
negauerit z de h cōuincat cōdemnabitur
ad duplū. vt in actiōe depositi i eo q depo
sitū est tiorē ruine incēdij vl naufragij. vide
sup de actio. actio in factū.

Infans ē puul⁹ circa septē ānos vt. l. si infan
ti. C. de iur. delib.

Infamia ē fame puatio siue dīminutio. Fa
ma nāq̄ qñq̄ p̄sumit vt ex toto p̄ extincta
habeat. s. cū maria vel media capiti dīmi
natio interuenerit. vel sic. Infamia ē cōs
opinio p̄bis p̄nūciata ex suspicionibz orta.
Ite infamia est aliud q̄ scādālū z plus im
portat. qz h p purgatiōz tollit. s. i illo pur
gatio nō indicat. d homi. ex lris. i glo. Ite
infamia est illese dignitatē stat⁹ vltā z mori
bus reprobat⁹. Per oppositū fama describi
tur. Requē s. fama. et de cōba. cle. et mu. c.
vñ. in glo. notoriū. Vñ duplex ē infamia.
scz iur⁹ z facti. Infamia iuris est qñ ius di
cit aliq̄ esse infame. Sed infamia facti ē
qñ apud bonos z graues viros est opinio
de crimie alicui⁹. de hoc. l. j. de causis ex q̄
bus infamia erogat. Infamia iur⁹ duplex
est. s. ciuili⁹ z canonica. Et infamia iuris ci
uili⁹ p̄trabit ex snia crimis publici. s. diffi
nitua. nō at ex snia interlocutoria nec arbi
tri. Etā qñq̄ ex snia crimis puat. vt furti
vel iniuriarū. Etā qñq̄ in facto absq̄ sen
tentia qd incidit i infamiā. Infamia cano
nica p̄trabit ex q̄libet p̄cō mortali. Et qñ
infamia z q̄ repellat testē a testificādo in cā
criminali vl ciuili. criminalitē seu ciuilitē intē
Infra no. p Jn. (tata. no. i. c. testio. d test
de si. instru. int dilectos. z Jo. mo. de excep
pta. sup p. octo. li. vj. ibi hēs qñ icludit lex
Infinitas i mul (cludit. z Jo. an. d cle. p
tis iur⁹ regul p̄hibet. de resc. cū i multis. li.
vj. z exemplificat d rel. do. c. vl. z e. c. relis glo
nē. li. vj. d test. cū cām. et. c. scauēt. ff. d tes
ti. l. j. i si. Idē i relictis p̄ redēptōe captiuoz
vbi etiā restringit infinitas. Ite cū multitudo

peccauit. Itē nō ongrat heres in infinitū fi
deicomissum soluere. Itē in stipulatiōe dā
ni infecti nō debet q̄s in infinitū esse obli
gatus, z sic de alijs, et merito reprobaf in
finitas, qz multitudo est canonibz inimica.
de p̄bē, qz intantū, z onerosa multitudo nil
bz honesti, in aut. de referen. pala. s. p̄pterea
lgi. col. ij. z de h̄ hēs plures p̄cor. de eta. et
qli. c. pe. vide de h̄ p̄ Jo. an. in glo. cum in
multis, pall.

Infula sumit interdū p̄ corona impiali. C.
de q̄. p̄sc̄p. l. f. in fl. Q̄nqz p̄ alba fasciola sa
cerdotalis capitis fm glo. in cle. ij. de vt. et
bo. cle. Capit̄ etiā p̄ mitra ep̄i vl' abbatis. z
significat altitudinē sapie q̄ p̄cellere debet
ep̄s. j. q. vij. p̄tra venientibz. j. q. j. vltimū.
xxv. di. s. nunc autē. lxj. di. in sacerdotibz. et
duo cornua eius significāt duo testamēta.
s. vetus z nouū, q̄ ep̄s debet memorialiter
tenere. xxij. di. q̄ ep̄s. Et due pendule q̄ sūt
in posteriori p̄te significāt mēoriā duplicē
scz mādatorū diuinorū. xliij. di. sit rector. Et
p̄ctōz suorū ad cōpunctionē. de pe. dis. liij.
iudas. in fl.

Ingeniosus d̄r q̄s intus h̄ns vlm gignēdi
quālibet artē fm Jss.

Ingenius est cui ex natiuitate cōpetit liber
tas q̄ nō est fact⁹ liber s̄ natus. in it. de in
geni. in pn. Vide de hoc etiā Azo. i. sum.
C. de inge. vel est q̄ statim q̄ nascit liber ē.
de ser. nō ordi. c. institutiō. in glo. j. Et inge
nuitas dicitur libertas. de purga. cano. c.
j. in glo.

Inita id est contracta. de pact. capi. anthi
gonus.

In integrū restitutio est p̄ioris status quē
facit princeps reintegratio. vel iuris p̄rior
ris p̄ quā subuenit minoribz z ecclesijs. vt
in. l. j. C. d̄ sen. pas. etiā est audiētie reintegra
tio fm spe. eo. ti. z. l. q̄ si minor. s. si restituo.
ff. de mino.

In integrū restituere est reducere i eū statū
in q̄ erat an̄ lesione. de in inte. resti. c. audis
tis. i. glo. fi. Et p̄ hūc modū subuenit mino
ribz z ecclesijs. C. de repudia. l. j. et. C. de in
inte resti. l. postulata. Et q̄nqz ex legitimaz
iusta cā subuenit etiā maioribz. vt. ff. ex q̄bz
cau. maio. p̄ totū. et sic intelligūt. c. ex lris.
eo. ti. et. c. cū bertholdus. de re iudi. et. c. si
gnificante. de p̄igno.

Iniuria vno mō generaliter d̄r esse illud qd

nō fit iure, z d̄r q̄s nō iure factū. Scdo in
iuria specialiter d̄r culpa. vt in. l. aq̄l. Ter
tio d̄r intq̄tas vel iniusticia iudicātis. vt in
sti. eo. ti. in pn. Quarto d̄r p̄tumelia. vt. ff.
de iniur. l. j. in pn. et. l. apud labeonē. eo. ti.
Dicit̄ q̄ iniuria q̄s ius iniquū. ex eo sic d̄r
cta q̄ iure z iusticia caret. Sit autē iniuria
tribz modis. s. re. verbis. et lris. Re. vt cum
man⁹ inferunt. vt d. l. j. s. j. Verbis. vt cum
fit cōsulciū. vt in. s. j. iā alle. qd fit a cōcitas
tione vel cōuentu. hoc est a collatiōe vocū.
Cū em̄ in vnū p̄les voces p̄ferunt cōuict⁹
um dicit̄ q̄s p̄uentū. Et fit p̄ulciū nō tm̄
p̄nti sed etiā absentī vt vociferādo. vl' alios
ad vociferandū p̄citādo s̄ certā p̄sonā. vt
l. j. et. l. apud labeonē. s. cōsulciū. cū. s. fecis
se. ff. de iniur. Iniuria lris fit cū q̄s ad infā
mā alicui⁹ libellū vel famosum carnē vel
hīstoriā p̄scribit. vt. ff. de iniur. l. lex corne
lia. s. si q̄s p̄boz. Req̄re s̄. Famosum car
men. Itē iniuria triplex est. Vna leuis. vt
si modico ictu q̄s a p̄ie vel supiori p̄curat.
Alia atrox. vt si aliq̄s a mīore se fortit vel
etiā modice p̄beret. vel in p̄spectu iudicis.
vel oculo aut mēbro p̄uet. Et hic d̄r pluri
bus modis vt p̄missum est.

Iniuriarū actio. Re. s̄. actio iniuriarū.

In ius vocare est in ius cā iur⁹ expiendi vo
care apd eū q̄ ius dicitur ē vt expiat actor
an ius sibi cōpetat an nō. vide de h̄ Azo. i.
sum. C. eo. ti. et habetur. C. et. ff. eo. ti. l. j.

Inibi est aduerbiū cōpositum. etiā quā
doqz est nomen libri quem cōposuit Qui
dius cōtra ibim aduerbium z corrualem
suum. quem vituperans ibim nominabat.
qz ibis. i. ciconia q̄ est autis vituperabilis z
immunda. adeo q̄ ei⁹ immundiciā expme
re noluit fm Jo. an. i. cle. j. de re iudi. i. glo.
ss. inibi. vbi hec ponit.

Inbatio est frequēs requisitio. C. d̄ pe. bo.
subla. l. j. li. x.

In litē iurare est suo arbitrio p̄stito iuramē
to p̄ rāto nolle carere vl' rei estimatiōe z suū
interesse singulare facere. et h̄ infinita taxa
tione facta p̄ iudicē. vt. l. videam⁹. s. iurare
ff. de in lit. iur. et. l. arbitrio. ff. de dolo. z tra
hoc iuramentū fuit affirmatiōis. in q̄ op̄i
fuit glo. ff. de in lit. iur. sup rubri. licz p̄tra
rū teneat dñs Jac. de rauen. i. et. l. li. ij. p̄ h̄
de eo no. plene vl' rei estimatiōe. sed si suum
singulare interesse facere.

Innoxius est qui nō nocet, sicut noxius no-
cens dicit.

Innocuus dicitur cui nocuū nō fit fm Jld,
libro. x.

Inofficiosum testamentū dicitur qd factū est cō-
tra officiū pietatis, vt. l. ij. de inoffi. test. q. l.
extraneus heres inscribit alio instituit. Idē si
nō extraneus, vt. l. licet is. s. j. ff. eo. ti. Filius
vero, prius aut pterit: aut inq. exheredat.
hoc est qn pater vel mater fecit testamentū
Idē ubi fili? i testamēto patrē sine cā exhe-
redat, etiā si fratre frater exheredat tribus pso-
nis instituit in duobus casibus, et dicitur testamen-
tum inofficiosum, vt. insti. e. ti. s. j. et. ij. Of-
ficiosum em̄ inter patrē et filiū dicitur pietas, ff. d.
obse. pstan. l. penul. inter patronū et libertū
dicitur obsequiū, C. de nego. gest. l. si. inter dēū
et hominē dicitur religio, inter hominē et homi-
nē stat in noīe generali, vt qd debet hō ho-
mini ex natura, ff. de ser. expor. l. seruus, vide
Accur. p ordinē hic notantē in glo. ff. eo. ti.

Inofficiosa donatio dicitur qd contra officiū
pietatis facta est, et fit ad similitudinē inof-
ficiosi testamētī, vt. C. eo. ti. l. j. p. to. ti. se. q.
pena liberti vel parētes excludunt a bono-
rū subsidio vel ex pposito donātis, vt re ipa
qd p se sufficit ad reuocatiōē donatiōis, li-
cet ppositū vel p siliū donātis nō interueni-
at, iuxta no. in. l. si līqat, in glo. C. et. i. vide
de hoc ibidem.

In pſentiarū habet in. l. de etate, s. ex cā. ff. d.
interro. act.

In ppetuū qūq. significat donec uiuo, ff. p.
socio. l. j. qūq. fecit p infinita secula etiā p
mortē fm glo. in pbo. ppetuat. in. s. at si tra
insti. de ver. ob.

Impense fm Azō. in sum. de rescin. vendi.
dicte sūt ab impendēdo. Et sunt triplices,
quedā necessarie, qdā viles, quedā volun-
tarie, Necesse dicitur qd nō factis res
erat pitura, vel q si facte nō essent res lōge
deterior effecta fuisset, vt in. l. ipse, ff. de p.
sig. pbi grā. Cōducta te domū q ita ruino-
sa erat q nisi releuassē eā erat casura, be ipē
se dicunt necessarie, et ipis factis repetā p cō-
trariā actionē cōducti. Viles dicunt qd
nō factis res nō erat pitura, s. ipis factis me-
lior efficit, vt pote si faciā fenestras viles i
domo vel silia, faciūt g viles impense rem
deteriore esse meliore. Voluntarie dicunt
qd nō factis res nō erat peritura, nec ipis

factis res efficit melior: s. bñ amentior, vt
pote si facio picturas i domo mea, be nō re-
perunt nec deducūt. Quid secus sit de neces-
sariis et vtilibus S. has licitū est mibi abra-
dere sine lesione pōris status si abraſe pnt
mibi aliquā vtilitatē afferre, alioqñ nō est
mibi licitū: qz malitius hoīm q nō alud
qrūt nisi vt noceāt nō est indulgēdū s. ob-
ulandū, et sibi iputer q eas fecit, qz donare
videt iurisdictionē, vide sup expse.

Implementū sumit p implemento pditionis,
et hō fecit actū nedū esse purificatū: imo
et hereditatē esse acq̄sitā vel legatū lege lā
dubitari, ff. de here. insti. Sed ibi, instituo
vel lego si capitolū ascēderis implet cōdi-
tīo, hoc impletū fecit purificatōē acti? et nō
acq̄sitionē, l. an penl. ff. de pdi. insti. Si autē
cōditio esset gūis, puta si alexandria ierit, si
centū dederit, tūc implementū fecit etiā ac-
quisitionē, qz fecitū sumit ex onere magne
pditionis quā null? cōiter ipleret nisi post
deliberationē acq̄rendi, Itē dicit q i legato
licet ipedimentū pditionis tūc significet pu-
rificationē, tūc p hō etiā importat acquisitionē
nē cōmutabilē, s. trāsmiſsionē legatū si dece-
dit, qz pditione purificata legatū trāsmitti-
tur, l. vnica, s. sentētia, C. de cadu. tol. Ses-
cus in hereditate, qz illa nō addita nō trāſ-
mittit, l. qm, C. de iur. delib. Itē ibi, pupillu-
lus est institut? sub pditione si ierit Alexan-
dria q distabat p. xx. vel. xxx. dietas, licz cō-
ditio sit gūis: attē hō implementū significat
tūc purificationē, qz nō plus pōt significare,
licet em̄ pupill? hoc fecerat aio acq̄rendi
di hereditatē, nō tūc sibi acq̄rit: qz nō p ad-
re sine tutoris auctoritate, sed in legato se-
cus, nā sibi acquireret, l. pupill? ff. de cōdi.
insti. iuncta, l. pditionibus, ff. de cōdi. et demō.
Sed ibi pupillus filiusfamilias v? seruus
est institutus a pte vel a dño sub cōditione
adimpleret cōditionē, hoc implementū trā-
bit acquisitionē, qz purificata institutione
nō est in ei? voluntate vel pte acq̄rere v?
nō acq̄rere, vñ necessarius est heres, vt in
sti. de here. qli. et disse. s. j. Nec obstat q nō
pōt acq̄rere sine tutoris auctoritate, S. h
verū est ubi p se sibi acq̄rit. Sed hic iure ci-
uili sibi qrit etiā eo inuito, et sic de alijs. Fi-
naliter ergo implementum conditionis vel
modi significat q ipm factuz ipa conditio
vel modus seu significatū, alio vnde cūq.

sumptum significare dicat.
 Impossibile notat. l. ij. dist. catulcis eccle-
 sie. Vñ impossibilitas ppter est triplex. vltz
 iuris. facti. z nature fm Jo. an. in regla ne-
 mo. de reg. iur. li. vj. Et no. q impossibilitas
 appositā actui diuersimode significat vt ex
 significato et ea sumptō vel als vnde cūq
 concludit disponēte voluisse. vbi grā ibi.
 Vendo vel pmitto tibi si celū digito terti-
 ris significat derisionē z nō cōsensum. l. nō
 solū. ff. de actio. et obli. Rō. qz significatuz
 hoc sumit ex impossibilitate adiecta q ex-
 istere non pōt. Et ideo nec valet act⁹ sub eo
 celebrat⁹. Et si qz sic apponēs impossibilit-
 tatē z scēter p h intēdit hoc agere. Itē ibi
 Stich⁹ seru⁹ me⁹ si mille dederit liber esto
 licet hec cōditio nō sit impossibilis: sed diffi-
 lis. qz mille dari p seruū pnt cū maxima dif-
 ficultate. imo qst impossibile est. quare non
 significat cōsensum. l. cum heres. s. j. ff. de
 sta. libe. Et sumit hoc significatuz ex quasi
 impossibilitate q significat q nō fuit anto-
 mus libertatē dare. Itē ibi. si heres me⁹ di-
 gito celū tāgat: et si nō tetigerit centū Ti-
 tio loco pene soluat Titio centū nō debent
 tur. insti. de lega. s. j. qz impossibile pcpit
 heredi. ideo pceptū nullū cui pareri nō pōt.
 Ideo pena appositā locū nō habz. Itē ibi.
 filius cōstituit seu instituit sub cōditione
 impossibili. si digito celū tetigerit: institutio
 nulla est. l. si fili⁹. ff. de cōdi. insti. Et hoc
 rōne impossibilitatis vt sup. Itē ibi. pmit-
 to hodie centū dare rome z sum Erfordie
 nō valet pmissio. insti. de ver. obli. s. loca.
 Itē ibi existens erfordie dicit. Volo p̄stare
 Titio seruos meos q̄s habeo rome infra
 decendū mortis mee si testator statim mo-
 ritur: ita q impossibile sit p̄stare infra decē-
 dium. nihilomin⁹ valet legatū. l. si mibi et
 tibi. s. j. ff. de leg. j. qz licet ex eventu festine
 mortis testatoris sit impossibilitas: ab ini-
 tio tñ nō est impossibile. qz dū dixit hoc viue-
 re potuit p tātū tps q erat possibile seruos
 illos p̄stari infra decendū mortis. Debet
 ergo intelligi impossibilitas vel difficult-
 tas talis p quā cōcludi possit animus non
 legandī pbabilē. Jō si q̄s locauit vel cōdu-
 cit op⁹ fieri z appositū tps infra qd fieri im-
 possibile sit: impossibilitas non viciat. Et
 intelligit tps infra qd fieri est possibile. l. in
 fulam. s. in operis. ff. de loca. et cōduc. Itē

ibi. cōtraho tecū matrimoniū si digito ces-
 lum tetigeris valet matrimoniū. et additio
 habet p nō adiecta rōne impossibilitatis.
 c. si. de p̄di. appo. nisi em euidēter cōstet de
 dissensu iudicandū est p matrimonio. Nā
 licet impossibilitas significat nō cōsensum:
 nō tñ ita euidēter significat q p hoc cōtra
 matrimoniū iudicet. Sed ibi. cōtraho te
 cum matrimoniū si plem euitaueris. si ad-
 ulterā te p̄stiteris zc. nō tenet matrimoniū.
 in. c. palle. Rō est dissensus seu nō cōsensu
 significatus ex impossibilitate iuris. Nam
 matrimoniū fit ppter plē et fornicationem
 euitandā. iō lex canonica ad h se adaptat.
 S; ibi. cōtraho tecū si furtū feceris vlt⁹ hor-
 micidū tenet m̄rimoniū. nisi vbi p h euidē-
 ter apparet de dissensu. nā vbi tenet m̄rimo-
 niū ois turpitudine de iure reijcit. qz resistit.
 q in obligatiōe nullaten⁹ subsistit. et valet
 m̄rimoniū. p̄t cōsensum. z sic de alijs exem-
 plis de impossibilitate.

Impubes est q ex habitu corporis sui impu-
 bertatē ostēdit. et q generare vel cōcipere
 nondū possit. sicut masculus ante. xij. an-
 num. mulier ante. xij. et hoc in plurimum.
 plerūq tñ pubertas anticipat ānos. ita et
 olim ex habitu corporis pubertas vel im-
 pubertas. vt hic capit sicut hodie ad solos
 annos hic positos requirit. vt insti. q. mo.
 ture. in pn.

Inquilinus dicit q cōducit rē vrbānā. l. erro-
 rem. in glo. iūcta. l. licet. C. locati. An autē
 detrahat de fructib⁹ expensas q̄s fecit in re
 quā cōducit vel colit. vide plene p Bar. ff.
 solu. matri. l. fruct⁹. vbi fac bonā distinctio
 nē nota dignā. Vñ inquilinus residet in ci-
 uitate. colon⁹ vero in villa. vt. ff. de acqui.
 poss. l. q pignoris. z. l. si id qd. s. etia p colo-
 nos. eo. ti. vbi glo. l. q apes. ff. de fur. Inq-
 lin⁹ tñ p̄prie dicit colēs p̄dū vrbānū. sed
 colonus p̄dū rusticū. Require supra
 Colonos.

Inquisitio est alicui⁹ criminis p superiorē res-
 pectu inferiorū suoz inuestigatio. vt in ti.
 de accu. et inq̄si. et denūciati.

In rem verti est i alicui⁹ vtilitatē verti. vide
 sup actio de in rem verso.

Inspector dicit q ad predia puñcialium ac-
 cedere habet forte vt referat vel reformet si
 aliqua essent defra vel male equata vt hec
 tollantur. C. de anno. et tribu. l. si. Et etiam

dicat discussor. C. de censu, consi. et p. cōto. l. per equatores. l. xj.

Inscriptio est quidā libellus quē accusator offert iudici sub hac forma scriptus. Ego em corā vel apud. A. p̄torē vel iudicē refero talem reum legis iulie. de adulterijs. de adulterio qd cōmisi cum B. dū esset cum ea mense tali. i. domo tali. cōsule tali regnāte. Et operat̄ inscriptio q̄ accusator si crīmen nō pbauerit qd imposuit ad talionē obligatur. Habet aut̄ inscriptio locū solū in criminibz vbi p̄ modū accusatiōis insti tuuntur. nō si p̄ modū exceptiōis apponan tur. vel vt de eis sine accusatore cognoscan tur. vt. l. qui crīmen. cūz ibi nō. C. de his q̄ accu. pos. Qualiter aut̄ talis libellus debe at formari q̄ cōtinere. nō. an. l. penul. C. de accusa.

Inscribere est se obligare si nō pbauerit ad eam penā quā reus debet pati. vel quā accu sando inferre intendit si pbauerit accusa tor. vt in. c. sup̄ his. de accusa. in glo. z. ij. q. viij. quisquis. nam calumniantes ad vno dictam poscit similitudo supplicij. vt ibi dī citur.

In stirpes succedere fm̄ Hosti. de suc. ab in testa. sub. s. contra. s. si. in stirpes succedere. est succedere filijs p̄moriuoz in eaz partē quam eorū parentes erāt habituri si vives rent. vnde si q̄s ex vno filio vnum neporē suscepit. et ex alio decē vel plures. tātū cas piet̄ vnus ex parte vna q̄tum decem ex par te altera. et hoc si tractet de successione des cendentū. Collaterales nāq̄ sp̄ virilis suc cedunt. et hī qui sunt in eodē gradu succe dunt viriliter. id est p̄ eq̄is portionibz. vt in auten. de hered. ab intesta. s. si vero. col. ix. siue in capita. C. de legiti. heredi. l. si. et aut̄ cessante. Licet quidā dixerūt q̄ in capi ta semp succedant. vide Hosti. ibidē sub. s. viiso. s. q̄ si factū filiū. Require sup̄ in capi ta succedere.

Inseruire frequentia. nota. de fi. instrumen. c. j. in glosa.

Insolidū. l. in totū. et ponit̄ in instrumen. tis. maxie in pcuratorijs. vt l. c. si duo. de pcur. ra. l. vj. vbi de hoc.

Insolutū. l. in solutionē.

Inscientia. l. ignorātia. xxxviij. dī. si in. l. alet̄. videt̄ intolerabilis inscientia q̄ntomagis in his qui presunt.

Instituere et inuestire idē sonāt. sed instituere fm̄ p̄prietatē vocabuli est in possessionē ponere. quasi intus statuere. Et in hoc dif ferūt. qz institui dicit̄ q̄s p̄sentialiter. Inue stire aut̄ in absentia. Hosti. fm̄ Ber. ver. de insti. c. auctoritate. Instituere est spiritua lis iuris beneficiū vel dignitatē corporālē tradere possessionē. Inuestire autē est ius canonie vel dignitatis tribuere. qd pōt̄ fieri per anulū vel librū. indifferenter in vnu pro alio sumitur. vide. c. auctoritate. palle. in glo.

Institutio est primus gradus omniū insti tutoz. vt nō. C. d. libe. p̄te. l. j. etiā si nulle es sent fm̄ leges. S; fm̄ canones institutio ē ecclesie vel ecclesiastici beneficiū collatio q̄ si ius habentē ad beneficium per p̄sentatio nem intus vel in beneficium statuens. Et fm̄ Hosti. institutio p̄prie est p̄latorū. p̄sonarum et clericorum. Collatio vero benefi ciorū et p̄bendarū. Inuestitura aut̄ est tra ditio vel quasi traditio. qd addit̄. qz cōmu niter fit p̄ anulū vel librū. vñ inuestitura ē in corporālē possessionē vel in quasi posses sionem inductio seu traditio. Institui dī cuntur heredes ab aliq̄ i hereditatē ducti. z hoc in primo gradu. vt. ff. de vul. substi. l. j. in p̄n. Substitui vero dicunt̄ qui in locū institutorū deficientiū. id est morientium ad hereditatem instituuntur. vt in substitutio ne pupillari. institu. de pupil. substi. in p̄n. Dicit̄ aut̄ secundus gradus oīs qui sequit̄ post primū. Et in simili notat̄. C. de secun. nup. super rubrica z. ff. de vulga. substi. su per rubrica.

Institutionum dicitur quasi instructionū quia in hoc primis legū p̄ceptis instrui mur. vel quia in statū humani vel romani iuris nos erigit. vt Accursi. dicit̄ in glo. in principio institutionū vel institutorū. vide Liber institutionū est collectus ex volumi ne iuris et ante autentica. et. C. iustiniani q̄ nunc est in vsu fm̄ Accur. ibidem. qz post digestū et primā cōpositionem Codicis fa ctus est iste liber qui instituta insinuat̄. sed ante cōpositionē Codicis qui nunc est in vsu. vnde est q̄ quādoq̄ p̄ Codicem cor rigitur quod in institutis dicitur. Et etiam in secunda cōpositione Codicis Justina nus facit mentionē de institutis. vt. C. de emen. insti. co. l. vnica. circa mediū. ibi nō

solum institutorū vel digestorū, hec Accur.
vbi supra.

Insolentia est morū incōueniētia, fatuitas,
superbia, vel prauius vsus quasi cōtra soli
tum et debitū nature cursum, de accu. c. q.
liter et quando. ij. §. verum, et de offi. ordi.
c. j. in cle.

Instantia est tempus quo iudicium discu
titur et finire debet, vt in capl. venerabilis,
de iudi.

Institor est ille qui tabernis vinis venden
dis, vel alicui alteri negotio est ppositus,
l. institor. pma. ff. de insti. acci. vbi dicitur,
Institor appellatus est ex eo q negotio ge
rendo instat siue taberne siue alij negocia
tioni sit ppositus. Item eodem ti. in l. insti
tor. ij. dicitur is qui taberne loco ve ad emē
dum vendendū ve pponit, quicq sine loco
ad eundē actū pponit.

Institoria actio. Requirit supra actio insti
toria.

Impotentia coeundi est viciū vel defect⁹ nar
turalis vel accidentalis q qd impedit alteri
carnaliter cōmisceri.

Instruct⁹ hoc adiectiuū significat adiectio
nem. Et hoc dupliciter, scz accessorie, et p
cipaliter. Accessorie cū res adiicit q cōsue
uerit accedere. Verbi gratia, dicēdo fun
dum instructū. Nam instrumentū fundi
adiicitur accessorie principaliter cum res
adiicit que nō cōsueuerit accedere. Verbi
gratia, dicēdo, Fundū instructū instrumē
to patrifamilias qn nō est instrumentum
fundi adiicitur principaliter, cōcor. dat. l. si
cui fundus. ff. de fund. instruc. vbi dicitur
q extincto legato fundi non extinguitur
legatum instrumenti. Et ad. §. si quis an
cillas. insti. de le. vbi dicitur q extinguitur,
dic q intelligitur de instrumēto accessorio
fundi. et. l. si cui fundus. pall. in non acces
sorio. Et ratio huius duplicis significati
est volūtas pferentis declarata ex qualita
te rei adiecte, scz an sit accessoria vel nō, qz
adiectiuū instructus vt pmittitur duplici
ter accipitur.

Instrumentū fm Hosti. in sum. ti. de fi. in
strumen. et fm Spec. ti. de edl. instrumen.
in prin. Et scriptura ad assertionem seu p
bationem alicuius rei facta. Est autem in
strumenti appellatio generalis qua conti
nentur ea omnia in quibus causis instrui

potest. Et sic testamentū, codicillus, testis
monia, et persone, testes, quibus cause ins
trui debent loco instrumentorū habentur
l. j. ff. de fi. instru. et est glo. i. c. cum dilect⁹.
de fide instru. Dicitur autem instrumentū
quia instruit, et documentum: quia docet.
vt. l. j. palle. Tamen instrumentū pze dī
citur scriptura ad memoriā alicuius cōfes
ta siue carta. Et ita sumitur in auten. de
instrumen. caup. coll. vj. Nam instrumen
ta fiunt ad memoriā perpetuam. ij. q. vj. sa
luberrimus. xxvj. q. j. c. omnes femine. Et
instrumentum est actus voluntarie iuris
dictionis. Et cōmuniter fm doctores po
test fieri diebus feriatis: etiam ob honorē
dei et sanctorū. licet dominus Anto. de bu
tri. dicat cōtrarium, q tabellio sine peccat
o nō potest cōficere instrumentū die sic fe
riato. vt dominica, vel diebus apostolorū.
si tamē faciat licet peccet: actus propterea
nō redditur nullus. Ratio, quia pena nul
litatis est odiosa: ergo restringenda, de pe
dist. pena, et regu. odia, de regu. iur. lib. vj.
vide notata per doctores in. c. cōquestus.
de feri. Et per quot testes reprobetur instru
mentum notat in. l. i. exercendis. C. de fide
iusto, et in. ca. cum Johannes. de fi. instru.
vide Bos. de proba. §. sed queritur. Et dis
cit Ludo. de roma in singularibus suis. q
hec dubitatio cessat cum instrumento asse
ritur per notarium de spontanea volunta
te. Nam tunc indistincte potest reprobari
per duos testes fm Bal. in disputatiōe sua
allegat Innocen. in. c. super hoc. de renūc.
et. l. obseruare. ff. de offi. pro consul. Nec in
strumentum probat nisi sit in eo dies et lo
cus, cap. inter dilectos, de fide instrumen. et
ca. abbate. sane. in glo. de re iudi. li. vj. hoc
verum nisi probetur dies et locus esse in
originali. licet sit obmissus in instrumento
fm Specu. in titu. de instrumen. edic. §. in
strumentum. versū. Quid ergo. Etiam in
strumentum de falso suspectum reddit dī
uersitas scripturarum vel manuum, casus
singularis et vnic⁹. in. aut. de trien. et semis.
§. qd et sepe. fm Bal. in. l. cōtraci. C. de fi.
instru. et similis in. c. inter dilectos, de fi. in
stru. Et dicit glo. in aut. vt pponat nomen
imperatoris, si notarius omittit hec ver
ba. In nomine dñi in instrumento, q illud
instrumentum nō valet. Que glo. pot esse

vera in arduis et ppetuis, sed in minoribus et breui tpe duraturis nō tenet. Et p rariū pōt teneri fm Spe. in ti. de instrumen. edi. §. j. circa pñ. Sz vtrū valeat instrumentū p tabellione excōlcatū cōfectū. videt q sic. de here. excōicamus. §. credētes. vbi dicit. Si excōicatus satisfacere ptemperit ista annū. tūc instrumenta p eū pfecta nō tenēt. ergo a cōtrario sensu prius. i. ante annū facta valent. licet sit excōicatus. Sed in contrariū q nō valeāt. iij. q. iij. nullus. de sen. excō. nouerit. dicunt Hosti. et Bull. qdū eius excōicatio est occulta valēt instrumenta ab eo pfecta. vel si sit manifesta nec pōt pbari. iij. q. vij. §. trīa. de re iudi. ad pban. dum. de excep. pia. §. si vero. li. vj. sec. si nota. c. exceptionē. de excep. et. c. vīa. de co. ha. cle. et mulie. Et vtrū p instrū. pbeē cri. men. Itā questione Jo. an. in. c. cū in poss. sionib. de iureiur. li. vj. in glo. pbi. datia. dicit se disputasse. quē vide ibidē. et etiā geminianū. Sed aliter dicit instrumentū apparatus fundi quo exerceat possessio. et ita accipit in. l. q. iij. ff. de fi. instru. Vñ instrumentū torū quedā sūt agroꝝ colendoꝝ. vt aratrū. rastū. traba. q equandis cespitib. trahunt. Alia colligendoꝝ fructū. vt sarcul. quo cardones et herbe inutiles excidunt. et similia. vt falces fenarū. falces messorie. et falces putatorie. ligones. torcular. corbes. Alia vindemiatōꝝ. qbus vindemia portat causa seruadi fructū. vt dolia. granaria. casselle. in quib. fructus reponuntur. s. cellule granarioꝝ. Vnde instrumentū capis tripliciter. Vno modo latissime. et sic omne vas vel suscepibile in pstructione dom. vel fundi vñtātū dicit instrumentū. Secūdo late p omni eo qd causam instruit. vt scripture testes. facit. c. puenit. j. de testi. cogē. facit. l. notione. §. in instrumentoz. ff. de ver. sig. Tertio stricte solū p scripturis. vt in ti. de fi. instru. Et sic differūt testes ab instrumentis. qz pbatio testiū fit vīna voce. sed instrumentū voce mortua. Ex quo sequit q statutorum disponēs. qz pducens falsum instrumentum puniat in decē. nō habet locū in pducēte falsum testem. qz statuta sūt stricte intelligēda. fac. c. ex lris. de spōsa. Sūt autem instrumentoz. due species. Nam aliud publicum. aliud priuatum. Instrumentum publicum est solennis et rite ordinata

scriptura p autentice psonē manū publice facta causa memorie. c. scriptura. de fi. instru. Et sunt ista de solennitate q faciūt instrumentū publicū et autenticū regularit. vt scz pponat nomen impatoris et ann. imperiū nomen consulis et annus cōsularis. Hodie vero ponit nomen summi pontificis cū alijs septē. vt sunt annus dñi. indictio. mensis. dies. locus. testes. cū noie notarij et. de qbo no. glo. in. l. generali. C. de tabula. li. x. Et dicit publicū instrū. qz iudicis auctoritate est exemplificatū et autenticatū. vt. in. c. cū dilecta. de pñr. vii. vñ iuri. Itē publicū instrumentū. qz autētico sigillo est sigillatū. vt. c. j. de fi. instru. Itē dicit publicū instrumentū qd in iudicio dicitur seu scribit apud acta publica. Et valet etiā p quemcūqz scriptū sit. vt de pba. quontā. Itē dicit publicū instrumentū qd bz sub scriptionē trium testium viuētiū. vt. c. scripta. pall. Itē dicit publicū qd de archino publico. vel de armario. pducit. vel liber censualis in quo scribunt census. vel liber annotationū. et ei creditur si habet publicū cum testimonij. scz qz iudex cōfiteat illud de archino publico esse pductum. c. ad audientiaz. de pñr. vbi dicit q papa creditur cuidā libro censuali. et cui libet aliq instrumentū fides adhibet. vt p3 p iā dicta et per multa alia iura. Instrumentū priuatum est quod per manū priuatā cōfectum est. vel a tabellione. nō tñ in forma publica scriptū. vt qz nec nomen imperatoris. nec cōsulis. nec pape. de quibus supra pñme dictū est appositū. C. qui po. in pig. ba. l. scriptas. vt ibi notat. Et tale instrumentū debet habere trium testium subscriptionē. vt d. l. ff. Et priuatum instrumentū a quocūqz sit scriptum nisi aliquo dictorum modoz sit roboratum. nō valet. Instrumentoz. priuatoꝝ tres sunt species. Nam aliquando facit scripturam tibi tñ. et aliquādo tibi et aliq. aliqñ aliq tñ. Illi scripture quam quis facit sibi vel p se. nulla fides adhibet. vt. C. de pba. l. j. Si aut facit scripturā contra te. puta creditori tuo de eo qd accepisti ab ipso credit et cōtra te. vt. j. q. vi. saluberrimū. Si aut tibi et aliq facit scripturā sicut est codepationū tuarū ei interdum creditur. vt. x. q. ij. Est autē aliquod instrumentum guarantigie. vel guarantigiatum. vñs

qđ habet executionē paratā. vt si cantat ali
quem esse debitore alterius. statim eo exhibi
bitō i iudicio iudex executionē facit vt sunt
cōiter papie. De hīs no. in. l. a diuo pio. ff.
de re iudi. De instrumentoz rasura vide in
c. ex lris. in glo. ij. de fi. instru. et in. c. cū ve
nerabilis. in glo. fi. de reli. do. et. c. licet. in
glo. ij. d. cri. fal. Nā in līm rasum de falsis
tate suspectuz habet. g. d. ab instru. qz eo
mediate cause instruunt.

Insula dicitur qđ in salo. i. in mari posita. Et itaz
insula domus dicitur ē. vide qđ no. circa. s. in
sula. in l. i. de re. diuis.

Insularij serui sunt qđ in insula retinent. vt. l.
in lege. ff. de p. sig.

Intercessor dicitur qđ p alio pces facit vel fundit
Itē dicimur intercessore illum qđ intercedit z
interponit se inter debitore et creditore ad
hoc qđ ei pecunia mueret. et est qđ fidelis
sor z constitutor.

Intercedere pte idem est qđ pro alio pces
fundere. Sumitur in cōmuniter in iure p
interuenire.

Interemptor. i. mediator in emptionibz.

Intrusi dicuntur qđ nō p electionē canonicam
sed p violentiā occupāt honores officia vlt
ecclesiastica beneficia.

Intentio siue capituluz in iure dicitur illud
quo inter. dicit probare per testes is qui in
ducit eos.

Intelligentia dictorum est ex causis assumen
da dicendi. de ver. sig. c. intelligentia. nō ex
opinionibus hominuz. sed ex cōmuni vsu
sunt intelligēda nomina. ff. de supple. lega.
l. abeo.

Interrogatoria sunt qđ facit pars testibz p
ductis ptra se. Et dant sup articulis de qđ
bus pmissum est. et formāt p circumstāti
as cause et psonarū. vt est glo. in. c. p. sententiū.
de testi. l. ij.

Interesse mea est mibi expedire vel me dā
nū vel lucrū qđ facere vel cape potui nō fe
cisse. vel nō recepisse. Vñ h verbū interest
impsonaliter p. poni in pstructione. Et qñ
qđ cōstruit cū pnoibz possessiuis. et tūc exi
git ablatiuos feminini generis. hoc modo.
mea interest debitū soluere die statuto. Si
militer d. tua sua nostra vestra interest. Et
illoz pnoim ablatiuos regit capiti p. p. p.
net. Cū vero p. struit cū ceteris dictionibus
tūc exigit g. m. singularē vel plurale. verbi

gratia. Illius interest re suā nō p. ire. regis
interest regnū suum gubernare. respublice
interest ne crimina maneant impunita. l. i. l.
gatorū interest iustū habere iudicē vlt fauo
rabile. Itē interesse hoc verbū cū p. nomi
ne neutrali ponit. Et qñq. significat dam
nū qđ euenit. qñq. lucrū amissum. dam
nū qđ accidit. Verbi g. rā. Persuasisti familie
mee qđ de domo vel possessione cederet. qđ
facto damni mibi euenit tu teneris ad inter
esse mibi p. standū. i. damni qđ passus sum
resarciendū. Itē de lucro amisso ponit ex
emplū. Deuisti mibi soluere centū aureos
rome. tu soluere desideras Basilec. estiman
dum est q. tum interfuerit mea pecuniā suo
loco mibi solutaz fuisse. i. lucrū qđ ex mea
negociatiōe ex eo loco facere potuissim. et
hec actio p quā hoc fit dicitur arbitraria loci.
S. notandū q. p. lucrum amiseris nō ideo
damni passus es. qz damni dicitur a demē
do. scz qñ ex facultatibz aliqd demit. aut ex
p. rā substantia dimisist. ita qđ damnum
pateris quādo in rebz tuis aliqd decrescit
nō qñ accrescit rebus tuis. Vnde interesse
est damni emergens vel lucrū cessans sup
eo qđ d. art vel fieri omissum est. verbi g. rā
In papia dare mibi pecuniā pmisisti tali
die et nō fecisti. hic damni z luci ratio ē ha
benda. Dant. qz in mora fuisti et nō soluisti
die tali sicut pmisisti. nō habui vt soluere
quare penā incurri. et damni quod nō in
currissem si mibi loco et termino p. ficiis
soluisses. nec damnum hoc passus essem.
Lucri etiam cōsideratio habenda est. qz si
mibi in loco et termino debui soluisses mer
cimonā comparassem et multa lucratus
fuissim. Est ergo interesse estimatio dam
ni quod taliter euenit vel lucri quod cessat
ex eo qđ aliquid tibi nō datur vel nō fiet vt
debet.

Interesse cōuentum est scz cū nō facis qđ p
misisti mibi. vel cū non fecero qđ pmisi tibi.
Aliud interesse est cōmune scz estimatio
cōmunis dant vel lucri qđ euenit vlt ces
sat. Aliud singulare scz estimatio qđ euenit
ex speciali casu vel vtilitate. vide de h. spec.
ti. de fruc. interesse.

Interdū dicitur fieri quod sit inter diem. i. de
die in diem.

Interpolari qñq. idē sonat qđ interrūpi. vñ
d. qđ p. l. i. p. te. interpolat. i. interrūpit actio

possessio, vel pscriptio. Itē interpellare idē est quod monere, vt dīcēdo, dies interpellat. p. dñō. i. monet. c. potuit. in fi. de loca. et conduc.

Interdictū olim erat qdā formata et solēnis cōceptio p̄boz. q̄bz p̄tor aliqd fieri iubebat vel p̄hibebat, qd tūc maxie faciebat cū de possessione vl̄ q̄si possessione inter aliq̄s cōtendebat. vt insti. de interdīc. circa p̄n. et. ff. eo. ti. Et dīc̄ interdīcū q̄si inter duos dīc̄si vel redditū. vt insti. eo. ti. §. exhibitoria. ala §. sunt tū. in fi. vel fm̄ aliq̄s dīc̄si ab interdīcendo. i. p̄hibendo. qd nō placet. cum p̄ interdīcra non semp̄ p̄hibeat. immo aliq̄n aliq̄uid fieri iubeat iudex. vt insti. eo. ti. §. j. Differēbat aut̄ interdīcū ab actiōe. qz solēntas actionum erat inducta de iure ciuili. Interdictū aut̄ a iure p̄torio vel fm̄ Azo. qz in actione p̄boz solēntas nō formabat in singulor̄ p̄sonis. sed erāt generalit̄ in oībus p̄sonis formata solēnnit̄ verba. Interdictis aut̄ q̄t erāt hoīes desiderātes ea p̄poni tot eis potentibz formabant̄ verborū solēnnitates vl̄ p̄ceptiōes q̄bus p̄tra suos aduersarios in causis suis utebant̄. q̄s interdīcra vocabāt. de h̄ no. insti. eo. ti. in p̄n. et. ff. eo. sup̄ rubr̄. Hodie aut̄ inter actiōes et interdīcra nulla est differētia. vt insti. eo. ti. §. fi. Est ḡ interdīcū actiō in factū p̄toria. i. a p̄tore inuenta. et aliqd nomen sortit̄ ab inuētoze. vt saluianum. Aliqd a p̄ncipio forme verbor̄. vt quoz bonoz. quozū legatorum. vti possidetis. Aliud a materia d̄ q̄ tractat nomē accipit. vt ne qd in loco sacro fiat. de locis et itineribz publicis. vt ne qd in loco publico vel itinere publico fiat. de loco publico fruēdo zc. Vñ interdīctor̄ alioz petitorū. aliud possessorū. et aliud mixtorū. De petitorio. ff. e. ti. l. i. interdīctor̄. §. qdā de mixto. ff. d̄ aqua q̄ti. et est l. i. j. z. §. fi. De possessorio. ff. e. ti. §. sequēs diuīso. Et huius interdīcra trīa sunt mēbra. Quia aliud interdīcū possessorū datur p̄ adipiscenda possessione. aliud p̄ recuperanda. et tertū p̄ retinenda. Primū cōpetit ei q̄ nō fuit aū nactus possessionē. Et illud est triplex. scz quoz bonoz. quozū legatorū. et salutanū. Primū cōpetit heredi vel filio emancipato p̄ possessione heredit̄ a p̄tore petita. nā filius emancipat⁹ de iure ciuili nō admittēbatur ad hereditatē paternā. Sed qz emā

cipatus ita est filius sicut in patris potestate existēs. ideo p̄tores. i. magistrat⁹ a populo romano creati. ḡra emendandi defect⁹ legis duodecim tabularū fm̄ equitatē. dū tū nō tollerēt dīsp̄sitionē iuris ciuilis statuerūt iure p̄torio emancipatū ad admittēdū ad res vniuersas et corporales et nō iura incorporalia. et dat̄ dīrectū de iure p̄torio. vtile p̄o de iure ciuili. Et est effectus hui⁹ interdīcra qz ex eo filius emancipatus agere pōt p̄tra possessorē rerū paternarū sic p̄cludēdo. Peto talē p̄demnari ad dandū mibi talē rē cui⁹ heres fact⁹ sum de iure p̄torio. Secūdu scz quoz legator̄ p̄petit heredi p̄tra legatarios q̄ p̄pria auctoritate legatarij apprehendūt. quozū ip̄e dīc̄ esse dīstributor postq̄ falcidia deducta. Vñ q̄s habet tres filios. et domū et vineā. domū legat p̄mo filio. scdō vineā. et tertū heredem vniuersalē instituit q̄ nihil reperit i hereditate. debet ḡ tertius hīc falcidia. i. quartas p̄te hereditatis. Et sic deducta q̄tra parte a domo et a vinea. ille tertius dīstribuit aliq̄s filiis p̄mo et scdō legatariis residua de manu sua q̄ p̄pria auctoritate nō debent apprehendere. Est ḡ effect⁹ huius interdīcra qz petat legatarios cōdemnari in oībz legatariis statuendis. quoz ip̄e ē heres. Tertū scz salutanū cōpetit locatori p̄tra inquilinū q̄ deporat bona sua d̄ hospitio sibi locato. nec reducit ad p̄stinū statū. qz oīa obligata sūt hospitii tacite p̄ censu. Scdm̄ scz p̄ recuperanda cōpetit electo de possessione. et hoc tripliciter. scz vñ vñ de possessione immobilis. vñ bonoz raptor̄ spoliatoze mobilis. et qd vñ aut clam cōtra eū q̄ in solo alicui⁹ edificauit. Tertū scz p̄ retinēda possessione interdīcū possessorū cōpetit cōtra molestatē aliquē in possessione. Et est duplex. scz vti possidetis. quod cōpetit inter duos q̄ eandem rem immobilē cōtendunt possidere. et vtrobi quod gratia possessionis est inter duos super re mobili. De hīs vide glo. lū. et. vij. in. c. pastoralis. de cau. possessio. et proprie. vbi plene. Et nota optimā glo. sam et magistralem in. l. si quis in tantam. C. vnde vi. vbi ponuntur multi casus in q̄bus quis nō incidit in penam huius noue cōstitutionis. si quis. Non enī dīc̄t agi vñ vi. sed ex illa cōstitutione. Interdictorū etiā qdā sunt publica. qdā priuata. quedā

simplicita, in quibus alter est actor et alter res
us, ut sunt restitutoria vel exhibitoria. Que
da duplicata quibus per utrumque litigatoris
conditio est. Nec quis actor vel res proprie in
telligitur, sed quilibet tam res quam actoris parte susti
netur, in istis de interdictionibus, s. tertia, et s. duplicata, et
ff. eo. tit. l. ij. ubi de hoc, et in l. ij. eo. tit. hec et
alie divisiones interdictionum plures ponunt
quod sunt de libero homine exhibendo ne quod fiat in
loco sacrosancto et religioso, et in flumine ripa
ve, Et in flumine publico, de cloacis publi
cis et ceteris, ut infra de singulis dicetur in locis su
is. Sunt autem interdictiones publicae novae in vni
verso finis specie, in tractatu libello, et de cau
pos, et prope. S. q. et pro. Alia omnia sunt interdictiones
privatae, quod propter utilitatem privatam inducunt. Et
sunt in toto, et in parte, finis specie, ibidem, s. priva
ta. Item interdictionum generale dicitur quod regnum ter
ra aut villa interdicitur, particulare pro quod una
ecclesia interdicitur, et hoc modo sumendo interdictionum
per censuram ecclesiasticam.

Interdictum de aqua quotidiana et estiva datur ha
benti ius aquae quotidiane vel etiam estive ducen
de ad predia sua. Cum aliquis ducere prohibetur,
ut ff. eo. tit. l. ij. in principio. Et quod interdictum aliquod
sit prohibitorium, aliquod restitutorium ut sequitur.
De hoc est casus in d. l. ij. s. j. et est prohibito
rium, et retinende possessionis, quodque autem est
restitutorium finis specie, ibidem, s. alio modo, et
s. pal. ubi subdit pro. Quotidiana autem aqua
non in illa est quod quotidie ducitur, sed illa qua quis
quotidie potest uti si vellet. Duo autem sunt ge
nera aquarum que differunt. Quotidiana quod
ducitur solet assidue, et si aliquod ducta non est
eius in servitium intermissione temporis dimissa
est. Sed aqua estiva ea est qua estate uti ex
pediuntur sicut ducuntur vestimenta estiva, salus
estivi, castra estiva. Quibus interdictionibus hyeme
plerumque in estate utimur, ut habetur in l. ij.
pal. in principio.

Interdictum de aqua de castello ducenda datur
habenti ius ducendi aquam a canali vel castel
lo quod est diminutivum a canna ad irrigandum
Vide specie, ubi superius, qui dicit hoc interdictionem
haberi et bene, ff. de aqua quotidiana et estiva, l. ij. et
s. aut pro. ij. de quo dicitur ut ibi, et in l. ij. s. et
se, ubi ad finem, l. ubi dicitur, hoc interdictum ne
cessario propositum est. Nam superiora interdictiones
ad eos pertinent quod a capite ducuntur et ceteris. Equissi
mum est visum est quod quod qui ex castello ducit
interdictum datur, et ex eo receptaculo quod aquam

publicam suscipit: id est a principe conceditur,
alij nulli competere aque gustande. Vide ibi
pulcrum textum.

Interdictum de arboribus cedendis, datur contra
hos qui habent arbores quarum folia pendent
super edificia vicinorum vel agrum: ita quod eis dam
num inferant, et consilium eis quod hominum arbores
succidant et ligna tollant et eos deglobent a
terra usque ad, xv. pedes. Idem est si per radices
minatur periculum, ut, l. ij. C. de interdictione. Et hoc
interdictum prohibitorium est. Si autem arbores
edibus alienis impendeant: utrum totas subeat
propter adimmi, an vero id solum quod super extiterit
Rutilius ait a stipite excidendas, idque plerisque
videtur verius. Et nisi adimeret dominus arbo
rem, Labeo ait permitti ei cui arbor officit si
velit succidere eam, lignaque curtare ut est textus,
in, l. ij. s. hoc interdictum, ff. eo. tit. ubi sub
ditur in, s. se. Arboris appellatione etiam vi
tes continentur. Non solum autem domino edificium, sed etiam
quod usufructum habet competere hoc interdictum,
ut ibidem.

Interdictum de cloacis privatis reficiendis. Si
volens quis suam cloacam privatam vel etiam publi
cam, vel fistulas vel meatus reficere vel pur
gare, vel de novo facere ab alio prohibetur tunc
priusquam ei de interdicto de cloacis, quod est
interdictum publice deputatum et privatum de pri
vatis cloacis, et est prohibitorium. Etiam est aliud
restitutorium, si quod datur contra mittentem in cloa
cam meam vel publicam, vel quod immisissum in
cloacam impedit, vel quod iubet auferri quod immisissum
est, ut, ff. de cloacis, l. ij. s. j. et, s. deinde, et, s.
cloace, l. ff. eo. tit. et specie, ibidem, s. porro, vide
supra cloaca.

Interdictum de aqua pluviaria arcenda vel de aqua
pluvialis, immo non est interdictum, sed actio et
iuris descendens ex lege, xij. tabularum, ut, ff.
de aqua pluviaria, l. si usufructus, et ibi non, super pro.
legitima, ubi allegatur, l. Labeo, ff. de test. lib.
Et dicit ibi textus, sed et si fructuarius opus fe
cerit per quod aqua pluvialis alicui noceat, erit quod de
actio legitima cum domino proprietatis, an pro etiam
utilis in fructuarii actio aqua pluviae arcende
sit data quod situm est et magis est ut deest in ple
dum. Si ergo factus aliquod opus in fundo tuo pro
quod aqua pluvialis nocere potest fundo vicini tui
datur per te actio pluviae arcende per quam tuis ex
pensis opus teneris destruere et damnum com
tingens emendare. Si pro possideas opus
ab alio factum teneris patientiam prestare

ut destruat. ar. l. j. et. ij. §. l. ij. in fiet. l. si ter-
tius colon. §. celsus scribit. §. si qdē alius.
ff. eo. ti. et Spe. ibidē. Et dicit Ulpian. i
l. j. in pn. ff. e. aqua pluuiā dicim. q de celo
cadit. et q imbre excrefcit siue p se hec aq ce-
lestis noceat siue cū alta mixta sit. Et sequit
tur ibi statim. Nec aut actio locū habet in
damno nondū facto: opere tñ iā facto ex q
damnū timef. toties locū habet toties ma-
nufacto ope agro aq nocitura est cum qs
manufecerit q aliter fluere q natura solet
si forte mutādo eā aut maiorē fecerit. aut ci-
tiorē. vel rapidiorē aut vehementiorē. aut si
cōp. smendo redū dare fecerit eā. nā si natu-
ra aq nocet ea actione nō cōstinet. vt in ea.
l. d. de eo ope qd agri colendī causa aratro
fit. Quintus mutius aut nō cōpetere banc
actionem.

Interdictū de fonte est qd datur ei q duxit
aquam de fonte hoc anno. nec vi nec clam
nec p. cario de alteri fonte. vt. ff. e. ti. l. j. i pn.
vel lacu. puteo. piscina. fossa. stagno. Hoc
interdictū pponit ei q fontanea aq vti phib-
bet. siue haurire. siue pec. ad eā. p. pulsare. vt
l. vnica. pal. in pn. Et de istis oib. seruifuti-
bus dat h. interdictū. Si tñ ppetua sit cā.
vt colligit ex. §. j. d. l. vnice. et. §. hoc interdi-
ctū de cisterna. in §. deniq. a cōtrario sen-
su. Nō aut dat scissoria actio. vt. §. h. inter-
dictū. vbi d. q de cisterna nō cōpetit. nā ci-
sterna nō hz ppetuā causā. nec viūā habz
aquā: a q apparet i bis exigendū vt viua aq
sit. Cisterne autē imbrib. p. capiunt. Cetera
vide d. l. vnica. ff. de fonte. vbi d. in fil. l. de
lacu. puteo. piscina reficiendū purgandum
interdictū cōpetit. et oib. psonis dat qd il-
lud de aqua estina.

Interdictū fraudatorū est q tutoris credi-
tor pupillo tenet. vt si eū cōsilio fraudis p-
ticipasse cōstabit vt fraudaret. de hoc in-
terdicto h. ff. de solut. l. pupilli. circa pn.
Hoc interdicto tenet q fraudē p.icipando
emit a creditore q nō sit soluēdo. meli. for-
te diceret a debitore.

Interdictū de glande legēda. vel alios fru-
ctus datur ei cuius glans vel alius fru-
ctus in fundū alienū ceciderit. vt. l. vnica.
ff. eo. ti. vt singulo tertio die legere z expor-
tare liceat. Et glādis noīe oēs fruct. p. tinēt
vt d. in fi. eiusdē. l. vnice.

Interdictū de itinere actus puato restituēs

do phibitorū ad tuendas tantum mō rō-
stias seruittutes datur z tra phibentes alio
quē vi fuitute sua. vt. ff. e. ti. l. j. §. j. z datur
p. fessoria ptra negantē seruittutē. vt. l. si for-
te. §. sciendū. ff. si ser. ven. Et etiā aduersus
eū q alium iniuste phibet sua vti seruittute.
immo etiā tūc dat p. fessoria. vt d. §. sciendū
l. pal. vñ dat mibi. qz in itinere actu vel via
p. luata vsus sum hoc anno triginta dieb.
nō vi: nō clam: nō p. cario. vt. ff. e. ti. l. j. §. h.
interdicto. z hoc si fuerit iure seruittutis. alio
sec. vt. ff. de aq. plu. ar. cen. l. j. in fi. et ideo a-
te nō debeo phiberi q minus vtar interim.
vel tātō tpe q ad usq. de seruittute p. stet. Aut
em p. tor q itinere actus puato de q agit h.
anno. et nec vi nec clam nec p. cario ab ad-
uersario vsus ē q minus ita vtar vim fiet
veto. vt. ff. eo. ti. l. j. in pn.

Interdictū de libero hoīe exhibēdo cōpetit
vnicuiq. de populo ad petendū in publico
cum hominē liberū ptra z aduersus eū q
liberū hominē inuitū captū dolo malo de-
tinet i seruittute. Et pponit hoc interdictū
tuende libertatis cauiā. viz ne hoīes libe-
ri retineant a quoquā p exhibitiōe facien-
da vt homo pducatur in publicū. Et tangē-
di z videndi oīs facultas p. beatur. Et exhibe-
re est extra secretū habere. vt. ff. eo. ti. l. ij. §. j.
ait p. tor. Hoc etiā interdictū cōpetit aduer-
sus absente. vt. l. pal. §. j. Et a q. cūq. hoc in-
terdictū pponi pōt. qz cuilibz de populo cō-
petit. et cuiuslibet interest ne hoc fiat. Res-
mo etiā phibendus est libertati fauere. vt
ea. l. §. hoc interdictū. j. et nihilominus leg-
facit accusari. vt. e. ti. l. in pn. vbi tex. inqt.
Quē liberū dolo malo reuines exhibeas. z
ff. ad. l. faul. de pla. l. nō statim. §. si. et. C. de
eden. l. si fratrem.

Interdictū de liberis exhibēdis seu deducē-
dis datur patrīb. vel parentib. ptra eos q
liberos v. nepotes in ptate eoz existentes
sine eoz volūtate detinet. vñ. l. j. ff. e. ti. ait
p. tor. Qui que ve in potestate luit iū est.
Si is ea ve apud te est. Dolo ve malo tuo
factū est q min. apud te esset ita eū eā ve ex-
bibeas. Hoc interdictū et illud de vxore de-
ducenda nō solū sunt exhibitoria sed etiā
deductoria seu deductiua. qz p ea vxor z li-
beri nō tñ exhibent: sed etiā deducunt. vt
ff. e. ti. l. ij. §. j. Et de interdicto de vxore po-
stea dicitur.

Interdictū de migrando dāt in q̄lino. vt īpe
libere cū rebz suis possit de habitatiōe mī-
grare. si tñ locatori satisfaciāt. et de pēsiōe
totius tps. vt. ff. eo. ti. l. j. §. si pensio. Et de
dāno si qd ī domo pducta dederit. Sz et
am gratuito in q̄lino dāt. colono aut nō da-
tur. vt. ff. eo. ti. l. j. §. j. sed alias ei iuxta ordi-
nē iudicis subuenit si velit nō dico migra-
re sz colonariā post tps exactū derelinq̄re.
Dicūt em̄ ibi in ter. Hoc interdictū pponit
in q̄lino q̄ soluta pēsiōe vult migrare. nam
colono nō cōpetit. cū etiā extra ordinē sub-
ueniri pōt. q̄ infrequēs est h̄ interdictū si tñ
gratuitā habet q̄s habitationem h̄ interdi-
ctū vtile ei cōpetit.

Interdictū de mortuo suferēdo habet locuz
vt q̄s nō phibeāt mortuū inferre z sepelire
vt. ff. e. ti. l. j. in quo licet ei inferre z sepelire. vt. ff. e. ti. l. j. in
pn. vt si via phibeāt vel sepulcrū edificare
vel lapides ad edificandū p fundū ducere.
vt. ff. eo. ti. l. j. §. p̄tor. atz. z. §. si iter mibi. §.
vīm habere. z. §. si. zc.

Interdictū momētaneę possessionis est q̄ a-
git de possessione retinēda sic vt ī possidetis.
vt. ff. vt. possi. l. j. §. j. z vtobi. de quibz in-
fra dicēt. vt q̄ agit de possessione adipiscen-
da. vt. ff. quoz bonoz. l. j. §. j. vt est quoz
bonoz. quoz legator. vel q̄ agit de posses-
sione recuperāda. vt vñ vt. ff. eo. ti. §. j. Et
dicunt momētaneę possessiones. q̄ licet ob-
tineat aliq̄s in possessione. tñ continuo elapso
momēto succūbere poterit in iudicio p̄p̄le-
tatis. vt. C. si de momē. posses. fuerit appel-
l. j. Et q̄ hec sint interdicta momētaneę pos-
sessionis. dic vt no. C. q̄ legit. p̄so. habēt ī iu-
dicio stādī. l. momētaneę. Et naturā illorū
p̄dictoz. psequere. vt no. in. c. pastoralis. d̄
cau. poss. z p̄p̄ie. z insti. de interdic. per to-
tum. put etiam supra dictū est in p̄ncipio.
d̄ interdictis. Hoc aut interdicto pōt qui-
libet minor. et si impubes sit etiā sine tuto-
re vt. vt. ff. vnde vi. l. j. §. si filius.

Interdictū ne qd in loco sacro fiat. Et seq̄n-
tia oīa h̄mōi dant cūlibet ex populo ad ex-
hibēdū ne fiat. d̄ quā phibitionē si qd fa-
ctū fuerit interdicto qd vi aut clā suis sum-
ptibz. vt destruere cogēt om̄e qd factū fue-
rit. aut in p̄stiniū statū reducere vt reddē-
re tenet. vt. ff. ne quid in loco pub. l. j. §. ait
p̄tor q̄ in via. Hoc aut verū est de hoc qd
īpe fecit vel fieri mādauit. alis secus esset. vt

ff. qd vi aut clam. l. alios. vbi hec interdic-
ta locū habeāt significatio noīm īp̄oz de-
notat vt pupillaris actio est qua ius pupil-
li tuet. vt. ff. d̄ pupilla. acti. l. j. Et dic vt ibi
in rubrica. z. ff. d̄ iurisdī. om̄. iudi. l. si quis
illud. Et dant etiā ad interesse. vt. ff. ne qd
in loco pub. l. j. §. j.

Interdictū ne qd fiat in loco sacro patet. Et
qd ait p̄tor. Ne qd in loco sacro fiat nō ad
hoc p̄tinet quod ornāmēti causa sit. sed de-
formati causa vt incōmodi est. vt. l. j. §. qd
ait p̄tor. ff. eo. ti. vbi etiā. l. j. dicit. in muris
idēq̄ portis z alijs sacris locis aliqd face-
re ex q̄ damnu aut incōmodū irogeat non
permittitur.

Interdictū ne qd fiat in loco religioso patz
similiter.

Interdictū ne qd fiat in loco publico vel iti-
nere. Hoc interdictū phibitorū ē. Et tam
publicis vtilitatibz q̄ p̄uatorz p hoc pro-
spiciūt. Loca em̄ publica vtiq̄ p̄uatorz vti-
bus deseruiunt iure scripto ciuitatis. vt. l. j.
§. j. ff. eo. ti. vbi sequit publicū locū Labeo
diffinit. vt ad areas. ad insulas. ad agros.
vias publicas. itineraq̄ publica.

Hoc aut interdictū ad ea loca q̄ sunt in fisci
patrimonio nō p̄tinet. In his em̄ neq̄ fa-
cere quicq̄ nec phibere p̄uat p̄t. Res em̄
fisciales quasi p̄rie z p̄uate p̄ncipis sunt.
Si q̄s ergo in his aliqd faciat nequa q̄s
interdictū locū habet. sed in hac cōtrouer-
sia p̄fecti eorū iudices sunt. q̄ hoc interdi-
ctū ad ea loca p̄tinet. que publico vsui des-
tinata sunt. vt. l. j. p̄alle. §. ij. z. l. ij. De h̄ vis
de ibidē plura ea. l. z eo. ti.

Interdictū ne qd fiat in mari vt flumine pu-
blico ripaue eius quo peius nauigare aut
in via publica quo peius eatur. hoc inter-
dictū dāt p̄petuo oībus z in omnes habet
cōdemnationē in id qd actoris intererat vt
l. j. in fi. ff. de via publi. et itinere pub. res-
ciendo. Et si quid in ea factū esse dicat vbi
lex secunda ponit q̄ viam publicā populū
nō v̄tēdo amittere nō potest. z. l. fi. d̄. Qui
viā publicā exarauerit ad munitiōē eius
solus cōpellit. Itē flumē a rīuo in magni-
tudine est discernendū aut existimatiōe cir-
cūcolentiū. Itē fluminū quedā sūt pennīa.
quedā torrētia. pennīa sunt q̄ semp fluunt.
torrēs est qd ex hyeme fluit. z si aliqū ī esta-
te. Etiam est flumen publicum. z flumē p̄ri-

uatū. et ripa q̄ oīa describunt in tex. et glo. i
l. j. ff. de flumi. et ne aliquid in flumine ripa
ne ei fiat quo pei? nauigare. Et
Interdictū ne qd fiat i flumīe publico vt ali
ter fluat q̄ pōi estate fluit. i. vt aqua fiat
altior. dep̄ssior. rapidior. cū incōmodo euel
lentū. vt. ff. ne qd in flumi. publi. l. j. in p̄n.
S. nō aut omne.
Interdictū de noui op̄is nūciatōe dat ei q̄
phibet edificare postq̄ satis dederit. vt. ff.
eo. ti. l. p̄tor ait. S. hoc aut interdictū. Nā h̄
interdictū cōpetit si in solo suo edificat. ali
ter locū habet remissio. vt. ff. e. ti. l. nō solū
S. sciendū. et tūc nō p̄t vltra edificare nisi cō
stet eū habere ius edificandi. vt in. S. palle.
Hoc interdictū etiā dat in eū q̄ nō satis de
dit vt edificet. vt. ff. eo. ti. l. de pupil. S. si plu
rium. et. S. mem̄nissē. Et tenetur denūciare
etiā si ius edificandi habet. vt ea. l. S. j. et. S.
si is cui. Et si post edificauit totū suis sum
ptibz tenet demoliri. vt. ff. e. ti. l. stipulatio.
S. siue aut. Et interdictū d̄ no. ope. nūci. im
perator noiat edictū. l. j. ff. eo. ti. vbi dicit. h̄
edictū remediūq̄ op̄is noui nūciatōis ad
uersus futura opa inductū est nō aduersus
p̄terita. h̄ est aduersus ea q̄ nōdū sūt facta.
Nā si qd op̄is factū fuerit qd fieri nō debu
it cessat edictū. de no. ope. nūci. et erit trāseū
dū ad interdictū qd vi aut clam factū erat
vt restituat. Et hec nūciatio nō habz neces
sariā additiōē p̄toris. pōt em̄ q̄s nūciare
nouū op̄? et si p̄torē nō adierit. Itē pōt fieri
p̄prio et alieno noīe et oībz dīebz. etiā aduer
sus absentes inuitos et ignorātes. et hec cla
re ponit tex. l. j. post p̄in. ff. eo. ti. vbi subdi
tur. Op̄ nouū facere videt. p̄t qd locū ha
bet nūciatio. Qui aut edificando de nouo.
aut detrahēdo aliquid p̄stinā faciē op̄er
mutat. et hoc interdictū nō oīa opa comple
ctit. sed ea sola q̄ solo p̄iuncta sunt q̄z edifi
catio vel demolitio videt opus nouū con
tinere. ergo nō p̄tinet ad hoc edictū St q̄s
in fundo alteri meteret. vel arborē succide
ret. vel vineā putaret. licet opus faceret. q̄a
solū ad ea opa q̄ in solo sūt p̄tinet. Nec lo
cū habet si q̄s vetus edificatū fulciat qz non
opus nouū facit sed veteri sustinēdo reme
diū adhibet. vt. l. j. palle. S. op̄ nouū. cū se
quētibz. Subdit. Nūc videamus quibz ex
causis fiat hec nūciatio. et q̄ p̄sone nūciat et
quibz nūciat. et sic quibz locis nūciatio fi

at. et q̄s sit effect? nūciatōis. q̄ p ordinem
vide ibidē in dicta. l. j.
Interdictū de loco publico fruendo est pu
blice vtilitatis causa ppositū. qz tūc vecti
galia publica q̄ phibet q̄s vīm facere et so
cloue ei? q̄ p̄duxit locū publicū fruendū ab
eo q̄ locadū ius habuit. q̄ mīn? loco publi
co sibi frui liceat ex. l. locatōis vel p̄ductio
nis. vt hec habent in. l. j. S. j. et in p̄n. ff. de
lo. pu. fru.
Interdictū de p̄cario qd restitutoriū est. vt
ff. eo. ti. l. j. S. j. dat ei q̄ p̄cario rogauit et p̄
cario habet. immo etiā si nō rogauit dū tū
possidet. vt. ff. eo. ti. l. in rebz. S. j. et p̄ totā. l. p̄
cartū videt rogare et h̄ic si rogauit p se et h̄
p suo. vel si rogauit pcurator su? negotioz
gestor et tpe ratū habet. vt. ff. eo. ti. l. certe. S.
j. dū tū accipiat in psonā suā p̄tractū aliter
nō. vt. ff. d̄ acq. pos. l. possessio. S. si. Dat eti
am et eū q̄ dolo fecit. vt. ff. de acq. pos. l. si in
infinitū. S. j. et illud est regulare qd dolo de
sinēs possidere p possessore habeat. vt. ff.
de peti. heredi. l. etiā. S. itē si q̄s dolo. et. ff. d̄
re. v̄l. l. q̄ restituere. et sic p possessore h̄ic. de
re. iur. in rubr. l. vj. si nō sit. p̄m? puberta
ti. qz tūc sicut q̄libet maior tenet de dolo et
lata culpa. vt. ff. cōmoda. l. iij. in p̄n. alias
secus. vt. ff. de re. v̄l. q̄ infans. et in pupil
lū q̄ rogauit p̄cariū sine tutoris auctoritate
Et qd sit p̄carius Req̄re loco suo. imo dic
vt legi. ff. de p̄eca. l. j. vbi stricte accipitur
fm Accur. et. C. de p̄scrip. xxx. an. l. j. vbi
large capit.
Interdictū qd vi aut clam dat aduersus eū
q̄ in loco alteri? aliqd opus p̄struxit v̄l de
struxit. dū tū sit factū in solo. ff. eo. ti. l. j. S. h̄
interdictū. Et etiā si v̄l. i. p̄ violētā. aut clā
id est occulte sine notificatiōe alteri facta fe
cit cū timeret ne si sciret sibi phiberet. vt. ff.
eo. ti. l. j. Cōpellit aut p hoc interdictū q̄ de
struxit suis sumptibz reponere in p̄stinū
statum. vel quod construxit deponere. idēz
si alteri mandassem opus fieri. qz ego tene
or ad opus destruendū et ad imp̄sas. ff. e.
ti. l. aut qui aliter. S. hec verba. Si tū alius
fecit et ego possideo. tunc teneor ad p̄stien
tiam p̄standā. vt opus tollat. ff. eo. l. si. S.
alius. in p̄inci. Et est hoc interdictū resti
tutorium per qd occursum est calliditati eo
rum qui v̄l aut clam quedā molunt et de
struunt. Iubent em̄ restituere ea et parū re

fert vtrū ius facendi habuerit aut nō. Si
ne em ius habuerit sine nō. tū tenet iuterdi
cto hoc, qui vī aut clam fecit. Tueri em ius
sui debuit nō iniuriā cōmittere. vt. l. j. §. j.
ff. qd vī aut clam. et sequēt. §. hoc iuterdi
ctum ad ea sola opa p̄tinet quecūq; in solo
vī aut clam fiūt z infra vī factū. Quint^o mu
tius sc̄psit. Si §. quez quis phibet fecerit.
Et placet hec diffinitio Vulpiano pedio.
et Pomponio vt ibidē dī. S; Aresto. ait
Eū vīm facere qui sciens se phibitū p vīm
molit^o ē ne phiberi possit. Et idē sentit La
beo ibidē. sed. l. iij. §. si. eo. ti. clā facere. Las
sian^o scribit Eū q celauit aduersario. nec ei
denūciauit si mō tūmuit ei^o trouerit. aut
debuit timere. Idē Aresto. putat. eū quo
q; clam facere q celādi animū h; ei quēphi
bitur. non se intellexit. z id extimare debet
se phibitūz iri.

Interdictū quoz bonoz a p̄tore innētū est.
et dat filio emācpato aduersus heredē vel
possessōz. vel § illū qui p herede vī posses
sore possidet ad vniuersā bona adipiscēda
nō ad singlas res. Et cū sit qddā directum
z quoddā vtile. Directū dat ei qui est bo
noz possessor. Vtile dat ei q succedit iure
ciuili ex testamēto vel ab intestato. Et est h
interdictū restitutoriū z adipiscēde posses
sionis. ff. quoz bonoz. l. j. §. h interdictum
Sūt g interdictoz quedā recuperāde pos
sessionis. quedā retinēde. z qdā adipiscēde.
vt supra in principio pmissum est. z hic de
scribunt.

Interdictū qz legatorz cōpetit heredi ad re
petendū legata q sine volūtate ei^o legatari^o
occupauit. repetit itaq; heres vt oducāt fal
ciā. alioqn si repeteret statim repetitur^o ex
ceptiōe doli poterit remoueri. Et h interdi
ctū vulgo sic appellat. Et est etiā adipiscen
de possessiōis. l. j. in pñ. ff. quo. lega. z q nō
restituit id qd interest debet p̄denari. vt. l.
fi. §. et h interdicto. ff. eo. ti.

Interdictū de riuīs est vtilissimū. qz riuos.
spec^o. z septa reficere z purgare p̄tor aq̄ du
cēde cā p̄mittit. dū tñ nō aliter aquā ducat
q; p̄tore estate fluxit. vt. l. j. in pñ. ff. de riuīs.
Et sequit in. §. ij. Riu^o est loc^o p longitudi
nē dep̄ssus q aqua decurrat. cui nomen est
grecū. Specus autē est loc^o i q desp̄ctū. in
de spelunce sūt dicte. Et dicit ibi glo. Spe
cus est loc^o altus a terra edificatus ex quo

ducit aqua. ff. eo. ti. l. seruus aut. Sed qñ
q; ponit p fossa qua recipit z colligit aq̄.
Et in auctorib; ponit p loco vmbroso z te
nebroso fm Azo. sed fm Hugui. dī specus
esse fouea habens vndiq; locū eminentio
rē vnde possit p̄sp̄ci aqua in fūdo collecta.
vt. ff. de aqua plu. arcen. l. sup̄ iter alienum.
Et capit p subterraneo meatu. l. seruus. in
prin. et. §. j. eo. ti. Septa p̄o q ad incile op
ponunt aque deriuāde cōpellēde lignea vī
lapidea siue de alia qualibet materia. vt. ff.
de riuīs. l. j. §. ait p̄tor. Et subdit tex. incile
est locus ex̄p̄ssus ad lat^o fluminis ex eo dī
ctus q incidat.

Interdictū de sup̄ficiebo. qd etiā actio nūci
patur pponit duplex exemplū interdicti vti
possidetis. Tueri itaq; p̄tor eū qui sup̄ficiē
petit z defendit veluti vti possidetis inter
dicto. Et oīa q in vti possidetis interdicto
seruant. hic q; seruabunt. vt. l. j. §. pponit.
ff. de sup̄ficie. vbi etiā in. l. ij. dī. sup̄ficiari
as edes appellam^o q in cōducto solo posite
sunt. qñ p̄p̄ietas z ciuili z naturali iure ei^o
est cuius z solū.

Interdictū saluianū cōpetit dño fundi ad
uersus colonū i sua domo habitātē z ei^o he
redes de reb; coloni tacite pignoratīs pro
mercedib; q; colon^o in fundū intulit. vt. l. j.
ff. eo. ti. vbi tex. in q̄t. Si colon^o ancillaz in
fundū pignoris noīe induxerit z eā vendi
derit q ap̄d emptorē ex ea natū est ei^o appre
hendēdi grā vtile interdictū reddi oportet.
nā vtile dat ei § extraneū possessorē p ad
piscēda possessiōe q tacite locatori sunt ob
ligata. Differunt autē interdictū saluianū
et actio seruiana. qz intentās actionē seruia
nā ad rē sibi obligatā restituendā debz p
bare hmōi rem in bonis coloni fuisse eo tē
pore q res fuit illata. Sed h nō est necessa
riū in interdicto saluiano. amo sufficit pba
re talē rē fuisse illatā. ita dicit glo. in. §. item
seruiana. insti. de acti. q i seruiana oportet
q creditor p̄bet de reb; fuisse dñi tpe obli
gatōis. sed in saluiano sufficit q p̄bet cum
possedisse. nā oīa ibi imposita ab ip̄o colo
no tacite sūt dño fundi obligata.

Interdictū de sepulcro edificādo locū habz
vt quis nō phibeat edificare sepulcrū quo
licz mortuū inferre. z. ff. de sepul. edic. z mor.
infe. p totum.

Interdictū de tabulis exhibendis dat oībo

quislibet aliqd est ascriptū in tabulis. v. l. pure vel in die. vel sub pditione. siue sint heredes siue legatarij. siue commissarij. Et pertinet h interdictū nō tñ ad testamētū tabulas. ve rietia ad oia q ad causam testamētū ptiñt. scz codicillos. vt. l. j. §. hoc interdictū. ff. de tabu. et bī.

Interdictū de rīpa muniēda merito positū fuit. nā rīpas fluminū publicorū reficere et munire vtilissimū est. ne ob id omissum nauigatio deterior fiat. vt. l. i. vnica. §. j. d rīp. muniē. et seq. in. §. ij. Et h interdictū expō sum est vt dāni infecti in ānos decē viri bo nī arbitrat vel caueat vel satisfat. dabit au tē satis vicinis. Et in fi. dicit tex. Illud no tandū est q rīpe. lac. fosse. stagni muniēdi. nihil pīor caueret. Sed idē erit obseruādū qd in rīpa fluminis muniēda.

Interdictū vt i flumīe publico nauigare liceat est q. pspiciat ne qd i flumīe publico nauigare. nauim ratē re agere v. l. in rīpa one rare. phibeat. Sz vt p lacū. fossam. stagnū publicū nauigare liceat. vt. l. vnica. §. j. in pn. ff. eo. ti. vbi subdit Vulpian. Lac. est qui ppetuā hz aquā. Stagnū est qd tpale ptiñet aquā ibidē stagnātē. q dē aq plerū q hyeme colligit. Fossa est receptaculū aq manufactū. Pnt aut hec esse publica et nō publica plane. qui lacū vel stagnū cōducit si piscari phibeat vtile interdictū cōpetere. Sabin. pntit et labeo. ergo si a municipi bus pductū hz. equissimū erit ob vectiga lis fauorē eū tueri. vt. l. vnica. palle. ff. vt in flu. pub. nauilice.

Interdictū vñd vī locū hz cū qd possessio nē soli p vim amisit. et dat directē d delecto rem illi qui vī de possessione alicui rei imo bilis delect. est sine omni causa vt restituat possessio de q delectus est et oia ablata. imo mo dato q ibidē essent aliq que penes vio lentū fuerit mortua. v. l. aliq res q casu forz tuito pterit. nō ppter h liberabit. sed i totūz pdenabit ad eaz estimationē. qz nec mor talis. nec fortuitus casus liberat delectore. Dicit em. l. j. C. vñ vī. Recte possidēti ad d fendendā possessionē quā sine vicio supple mario tenebat inculpate tutele moderatio ne illatā vim ppullare licet. et ibi nota. et ff. de vī et viar. l. j. §. vim vī. Quid sit vim vī re pellere. eo. ti. l. ij. §. armis deiectū. Dicit q arma sūt oia tela. fustes. lapides. gladij. ba

ste. framee. et rumphee. Et est h interdictus annale. qz post annū nō tenet nisi qstū pue nit ad eū. Et pstitutione aut grau. tenet q mibi fecisse detegit vbi dolus phibeat pen niter et ignorātia excusat.

Interdictū de vī et vī armata cū inēdicto vñ vī dat et pponit ei q delectus est. Fuit enim equissimū vī delecto subueniri. q ad recu perandū possessionē h interdictū inuentū est. Ne quid em p vim amittat in legibz p spiciat publicorū et pīnatorū. necnō pstitutū onibz pncipū. vt. l. j. ff. eo. ti. §. h interdictū. et. §. se. vbi dicit. Hoc interdictū non ad oem vim ptiñet. v. l. ad eos tñ q vī de possessio nibz deiciunt. et ad solaz atrocē vim. et ad eos qui de solo deiciunt. vel de re solo cobe renti vel de edificio. etiā si a supficiaria in sula quis delect. fuerit apparet h interdictū locū habere. Sed ad res mobiles nō pti net. vbi furti v. l. vī bo. rap. actio cōpetit. Le tera vīde in. l. palle.

Interdictū vti possidet locū habz in rebz mobilibz. scz si de fundi vī edūz possessione pcedit. insti. eo. ti. §. sed interdictū. Nā ibi dem in. §. retinēde. dicit. Et qz lōge cōmodi est poti. possidere qz petere. ideo plerūqz et fere semp ingens existit ptenitio de ipa pos sessione. Habet etiā locū i incorpali bz vt in quasi possessione. et dat possidenti ciuilitet et naturaliter. Vel etiā qsi possidenti grā reti nende possessionis. et pponitur quonies in ter ligatores contentio est vtrūz possideat. quia alteruter magis se possidere affirmat. Est autē hoc nomen vti possidet. ppte ad imobilia accommodatū. quia solū illa dicun tur. ppte possideri. eo q eis quis pedibz in sistat. inde em appellata est possessio. vt. l. j. ff. de acqui. pos.

Interdictū vtrobi. idē est cum interdicto vti possidetis. nisi q in hoc differūt. qz illō lo cū habet cū qstio est de retinēda possessio ne rerum mobilū. vt. ff. vtrobi. l. vnica. §. h interdictū. Sed vti possidetis locū habet cū questio est de retinēda possessione rerū imobilū. vt supra dictū est. Et componit fm Azo. et Accur. in glo. j. l. palle. ex vtrū et vbi. et ponit vbi p apud. et vtrū p quē. qsi dicat pīor. apud quē ē res mobil. nec vī nec clam nec pcarto ab aduersario tpe lit. mo te ei vim fieri veto. quo minus euz induca tis. Rite enim hoc nomē vtrobi est ad me

billia interdictū vel attributū. Nā mobilia
prie dicunt apud vel penes nos esse. Uñ
Accur. in glo. vbi sup. qrit. qre diuersa no-
mina dant his interdictis. Et rñdet. qz im-
mobilia prie dicunt possideri. Nā posses-
sio dicitur quasi pedū positio. q merito dat eis
vñ possidetis. qd ad mobilia aptari nō po-
test. nisi hodie qñ abusuue mobilia dicunt
possideri. Vel fm alios dicitur interdictū vtro-
bi ppter verba solēnia olim i h a iudicio vl'
edicto reddita. s. vtrobi. l. vtrum ibi vel ibi
fuerit possessio vel alibi. Et plures solenni-
tates circa h q hodie non sunt in vsu fuere.
Et h interdicto ptoz lubet iuduci eū i pos-
sessione q ex duobz potior fuerit z p maiore
pte anni possederit fm Accur. in glo. j. l. p.
alle. ff. eo. ti.

Interdictū de vxore ducēda marito dat ma-
rito aduersus eū q dolo eā obtinet sine vo-
luntate mariti. licet ipa volente. ff. eo. ti. l. j.
Alia interdicta patent et exponuntur suis
verbis inclusis.

Interdictū et cessatio quō differāt. ptz. qz p
interdicta phibet administratio sacramen-
torum. paucis exceptis. qd tñ nō fit p cessa-
tione. in qua solū cessat a diuinorum solen-
nitate.

Interpretatio est multiplex. vt. c. j. de postula.
pla. no. Et quō interpretatio fieri debet i ob-
scuris. habet de sponsa. ex litter. j. et. ff. de
pac. l. veteribz. Et vide glo. bonā in regula
stra eū. de reg. i. l. vj. Que declarat si ob-
scuritas apponit in vltimis voluntatibz i cō-
uētiōibz factis in iudicio. in pñssiōibz i tra-
ctatibz. pactis vel sentētijs subdistinguen-
do singula. Itē interpretatio iuris progat ra-
tiōe fauoris. vt si cui indultū sit retinere be-
neficia vacātia in sua eccl'ia. z fruct' eoz p-
cipe. extēdit nomē bñficij p interpretatione
ad pbēdas z bñficia maiora. c. tua nob. de
ver. sig. Siliiter si qs legat vna interpreta-
mur z vasa vñaria legata. ff. d. vñ. l. i. z ole.
lega. l. si cui. s. si vñū. ff. d. pe. l. e. l. j. s. vñ. l. i.
qui penu. z. l. nāqz z quibz legatis vñaria
debenē. ff. pen. leg. l. qui pactum. s. si. Item
ratiōe generalitatis cū quis obligat bona
sua. futura bona intelligitur obligare. C. q
res pig. obli. pos. l. vlti. Itē aliquñ arat iuris
interpretatio. vt in pcuratiōe exigēda ne sub
iecti grauentur. vt in. c. quāto. de cens. Itē
vt exactionis et auaricie nota viter. de cess.

ex pte. Itē odij rōne. vt cū decime lasco cō-
cedunt in feudū. c. cū in aplica de his q fia
pla. sine pñ. capitu.

Interlocutoria sententia Require infra sen-
tentia. Sed vtrum sententia interlocutoria
trāseat in re iudicatā. vide. c. cū cessante. de
appel. Et sufficit eā esse scriptā in actis licz
nō ferat in scriptis. vt est glo. in vbo inter-
locutiōes. c. quoniā contra. de pba. Et bre-
uiter est omne verbū iudicis faciēs ad cau-
sam zc. vt no. in. c. cū olim. d. testi. z in autē.
de litigio. s. ad excludēdas. coll. vñ. z. l. j. ff.
de re iudi.

Intestat' dicitur q oīno nō fecit testamentū. vl' si
fecit nō rite. z postea rupit ex certis causis. vel
si ex isto testamto nemo sit heres. inlti. d. he-
re. q ab intesta. defe. in pñ.

Intronisatio est alie' i suā dignitatē vl' suuz
thronū introductio vel inuestitura.

Inuestitura est alie' i suū ius introductio
Et est prie possessio. sed abusuue dicit inue-
stitura qñ dñs hastā vel aliqd corporeum
prebet vasallo. dicēs se p hoc facere inuesti-
turā. vt in li. seu. in titu. qd sit inuestitu. oliz
autē dicebat de pñssiōe qua impator p vñ-
bem romanam inuestiuit archiepiscopos
z epos per anulum z baculū. Require sup
instituire.

In incertas regiōes fundū diuidi. est i ptes
indeterminatas diuidi.

Inuolare. l. furari a vola dictū. qd manū si-
gnificat. Uñd. In modio rendi vñ ē vola
plene sciēdi. id est. in modio opinionis vñ
est plena man' sciētie.

Inualescere. l. valde valere. z crescere z abū-
dare.

Inuentariū dicit libellus quidā in quo om-
nia bona hereditaria que apud aliquē in-
ueniuntur cōscribunt. et omnia in illo libel-
lo continent vt sciat quantū eo tēpore vel
die quo scribebat in bonis suis cōtinebat.
Et tutū est heredi qd faciat. quia si fecerit
vltra vires hereditatis nō potest onerari. si
nō fecerit omnibz legatarijs legata restitue-
re oportet. z coget. etiā si excedat vires z fa-
cultates hereditatis. Etiā pōt fieri in alijs
factis nedū in rebz hereditarijs. Est etiā in-
uentariū quoddā gen' instrumentoz. Et li-
cet per testes possit pbari pcurariū ei' qd in
instrumento publico pñnetur. scz. quando
testes improbātes ipm in binario numero

excedūt nūq̃ testū cū tabellone subscripto
rū, tabellōe p̃ duobz cōputato. Debēt em̃
in tot excedere quot p̃ se facerēt plenā p̃ba-
tionē, s̃ in duobz, cū Johānes, de fi. i. l. i. r. u.
tū inuētariū nō improbat p̃ testes p̃pter ni-
mā eius solēnitatē. Car. tute. l. vlti. z Bos.
de p̃ba. §. sed querit. cū se. no. in. l. fi. C. ynd
l. giti. De herede qui nō facit inuentarium.
Breuiter nota q̃ inuentarium est scriptura
quā heres inchoare d̃z infra tres dies post
mortē testatoris. vel postq̃ scit se institutū
heredē. z ibi scribere om̃es res defuncti sub
testibz. eāq̃ p̃ficere infra quadraginta dies
vel infra annū si res sint remote. z tūc nō te-
nebit̃ creditoribz vltra illud qd̃ inuētū fuit
rū in hereditate. Si aut̃ nō fecerit inuētari-
um tenet̃ insolidū.

De I D

Iota neutri generis. ry. di. c. vlti. vbi sc̃pta
beati Augusti. z aliorz sc̃toz patrū iubent̃
teneri vsq̃ ad vñū iota.

De I P

Ipsa. de hoc relatiuo vide Jo. an. in q̃stioe
posita sup̃ regula p̃tra cū zc. in sc̃do arti. de
re. iur. l. i. r. j.

De I R

Irregularitas est nota siue impedimentum
canonicū ex facto siue de facto. pueniens q̃
quis ad ecclesiasticos ordines p̃moueri et
iā p̃motus in eis ministrare phibet. z de q̃
dari siue deponi q̃nq̃ meret̃. Al̃ sic. Est in-
abilitas qdā canonica p̃ quā quis efficitur
inabilis ad ordines suscipiendū. Et d̃z ab in-
id est nō. mutado. n. in. r. z regula. qz nō po-
test exigere reglas ab apostolis z alijs sum-
mis pontificibz.

Irogare. i. inferre. vñ d̃z. crimē vel damnum
irogat infamīā vñ mortē. i. infert. C. ex qui.
can. infra. iro. in rubrica.

Ironia est cū q̃s miora d̃ se dīc̃ q̃ sint. Et iā
est cū qd̃ p̃ derisionē. i. p̃ iurū d̃z. z sic est fig-
gura. de qua z multis alijs vide glo. bonaz.
c. forus de ver. sig.

Irepe. i. latēter inualefcere.

Irenarche dīcūt q̃ discipline publice z cor-
rigēdis moribz p̃ficiunt. vt milites q̃ vadūt
p̃quirere latrones. Et dīcunt q̃si arcētes.
Nā vel qz ire sumēde incubitores publice

z pacē. z q̃ etiā gerūt monarchiā fin q̃ accē-
pit. C. de irenarch. l. i. r.

De I Z

Itaq̃ no. Jo. calde. in cōmento. decre. post
cessionē. de p̃ba.

Iter est ius eūdi vel ambuladi hoīs siue ho-
mo eat solus. siue vehat̃ sella vel scita vñ in
equo vel in quouis animalī. Secorūm p̃o
nō pōt iumentū secū agere vñ vehiculū du-
cere q̃ iter tū habet. Qñq̃ tū iter d̃z vulga-
riter ipsum solum p̃ quod ē er vel tramites
vel calles trāseunt. ita q̃ q̃ actū habz. habz
et iter. id est cōmoditatē itineris z nō econ-
uerso. vide infra de via. vt institū. de scrui.
in prin.

Iterato quid importat. nota Archi. r. j. q. iij.
c. non vero.

Iteriū. nota Bern. in. c. sua nobis. de appel.
in glo.

Ite hec dictio ex sua significatiōe significat
adiectiōē. p̃iunctiōē seu p̃iunctiōē. de q̃
Bar. ff. de pub. z vec. l. j. in pn. Est etiā re-
petitiua seu repetitiōis significatiua. repe-
tit aut̃ illa qz repetitiōē significare p̃clū-
dit qd̃libet mediū p̃babile. verbi gr̃a. testa-
tor dīcit. Legō ticio fundū selanū sub p̃dī-
tōe. Ite fundū selanū heres me⁹ damnas
esto. intelligit̃ sub eadē p̃dītiōe. vt. l. in repe-
tendis. ff. de leg. iij. z sumit̃ significatum ex
dictiōe itē z ex orōe sequēte q̃ est declarati-
ua p̃cedētis. Et idē dīc̃ in die vel in alia q̃li-
tate posita in orōe p̃cedētī. qz repetit̃ z in se-
quētī. Ite ibi testator dīcit. legō ticio fun-
dū selanū sub p̃dītiōe. de post̃ ex intervallo
dīcit. Ite fundū selanū ticio legō. B̃ casu le-
gatū valet. z vide p̃mū reuocatū. nec vide-
tur repetitio p̃dītiōis. vt. l. nō ad ea. Ibi cū
dīcit si p̃r p̃ sub p̃dītiōe. ff. de p̃dī. z demon-
qz hec disputatio debet addere z opari. qd̃
nō fieret si cōditio repeteret̃. idē testator vi-
det̃ a p̃dītiōe recessisse z pure legare voluit̃
se. Ite ibi. testator pluribz legatis factis fl-
lū herede instituit̃ z adiecit. q̃ si ip̃e filius p̃ab-
qz liberts decesserit. relinq̃ ticio centū. Ite
reliq̃ ticio domū. Ite relinq̃ semp̃onio fū-
dū. p̃dicta p̃dītiō si decesserit intelligit̃ re-
petita in duobz sequentibz legatis. z sic ob-
tinet in tribz p̃dictis legatis. qz sumit̃ signifi-
ficatū ex legat̃ pure p̃r factis z ex signifi-
cato p̃dītiōis. Nā ex p̃dītiōe significat̃ q̃

testator nō vult pl^o gravare filiū si nupserit
sed vult gūare in sequētibz sub illa p^oditōe
si decesserit, facit. l. si ita scriptū. ff. de libet. z
posthu.

Itinerarche dicunt^r itineris custodes. a ver^o
bo eo is. z archos grece. l. pnceps latine. s
nomē trahētes. qz ad pūnciaz tutelā p sin
gula loca pacis z quietis faciūt stare custo
diā. l. j. C. de custo. re.

De I W

Judei dicūt q moysatcā legē ad sraz imitan
tes tenēt circūcidēdo. z alia legalia faciēdo
Et dicunt a noīe dignioris tribu. scz iude. q
inter alias tribu bellicosior erat. Et i bellis
primā acle z regni vl regis privilegiū obtine
bat. cū quibz xpiani nō obēt māducare nec
bibere. nec balneari aut medicinā eoz pcti
pere. xxviii. q. j. null^o. z. c. se. z dīc Bar. brix.
cū eis loqmur. Rō. qz maior familiaritas
est in cibus qz in colloquio. z facili^o qz de
cipit inter epulas. xxii. q. iiii. vnusqzsqz. Dāt
em nobis eandē retributionē quā dat mus
in pera. serps in gremio. ignis in sinu. c. et
si iude^o. de iude. z sara. Itē iude^o nō potest
esse doctor neqz tabellio. l. fi. C. de iude. l. ge
neraliter. s. eos q iudatcā. ff. de decurio. l. iij
dis. nulla. S3 qd de eo qui facit^r xpian^o.
videt admittend^o. qz cessante cā zē. Iudo.
de ro. in singularibz suis dicit^r p^otrariū. Flā
tex. est fm vez intellectū glo. in. c. pstituit.
xvii. q. iiii. licet sint neophiti. l. nouiter facti
xpiani phibent ab officiis ecclesiasticis. s
z a tpalibz. sed nō sequit^r. qz alia est rō i vno
qz in alio. S3 diceret. qre iudel puniūt cū
xps oīno passur^o erat. So. in. c. relegētes
xxii. q. v. qz nō fecerūt ad finē boni sed cau
sa vindicte z inuidie.

Judei dīcūt qsi ius dīcēs p^olo sine qd i iure dī
sceperet. Iure aut disceptare est iuste iudica
re. Nō est ergo iudex. s. bon^o. si nō est in eo
iusticia. vt i. c. for^o. s. in omni quoz nego
cio. de ver. sig. Et iudex est q ex iurisdicōe
ppria aut sibi delegata z cōmissa ius habet
sup causas litigioz vel litigatoz cognoscē
di. z q ex ppria iurisdicōe illud bz dī iudex
ordinari^o. sed q ex delegata dī delegat^o ex
traordinari^o.

Judei ordinari^o est ille q bz ptatem iudican
di a se iure suo hoc p^o q ē talis. vt eps. bar
lū^o. p^oes pūncie. et p^osimiles.

Judei delegat^o est ille q bz ptatez de cā aliq
cognoscēdi ab aliq sibi cōmissam. q etiā dī
iudex extraordinari^o.

Judei cōpetēs dī q cāe iurisdicōne bz cur
exercitio dato qd p exceptionē possit elidi.
sine exceptō ptingat psonā. vt qz suspect^o. si
ue iurisdicōne. vt qz rescriptū surrepticiū.
vt est glo. in cle. cū lite. vt lite penden.

Judei icōpetēs ē i quē licz p^osenferim^o. vl qz
ipenllaz iurisdicōez habebat. vl qz interue
nit error i adducendo vl aduendo ipsum.
vl qz vi cōpulsus sum in eū p^osentire.

Judei cōpromissari^o. Req. s. arbiter.

Judices pedanei dicūt illi qz officiū est de
minut^o caus^o z infimis cogkere. z iurissibz
vl villis. licz sint ordinarij. Et dicūt a pede
qui ē extrema ps corpis. Maiores p^o cau
sas debēt z tenent maioribz referre cū ipi p
se nō pnt terminare. C. de peda. iudi. l. ij.

Judices cartularij erāt olim q ab impatore
p^ouilegiati erāt. vt qz vellēt corā eis litigare
possent. s3 ipi nō poterāt cogere aliqū ad
litigandū corā eis. Et dicunt etiā hodie iu
dices ordinarij creati a comite palatino q
nō habēt admīstrationē nisi habitu. vt no.
in. l. j. ff. de iudi. z. l. fi. C. vbi z apud qz res
sti. agen. sit.

Judices domesticū. Req. sup. domesticū. et
assessores.

Judice delegare est vice sua aliū de causa co
gniturū pstituire. Et nota q iudex debet ef
se bonus z grauis. ideo qz sicut mulier im
pugnata est grauis z tarda in eūdo. sic iudex
tardo passu ire debet morigerate z nō cur
rere vt ribaldus. Et iā iudex debz esse bon^o
ideo qz debet iudicare gratis. Nō em licet
vēdere iustū iudiciū. etiā seculare. Pōt tñ si
indiget expensas moderatas petere z recte
pere. de vl. et ho. cle. cum ab oi. et. xliij. q. v.
nō sane. Nō ideo debet iudex vēdere iustū
iudiciū. z testes verū testimoniū qz vendit
aduocatus iustū patrocinū. z iurisperit^o ve
rum p^osiliū. Et subdit ratio ibi. Illi em tñ
vtrāqz ptem ad examē adhibent. isti ex vna
pte p^osistunt. Nemo tñ de suis cogit facere
beneficiū. xj. q. iij. nō liceat. z. x. q. ij. p^ocarie.
Et sic iudex pōt opas locare. z in dādīs cō
silijs q sine labore plegendō liberos allega
tōes qrendo fieri nō possunt aliqūda recte
pere potest vt modica pētia que inter lucra
nō computantur vt. l. solet. s. ultimo. ff. de

offi. pco. Nec debet illa exenia in anno cen-
tum aureos excedere. l. ea. i. ff. ad leg. iul.
repetun. et hoc maxime de iudice delegato.
Sed iudex ordinari? non potest petere expensas
cum sint ei certi redditus? pstituti. xxiij. q. j. mili-
tare. Et iudex in causis decidendis debet sequi
communem opinionem. non singularem allicui? do-
ctoris. l. q. solidum. s. etiam. ff. de leg. ij. ubi si se
quiritur communem opinionem etiam si male iudica-
uerit excusabitur in iudicatu. insti. de obli. q.
et q. si delictum in p. Etiam iuris perit? ex verbis
senatus rusticorum argumetatur. l. si chorus. s. j. ff.
de leg. j.

Judicium. hec dictio multiplex significat. Pri-
mo modo idem est quod casus fortuitus. ut dicitur. h. de
meo iudicio venit. Secundo est discretio. ut di-
cedo. i. puer. non est iudicium. facti insti. q. non
est pmi. face. testam. s. pterea. Tertio est actio.
ut cum dicitur. iudicium familie hereticum. ff. de iur.
di. l. in familie. Quarto est ultia voluntas
testatoris. Quinto est iudicium vel sententia
iudicis. l. j. ff. de re iudi. Sexto ponit? per
aminationem vel deliberationem. Septimo pro
auctoritate. l. ij. di. c. ij. Octavo quicquid per
na. l. dicit. et purgabit. Nonno capit? per instan-
tia vel ordinationem cause discutiente in iure co-
ra iudice. sic sumit? i. t. d. iudi. et in l. pperandum
s. j. C. de iudi. et ff. eo. ti. l. pponere. et i. hac
significatione diffinit? sic. Iudicium est actio? le-
gitima? trium personarum. s. iudicis. actoris. et rei. su-
per eadem questione aut super eodem iudicio con-
tractus. de ver. sig. forus. in glo. Et dicitur iudi-
cium quasi iurisdictio ibidem. Et secundum Boff. de
scribit? sicut arbitrium. exceptis his. Primo
quod iudicium est de civili et criminali. sed arbi-
trium est de civili tantum. Secundo quod iudicium neces-
sario. arbitrium vero voluntarie subit. et prius in
finitio vocabatur. Unde secundum Lardum. Iudicium est
investigatio quam secundum iuris ordinem facit iu-
dex per varios modos ad veritatem eliciendam.
et elicita custodiendam. ut. xxi. q. v. iudican-
te oportet. Et quod dicitur actio? trium personarum. intelli-
gitur vere vel ficte seu repunitative. quod i notorius
fama reputat actorem. et fingit accusatorem. Item
secundum Boff. iudicium finit? quatuor modis. Pri-
mo tempore. ut cause criminales biennio. C. ut in
fra cer. te. cau. crim. term. p totum. cetera tri-
ennio. C. de iudi. l. pperandum. Secundo finis. qua
iudicium finem accipit ex re iudicata. c. iudicium
de re iudi. Tertio prohibitive. Et quarto status
mutatione. quod iudicium soluit veritate eo qui su-

dicare iussit. vel eo qui minus imperium in
eadem iurisdictione habet. vel si ipse iudex eiusdem
imperii esse cepit cuius est quod iudicare iussit. ff.
eo. ti. l. iudicium. vide Boff. de offi. ordi. s. fi-
nit. et h. in sum. de iudi. Item diffinit. Et dicitur
scussio cause coram iudice. palle. c. forus. ibi.
dum discutit iudicium. Et non. quod ppter an lit. co-
test. non est iudicium. quod nulla cause discussio.
l. j. C. eo. ti. et h. respectu cause. non autem respec-
tu aliorum actuum iudicialium. ut sunt examina-
tio pmi. et pfectio. et c. q. b. fuit an lit. ptest.
imo quicquid iudicium capit? per eo quod pte seu pce-
dit iniam. ut i. c. in iudicijs. de re. iud. li. vi.
Et non debet claudicare iudicium. et quod iterum h. con-
tingat vide. c. cum inter. de excep.

Judicium predictorum dicitur si dicere h. esse pfectum
dine. et tu aduersari? meus diceret non esse
psuetudine. ut in. c. abbate. in glo. fi. de ver.
sig. Et iudicio maioris standum est generali-
ter. nisi in casibus in glo. sup. pbo plures. ca.
pastoralis. de rescrip.

Judicia capitalia sunt quibus caput eximitur a ci-
uitate. morte vel exilio. d. his vide insti. d. pu-
bli. iudi. i. s. publico.

Judicia publica sunt de publicis causis. et dicitur
tur quasi populi. quod cuilibet de populo communi-
sa est executio. ut de crimine lese maiestatis in q.
oem de populo pnt accusare. Quicquid iudicium pu-
blicum dicitur esse iudicium quod intendit a crimine. d.
hoc insti. de publi. iudi. in. p.

Judicia puata sunt que civiliter tractant? sine in-
tentant. Item de multiplici iudicio scilicet au-
ctoritatis. ministerij. approbationis et c. nota
Archid. l. v. di. pcepta. et glo. sup. regula in iu-
dicijs. de re. iud. li. vi. et tangit aliquantulum Ar-
chid. ij. q. j. sicut. et fm Anto. de butri. diuidi-
tur triplex. Primo ratione materie. secundo ratione
forme. tertio ratione quantitat. Unde ratio ma-
terie duplex est iudicium. aut temporale. aut
spirituale. vel aut civile aut criminale. Unde
semper dicitur iudicium criminale quoniam finis ten-
dit ad commodum reipublice. ut fisci et c. sine pe-
na sit corporalis sine pecuniaria. Sed dicitur
civile dum finis tendit ad commodum
partis. glo. no. in. l. ptoz. in prin. ff. de sepul.
viol. et fust. opi. Inno. i. c. qualiter et quan-
do. ij. de accu. et doc. in. c. j. de iudi. Secun-
do ratione forme iterum duplex est iudicium. scilicet
ordinarium. et extra ordinarium. Tertio ra-
tione quantitat? duplex est. scilicet universale et
generale. que etiam differunt. de hoc plene

in. c. ij. de libel. obla. Itē iudiciū triplex re-
perit. primum inter sanguinem, scdm inter le-
pam. tertium inter causam. vt in. c. p. venera-
bile. qui fil. sint legi. Et iudiciū humanum
quattuor puertere solet. scz fauor. odiū. pre-
mū. timor. vt. c. j. de re iudi. li. vj. z. f. j. q. iij.
c. quattuor.

Iuramentū est affirmatio vl' negatio sacre rei
assertioe vl' attestatioe firmata fm Bos. vel
adhibita religioe fm Placen.

Iuramentū assertoriū est cū iurat de pnti vl' d
pntio sic esse vl' nō esse. fuisse vl' nō fuisse.
S3 iuramentū pmissoriū est qū iurat d futu-
ro aliqd datur vl' factur. Aliqū etiā iurat
p execratōz. vt si h nō fecero h accidat mibi
vl' filiis meis aut hmoi. Ponit 3 triplex iu-
ramentū. s. pmissoriū. assertoriū. et cōfirma-
toriū fm Hosti. in sum. de iureiur. z Bar.
in. l. si quis eo. ff. de fideiur. z. xxiij. q. ij. p. to-
tum. Et habet. li. iij. sen. di. xxiij. De pmo
in. c. debitor. z. c. quitaualis. z. c. venies
de iureiur. De scdo in. c. si. eo. ti. De tertio i
c. cū ptingat. eo. ti. Et iuramentū vergit sex
modis in pelorē eritū. vt no. Archi. xxiij. q.
iij. si aliqd. Et debet iuramentū habere tres
comites. s. veritatē. iudiciū. z iusticiā. c. z
si xps. de iureiur. z. c. animaduertendū. xxiij
q. ij. Et blere. iij. vbi d. Et iurabūt in ve-
ritate iusticia z iudicio. Et iuramentū nō ex-
tendit ad illicitū mādātū. c. quitaualis. et
c. venies. eo. ti. imo pstant z recipiēs iura-
mentū 3 canones puniūt. vt no. in. glo. h. pe-
na. c. grauis. de celi. als iuramentū est ser-
uandū nisi fiat in dispēdiū anime vel p su-
periore absoluat. c. si h. eo. ti.

Iuramentū calūnie est cū qs iurat se bona fi-
de z nō aio calūniādū agere vel rīdere. nec
egisse vel rīdisse. vñ. Illud iuretur qd sibi
lis iusta videt. Et si qret vez nō inficietur.
Nil pmitter nec falsa pbatio detur. Ut lis
tardet dilatio nlla petet. c. j. de iura. calū. in
glo. iij. Iusiurādū qd cōpetēt? posset dici
factū iuramentū vel factū iuratiū. eo q sup fa-
cto iurat vl' iusiurādū eo qd sup iure qd iu-
ranti cōpetit iurat qūis iurandū placuit.
Tū vt factū dicat ius q sup facto iurū iura-
tur ad iurandū. qz illd d3 esse iuramentū
qd antea fuerat iurādū relatōe facta nō ad
id qd fit. s3 ad id qd fieri puenit. l. ius autē.
ff. de iusti. z iur. vel vt dicit. A3o. forte ius
ponit pro religioe qsi diceret iusiurandū.

id est religio firmāda. vñ iusiurādū idē est
qd iuramentū factū. Et d3 qūq3 pūctiona-
le. qūq3 iudiciale z necessariū. Cōuersionale
est qū a te peto aliqd z tu negas. tū defers
iuramentū vt iurē si i h casu iure vocat iusi-
rādū pūctionale z volūtariū. qz extra iudici-
um ex pūctōe z volūtate ptiū absq3 aliq co-
actioe iudicis pstat. Iusiurādum iudiciale z
necessariū ē cū i casu pmissio iuro q mibi d
bet qd peto. s. iudice i iudicio mibi pferēte
vt iurē. Et h aut iuramento donat actio et q
dū peteret rē suā delato sibi ab aduersario
iuramento vel a iudice suā eē rē illā iurauit.
ab ipso em tūc peteret rē suā in actioe in fa-
ctū q orit ex tali iuramento. Et dicit Bos. q
duplex est iusiurādū. s. assertoriū. z pmissori-
ū. Et assertoriū est triplex. s. volūtariū. vt
est pūctionale. ff. eo. ti. l. iusiurādū. Necess-
sariū qd necessitate a iudice iposita defert
vl' suscipit. Et non pōt recusari nisi ex iusta
cā. vt. ff. de iureiur. l. mandāte. Et iudiciale
qd i iudicio defert vl' refert a pte pti qd nō
est necessariū subire. imo delatū recusari p-
hodie. licet olim nō potuit recusari s3 refer-
ri. vnde vide glo. j. c. si. de iureiur.

Jurisdicctio ē ptas d publico introducta cū
necessitate iurū dīcēdi vl' eqtatī statuēde fm
A3o. Et d3 a noībo ius z dīctio. s. ptas. Hec
aut qūq3 est ordinaria. aliqū delegata. Itē
alia ē plena. s. sol? pncips. alia aut semiple-
na alioz vic3 a pncipe. De hoc vide Spe.
eo. ti. et. C. eo. ti. l. iij. Et nota q qttuor dāt
iurisdicctiōē ordinariā. Prio lex iaiata vl'
canon. z h in dubio. sec? si apparet velle da-
re delegatā. Scdo lex iaiata. s. papa vl' im-
perator. z non inferior nisi eps suo vicario.
Tertio pūctudo. Quarto vniuersitas ap-
probata. vt mercator. cerdonū. z alioz ar-
tificū qui pnt de suo corpe creare z eligere
iudicē ordinariū. Sillr vniuersitas faculta-
tum artū vl' iuristarū. de hoc no. circa. c. cū
ab ecclīaz de offi. ordi.

Juridic? est q iura dicit fm Jlli. x. ethi.
Jurisprudētia est diuinaz z humanaz rerū
noticia iusti atq3 iniusti sciētia. iusti. ad fa-
ciēdū. iniusti ad euitandū. qz nō sufficit sci-
re quid sit iustū aut iniustū. nisi et ipaz rerū
cōtrariarum vel corporalū habeat qs no-
ticiā fm quā fm varias cōditiones va-
ria iura sunt statuenda. in i. de iusti. z iur.
in prin.

Jure p[ri]mo dicit[ur] aliqua res vendi in instru-
mento venditio[n]is q[uo]niam p[ro]prietas t[ra]nsfertur in
ementem.

Jurgiu[m] d[icitu]r q[ua]si iuris garru[m] eo q[uo]d hi q[ui] dicunt
iure cam disceptat. c. for. de verb. sig. ar. q[uo]d
iurgia no[n] p[er]tinet ad p[re]byteros, q[uo]d no[n] tenen-
tur esse iurisperiti. xxxviii. dist. q[uo]d ipsi. Nec
possunt aduocare nisi in certis casib[us], de po-
stu. c. fina.

Iusticia est p[ro]stas et p[er]petua volu[n]tas ius suu[m]
vnicuiq[ue] tribuens. no[n] q[ua]ntu[m] ad actu[m] s[ed] q[ua]ntu[m] ad
affectu[m]. insti. de iusti. et iu. i. rub. et nigro. Iu-
sticia em[en]t[er] est animi dispositio et m[en]s affect[us]
qua[m] q[ui]s d[icitu]r iust[us]. vt a g[ra]matica g[ra]matic[us].
du[m] sine p[er]sonar[um] acceptio[n]e v[el] distinctio[n]e ve-
lit cuilibet q[ua]ntu[m] in se est ius suu[m] tribuere. Et
quot modis dicat[ur] iusticia no[n]. Archi. xxiij.
q. j. c. vbi sana fides. Na[m] dicit ibi. Iusticia
est e[qu]itas tolera[n]di inopia[m] et t[em]perantia[m] ha-
bere in abundantia. Ite[m] est patria et socios
defendere. q[uo]d vera iusticia co[m]passione[m] h[ab]et. et
no[n] ex odio s[ed] bono zelo excedat. et vbi ibi
de. Ite[m] iusticia sic describit[ur]. est habit[us] bon[us]
tribuens cuiq[ue] sua[m] dignitate[m]. deo religione[m]
parentib[us] obedientia[m]. maiorib[us] reuerentia[m]. pa-
rib[us] p[ro]cordia[m]. minorib[us] disciplina[m]. sibi ip[s]i ca-
stimoniam. et paup[er]ib[us] seu miseris co[m]passione[m]
oposam. Dicit g[er]m[an]us Tullius. q[uo]d iusticia est habi-
tus animi co[n]i vtilitate fruata. sua vnicuiq[ue]
tribuens dignitate[m]. Ite[m] sic. Est animi p[ro]grua
dispositio i[n] singul[is] reb[us] recte diiudic[are] cau-
sas. vide glo. insti. vbi sup[er].

Ius habet m[ul]tra significata. P[ri]mo. i. rigor.
li. C. de legi. Et talis rigor iuris in eccl[esi]a
sticis negocijs no[n] est seruad[us]. s[ed] sola e[qu]itas
c. interposita. d. appel. Sec[un]do. i. p[ro]p[ri]et[as] conce-
ptio. vt cu[m] dicim[us] q[uo]d in stipulatio[n]ib[us] p[re]satur
ius. vt. l. si vn[us]. s. p[ro]p[ri]et[as] ne peteret. ff. de pac.
Tertio. i. rectu[m] v[el] iustu[m]. q[uo]d deriuat a iusticia.
Quarto. i. aq[ua] pinguis. Quinto capit[ulo] p[ro]
toto corpe iuris. Alia p[ar]te scata ponit Jo.
an. de reg. iur. i. p[ri]m. li. vj. Breuiter ius scaturit
q[uo]d subiecta materia v[el] vsus co[m]munis id re-
cipiendi in tali loco in q[uo] p[er]fer[re] significare de-
clarat. Vnde ius est nome[n] generale. et lex iuris
species. Et d[icitu]r ius q[ua]si iustu[m]. j. dist. ius autem
Et fm[an]s Iulius. li. v. ethi. O[mn]e aut[em] ius legib[us] et
morib[us] p[ro]stat fm[an]s Iulius. vbi sup[er]. c. ij. Et diffini-
tur sic. Ius est ars boni et equi. cui[us] merito
quis nos sacerdotes appellat. i. sua iure cui
libet ministrat[ur]. ff. d. iusti. et iuri. l. j. q. r[ati]o.

Hoc est dicere q[uo]d iusticia est collectio legiti-
mor[um] p[re]ceptor[um] que artant nos ad obseruand[um]
bonu[m] et equu[m]. i. vtilitate[m] et equitate[m] seu veri-
tate[m]. Quauis em[en]t[er] vsu capio p[ro]p[ri]etate[m] v[el]
deatur introducta. tamen subtili p[er]sideratio[n]e
maxie innitit equitati. cu[m] p[ro]p[ri]etate equum sit
q[uo]d publice vtilitati deseruit. Vel d[icitu]r q[uo]d in
vsu capione v[el] p[re]scriptio[n]e ex causa et p[ro]p[ri]etate
no[n] publico inducit q[ua]nq[ue] rigor p[ro]p[ri]etate natu-
rale equitate. vt d[icitu]r in glo. j. dist. j. ius aut[em].
vbi dat[ur] q[ua]nq[ue] ius q[uo]d no[n] est iustu[m] v[el] equu[m].
vt ibi exempla plura. Dicit[ur] aut[em] ius a iusticia.
Et aliter sic diffinit[ur]. Ius est p[re]ceptu[m] seu or-
dinatio p[ri]ncipat[us] seu d[omi]ni circa subditos
q[ua]ntu[m] ad ea q[ui] p[ossu]nt subesse p[re]tati subditorum.
Talis aut[em] vel est de[us]. et tunc dicit[ur] ius diuinu[m]
vel est natura. tunc aut[em] d[icitu]r ius naturale. Vel
est ho[m]o. et tunc d[icitu]r ius humanu[m] q[uo]d regit duob[us]
vt in p[ri]m. decre. Et sic fm[an]s triplice gradum
summor[um] distinctu[m] est triplex ius. i. diuinu[m]
q[uo]d est p[re]ceptu[m] seu ordinatio diuina. et ius na-
turale. et ciuile.

Ius naturale est q[uo]d est co[n]e omni nationi eo
q[uo]d vbiq[ue] instinctu nature habet[ur]. no[n] aliq[ua] co[n]-
stitutio[n]e facta ab ho[m]i[n]e sed ab ip[s]o nature co[n]-
ditore. vt maris et femie p[ro]p[ri]etate. liberorum
successio. i. in bonis parentu[m]. v[el] etia[m] p[ro]p[ri]etate
n[on] p[ro]p[ri]etate no[n] p[ro]p[ri]etate. v[el] etia[m] p[ro]p[ri]etate
cessio no[n] est natural[is]. vt est glo. sup[er] ver. suc-
cessio. di. j. c. ius aut[em]. vbi ponit[ur] hec diffini-
tio pueror[um] educatio. co[n]s o[mn]i possessio. q[uo]d
iure natural[is] o[mn]ia sunt co[n]ta. i. co[n]canda t[em]po-
re necessitatis. c. sicut. xlvij. dist. et o[mn]i vna
libertas acquisitio eor[um] que in celo. terra.
mari capiunt[ur]. glo. dicit[ur]. Nec em[en]t[er] et alia q[ui]
nullius bonis sunt cedunt occupat[i]. i. co[n]-
cedunt. vt est rei deposit[us] v[el] pecunie co[m]mo-
date restitutio. violentie per vim repulsio.
Na[m] hec et si quid huic simile est nunq[ua]m inu[en]-
tum sed naturale equu[m]q[ue] habet[ur]. fm[an]s Iulius. li.
v. ca. iij. Et est tex. totius ca. ius aut[em]. di. j.
et ibi vide glo. huic diffinitio[n]is. Item ius
naturale est q[uo]d in lege et euangelio continet[ur]
quo quis iubet alteri facere q[uo]d sibi vult fi-
eri. et prohibetur alteri inferre q[uo]d sibi nolle
fieri. dist. j. in p[ri]m. et. l. dist. ponderet alias
co[n]sideret. in p[ri]m. et in autem. cu[m] de ap. cog.
s. ceterum. c. dilecti. de malo. et obe. vnde.
Q[uo]d tibi vis fieri mihi fac. q[uo]d no[n] tibi nolle.
Sic potes in terris viuere iure poli. Vel
aliter. Ius naturale d[icitu]r vno mo[d]o motus ex

instinctu nature pueniēs quo singula ani
malia ad aliqd faciendū inducunt. Est em̄
debitū qddā qd natura cuilibet repñtat. et
hoc debitū fm̄ Jsid. comune est oī nationi
eo qd instinctu vbiqz nature vel naturali cō
ditiōe habet. et nō ex pñstitutiōe aliqz facta
ab hoīe. Itē ius naturale dicitur instinctu natu
re ex rōne pueniens. et fm̄ h ius oīa dīcunt
cōla. l. cōmunicāda. vt supra dicitur. Itē ius cō
mune dicitur industria hoīm statutū. Itē ius
naturale dicitur equissimū. Itē pcepta natura
līa sunt q in lege et in euāgelio pñtēt. vt nō
furtū facies. nō mechabers. sed qd tibi vis
et c. palle. Ius autē aut naturale in glo. vbi
prima descriptio data est fm̄ motū sensuali
tatis. alle autē fm̄ motū rōnis. Itē nota qd
ius naturale fm̄ glo. j. insti. de iur. na. gen.
et ciuī. pñt dīc qtuor modis. Vno mō ius
gentiū. insti. de re. diuī. s. singulor. Scdo
ius pactor. ff. de pac. l. j. Tercio ius cōtra
riū. s. qd rescindit pacta. vt restitutio mīno
riū. ff. de mīno. l. j. Quarto p instinctu na
ture. vt qd in lege mosaica vel euāgelio cō
tinet. Itē ius naturale in qtuor differt ab
alijs iuribz. s. in origine. in dignitate. in am
plitudine. et in rigore. vt dīcat glo. j. dī.
v. Flā cepit ab exordio natural creaturē. et
nullā patit imutationē. et ipso oīa cōla sunt
nec ptra spm̄ fit dispēlatio. sed de alijs iuri
bus secus. vt ibi.

Ius ciuile iuenit accipi diuersimode. vt dī.
l. ciuile naturale. Ciuile autē ius vno mō ē
qd dīc pñs vel qd ciuitas sibi pñtū diuī
na hūanaqz cā pñstituit fm̄ Jsi. l. i. v. Scdo
dicitur ius ciuile lex. xij. tabularū. Tercio dicitur qd
ex legibz plebiscitis. pñstitutionibz senatuscō
sultis. pñcipū decretis. vel auctoritate pru
dentū inuenit. Quarto dicitur ius qd nō est p
torū. Quito dicitur disputatio prudentū q fuit
facta sub lege. xij. tabularū. Sexto qdquid
habem⁹ scriptū de iure. Septimo qdquid
iure naturali vel iure gentiū subtrahit. vel
qd nō est ius naturale nec gentiū. Et sic car
piēdo ius canonicū dicitur ius ciuile. Et sic su
mī. j. dī. Ius autē aut naturale. vt in glo. j.
no. in. ff. Et qd ita diuersimode ius ciuile i
uenit accipi in iure. de pma acceptiōe ha
bes insti. de iur. na. s. j. De scda habes. ff. d
insti. et iur. l. ius ciuile. s. hec igit. De tertia
et quinta. ff. de ori. iur. l. j. s. disputatio. De
qtra. l. ius ciuile. palle. in pñ. De sexta. ff. de

va. et extraor. cog. l. j. s. pñde. De septima.
insti. de vsuca. in pñ. vt ē glo. iij. s. h ius qd
de ciuile. insti. de iur. na. gen. et ciuī. Itē ius
ciuile dicitur triplr. Primo ex eo qd in vnaqz
ciuitate seruat. et sic dicitur in genere. Scdo in
specie dicitur ius pñtū certe ciuitatis. et sic loq̄
s. alle. insti. Tercio dicitur p excellentiā iur. ro
manorū qn nō expmī pñtū nomē ciuitatis.
et sic in pñ. sed et q̄tēs. insti. ti. palle. et sic cō
cor. s. oēs ppli. cū dicto pñ. in quo. s. dicitur qd
oēs ppli regunt legibz emulgatis ab impa
tore in pñ. dicitur qd vnaqz ciuitas iure suo pro
prio vtit. Sed primū intelligit de genera
li. secundū de pñtulari.

Ius autē gentiū est sedū. s. hostiliū occupa
tio. munitio. bella. captiuitates. seruitutes
postlūmīa. federa. pacis inducie. legatorū
nō vetandorū. vt vsolandorū. religio. cōnu
bia inter alienigenas phibita. Et iō ius ge
tium appellat. qd eo oēs fere gētes vtunt. c.
ius gentiū. j. dīstīn.

Ius autē aureolū anulorū fm̄ qdā dicitur qd
olūm libertū anulos aureos ferre non pote
rāt. S. fm̄ Azo. est pñlegiū qd pcedebat
libert. i signū semiplene ingenuitatis. Vtue
bat em̄ vt ingenui. sed moriebant vt liberti
C. de iur. anu. aure. in rubrā.

Ius militare est belli inferēdi solēntas. fe
deris faciēdi nex⁹. signo dato. egressio i ho
stes. et pugne cōmissio. Itē signo dato rece
ptio Itē flagitiū militarū disciplina si loq̄ de
ferat. Et fm̄ canones q fugit i bello publi
co infamis est. vj. q. j. infames. Et fm̄ leges
capite pñtunt. ff. de re mili. l. cause. s. que i
acie. Itē stipēdiō mod⁹. dignitatū gēd⁹ pre
miorū honorū. veluti talī corona vel torq̄s
dat. Itē pde diuīso p psonaz q̄litatibz et
laboribz iusta distributio. et pñcipis portio
vt dī. ius militare. Et fm̄ Jsi. l. i. v. c. r. Et
ergo nō oīa q i bello capiunt sunt pñcipis
qd dicitur hic pñcipis portio. s. spe tenet ea dī
uidere fm̄ nūer. seu naturā psonaz. sic etiā
rex cui⁹ sunt oīa. xxiij. q. v. dīcat. Ius posce
di ē ex hitatiōe domicilij et cōstatis. Ius pa
tronat⁹ ē auctoritas siue ptās quā patron⁹
habet in libertū. Aliter fm̄ Bos. est auctoritas
siue ptās pueniēs ex bñficijs an psecratōz
eccle collat. Et puenit ex tribz. s. fundatiōe
dotatiōe et edificatiōe. l. sola collatiōe. vt. xvj
q. viij. filijs. et c. q̄cūqz. xviij. q. ij. abbates.
vñ. Patronū faciūt dos edificatio fūdos.

Cōpetit aut patrono aliqd honoris, vt si ecclesia nō fuerit collegiata p̄sentet. Sed si fuerit collegiata tūc nō electōi plati facēde sed iam facte honestius patroni postuletur assensus, nec ex speciali p̄cessionē obtineat vt partes suas interponere debeat electōi tradende. c. nobis, de iur. pa. Itē habet aliqd honoris, qz prim⁹ in p̄cessionē incedit, xvj. q. viij. p̄ie mentis. Habet aliud oneris, qz tenet defendere ecclesiā ab oībus oppresionibus, vt. xvj. q. viij. filijs Et habz aliqd vtilitatis, qz si migrat seu als vergat ad inopiā alendus est de bonis ecclesie, vt. c. filijs, palle. et. c. quicūqz. vñ. Patrono debet honor oīs vtilitasqz. p̄sentet p̄sit defen- dat alaf z egen⁹. Pōt etiā patronus p̄ter egestatē aliqz redditus moderatos habere ab ecclesia cui⁹ patronus existit, sine p̄sen- tatōe institui nō debet i ea ecclesia q̄ patro- num habet. Et si sp̄etis patronis h̄ factuz fuerit, fm̄ rigore iuris institutio est retractā da. eo. ti. c. illud. vñ. irrita nuncianda. Et ad instituētis verecundiā institut⁹ amouend⁹ est et ali⁹ quē patron⁹ dignuz elegerit ordi- nandus, vt. xvj. q. viij. decernim⁹. S3 si lal- cus p̄nter vñū z postea variet aliū p̄ntan- do, videt a p̄mo discedere postertore p̄sen- tando. ff. de p̄cur. l. sicut. §. vlti. Et tūc vide- tur arbitrio epi relinquendū, qz eoz alteri p̄ferat. ij. dī. c. ecclesia. vide. c. qd̄ aūt. d̄ iure patro. vbi de hoc. c. cū aūt aduocat⁹. Item ius patronat⁹ qūqz aduocatio, qūqz vicedo- minatus vel custodia, vel guardia, vel ius est frequentatōis, vñ. p̄cessionis, z qūqz gr̄a vt in glo. j. c. qz clerici, de iure patro. et fm̄ Goff. in sum. e. ti. vbi poit sup̄dicta. Et no- ta qz ius patronat⁹ nō p̄dit qz p̄ damnatio- nē vel cōfiscationē iudicis secularis, glo. est in p̄ss. subiecte. §. rursus, in fi. c. pastoralis, in de. de re iudi. et est nota dignū. Vñ vbi fit cōfiscatio bonoz nō cōfiscat ius qd̄ non transit ad heredes extraneos, sed tm̄ ad fili- os. l. j. et ibi glo. C. de bo. q̄ libe. Ideo nō cō- fiscat ius patronat⁹ libertoꝝ vel emphiteo- sis ecclesiastica, vel feudū, vt ibi fm̄ Bal. et in. l. q̄ se patris. C. vñ libe. Itē p̄ntatus ab eo q̄ ius p̄ntandi hz z idone⁹ nō admissus a plato si patron⁹ nō pariet habet ius in re et p̄t agere d̄ institutū a nemine vel a falso patrono p̄sentatū, de re iudi. cū bertoldus, et. c. decernim⁹. xvj. q. viij. Si aūt verus pa-

tronus variat prim⁹ p̄ntatus nō hz ius ad agendū cōtra secundū p̄sentatū z institutū sed p̄t agere p̄tra platū q̄ eū p̄sentatū z ido- neū malitiose nō admittit, differēdo. cum in- stituere z difficultates ingerēdo. vt p̄uide- at ei in bñficio cōpetētī, iuxta. c. pastoralis, eo. ti. Itē ius patronat⁹ trāffert in aliū gra- tuito titulo cū sit sp̄iali annexū, nisi cū vñ- uersitate trāseat, vt. c. cū seculū, eo. ti. vñ ver- sus. Jura patronat⁹ trāfire facit nou⁹ he- res, Res p̄mutata donatio venditioqz. Itē plerūqz hoc nomē eccl̄ia p̄ iure patronat⁹ supponit, xvj. q. iij. nemini. z. c. j. d̄ i. patro. Et ḡ si qz vtaf tali simplicitate p̄boꝝ, do- no tibi eccl̄iam vñ p̄cedo intelligit donare ius patronat⁹ qd̄ hz i ea. c. qd̄ aūt, eo. ti. Ius publicū p̄stat i sacris sacerdotibz z ma- gistratibz fm̄ Jf. l. i. v. ethi. ff. eo. ti. l. j. §. pu- blicū, z. j. dī. c. ius publicū, vbi glo. dicit. Qui ledit sacerdotes vñ res sacras, ab oībo tanqz p̄ publico crimine accusari pōt, ij. q. j. in p̄mis. Vñ sic, ius publicū ē quod ge- neralr als p̄ncipalr ad publicaz deferunt vñ spectat vtilitatē, veluti ne i poris, vñ mu- nis ciuitatis z alijs sacris iudicijs vñ sa- cerdotibus vñ magistratibus aliquid com- mittat vel inferat. Ius p̄natū d̄ qd̄ specialr ad singlārē vñ- litatē p̄tinet. Secundario tm̄ etiā ad re p̄u- blicā, vt i pactis z p̄uentōibz mutuis p̄u- uatoꝝ specialr iuris p̄spicit, insti. de iusti. et iur. §. ij. Ius rei publice scz alter⁹ q̄ romanoꝝ qd̄ ē ius cuiuslibet ciuitatis indubitanter fm̄ oēs, qz ciuitates regulariter vtunt iure p̄u- uatoꝝ, vt. ff. de ver. sig. l. cū q̄. z. C. e. ti. in ru- bri. z. l. j. in glo. j. l. i. c. j. Ius q̄si naturale est qd̄ dñs vñ patron⁹ ha- bet in seruū z libertū. Ius quiritū d̄ a q̄rino. l. a. romulo. Et est p̄ p̄re romanoꝝ, qz nulli tenet hoc ius nisi q̄ rites, id est romani fm̄ Jf. d. l. i. v. ethi. mo. z j. dī. c. ius quiritum, in quo agitur de legi- timis heredibz, de tutelis, de curatōibz, de vsucapionibus. Cōstat aūt ius quiritū ex legibz z plebiscitis, z senatuscōsultis, cō- stitutionibz p̄ncipū, edictis senatorū, z respō- sis prudentū. Vel fm̄ Jf. ibidē, z dī. ij. in p̄n. vbi de speciebz romanij iuris de quibz oībo videt lex plebiscitum, senatuscōsul- tum, p̄torū, edicta responsa prudentū.

Et cetera q̄ sunt require loco suo. et insti. de iur. natu. gen. et ciuili. §. p̄stat. et sequenti. vbi s̄ ius apud romanos tm̄ repit. dis. j. ius quiritiū. Et dicunt romani oēs q̄ romano imperio subsunt. put̄ d̄. Propriū romanorū est habere filios in p̄tate. Et etiā gētilēs sūt sub romano impio. nam impator est p̄ncip̄s totius mūdi. vt ibi glo.

Ius sibi facere vel dicere est aliqd̄ facere vel dicere qd̄ manifeste spectat ad iudiciū offi. ciuili. scz q̄ a iudice faciendū sit. veluti q̄s rē suā p̄p̄ia rapuit auctoritate. putās sibi s̄ licere. in iure p̄fiteri se s̄ fecisse de q̄ q̄rit. vtro q̄ casu ip̄se facit. vnde debet sustinere p̄trarium calculū. id est cōtrariā sententiā. vt p̄ debito quo teneris alicui. is p̄gnus tuum capit te inuito. ius quod sibi iure competebat amittit.

Ius habere in re et ius habere in rē sunt diuersa. de p̄ces. p̄ben. li. vj. c. si. et cle. vnica. de sequestra. posses. §. si. et nihilominus.

Ius p̄torū est qd̄ p̄tores inducunt ad iudiciū. supplēdi. vt corrigēdi iur. ciuili. §. a. vt. ff. de iust. et iur. l. ius autē. Hoc etiā ius honorariū d̄. q̄ q̄ honores gerūt. scz magistratū auctoritate huius iuris dederūt. vt insti. de iur. natu. gen. et ciuili. §. p̄torū. §. p̄dicta.

Ius succedēdi habet heres. Itē patronus in bonis liberti.

Ius versutū dicunt p̄stigia vestigia siue capitiōes verborū quibz obumbrant delicta et dicebant versuta fm̄ Azo. q̄ q̄s repellebat ab actōe p̄ q̄dā versutas. i. machinatiōes verborū. Vel fm̄ Martinū d̄ p̄suti ad exemplū vestimētū q̄n̄ est illud int̄ qd̄ d̄ esse extra rē. sic etiā erat p̄suti ius q̄ illud quod erat puniendū absoluebat. Et qd̄ erat absoluendū puniebat.

Iuris auspiciū. l. exordii litis. vt in. c. pastoralis de cau. pos. C. de excep. l. penl. et d̄ co. dicit. l. vlti. j. r̄iso.

Iur̄ p̄cepta tria sūt. s̄. honeste viuere. alterū nō ledere. et ius suū vnicuiqz tribuere. insti. de iust. et iur. §. iuris p̄cepta. et cōcordat. c. cū deuotissimā. xij. q. ij. vbi d̄. q̄ summum bonū in terris est iusticiā colere et vnicuiqz rē. Sed querit̄. vtrū seipm̄ q̄s ledere possit et videt̄ q̄ sic. q̄ qd̄ de vno p̄cedit de altero negat et cōtra. xxv. di. q̄lis. xv. q. iij. c. ex eo. ff. de iud. l. cū p̄tor. ff. de codi. et demon. l. cū ita legatū. et glo. in. c. nonne. de p̄sump.

Sed h̄ d̄ alterū nō ledere. §. videt̄ p̄missū seipm̄ ledere. factū ad h. l. et si dānū. §. si pater. ff. de pecu. Et sic videt̄ q̄ clerici se vulnerans animo irato nō sit excoīcat. Qui cōtrariū tenet doctores p̄. l. om̄e delictū. §. et si se. ff. de re mili. Et videt̄ ex alio q̄ nō p̄mittit militi armate militie vt man⁹ violentas in seipm̄ imittat. ergo nec militi spiritu ali. Etia null⁹ est dñs suoz membrorū. l. liber homo. ff. ad. l. aquil. Sol. dicit Johā. fabri. q̄ quis ledēs seipm̄ nō incidit in carnem. Si quis suadēte rē. xvij. q. iij. q̄a ille loquit̄ vbi alius est agens et alius patiens. Et sic credit talē non esse excoīcatū sed alias grauit̄ puniendū. Sed opinio doctorū dicens p̄trariū est verior scz q̄ talis sit excoīcatus. Itē tenet Jo. an. in. c. cū contingat. de sen. exco. Etia mutillās seipm̄ est irregularis sicut mutillās alii. c. j. d̄ homici. Et si phibitū est ne quis alii ledat. multo fortius ne seipm̄. q̄ charitas incipit a seipso. c. nisi specialis. de visu pal. de peni. dis. iij. qui vult. et c. si nō licet. xxij. q. v.

Ius canonicū diuidit̄ in decretū et decretales. quaz volumē d̄ extranagās in quinqz libris. maxie respectu iuris ciuili. Quorū librorū materia his habet versibz. Pars p̄torū officia creat ecclesię ministros. Altera dat testes et cetera iudiciorū. Tertia de rebz et vita p̄byterorū. Dans thoz q̄rta mulierū qui docet ea. Vltima de vicijs et penis tractat eoz. Vel in vno versu. Iudex iudiciū clerici sp̄salia crimen. Quilibet aut̄ liber habet plures rubricas siue titulos. in quibus p̄mittit̄ materia in generali. de q̄ tractatur in capitulis sequentibz i speciali. Sub quilibet aut̄ rubrica sunt vnū aut plura capitula q̄ dicunt̄ decretales vel p̄stitutiones. Et aliqñ in capitulis sunt. §. Vñ qñ allegabis aliqd̄ ex decretalibz nō allegabis libz. sed titulū et capitulū in eodē. Et si sit capitulū longū. dices. c. tall. circa p̄n. medius vel finē. Vel si sint in capitulū paragraphi. allegabis tall. c. §. j. vel. ij. Et post compositiones quinqz librorū doctorū p̄ magistrum Raymūdū capellanū Gregorij pape noni circa annū dñi. D. cc. xxxj. elapsis multis annis. vltz anno a natiuitate vel incarnatiōis dñi. D. cc. xcviij. nonas Martij p̄tificat̄ Bonifa. viij. anno. iij. cōpilatus est liber sext⁹. Nō quidē sext⁹ cū alijs quinqz

partialibus predictis in uno volumine. Sed liber spalis continens etiam quicquid partes et supplementes defectus casuum emergentium in libris decretalium non comprehensorum. Deinde clementis constitutiones a Clemente papa quinto, sub anno domini. M. ccc. xj. in concilio Viennensi, quod sex mensibus tantum duravit precepte redite sunt licet idem Clementes morte perveniret ad publicum non perduxerit. Sed Johannes papa. xxiij. de post completum correxit mutavit et executioi demum dedit. Et fuerunt promulgata anno domini. M. ccc. xxiij. kal. novebris. De his vide glo. in prebemi Clementis, super prebemi, novebris. et verbo pontificatus. Et dicit Jo. an. quod iste liber non debet allegari septimus. sed dicitur intulatur. Clementis, scilicet constitutiones Clementis quinti. Sed decretum quod magister gratianus circa annum domini. M. c. et. x. compilavit dividit in tres partes. Prima dicitur distinctio, quod est distincta per centum et unam partes, quarum quilibet habet unum vel plures canones. Que vltima sub dividunt in paragraphos et versiculos. Secunda pars decreti nominatur cause, quod continet in se triginta sex causas, a quibus nomen accipit. Que vltima sub dividunt in questiones. Et he in canones qui vltra in paragraphos et versiculos subdividit possunt. Tractatus autem de penultima imponit causa trigesimala tertia, in questione tertia. Et habet septem distinctioes, quarum quilibet habet canones plures cum paragraphis et versiculis suis. Tertia et vltima pars decreti nuncupatur de consecratione. Et habet sub se quinque distinctioes, cum canonibus vel capitulis, paragraphis et versiculis, vii. Decretum dat centum distinctioes et unam. Triginta causas et sex addit tibi mltas. Distinguit septem penultima, consecrat, quicquid. Auctore quarum tibi declaro Gratianum. Et in dictis quattuor libris satis patet modus allegandi qui in fundamentis aliorum iuris ponit pervenit, quare hic supersedeo.

Ius vero civile dividit in quattuor libros principales, scilicet. C. Insti. Aucten. Quibus addit collatio. x. seu liber feudorum. Primum ergo liber iuris civilis est digestus, qui continet leges et statuta romanorum. Et dividit in tres libros principales, scilicet. digestum vetus, quod habet libros principales viginti quattuor. Infortiatum quod habet libros principales quattuordecim. Et digestum novum, quod habet libros principales duodecim. Quibus numeratis erunt libri principales quin

quaginta digesti veteris. Infortiatum. et digesti novi. Et vocatur digestus etiam pandectarum vel liber pandectarum, vide supra d. D. Secundus liber iuris civilis vocatur Codex, qui continet statuta, sanctiones et precepta imperatorum. Et fuerunt tempore Justiniani imperatoris tres codices, scilicet. codex gregorianus, hermogenianus et theodosianus. Quibus codicibus extraneis gatis diu iustinianus animum suum ad implendas constitutiones dirigens unum codicem fieri fecit, quem suo felici nomine intulavit Codex iustinianus, ut in rubrica problemum codicis. Et dividit iste liber in libros principales, quorum novem primos doctores legere solent. Sed vltimi tres qui longe post primos nove compositi sunt raro legi consueverunt. In quorum allegationibus hoc est speciale quod ad titulum et ad l. cum. s. additur numerus, videlicet. lib. xij. et. et. et. C. de manu. et mull. l. et cetera. l. xj. et C. de dignita. l. si ut ponis. lib. xij. Tertius liber principalis dicitur authenticum, vel authenticorum. Et sunt quedam excerpta quasi predictorum librorum summa. Et dividit iste liber in nove collationes. Quarum quilibet subdividit in titulos, et tituli non in leges sed in paragraphos. Et differunt authenticum et autetica, quod auteticum volumine est per se, autetica est lex una vel paragraphus incorporatur libro codicis et antiqui iuri superaddit. Et allegatur sic. C. de epi. et de. aut. generaliter. C. de sacrosan. eccle. aut. multo magis. sed in autetico simpliciter aliter legatur titulus et paragraphus ut in autetico ut indit. sine quoque sufficit. s. talis sufficit, vel talis. Item decima collatio intulatur liber feudorum. Et habet duos libros principales. Quorum quilibet subdividit in titulos. Et isti in capitula et paragraphos. Quartus liber principalis legum dicitur institutiones vel instituta. Et ille dividit in quattuor libros principales. Et est introductorius in ius civile et canonicum, maxime quod ad declarationem terminorum in utroque iure visitatorum, qui tanquam ostium in domum prebet introitum in sapientiam iuris. Quare persulit omnibus quasi modo genitis iuris alumnis lac iuris concupiscetibus per institutionem documenta sua primordialis capescere et nutrimenta ut tali doctrina promittit informati securum mereant inherere sanctioni Justiniani imperatoris christianissimi. Nullus ergo presumptuose sine institutionum doctrina iuris maxime civilis sublimitates recte ascendere, ne corruat ex alto quod fatagit vola

re sine penitis. Et hec de nobis diuisioni
busq; libror; principalium iur; vtriusq; suffi-
ciat. Quor; modū allegādī in singul; cū exē-
plis suis vide in fundamēto iuris. Et no-
ta q; ius ciuile tripl; se habet ad ius natu-
rale. z tres opatiōes circa spm z ei; materi-
am exerceat. Aliter tñ z aliter. Nā ius ciuile
pmo addit sup naturalē determinatiōi p cō-
gruos modos. vt est videre in delictis. ver-
bi grā. Ius naturale z ei; rectitudo dictat
delicta puniri. insti. de obli. q; ex delicta. in
pn. ff. de fur. l. j. Et ita oīa pcepta decalogi
sūt a iure naturali sup ill; pncipijs fundata
que ponit iuriscōsul; de iusti. z iur. ff. co-
ti. l. iusticia. s. j. Et in pbenio decreta. l. bo-
neste viuere. aliter n̄ ledere. ius suū cuiq; tri-
buere. Scdo rectitudo naturalis vult ne
mini subtrahi qd suū est. Et ius legale dī-
stinguit act; ab illa rectitudine deriuantes
sc; actū furādī. fenerādī. rapiēdi zc. Et vl-
tra hoc ostēdit quō vnus alior; actū plus
deniet a rectitudine nature. Et fm illō ma-
iores siue minores penas statuit. Tercio dī-
clarat. Nā iure naturali rectū est neminem
cū alterius iniuria vel detrimēto locupletari.
Nō tamē habet de eodē iure si sit pos-
sibilis euentus in quo q; locupletari pos-
set cū alterius iactura sine tamē eius iniuria
sicut in pscriptiōib; z in vsucaptiōe. De ista
triplici vsucaptiōe loquit. l. ius ciuile. ff. de
iusti. z iur.

Iustū est qd ex pcepto vel supioris ordina-
tiōe alicui pcessus est. Et sic iustū est illō qd
ordinat iure. l. iuste. ff. de acq. pos. Sed ius-
ticia est habū seu vtr; supioris ad pcpis
endū bonū subditōz. Quare zc.

De RS Klēde sunt cer

ti dies mēsiū. a kalon grece qd est
voco latine. notat in. l. q; ante ka-
lendas. z in. l. q; ei. ff. de ver. obli. q; pmissi-
sio talis. Promitto añ kalēdas. dupliciter
accipi pōt. s. ante finitas. Et in dubio inter-
ptatio d; fieri s; stipulatozem. l. veterib; ff.
de pac. l. quicqd astringēde. ff. d; pbo. obli.
Ergo pinde est acsi pmississet ante kalēdas
finitas. Et tñc bñ sequit. quicqd pmissit añ
kalēdas sit illi similis q; pmissit kalēdis. Et
allegant isti tex. cū rōne pmissa in argumē-

tum ad testes pcorādōs quor; aliqui de-
ponūt ante guerrā. alij post. vt qui dixerūt
post intelligant post inceptā. z qui ante in-
telligant ante guerrā finitā. Et s; fuit dictū
Angeli z Imole. l. si quis pemptorie sup. j.
glo. z doc. l. ij. s. pe. z. l. ij. s. cū qd. ff. si cer.
pe. p Bar. in. l. j. C. d; vsufruc. l. insulā. s. pe.
ff. solu. ma. p Jaco. butri. in. l. s; z si posses-
sioni. s. itē si iurauero Imo. ff. d; iureiur. in
l. inter stipulantē. s. j. ff. de ver. obli. Imo.
in. c. cū ptingit. de offi. dele. c. cū tu. et glo.
magistralis. in. c. in nra. de testi. Et aliqui
dixerūt q; testes tales ideo pcordant ne pu-
niant de falso nō vt pber. vt p doctores in
legib; allegat; Alij dicūt q; pcordant vt p
ber. vt p glo. in dicto. c. cū tu. Sūt g; kalen-
de pme dies in q;libet mēse. dicte a colo. qz
antiq; colebāt primū diem mēsis. z sic dī-
cunt quasi colendī. Vel dicunt a pbo gre-
co kalo. i. voco. qz romani habebant pcor-
nes q; prima die mēsis mitebāt p terram
dicētes. Vocat vos senator ad nundinas
pparare vos. De h; est glo. notabilis in. l.
cū sextus. ff. de ver. sig. q; etiā declarat no-
nas z idus. de quib; vide in fine pmi libri
cōputi cōmetralis z in alijs. Itē in fi. lib.
vj. in glo. j. sup data libri.

De RS Albra sunt ima

gines que distillāt aquā salientes
scilicet aque z fistule que salienti-

bus ptingūt.
Lanio onis. est macellari; vl; beccari; a lanī
ando sic dicit. qz dilaniat z dilacerat aīalia
z p frusta carnes icidit z vēdit. Vt est ille
q; lanā sepat a corijs bestiar; z eruit siue dis-
coriat bestias. Et sic dī a lanificiō fm glo. i
l. cū de laniois. ff. d; fun. astruc. z istru. lega.
Lata culpa est nō itelligere qd oēs bñ intel-
ligūt. z n̄ facere qd oēs faciūt vl; maior ps
vel id facere qd nulli vl; pauci faciūt. ff. de
ver. sig. l. late.

Latitare est se malitiose occultare aīo frau-
dandī creditores suos agere volentes. ff. q;
bus cau. in pos. ea. l. fulcim; s. quid sit lati-
tare. z habet in glo. c. pultatiōib; ij. de of-
fi. delega.

Latini sunt vel dicebant olīm quidam qui
ita erant a diuis manumissi vt erāt in vita

liberi et gauderent plenaria libertate in bonis suis, sed in morte serui erant, quare pro obitu eorum non poterant succedere parentibus, et bona eorum tanquam seruorum ad dominos deuoluerebantur. Et heredes eorum nihil post mortem eorum persequerentur, sed contraria habet additionem dedistit, ut super dictum est in lra, d. et in desuetudine absteruit, quia pessima additio erat, vnde institui, de libertate, et huius. Vnde latini gaudent dedistit morte.

Larue sunt deformationes hominum propter appositionem coloris.

Laudum est iura arbitri. Et laudare est sententiam arbitraliter ferre. Item laudare dicitur arbitrum in loco ubi compromissum est factum, aliter non valet laudum, l. si cum dies, s. arbitrum, ff. de arbitris. Sed quomodo locus accipiat. Dicitur Iudocum, de roma quod pro ciuitate, et allegat Speculum singulariter in tit. de arbitrio, s. si sit quod an sit recte, et s. sequitur. Item laudum arbitrorum non potest rescindi propter instrumentorum de nouo reperorum si equiparare arbitramentum transactioni. Si autem vis equiparare reductioni appellatioms tunc posset sicut in appellatiome in qua non probatum probabo. Dicitur Fredericus, de senis, in consilio suo, c. c. xxxvii, quod incipit, Petrus testatur.

De LE

Leuis culpa, ut in s. preterea, quod in o. res contra ob. institui.

Leuissima culpa non est prouidere quod sapientissimus prouideret, ut posui rem in capsula, et cum clauis clausi, et credebam esse clausam clauis amota non probas an esset clausa. Et similiter de leui depositari non obligat si res deposita perdet nisi peres sic conuerint. Sed delata culpa semper tenebitur. Et etiam est lata culpa nescire iura ciuilia, l. leges, C. de legibus, ubi casus ad litteram, quia omnes debent scire iura ciuilia. Non ergo excusat dicens nesciebam quod lex prohibebat. Etiam in maleficijs ignorantia crassissima et negligentia maxima lata culpa est quod dolo comparatur. Sed casus fortuitus est iopinatus rei eventus qui nullo hominum remedio prouideri potest, ut C. de pig. act. l. qui fortuitus, et institui, eo, tit. s. item is cui, vide super culpa.

Legatus est ille cui certa patria vel prouincia committitur gubernanda, ut in c. nouit, de appellat. Potest etiam dici legatus quicunque ab alio ad alios quos est missus. Aliter, Legatos dicimus

eosdem quos aduocatos vel patronos causas qui in forensibus negocijs preminentibus litigantibus suis prebent patrocinium. Et non, quod tria sunt genera legatorum. Quidam de latere domini pape mittuntur, ut cardiales quos appellant fratres. Et tales possunt absolueret homines sue et aliter prouincie, in prouincia et extra, et equiparantur prouincialibus. Alii sunt non de latere sed de altari, illi simpliciter in legationem mittuntur, ut plati qui tamen absoluunt prouinciales, et in prouincia non extra constitutos. Et equiparantur prouincialibus prouinciarum. Tertii sunt natiui, qui suarum ecclesiarum prout textu legatione funguntur, ut archiepiscopus cantuariensis, de quo in c. j. de offi. deleg. lib. vi. et tales sunt quatuor, s. archiepiscopus Eboracensis, Cantuariensis, Remensis, et Pisanus, ut non, in alleg. c. j. eo, tit. li. vi. allega. Et legatus prout litteras de sua legatione fide facere debet si exigat, ut C. de mandata, prout in l. vnica. Et eius vice fungitur a quo destinatur et vice alterius gerit, quare honorandus est sicut ille cuius vice gerit, lxxxiij. d. c. vlti. ubi dicitur, quod diaconus non debet sedere ante presbyterem nisi locum habuerit sui patris archiepiscopi, tunc sicut illius locum tenens honorabitur, ut, c. iij. d. c. j. Item legatus generalis potest cognoscere per simplicem querelam, et per appellationem de causis subditorum suffraganeorum suorum, ut non, in glo. cause illorum, c. j. eo, tit. Et legatus a latere deferre potest ecclesias vacantes, si est cardinalis, aliter non, ut non, in c. j. eo, tit. li. vi.

Legatus prout consulis est cui prout consul postquam prouincia am est ingressus mandatur iurisdictione determinata et assignata aut quicunque in itinere moram passus vel necessarium trahens, ut in l. lall. qui, de offi. prout, et legatus.

Legatum est donatio quedam in testamento a testatore relicta, institui, de lega. s. j. et ff. de legat. iij. l. legatum. Vel est deliberatio hereditatis quam testator ex eo quod vniuersum heredis foret alicui quod collatum vellet esse, in l. legatum, ff. de leg. j. Et relinquit legatum non ut hereditas, sed cui placet, ut dicens, hoc illi de lego vel res linquo, id est dandum dispono. Vigebat autem legatum olim pluribus modis. Quicquid per dedicationem his et his. Ille amodo vendicat a me illam rem sibi ut sua ut dicat suam esse, et petat ut suam. Quicquid per donationem his et his. Heres meus damnatus esto, id est obligatus esto hoc illi dare. Quandoque finem quod dam legatur per condemnationem, quando

a testatore aliquid relinquit in penam et in
dammū heredis hoc mō. Si heres meus
Titia duxerit in vxore in dammū suū et pe-
nam centū lego. Quāq; vigeat legatus per
verbū snēdi his verbis Sino illi hanc rē
id est pmitto illū habere. Si pō res apud
illū esset: apē esset hīc mod⁹ legādi vt sine-
ret eū habere qd apud eū tūc esset. Quāq; p
pceptatōz. s. cū duos vl plures heredes i-
stituit. et alteri eoz plegauerit aliqd et hīc idē
pceptaret et p alijs haberet.

Et nota q legatū regulariter tradit ab here-
de et fideicommissum fere idē est qd legatum.
Sed est dictū fideicommissum iō. qz olim pē-
debat ex fide herediū. Sed mō qd ius est in
vno idē et in alio.

Legatari⁹ est cui aliqd legatū est. et q legatus
accipit. Et talis pōt esse testis in testamēto
vt insti. de testa. ordi. §. legatarijs. Sic etiā
fideicommissari⁹. vt ibi dī.

Legare est vltima voluntate testatoris de sin-
gulis rebz disponere et legatū ab herede pō-
standū alicui relinquare. Et iā legare alia si-
gnificatiōe est mittere. et sic inde dī legatus
id est missus. s. cū significat relinqre venit
inde legatū. Et legare oēs pnt qui testamē-
tū facere pnt. et legari pōt oibz illis qui pnt
heredes institui. Itē legari pōt res testato-
ris et heredis. etiā res extraneae psonae. Et si
quāq; testator sciebat rē alienā esse. et tūc dī
rē illā emere a dño et tradere legatario. et si
dñs vendere noluerit debet heres legatario
tradere estimatiōe. Itē pnt legari fructus
futuri. Itē iura actiōes. et seruilitutes. s. nō
res que nō est in rerū natura. vt hypocen-
taur⁹. Et ea de quibz nō est cōmertū vt fo-
rum romanū basilica vl tēpla. et q publico
vsui destinata sunt. Idē pōt legatū relinq
quibuscūq; pblis apz tñ et idoneis. vt si di-
cat testator lego. dare iubeo. impo. mādō. p-
cipio et sic de alijs. Itē relinquit pōt legatus
pure in diē et sub cōditione. Et pōt testator
hmoi legari. apponere cōditionē quā volue-
rit. qz heredis institutio est caput et funda-
mentū testamēti. Et q sine herediū institū-
tiōe nō valet testamētū. Idō multū inter-
est tabellionū de herede pssiderare et indre-
re. Scdo de hereditarij diuisione. Tertio q
pnt et debēt institui. Quarto quō et qualiter
fiat herediū institutio.

Legitime ptes herediū his versibz cōtinent

Quattuor aut infra dāt nāq iura tridentem.
Semissem pō dāt nāq qnq; vl vltra. Arbi-
trū sequit substantia certa pīs. Quarta tibi
satis est si sis extrane⁹ heres. Tūc trebellaris
cū reddere cūcta rogatis. Tūc defalcatis
cū p legata grauatis. De istis partibz vide
glo. in. c. raynucius. de testa.

Legitimi dī sex modis. Primo qd nō est p-
hibitū. et sic p abnegatiōe phibit vt ince-
sio de legitima. Scdo stricti⁹ quicqd est p-
missus nō p abnegatiōez phibit. sed p po-
sitiōe liciti. Tertio i positio digniori. s. a
iure ciuili pcessum capiēdo ius ciuile lar-
gissime p ptoz et oibz pibz iuris ciuilibz.
Quarto pcessus a iure ciuili restringendo
vt nō cōprehēdat ptozū. s. oēs alias ptes
scz senatuscōsulta. pncipum placita. et msa
prudētū. Quinto adhuc plus restringēdo
ius ciuile solū p lege. xij. tabular. Sexto
maxie restringēdo solū p. l. xij. tabular. ex-
clusis responsis prudētū et edictis ptozū.
Ita nō. in. l. vnica. C. qñ nō pe. par. petenti.
ac. hec Latho. saccus.

Leno est q pciuz p cōparato stupro accipit.
vl dānatā de adulterio duxit. vel q eā adul-
terio subiicit. vl adulter se facit. vel questū
de adulterio vxoris accipit. vel qui manci-
pia qstuarā habet. s. qui taberne vl alicui
negotiatiōi pponit meretrices vt pl⁹ lucreti.
Et hīc est infamis. vel qui vxore dephensā
in adulterio in matrimonio retinuit. vt. C.
ad. l. iul. d. adul. l. crimē lenocini. Et i glo.
de multis modis lenocini concordāte al-
legant. C. de specta. seu. leno. n. l. i. sup lez-
nones. li. xj.

Letamē est sterq linū a letando dictū. qz lez-
tas facit segetes.

Letale idē est qd mortiferū. vñ dī de aliquo
vulnerato ad mortē. q letale vuln⁹ habet.
Et venit a letū. l. mors. vñ. Boleti leti cau-
sa fuere mei.

Lex est cōstitutio populū qua maiores natū
simul cū plebibus aliquid sanxerūt. s. m Jss.
lib. v. et dist. j. c. lex est. Et dicit glo. q olim
populus statuit leges. Sed hodie trāstū
lit hanc potestātē in imperatōre. insti. d. su-
na. gen. et ciuili. s. sed q pncipi. Vel aliter.
Lex est species iuris. et ponitur quandoq;
strictē. scz pro eo quod populus romanus
senatorio magistratu interrogāte veluti cō-
sule constituebat. insti. de iur. natū. gen. et

clm. s. pstat autē. Nā p̄sul est q̄ senator erat
z p̄lm p̄sulebat an eis placeret ita statul. et
popul' m̄debat ita. Et etiā sic diffinit. Lex
est cōmune p̄ceptū vīroz prudētū p̄sulca-
tio delictoz q̄ sp̄ore vīl' ignorāter p̄hūnt co-
hertio. cōis resp̄ublice sp̄ōsio. ff. de legi. l. j.
Qñq̄ ponit large p̄ oī rationabili statuto
Vñ etiā dī. Lex est sanctio sc̄ā iubēs hone-
sta. phibēs p̄ia. q̄ sumit ex lege greca. ff. de
legi. z senatuscō. Lex etiā qñq̄ dī p̄suetu-
do. j. q. j. c. ij. Qñq̄ rō. j. dīst. p̄suetudo. Qñq̄
q̄ ius scriptū siue p̄stitutio quēcūq̄. Qñq̄
p̄stitutio ciuili tñ. Et qualis debeat esse
lex habet in. c. erit. l. ij. dīst. p̄. dī. Erīt autē lex
honestā iusta. possiblis fm naturā z pa-
trie p̄suetudinē. loco tēporisq̄ pueniēs. ne-
cessaria. vtilis z manifesta. ne aliqd p ob-
scuritate in captione p̄tineat. Et ibidē in. c.
sequen. s. leges. dī. q̄ nō est iudicādū de le-
gib' sed fm ipsas. Et leges instituunt cum
pmulgant. z firmanē cū morib' vtentū cō-
probanē. Nā lege nō tota p̄specta incluile
est iudicare vel respōdere. ff. de legi. l. ciuile
Et leges ipse canones sacros imitantur. in
aucten. de eccle. tī. s. j. coll. ix. de iudī. clerī.
c. j. de iura. calū. z. c. j. de no. ope. nunc. vbi
subdīst. sacroz statuta canonū p̄ncipū con-
stitutionib' adiunant. z sic ecōuerso in ma-
teria ciuili ius canonicū cedit z imitat. Lex
alia p̄uata. alia publicā. Lex publicā est q̄
a sanctis patrib' scripturis est cōfirmata. vt
lex canonum. Lex p̄uata est que ex instin-
ctu sp̄iritussancti in cordib' fidelīz est scri-
pta. scz charitas que dignior est p̄ma. xix.
q. ij. due sunt.

Legū auctores seu inuētores ponūt. dī. vij.
c. Moyses. z. c. fuerūt. vsq̄ in fi. dīst. et iudē.
vbi dī. Moyses gētis hebreē p̄m' omnīū
diuinas leges sacz litter' explicauit. Foro-
neus rex p̄m' grecis leges iudiclaq̄ cōsti-
tuit. Mercurius trimegīst' p̄m' egiptijs
leges tradidit. Et dīct glo. q̄ dī trimegīst'
p̄pter tres potentias. eloquentiā. scientiam
et virtutē. Solon p̄m' leges atheniensib'
bus edidit. Ligurgus p̄m' lacedemonijs
ex appollinis auctoritate confinxit. Numa
pompili' quī romulo successit p̄m' in re-
gno leges romanis edidit. Deinde cū ppl's
seditiosus magistrat' ferre nō posset. decem
vīros legib' scribēdis creauit. qui leges ex
libris Solonis de greco in latinū sermoz

nem trāslatas duodecim tabulas exposue-
rūt. Fuerūt autē hī decē vīri. Apulius. Clau-
dius. Benicius. Ueter'. Jul'. Danil'.
Sulpit'. Sert' vel Sertig'. Curatius
Rumelius postumius. Hi decē sunt electi
ad scribēdas leges fm Jsi. li. v. ethimo. Le-
ges autē in libris p̄m' p̄sul Pompei' redi-
gere voluit. sed nō p̄seuerauit obtretratoz
metu. Deinde cesar. iulius cepit idē face-
re. sed ante interfectus. Paulatim autē anti-
que leges vetustate atq̄ incuria aboleuerūt
quaz z si s̄a nullus vsus sit. noticia tñ ne-
cessaria videt fm Jsid. li. v. ethi. z. c. ij. dīst.
vij. vbi glo. dīct causam quare noticia illa-
rum legū est necessaria. Et est vt sciat causa
quare tollant. C. de cadu. tol. l. vnica. quia
papa arguit etiā ex abrogato iure. c. nouit.
de iudī. Vel ideo noticia talīū est necessa-
ria vt reprobenē maledicta. xxxvij. dīst. legi-
mus. z. c. qui de mensa.

Leges noue. z legū codices. z a q̄bo ceperūt
habēt. c. fuerūt. pall. dū dīct Jsi. vbi supra
Noue autē leges a Cōstantino cesare cepe-
rūt z reliquis succedentib'. Erātq̄ p̄mixte
z inord inate. Postea p̄o theodosi' minor
august' ad similitudinē gregoriani z hermo-
geniani codicē factū p̄stitutionū a p̄stanti-
ni t̄pib' sub p̄rio cuiusq̄ impatoris titulo
disposuit. quē librum a suo noīe theodosia-
num vocauit.

Leges quib' non vtimur quō fuerint facte.
Require. ff. z insti. de exhereda. libe. p totū.
et in multis passib'. Nā vt dīct dīst. ij. c. q̄
dam. Leges quedā dicunt ab hīs qui con-
diderūt. vt p̄sulares Tribunicie. Julie. Bi-
quillie. Corneliē. Et p̄cipue lex pompeia.
lex papia a Papio. als. papiniana a pap-
niano. lex falcidia. z q̄ plures alie de quib'
infra. Quedā etiā dīct a loc'. vt lex rodia
et cōsimiles.

Lex a q̄lia loq̄t in eo casu cū quis culpa sua
alicui dānū dederit. veluti equū. seruū. vel
aliud aīal occiderit vīl' vulnerauerit. seu ve-
stem suā sciderit. aut in illis reb' dānū dede-
rit. Et in hac lege venit culpa leuissima. vt
si quis ex alto se p̄cipitauerit et sup aliū ceci-
derit teneē lege aq̄illa. Casus p̄o etiā occi-
dentē excusat. insti. de le. ac. s. iniuria. Et si
putator ramū deiecerit z nō p̄clamauerit. z
sicaliquē occiderit teneē ea. l. sed nō tenetur
lege cornelia de sicca. in qua venit tñ dol'.

ff. ad. l. aq. l. 2 ad. l. cornel. de sicca. Redresu
pra. Actio legis aq. l. e.
Lex commissoria ppele nō est lex neq. senatus
cōsultū. sed pot. pactū. 7 habet locū cū ita
vēditōr puenit cum emptore. vt si nō fuerit
solutū pciū totū vel ps cū qdā pōio statim
soluta est. vt in tali die vel tpe sit res inem
pta vel inuēdita si dictūz sit vt redeat pos
sessio vl dominū ad venditorē. Tale autē
pactū nō habet locū in pignoriū s3 in em
ptōib3. vt. ff. de. l. cōmis. l. vlti. 2. l. si fund.
Et q. res dō inempta ita accipit. Si vendi
tor inemptā esse velit. cū causa id cauetur
als fraudare vēditōr si exusta villa in po
testate emptor3 esset nō dādo pecuniā tem
pū facere fundū. ter. est in. l. ij. ff. eo. ti.
Lex cornelia de falsis penā irrogat his q. fal
sum testimoniū dixit vl falsū testamentū
vl aliud qdlibet instrumētū sc̄pserūt. aut si
gillauerūt. aut als falsum cōmiserūt puta i
moneta vl mēsurā. Et est dicta lex cornelia
a cornelio inuētoze. Dicit etā testamētaria
et eius pena in seruos est vltimū supplicū.
in liberos pōo deportatio. insti. d. pub. iudi.
S. ite lex cornelia. de fal.
Lex cornelia de sicarijs loq. de his q. dolo
malo interficiūt scz telo vel iactu furtiue. et
hmoī. Vel etā dō lex cornelia dō veneficijs
a veneno. puta qn̄ qd aliū interfecit vene
no. aut magicis susurrijs vel incantatiōib3
vel qz mala medicamēta publice vēdidit. 7
dicit de sicarijs a sicca acuta vel cultello.
eo q. significat ferrū vel cultrum. vt insti. de
pub. iudi. S. sicarij aut. Vñ dicit glo. ibi
dem. q. sicca est cultell3 vtriq. incidēs quez
portat pegrini qn̄q. i baculo quodā. ita q.
nō patet. vñ p̄sus. Est sicca mucro latēs sic
carius inde vocat.
Lex. xij. tabular. fuit origo totū iur. ciuil. fm
glo. insti. d. iur. na. gē. 7 ciuil. S. ex nō scripto
in ver. origo. ff. de ori. iur. l. ij. S. j. Et dō lex
sc̄pta in. xij. tabulas. Quaz decē a ciuitatib3
athēnensib3 7 lacedemonioz a decem
viris fuerūt allate. Et due ad illaz declara
tiōē p eosdē decē viros postea addite. vt
dicit glo. in. v. decē viros. S. deinde. c. moy
ses. dis. vij. Cū em̄ leges ppter discordiā ple
beioz cū nobilib3 fere. p. xxx. annos in de
suetudinē abijissent creati fuerūt decē viri q.
trāsulerūt leges grecoz in latinū. 7 eas in
decē tabulis eburneis sc̄pserūt. Et hi de

cem viri postea videntes i illis decē tabu
lis multas leges deesse. accepta prāte corri
gēdi. diminuēdi. interpretādi. addēdi. 7 sup
plēdi duas alias tabulas addidērūt. Et de
inde dicta est lex. xij. tabular. Postea cū p
dicti viri sibi magistratū vsurparūt a p̄lo
sūt creati. 7 sic p̄sules sūt facti. q. senatus con
sulta cōposuere. postea p̄tores p̄stituti sunt
q. edicta p̄toz fecerūt. Et lex. xij. tabular. sic
dō. 7 h̄ nomē olim accepit cū romani iura
penes se nō habuerūt s3 eēnt penes grecos
Ipi leges sc̄ptas desiderātes a grecis misse
rūt nūcios ad grecos q. supplicarēt eis vt iu
ra traderent romanis. qd greci renuerunt.
Videntes greci ex eis sapientē quendā. vt
exploraret an digni essent romāi legib3. qui
cū romā venisset. romani excogitantes qd
fieri poterat quendā stultū ad disputandū
cū greco posuerūt. vt si pderet derisio esset.
Grecus nutu disputare icēpit 7 leuauit di
gitū vnū. significās q. vn̄ esset deus. Sed
stult3 credēs q. veller eū vno oculo cecare.
duos eleuauit digitos. s. indicē 7 medium.
qui etā ad iuramentū necessariū leuauit. et
cū eis etā pollicē sicut naturalr eueit quasi
greci cecare veller vtroq. oculo. Grec3 autē
credidit q. trinitatē ostēderet Ite grec3 aper
tā manū extēdit. vt ostēderet oīa nuda deo.
Stult3 autē timens alapā seu maxillatā sibi
dari. pugnū clausum quasi repcussurus le
uauit. Grecus intellexit q. de oīa clauderet
palma. Et sic credēs romanos dignos le
gib3 abiit 7 decē viris discretis a romanis
electis. quos greci dignos iudicauerūt. le
ges impetrauerūt. Et sic greci tradiderunt
ipsis decē tabulas eburneas in quib3 p̄tine
bat tā sus scriptū qd in ciuitate athenarū
fr̄. quētabat. q. nō scriptū qd in altera ciui
tate scz lacedemonioz erat i vsu. Postq. p̄o
isti decē viri fuerūt sic cū decē tabulis reuer
si ab ip̄o populo romano habuerūt potez
statem sup illas decem tabulas examinādi
addēdi rē. vt supra de hoc in glo. l. j. ff. de
origi. iur.
Lex falcidia dis. ij. c. quedā. in fl. prohibet ne
quis in testamēto pl̄ extraneis legare pos
sit q. vt quarta ps sit herediū data. Dicitur
aut falcidia a Falcidio tribuno auctore. vl
fm Alzo. dicta est a fabre falce. id est a dimi
nutione. qz iam in primo singularibus reli
ctis resecat legata. vt falce resecant segetes.

Nā olīm licuit cullibz totā hereditatē suāz alteri relinqre Sz postea falcidia statutū q quarta ps hereditatē debet relinqui heredi bus legitimis zc. vt sup de. f. Triplex est falcidia. vna debita iure nature. alia iure in stitutionis. Tertia dr quarta trebellianica que cōpetit heredi instituto q rogat est he reditatē alij restituere. d. l. j. c. rīsa. de testa. c. raynuci. et. c. raynaldus.

Lex fauia d plaglarijs eos pscq̃ q liberos aut seruos vl filios alienos ab vrbe vel de vna puincia ad alia subducit z eos vedūt fraudulentē inscijs dñis z patribus suis. vt. ff. ad. l. fal. de pla. l. j. z. l. lega. z. l. eti.

Lex fusia. als fusia. vl suffia canina nō pmit tebat in testamēto manumissioes fieri. nisi vsqz ad certū modū vl nūer. seruoꝝ. licz in ter viuos sit. sz hodie ista sublata est z mul to magi h liceret in vltia voluntate. Et dr ca nina forte a qdā inducia q canis vocabat. nā canis naturā suabat q stat in palea quā nec sibi hie pt. nec alij fauet vt sit psonā rei nomē. insti. de dona. s. est z aliō. Tal g mo riebat tanqz canis. qz nō poterat tenere ser uos. nec libertatē patiebat eis dari. insti. de l. fusi. ca. tol. in glo. j.

Lex helyascētia deditioz ē de lata libtate. d q insti. q z qui. mo. manumit. nō pos. s. ea z de lege helyascētia. q dñō minor. xx. annis nō aliter manumittere pmittit. quā si vidit. cta. l. i. pga ptoꝝ apd piliū. l. apd locū p sili j sup h iusta cā manumissiois approbata fuerit manumissi. vt ibidē tex. inqt.

Lex iulia d adulterijs z stupro psequit adul teros. z eos q sine vi p gies. vidnas. aut ho nestas aut honeste viuentes corrūpunt aut violāt. Et nō solū temeratores aliaz nupti arū gladio punit. sz etiā eos q cū mascul ne phandā libidinē exercere audēt siue nō ve rent insti. de pub. indi. s. itē lex iulia. de ad ult. et ibi p totū de legibz hic positis. qz pu blica iudicia sunt.

Lex iulia d ambitu punit eos q p ambitu seu ambitionē muneribz datis ad honores ad officia publica accedūt seu succedūt. de quo isti. de publi. indi. in. s. sunt pterea. in glo. z in. l. j. ff. ad. l. iul. de ambi.

Lex iulia lese maiestatis eos punit q in pnci pem aut in rē publicā aliqd cōmittūt z ma chinant. Et ē tales statuta pena capitalis Itē q vsqz ad qrtā pgentem nō succedunt

nati ab eis nisi p pncipē dīspēset cū eis. et sic pena ei aie amissionē sustinet. vt. C. ad l. iul. mase. l. quisqz. z insti. de publi. indi. s. publica aut.

Lex iulia repetundaz loqt d his plectēdis q tpe administratiōis aliqd acceperit vt iudica rēt vl nō iudicaret. vl aliqū in vincula de ticerēt vl nō. Ad h em cōpetit vt datū refer uet. z q alter puniat. Ultra h etiā cōpetit ptra eosdē ill q ab ipis aliqū violentiam passi sūt. vt si coact fuerit q s a talibz vedē re rē suā miorē p dō qz valebat. z in silibz ca silibz. ff. ad. l. iul. repe. l. j. in. l. iij. z. v.

Lex iulia de residuis punit eos q officii pu blicū aut administrationē habuerit. Et tpe ad ministratiōis sue publicā pecuniā quā acce perit i qd cūqz negociū erogandā retinuerit z nō erogauerit. Al q rē publicā quā acce perit tradēdā i cōl erario nō reposuerit sibi dē. sz penes se furtiue z dolose retinuerunt. vt. ff. ad. l. iul. pecu. l. iij. z. l. iij. s. lege.

Lex iulia d vi publica punit eos q vim cuꝝ armis fecerit vl intulerit. z ē pena deportati onū. vt insti. d. pub. indi. s. itē lex iulia.

Lex iulia d vi priuata punit eos qui sine ar mis vim inferūt i publicatōe tertie pti bo noꝝ. Si aut vi rapt. p gis. vidue. vl sancti monial. aut als fiat. facietes z opē flagitio dātes pena capitis puniunt. insti. d. pub. au di. s. itē lex iulia. de vi priua.

Lex iulia noꝝb. loqt d latina libertate. vt in sti. d. liber. s. libertinoꝝ aut.

Lex iulia d annonā cōpetit s illū q facit vl pcurat annonā fieri cariorē. qz i h ledit rē publica. vt. ff. ad. l. iul. de anno. l. iij.

Lex iulia peculiat cōpetit s illos q pecuni am vl rē publicā. vl sacra vl religiosā furāt pena vt. s. vt isti. d. pub. indi. s. lex iulia.

Lex iulia mistellia. als vistellia hz locū qn do maritus relinqt vxorē i testamēto aliqd sub certa p ditiōe si alteri nō nupserit. z con ditiōe nō seruata nō tenet heres dare relis ctū p istam legē. Et qualē facit cautionē vl de in aut. cui relictū. C. de indict. viduista. et l. iulia mistel. tol. z. l. j. ibidē.

Lex ortētia lata. i. scā. z a rege nomē sortita ē q eā statuit z fecit. q pcorauit inē plebē et pplm z pncipē. q pstituit vt nō mīn aut pl valeat plebscitra qz lex ppli. de q insti. d. iur. na. gē. z ciui. s. sed z plebscitra.

Lex papia patrū pūnet pnia p suscipiēdis

liber. Et dicitur a Papio auctore Alias papiniana a papiniano auctore. vide de hoc insti. per quas perso. no. ius acqui. in. s. sancti etenim.

Lex popeya de patrocidijs. al's paricidijs punit eos q' p'ri aut m'ri. aut auo. p'ano. aut alteri d' sanguinels aut paricib' suis morte infligit. Et statuit illa lex pena acerrima q' tales i' culleo. i. corio bulito suatur. in q' ponat' r'ipa cu' sumea cane z gallo gallina. tior i' mari vicino sic p'iciat' v'l in flumine p' pinq' si mare nimis remote fuerit. De his oib' no. insti. de pub. iudi. s. alla deinde.

Lex populi anthomastici dicitur lex per excellen tiam.

Lex publiciana dicta est a publiciano p'tore auctore. Req. sup' actio publiciana.

Lex rodia de lactu. subuenit his quoz merces ca' cois p'culi euitadi electe fut. z ppter lactu nauis salua facta est. Quib' dat' actio p'tra magistru nauis. v'l eos q'z merces fut salua. Et dicitur rodia ab insula rodo. al's rodif in q' antiquit' pluriu fuit vsus mercatoruz. Et dicitur glo. hec iniquissima est. i. q' patientib' bus naufragi omnia auferunt inhabitatores. v'l. l. modestin. ff. eo. ti. Hodie aut' excō municati sunt hac lege vtentes. v'l. dist. ij. c. quida. z sequen.

Lex satyra est que de plurib' simul loquit' rebus. dicta sic a copia reru z quasi a saturata. Vbi z satira scribere. est poemata varia p'dere. v'l. Oratij. Iuuenalis. p'ij. zc. dist. ij. c. satira. Et fin. Ii. l. v. de q. C. de lat. lib. tol. l. vnic. in prin.

Lex atilia loquit' de commissioe tutele i' pulno t'is z p'sidib' eaz rome p'carlo vrbani z maiori p'te tribuno z plebis. de q' vide insti. de atilia tu. p' totu.

Lex vitelia loquit' de liberto appetete ea que ingenuis tm cōpetunt. puta honores z d'ignitates asseredo se ingenuu esse. De q. ff. d' sta. ho. l. ingenuu.

Lex viay dicitur solitaria excellētia.

Lex municipal' dicitur qua aliq' ciuitas constituit sibi. Et est ius ciuile. insti. de iur. na. gen. et ciu. s. j. in tex. z in glo.

Lex canonica appellat' diuina. canonicis. de iur. reu. z. c. s. d' iura. calu. Et lex ciuilis dicitur lex huana. c. q. de p'scrip. li. vj. Pot' tñ ius canonicu etiā dici lex huana. qz fut in eo multa ab hoib' statuta. i. respectu alioz iurū cō

uiliū dicat lex diuina. Sicut lex ciuill' pot' dici diuina aliq' respectu. imo sacra dicitur. z p' ipas q's religiosus efficit. v'l. C. d' legi. z p'sti. l. leges. Quare impator dicitur religiosissim' in p'hemio institutionū. vide. c. q' iure. di. vlij. et l. fi. C. de p'sc. l. o. tē. Et Archi. in p'bo. huz mane. c. fi. d' p'sc. li. vj. vbi dicitur q' leges diuinitus p' ora p'ncipū fut pmulgate. xvj. q. iij. nemo. fj. q. iij. impatores. Et aliqñ vocant' leges publice. iij. q. v. c. d' accusatoib'. Ali qñ leges exteroz v'l leges secl'. v'l ibide' Sz canonicē diuine dicunt'. iij. q. v. qz suspecti. Et i' iure canōico. z legib' q'libet studere deberet. qz nō p'mittit' queq' in eis p'su i' p'p'ertate v'suere. v'l in anxietate mori. v'l inq' iuriscōsul' in aut. de here. z sal. s. fin. col. j. Et in p'hemio. ff. vbi dicit' tex. legū oratores ditissimū efficiunt'. s. nos p'o. z glo. in. p. d' t'issimū. ponit' p'sus. Dat' galien' opes z sanctio iustianiana. Et alijs paleas. v'l sup' de A. in dictione ars.

Legius. req. sup' homagiu legiu.

De 13

Libell' plurib' modis accipit. v'l no. Spei tracta. libelloz. Qñq' em' dicitur pu' liber v'l co dicill'. v'l cedula in q' actor cam z actionez exp'mit. Et ē duplex. q'dā ē accusatiōis. z ille i' criminalib' locū hz. Et q'dā p'etiōis z ille i' ciuilib'. v'l est glo. vnic. in p'n. c. j. de libello. obla. Et debet p'la p'tineri i' libello. v'l i' his p'sib' p'tinet. Quis q'd corā q. q' iure petat' z a q'. Recte cōposit' q'sq' libell' habet. Nā libell' p'etiōis dicitur p'tinere nomē actoris scz quis sit q' pueniat. Et q'd petat'. i. rē q' petat'. Et nomē iudicis. i. corā q' agit'. Et ius q' res petat'. z sic causam petedi. Et nomē rei. scz a quo res petat'. Etia t'p'or d'ies i' q' libellus dat'. Sz in libello accusatiōis p'tineri debet nomē accusatoz. nomē rei z iudicis. z crimē de q' agit'. Et qñq' p'sona cū qua crimē dicitur commissum. z loc' i' q'. z d'ies accusatiōis. p'fessio accusatiōis corā iudice z mēsis in quo crimē est commissum. Sz d'ie z hora sibi ponere nō est necesse fm Boff. Qñq' et scdo ponit' p' pane azimo seu subcinericio. v'l. C. d' epl. aud. l. iudices p'bi. tex. inq' q' incarceration' debz v'ctual' substantia m'istrari vel tradi libell' duob' aut trib' diurnis. Et dicit' ibi glo. i. panib' a libū libi. v'l a liba libe. quod est panis albus vel subcinericius

Et sic libellus est diminutivum. Unde dicitur puer noluit libellum a sacerdote accipere. In autem ibi allega. Quibus et tertio capitulum per patrem principis oblatum. Cuius libellus per oblatum facit. Ceterum. Quarto per iudicem delegato. ff. de offi. p. sul. l. nec quisque. Quinto per scripturam demadatoris Sexto per scripturam recusationis. Septimo per scripturam quam vir dat uxori quam repudiat. et illa dicitur libellus repudii. Octavo per scripturam appellationis. ff. de appella. l. j. Nono per scripturam quam iudex dat appellanti. s. apostolus. de appel. c. cordi. l. i. vj. Decimo per scripturam infamatoriam. quod dicitur libellus famosus quam nullus scribere debet nec dictare sub pena capitis. fm leges. Proprie tamen libellus est scriptura agendis questione p. tines et futura actionem de promissis. Et dicitur Ly. q. est brevis scriptura intentione actoris vel accusatoris contra reum clare de promissis. Et sic libellus non debet esse verborum vel yres superfluis. nec obscurus. nec alternativus. q. alternativa ponit obscuritatem ut no. in glo. l. i. l. si in re. ff. de rei vendi. Est tamen libellus incertus admittendus ubi incertitudo puenit ex facto aduersarii. iuxta no. in. c. significatibus. d. libellus. obla. Et q. quibus libellus alternativus admittatur nota ibidem videlicet de consuetudine. nunquam tamen de rigore iuris. insti. de act. s. sunt et alij. al. s. s. iste quidem et ea que sunt consuetudinis observant. ff. de edil. edic. l. quid si fugitivus. s. apud labeonem. et melius eo. ti. qd si nolit. s. qui mancipia. et glo. in. c. abbate sane. de re iudi. lib. vj. in glo. ver. dñi vel qñ. q. est elegantiissima et aurea dicenda. Vel sic. Libellus est brevis membrana actoris petitione et causam p. tines et actionem coplectens. Dicitur autem libellus a libro diminutivum propter sui brevitatē. sicut codicillus a codice fm Spe. i. ti. de libel. p. cep. in pn. vel dicitur a libra. l. iusticia. Unde iudex debet statera equā lāce ministrare. xv. dist. ois. xxiij. q. j. non offeram. et c. abbatē sane. de re iudi. lib. vj. in. s. p. fat. ergo. et. c. j. eo. ti. l. i. vj.

Libellus repudii. Requirit repudium.

Liberalis causa est quam principaliter mota questione ab aliquo dicitur aliquid seu aliquid suus servus esse ipse pro p. tedit se esse liberum. Si pro p. titeat se esse servum non actoris sed alterius. non est causa liberalis. sed est causa dñij. et causa hic ponitur per iudicio.

Liberi sunt qui ex ingenuis nascuntur. Funt

autem liberi qui manumittuntur. Et dicuntur a libertate. Et sunt filij et filie et ceteri omnes in recta linea descendentes usque ad trinepotes. et vltimū dicuntur inferiores seu posteriores. Si nulliter pariter dicuntur omnes ascendentes per paternam seu maternam cognationem nobis p. iuncti usque ad tritavum. Et vltimū dicuntur superiores seu maiores. Appellatio est liberorum intelliguntur nepotes ex filiis et alijs descendentes. ff. de ver. sig. l. i. liberorum. Et h. ex masculis. Si appellatio filiorum regulariter non comprehenduntur nepotes. insti. qui da. tuto. pos. in fil. et est glo. sup. d. liberi. in cle. vnica. d. bapti. facit. glo. j. in. c. in p. n. tia. de p. ba.

Libera. hec dictio significat posse fieri liberum quod madat. Non tamen significat ultra madatum generale. Et sic non videntur p. cessa que requirunt madatum speciale. et h. de usu cō. l. i. c. sec. et significato attento de iure scripto. Tūc enim significat posse fieri quod sine madato speciale non fieret excepta denotatio. l. p. curator. cui generaliter. ff. de p. c. iuncta. l. filius. ff. de dona. Significat etiam quod possit alienare quod non possit p. curator cui est p. cessa generalis administrationis non expresso verbo libera. cuius significatum addit et opat. Non autem fecit donatio. ne. q. donatio ex natura est gratuita. vñ no. fm Bar. in. l. q. rome. s. calimach. ff. de ver. ob. Verbum libera in illo tamen opat ad quod refertur. verbi gratia. dīcedo. Constituo te p. curatorem ad agendum et defendendum lite p. testandam dās et p. cedens liberā potestatem et. non videtur p. cessa administratio cause. sed solum instātie. q. h. p. bo impōtat. Et de causa non p. n. t. rāsigere s. solum de instātia. Itē ibi. Constitui p. curatorem ad recipiendam solutionem dans ei liberā potestatem q. p. t. progare terminū. facit de p. cura. qui ad agendum. l. i. vj. et. l. duo. ff. de admini. tuto. Item d. verbo. plena. l. si. p. curator. s. q. si plenam. C. de p. cura. Item si dñs concessit q. p. curator possit quod ipse dñs. licet non expressit verbū. libera. vel plena potestate. l. creditor. s. lucius. ff. manda. Idem si dominus promissum seratum habiturum quicquid per suum procuratorem actum fuerit. l. j. ff. de procuratoribus.

Liberatio sumitur per dispositionem liberatoria. et significat diversimode. Nam ibi testator legat debitori suo qui solus est liberatione significat quod debitor agere possit contra heredem

ut eū liberet p acceptilationē. l. iij. §. nūc de
effectu. ff. de libe. lega. Quia qñ testator dī
cit. volo liberari. vel lego liberationē. signi
ficat q vult ab herede liberari ex cōi mō in
telligēti. Itē ibi. Duo sūt rei p mitterē q te
nent ad idē debitu q libet insolitu. testator
legat vni liberationē. significat q ille possit
agere p herede vt liberet p pactu. Sed al
ter nō liberat nisi ille vn liberaret ex malo
ri vi. videlz acceptilationē. nā tūc etiā alter li
berat. sicut acceptilatio capis p tali solutioe
q vno soluente alter liberat. sec i pacto. Sz
certe pactu liberatiois in simplici rōe valet
tm sicut acceptilatio. Itē duo sūt rei p mitterē
tendi socij vni legata est liberatio. significat
q ille cui nōmē scptū nō est habet p lega
tario. Et sic agere pōt vt liberet sicut ille q
noiat est. Et si testator ei puidere voluit
qd pbat ex similibz plectur sufficere. qz i
prahēdo socij sunt. Et intellige socios fm
Bar. quibz omē lucru z damnu est cōmu
ne in illo debito. Itē ibi duo sūt rei p mitterē
dī nō socij facti debitores ex pecunia q pne
nit ad vtrūqz. vel pueria est in cōem vtilita
te. testator legat liberationē vni nō libabit p
acceptilationē sed p pactu. Et istud pactu
pficiet etiā alteri in pte seu medietate debi
ti. Et sic intellige qd nō. glo. in. §. nūc de ef
fectu. palle. Conclude g. aut sūt socij z libe
ratio fit p acceptilatioz. Et sic scā vni pdest
etiā alteri. Sed iste alter nō legatari nō po
test agere nisi vbi testator ei puidere voluit
Aut nō sūt socij. z tunc liberatio fit p pactu
de nō petendo z pdest alteri imediate vt in
altera medietate tm conueniat. Itē nota q
pactu factū vni pdest alteri. put actum est z
nō alias. nam si est actū ius ex eo queri tm
illi cui fit illi querit tm. Si vero actum est
ius queri vtrūqz. tunc querit vtrūqz. In du
bio pō pactu factū reo pdest fideiussori.
Sz nō pactu factū fideiussori ecōtra pdest
reo. nisi vbi fideiussori fit acceptilatio. z pn
cipalis obligatus est re. Quia tūc hec acce
ptilatio respectu principalis cōrinet pactu
qd sibi pdest lege z p iusu. §. z si fideiussori
ff. de accepr. Possit tamē dici q principa
lis liberat ipō iure. qz hoc fit p cōsequenti
am. vt ibi nota. In acceptilatione autē si fit
principalī pdest fideiussori. Facta autē fide
iussori pdest ei tm si hoc est actū. In dubio
prodest principalī licet nō semp. put nō. in

l. si quis reū. de libe. lega. z finaliter dcludi
tur q liberatio vni persone in vna re vel in
vno debito ad aliā psonā. aliā rem vel ali
ud debitu extendit. Si h disponente quis
pbabili medio voluisse significat. Et libe
ratio generalis nō cōprehēdit q ibi nō pti
neri aliqd mediu pcludit. Et liberatio con
cessa spāliter generalr inter viuos z vltima
volūtate significat qd significare quoduis
mediu pbabile declarat.

Libertas est res spūalis. z ideo pōt venire i
cōmutationē cū alio spūali. d re. pmu. c. ad
qstioes. z de ser. nō oz. c. nullus in glo. vlt.
Itē libertas est natural facultas ei qd vult
qz facere libet nisi qd vi aut iure phibet. in
st. de iur. pso. in prin. Et hec factas quis
late pateat. tamen ei qñ qz resistit de facto.
vt qñ nō possum qd desideram. vt de iur
re. vt qñ nō facere furtū aut rapinā prob
bemur.

Libertas latina fuit libertas que habebat q
si moreretur ille cui dabat libertas. tūc te
nuit. sed si supuixit tūc nō tenuit. sed hodie
est correctā per. l. j. C. de la. lib. tol. Requie
sup latini. Et dicebat latina p similitudinē
Nam vt romani nomiati sunt qz romanis
subijciebant et incolumes mittebant. licet
fm rem latini vel romani nō essent. Et illa
libertas latina dicitur cum nō esset vera li
bertas.

Libertas dediticia. Req. sup dediticia.

Libertas fidecōmissoria est quā testator dī
recte nō voluit cōpetere. sed p manumissi
onem alterius cuius fidel hoc cōmissit. s. vt
manumitteret.

Libertas testamentaria est que ex ipō testa
mento directo cōpetit. vt. C. de testa. ma. in
prin. in glo.

Libertas vindicte est q fit p vindictā. C. de
vin. liber. in prin. glo.

Liberti siue libertini sūt q ex iusta cā a serui
tute manumissi sūt. Nec est inter eos differe
ntia. licz quidā mīn prudēter dicit liberti
nū esse filiū liberti. vñ libert me vel libe
rtinus dī ille q seru me fuit sed manumiss
eū. Et ego ipi dīcor patron. de q sup. p. in
seruitute. in st. de liberti.

Libertus abortiuus est qui in testamēto ei
qui abortus est. id est mortuus manumiss
tū.

Libertus assignatū est quē patron ei ex

liberis suis esse velit ipm assignauit.

Librari est qui in libra apponendo pōdera causas rerū determinat, vel est liberos vendens et custodies.

Libripēs idē est qđ librarius, d̄ qđ glo, insti, de testa, or, in prin.

Liberatio sumit p dispositiōe liberatoria et significat diuersimode, vt supra habetur. **h. d.**

Licet vel **licitari** est rē appreciare, vñ dicit, nō curo cētū grecos vno obolo licet. S; licere actiū significat rē p̄cio mensurabile estimare q̄to p̄cio valeat, vñ, d. Diues i or be licet, paupem sed nemo licet.

Liceo em̄ ē actiū i significatiōe et passiū i voce. S; liceo d. vñ. Non licet asse mibi, q̄ me nō asse licet. Inde **licitare** ē frēq̄nter estimare valorē rei vendibilis. Et **licitator**, id est suator vel puocator, seu p̄neta.

Licitatio est veditio pposita, vt cū aliq̄s emptio in re ab altero volēte emere p̄ciū auget. Vñ qñ aliqua res publice venalis expōnit, et vñ offert decē et alter quindēcim, qñ p̄clamatū est qđ qđ pl^o offert eā habebit ille qui pl^o offert d̄r aliū vincere licitatiōe, vñ cū alterū sic intēdit supare plus offerēdo in quacūq; negociatiōe licitatio est vt qđ licitatiōe vincit rē feret. C. de sacrosan. eccle. aut, qui res, et C. de fide instru. et iure hāste fiscalis, l. q̄cūq; l. x. Est ḡ licitatio subastatio, vñ obligatio ad subastatiōē vt in l. licitatio, ff. de pub. iudi.

Licitarij dicunt qđ emēdo vēdēdo vñ pducēdo rē aliq̄ā, vel negociādo aliqđ pl^o offerēdo, alit er alterū, p̄cedit supare.

Licētia multiplex est vt no. Archi. ex l. ij. q. ij si abstineret.

Lima est instrumentū fabrilē et ferreū qđ metalla rodunt, polunt, minuunt, et purgant vñ, q. j. s. cū ḡ vbi ferri, et est glo, in, c. pastoralis, de re iudi, in, cle.

Līmites sūt fines vñ em̄ini regionū. Inde **līmitare** terminare d̄r, vñ restringere, vñ līnes est terminū agris possit vñ pratis seu capis, vñ etiā d̄r meta. S; līnē est introit^o domus dictū a līmite. Nā līnia sūt edium. līmites p̄o regionū vñ finitū, de qđ insti, qui, mo. ius pa. po. soluit. s. dictū est aut.

Līmitarij dicunt qđ p̄stituti sūt inter castra et ciuitates, vñ p̄finita oppida vt līmites d̄ferdāt et colāt, vt, C. de fin. līmi. l. vlti, in fi. li.

xi. Et dicit Accur, sup rubr, ibidē, qđ qdam habent p līmitosis līmitrophis, a trophos id est descriptio, et līmites, i. descriptis ad vsum līmitū, alis militū qui imperium custodiunt.

Līminarche dicunt p̄ncipes locor i q̄b sūt diuersaz, p̄uinciaz aut regnoz diuersor līmitēs et termini. Inde etiā dicunt **coliminarche** qui p̄finita oppida vñ ciuitates tenētrās līmitē locor.

Līnea ē collectio psonaz ab eodē stīpīte descendētū diuersos grad^o p̄tines et numeros distinguēs, vide no. Jo. an, sup arborē p̄sanguinitatis.

Līnthea nō dubitat velū vocari.

Līnthearj sunt qđ līntheas nauis vñ nauis, vel līnthearior negociatiōē exercēt et.

Līnthearīa d̄r talis negociatio.

Līnthearīosa vel līnthearū est negociatio līnthearior.

Lītē p̄cedere est lītis p̄testatiōē esse, vel lītē certo esse, cū tñ ambigū^o lit el^o extus et enē^o tus. Nā lītis et iudicior euē^o est incert^o ff. de pecu. l. qđ debet. P̄cedere aut d̄r līs p̄ appellatiōē recusatiōē p̄sultatiōē vel relatiōē, vel qđ in diffinitina snia nō est lata, de qđ p̄ doct, vt lit, penden, p̄ totū.

Lītē p̄testari d̄r qñ actor pponit intentiones suā et actionē corā iudice ḡ aliq̄ē et ille statim negat, tūc est līs p̄testata. Et d̄r p̄cedere. Nā i suspēso sūt oīa donec līs sopiat, i. tē^o minet, vel ad superiōrē negociū transmittatur. Et dicit līs p̄cedere quo ad hoc vt n̄ p̄bul innouet q̄tuor p̄currentib; p̄mo qđ clatiō emanauerit. Scđo qđ a iudice cōperente. Tē^o qđ ad partē puenierit, vel p̄te imp̄pediente quo minus puenierit. Quarto qđ in ea talia sint exp̄ssa p̄ qđ pars instruat sup quib; pueniebat, vt in cle, si, vt lit, penden, p̄t addi quintū, vt ibi nota, qđ emanet et p̄ueniat debito tpe.

Lītis contestatio est negocij p̄ncipalis ab actore et reo hīnc inde facta narratio. Quā narratiōē p̄cedere debet libellus, nisi forte de cōsensu partium remittat. Fit autē lītis cōtestatio corā iudice p̄ narratiōē actoris et p̄radictoriā r̄siones rei, vt qđ negat, vñ p̄ aliq̄ā exceptionē opponit aio p̄testandi lītē, lēa mēte vt in causa procedat vñ desistat. Est ergo lītis cōtestatio fm̄ Hoffre, hīnc inde apud iudicē negocij p̄ncipalis

facta narratio p pncipales psonas. nō p ad
uocatos. nisi forte pncipales adeo fuerint
indiscreti vt eoz defectus de licētia iudicis
per alios suppleat. vt i. c. pastoralis. d. iudi.
Et litis ptestatio est inītiū actōis z pñt
in causa. de h vide glo. bonā. in. c. dudū. ij.
in. p. ppositā. de elec. quō z qñ fiat litis cōte
statio.

Litigiosa res est mobilis vel immobilis res
vel se mouēs de cui⁹ dñlo cā mouet in pē
titorē z possessorē puentiōe iudiciaria pē
bus vel pncipi oblatiis z iudicibz insinua
tis z p eū futuro reo cognitū. C. de litig.
aut. litigiosa. Fit aut res litigiosa in cōtinē
ti oblato libello. Alij dicit rē litigiosaz nō
esse aū lit. ptestationē. de h glo. in. c. j. vt lite
penden. lib. vi.

Lis a ptestōe limitis pñt nomē sumpsit. de
q Virgil. Limes erat positi⁹ litē vt discerne
ret agri. c. for. de p. sig. ad mediū. Et lis dī
mora cū fuerit ptestata. c. ex pre. ij. de p. sig.
et aduersario. de excep.

Lit qñ ptestatio est qñ alijs pñt i iudicio
sup rebz mobilibz qñ possidet noīe alieno
noīat dñm i iudicio z accipit iudicias ad d
nūciādū dñō. vt ad iudicē veiat vñ mītrat si
spe dñs nō cōparet i termino sibi dato. tunc
lis qñ ptestata est dñm siue habet p pte
stata ad interrūpendū longi tps pscptio
nē. vt in. c. qm frequēter. s. in alijs. p. qd si
sup. vt lit. nō ptesta.

Littere dī obligatio pñt qñ qñ pñt aliqū
i aliquo instrumento se recepisse pecuniaz
quam nondūz recepisse sub spe nūerationis
future sibi faciente. put a creditore eldē p
missum extitit. Illi cōpetit actio non nume
rate pecunie si exigitur ab eo debitum ante
q̄ recepisse.

Littere de rato dicunt pcuratorie qz pñt
ens pcuratorē semp adiūt i fine. qz qd p
curator fecerit sup causa ad quā dat⁹ est ra
tum gratū zc. habebit. vt. c. cū dilect⁹. de re
li. doml. in glo.

Litigatoris noīe nō solū actor sed etiā reus
intelligit. vt. c. j. de lit. ptest. li. vi.

De LD

Locatio est plone vñ rei ad vsū facta pcessio
vel mercede vel pecunia numerāda pñt.
alioqn de alia re erit ptract⁹ noīat⁹. de quo
vide no. p doc. de loca. z pduc. sup Rubr.

Locus est bursa vel marsubium. in. c. j. de
deposi. in glo. dñs loculos habuit vt indis
gentibz subueniret. xij. q. j. habebat domi
nus loculos.

Locator est ille q rē aliquā p certo pñto vel
certa mercede alicui vtendā pcedit. vñ alij
re sua mercede sibi pñtā vñ pñt. vt cu
loco tibi domū meā ad habitādū in ea ego
dicoz locator. Tu pñ q sic vter⁹ seu ad vsū
recipis cōductor nuncuparis. vt in. ca. j. de
loca. z pduc.

Locati actio. Req. sup. Actio locati.

Locuples. Req. sup. Bona liberoz.

Locus religiosus. Req. infra religio.

Loc⁹ sanct⁹ dī q firm⁹ est z pñt munitis.
dñō qdē qd sanctū est. s. a sanguinibz. Id est
a pñtis imolari dī. de q insti. de re. diu. s.
sancte quoqz res.

Loc⁹ insignis fm Jo. an. in. c. statutū. de rez
sc. li. vj. est ciuitas. lz ibi nō sūt pñti. Et d.
h dat ibi rōnem. Sz fm Inno. Hosti. Ab
ba. nō sufficit eē ciuitatē nisi sit ibi copia pe
ritoz. Lōpo. dic. sufficit si d vñano pñt loz
co haberi pñti. Pau. de lizarijs. i cle. vnica.
d fo. cōpe. dic. insignē locū i q pñt copia ha
beri necessarioz. p epō. familia. z eqtibz su
is. lz nō sit copia peritoz.

Loci adiectio significat diuersimode dispo
ni. verbi gra. Testator dicit. titio lego cen
tum que sibi volo solui de pecunia quā ha
beo in tali loco. puta. tali castro. tali domo
tali archa. Et si i illo loco nihil est tūc nihil
debet. si mñt⁹ ē nihilomin⁹ tota pecunia de
bet. l. qdā testamēto. ff. de leg. j. l. luc. ff. d
ali. z ciba. leg. vbi testator legauit alimēta
libertis. postea scpsit q ex certis fundis pñ
plent. si nō pñt pñti ex illis fundis aliun
de debēt suppleri. facit. l. paulo calimacho.
s. fin. ff. de leg. iij. Rō qz loc⁹ h apponit ad
demonstrationē vñ solutio fieri possit. vt
nō ad taxationē seu restrictionē legatū qre
legatū nō restringit. Etiaz qz legatū fuit fa
ctum in genere. z sic remanet in genere. z ad
iectio loci refert ad designationē fiende so
lutiōis. Et qd de legato dī idē i ptractu in
telligitur paritate rōnis. vt si dicat. promit
to tibi centum solueda de pecunia quā ha
beo in tali loco. Et ibi lego vñ promitto de
cem que habeo in archa. si nihil est nihil de
betur. Si minus est. illud tñ debet. l. si ser
uus. s. qui quinqz. ff. de lega. j. Quia locus

ad iudicium summe immediate. Et p hoc significat q illa summa q ibi est debebat et non alia. Un testator vel promissor se refert ad illud corpus pecunie quod ibi est. Et ideo si nihil est nihil debet. vel quatenus est eatenus debet. Et tera multa exempla ponit Petrus burgundus in. s. sacramenta. l. inter stipulante. ff. de ver. obli. Et finalis loci adlectio operatur quod ratio dicat vel lege disponit. vel per voluntas disponens dicat. quia quodvis medium probabiliter declarat. vt. l. cum certus. ff. de vi. tri. et ole. le. l. si debitor. s. j. ff. de strabon. emp. et ven. l. cum qui kalendis. ff. de ver. obli. l. legatum. s. vim. ff. de annu. lega. l. ex eo. ff. de vi. tri. et ole. lega. cum similibus.

Logographus. i. scriptor publice rois. Et dicitur a logos sermo vel lectis ro. et graphos scriptura. Et fmi Accur. in rubricis. C. de tabell. scri. et logo. li. x.

Longa puetudo est quod decem vel viginti annis inducit. et multo magis longioris tempore. vt si. xxx. vel. xl. annis perdurat.

De LW

Lucrifacere. i. acquirere.

Luere. i. liberare. vñ dicitur pignus lussu. i. liberat. Alio modo accipitur p punitum. vñ dicitur luo penas id est punitum. vñ. Ere luo pignus. penas crucis. luce tenebras. Dicitur et luere quod salis. vt ouis. De primo significata vide in isti. de leg. s. sed et si rem.

Lugubrare. i. vigilare. et nocti. ppele attribuitur. Sic dicitur. luna habet radios lugubres. et sol claros. vide in isti. de leg. s. nra. i. tex. et glo.

Lustrum est spatium quinquaginta annorum. Un dicitur. Indicio stat ex tribus lustris. i. durat ad quindecim annos. vt de si. instru. inter dilectos. vide supra in dicio.

Luxuria no. Archi. de p sue. c. filii. vi.

De RA

Relinatio. vi

de. s. Dolus. Et est quasi astutus ingenuus. Quid enim est quod homo semel dedit?

malitie non adinueniat. in aut. vt bi qui ob se habet. pbi. res mino. post pñ. col. vi.

Magister nauis. Req. s. Actio exercitoria. C. eo. tit. l. vnica. li. xij.

Magistri scrineorum dicebantur qui scrineis sacri impij ppositi erant. Vel sunt pragmaticarii

sic dicti. quia pragmaticas sanctiones illas scilicet quas principes faciebant et statuebant consilio procerum suorum scribebant. et exempla eorum in scrineis reposita ad memoriam custodiebant.

Maiores dicitur ille qui. xxv. annorum impleuit etatem de quo no. in isti. de cu. p totu. et p doc. d. restit. in inte. c. j.

Mauma est ludus qui vigeat in maio. Et dicuntur a maio. vel maiuma grece. latine ingressus scilicet estatis qui herbe frondesque virentes letificat. Inde venit maius. C. d. maiuma in rubricis. li. xj.

Maiores pars attendit quod ad numerum. et sanior quo ad zelum iudicium. Vel potest dici maior pars que maioris iustitiae rationi. vt. ix. dis. sana. et. xvij. dis. c. multis.

Magones siue vetularij sunt qui in seruis emendis vel redendis mercedem exercent.

Magi sunt qui vulgo malefici ob facinororum magnitudine nuncupantur. Hi sunt qui pmissu dei maleficio elementa percussit. Turbant mentes hominum minus confidentium. et. xxvj. q. v. nec minus. Et ibi qui sunt nigromantici. idromantici. et de augurijs. et aurspicibus. qui omnia ibi reproban tur. Dicitur enim Augur. ex li. de ciui. dei. ibi ad finem. Quid ideo quisque non dicitur eis credere. quia aliter quam euentum qui predictum. aut sanare vident in firmos. aut ledere sanos. quia si pmissu dei sit vt ipsi qui audierunt vel viderent presentem. Et appareat quali fide vel deuotione sint in gratia et gaudio dei. Nec ibi.

Macellare est mactare vel trucidare. Inde dicuntur macellarij qui pecora vel quadrupedia mactant. vt est glo. v. in clem. j. de vi. et hoc ne. clerici.

Magister dicitur qui p ceteris alicui rei siue negotij curam gerit. Et interpretatur sillabalter. quia si in maiori statu existes. S. litterali. scilicet. quasi manu acrem gerens inter scolares tenens eos rigide. S. com. glo. po. c. j. de magi. dicitur a monedo siue a monstrando. vt. ff. de ver. sig. l. qui bus vim.

Maledictus est qui obloquitur de homine detrahens. et eum obloquens deprimendo. vt. c. j. d. de male. Summa autem iniquitas est detrahere. Et omnis qui detrahit fratri suo homicida est. vi. q. j. c. summa. Et detractores fratrum homicidae sunt. de pe. di. j. homicidiorum. Ad tamen semper peccat maledicentes. vt. xxij. dist. c. in nomine domini. in fi. vbi ponit longa maledicti

etlo. Quia maledicorum duo sunt genera. c. cum sancti. xxiij. q. iij. Omnis enim blasphemus dei et sanctorum maledicus est. c. statutus eo. titu.

Malleatores adulterine monete sunt qui falsa moneta malleat.

Mancipium est seruus vel ancilla. et est neu. generis in voce. s. c. omnis generis in significatiōe et dicitur quasi manucapsum. Et dicitur mancipium omne quod manu capi potest. sicut homo equus et bestia generaliter. s. specialiter tamen significat homines. quia tales erant fuit captiui eos in bello iusto.

Mancus est defectuosus. Et secundum Catholici. dicitur quod si manu carens. ut cui manus abscissa est. vel is est qui ibecillitate dextra facit. ut sit sinistra. ff. de edic. l. edic. l. qui clauus. §. penul.

Mandatum secundum Azonem. est officium ab eo qui gratuitum gratis suscipit exhibendum. Et dicitur mandatum quasi manu datum. Quod enim aliquis perfectus erat alij gerendum committit. Et contrahit solo sensu. Et nota quod mandatum potest fieri factum non derogat privilegio nisi dicitur hoc faciat mentionem. c. graue. de officiis. Item per mandatum generale non prohibent nisi illicita. c. super quibusdam. de ver. sig. Item tantum valet mandatum generale quod ad omnia. quantum spectale ad quedam. de vo. et vo. redemptio. c. magne. §. rei Item rei turpis mandatum nullum est. ff. man. l. iij. Item quando mandatum vel pactum vnum continet in se duo quorum vnum est possibile et alterum impossibile non obligat in tractibus. ut si ego existens rome promitto tibi hodie dare. et exfordie. sed quicquid obligat in iudiciis. ut si iudex mandat alicui quod compareat coram eo die inpossibile. tunc tenet comparere die possibile. secundum Hostium. c. dilecti. de do. et p. Item qui exequitur mandatum non debet excedere fines mandati. in istis. mada. §. si is qui. Item mandatum speciale derogat generali. Etiam si de eo non facit mentionem. c. pastoralis. de rescriptis. secundum Bernardum. in quatuor omnibus. et si fallit in quatuor casibus. Primo in mandatis generalibus quod sunt effectus specialia. c. ex pre. de officiis. deleg. Secundo in privilegiis. de rescriptis. cum ordine. Tertio quando res non est integra. Quarto in legatis. ff. de suppel. leg. l. iij. Et differunt mandatum. iussio. et preceptum. quia iussio importat necessitatem nec finit morte iubentis. quod successor id facere tenetur. Mandatum vero importat liberam obsequendi voluntatem et finit morte. unde. Preceptum non precipitat mors precipiens. Mandatum mandatore cadente

te cadit. ut non. de rescriptis. ea te. et c. in his. de ver. signi. Quidam tamen dicunt quod tantum preceptum quod mandatum finit morte. si non ibi expressis scribantur secundum Jo. an. xiiij. q. i. quod precipit.

Mandator dicitur ille qui aliquid mandat alicui ut sibi vel alij aliquid faciat. Requiritur supra si de iussio.

Mandatarium est qui mandatum suscipit ad implendum et quando mandatarium accusatur de crimine puniri possit ex sua persona. vide. l. non ideo minus. C. de accus. et non. in. c. mulieres. et c. ut fame. de sen. excō. Et inter istas oriuntur actiones hinc inde. quod illi cui sic mandat alteri contra illum qui mandatum suscipit ad implendum cum primo cogi non posset quod recipiet mandatum competit actio mandati directa in quantum eis inter fuit factum fuisse quod mandabat Rursus ipsi mandatario qui mandatum suscipit competit actio mandati contra si quis expensas fecit vel in prelas ratione mandati suscepti in quantum non excessit fines mandati. Si vero mandatum excessit in prelas factis ipsas non repetet per actionem mandati contra. Sed in quantum utiliter expedit per actionem negotiorum gestorū repetet.

Manifestum est publica vel famosa proclamatio ex certa scientia vel certis auctoritatibus pueniens Et potest manifestum probari per multos testes vel auctores. non tamen per totum quod fiat notorium. vide glo. in. c. constitutionum. de ver. sig. l. vi. Et. vi. q. iij. c. placuit. Spe. tit. de noto. crim. §. sequitur de manifesto. circa pen. vbi. dicitur. Manifestum est quod per pluribus. s. non omnibus. Sed notorium omnibus publice per. Et non. in. l. duces. C. de appell. per Bulg. et Butrigarium.

Manifeste vel palam testari dicitur qui non in publicum heredem nominat. s. coram testibus qui ad solennitatem sufficiunt testari.

Manet. l. tenet vel astringit. c. cum laicis. de re. eccle. non alie. vbi dicitur quod laici quibus religio sitis disponendi de rebus ecclesie non est data potestas apud quos obsequendi manet necessitas non auctoritas impetrandi. de p. s. c. ecclesie sancte marie.

Maser est illegitimus prole de scorto natus secundum Hostium. quasi vulgo quasi. vbi secundum Abba. Mas scribo scortum nobis mecum dedit ortum. Ut seges a spica sic spurium sit ab amica. Dantur naturales qui nobis sunt spirituales. c. nisi cum pride. de renūc. in. §. persone in fl. vbi glo.

Mansus secundum vulgare italicorum dicitur quantitas terre que duobus bobus sufficit in an

no ad laborandum.

Manumissio ē datio libertatis. l. de testat. ff. de acq. re. do. l. adeo. §. cū q̄s in fū. Sed fm pla. Jo. 7. Az. o. dat seruo libertas quā prius nō habuit. al's nō diceret dari sibi. ff. de acti. §. sic itaq. l. j. 7. glo. in insti. d. lib. i. §. datio. vbi vide vtz q̄s det qd nō habz. 7. c. j. de sup. negli. pla. vbi p. 7. d. dñō dāte vsu fructū formalē dō creditore trāsferēte dñiuz pignori. Et manumissus dō qui est libera- tus a manu 7. potestate dñi. Plā q̄ diu i seruitute est sub manu 7. potestate dñi sui est. Sed postq̄ manumissus est. ab illo libera- bit. §. dō quasi extra manū. l. potestates dñi sui missus. Et talis dicitur libertus dñi sui. 7. dñs patronus eius.

Manumissio testamētaria dicit pōt omē il- lud qd cūq̄ ex cā testamēti pstat. vel ppter te- stamētū ptingit. Et nota de h̄ q̄ fiat manu- missio inter amicos requirunt q̄nq̄ testes. C. de lat. liber. tol. l. vnica. §. sancim⁹. Vbi rñ est in vltia voluntate. Sz ad manumittē- dū sūt vltios sufficūt duo testes. vt no. in glo. 7. §. 7. l. pall.

Manual obediētia no. d. maso. 7. obe. his q̄ 7. de resti. spo. olim cām. quā subditi tenent plat⁹ suis sine scriptura 7. iuramēto. vt no. in clegebat. de ma. 7. obe.

Mappa est ornamētū eq̄. 7. sūt lintheamina alba q̄b cooperiunt eq̄ cardinaliū cū faci- unt pcessionē.

Manipula ē qd dā ornamētū qd impator Cōstātin⁹ cardinalibz pcessit. Alij dicūt ma- nipulā esse mitrā epālē. vide Spe. i. rōnali diuinoz. l. i. §. sub rubz. de manipulo 7. vī- debis pulcherrima.

Massaricia ē idē qd suppellex videlz omne vtilē dom⁹. cū appellatōe vestī nō p̄tinet vt. l. si q̄s in fundi vocabulo. ff. de leg. j.

Masticoniū est domus vbi leprosi congre- gantur.

Masculinū p̄cipit femininū. ff. d. leg. iij. l. q̄ duos. 7. c. generali. d. ele. l. i. vj. 7. l. q̄cūq̄. C. d. ser. fugi. 7. fcat p dictionē masculini gene- ris. vbi grā ibi. Filij meis do tutores etiā filie fcat. ff. d. testa. l. si ita. Rō est volūtas ex equali affectōe p̄scedē eis vt tueant et bona sua pseruent. Sz ibi filios meos ex heredo. masculinū nō p̄cipit femininū. q̄a filia nō cōprehēdit. l. j. §. q̄rit. ff. d. vā. i. pos. mittē. qz masculinū d. se. platū nō fcat femi-

ninū. nec est ibi aliqua cōsectura pbabilis qua h̄ pcludat. sed est odiū exheredationis qd dicitur significatū verbi nō extēdi vt i res- gula odia. de re. iur. l. i. vj. Itē ibi. Quicūq̄ it vel p̄icit de nocte p fenestrā nocēs soluit decē. fcat etiā femina. l. quicūq̄. pall. Et su- mis significatū ex paritate delicti. Simili- ter ibi. Virū sanguinū 7. dolosum abominabi- tur dñs. cōprehendit etiā femia rōne deli- cti qd odit etiā deus in mulieribz. licet cete- ris paribz magis peccet masculus q̄ femina qz ratio naturalr in eo plus dñat. Et ergo in crimie lese maiestatis criminosus punit et filij sui. vbi etiā filie cōprehēdunt Vitiū tñ puniunt femie. l. q̄squis. C. ad. l. iul. ma- ie. Itē ibi. Si mihi fili⁹ nat⁹ erit ex beffe. he- res esto. 7. ex triente vxor. Si pō filia nasce- tur ex triente. heres esto. 7. ex beffe vxor 7. fili- us 7. filia nascunt. hereditas diuidit i septe- pres vt fili⁹ quattuor. vxor duas. 7. filla vna habeat. 7. sic videt voluisse testator. Plā ap- pellatiōe filij nō p̄tinebat filia. l. si ita. ff. de lib. 7. posthu. Nec ibi fcat femia. d. cendo. Quis pōt esse aduocat⁹ in etate. xviij. anno- rū. p̄t ex edicto de postulādo q̄ phibent fe- mine postulare saltēp alijs. l. j. §. sexū. ff. de postu. Et idē d. pcuratore q̄ ad esse pcura- torē in iudicio. l. femie. ff. de pcura. Idē eti- am i teste ad testamētū iure ciuili romanoz vt in. §. test. in insti. d. testa. imo qd plus est si exp̄mat nomē cōs generis. vbi aut nūer⁹ te- stū nō adhibet duo sufficūt. l. vbi nūerus ff. de testi. 7. p̄tinet etiā mulier. Idē i oī ma- teria in qua rōne vī lege. statuto vel vsu. nō sit differētia inter virū 7. mulierē. qz tunc ad- paria iudicant. Aut em̄ est adlectiū ip̄suz masculinū. vt quicūq̄. q̄sq̄. quidē rē. 7. p̄ci- pit femininū. qz intelligit hō vī psona. vī. l. metū. §. aiaduertēdū. ff. qd me. cā. 7. l. vnica in fi. C. de rap. vir. Aut est nomē appellati- uum. vt fili⁹ 7. tūc si de fauore p̄bit p̄cipit. si de odio nō p̄cipit. vt no. in. l. quicūq̄. C. d. ser. fugi. palle. 7. in. l. j. ff. de ver. sig. vbi glo. ponit exceptiōes. Sz ecōuerso femininū nō p̄cipit masculinū. qz appellatiōe femini- ni nō significat intelligi masculinū. nisi cui- detissime appareat. sicut sub vno noīe appel- latino aliud significat. l. si q̄s in fundi voca- bulo. ff. de lega. j. cū ibi no. Et hec dicta in- telligunt de masculino. l. de dictione mascu- lini generis. Sed masculinū q̄nq̄ significat

masculinum. ubi gra. Testator legat ancille
libertate si pmo pareret filiu. pepit filiu z si
lia ex eode vtero. z incertu est qd pmo nat
sit. dicter. qd filius ceteri patris edit. l. si fuerit. s.
fi. ff. de re. dub. Ro. qz d natura masculu for
tior est femella eiusde etat.

Masculinu est dignu feminio. qd pcpit ad
mentu legistatoru. no qntu ad pba. vt. l. j. ff.
de pbo. sig. vbi bona glo.

Mathematici sunt q dicunt se scire aliquam arte
diuinadi. z dicunt a matet media longa qd e
diuinatio. z pferit penultima pducta sine aspi
ratoe. S. mathesis penultima correpta cuz
aspiratoe fcat qdruu. vii. Scire facit ma
thesis. sed diuinare matetis.

Materfamilias est q in honestate vuit. vii.
Nec nuptie nec natales facit matrefam
lias. sed boni mores.

Matricula est cartula in q scribit aliqd z p
cipue liber vniuersitat. in q noia supposito
ru. pscrubunt z immatriculant. z est diminu
tiu a matre.

Matertera est matris soror. vt insti. de grad.
cog. in glo. s. patruus.

Matertera magis est aule soror. sic pmatertez
ra panie soror.

Matriclari dicitur huius officiu pulladi campas
nas. vl q bz matriculare studetes.

Matric ecclia ponit p maiori baptismali q
generat baptismu sic m. vt est glo. i. p. ma
trice. in cle. j. de sen. excd.

Maturare quos fcat festinare. quos est p so
lem digerere. vt fructu maturent.

Mrimoniu idem sonat qd nuptie. z est legitis
ma maris z feie puctio idiuuua vite pue
rudine retines. xxv. q. ii. s. j. d psump. c. il
lud. d. quer. ff. ex lris. z subaudi s. ad ppo
siti i q dnt esse tpe q nubut vl mrimoniu
pbut. insti. d. pa. po. in pn. Et mrimoniu e
duplex. s. vez. z psumptu. Vez qd pbit int
psonas legitias p pba apta nullo ipedimto
subistente. Presumptu dicitur qn int psonas
legitias interuenit tractat d pbedo vl pba
apta in euentu tui pditiois vl arbitrii alieni
z succedit copula carnal. vt inqt Hoff. Et
no d mrimoniu. l. z a digniori dbeat fieri de
noatio. z tati votu habeat vir i liberos sic
mater. l. liberos. de p. sig. Ideo qz m. mar
exercitui vl officiu exercet circa liberos q
pater. c. fi. d. quer. p. qz au ptu onerosa. in
ptu dolorosa. z p ptu laboriosa. Jo ad ho

noru est d mrimoniu. vt etia d puer. infide.
c. ex lris. Et no. q mrimoniu tria sunt substa
tialia. q dicunt bona ei. vt de pdi. appo. c.
vlti. z. xxv. q. ii. Dnt itaq. s. fides. ples. z
sacramtu. Et apponit pditio d aliqd bonu
mrimoniu vl ei substantia. nullu est mrimo
niu. Exemplu d pmo si dico. pbo tecu si te
p qstu adulterada exposuer. no est mrimo
niu. qz est d bonu fidei qd pstitit in eo q al
ter iungu suu corp qd suu no est s. pfortis
sui no exponat vel det alteri. als est adulter
fur. z fidel fractoz. Exemplu d scdo. vt si di
co. Contraho tecu si generatione plis euites
Si venenu sterilitat accptas no est mrimo
niu. qz d secundu bonu ei. s. bonu plis
ppter qua multiplicanda fuit mrimoniu a
deo institutu. Exemplu tertiu. si dico. Lo
traho tecu donec ditioze vl pulcioru habe
bo. no tenet mrimoniu. qz est d sacm indi
uiduat. qz nullu debet esse diuortiu inter
iuges. Sic eode mo dic q pfectio religio
nis no tenet. diuio fit d bona vl substantia
lia religiois. q sunt etia tria. s. castitas. obedi
entia. z abdicatio ppterat. Et de his pone
exempla suo mo. vt sup. Itē si dico pbo tecu
si furtu fecer. si digito celu tetiger. est mrimo
niu. qz turpis z ipossibil pditio q non
est d substantia mrimoniu habet. p no adie
ta. c. j. z vlti. de pdi. ap. Et no. qn pbatu
mrimoniu z qn spotalia de futuro. declara
tur ex fcat pboz. platoz z actu sequenti.
An pba formalia mrimoniu sunt illa qn vir
dicat. accipio te in mea muliere. z mulier. ac
cipio te in meū viz. c. licet. de spō. duo. z. c.
si inter. de spō. Sillr est mrimoniu. si quis
iuraret q aliq ab h tpe p iunge teneret. z ei
sicut vxori fide seruaret. z ipa eidez iuraret
se illu p marito habituraz. z sibi fide tanq
viro pzo seruaturā. vt in. c. ex pte. de spō.
Nā licz ibi no exprimant pba formalia. tū
idē est si de eqpollentibz fiant. vt. l. certe. ff.
si cer. pe. Dicunt quida doc. q verbu habi
turū hic fcat pteritu no futurū. Sillr dicen
do. pmitto tibi q nūq habebō alia i vxorē
rem nisi te. vl volo te z nō aliam in vxorez.
vel pscntio in te sicut in meā vxore. vl pmit
to q volo te hē in vxore. vel placet mihi te
habere i vxore. vl pmitto q tibi fuabo fidē
sicut vxori mee. vel volo q ab hac hora in
antea sis meā vxor. vl iuro q habebō te p
legitima vxore. de h vide. xxv. q. ii. s. vlti.

est etia. Itē si dixerit iuro vel pmitto tibi
tanq̃ vxori dummō p̃ba mlier̃ seq̃nt̃ p̃bi
tur m̃rimoniū p̃ quēlibet p̃dictor̃ modor̃
vt no. ubi Spe. eo. ti. s. j. p̃. itē ibi. Et dicat
vir iuro q̃ tu es vxor. et mulier ecōtra. iuro
q̃ tu es vir me. dicit q̃dā q̃ nō sit m̃rimo-
niū d̃ p̃nti. s. spōsalia d̃ futuro. capiēdo es
p̃ris. ff. d̃ s. sig. l. p̃bū erit. Itē si sint p̃ba
p̃ntis t̃ps. nō t̃n ad m̃rimoniū apta. q̃ alij
dicūt q̃ nec spōsalia p̃bant. S. ibi pmitto
q̃ te ducā i vxorem. et de cetero tenebo te vt
vxorē sūt spōsalia. qz sensus est ego te du-
cā et eq̃ te duxero de cetero te tenebo. ar. c.
ex l̃ris. ij. d̃ spō. Sec̃ si nō addito p̃bo du-
cā dicat. pmitto q̃ tenebo te de cetero i vxorē.
Et itā d̃missio p̃ p̃bo de cetero. qz tūc est
m̃rimoniū. vt. c. ex pte. de spō. p̃all. Item si
dicat. pmitto q̃ te tenebo i vxorē donec ter-
ra ponat sup oculos meos. et mlier eodē mō
r̃ndeat. et vir intelligit deceptorie. i. donec si
bi placuerit. qz dū nō placebit ponet terraz
sup oculos. si ibi appareret de dissensu nō est
m̃rimoniū. al̃s sic. qz ista p̃ba donec tra rē.
fecant t̃ps mortis. S. l̃r donec oculi et os m̃i
bi claudunt. c. ex l̃ris. j. de spō. Itē si vir cō-
trahit cū vna sub p̃ditōe. et cū alia pure. et
p̃ditio sub q̃ cū p̃ma p̃rit existit iudicandū
est p̃ m̃rimonio sc̃do p̃cto. c. sup eo. c. d̃ ill.
et c. p̃ tuas. de p̃di. ap. fm̃ Hosti. qz m̃rimo-
niū puz p̃fert suspēso et p̃ditionali. Alij dī
cūt iudicandū p̃ p̃mo. qz p̃ p̃mū p̃tes ligas-
rūt se sub p̃ditōe. nec h̃nt in p̃tate se soluere
donec eueniat p̃ditio. et p̃ p̃ns nō cum alio
p̃here. l. potior. C. qui po. in p̃lg. ha. Et dī
cūt q̃ dicitū p̃cedens est potior ex rōne ciuili
inductū p̃pter meli⁹ bonū m̃rimoniū p̃nt̃ et
certi q̃ futuri et incerti. Alia exēpla vide. s.
de p̃di. Itē nota de m̃rimonio beate p̃gis
q̃ ip̃a p̃sensit in copulā carnalē cū ioseph.
nec illā cōmittēdo. nec appetendo. sed diuini
ne inspiratiōis in vtroq̃ obediendo. xxv. q.
ij. s. cū g. nā p̃posuit se seruaturā p̃ginitatez
in corde. sed votū virginitat̃ nō exp̃ssit ore
subiecit se em̃ dispositiōis diuine p̃ponēs se p̃
seueraturā in p̃ginitate nisi de⁹ et aliter res-
uclaret. fm̃ Boff. de spon.
Matrona d̃r q̃ tā nupsit q̃si q̃ in m̃rimonio
conuenit.
Marie q̃nq̃ d̃r cōpatue. aliq̃n p̃ t̃m. d̃ fi. p̃
sbyte. c. ad obolendā. Aliq̃ legūt marie p̃
magis. et sic tenet p̃prie fm̃ Bern. ibidē. Itē

marie supponit idē in alio casu. sed maiorē
esse rationē in exp̃ssio. C. vñ libe. l. fi. Aliq̃n
subandit. vt. l. vey. in p̃n. ff. p̃ so. Ad p̃mū
facti. ff. d̃ p̃ba. cū deinde. in p̃n. ibi. et marie
de pe. et re. c. officio. in fi. de spō. c. spōsaz. vt
de h. no. c. p̃all. ad abolēdā. in addi. glo. l. ij.
et p̃ Jo. an. sup ea. etia no. de h. in. c. cū p̃mū
gat. de fo. cōpe. in glo. j. de elec. qm̃ inter. et
c. cūz frequē. s. porro. vt l̃t. nō p̃test. et p̃prie
implicat idē in d̃ilo sensu.

De RE

Medo p̃p̃bia. i. l̃ra. Inde medo p̃p̃h. i. me-
dicine septor. sic accipit. C. d̃ tab. scri. l. i. p̃.
Mediū d̃r hec ṽita. xxij. q. iij. hec aut̃ ṽita.
et no. Jo. an. in p̃benio cle.
Medacū. Req̃. s. dol. vñ Aug. dicit.
Medacū est falsa voc̃ significatio cū intē-
tiōe fallēdi. qd̃ sic d̃z intelligi. cū intētiōe fal-
lēdi. q̃ tūc ibi est ṽl postea adueit. q̃nq̃ em̃
aliq̃s aliqd̃ p̃mittit. nō t̃n volūtate fallēdi
actu habet. sed postea acq̃rit.
Medicātes dicunt q̃s in publicū q̃stū int̃u-
ta medicinas vocauit. et illi reficiebant pu-
blicis annonis. Validi aut̃ et robusti nō de-
bēt medicare. ne miser̃ et debilibz panē au-
ferāt. C. d̃ vali. medi. l. vnica. l. i. rj. et in aut̃.
d̃ q̃sto. col. vj. Cōcedit t̃n aliq̃bz a papa oc-
cupat̃ circa doctrinā fidei vt d̃ elemosynis
fidelitū ṽluāt. sicutz apl̃i vixēr̃ q̃ seminātes
sp̃ualia t̃palia metere poterāt q̃i de iure na-
turali. vt dicit apl̃s.
Meniū ṽl mentariū idē est qd̃ vestibuluz. a
menibz sup̃tū. Et d̃r idō sic. qz meniū adbe-
ret fm̃ Hug. Alij ponūt maneriū.
Mesor̃ est q̃ metit̃ agros colūnas vel sig̃ ṽl
hoies ṽl frum̃tū. ṽl menia iuxta castrū vel
hospitiā. ṽl etia qz oīa officia assignāt fm̃
Accur. C. de men. in Rubri. l. i. rj.
Menia dicunt p̃prie edificia muroz ciuitat̃
sic dicta. qz munit̃ ciuitatē. Et interdū d̃r
cunt̃ menia abusiue oīa edificia. ṽl dicunt̃
a mene grece. i. defect̃ latine. qz deficit mu-
rus vbi sunt menia.
Mera donatio. Req̃. s. donatio.
Meretriz̃ d̃r q̃ mltor̃ libidini per. i. obedi-
xxij. q. iij. vidue. ṽl cui⁹ turpitudō publice
venalis est. xxij. q. iij. meretrices. et in glo.
ij. c. int̃ opa. de spō. Dicit em̃ Aug. in q̃stio
nibz deue. meretrices esse. et meretrices acce-
dere p̃b̃bet d̃ns qz publice venal̃ est turp̃

plūdo. In decalogo aut mechie noie nō
videt h phibuisse apte, qm mechia nō nīss
adulteriū esse solet seu intelligi solet. z etiaz
in. c. pall. meretrices.
Verū ē istatū vl' futuri pīclī cā mētū trepida-
tio. vt. ff. eo. ti. l. j. Et nō. q. l. j. nō sit necessa-
riū pīclm esse pns. tū exigit metū esse pntē
salte p futuro pīclō. ff. eo. ti. l. metū. ij. Hāz
p metū n. quēlibz timorē accipim. s. maioris
malī. vt. i. l. metū. pall. Et dīz mer. q. mē-
tē tenet vl' eret seu ipedit. q. em timet nō sep-
gerit i corde qd hz in ore. d. h. vide glo. ij. c.
ad audietā. d. his q. vi me. ve cā fi. In me-
tūculōsus. i. metu plen. s. q. metuit timēda z
nō timēda. z sic dīz iuramētū metūculōsum. z
vtz h obliget ipō iur. q. sic videt d. iureiur.
c. si pō. z. c. vez. q. nō p. q. vōtū factū p me-
tū est nullū ipō iure. cū volūtas i vouendo
debeat esse libera. c. integritas. xxxij. q. ij. g.
z iuramētū. pari rōe. Inno. pcludit. si iura-
mentū est ipositū turpī z sup re turpī. s. oc-
cidere inocentē. vl' nō mīstrare alimēta pa-
rētibz z. tūc nullū est ipō iure. nec obligat
iurante z l. i. i. i. p. i. auctoritate. c. in
cetera. z i male pmissis. xxxij. q. iij. S. si iu-
ramētū sit turpiter emissūz nō tū sup re tur-
pī. s. dolo vl' metu. sic obligat ipō iure. S.
absolutio pōt ipetrari ex supior. vl' iudicē
officio. c. si pō. z. e. vez. pall. Addit idē si iu-
rās metu pōt sibi pūdere p aliā vīā q. p. vi
am absolutōis a iuramēto. mēl. ē q. soluat
qd iurauit. z deinde repetz. Hā q. fuit p me-
tū tenet ipō iure fm Hoff. s. rescindunt per
actionē qd mer. cā si sūt pfecta. Si pō ipse
cta. tūc p exceptōz. ff. eo. ti. l. metū. s. s. p. tor
Excepti ser. q. p metū nō tenent ipō iure. vt
d. c. mīfimonij. pmissio dōt. additio iudicis
pstatio auctoritat. alienatio rei ecclīastice.
z pñciatio snie. Et dīc Jo. an. q. veit d. iu-
ramētū metūculōsū nō peccat mortālī. licet
peccet venialī. vt in. c. vez. ad fi. d. iureiur.
d. h. vide glo. pleniorē in. l. extat. ff. eo. ti. Et
distingue mer. q. alī est p. babil. q. cadit i cō-
stātem vīz z aīosum z h excusat. vt ē metus
pene mortis. z crudat. corpis. mer. stupr et
fuitur. Ali. est nō p. babil. s. q. nō cadit nisi
in hoīem pusillanīmē z formidolōsū. z hīc
nō excusat. vt i. c. cū dilecti. et. Et reglī vt
pdictū est ea q. fuit p metū valēt z obligāt.
vt dīcū est. seu vt no. xv. q. vj. auctoritatē. z
c. abbas. eo. ti. Fallit tū i casibz ibi notat.

ad q. s. adde casū. c. vnict. eo. ti. l. ij. Et tū fm
coactōz absolutā vl' p. dīctōalē distīguit ex-
cusatio mer. De h. vide. s. Coactio. Sed
vtz mer. excōicatiois sit iust. mer. Q. sic vi-
det. q. p. tinet corpis z aīe detrimētū. vī. q.
j. d. manifesta. ij. q. iij. audī. vbi dīz q. p. excō-
municationē mutat stat. d. corpe ecclīe i po-
testatē diaboli. Timēda est g. q. mōrs eter-
na. ij. q. iij. nēo. z. c. j. Q. nō p. q. est medici-
nal nō mortāl. vt. c. j. d. sen. ex. l. vj. z. ij. q. j.
mlti. Et si est iusta vacua est. nec curāda.
q. nō ligat q. ad deū. Si est iusta iputer s.
bi q. meret excōicari. Igit nō ē iust. mer. nec
excusat excōicatio ei. s. i. mīlter. ff. eo. ti. Et
no. Hoff. i. sum. d. his q. vi me. ve cau. fuit.
Detoria dicunt diuerforia vl' diuerficia id
est secreta edificia. als mōtoria.
Dere. nomē ad mobilia tū p. tinet. ff. d. p.
sig. l. merces.
Detallū z es sūt noīa generalia mīneras sū-
gnificātia. Et differt metallū z op. metalli.
Un ille dānat i metallū q. ligat cū ferro et
onere z labore gūat. vt nō liceat ei facile ab-
ire. S. ille dānat in op. metallīcū q. ibidē
liberas hz habenas. z alijs metallū fodierī
bus mīstrat. z illi. leuior est pena. alteri. au-
tē gūtor. de q. glo. no. insti. qui. mo. ius pa-
po. sol. in. s. pene seru.
Detallarij sūt q. affluētia exercitij metallo-
rū hūt. vt. C. de metal. z metal. z pcur. me-
ta. fm Accur. sup Rubr. l. ij.
Detalli. als dicunt metharij purpurij. C.
q. res vē. nō pos. l. j. vel est color quidā.
Detromia est vīl mēfura q. dat trāslatis
iussu pncipis. vt. C. de iur. fisci. l. j. vī me-
tros grece mēfura latīne dīcūt. z comos vīl-
la in metrocomia. q. mēfura vīlle In etiā
comedia. l. vīllnaa vl' rustica laus fm Ac-
cur. C. ne lice. habi. metro. coloca. sua ad ex-
tra trāffer. sup Rubr. l. ij. Etiaz metroco-
mie sūt prochie vel dioceses.
Detropolitani a mēfura ciuitatū dīcūt q. a
decē vl' vīdecī dūt sub se hīe ciuitates. vī. q.
q. iij. vl' dīz a metros. l. mī. q. metropol est
mī altaz ecclīaz fm glo. ibidē. Etia metro-
politani singul. puīntij peminēt. q. aucto-
ritati et doctrine ceteri sacerdotes subiecti
sūt. sine q. b. reliqs epīs nīhil agere licet de
his q. spectāt ad totā puīnciā fm glo. xxi.
dīl. cleros. s. metropolitani.
Dereū impium est habere gladij potestates.

ad puniendū facinorosos. Un̄ meꝝ impiū
dꝛ qdā ptās sūma p quā ea q sūt iurisdic-
tōis maxie explicant. Et meꝝ dꝛ qꝛ sepatū
a cognitōe pecuniaria. eo q inde nllm seq-
tur comodū pecuniar. vt illi. d. pub. iudi. i.
pn. Hec aut sūt meri impij. facinorosos pu-
nīre. delinqntes icarcerare. mēbra mutilare
penā capitalē iponere. z hec pena ē triplex.
vt dicit Hosti. de iure iur. c. venies. s. mors.
exiliū. z relegatio. ff. de pub. iu. l. ij.

De III

Dixitū impiū est ptās media p quā ea q sūt
in iurisdicōe media explicant. Et dꝛ mixtū
quasi ex iurisdicōe z mero impio. eo q bz
comodū pecuniar. z pntet ad ipm bonoz
possessionē dare in possessionē mittere. iu-
bere. cauere pupill. tutores dare. Et omēs
alie pene gues pter penā capitalē z mutila-
tionē. vt est relegatio. fustigatio vl̄ gūis cor-
rectio. ff. d. iurisdic. om. iu. l. ij. in glo. z i. tex.
Aliē dīstinguūt put recitari solz circa. c. qd
sedē. in glo. ij. de offi. or. Dēꝝ ipū est qdā
sūma ptās z alta ex publico inducta. vt gla-
dij ptās aiaduertendi in facinorosos. z est
apud pncipes pncipalr. s. papā z impato-
rem. Et in ipūalibz meꝝ impiū est vt depo-
sitiō. trāslatio. sedū epaliū. z diuissio duarū
ecclīaz. cathedraliū. vl̄ diuissio vni⁹ i duas
vt in. c. qd trāslationem. de offi. le. vbi vide
plura in glo. Sz in secularibz meꝝ impiū
est pena capitis vt. s. q pncipalr est apd p-
ncipes seclares. s. reges. duces. marchiones
comites zc. Et etiā apd archiepos patriar-
chas z epos tanq apud missos. vt in. c. so-
lite. s. subditi. de malo. z obe. cū suis pcor.
Dixitū po impiū est qdā bassa vel media
ptās ex publico inducta. pte caples ex me-
ro impio. z pte a iurisdicōe. vt est in spūalibz
bus dedicare ecclīas vel altaria psecrare z
vgies velare. Et talia pnt cōmitti nō habē-
ti iurisdicōe. vt in glo. pall. Et ea q sunt
meri impij expeditunt iur̄ offō nobili. z p-
ncipalr tendūt ad bonū publicū.

Dixitū impiū etiā expeditūt iudices ex officio
nobili. s. pncipalr tendūt ad bonū puatum.
Sz ea q sūt simplici iurisdicōis expeditūt
iudicis officio mercenario. z tendūt etiam ad
bonū cōe. Vēit g ab impio impiū. i. par-
uū impiū qd hnt iudices inferiores. de hoc
no. in. c. si diligēt. de fo. cōpe.

Miles est qui iurat se nō euitatur mortē p-
pter reipublice salutē. Vel qui iurauit a li-
gnis non recedere. C. q. cau. malo. l. pe. Et
scpt⁹ i mīcula vbi alij milites scpti sūt. ff.
eo. tit. l. j. p. to. Etiā dicit a malo qd sustinet
p alijs. Vl̄ fm 230. miles dꝛ a militia. s. du-
ricia. Vl̄ a mille. qz d mille forte solū vnus
elīgebat i milite. z sic dꝛ qī millesim⁹ Et no-
ta ad h q qd dicit ver⁹ miles sex sūt neces-
saria. Prio vt nō sit negociator. C. ne mili-
nego. l. j. l. ij. Scdo vt exāmet. C. q. mi-
nō pos. l. j. Tercio q ei ensis cingat. ff. d. tes-
sta. mī. l. ij. Quarto stigma. l. nota publica
dꝛ suo brachio inscribi vl̄ iponi. C. de fa-
bri. cē. l. ij. l. ij. Quito i nūero alioꝝ dꝛ po-
ni z scribi. ff. d. testa. mī. l. ex eo. Sexto q ta-
lis habeat pūlegiū legi pcesse militibz. vñ
Stigma: mucro: scptū: gen⁹: exāme: sacra-
mentū. Hec sex q dixi pnt in milite qri. Vl̄
no. in sti. de testa. mī. in pn. circa glo.

Vini sūt ioculatores vl̄ dñoz fuitores se-
ipos iuitates Juxta illd. Busca canis mī
mī sūt ad pūia pmi. Nō iuitati veniunt
prādere pati. De qb dicit Ludo. d. Ro. si ta-
les ducūt aialia vera put cōter fit videlicet
leōes: vřos: symeas zc. z ab his aliq occi-
dit pūri dnt pena ducētoꝝ solidoz. ter. est
singulari in. l. q vulgo. ff. d. edic. iūct. le-
gibz pcedētibz. z nō debet eis pena mortis
qz qd occasione mortis dat occidisse videā-
tur. Tñ h est ppter tacitū p̄sensū ciuū q il-
los cū aialibz ciuitate intrare z in ea mane-
re pmissit. Hec ille in singularibz suis.

Vinor est q nōdū impleuit. xxv. annū. z ta-
lis restituit in integz vsq ad qdriētiū nō i
delictis atrocibz. sz qtenus miseratio etas ad
mīnoꝝ penā iudicē induxerit. Als mīoz sūt
mī generalr p qlibet inferiori dū dꝛ V-
noꝝ assurgat maior. nec sedeat stāte maiore
xciij. di. oportet fm Goff. in sum. d. maio. z
obe. maioꝝ pcedat. mīoz sequat in sedēdo z
subscribēdo. xviij. di. s. vl. In incedendo in
romana p̄suetudo seruat p̄trariū. qz mīnoꝝ
precedit. vt ibidē in summa.

Vinima cā est cā duoz aureoz. qz p ea nō
dat actio d dolo. vl̄ decē aureoz. als decē
solidoz. vl̄ q ad sup̄ iudiciales nō sufficit
ij. q. vi. anterior. s. illud. De h est glo. vñ
ca. in. c. de appel. ti. de appel.

Visterarij dicebant forte a mīstrādo. qz p-
erāt castris pncipū. C. d. castrē. z mīst. l. pū.

Differtū dicitur illud quod secretum et recōditū habet
dispensationē. Et est occultū et inuisibile vultu
tute et gratia a deo dispensatū et collatū. j. q. j.
multū. vbi dicitur differentia inter mysteriū. sa-
crū. et sacramentū.

Miserabiles dicuntur omnes illi quibus nos ex na-
tura mouemur ad miserandū. propter fortū in-
iuriā. puta senes. decrepiti. debiles. in diu-
no morbo fatigati. etiā sic sunt diuites vidue
etiam religiosi inter miserabiles personas cō-
putantur.

Diffinitio. alia missalia dicuntur donaria vel quod
dā p̄statioes quas nouus p̄tor creat mittit in
vultu. vt quod quicquid apphenderet ei fieret. vt in
coronatioe pape vel impatoris fieri solet vt
p̄ p̄sura minuat. de quo in glo. s. h. am-
pli. in st. de re. diu.

Mittere in possessionē ē possessorē facere aut in
possessionē ducere vt re custodiat. s. b. g. a.
Cotendisti mecum fundū castellanū esse tuū.
et p̄bati. iudex p̄ executorē mittit te in pos-
sitionē. i. facit te possessorē. Itē volui age-
re tū titio qui citat noluisti venire ad iudici-
um. iudex me mittere dicit in possessionē fun-
dū quē petebā. nō vt possideā s. vt custodiā
re et maneat in fundo. vt ipse titio tandem tedio
affectus veiat et litē suscipiat donec p̄bauero
illā re esse meā. vide glo. ff. l. c. p̄tigat. d. do.
et p̄tu. quod opet missio in possessionē in actioe
reali et p̄sonali. ex. j. r. ij. decre. Et nota quod p̄-
tor missionē in possessionē ex. ij. decreto s. i.
bi specialiter refuauit. et sic legat. aut sub dele-
gat. nō est cessus dare vel p̄firmare missio-
nē in possessionē. vt no. in glo. ff. l. c. quod tras-
lationē. de offi. dele. De hac materia vide in
c. qm̄ frequenter. vt lit. nō p̄test. circa medium
vel post. et glo. in c. p̄tingat. p̄alle.

Mittere in possessionē noie vtrius est mittere
in possessionē noie ei⁹ quod est in vtrius. vt cū mu-
lier p̄gnas mittit in possessionē noie filij vel
filie heredis quē vel quā h. in vtero ex ma-
rito p̄mortuo. Et no. ad h. quod iudex actores
mittat in possessionē. vel bona vedat vel cur
soluat requirunt quatuor necessario. P̄rio quod ci-
tat reū absente trina citatioe vel vna p̄m-
ptoria ad domū. Si nō repleti citent amici
vel affines generali interdicto. et si nō cōpet
alijs p̄curator vel defensor ex p̄mo decreto
i. mādato mittit actor in possessionē cā rel
fuade. q. missio nō tribuit ius s. solū detentio-
nē. vt re⁹ tedio affectus veiat misur⁹ quē dicit

possessio tedial ex. j. decre. Secundo requiritur cō-
gruū tps in p̄mā et aū scdā missionē quod
est arbitrarium postq̄ in iure nō iuenit deter-
minatū vel annale rē. Tertio quod absens ma-
litiōse noluisti cōpere et aio fraudādū credito-
res. sec⁹ si malitiōse tū. videlz p̄pter malefici-
um aliquod nō tū aio fraudādū. Quarto quod cō-
stet d. debito legitime p̄ veras et p̄les p̄batio-
nes. nec sufficit iuramentū calūnie cū agit de
magno p̄iudicio rei absentis. q̄b oibz habi-
tis mittit actor in possessionē p̄ ex. ij. decre.
Et sic missus in possessionē hēbit oē ius dñij
vel q̄si quod habuit re⁹. imo re⁹ postea nō ē au-
diēd⁹ nisi nō fuisset p̄pter p̄tumaciā absens
vt in. c. p̄sultatioibz. de offi. dele. Cui⁹ ē hec
materia. et ibi glo. bona.

De RD

Mod⁹ ē moderamē dispositiois p̄ appositio-
nē oneris tāq̄ cāe final. vt p̄ ex legibz d. ipso
loq̄ntibz. Et dicitur moderatio ad dñam p̄dis-
tinctionē q̄ nō est moderatio s. suspensio. dicitur tāq̄
cāe final. s. b. g. a. Promitto vel lego vt illud
facias. Nā si dico. p̄mitto et illud facias. tūc
nō est illud p̄ modū cāe s. alteri⁹ dispositiois
et h. capiēdo modū sp̄alr. S. generalr est
ois dispositio vel q̄litas adiecta dispositioi
l. obligationē. s. mod⁹. ff. d. ac. et ob. Fit autē
mod⁹ p̄ illas dictioes vt dñmō ne. l. vt non
ad rē. S. q. fac. cām. et si p̄ditionē. vt sup̄ d.
p̄dñā mod⁹ fecit p̄ oēm dictioē vel oratio-
nē ex suo p̄prio fcatō vel alias moderatio-
nē importat. s. b. g. a. Dono vel lego equum
vt des illi equū. C. d. his q̄ sub mo. lega. re-
lin. l. ij. et cū ab eo. ff. d. p̄ben. emp. ibi velu-
ti seu h. mō vbi dicitur quod si emēdo fundū pigno-
ri obligatū a te h. mō dicā vt liberes tūc li-
berare teneris. Et sic mod⁹ fit p̄ dictioem. et
etiā in dictioe. dñmō eadē est fcatio. vt d. l. l.
cū ab eo. Idē in aduerbio ne. vt dicēdo Ti-
tū heredē instituo ne fidelicōmissa ex testa-
mēto semp̄onij retineat. q. dco ne exponit
p̄vt nō. et sensus ē. vt nō retineat. l. cū p̄i. s.
titio. s. plane. ff. d. le. ij. Idē in p̄pōne ad vt
dicēdo. Lego illi mille ad monumētū meū
edificādū. q. sensus ē. vt edificet monumētū
l. q̄b dileb. s. ff. d. p̄dl. et de. Idē in dictio-
ne p̄. vt lego. r. p̄ cura corpis mei sustinēda
l. luti⁹. s. ff. de le. ij. Idē in p̄pōne in vt di-
cēdo. in cura corpis mei. in monumēto faci-
endo et. s. si diceret. lego vxori mee in tps li

beroz. tunc faceret cōditionē. Idē i dictio
ne nomine. vt dicēdo. noīe donis puellarū
pauperum. vel redemptiōe captiuoz lego
zē. Vbi nō significat cōditio. s; modus. l.
mille. C. de epl. z cle. Ratio. qz captiuū semp
per sunt capti. z puelle semp sunt paupes.
Sec' si relinquere noīe dotis certe psonē.
vel redēptiōis certe psonē. qz tūc faceret cō
ditioē. Et idē dīc i omni alia pre oratiōis
que ad hoc significatuz pōt adaptari ex se
vel subiecta materia.

Moduli dicunt quedā forme z mensure ce
metarior. p q's modū z qntitates lapidū cō
prehendunt.

Monach' est vni' aīe custos. a monos qd
est vniū. z icos custos. Et dī fieri de regula.
c. j. ll. vj. Dicit etia creati. c. vlti. eo. tl. Et dī
recipi. c. idē mītatibz. S. si pō. de elec. eo. li.
Itē dī ordinari. xvj. q. vlti. c. fi. Et est mun
do mortu'. deo viuens. extra claustrū sicut
piscis extra aquā i vīta spūali subsistere nō
pōt. xvj. q. j. placuit. j. Et nō pōt hīe pūnz
dī sta. mo. c. ij. z. c. cū ad monasteriū. vbi ha
bēs pūnz i morte sepeliri dī i sterquilinio.
Itē nō pōt esse aduocat' i cā. c. j. z. ij. dī po
stul. nec pcurator nisi p'sentēte abbate z in
vtilitate monasterij. q duo debēt pcurrere.
xvj. q. j. monachl. z. c. religiosus. de p. cu. in
cle. z no. Ludo. de ro. q etiam nec p amico
sui monasterij. nec laico fm Inno. in. c. cū
J. z a. de re iudi. nisi habita licentia. vt sup
Itē nō pōt deserere prioratū vel admīstra
tionē sine licētia abbatīs. c. p. recta. de con
fir. vti. vel inuti. z. c. ij. dī sta. mo. S; pōt se
trāsferre ad strictiorē regulā. petita licētia.
l; nō obtēta. c. licet. z. c. nō est. de regu. z. l. q
p'textu. C. dī sacrosan. ec. vbi glo. S; ad la
priorē regulā nō pōt ire sine licētia pape. im
mo fm Ludo. de ro. ad parē est mltū dubi
um cū licētia tūc redīrat. Inno. i. c. fi. de re
nūc. Archl. xij. q. iij. statum'. Jo. an. in. c.
si religiosus. dī elec. li. vj. z. c. ij. de testamē.
eo. li. i nouella. Pan. dī līaza. i cle. fi. dī elect.
Lap' abbas allegatōe. l. xij. z. c. xxx. variant
Ludou. de ro. dicit suo videri q redīrat lī
cētia abbat'. nō em̄ sufficit habere a priorē
quēntali. qz pater tot' ordinis est abbas.
Dubū tū facit. c. fi. de pac. li. vj. a simill' ra
tiōe z glo. in. c. cū singla. de p'bell. vj. Nec
Ludo. de ro. in singlaribz suis. Itē in refe
ctorio carnes edere nō debēt. c. cū ad mona

steriū. pall. Quidā tū monachl fm q'sdam
ar. a p'tario sensu. Extra refectoriū possūt.
qd nō est vez nisi ex cā. vt ppter infirmitatē
vl' debilitatē. vt no. Fran. z abas. i dicto. c.
cū ad monasteriū. pall. Adhuc qdā instāt.
p'tra. p ca. regule. xxi. dī. vbi dī. q a carnī
bus qdrupedū debeāt se abstinere. z sic per
mitti videt de bipedibz per dīcibz. gallina
cijs zē. Hosti. dicit q hūc intellectū p'tra
dicit rō natural'. vt p'hibito de qdrupedibz
forti' intelligit de bipedibz in quibz maior
rō fm s dīc de qdrupedibz ppter cōiorem
frequentia talū. Alij dicūt q ppter minū
onē pcedi pōt qbusdā monachis vsus car
nium. Et dicit Vincen. reuelatū p angelū
qui minuit. xij. Februarij nō morietur illo
anno ex febrili distēperatā.

Monogam' est vīr vni' vxor'. sic bigamus
duaz vxor'. Req. s. Bigam'.

Monomachia. Req. s. Duellū.

Monopolū est alicu' negociatiōis aut of
ficij supior' vntica exercitatio cū p'rogatiua
z singulari inīto pacto. pbi grā. Causa ne
gociatiōis aliq inter se paciscunt ne posses
sio aliq p'cio mīori vedať qz ipi inter se p'sti
tuerūt. vl' veditores panis. vl' culusqz nego
ciatiōis inter se pacti sūt vt rē aliqūa venas
lē vtilē z necessariā respublice nō dūt p mī
nor' p'cio qz p'ueniūt vēdere. vl' ne aliq's is
struat i arte sua nisi filios vl' nepres. vt ipi
solū cōmodū art' vl' negociatiōis faciāt et
habeāt. Isti em̄ dicunt monopolū exerce
re. z grauissime pūntēdi sūt. qz directe hū
iusmodi pūntiōes sūt p p'ncipē. Et dī fm
Azo. a monos qd est vniū. z polis. i. ciuitas
q'si vna negociatio i ciuitate. Et inde dicit
monopolia plural'. z monopol'. z est qui
vult esse sol' i ciuitate veditoz. i. is q impo
trat q sibi soli liceat in ciuitate aliq specia
lia vēdere emere vl' facere. Vel monopolū
sūt q ipetrāt q ipis solis liceat h'mōi facere
etiā i vēdēdis rebz certū p'ciū statuere. qd
nemī licz vēdere. z dī a monos. i. vniū. z po
lis ciuitas. q'si vni' tū i ciuitate. vl' societas
vna ex pacto Vel dī monopolū a monos
z palatū. i. veditio q'si vno mō faciēda vē
ditio. z talia cōmētia sūt p'hibita. C. dī mo
no. z illi. pūē. nego. i. vntica. Eodē mō bīno
polū dī a bīnopolis. z bīnopolā q'si bīno
mō faciēda emptio.

Monumētū est illud repositoriū i q mortui

reponunt. s. sepulcrū sine corpe. z dicitur a mor-
neo. qz exat ad memoriā defuncti. l. monu-
mentū. ff. de reli. z sumpt. fu.
Morbo est habitus cuiuscūqz corpis s. naturā
qui vsū ei⁹ ad illud faciat deteriorē. Cul-
cā nob natura sanitate dedit siue i toto cor-
pore vt febris. siue in parte. vt cecitas. ff. de
edil. edil. l. j. s. sed sciendū. ff. de re iud. l. j. s.
sed q̄sum.
Mores dicūt frequētes actus hoīm fm Jo.
theo. in pñ. decre. in glo. z. j. dñs. mos.
Morbo sumptus alis fonticus est q̄ cuiqz rei
nocet. ff. de p. sig. l. morbo. Et dicit glo. ibi.
cuiqz rei agēde. vt. ff. de edil. edil. l. j. ff. de re
iud. l. quesitū.
Mortuus est rebz humanis exēpt⁹. ff. de offi.
dele. q̄bus. z. c. si delegat⁹. eo. ti. l. j. vj. vel est
viā vnuerse carnis ingressus. c. si subdele-
gato. eo. ti. l. i. Vel de medio sublat⁹. c. litz
eo. ti. nā mediū dicitur hec vita. Et q̄re sic dicat⁹
no. xxiij. q. iij. c. becautē vita. vt sup. Dicit⁹
aut q̄s mortuus lex modis. Primo spiritua-
liter. Et sic dupl. scz bene z male. Bñ du-
pliciter. p baptisimū. de pse. di. l. iij. oñdñ. ry
q. j. nec is zc. Male tripl. Primo baptis-
mus. ab ecclie tñ vnitate diuisus. de pse. di. l. i.
ij. rps. Scdo baptisat⁹ in ecclie vnitate cō-
sistens tñ criminisus. iij. q. iij. hī qui. vbi
dicat⁹. Nolo mortē peccatoris zc. z. c. cano-
nica. ea. cau. q. v. Tertio baptisat⁹ z etnalr
dānatus. de pse. di. l. iij. filij. Scdo diuisi-
vt ab hostibz captus. seru⁹ effectus. libert⁹
in seruitutē ob ingratitudinē reuocat⁹. Et
dicat⁹ ecōtrario viuere. qz inaniter oculus ē
ppter fidē xpī. Quare mors sanctorz frequē-
ter dicat⁹ ab ecclia natalis eoz. quasi ad vī-
tam nati sint. Tertio seculariter vt mona-
chus. vt sup. z. xvi. q. j. placuit. j. Quarto ef-
fectualiter. vt paulus mortuus fuit vt ait.
Vbi mūdus crucifixus est z ego mundo
xxvij. q. j. q̄ xpō. Quinto carnaliter. z sexto
corpali. Qui duo modi poni possunt p
eodē. z sic Lazarus mortuus erat. xxiij. q.
j. si quē forte.
Mortis cā donatio. Req. s. donatio.
Mortuariū dicitur qd q̄s s̄linq̄ti morte. vt no.
in. c. pquerēte. de offi. i ordi.
Moliri est conari. c. qz ex eo. de pac. li. vj.
Mūn⁹ no. pau. i cōmē. decretal. z si vnant⁹
mīter. de postu. pla.
Mos est lōgeua p̄suetudo. d. moribz tracta-

tur. c. mos aut. di. j.

Motu pprio grā fieri cēset qñ h̄ expisse cau-
tū est i eadē. nec sufficit si p̄bet qz papa mo-
tu pprio fecerit. nisi p̄tineat in lris. c. si mo-
tu pprio. d. p̄bē. li. vj. z ibi p̄cor. in glo. fi.
Moreten⁹. l. ad mortē. xxiij. q. v. notificasti
te moreten⁹ infirmatū.

Mor q̄lt capiat est glo. i. ca. qz ppter. d. elec.
sup p̄bo mor. z in. l. j. ff. si cer. pe.

De IR W

Mucor est viciū panis. vñ dicitur. Panis mu-
cescit vel muclidus fit.

Mucro est ensis. de h̄ vide Archi. in. c. si. d.
excep. li. vj. z sumit qñqz p excoicatione. vt
xvi. q. j. c. visis. vbi in fi. dicitur. Felicit mucrone
epi sacerdotū piacula rescent. l. salubri ex-
coicatione epī sacerdotū crimina puniant⁹
xxij. q. iij. corripiant⁹.

Mulcta est aīaduērsio vl⁹ pena pecuniaria
arbitrio iudicis inflicta ad correctionē ma-
lorz morz. Pena est aut certa imposita a le-
ge quā q̄sqz euitare pōt. vt no. in. l. qñcūqz.
in glo. sup ver. vl⁹ tertio. C. de ser. fugl. z in.
l. mulcta. ff. de p̄di. z demō. vbi glo. di. qz
sit pena extraordinaria p arbitrio. z ibi a te-
statore imponit. Dicit⁹ aut mulcta illa pe-
na que nō est a lege statuta vl⁹ exp̄ssa. Nam
iudices in pluribz casibz legibz non sc̄pt⁹ sic
mulctare pñt litigātes. Et h̄ parz differētia
inter mulctā z penā. Nā pena generaliter
sumit⁹ tā p pena pecuniaria q̄ p pena cor-
porali seu capitali. Sed mulcta p pena pe-
cuniaria. z p s̄niam a iudice irrogata. vnde
bñ appellat a mulcta n̄ aut a pena. l. si q̄ pe-
na. ff. de ver. sig. Itē mulcta nō inducit nisi
a maioribz magistratibz. sed pena a quolibz
bet iudice.

Mulctare ē punire p pecuniā. z aliqñ poni
tur p abbreviare. C. de mō mulcta. l. j.

Mulio est custos muloz. vñ Mulio mulo
rum. agazo ducit asellos. l. idem iuris. ff. ad
laquil.

Mulcere est lenire placare vel blandiri.

Municipiū ē oppidū in italia vl⁹ in p̄uincia
aliq̄ p̄stitutū in q̄ pacē obfūade cā milites
p̄stituti erāt. si aut in municipio nati sūt nō
mūn⁹ dicunt⁹ municipales. vt. l. muncipes.
ff. de ver. si.

Municipes dicunt⁹ qui cuiuscūqz munic-
pij manerlei loci ve tenent custodiam. Et

dicit a munere et caplo, nō obstat qd munus
nō caplat. Et tñ municipes dicunt qd in eo
dem municipio nati sūt. vt. l. municipes, p.
all. vel dicunt qd in municipio faciunt mu-
nera, sed abusive.

Municipiū est ciuitas, et municipes ciui-
ciq; ciuitatis ciues appellantur, ff. ad. l. lul.
de anno. l. j.

Municipalis honor est administratio rei
publice cū gradu dignitatis siue cum sum-
ptu, siue cū erogatione continens, ff. de mune,
et hono. l. honor.

Municipal magister dicitur ille qui pect mun-
cipibus.

Municipis originari dicitur ab origine prius nō
sua cā vt i. l. fil. C. d. muni. ori. l. r.

Municipes et tones, no. Archi. l. r. q. iij. nō est

Multiplicatio est qd dispositio iteratur seu
multiplicat. pbi grā. Testator plurib; heres-
dib; institutis legat ab vno, r. titlo ab alio
r. et sic de alijs a qlibet herede, r. insolidum
debent. l. si plurib; s. j. ff. de le. ij. qz signifi-
catū sumit ex multiplicatiōe dispositiōis ius-
cto qd qualitas est multiplicabilis, tō ex qz
libet dispositiōe debet qlibet qualitas ad-
iecta. Itē ibi testator ab herede instituto le-
gat. r. titlo, et si heres nō erit substituit se-
cū. et ab eodē legat. r. eidē titlo. instituit nō est
heres, et substituit tenebit tñ ad. r. ab eo re-
licta vl ab istituto qd idē ē. ar. l. l. ff. de leg.
j. r. l. seruo. si qd apud. eo. ti. Rō. qz substi-
tutio significat substitutū esse appositū loco
institutū. Itē ibi testator legat. r. titlo i testa-
mēto, et eidē titlo legat. r. in codicill. singla
debent. qz multiplicatio significat. l. quin-
quaginta. ff. de pba. S; ibi testator legat.
r. titlo i testamēto. post i eodē testamēto le-
gat titlo, r. semel tñ debent. vt. l. plane. s. s;
si nō. ff. de leg. j. Quia ex eodē testamēto et
eadē qntitate pcludit testatorē qntitate nō
voluisse multiplicare nisi euidenter pbaretur
pcontrariū S; ibi testator legat. r. titlo postea
in eodē testamēto legat titlo, r. vtrq; qn-
titas debet. l. plane. pall. Et a prio sensu cū
dicit eadē, et est rō ex diuersitate qntitatis.
Secū si diceret. Titio cui legauī decē volo
pstarī qndecim. tūc em qndecim tñ debent
mediū pcludit. Ita multiplicatio debet si-
gnificat. pbi grā. Pueri tibi decē. et in
pūcti stipulor. r. illa debent. l. si ita. ff. de

noua. et dele. qz significatū sumit ex stipula-
tione facti incōtinēt post numerationē. Itē
ibi. pmitto tibi decē. tibi pmitto decem. bis
tenent. qz si intelligent de eisdem. r. pmissio
scōa esset frustratoria. qd nō est dicēdū. ar. l.
si qñ. ff. de leg. j.

Munus est duplex. aliud publicū. aliud pua-
tū. Publicū est qd in administrāda republ-
ca cū sumptu sine dignitatē titulo submini-
strat. vt. ff. d. mune. et ho. in pn. Et differt
munus et donū. qz munus est cū aliqd dat cā p-
cedere. donū pō sine cā. vt. ff. d. ver. sig. l. int.
donū. r. c. pctm. d. re. l. i. l. vj. Et iqt. Pau.
in. l. munus ff. de ver. sig. Munus trib; modis
dicitur. Vno mō donū. altero mō onus. inde
inuitas appellat. Tertio officii. vñ mu-
nera militaria. Inde muncipes qui mune-
ra ciuilia capit. Unde dicitur. Dat meritū mu-
nus sed pferit grā donū. Munus cū cā dat.
donū sine cā. de hoc etiā p Jo. an. in glo. in
c. accusat. de here. l. vj.

Munera pūmonialia et mixta. Req. Spe.
de cess. et exact. i tractatu libelloz. s. nūc aut
dicendū. p. si. q aut sūt munera. Itē mune-
alia sunt sordida. vt arene foditē. calcei cor-
quende que in dignitatib; pstitui nō puer-
uerūt. Alia sunt sordida cōtrario modo se
habentia.

Murex est qdā gen⁹ pscis. Inde murex leges
qñ legēs murex. sunt aut murex pscis
ex quoz sanguie fit atramentū impiale. id
purpura tingeat. Et fm Accur. in. l. j. C.
q res vñ. nō pos. etiā coquillū est alal simi-
le. Et vtrūq; debz simul cōburi et simul tes-
ti. vt ex eis fiant signa.

Murleg dicitur seru⁹ auctoritate iudicis ma-
numissus quē dñs liberos grauādo manu-
mitti disposuit. liberi tñ mortuo pzeferunt
istū nō manumittūt. et sic tāq; mus p foras
mūna liberat. i. libertatem cōsequit. qz iure
ptate manumittit. C. de murle. in rubr. l. l.
j. fm Accur. vbi dicunt murleguli seruī q
capit pscis q dicunt murex. vt sup. Et
in illis seruis part⁹ nō seqt matrē. sed succe-
dit patri in officio. et i hoc est speciale. vt. l.
qui aut patrē. r. l. hī qui lib. r. ti. pall. et hoc
de iure romano. secus aut de iure logobar-
doz. qz semp in deteriore trahit statum vt
sit matrimoniu. Si aut pūbinatus seru-
tur sus romanoz qd sequit ventrē. insti. de
inge. in glo. iij.

Dusio. **A**fatius.

Dummetra dicunt pbatioes et instrumenta q cam muniunt. vide de elec. c. quls i glo. fl. li. vi. Als montimera dicunt. eo qz monet et informat iudices qd facere debet.

Dutator la dicunt vulgo diuersoria. vl follo nica qst secreta edificia. Et ponit etia p vestimentis plibz mutatione habentibz.

Dutatio capis p variatioe i facto. pbi gra.

Testator legat cphbu vl poculu. et fit massa vel ecotra. legatu no pmit. imo debet mas la poculo legato. vel ecotra. l. seru filij. s. si pocula. ff. de leg. j. qz no fcat volutas testa toris mutata. Et qz poculi ad massa et mas se ad poculu facil est reductio. et sic no ma gna imutatio. etia nec in estimatioe est ma gna distinctio. Itē ibi Testator lana legat. et inde facit vestimentu. legatu pmit. l. lana ff. de leg. iij. qz ex mutatioe rei fcat voluta tis mutatio. Et sumit significatu ex h. quia lane ad vestimentu no est facilis reductio.

Etia qz quo ad adaptatione. qz vestimentu vni aptu alteri vix adaptat. et si adaptat h fit cu mag diminutioe sui. sed ibi testator la na legauit heres de illa vestimentu fecit le gatū no pmit. l. seru. s. itē si lana. ff. de leg. j. fm intellectū glo. ibidez. Rō. qz mutatio facta p herede nullaten? fcat volutatis tes tatoris mutatione. Et idē dic in aliena la na legata ponēdo q dñs ex ea vestimentuz fecit. nā ex h no significat mutatio volunta tis testatoris. nisi als appareat. Nō est tñ di cendū q debet vestimentu. sed estimatio la ne. Itē ibi. Testator legauit aream. deinde domū desup edificauit. dom? debet. l. seru filij. s. aree. ff. de leg. j. qz area est fundamen tū et ps potissima. Etia qz testator mutans do videt in eadē manere volutate. Nec im positio edificij sufficit ad mutatione volun tatis. imo qz volutas remanet in legato et edificij sequit suū significatū q testator le gat domū. Itē ibi. Testator legat domum. dom? ad alia areā reducit. area debet. qz le gatū tenet in tota re et qlibet sui pre. g et si in pre rei pmit. tenet tñ in pre. remanēte. hoc addito q ex mutatioe rei nulla fcat volun tatis mutatio. Sed si testator legat domū que ad areā reducit. deinde aree edificij im ponit nihil debet. l. si ita. s. si dom?. in fi. ff. de leg. j. Rō. qz alia dom? est et nō illa quaz

testator legauit. Itē ibi. testator legauit na uē. destruit nauis. et ex eisdē tabulis reficif. debet. l. si res. s. area. ff. de solut. Rō. qz est eadē nauis ex eisdē tabul refecta.

Dutillare est aliqd mēbz amputare. vl alis qd integrū detricare. vt homi manū vl pe dē vl aliqd mēbz auferre.

Dutuu est qd alicui pntat vt tpe suo red dat. Et dñ qst de meo tuū. vñ est nomē com positū ex corrupto et itegro. qz qd meū fue rat mutuādo tuū facio. Un res q pōderat vt argentū et silia q numerant vt pecunia. et que mēsurant vt frumētū mutuari pnt. vt l. ij. ff. si cer. per. s. mutui datio. vbi dicit. q mutui datio pstitit in his rebz q pōdere mē sura numerone pstitit. insti. q. mo. re ptra. obli. in pn. veluti oleo frumēto pecunia nu merata zc. Et hysura sit quicqd accidit sor ti in mutuo ex pacto vl intēdōne pncipalit tñ in alijs rebz puta vestibz vl alijs. non in mutuo pstitit etia yfura cōmutit. vt. xij. q. iij. c. pleriqz. z. c. se. Yfura est vbi ampli? requit qz dat. Pro q distingue duplicē ysu rā. vt infra de lra. U. S. nūqd erit mutuū si qs oues ad numez dederit. Rñdet q nō qz in mutuo inspicēda est natura et puetu do rei mutuate. Nā pecunie puetudo na tura et aptitudo est vt ad numez def. l. j. ff. de hē. emp. et vē. et sic de frumēto. Sed l. b. i. eq. oues. et silia nō dant ad numez. nec sic ad pōd? vl mēsurā. eo q res mutuata nō est eadē. s. p silis reddi debeat. Et in hmoi rebz nō pōt oimoda silitudo ineniri. ita q res semp oino similis vendat.

Dutuu em dātes et nihil inde sperātes zc. d ysu. c. pfuluit. z. c. nauigari. e. ti. in glo.

De N S Incisci est ali

n quid acq̄rere p̄seq vl adipisci. Un dñ nact? sum illā. si adep? sum vel acq̄siuit eā.

Natura dñ mltz modis. Quqz vis insita rebz silia de silibz pcreās. Scdo stimu? vel in stinct? nature ex sensualitate pueniēs ad ap petendū. pcreandū. vl educadū. Tercio in stinct? nature ex rōne pueniēs. vt est glo. j. dñ. j. ius aut naturale.

Naturalis dñ fili? et concubina q in domo p̄ria tenet vnica qst loco vxoris. Et talis

In bonis patris ab intestato succedit in duos
as vncias p[er]ine substantie si alij filij legitimi
nec vxoris ext[er]et. In bonis aut[em] maternis cu[m]
filij legitimis succedit.

Natale d[icitur] scriptura cu[m] annis d[omi]ni et p[re]conisfata
q[uod] diceb[atur] at Luciu[m] esse natu[m] ingenuu[m]. Et sic
in legedis sc[ri]ptor[um] ititula[n]t natale sc[ri]pti Johan
nis q[ua]n[do] morit[ur]. q[ua]si tunc nascat[ur] nunq[ua]m moritu
rus. v[er]o d[icitur] p[ri]ma natiuitas q[uod] est de iure natu
rali. Et o[mn]i boiem dicit lib[er]u[m]. v[er]u[m] p[ro]stitu
tu[m] est no[n] efficere manumissionem natalib[us]. Id
est ingenuitatu[m]. Insti. d[icitur] inge. in fi. It[em] d[icitur] d[omi]n[u]s
feru[m] iste restituit natalib[us]. i. libertati qua[m] h[ab]et
ex iure naturali. ff. de nata. l. ij.

Naulu[m] est vectura siue p[er]ciu[m] q[uod] p[ro]stat p[er] eade[m]
facta collatoe iter vectores vehetes p[er] mer
cede nauigatiois ill[is] q[ui] nauiglu[m] exercent vel
ducunt. Vn[de] Ludo. d[icitur] ro. in singularib[us] suis
dicit ad q[ua]ne[m] tale. nauta p[ro]duct[us]. vel mulio
ne aut galea ad portadu[m] familia[m] mea[m]. q[uod] si
moriant[ur] aliq[ui] in nau[is] vtru[m] p[er] illis nauta de
beat naulu[m] v[el] p[er]sone[m] h[ab]ere. Sub distinctio
ne. si fit p[er]u[er]tio d[icitur] ill[is] ducendis v[el] ad tale[m] locu[m]
deportadis. tunc p[er] mortuis no[n] d[icitur] solu[m] nau
lum. Si p[ro] fit de illis pactu[m] in nau[is] pone
dis. tunc secus. Tertio si dubitat de verbis.
tunc etia[m] debet naulu[m]. ter. est sing. in. l. si veh
da. in p[ri]m. ff. ad. l. rod. de fac. Sile d[icitur] de
infante nato in nau[is]. ff. loca. l. Si adest. s.
si quis muliere[m].

Nauta est q[ui] ministrat nau[is] vel ducit nau[em] eaz
gubernas. et ea q[uod] ad vsum ei[us] p[ro]tinet facies.
ff. nau. cau. sta. l. j. s. ij. ff. fur. aduer. na.

Nautic[us] tiberin[us] est q[ui] nauigat i[n] flum[ine] rome
vehedo i[n] roma[m] v[el] extra vehendo ad castra
vt. C. de nau. tibe. l. ad castra. lib. ij.

Nauticu[m] fen[us] est q[uod] p[ro]pter nautica[m] pecuniam
vel q[ua]si nautica[m] exigit. ff. de nau. fen. p[er] totuz.
et C. eo. ti. l. cu[m] p[ro]ponas.

Nautica pecunia est q[uod] p[er]iculo credito[rum] i[n] na
uigio suscepto dat[ur] trabeda. S[ed] q[ua]si nautica
est cu[m] p[er]iculu[m] mutuate pecunie i[n] me recipio
si aliq[ui] p[ro]ditio no[n] existat. puta si piscator no[n]
capiat p[er]sces et h[ab]m[us]. vide glo. C. de nau.
fen. in Rubrica.

Naufragiu[m] est naue fracta submersio reru[m] si
ue corporu[m]. et d[icitur] q[ua]si nauis fragiu[m]. i. fractura.
C. de naufra. l. ij.

Nauicularij seu naucleri su[n]t q[ui] transportant
publicas sp[eci]es fm Accur. C. d[icitur] nau. publi.
spe. tra. l. ij. sup rub. Et dicunt etia[m] illi qui

ante nouarias sp[eci]es a suscepto[rum] i[n] p[ri]m[is]
cla accipe et roma[m] vel i[n] castra vbi erat mil
ites deferre debebat.

Nauio choniu[m] e[st] dom[us] i[n] q[ua] iuuenes educant[ur].

De DE

Necessitudo est paritela v[el] cognatio. l. non
est singul. ff. d[icitur] re. iur. vbi glo. sic exponit.
Ne p[er] v[er]u[m] no[n] cap[er]it. ff. de acq. pos. l. q[uod] absent[is].
s. ij. De hac dictio[n]e vide. C. de indic. v[el] toli
aut. cui relictu[m].

Nec iplicat sensu[m] s[ed] i[n] exp[re]sse. vt no[n]. in. l. iur
ignozatia. C. q[uod] admit. ad bo. pos. p[ri]m.

Negociu[m] est triplex. i. coe. publicu[m]. et puatu[m].
E[st] o[mn]e q[uod] p[ro]tinet ad dispositione[m] alicui[us] reg[is]
onis. Publicu[m] q[uod] p[ro]tinet ad regim[en] alicui[us]
ciuitatis. S[ed] puatu[m] q[uod] p[ro]tinet ad puata p[ro]
na. Et ist[ud] tribo negocij corresp[on]det triplex
dispositio. i. politica. q[uod] p[ro]sistit i[n] p[ro]uisione plu
riu[m] seu tot[us] co[n]tra. Et h[oc] docet i[n] octo libris
politicor[um] Arest. Iconomica q[uod] p[ro]sistit i[n] di
sp[ro]sitione familie. et h[oc] i[n] duob[us] libris icono
mico[rum] Arest. Et monastica v[el] ethica. q[uod] co
sistit i[n] regim[en]e sui p[ro]p[ri]i. i. m[on]a. et illa tractat i[n]
libris ethico[rum] eiusde[m].

Negotatio e[st] co[m]mercijs sic negociu[m] i[n] disp[ro]
sitione. v[er]u[m] ta[m] negotatio q[uod] negociu[m] aliq[ui] i[n]
gnificat actione[m] alic[uius] rei. cui[us] s[ed] i[n] est ocu[m].

Aliq[ui] actoz e[st] id[em] q[uod] iurglu[m] lit[is]. Et d[icitur] q[ua]si
negas ocu[m]. c. for. s. negociu[m]. de ver. sig.

Negligentia est ei[us] q[uod] fieri d[icitur] vel potest ob
missio.

Negatiua ap[ud] iuristas est iprobabil[is]. vt. v[er]u[m].
q. v. actor. C. de pba. l. actor. d[icitur] elec. bo. me
mo. j. vbi d[icitur]. Negat[us] factu[m] n[on] est p[ro]batu[m]
subaudi directa. q[ua]r q[uod] nihil est no[n] cadit i[n]
sensu[m] Vn[de] sciedu[m] q[uod] m[ul]tiplex est negatiua. i.
facti. dicti. iur. et q[ua]litate[m]. et q[uod] da pura. Vn[de] ne
gatiua facti duplex e[st]. i. pura q[uod] h[ab]et d[er]minia
tionem t[em]p[or]is. loci. v[el] alteri[us] rei. puta q[ua]r est co
artata ad certas p[er]sonas. d[icitur] q[uod] est casus i[n] ca
terto loco. d[icitur] pba. vbi coartat ad p[er]sonas ca
pituli. Et illa p[ro]bat p[ro]t indirecte. vbi g[ra].
Si i[n]stru[m] exhibeat p[ro]tines stipulatione[m] fa
ctaz tali die v[el] loco. ar. c. ex tenore. de testa.
Aut no[n] h[ab]et aliq[ua]m taliu[m] determinatoz. et tunc
p[ro]bati no[n] p[ro]t directe v[el] indirecte. v[er]u[m] on[us] p[ro]
badi tra[ns]fert i[n] aduersariu[m]. et h[oc] lo. q[ua]r negati
on[us] no[n] su[n]t cause. nec circ[um]stancie. q[uod] su[n]t ne
cessarie i[n] p[ro]batio[n]e. vt si q[ui]s d[icit] se nu[m]q[ua]m p[ro]tra
xisse cu[m] berta. vel no[n] cognouisse Berta que

dictur negatiua explicata, d. frl. 7 male, c. j.
 Al' dicitur negatiua positio. Est em positio ne-
 gatiua implicita, vt pono q' i electoe tñ qñq'
 or canonici pñtes fuerit, vt i. c. cñ ecclia, de
 cau. pos. 7 pñ. Quas positioes negatiuas
 iur' rigor repellit, sed eqtas eas admittit si
 iudici videbit, vt i. c. j. d. pñf. li. vj. Etia ibi,
 si aliq's dicat se ee nō citatū 7 negatiua facti
 mixta dicit q' cu' affirmatiua implicita miscet,
 vt illa q' h' affirmatiua implicita dicendo,
 Ego nō renūciaui spōre, q'si dicat, renūcia-
 ui coact' v' iur'. Et h' dicit pbari ab eo q' ne-
 gat, c. sup. h. d. renūci. S' negatiua iur' p'
 bari pōt, v' si dicat q's alicui nō potes esse
 testis, dicit h' pbare. S' si neget emācipatio-
 nē facta, 7 negas aliq's iuste factū, dicit h' p'
 bare q' nō sit factū d' iure s' d' ius, vt in l. ab
 ea pte, s. j. ff. d. pba. vbi dicit ab ea pte q' dicit
 aduersariū suū ab aliq' iure p'hibitu eē spe-
 cialiter lege v' p'stitutōe pbari optere. Idē
 videt si q's negat emācipationē recte factā
 pbatōne ipam p'bare deberet.
 Negatiua pō qualitas duplex est, s. aut qua-
 litatis intrinsece, aut qualitatē extrinsece.
 De qualitate intrinseca, vt cū homo nascit'
 7 tūc p'sumit negatiua nisi p'bet affirmati-
 ua, vt si neget scientia pbandū est hoc exami-
 natione iudicis, de pben. cum fin aplm. Si
 etas p aspectū corpis, si legitimat, aut g' is
 cui legitimatō opponit est de h' infamatus
 et tūc cogit se purgare, c. bone, pall. dicēdo
 ergo, Ille nō est idoneus, nō est legitimus, nō
 est soluedo rē, pbari debet ab eo qui dicit,
 q' quilibet p'sumit idoneus, bonus rē, nisi
 p'trariū p'bet, de p'sum. c. dudū, de scruti. in
 or. fa. c. vnico, 7 nisi ius p'sumat in p'trariū
 ff. de dona. inter v' 7 v'ro, quint' ff. d. pba.
 si pactū, 7 l. si cyrographū. Etia iudex q' h'z
 ex hoc officio suo cūcta rimari, c. iudican-
 tē, xxx. q. v. 7 c. lxxij. q. viij. occidit, de offi. de-
 le. sup. questionū, s. intentionis, pōt 7 debet
 si viderit expēdire, 7 interrogare sup nega-
 tiua, ar. ff. de inter. act. l. vbi cūq's, 7 c. cū Jo-
 hānes, d. si. instru. vbi iudex facit interroga-
 tionē quā etiā ps facere nō poterit cū esset
 in cā p'clusum, faciūt no, p. Hosti. 7 Inno.
 in. c. sup. his, de accu. 7 marie sup negatiua
 vbi agit de salute v' p'culo aie, ar. de re iur.
 dicit, lator, ad finē. Et p'dictis elicit q' q's i
 iudicio excusat a respondendo positioes ne-
 gatiue, ideo q' q' negat nō ponit sed remo-

uet, siue sit negatiua implicita siue explici-
 ta quā faciūt he dictioes, tñ solū rē, 7 Spe-
 cu. li. d. po. s. octauo. Sic pbat neutra p'di-
 ctarū poni posse. Nā positioes succedūt in
 locū pbatōnū, vt in aut. de his q' ingredit,
 ad ap. s. fi. Vñ id solū veniet in positioe q'd
 in pbatōe, S' negatiue vt p'dictū nulla est
 directa pbatō, g' nec positio, 7 dat Balra-
 tionē, q' rñsio ad positioē fit ad releuādūz
 ab onere p'badī. Sed positioes negatiuas
 nō h'z necesse pbare, g' nō est ei rñdēdum, et
 ita dicit sentire glo. in l. ij. in. s. q'd obseruari
 C. d' iur. calū. Si pō h'et necesse pbare, tūc
 deberet rñderi, vt. c. j. de pñf. li. vj. Idē dicit
 negatiua positioē esse i q' ponit dictio abs-
 q's, vt no. Cy. in l. actor. C. d' pba. i. iij. q'one.
 B' vez qñ ista dictio absq's v'it ad exclusio-
 nē alic' affirmatiue, 7 ita ex se nō iplicat af-
 firmationē. Sec' si iplicaret illā, verbī grā
 Pono q' res fuit absq's eo q' titū tali die p-
 cūteret, q' tota die fuit absens a libi. Nā tal'
 positio nō dicit mera negatiua, q' orit ex affir-
 matiuā, s. fuit a libi. Et h' tenet Spe. in ti. de
 posi. s. vidēdū, v. viij. fa. no. insti. d. iur. sti.
 s. itē p'boz. Itē q' ponēs illd q'd pōit si ne-
 gat necesse h'z pbare, l. actor. p'al. q' est cano-
 nizata, vj. q. vl. actor. in q' dicit actor q'd assue-
 uerat pbare se nō posse p'fēdo reū necessari-
 tati mōstrādī p'fēdū nō astringit. Cū p' reruz
 naturā factū negat, pbatō nulla sit, 7 sic p'
 positio negatiua vt p'dictū est, sic etiā positi-
 tio negatiua est triplex, s. facti iuris, 7 qua-
 litatis. Et facti duplex, s. simplex 7 pura, q'
 nō h'z determinationē loci t'pis vel rei p'silis
 vt illa, Pono me nō cognouisse bertā, c. j.
 de frl. 7 male rē. De tali etiā i. c. cñ ecclia sup
 trina, de cau. pos. 7 pñ. Et alia impura vel
 mixta, vlcz q' est certo loco coartata, vt in. c.
 p'posuisti, de pba. vbi p' loci inspectionē p'
 bat nō cognita. Et h'z i se sensum affirmati-
 uum implicitū vt nō cognita, i. v'irgo. Et dicit
 Bar. de sa. in l. q' cūq's, pall. se semp defē-
 disse, q' qui p'ponit negatiua debet eā pbare
 etiā si nō sit coartata loco vel t'pe, q' intelli-
 gitur coartata p'sona p'ponētis, p. c. p'leriq's.
 ij. q. viij. vbi boni v'iri sufferūt pctā aliena 7
 tacēt, q' q' sciūt iudicib' pbare nō pñt. Et h'
 ipse idē p'cludit. C. de ser. fugi. l. palle. Ponit
 actor quicqd vellet affirmatiue vel nega-
 tiue pro intentōe sua fundanda, h' probare
 debet. Et nota q' antiq' doc. negatiua pba-

ri nō posse intellexere p testes. Sed hoc dē
iudex pōt admittēre positōes negatiuas q̄
nō pōt pbari nisi p pfessionē aduersarij, si
salte s̄ videat el equū z expedies, de h̄ d rē
po. or. dilect. de eta. z q̄luc. vl. z est glo. añ
penul. in. c. j. de p̄f. li. vj.

Nepos est fili⁹ fili⁹ vl' filie, s̄ nep⁹ filia eorū
dē. Etia nepos capit p filio fr̄is, c. ij. d ar
bi. c. fundamta. de elec. li. vj.

Nepos posthum⁹ est q̄ post mortē aui nat⁹
est sup̄fite suo patre.

Neophit⁹ d̄r non⁹ i fide, vt, clviiij. dist. qm̄. a
neos qd̄ est nouū. z phitos qd̄ ē fides. Itē
d̄r non⁹ i religioe, ca. dis. sic olim. Et phibe
tur talis ordinari duab⁹ de causis, vt ponit
Boff. in sum. de tem. or. s̄. sequit.

De R 3

Nisi q̄t modis capiat. vide p Dy. in regula.
pcti. li. vj. z. lactōe. C. de trasac. Nā qm̄ d̄r
cto nisi seq̄t negationē tūc stat inclusiue, et
sic ponit respectū excipiedī, vt. c. postulasti.
z in. c. sedes. de rescp. c. romana. s̄. ij. de ap.
lib. vj. Si pō pcedit affirmatiue, z h̄ respec
tu excipiedī tūc puat. c. j. de app. c. si pō. de
sen. exco. cū silib⁹. Itē si adijct oīoni affir
matiue puat. de testi. c. d̄ testib⁹. in fi. Qm̄q̄
nec ponit nec puat. ij. q. j. bec ē rō. Nā oīo
pcedēs nō cōplectebat illū casuz. Interdū
ponit p s̄. xxviiij. di. si deinde. Qm̄q̄ p si nō
vt. c. p̄teia. ij. de ap. z. c. quicūq̄. de sen. ex
co. li. vj. Uñ qm̄ ponit nisi in sentētis et in
vltimis volūtatib⁹ videt inducere cōditio
nē. sec⁹ in p̄ctib⁹. De h̄ vide p dñm Dy. vbi
sup̄. Et dicitio nisi cōponit ex ni. i. non. et si.
quasi nō si. Et sumit tripliciter. Primo cō
ditionaliter. Scdō exceptiue. Tertio his
modis sil. Itē pditionalr dupliciter vel q̄ ad
resolutionē. vel q̄ ad dispositionē. Quo ad
resolutionē ibi. Vedo tibi fundū p decem
nisi ali⁹ infra mēsem attulerit meliorē p̄diti
onē. Nā veditio est pura. solutio pditiona
lis, qz resoluit vel relcndit si ali⁹ infra men
sem attulerit mai⁹ p̄ctū. sed nō stabit vendi
tio. l. ij. s̄. si in diē. ff. p emp. Itē ibi. Legō
decē nisi nauis ex Asia venerit infra men
sem. dispositio est pditional. qz sensus est.
si nō venerit legatū valeat z pficiat. Silr
ibi. Legō nisi noluerit dispositio pditional
et legatū p̄ditōe. Et est sensus. legō si heres
nō dixerit seu pbauerit sicut appōita p̄di

tionē. si capitolū nō ascēderit. l. ff. de cō
di. insti. Itē ibi. Legō decē adimo nisi na
uis ex asia venerit. ademptio est pditiona
lis. z est sensus. adimo legatū z nolo tenere
ipm̄ si nauis venerit. Et qz adēptio est sub
p̄ditōe. videt datū sub p̄ia p̄ditōe. l. qui
bus dieb⁹. s̄. q̄ titio. ff. de cōdi. z demō. Si
gnificat etiā exceptiue qm̄ eximit seu tollit
aliqd̄ qd̄ est in orōne pcedēt. vt nō sit idē
tus vl' idē effect⁹. Et h̄ duplr. vt pmissū est.
scz affirmatiue post orationē negatiuā. z ne
gatiue post orationē affirmatiuā. vt null⁹
hō currit nisi socrates. oīs hō mouetur nisi
plato. fac. l. ij. C. d̄ transac. z. l. si eū. in fi. ff. si
q̄s cautio. cū ibi nō. Itē i p̄dict⁹ vbi refert
ad resolutionē z ademptionē fac pditionē.
Et fecit etiā aliqlr exceptiue. z sic pditiona
liter fecit. z exceptiue simul.

Nihilomin⁹ z nihilomags differūt. qz p̄mū
includit affirmationē. scdm̄ negationē. vt
sti. q̄. nō est pmiss. fa. re. s̄. j. in glo.

De R D

Noiator. l. elector officialiū. vt. C. d̄ pl. noia
to. l. j. z. ij. li. xj.

Nomē qm̄q̄ idē est qd̄ ius debitor⁹. vt in. l. a
diuo plo. s̄. in plib⁹. vbi d̄r q̄ pmo dñt res
nure. l. vdi mobilla. scdō immobilla. tertio
noia. l. iura debitor⁹ pdenator⁹ z spāl⁹ in. s̄.
sic q̄z. z se. Itē qm̄q̄ nomen idē est qd̄ fama
vt dicēdo. Veli⁹ ē nomē bonū q̄ yngenta
p̄ctosa. Eccles. vj. Etia qm̄q̄ caput p noie
rei p̄prio vl' appellatiuo. z sic d̄r. Nomē plo
nās d̄r esse rei. xxi. di. clerico. d̄ p̄bē. cū fm̄
aplm̄. insti. de dona. s̄. est z aliud gen⁹. xvij.
q. j. si cupit. De noie p̄prio d̄r q̄ sil' tudio no
minis iducit affectionē. ff. d̄ leg. ij. l. cū fili⁹.
s̄. p̄ iūcta glo. z. ff. de leg. j. si q̄s i fundi vo
cabulo. vbi d̄r q̄ d̄ noie p̄prio non est cura
vl' d̄ cognōie. dū i suba nō erref. qz nomia
hoim̄ mutabilia sūt. rez aut̄ imobilla.

Nobilitas fm̄ Bar. de laxofer. i tracta. d̄ no
bilitate quē cōposuit circa. l. si vt p̄pōnt. C.
de dig. li. xij. post q̄tuor op̄intōes d̄ nobili
tate q̄s reprobat. Nobilitas est q̄litas illa
ta p pncipatū tenentē q̄s vltra honestos
plebeos acceptus ostendit. Primo d̄r qua
litas. qz pōt adesse vl' abesse p̄ter subiecti
corruptionē. nā mulier plebeia nubēs nō
bili nobilis efficit. l. mulieres. C. de digni
z. l. scie. ff. de sena. z h̄ i quib⁹ impator d̄ nō

uo pcedit dignitatē. vt in to. ti. pal. Ita mulier nobilis nubes plebeio efficit ignobilē. sicut ille qui ppter delictū pdit dignitatē. l. quoties. z. l. iudices. Ceo. ti. Et sic in aliq tpe quis est nobilis. in alio ignobilis. imo in vno loco z nō i alio. vt saracen⁹ nobilis cap⁹ a xpiano est ignobilis z seru⁹. z econuerso. Dicif illata. qz nlls a seipo pōt habere dignitatē vel nobilitatē. s. optet q p alterū pferat. imo qui sua auctoritate assumes ret in crimē falsi incidet. vt i. l. iuliane ma testatis. ff. d. fal. z in re. iur. ci. l. i. vj. vide no. p Bar. in l. veda. C. de pfe. z mo. z in l. i. C. vt di. dig. or. seruet. z Bal. in l. data opa in. xvij. coll. C. q accu. nō pos. vbi ponit de nominatē se comitē qui nō est. z de cantate not. cū nō hnt not. Etia qz dignitas infert in aliū ex mera gfa pcedens. l. pncips q nō recognoscit supiorē. als em supior cogeret inferiorē vt daret dignitatē. sic esset ex debito. Pnt tñ pcedere aliq cāe ex congruo im pellētes pcedentē. vt sūt pntes. act⁹ pntiost ff. d. ori. iur. l. i. in penul. z vl. colū. zc. d. p pncipatū tenentē. Sz pncipatū oim tenet de. q qnq nobilitates z dignitates tpales imediate instituit. Qnq ali⁹ pnceps nō recognoscēs supiorē tpalem. Nā baro q nō est miles pōt certo casu facere militē. l. z cō trariū no. Cy. in l. i. iij. C. de here. tu. z Bar. i. l. si. C. vñ liberi. vbi dicūt q q nō ē doctor nō pōt facere doctorē. nec militē q nō ē miles. Pnt tñ reges vl⁹ duces extra regnū suū in alienis pib⁹ facere milites. qz ea q sūt vo luntarie iurisdicciōis. vt est facere militē. pos sunt exerceri extra territorij. l. i. z. iij. ff. d. of. pcosul. z lega. Dicif qua qsytra honestos plebeios. qz plebeior qdā sūt honesti. qdā viles. l. mlier. Ceo. ti. licz g honesti plebei sint mag⁹ accepti. nō tñ sūt nobiles. qz nō bilis est accept⁹ vltra honestos plebeios. Et d. accept⁹. qz nobilitas pstitit in hoc q princeps facit quē gratū z acceptū. l. z i ciuitatib⁹ q regunt p plm nobiles sint interdū min⁹ accepti. z pl⁹ puniant in penaz impo siciōe. Dicif vltio ostendit. qz si qs p mille annos viueret cū oib⁹ virtutib⁹ z princeps eū sūme diligeret z acceptū haberet. tñ ple beius remaneret donec i eum infert digni tas nobilitatis p principē. q ostendit accept⁹ vltra plebeios. Et pōt ostensio fieri p bis ex pssis h pntitib⁹. l. ille aut. d. cuz pbo. ff. de

leg. iij. Qnq etiā nō expmif p bis. z tūc d. fieri aliq actu h qsi d necessitate iportate. l. p hered. s. pōpōni. ff. d. acq. here. vt si pcedit alicui officiū qd hz dignitatē vl nobilitatē annexā. vt comitatū. ducatū zc. Cetera d nobilitate. videlz. qtuor opiniōes. z tres nobilitates. Et qlr aliqz debeat pbare nobilitatē. vide i tractatu pall. Et vtrū nō ppter ingressum religiōis pdat nobilitatez. vide Ludo. d. ro. in singlarib⁹ suis. Bal. in l. deo nob. C. de epl. z cle. z qd nō facit. ff. d. re. iur. l. iura. q dicif iura sanguis nllō iure ciuili dirimi pnt. Et nobilitas est qddam ius sanguis qd est incōmutabile. vt i. l. ius agnatōis. ff. d. pac. vide glo. ordi. xxvij. q. ij scptit. xx. q. iij. pns cleric⁹. q volūt q sic. qs approbat Spe. in ti. de sta. mo. s. j. v. ij. Et am dñi d Ro. int qs tal qstio de facto fuit mota allegabāt duas glo. apte volētes monachū nobilitatē pdere. Primā i. c. j. d pur. ca. sup p. ingenu⁹ nō est. Scōdam in. c. ea q. d sta. regu. sup ver. psonaz. de lectu. Quib⁹ tñ nō obstatib⁹ dñi de rota pntiū determinarūt p rōnem. vt supra.

Nō obtpare. l. nō obedire. vt q scdēs nō par ret vocat⁹ a dño vl iudice. ff. si quis ius dñi nō obtepe. in rubro z in nigro. Nō fecat negatiue cōiter. qz aduerbiū negādī Qnq tñ etiā fecat affirmatiue. vt ibi. Promittis mihi x. z rñdes. qre nō. l. j. s. j. ff. de p. obli. nā sensus est q pmittis z pntis significato sumpto ex dictiōe qre iuncta dictiōi nō. qsi dicerēs. Nō est rō negādī. l. assentio. Et idē ibi si in terrogat⁹ an velim adire hereditatē mihi de latā. rñdeam. cur nō. videor adire hereditatē. Sec⁹ si dicerē. hec hereditas nō displicet nā tūc nō videor adire. qz nō sequit nō displicet. g placet. qz est mediū inter nō displicere z placere. l. nō placere. sicut mediū est inter velle z nolle. scz nō velle. Nec obstat licū antea. C. de arbit. vbi. ter. dicif. nō displicet. Et ptes sentētiā ab arbitro latā vident approbare. qz ibi non displicere capit p placere. z h ex approbatiōe arbitri. Etia qnq duplicat dictio nō. tūc fecat affirmatiue. l. duob⁹. ff. de p. sig. Nā due negatiōes faciūt vnā affirmationē. qz negatio destruit negationē nisi pbabili medio pferētis inferat volūtas. vt. l. j. C. de ser. fu. z. ff. de off. pfe. v. l. pmulgaris. z. ff. de sena. l. seie. z de iureiur. z si xps. in prin.

Notabilis, i. notat^r v^l infamis, c. ex pte ade, de testi.

Nō admittit ad pte capis p ipso qd est nō ad mitti facta distributōe ad ptes, qn ps cui fa cta est nō admittit. Vel iō, qz in rez natura nō ē, v^l qz als admittit nō pōt. sibi grā. Le gatū relictū ē mibi z posthumo. Posthu mus existēs i vtero lz nō admittat ad prem fcat m merim admittēdū ad pte, l. si duobz, in pn. ff. de leg. j. Rō, qz mibi ps tm relictā est. Et si dicat deficit pūctus, qz nō admittit. s. ps ei^r mibi accrescit ex dispositōe lez gatū ego ad totū. Rūdet q nō deficit cō iūct^r i casu pmissio, qz est spes cū nasci z ad mitti. Itē ibi. Testator mibi z ei q cape nō pōt legat. x. ego ad. v. tm admittat. l. si titio, ff. de leg. ij. z intelligit Bar. qz cape nō pōt, qz auferit ei res a testamto tāqz indigno, z si nō admittit. loco ei^r admittit fise^r. z sic ps ei^r nō deficit, nec mibi accrescit. Itē ibi tes tator legat mibi z seruo suo ppro. ego ad mittor tm ad pte, l. ples. s. si pūctum, ff. de leg. j. qz ex pte tm mibi relictū est. z ps pū cta nō oīno deficit, qz naturalr seu de eqta re sibi debet. Sz ibi legat mibi z illi q nō ē in rez natura nec esse sperat. admittor ego ad totū, l. si duobz, palle. s. fl. ff. de leg. j. Rō qz ps pūctā oīno deficit Idē g i oī casu in quo ps totalr deficit, v^l qz pūct^r morit an testatorē, v^l relictū ē posthumo q nascit ab ortu^r, v^l si pūct^r repudiat. qz tūc ps pūct^r cū oīno deficit. z iō ppter pūctionem alteri pri accrescit. lz de pūctudine qrundā pūctū, vt fracte pūctio nō fcat ius accrescēdū. Itē qstūc qz deficit ps vni^r, alter tm ad pte ad mittit. s. sibi relictā. Significat g nō admittit ad ptem ipm pūctū ad ptem tm v^l ad to tū admittendū, put b qd libet mediū, pba bile declarat.

Nolle z nō velle differūt, qz nolo iportat p cise resistētiā, pteptū, z oīmodā dictionez vel repudiationē, z nō solū absentia volun tatis. Sz nō volo tm aliquale z nō oīmoz dā iportat dictionē, vt no. Jo. an. de offi. dele. c. prudentia. s. sexta. sup. p. n. velit. Et qnqz capis nolo vt etiā nō iportat p cise resi stentiā p nō volo, vt in. c. sine litibz. de do. z pu. ibi nolit aut neqat fm Jo. an. z sequit Uin. Sistr dormies nō vult legere tunc. z tamē expse se legere nō negat, vt no. d. spō.

c. ij. Et dictio nolle cōponit d nō velle Aliū tm talē ponūt differentia dicētes, q nō velle fcat priuatiue. l. nō esse volūtate seu mo tū volūtatis. Sed nolle fcat positiue. l. ēē motū nō fieri, vel nō obtinere illud de quo querit. Et p b dicūt doc. qz si heres delibe rādo de adēdō dicit se nō velle adire. hec verba nō fcant repudiationē, qz non velle adire est nō habere motū animi ad adēdū nō aut p b sequit^r repudiet. sec^r si dicat nō lo adire, qz sen^r est q hz motū animi ad nō habēdā hereditatē, z iō fcat repudiationez facit. l. filij. s. j. ff. ad tercul. ppter b dixit. l. qz inter velle z nolle est mediū. s. nō velle z nō nolle. l. j. s. sciam. ff. de tribu. ac. z b d ppro fcatō pbi. Sed ex circūstantijs pnt recipi alia significata.

Nota idē est qd infamia, l. j. ff. de his q noz tan. infra.

Notare qnqz est repbēdere, c. fl. d. sortil. qnqz ifamare, c. accedēs. d. pur. cano. qnqz cō siderare, c. cū olīm. ij. de offi. dele.

Notari^r ē publica psona. qz ei^r officū ad pu blicā vtilitatē iuētū est. z dō a notādo qd ē negocia hoīs publice z auctērice i publicā et auctērica for mā redigere. Et idē dō scriba a scribēdo. z tabellio seu tabellari^r a tabula Req. s. locis suis.

Noch^r dō illegitim^r z ppro d adulterio nat^r, sic dō nocha febz q affligit vt qrtana nō tm est vera qrtana. vt no. glo. i. s. psonē pō. in fl. ca. nisi cū pde. de renūc. Etia dō a nota. l. infamia. qz talis infamia incurrit.

Notoriū est triplex. Qdā est notoriū psum ptiois. s. qd est de euidētia sur^r vehemētis psumptū, vt paternitas. filiatio. vbi nō req rit alia pbatio. c. qm. de si. pby. Nā dō b q quis sit alicui^r fili^r nō pōt vere pbari. l. luc us. ff. de cōdi. z demō. vñ filius est quē m pte demonstrāt. ff. de in ius vo. l. qz semp i fi. Nā z vir z vxor aliqū infantē nutriūt et dicūt eū filiū eoz esse. tūc psumit eoz filiū Est ergo notoriū psumptiois euidētia rel euidēter a iure psumpta. Aliud est notoriū iuris, et est clara iudicialis pfectio. incōmū cibilis pbatio. z irretractabilis diffinitō. d quo. s. notorio quis dānat^r est. v^l in iure cō fessus. Et sic illud est duplex. videlz p pfectiōne factā in iure. z p pnam iudicis. vt i. c. vestra. de coha. cle. z mulie. Tertū est no toriū factū. s. qd cōmissum vel factū nō du

bita a ppo vel maiori ppli pte. et p euiden-
tia rei nulla potest tergiversatio celari. nec
opret q oēs circūstātie facti sint noto. vt. c.
vl. de coha. cle. et mu. c. cū dilect. de pur. ca.
no. in fl. q. j. manifesta. et c. se. Et illud no-
torium est triplex. scilicet triplice distinctione fa-
cti. Quidā est facti pmanētis et pūni. vt q
deus solis stat i palatio papinēsi pūnie. c.
dilecto. de appel. et illud nō indiget pbatōe
Aliud est facti trāseuntis. vt q quidā i pu-
blico palacio occidit corāz ppo. Tertium
est notorium facti interpolati. vt q vltimatus
vna die tenet mēsam paratā. alia nō. Et illud
sic describitur. Est quoddā intellectuale
et notū. sic q nō pōt aliq tergiversatio celari.
vt q p sbyter cognoscat pūbinā cū qua
habet aialta gdiētia circa focū panē poscen-
tia. De h pleni? no. p doc. in. c. vestra. palle.
vbi tractat materia notorij q est adeo intri-
cata q dicit Jo. d. ligna. et dñs Anto. d. bu-
tri. q mlti loquunt d notorio. qd sit notori-
um ignorātes. Et in p cilio Basiliē. i sessi-
one. xx. addit? est qrt? mod? vltra tres cōmu-
nes notorietatis. scilicet qñ sacerdos mulierē de
incōtinentia suspectā et infamatā tenet. et p
suū supiorē admonit? ipaz cū effectu nō di-
mittit. vt in decre. qd incipit. Quicūq; cleri-
cus. in q etiā notorij pūbinarij a pceptōe
fructuū oīm bñficiōz suoz triū mensū spa-
cio ipso facto suspendunt. qz fruct? supior
puertat in fabricā vel in aliā euidentē vtili-
tatē ecclīaz. ex qb vlti fruct? pēcipiunt. et nō
si monit? pūbinā dimittat. aut aliā nō re-
sumat oībz bñficijs pūne. Et nota q mo-
dēni ponūt nouē genera pbatōnū. q in iu-
re formaliter differūt. vt sunt argumētum.
psumptio. indicij. fama. rumor. occultū pe-
ne. occultū oīno. manifestū. et notoriū. Vñ
argumentū est rō rei dubie facies fidē d be-
re. cū ex iniūcto. de p. sig. c. forus. Presum-
ptio est qdā mediū intellectuale veritas
ēliciēde ex circūstantijs insurgēs. de pre-
sump. ex studijs. De illa q sint iuris tñ et q
iuris. et de iure. no. in. ca. is q fidē. de spon-
vbi glo. no. de quintuplici psumptōe. In-
dicij est mediū intellectuale ex aliq singu-
lari circūstātia insurgēs. C. et ff. de rei vēdi.
l. indicia. Fama est illese dignitatis status
vitar moribz cōprobat? hoc verū de fama
hoīs. sicut infamia est lese dignitatis status
vita et moribz reprobat? Sed fama de ali

quo negotio est mediū veritatis eliciēde et
cōis et clamorosa insinuatio insurgēs apd
totā vel maiore ptem populi ex incerto au-
ctore pueniens. Rumor est picularis insi-
nuatio clamorosa ab incerto auctore cōsur-
gens. Pene occultū qd pbari potest. s; diff-
ferēter. Occultū oīno est qd nullaten? pba-
ri pōt. et subijct iuri diuino. d. limo. sic. vi.
q. j. si oīa. Manifestū d; quod de facili p-
bari potest. et notoriū supra descriptum est.
De quo etiā dat exemplū de statua et pcul-
sione. vt not. in. c. sup eo. de testi. cogen. et in
l. ciues. C. de appella.

Nouatio est priorz debiti a prioris debiti et
priorz obligatiōis pūbo hoc volētibz expō-
le in aliā obligatiōe trāsfusio vlt trāfactio.
verbi grā. Debui tibi centū aureos sub cō-
ditione si nauis venerit ex asia. placuit in-
ter nos nouare obligatiōe. vt illud qd de-
bui tibi sub cōditiōe. pure et sine p ditiōe de-
beā. Hec est nouatio ita q prior obligatio
p ditiōnalis trāsit in posteriore purā p no-
uationē. Eodē mō pone exēpla in silibz. vt
ff. de noua. et. C. eo. si. p totū.

Nouale est terra p cisa als ptermitta q p an-
num cessat. Alij dicunt q ex silua q arbori-
bus extirpatis ad cultū redigē fieri noua-
le dicat. Et vtraq; illaz interpretatiōnū col-
ligit ex legibz ciuilibz. Sed apud notarios
romani pontificis nouus vltus obtinuit. q
nouale etiā dicitur ager de nouo ad agricul-
turā redactus. de quo nō extat memoria q
aliqui cultus erat. vt in. c. p nouale. de ver.
sig. vbi de hoc.

Nouū op? fac q aut edificādo aut destruē-
do. aut foueā faciēdo pūtinā facie opis imu-
tat. Sec? si ver? reficiat vlt incrementū impo-
nat. qz tūc nō videt nouū op? facere. ff. et. l.
l. j. s. nouū. et. s. si qd edificij.

Nouū opis nūciatio fm Hosti. est ille qui d
nouo edificat in pūdiuū alterius facta le-
galiter. l. j. ff. de no. ope. nū. Et pūnet ad ea
tñ q sunt solo cōiuncta. vt in. l. j. palle. Fit
aut tripliciter. Primo solo verbo dicendo.
Functio nouum opus. et hoc in loco edifi-
cū ipi domino noui operis. Secūdo p ia-
cum lapidis vel lapilli. Tertio per iudicē
phibitionem. Primo modo nūciās p diti-
possessionem et facit aduersarium possessio-
rem. verbi gratia. voluisti domum edificare
in fundum meum. et nūciaui tibi q nō

faceres dicendo, nouū op^o nuncio, l. phibeo, nūciās p^o scdo z tertio mō retinet possessi onē fm Ber. in. c. ex pre. de ver. sig.

Nouū op^o nūciare ē phibere ne edificū fiat vt qñ nūcio tibi ne edifices i fundo meo vl p^o factū lapilli pñtib^o testib^o. Hec nūciatio hz talē effectū q^o si edifices ibi spreta nūcia tōe mea absq^o h^o caueas de ope demolēdo seu destruēdo. S^ote apparuerit iuste edifi care, q^oqd postea edificaueris siue iuste si ue iuste, totū debet destrui, vt. l. j. p^oall. S^o opus nouū, z. s. nūciam^o. Et si aliqd in pu blico fiat, oēs ciues op^o nouū nūciare pñt. Nā reipublice interest q^o plurimos ad de fendēdū suā cām admittere, l. iij. in fl. ff. de no. ope. nūci. Et d^o in. s. op^o nouū, p^oall. q^o hoc edificū nō cōplectit oīa opa, vt sup^o de interdētis.

Flora d^o qd nocet vl^o nocuit, vt sem^o z cer uis, aut aliud aīal nocēs, vt. ff. de noxa, ac. in Rubrica.

Floria d^o ipm delictū maleficiū vl^o dānū da tū, vñ. Florū delictū delinqns noxa voca tur, vt insti. de noxa, ac. in glo.

De 123

Fullaten^o, vide in cle. vñ. de seqstra, in glo. p ordinariū.

Fullitas^o smiesūt mlti modi, vt no. Jo. an. d^o re iudi. c. j. vbi remittit ad Spe. d^o sen. p^o la. S. iusta. z inia nlla n meret hie nom smie d^o re iudi. c. fl. l. vj. ff. e. ti. l. iij. s. dēnatū, et est glo. fi. in cle. vñ. de seqst. p^oalle.

Numerata pecunia duob^o modis d^o. Uno mō respectu creditor^o qui p^ote dicat nume rare pecunias debitor^o vt sibi reddat. Alio mō respectu debitor^ois qui p^ote dicat solue re creditor^o z improprie dicat numerare cu^oz soluit qd debet. Dat aut exceptio nō nume rate pecunie a creditore p^oncipali debitor^o vel fideiussoz. Sed nūeratio pecunie lar ge ponit hic p omni re quā quis numerat uit vel soluit.

Numisma fm qsdā ē idē qd moneta currēs z spālis, vl^o est idē qd num^o. Sz oli numis ma z aure^o z solid^o auri idē erāt, vt. C. d^o ye te. l. j. l. ij. z. C. de spoz. l. ij. Et in euangelio Matth. z d^o phs. l. v. etbi. q^o numisma fa ctū est nō ex natura rei sed ex lege.

Numular^o est nūoz nūerator vl^o malleator. Qm z ipe accipit pecuniā z erogat sic cam

psoz, z inde facit scripturā ad quā frequen ter recurrit in dubio, vt p eā dataz accepta pbentur, hic etiaz argenti^o dicti, vt supra de littera. A.

Num^o. l. denari^o. d^o q^o d^o phs. v. etbi. q^o est mēsurā oīm rez, q^o est fidelissoz nob in oī necessitate p qlibet re q^o indigem^o.

Nūci^o ē q^o vice gerit eple z q^o sine mādato lit ter^o mittit q^o ē velut pīcar organū z vox dñi mittit ipm, z large qlibet nūci^o pōt dici p^o curator, sz nō ecōuerso.

Nūcupatio ē quā i cereis tabul^o recitat testa tor dicēs q^o h^o vult i his cereis tabul^o q^o scri pte sūt. Ita dico. Ita lego. Ita q^o vos ciues mē hi testimonū phibeatis.

Nūcupare est palā noiare vl^o vocare z p^ofirmare fm Jsi. li. v. Req^o. infra testamētū nū cupatiuum.

Nūq^o qñq^o idē est qd raro. j. q. j. nūq^o.

Nūdine sūt generale forū ad quod vñd^o homines p^ofluunt z cōcurrūt. C. de nūd. l. vna. l. clā. s. q^o ad nūdinas. ff. de acqui. pos. Aliqñ etiā nūdine dicunt epule. l. cū socie tas. ff. pro socio.

Nuptie sūt mīmonū, vl^o vīri z mlier^o p^oum ctio indiuidua vite p^ouetudinē retinēs dō uini z humani iur^o cōcatio. xxx. q. v. nullū Et dicunt nuptie ex eo, q^o nubentiū capto ta in solent benedictōe velabant, z q^o si nu be cooperiebat. ea. q. nostrates. z. c. femine Et illud indiuidua vite p^ouetudinē, tñ va let sicut p^oortū oīs vite, z h^o q^o tū ad p^opositū q^o hac intentionē hie dñt vt p^opetuo simul manere debeāt, q^ouls post p^octuz mīmonū añ carnalē copulā possit alter altero inuito religionē intrare. Et qñ nuptie sūt phibite celebrari. h^o in. c. capellan^o. de ferijs. z i his p^osib^o. Aspiciēs veterē circū q^o q^o bñdicta.

Nō h^o h^o h^o nō h^o l. iij. h^o h^o h^o nō.

Nuptie scde dicunt oēs q^o sequunt p^omas l^o sint tertie q^ote vel quīte zē. vt qñ aliquis nubīt alicui post p^oimas nuptias. C. eo. ti. l. si quis. s. tale.

Nur^o est vxor filij. z et appellatiōe p^onur^o. et deinceps cōponit. ff. d^o p. sig. l. nur^o. l. ij. s. ij. nurū. ff. q^o satūda. cog. z etiā spōsa. ff. d^o gēl. cog. l. labeo. l. seru^o. Jsiū videt insti. d^o nup. s. z si qua.

Nūc. no. Archi. l. iij. d^o lego. z glo. xxxij. q. v. si audieris. Et sili^o Vincē. de offi. dele. a prudentiā. s. sexta.

De DB Bligatio est in

ris vinculu. q. necessitate astringit
mur allicui? soluēde rei fm nfe clz
ustar? iura. insti. d. obli. in pn. Et est duplex
sz ciuil? z ptozia. Ciuil? q. aut legibz pstituta
aut certo iure ciuili cōprobata est. Sz pto
ria est quā ptoz ex sua iurisdicōe pstituit q.
estā oneraria vocat.
Obtpare est obseq? vl? obedire. vl? iussu iudicis
cōparere. ff. si q. ius dic. nō obtepe. in
rubro z in nigro.
Obaudire est q. de mēte deducere fm Jo.
an. d. elec. li. vj. c. fundamēta.
Obscuritas est illa q. fit i dicitōe. Sz ambis
gultas q. fit i oione. vt no. glo. in. l. vete?
rbo. ff. de pac. pbi gfa. Quidist? mibi fundū
z dicitū est accedere stichū. nō apparet de q.
sticho. q. nō fit pdenatio in actiōe ptoz. nisi
ostēdat de q. sticho veditoz intellexerit. l. si i
emptore. in prin. ff. de pben. emp. z ven. q. a
rō dicat actorē pbare. z q. emptor agit z p
bat de sticho sz nō de quo stat reo declaran
ti obscuritatē. Ceter? em paribz reo fauen
dū est post? q. zc. vt in regul? cū sint. de reg.
iur. li. vj. Itē ibi. Quidist? tibi domū locatā
p me cui dā. z dicit q. pssioz pmi anni habe
re. et seqntiū annoz tu haberes. z dicit ius
pignoz vtrūq. secutuz. Dicit tex. q. ius pti
gnoz pmo ptiuet ad me p pensioē pmi an
ni. z si qd sup est tūc ptiuet ad te. z sic fit inter
pratio p pferēte. l. infulā. ff. de pig. q. in pn
cipali ego mibi puidi pri? retinēdo pensio
nem priorē. ex q. colligit z declarat obscuri
tas. que est in accessiōe z significat q. p illa
pensioē volut etiā pri? ius pignoz retinere
Itē ibi. Si q. stipulat. x. kalēdas. intelligi
tur de prioribz. l. eni q. ka. ff. de ver. ob. Rō.
q. qua rōne intelligerent de secūdis. eadez
rōne d. tertijs zc. z sic stipulatio redderet in
util. Itē ibi. Actor petit stichū in iudicio. si
re? dic se intellexisse d. nigro. z actor d. albo.
stat dicto actor? l. inter stipulante. s. j. ff. de
ver. obli. q. ibi actor oñdit d. q. intellexerit
z q. sibi debet. iō p eo d. ferri snia. nec d. re
us audiri q. d. alio intellexit. q. nō est onez
ris ipedēdi pcessuz iudici? z iusticie. nec in
terest rei q. stat dicto actoris. cum pbat sibi
debet. z sic de alijs.

Obrepe est q. latēter subintrare. l. xj. d. ff. nal
lus iuit. de cele. mis. cuz creatura. z. c. ne in
agro. in pn. de sta. mo.
Obrepti? ū rescriptū. z obreptio. Req. infra.
rescriptum.

De DE

Occasio differt a causa. vt in. c. solite. de mas
to. z obe.

Ociū philosophicū est studiū. q. pbs ociaf
qū studet. Sed ociū vulgare qū vacat ab
ope fuili. Et no. q. ociū ē triplex. s. destituti
um. qd est ribaldoz q. apd Athenas suspē
debanf. Et de h. d. q. ociositas z voluptas
arma sūt hosti? antiq. ad miferas aias capi
endas. de renū. nisi cū pridē. s. vez si ppter
Ergo dicit Hiero. ad rusticū mona. i. c. nū
q. de pte. di. v. Semp aliqd opis facito vt
te diabol? inueiat occupatū. Scōz est resti
tutoriū qū q. cessauit a labore. z itez acces
dit ad op? Tertiu retributoriū. qd dat eme
ritis z senibz.

Oculus est quadruplex. vt no. Archi. xxij.
q. v. nec solo.

Occupare capit q. i mala z q. i bona
fcatiōe. Et ppte mobilia occupant. z imoz
bilia inuadunt. vt in glo. sup h. pbo. in. c. ge
nerali. de elec. li. vj. vbi pcor.

Oculū oino vt pmissuz est d. q. nlla rōne
pbari pōt. z tale vocat secretū vl? latens. vi
de infra. pbatio.

Oculū pene est qd p paucos pbari pōt. et
qd pauci sciūt. vide sup. notoriū in generis
bus pbatōnū zc.

De DF

Officiū d. multis modis. Primo ministeriū
Scōo obsequiū. Tertio act? psonē corri
gentis. xj. q. j. monach? Quarto plebania
de sta. mo. qd dei. Itē aliqū sumis. p digni
tate vel psonatu. de pben. ad hec. de cle. nō
resl. quia de concess. pben. c. ij. s. j. Aliquan
do pro litigio. xj. q. j. de pscntuz. in fi. vbi
litigantes dicunt officium exercere. Item
is cui commissā est dispensatio habet offi
cium. Item qui habet potestatem secularē et
tabellionatū. Itē dicit prepositura. Sed p
prie est aliud a dignitate z a personatu. Et
dicit simplex officiū qū quis habet admi
nistratiōē aliquaz rerū sine aliqua ppero
gatina in choro vl? capitulo vltra alios sui

ordis rōne hmoi officij. Et sic hz on? anne
xū sine honore vl' progalua honoz vt sin
dici. pcuratores. galdaldi. j. q. iij. saluator. &
in noie. Itē vicedūs q hz epatū disponere
d? hie officij. xct. d. i. s. officij. j. q. j. si quis
pua. j. rñso. Nec z plura vide p Archi. de
pue. c. j. in glo. Et h erat i iura. vbi tractat
de dignitate psonali z officio vt h dictū est.
Itē officij fm Cardl. est prās exstēs i iur
dice exercēdi oia ea q prinet ad ei' iurisdic
onē. Et caput h iurisdicō generalr vt icluz
dat oia prinetia ad mez z mixtū impitū. Et
loq? d officio iudicis. cui' iurisdicō officio
iudicis mater est sicut obligatio actōis Nec
est vera opti. Pe. d. bellapti. q? officij iudic
cis sit exercitū vl' executio iudicis. q? magis
stat i hitu q? in actu. Nec fm opti. Marti.
appellari d? actio cū differt surrogatū z cui
surrogat. insti. de actio. in pn. i glo. iij. Itē
officiū pprie d? qd hō d? hoi ex natura. vt i
c. cū in officijs. de test.

Officiū iudicis fm Hoff. est prās iudicis iure
supra. Et hz locū tā i his q an iudicuz fuit
q? in his q i iudicio occurrūt factēda. Et im
ploz al loco pncipal' actōis cū alia ordina
ria actio deficit. vt in. c. si. de offi. iudi.

Officiū iudicis est duplex. i. nobile z mercen
nariū. Nobile ideo appellat. qz a seipo inez
ponit. nec iure actōis seu obligatōis. vtpu
ta. si mior perit se restitui in integz. h nō pe
tit iure obligatōis. q? iuder nō fuit obliga
tus. nec iure actōis. h iudicis officij miferi
corditer iplozet zc. Mercenariū iudicis offi
cij est seu sic appellat. qz deseruit actiōi intē
tate. puta peto a te viginti actōne mutui iu
dicis officij deseruit mihi hac actiōe. qz p dē
nat te vt restituas mihi. xx.

Officiosa dicūt q prinet pietatē q nllī obsūt
z alius p sunt. Sic a fūto testamētū d? inof
ficiosum qd est i officij pietatē. d. i. x. si ad
septimras. in glo. j.

Officiales iudices. Req. s. assessor.

Officina est quasi tuguriū vel tegmē. qn v
delz palce. i. stramia ponit sup arbores. vt
pastores sub? exstētes ab hymbribz ptes
gantur.

De DI

Dlober? ē vestitotalr deaurata. z d? ab olon
id est totū. Et differt a vestibz daurat. qz il
la sūt i auro optio qd i vulgari d? fuluū. i

legibz obriffatū. illa d? qlibet auro. hz bec de
auro toto sūt i totū est. z alia vest? q hz au
rū tm in pāgadīs. vt. C. d. vesti. olobe. z au
rea. li. xj. in Rub. fm Accur.

Olfacere est nasū ad culū ponere. ita expo
it glo. i. p. olfacit. i. l. agazo. ff. si qdru. pau. te.
di. Vbi gazo duxit equū ad tabnā q mule
olfecit. q calcitrauit ad agazoni crus fregit
z d? q ibi dñs mule tenet d paupē. als ge
neralr olfacere est odorē odorare. z olfac
odorat. Et ab ozatoribz ponti p scire. vt di
cedo. Tāta sūt i me tua bñficia. vt q hō pa
cto corruēda neutiqz olfacere possum.

De DR

Dino tāgit Archi. d. pbe. c. si bñficia. li. vj. et
pleni? i. c. l. z. canō. d. elec. z glo. i. de. j. d. vlt
ho. cle. z etiā glo. i. c. z si pps. d. iure iur.

Dia cōphēdit singla. nā si eps dicat. Docto
bi talē villā z oia iura q hēo. ibi singla iura
cōprehēdūt. Sz nō itelligit dare decimas
z aliq iura q sūt mere spūalia. qz dictio oia
hz se extēdat ad singula. nō tm ad ea q sūt pe
nitus nature alteri? z iur? q? ius ad ea q p
cipalr trāsserunt. Sz qn dat aliqd qd hā
bet tpalia z spūalia iura cū oibz pñētis iu
is. vt pbe da hñs possessiōes z decimas. tūc
oia trāsserunt sūt fm Hosti. in. c. li. as. de iu
re pa.

Omologare ē idē qd pfirmare vl' ratificare.
Et sic d? arbitriū sit omologatū. aliq dicit
omologare. idē qd psecrare.

De DB

Dpa est diurnū officij. i. qd qd ex libet alio
cui p die artificialē z n naturalē. sic d? Sen.
j. c. vespe z mane dies vn? Aliaq ponit p
breuis tps obsequio. vel est idē qd obseq
um. Dicit f. ope officij tpe limitatū vt. li.
ff. de ope. liber. Limitatio aut stat in dispo
nentiū volūtate. qz p pñentes pōt limitari
maiori vl' miori tpe. puta q dies caplat ad
integrā. vel ad medīā noctē. vel ad vesperā
tm. qz disponat pñentes z erit lex. Idem i
testatore z qn aliud nō apparet d die artifi
ciali intelligitur. qz adhuc cōtēter sit relatio.
Sed improprie opa accipit p reuerēcia. vt
obsequio. vt no. in. s. libet. i. l. nō forte. ff. co.
ti. z sic de alijs.

Opinio fm Spe. est dubia picularis arbi
tratio. q a doctoribz alius scie auctoritates

habet. Hec tñ nō est pponēda veritati. S; fm Bensi. est pabil arbitratio doctor nō nisi ob instructionē studentū in scptis redigēda. Et dicit q hñs p se opl. doc. in aliq casu. lig succūbat. tñ auctoritate illi opini onis releuat z excusat a pdenatiōe expensa rñ. Rō. q; a iure doctor h; auctoritate inter pretadi p suo videre.

Opinio cōis ē aliō q fama. Nā opinio cōmunis facti tus. C. de re iudi. l. j. Fama pō non facti tus. Item opl. cōis pbat. fama pō nō Itē opinio cōis differt a notorio. q; opl nio cōis ē d lōge pterit. q; pbari nō pnt de facili. s; p testimoniū vltus rē. S; notoriū est de pntib; vlt pte pterit. q; de facili pbari pnt p testes diuissim. Et q; opl. pntat pferat est glo. cū pcor. p z abūdās in iurib; i. c. nup. d. biga. sup pbo. tanq; Cōcludit tñ ibi q; casuali vt opinioni potit itē q; pntat tñ in fauore pbenitiū testamtoz. Iniaz vlt p lls. Alia regularitē pntas pferit opinioi fm Bern. in glo. iij. in. c. ad audientia. de spon. Etia pntas pferit auctoritati. l. nemo iudex. C. de sen. z interlo. om. iudi. Itē pntatū n. c. si pntatū. cū sex. c. seqn. d. l. viij. vbi d. Veritas valet z inualefcit in etnū z vlt ut z obtinet in secula seculoz.

Opimates sūt qñ meliores z ditiores d po pulo. ab opib; dicti.

Oportet aliqn dicit necessitate. iij. q. ix. non optet. aliqn honestatē. Itē optebit fcat taz pñs q; futuz. de ver. sig. pñ. z no. glo. xxv q. i. z glo. iij. c. j. de pscip. li. vj. super verbo oportet.

Op nouū. Reqre. sup Nouū opus z opus laudat magistrū. C. de ve. iur. enucl. l. ij. s. cōtra aucten. sic in aucten. de mona. s. sanz rimus. coll. j.

De DR

Orbo d; q sine liberis est. vlt sine mñimonio vt sup. Celebs.

Oraculū. l. rñsum. q; p cado ipetrat. c. p tu as. de maio. z obe.

Ora sine aspiratiōe fcat finē vlt extremitatem rez. pcpue regionū vlt veltiū. j. Reg. xliij.

David ora pscidit clamidis saulis. ij. q. viij s. debis. Ben. xliij. ad Hebre. xij. fm Jo. an. in cle. ij. de vi. z hone. cleri.

Orphanotrophus est orphanoz z pupillozū tutor. z adolefcntiū curator. q; eos facultati

bus z parentib; qñ destitutos suscipit alen dos.

Orphanotrophū est locus in quo talibus alimēta administrant. xliij. q. viij. tributuz. s. qñs. z Spe. in. cl. de his q; alie. no. i iur di. interne. vbi ponit quid sit pcurator con iuncta psona. defensor. excusator. sindicus. iconomus actor. vicedñs. vicecomes. gassal dus. tutor. curator zc. Et de orphanotro pho remittit ad. l. orphanotrophos. C. de episcopo. z cleri.

Ort? olerari? est ortus in quo olus crescit.

Ordinar? est qui iure suo vel pncipis bene fictio vniuersalit iurisdictionē exercere pōt vbi libet. Itē est is cui vniuersitas causariū cōmissa est. Vñ fm Spec. officiales epoz ordinarij vocant. Itē fm Hoff. ordinarius iudex est q; a collegio eligit z a supiore pfirmat. vt elect? in rectorē. q; p pfirmatōe; for tit iurisdictionē. sicut z epus in oib; pter ea q; maiorē discussionē exigūt. Itē fm Spe. ordinari? est legat? in puincia sup decretū. Et sūt duplices. Quidā hñt administratio nē. vt epī habētes epat? quos actu regūt. et isti habēt restituere in integrū. Alij sūt ordi narij nō habētes administratiōē. sed tñ fa cultatē iudicādī vt fm iura ciuilia q; honoz rē tñ z dignitatē habēt. rōne cui? iudicare pnt si q; in eos pferant. l. j. ff. de iudi. fm iura canonica sunt epī renūciātes loco epz scopali nō dignitatē retinētes honoz sine administratiōe. de renūci. nisi cū pridem. de ordi. ab epī. qui re. epī. c. j. Item epī cuius episcopat? oino destruct? esset qui esset epī. nulli? tñ epatus fm Hoff. in sum. de in ino te. resti.

Origenari? Req. s. Colon? Nā origenari? us colon? z ascriptici? idē sūt in relz elus dem p ditiōis hō. sed rōne differunt. Nam ascriptici? d; q; sic ascriptus est terris colēz dīs q; nō pōt a cultura recedere sine volū tate dñi sui. Sed colon? q; tenet colere ter rā. z origenari? q; ex origie sua adheret gle be. vt supra.

Ordinarij locoz sūt nō tñ epī s; etia; qñq; inferior z q; habēs institutionē z destitutio nē. c. cū eccliaz. de offi. or. z. c. iij. s. in pferēz dīs eo tñ. l. vi.

Ordinaria onera sunt illa q; ex pstitutiōe vel pntatū pstant. vt q; qlibet talis fund? vel dom? qlibet anno tantū debeat pntare

dñio suo vel principi. Sed extraordinaria onera sūt q̄ extra cursum z morē ex inopinato euentu vel casu seu necessitate emergēt inducunt, vt si dñs velit maritare filiā suāz vel guerre imineāt, z ideo a suis subditis exigatur aliquid.

Quid d̄ ciuitate vl' locorē d̄ is q̄ vl' ibi vl' in vico ciuitatis illi' or' est. ff. ad munit. l. q̄ ex vico. Vel si p̄ ei' inde ducit originē. C. eo. ti. l. assumptio. §. fili'. z. C. de munit. et orig. l. j. z. filios. l. x. Et no. in. c. ysurarū. d̄ vsu. in. §. alienigenas. l. vi.

De Pactum vel pa

Pactio d̄ a verbo paciscor. z sic describitur. est consensus duoz vel plurū in idē placitū. s. ad dandū vel faciendūz aliquid alteri ab altero eoz. ff. de pac. l. j. §. j. Et d̄ q̄si de pace factū vl' pac' actū. z ponitur ibi in idē placitū. Nā nō sit in eodē vero vel falso. qz si duo vel plures p̄sentiat in h̄ vero. Tit' est h̄o. vel in h̄ falso. tit' est alius. nō erit pactū. qz nō esset obligatorius. talis em̄ consensus neutriū obligat alteri. Itē fm̄ q̄dā. pactū est sc̄. qz paciscēdo diuersas in idē p̄bim' voluntates. Et capis q̄nqz late p̄ eo qd nō trāsīt in sc̄ti noiatū vt venditio zc. Et sic om̄e pactū pōt dici sc̄ in noiat'. vt trāsactō do vt des zc. q̄nqz stricte p̄ simplici pacto gratis facto. vt p̄mitto tibi bi decē zc. Et sic a trāsactōe z pollicitatiōe differt. qz pollicitatio est soli' offerentis. Et assignat differētia inter pactū z trāsactionē qz pactū est de re certa z nō litigiosa z gratuita. Trāsactio p̄o de re incerta z litigiosa z nō gratuita. Et qd sit pactū habes etiā d̄ §. sig. c. pactū. vbi d̄. pactū est inter p̄tes ex pace pueniēs sc̄ptura. legibz ac moribz cōprobata. Nāz sepe ad p̄bationē pacti interponit fm̄ glo. ibidem.

Pactorū diuersa sūt genera. Nā pactū pueniū d̄ qd sub certis p̄bis z forma factū exp̄sum vel redactū est. vbi grā Nam clarū est pactū in p̄bis. qz si p̄ba sūt obligatoria pactū est obligatoriū. si sūt libatoria ē liberatoriū. si exceptiōis inductiua tūc est exceptiōis inductiū. vt si creditor tradit instrūm̄ debitori ex h̄ significat pactū libatoriū factū a creditore debitori. vt. l. labeo. ff. d̄ pac.

Rō. qz vt redditiō instrumētū aliqd op̄et. l. voluntatē creditorū liberare volentis debitorē. Sz ibi creditor pign' reddit debitori. nō fecit liberatio. vt. l. se. ff. e. ti. qz hec redditiō potest aliqd op̄ari. s. p̄ferre vtilitatē debitori in vsu pignoris. Secus in casu p̄cedenti in q̄ nō op̄at aliud nisi vt dictū est. ex q̄ p̄z qz redditiō pignoris nō fecit remissionē eorum Itē si instrumētū debiti reperit penes debitore ex h̄ significat redditiō creditoris nisi p̄trariū p̄bet. l. si cyrographū. ff. d̄ pign. qz instrumētū p̄sumit puenisse ad debitorem p redditiōne z voluntatē creditoris. et hoc si debitor est extrane'. Si vero familiaris in domo creditoris puerians. tūc sec' qz p̄sumit qz facillē potuit haberi in sc̄do creditore. l. vnica. §. ille. C. d̄ lat. liber. tol. Itē si aliq̄ bona p̄ductoris sūt p̄ eū inuecta illata vel reducta zc. Ex h̄ p̄cludit pactū q̄ pignus p̄stituit locatori. vt. l. certi iuris. C. d̄ lo. z p̄duc. z h̄ ex cōi mō agendi quo inuecta atqz illata sūt locatori tacite obligata. qz cōtrahētes vident se referre ad cōem modum seu morē. Etā h̄ vez simpl'r nō solū in p̄edio vrbano sed in rustico. sed tūc demū sūt obligata. cū dñs scit inuecta z illata esse bona p̄ductoris.

Pactū tacitū d̄ qd i p̄tate nō ē exp̄sse factū sz ex aliq̄ lege sp̄ali. ac si fieret statuti ex casu h̄ie subet. vbi grā. Eoduxi domū a Seio z res meas ituli. h̄ casu res mee illate p̄ mercede dom' debent seio iure h̄ statumē. vl' subete lege pignori ita esse obligate acti sp̄al'r z exp̄sse inter nos p̄cordatū esset z cōuentū. dato tū q nō pueniem' z sup h̄ dixerim' mus. vl' sic. Pactū tacitū d̄ qd nō est factū exp̄sse. vt cū p̄dixi domū nō p̄gēdo de p̄cio dādo iā fm̄ leges adhuc v̄it p̄ciū dandū acti paciscēdo ita fuisset exp̄ssum.

Pactū adiectiōis i d̄ie talē ē. vt v̄edo tibi domū. z si potero h̄ie mat' p̄ciū ad vsqz mēse ego repetā ipam domū.

Pactū legi cōmissorie ē. vt v̄edo tibi domū z si nō solueris infra mēsem volo qz sit iemo p̄ta. vt. C. de pac. inter emp. z ven. Itē ibi. Creditor paciscit cū debitorē qz a debitorē nō petat. tali casu intelligit qz etiā nō petat ab herede. qz pactū q̄ q̄s sibi p̄uideat solet extendi ad heredē. qz p hoc videt etiā heredi suo p̄uidere. et per hoc cōtractus p̄ditio nalis transit ad heredē. insti. de verbo. ob.

Sex conditiona. Si vero creditor dicat debitori paciscendo, non petam a te, significat personam tamen fieri, videlicet quod a te tantum non petam, sed non minus ab herede petere possum, et hoc facit verba a te: quod sic restringunt, ut in l. qui in furtis, ff. de pac. Si si per pactum unum obligat se alteri facere domum transire ad heredes, l. oēs, C. de probat., et committit stipulum.

Pactum personale est quod non generaliter fit: sed tamen per unam personam vel duabus. Et dicitur per tantum personale, quod fit persone soli, sic quod talis et non alteri potestesse possit, ut si paciscor pecuniam a te mihi debita non petituram a te sed a tuo herede, tunc illud pactum tamen personam tuam tuetur et non heredem tuum.

Pactum reale vel in re est generale, et non continet specialiter unam: duas vel plures personas, sed generaliter complectitur omnes ad quas illa res pertinet vel pertinere potest, ut cum debitum meum omnino remitto tamen tibi quod heredibus tuis, ita ut omnes libera mini tu et heredes et fideiussores: et nullus mihi reseruet ingressus ad pecuniam, vel ad rem petendam. Item pactum aliud nudum aliud vestitum. Et quod plene vellet si exanimare traheret magnam causam et controuersiam inter doctos, hic tamen cum paucis sufficiat.

Pactum nudum dicitur per quod ab omnibus iuris solennitatibus destitutum est, l. tam solennitate verborum qui solet procedi et attendi in stipulationibus, quod etiam per preceptum litterarum, quoniam cyrographum non interuenit, nec aliud instrumentum super hoc compositum: quod nudum pactum confirmaret. Et dicitur nudum a causa quod sufficere potest ad perfectam obligationem ut do ut facias, facio ut des etc., cuiusmodi conventiones dicuntur tractus innotati. Item dicitur nudum a foro negotii, ut quoniam negotium non incidit in certum nomen tractus, ut in nomine emptiois venditiois, locatiois, et similibus. Item nudum dicitur a rei interuentu, ut talis non incedat res quod posset suo interuentu perfectam reddere causam obligationis, sic in mutui datione. Item dicitur nudum a continentia, quoniam si in continentia post tractum adijciatur pactum et procedat obligatio vestita contrahit ut videatur inesse tractus et causam vestire, ut pactum quoniam sel factum est, et per traditionem intercedit res: sic vestit interuentu rei. Item plures alius modis dicitur secundum diuersas opiniones, doc.

Pactum vestitum dicitur sex modis secundum quod sex modis vestit, scilicet re, verbis, litteris, sensu, tractu, coheretia, et rei interuentu, ut secundum Glossam in l. in l. de probat. Et dicit Glossa, quod pactum in re est quoniam generaliter paciscor ne petam, et in persona ne a plura

ne petam, ff. eo. tit. l. idem, §. pacto, et non minus ex verbis quod ex mente contrahentium est estimandum an pactum in re vel in persona sit. Plerumque enim in persona pactum inferri non videtur personale sit pactum: sed ut demonstrat cum quod sit pactum, ff. eo. tit. l. j. §. pactorum.

Pactorum aliud utile, aliud inutile, ratione personarum, ut furiosi quod nec tacite nec expresse sentire possunt, quare infirmum habere non possunt, nec ad religionem se obligare, et hoc de continuo, secundo si habet lucida intervalia, ut in v. q. j. ff. Quod si repositum quod nescit quid facit, xv. q. j. aliquando totum. Item pupillus quod nondum est dolicapax ubi vult obligari, secundo si vellet alium obligare: quod potest. Item in pignore, Item monachi et regulares professi et pueri nisi preceptum monasterii patris eorum cum per tales acquirunt. Item viri et uxores quod sibi donare non possunt sed vendere. Item roe potestatis. Item in legatibus dum legatio fungitur. Item in patre filium, nisi in castro peculio vel quasi. Item si res in pactum deducta non sit in re sua natura nisi mora processerit. Item si homo, res sacra vel religiosa deducatur in pactum. Item cessat pactum in collatione rerum spiritualium, j. q. j. quod pro, et in rebus prohibitis, etiam si iuramentum fuerit appositum ut in aie detrimentum vergentibus. Item pactum turpe, aut rei turpis, aut impossibile de iure vel de facto nulla obligatio inducit, c. v. l. e. ti. fm Glossa in sum. Dicit autem pactum a pactioe, ff. e. tit. l. j. pactio pro a pace et actu, nam quod pactio ex diuersis et prius moribus aliorum per multa variaque certamina in unam personam inuicem puenire dicuntur, C. de rescriptis, v. l. si voluntate, ff. e. tit. l. j. §. puenitiois. Et hoc pactum generale est ad omnia quod contrahitur vel agunt inter presentes habende vel tollende obligationis, sed nomen puenitiois generalissimum est. Nam et scolares in scholis, clerici in capitulis, populus in foro puenire dicuntur, ut in §. pal. puenitiois. Vel dicitur pactum a percussioe palmarum. Veteres enim cum se obligabant palmas percutebant: signum inuolade fidelium, unde dicitur pactum quasi palme ictus. Item pactum puatorum iure publico minime derogat, et quoniam quod possit renouare iure publico, vide in c. si diligenti, de foro. cope. et in glo. no. i. aut, ut sine publicis, mres col. v. q. j. expoit hunc articulum satis clare.

Pactum per donationem. Re. infra Transactio. Pagani dicunt in iure quoniam increduli seu heretici. Item quoniam dicunt puati homines ut villani, et omnes quod neque milites neque magistri sunt, a

pagos grece qđ est villa latie. vt istl. de mī
lū. testa. §. illis aut tpsib. in fi. vbi glo.
Paganicū aduentū ē peculū qđ ex ppe
ra fortuna aduenit veluti ex testō cognato
rum vel etiā agnatoz.
Pallū est insigne ornamētū archiepi vī epī
si ex pūilegio sibi pcedat sumptū de corpe
bī Petri. in signū plenitudinis pontifica
lis officij. vt de elec. significasti. et de aucto
ritate z vsupalli. p. all. c. ij. vñ an pallij rece
ptione ecclia dī viduata. vt. c. di. qm. in pa
pa pō designat plenitudinē prāte.
Palatini aliter dicūt vicarij. qz qđam mō ge
rūt vicē pncipis fm Accur. i. rub. C. de pa
la. sacra. lar. li. xij.
Palatin⁹ comes dī q curā gerebat pcpuā
vt missis notarijs suis negligentia iudiciū
argueret. C. d. of. rect. l. nullā. req. s. comes
Palla dī vestis q alare coopit. vicz lineus
pānus psecrat⁹ q sup altare ponit sup quē
extendit corpale. Sumit etiā qñqz. p cori
na vī pāno serico. vñ. Leticie cā cib⁹ est nō
serica palla.
Papa idē est qđ admirabil. z dī a pape iter⁹
iectioe admirat⁹. qz vices dei gerit i terris.
Et vicari⁹ illius ē cui⁹ est terra z plenitudo
ei⁹. c. tua. ij. d. deci. z. l. q. ij. cūtra p mūdū.
hō est vicari⁹ xpī. cle. romani. de iureiur. c.
p hūanū. de homi. li. vj. c. ij. et. l. ij. de trasla.
Et qñqz dī vicari⁹ petri. vt. l. xij. di. ego Lu
do. tūc est ipropria locutio. vī expomī. i. ge
rit vicariā quā gessit petr⁹. Nā vicari⁹ nō
dat vicariū. d. of. vica. clericos. Vñ poeta
anglic⁹ Boffred⁹ i poeria noua icipit. Pa
pa stupor mūdi si dīxero papa nocēt. Ace
phalū nomē tribuā tibi si caput addā bo
st⁹ erit. z i fine subdit. Nec de⁹ ē nec hō. s.
neuter es inter vtrūqz. Vel dī papa qñ pī
patrū fm Jo. an. sup p. papa. i. pemio cle.
Et illō qđ fit auctoritate pape dī fieri aucto
ritate dei. et s est vez si fiet iusta d cā. d tras
la. inter corpalia. Nā papa nō subiacet les
gib. C. de legi. l. digna vox. et. ff. e. ti. l. pñ
ceps. et dat auctoritatē canonib⁹ q ab eo vi
gorē sumūt z nō ecōuerso. c. significasti. de
elec. glo. j. c. si aliqñ. de sen. excō. et el⁹ pñ
tia supplet omnē solēnitatē. C. de testi. l. oī.
Etiā papa sol⁹ ē idone⁹ testis. c. cū a nob.
de testi. S3 an locū hēat i his q papavide
rit anqz velt ad papat⁹ apicis pmoitoz dīc
Ludo. de ro. p Eugenij. iij. qñqz fuisse a

quattuor auditorib⁹ quoz ipse vn⁹ erat. et
subdit q certe multū multū mīstrauerūt si
naliter repperit ipse duas glo. Jo. an. singu
lares tenētes q sic. de q multū gauisus ac
cessit dñm aplicū sibi dicēs. vna ē i. c. j. d. re
nūc. li. vj. alta in. c. ad aplicē. d. re iudi. ca. l.
et ita fuit iudicatū. Itē ponit pape i nūcro
pli. c. si a romanoz. §. decretales. an fip. p.
di. vbi dī. qz beatissimi pape diuersis rpl
bus ab vrbe romana dederūt. Itē papa p
prie nō h3 dñum rerū ecclesiarū. l. l. c. h. dīc
glo. l. c. cū venissent. de iudi. et Hosti. dicit
q papa mutat dñū iudicē qdrata rotundis. z
in oīb⁹ prāte h3 pterqz in fide violāda. Dī
cūt g doc. dīcā glo. damnādo. q papa so
lūm est admīstrator z dispēator rerū ecclie
neqz p alienare sine cā rōnabili. igit nō dīs
Immo fm archi. xij. q. ij. nō licz. papa pec
cat mortali si alienat res ecclie. qđ ē valde
notandū fm dñm Pañ. Quid g d inferio
rib⁹ pīat⁹ alienatib⁹ zc. Itē papa fm cōem
opinionē h3 vtrāqz iurisdictionē. s. rpaliet
spūale qñ ad bītū. nō tñ dī qñ ad actus
vel exercitiū mittere falce i messem impa
toris in gladio rpalī. c. duo sunt. et. c. si ipse
rator. xvj. di. c. l. c. ex suscepto. z. c. et trans
missa. de fo. cōpe. Nā exercitiū iurisdictionis
nis secularis de volūtatē cōmisit impatori
c. solite. de ma. z obe. Patet p mū. qz vtrūqz
gladiū habuit xpūs. iuxta illud. Ecce duo
gladij. s3 xpī suā prāte dedit pape petro suo
vicario. vt. xij. di. c. j. quā suis successorib⁹
trāsmisit. xl. di. c. j. Scom pīz. qz dīxit. Co
uerte gladiū i vaginā. nō dīxit. pīce. qñ dī
tene gladiū tpalem i habitu. nō tñ eo vtire
in exercitiū. qre papa vñ nō dī gladio rpalī
nisi i defectū vī pncipis negligentia secula
ris. et tūc habitū deducit ad actū. vide bo
glo. in p. discernit. in. c. qm. di. x. et glo. ij. c.
noult. de iudi. Et rō qre papa nō dī habere
gladiū tpale i exercitiū vī i actu. qz sacm
altari⁹ repñtat vnionē xpī ad eccliam z aīe
ad corp⁹. s3 mīnister xpī et ecclie qñs ē pa
pa q se scribit seruū seruoꝝ dei. c. relati. de
sen. excō. et i pñ. decre. talis nō dī hīe gla
diū q aīa dīuidit a corpe. Sūt g duo pñci
pia in ecclia. et. c. solite. pal. p solē z lunā de
signata. Nā impator prātem h3 a deo ap
probatine. s3 nō imēdiate. qz p mediū ordi
natū a deo vīc3 p papā a q h3 prātem colo
latie. Hīnc est q imperio vacante iurisdic

ctio terrarū imperij cōpetit pape. c. licet ex
suscepto. de for. cōpe. sed nō ecōtra. vlcz q
vacāte papatu impator succedat i spūalibz
c. q̄lū. d. iudi. fm Ludo. d. ro. q̄ etiā q̄rit qd
i legato sedis aplice. an eidē etiā sperat tal
iurisdicctio vacāte impio. z videt q̄ sic. qz d
gremio pape. c. sub militibz. ij. q. vij. z ei v i
ce fungunt. Dicit idē q̄ p̄trariū est verū fm
Spe. in. si. de lega. s. nūc ostendendū. ver.
fic. Rō. qz nō d3 ponere manū auctoritate
generalis cōmissionis in his q̄ spāli proga
tina pape p̄petit. c. qd trāslationē. de of. de
les. sed h pape est spālī p̄cessum in signū p̄
minēcie singularis. q̄ zc. Hec Ludo. in sin
gularibz suis. Et vbi papa nō h3 tpalem iu
risdictionē. ibi nō pōt tollere legē q̄ ad forū
ciuilē. nisi in his i qb v̄rtit piculū aīe. vbi
tollere p̄t legē q̄ ad vtrūqz forū. c. nouit. de
iudi. c. vl. de p̄scrip. et. c. si. de fo. cōpe. li. vij.
Sūt enī p̄tates distincte. dist. x. qm. vbi de
hoc. z d. x. vij. cū ad verā. z. c. causā. ij. q̄ si.
sint leg. Et t3 Jo. an. in regula. possessor. de
re. iur. li. vij. Licet aliq̄ dicāt q̄ indistincte q̄
ad vtrūqz forū papa possit legē tollere. x. d. i.
p̄stiturōes. z. c. cum esset. de testa. Et q̄uls
papa sit dñs mūdi. z etiā impator dñs mū
di dicat. ff. ad. l. rodi. de iac. in. l. de p̄catlo. z
vij. q. ij. in ap̄lō. z in cle. pastoralis. de re iur.
di. fm Jo an. Differētē tū sunt dñi mūdi.
qz impator sic luna sub sole ita sub ap̄lico
dñs est. qz est filius ecclie et inclināt caput su
um ep̄s a qb̄ ex cōicari p̄t. x. vij. d. c. si i
perator catholice ē. z. c. certū. di. x. i. glo. liij.
Pandecta. Req̄. sup. digestū.
Parabolani sunt medici q̄ ad curandū egra
mēbra vel corpa debiliū deputant. dicti pa
rabolani a parabola. qz pla p̄mittit hoibz
q̄ faciāt. z qz sepi parabollis vtunt. vt. C.
de epi. et cle. l. parabolani. vbi tex. Parabo
lani q̄ ad debiliū zc. et ibi sexcentos p̄cipi
mus cōstitui.
Paraferalia bona vel res parafernales di
cunt res q̄s mulieres iuxta dotē inferūt in
domū viri. a para. i. iuxta. z ferna qd ē dos
vel donatio. inde parafernale d3 q̄cqd mu
muller h3 vltra dotē vndecūqz. Et si est cō
fuetudo p̄t talia retinere. p̄ se. nec marit d3
se debz itromittere muliere iuxta fm Ho
sti. de do. et do. p̄pter nupti. et mulier p̄t for
nicationē nō solū perdit dotē. s3 etiā dota
liū. i. paraferalia. vt est glo. singularis i

verbo. dotallitū. in. c. plerūqz. de dona. in
ter vl. et vxo.
Parentes sunt illi q̄ nobis cognatione sunt
iuncti p̄ cuiuscūqz etiā lineā serus hoc fiat.
Scdm etiā interpretationē iur̄ dicūt oēs
ascendētes siue descendētes i sup̄mū siue
infimū. p̄ paternā siue maternā cognatiōz
Sed fm Azo. p̄prie dicūt parētes vlcqz ad
tritauū. et vltra dicunt maiores. et idē est d
liberis in descendendo.
Pares curie dicunt vasalli q̄ hnt p̄silia seu
da a dño illi feudū. de q̄ agit put no. in. c.
ceterū. de iudi.
P̄crariū est colluctatio cū fustibz vl loc^o li
gnis circūdat^o in q̄ certo ordie stāt pugnā
tes. vt i pugilibz videm^o. glo. est i. l. q̄ aci
one. s. si q̄s in colluctatiōe. ff. ad. laq̄l. Re
quire s. colluctatio.
Parantimph^o pha. d3 parās vel pcurās spō
salia. Re. infra Proseneta.
Paraferede indeclinabile d3 a para. i. iuxta
et ferede eq̄ ducēte redā. a verbo is ere. z res
da fm Hug. et bubulci et aurige domi pa
raferede dicunt fm Accur. C. de cursu. puz
bli. l. i. li. xij.
Parafidicus p̄ponit a para vl parū. z fid^o.
id ē fidelis. et icos custos. q̄si parū fidelis
ad custodiendū z obseruandū q̄ obseruare
d3. vt colligit. C. eo. ti. et lib.
Paripus d3 a parū z pus puris qd ē custos
dia. q̄si parū custodēs mādara. vt in. l. pa
ripū. C. et. l. i. p̄all.
Participiū fcat put rps ei^o vel aliud mediū
significare declarat. p̄bi grā. ibi. Lego stic
chū suū meū fugitiuū. hoc p̄icipiū fugit
uū fcat cōditiōe. qz sensus ē. seruū q̄ me^o
est si erit fugitū. l. itaqz. ff. si cer. peta. z. l. sti
chū. ff. de leg. i. Sed ibi. Lego sticchū suū
meū presentē vl receptū ex testamēto Titij
vel factū artificē. et sic de alijs. nō facti cō
ditiōe. qz hec p̄icipia sunt p̄ntis et p̄teriti
tpis. sō nō p̄t cōprehendi significatū cōdi
tionis. Item ibi. Lego heredi vt acceptis
centū a titio restituat hereditatē significat
cōditiōe. l. attestatos. ff. de cōdi. et demō.
qz participiū acceptis ablatiui casus etiā
significat futurū. licet sit p̄teriti tpis. qz sen
sus est. si acceperit centū in futurū zc. Item
ibi. Vendo tibi certa vina zc. hoc pacto q̄
erūt degustanda infra certū diem. hoc p̄ici
piū degustanda nō significat cōditiōe
p 2

qz venditio est pura z si stare p emptore q
nō degustaret. tūc dīe tali pterita pculū ef
fet suū. l. si qd vna. in pñ. ff. de pñ. et cōmo.
rei vēdi. Rō fm Bar. licet p pñcipiū sit fu
turi tps. nō tñ fuit adiectū dispositiōi sed
exactioni. Etia habuit limitatiōz certi tps
Alij nitunt dicere q ibi significet pñditio re
solutoria. s. sic degustādo reprobenē vl ap
probenetur vīna.

Participatio cū excoīcato duplex ē. quedaz
inducit maiorē excoīcationē. s. q fit in crimi
ne. de sen. exco. si pūbine. et. c. nup. alia in
ducit minorē. s. q fit in locutiōe. osculo. salu
tatiōe. mensa. thoro. et siliū. xj. q. iij. s. pō lu
re. cū excoīcato. et q cōicaucrit. et a qbo res
pellentē be excoīcatōes hēs. iij. q. iij. engel
trudā. z de excep. c. a nobis. de cle. exco. mī
nist. c. si celebrat. Sūt aut qdā pñone excep
te q sine hac pena excoīcato pñcipāt. s. vx
or. fili. pñus. colon. zc. xj. q. iij. qm mltos.
de sen. exco. qd i dubijs. et. c. inter alia. fm
Spe. z Bar. s. mīttēdo nūciū vel līaz ex
coīcato incurrit minorē. qz qñ loq videt. ff.
de pñti. pecu. l. licet. et ē glo. i. c. statum. et
c. pñtutiōes. de sen. exco. li. vj.

Pater est ille quē nupīe designāt. i. pñsumit
esse vt dīc Azo i sum. C. de in ius vo.

Paterfamilias dīz is. qd sui iur. z pñt. pñte
cuiuscūqz sit etas. s. filiū. familias ecōuer
so. Rēgre loco suo.

Patres etiā dīcti sunt qd plebs sibi creauit
vt ipi plebē excederēt.

Patres pñtū dicebant quoz noīa i tabu
lis aureis scribebant.

Patris pñs fm Azo. i sum. C. etiā ius qd
dā qd hnt bi q sūt de impio romano i libe
ros naturales z legitimos. qd ius alij nō ha
bēt. vt insti. de pa. po. pñtū.

Patricij dicunt iō. qz pñtōie pñtī pñunt fm
Jli. li. ix. c. iij. Etia patrici ē is quē ipator
sibi elegit in patrē. vt isti. q. mo. ius pa. po.
solus. s. filiū. familias. z. C. de pñor. eiusde
li. l. si. Jre in alia pñtōie dīcti sūt patricij q
dā nobiles de ciuitate. z olim dicebant pa
tres pñcipiū. s. ad pñtia pñtanda.

Patricida est q patrē occidit. als in iure ciui
li ponit parricida. C. d his q pa. vel. lib. oc
ci. l. vnica.

Patricidij alā parricidij est homicidij nez
phandū qd cōmittit i parētes. in liberos. i
pñimos. collaterales z affines. Rē. s. ad. l.

pompēiam.

Parrochia est loc. i q degit pñs alicui. co
clesie deputat. fm Boff. i sum. eo. st. Et p
rochiaz diuisiō incepta a Dionisio. xij. q.
j. c. j. pñstīat at ius prochiale in B fm Boff. i
sum. e. st. q oēs prochiant i dieb. dñicis et
festiuis missam audiat in ecclesijs i quarū
prochys habitāt. vt. c. j. eo. st. de pñe. di. j. si
qd. Etia pñstīat in decimis pñonalib. q co
clesie prochiali debent. xvj. q. j. si qd lāt.
et i oblatiōib. q dande sūt sacerdoti pro
chiali. q p pñlo ozare dz. x. q. j. qz sacerdotel
Parrin. vel parrina dīz fili. vel filia spñalis
cōpatrū vel cōmattrū mñis vl pñis quē vel
quā qd de fonte baptisimat leuauit. vel ad
sacramentū pñfirmatiōis tenuit.

Patruus dīz frater pñs. qñ pñ ali.

Patruus magn. ē frater aut.

Patruales dīcti sūt qñ pñs inter se germa
ni vel fratres fuerūt.

Patruales sorores sūt duoz fratrū filie. sed
vtrū appellatiōe patrui pñneat patrui ma
gnus. videt q nō. vt i. s. patruus magn. i
l. iuriscōsultus. s. de grad. sed in oppositiō
q sic aliq defendere nitunt. qz differētia ad
dīta generi pñt ipm ad spēm sub illo gene
re. vt aīal rōnale spēs est aīalis. sic z patro
us magn. spēs patrui esse pbat. sile. ff. de
adop. l. j. vbi adoptio filij q sui iur. est spēs
est adoptionis.

Patruus est frater paui. et ab patruus ē fra
ter abauī.

Patruus fm cano. dīz ille q bz ius pñrandi
aliquē ad bñficiū ecclesiasticū. sed fm les
ges est q manumisit seruū suū spōre a dño
q fñus dīz libert. eius a q sic manumissus
est. Etia patron. qñqz dīz aduocat. vl ecō
uerso aduocat. patruus causariū. qz patro
ciniū pñtat vel patrocina. et in pmo signi
ficato trīa faciūt patronū. vñ. Patronū fa
ciunt dos. edificatio fundus. Rēgre supra
patronatus.

Pastim. i. indifferēt. de ap. cū sit roma. z. c.
pastoralis. de offi. dele. in. glo. iij. in. ci. pñ
tractandū. de iur. calum.

Pauperies est damnu sine iniuria facientis
ipm datū vt ab aīali qd sensu caret factū.
vt si equus tuus segetē meā pausit. vel alie
damnu mihi dedit. Nō em pñdici iniuriā
fecisse cū sensu caret. insti. si qua. pau. se. di.
s. pauperies. vbi dicit glo. q est mirabilia

exposito et legalis. Differunt autem damnum maleficium et pauperes. Nam dānū fit cū aīo iniuriādi v'l ab habēte aīm iniuriādi. l. 3. nō v'tat. Alia patet locis suis. de pauperiet actione. Require s. Actio.

Paulina actio. Req. ibidē.

Par fm Boffre. est discordie finis. vt. c. j. de treu. et pa. in glo. j. Itē par ē vinculu charitatis. vt in. c. nouit. §. l. 3. forsan. de iudi. Et sunt sex cause ppter q's nō est par int' hoies. Prima. qz nō puniunt maleficia. Secda. abundātia ipaliū. Tertia. qz nō pugnam? cōtra demones. Quarta. qz nō p'sideram? damna litis. vbi diuittas. corpus et animā p'dim. Quinta dubi? euētus belli q nō cōsiderat. Sexta. qz nō seruamus p'cepta dei nec solum? decimas. et sic qd nō capit xps tollit filc. x. vij. q. vij. maiores. Decē glo. no. de re iudi. li. vi. ad aplice.

De DE

Peculū ē pusilla substantia. v'l pecunia sepa-
ta a rebz et rōcnijs p'ris v'l dñi data vel p-
missa filio vel suo. ff. de pe. l. depositi. §. pe-
culū. et ē multiplex. s. castreſe. v'l q'si castren-
se. p'uecticiū. aduenticiū. paganiciū. nō paga-
niciū. C. de bo. q. libe. l. cū oportet. l. cū mltā.
l. cū nō. Itē peculū d'r res parafernā. ff. d.
iur. do. l. si ego. §. dot. Itē peculū ponit p-
hereditate v'l p'rimonio. C. de epi. et cle. l. si
q's p'sbyter. ff. ad trebel. l. cogi.

Peculū castreſe est qd miles acq'rit dñi mili-
tar i castris. et illud ē filiū pleno iure tā q ad
p'prietatē q's q ad vsufruc.

Peculū palatinorū d'r etiā castreſe. s. militū
palatū q pncipē sequunt fm Accur. C. eo.
li. xi. in rubri.

Peculū q'si castreſe d'r illud qd aduocat? ac-
q'rit p'stado clientul' suis p'ociniū i causis.
v'l qd magister grāmatic? logic? v'l rhetor-
icus i scolis suo lucrāt exercitio. i. l. si. C.
de inoffi. testa.

Peculū aduenticiū est qd filio aduenit ab
auo paterno v'l materno. v'l ab altero. vt ex
p'spera fortuna et ex testamēto agnatorū v'l
cognatorū. et qd sic filio aduenit ipi? est q
ad p'prietatē. p'ris p'o q ad vsufructū. Et d'r
alio noīe paganiciū aduenticiū. Itē aduen-
ticiū si ab imperatore vel augusto datū fue-
rit cōparat castreſi peculio. in. l. cū mltā. C.
de bo. q. libe.

Peculū p'fecticiū d'r illud qd de rebz p'ris
v'l dñicis p'fecticiū et filio suo dat v'l i eo ne-
gociet. et illud ē p'ris q ad p'prietatē. sed filiū
vel seruū q ad vsufructū. et etiā als d'r paga-
niciū p'fecticiū.

Peculū clericorū ē p'rimoniū clericorū. nā pe-
culū p'rimoniū appellat. ff. ad trebel. l. co-
gi. i p'n. vñ illd qd a clerico velut p'p'riū pos-
sides et? peculū d'r. scdo mō tñ et vsualiter
peculū dici solet filiorū et fuorū p'rimoniū
qd eis a dño v'l p're dat. vt. ff. e. l. p. totū.

Peculū clericorū p'fecticiū est qd de bonis
ecclesie pcedit. vel qd ecclesie p'templatione
acquirūt.

Peculū aduenticiū eorundē est qd acquirūt
ex opa eorū. vel als puenit ex intuitu p'sone
et hoc no. Boff. in sum. eo. li. Et d'r peculū
a pecunia.

Pecunia appellat totū qd hoies hñt. et d'r a
pecoribz. qz quicqd antiq habebāt totū in
pecoribz p'sistebat. vt. j. q. li. totū. et sic sumit
tur cōiter. Qñq tñ capis p'prietate et stricte solū
p numerata pecunia. vt. xliij. q. iij. c. putat
qdā. et ibi glo. als appellatiōe pecunie oēs
res p'inent. C. de p'sti. pecu. l. ij. etiā Pro-
culus ait. noīs pecunie appellatiōe re signi-
ficari. ff. de p. sig. l. etiā. pbi grā. Heres fa-
ctus hereditate adita vedit eā et emptorū p
stipulationē p'mittit qnta pecunia ex here-
ditate ad ipm puenit rē. appellatiōe pecu-
nie oīs res significat. qz sensus ē. Dis res
q ex hereditate ad me puenit. et capis signi-
ficatū ex dispositiōe pcedeti. s. veditiōe her-
editatis q oēs res significat. Itē ibi late
significat dicēdo. Heres mi volo te restitu-
ere titio pecuniā meā. hereditatē meā. vñ
pinde ē acsi dicat hereditatē. bona vel res
meas. vt. l. nāq. §. si. ff. ad trebel. l. 3. ibi signi-
ficat strictissime dñi filiofamilias p'hibetur
mutuari pecunia. qz significat pecuniā nu-
meratā. l. j. ff. ad senatusconsult. mace. lūcta
l. 3. et si. §. pecunie. e. ti. Rō vtriusq. qz i po-
ri casus subiect? fuit ex fauore. §. apland?
§. h casus subiect? ē ex odio. §. restringend?
vt in regula odia. de re. iur. li. vi.

Pedanei iudices. Re. s. Iudex pedanei.

Pedagia dicunt q dant a transeuntibz i locū
p'stitutū a pncipe. et capiēs pedagiū d'r da-
re saluū cōductū. et territorii eius tenere se-
curū adeo q si aliq's derobet. i. spoliēt. et ē
vulgare gallicoz. tenet et dñs terre rapinā

resartire fm Bal. in vli. seu. de pa. iura. fir.
in. S. cōuenticulas. facit. l. ne qd. ff. de incē.
rui. naufra. et no. archi. xxiij. q. v. si qd. pe-
grinoz. sed guidagia Re. s.
Decoris noīe p̄tinent boues.
Decoriū ad aquā appulsus ē ius adducendi
vel appellendi pecus ad aquā fontis alieni
iure seruitutis.
Pediculi dicunt qdā argētea sustēta cula qd
bus vasa vel res q̄libet velut pedibz susten-
tat. ita ponit in. l. pediculis argenteis. ff. de
au. et argē. leg.
Pedetentim. vide in glo. j. in cle.
Pedagog⁹ est ille qd ab initio instruit pueros
Et dicitur a pedos. i. puer. et gogos ducere. q̄si
ductor siue gubernator pueroz. insti. q. ex
cau. manu. n. pos. S. eodē. l. eliascētia. vbi gl.
p̄t em̄ minor. x. anis. maior tñ. xvij. manu
mittere pedagogū suū vt ibi dicitur.
Pedamenta dicunt sustētamēta pedū: vinea-
rū. et dicunt gallice papilli.
Pena et supplicium differunt. vt no. Archi. xj.
q. iij. nemo. p. torū.
Pene. i. q̄si. et no. iij. q. vj. c. q̄ sine.
Penes notat plene Jo. cal. i. p̄men. decret.
postulatis. de p̄cel. p̄bē. Et differētiā inter
penes et apud. vide p̄ Jo. lincō. in. l. si qd. i
tanā. C. vii. vi. vbi dicit qd illud ē penes alī
quē cui⁹ possessionē hz. sed illud ē apud alī
quē cui⁹ solā detentione hz. vt depositari⁹
et comoditari⁹. et dicit qd i d. l. apud. sumit
improprie. vt in. l. penes. ff. de p̄. sig.
Pesus notat Pau. in cōmen. c. in litteris. de
rest. spol.
Penit⁹. no. Jo. an. c. j. de sup. negli. pla.
Pena ē delictoz debita cohercio vel satisfā-
ctio. q̄ lege vel a ministris legis imponit.
Penā cōmitti est penā debere.
Penitētia fm Amb. est p̄terita pctā plāgere
et plangēda iterum nō cōmittere. vltic fm
Aug. est qdā dolētis vindicta puniēs in se
qd cōmississe dolet. de q̄ plā vide i tracta.
de pe. di. j. ij. et. iij.
Penula est qdā vestis q̄ nō utebant nisi ci-
ues romani. q̄ fuit data patri pauli. qz socie-
tatē cōtraxerat cū romanis. et etiā beatus
paul⁹ aduersus iustos romanū ciuē se ap-
pellauit. c. si i adiutorū. di. x.
Pensio est idē qd census vel tributū.
Pensitatōes publice fm Azo. i. sum. C. si p
pter. pub. pen. ven. dicunt annue exactiōes

tributoz vel vestitū auri et argēti. q̄ a certis
p̄sonis p̄stabant fisco. s. pensiones publice
dicunt qd ad viarū vel pontū refectiōz p̄sta-
da sūt a possidētibz vt sic fiat oim dātoz q̄
dam collatio. et sic pensitatio est q̄si pensio-
nis solutio.
Pentatheucū ē volumē p̄tines q̄nqz libros
moisi. a penta. i. q̄nqz. et theucū mādatū. q̄si
zē. vt in. c. j. de deci.
Perangaria ē seruiti⁹ p̄sonarū rerū. et dicitur q̄si
p̄fecta et magna angaria. Est autē angaria
seruiti⁹ p̄sonaz et nō rerū. Itē pangarie di-
cunt exactiōes et p̄statiōes p̄rimonioz. s. c.
onera qdā q̄ p̄dio incūbūt vlt imponunt et
erāt forte exactiōes equoz vlt vecturaz ad
portandū annonā militibz. vt colligit. C.
de cur. pub. an. in rubi. li. xij.
Perangada est vestis de auro vulgari qd a
gaydis vestimētōz vel claudū poni solet
vel vestis q̄ hz aurū tñ in superficie. Re. q̄s.
Dlober⁹. et. C. de vesti. olo. de auro. li. xj.
Peregrinātes large dicunt oēs qd a loco sui
domicilij p̄ficiunt. C. de incol. l. ciues. p.
prie aut dicunt romipete aploz et altoz lan-
croz līmīna et oratoria visitātes. xxiij. q. iij.
si qd romipetas. et. c. paternarū. et. c. illi qd.
Etā dicunt illi qd accedūt ad p̄ntiā dñi pa-
pe. vt eo. li. c. vnico. et. ij. q. vj. arguta.
Peregrini dicunt oēs qd nō sūt de ep̄atu ozo
dināti siue sint clerici siue laici fm Bossi
sum. de cle. pegri. qz tales recipi nō dñt ab
ep̄o alieno ad ordies vlt dignitates. aut ec-
clesiastica sacra. vt. lxxj. di. p. to. et i. ti. de cle.
pegri. Vñ cleric⁹ pegrin⁹ est qd in aliena po-
uincia ordinat.
Peremptoriū dicitur a p̄mēdo eo qd oīno p̄imat
vt termin⁹ pemptori⁹ vltia quē nō dñt vlt
teriores dilatiōes. Silt exceptio pempto-
ria dicitur qd p̄mit actiōē. Etā dicitur citatio pempto-
ria qz oēs alias citatiōes dñt fieri antē
aliq̄s tāqz p̄umax puniat. iudex tñ p̄ptō-
riā citatiōz vlt p̄ptōriū dictū extāte cāstati
mittere p̄t. et idē opabit qd alie tres citatio-
nes p̄nt opari.
Peremptoriū soluti. i. possibilitas ferēdi sen-
tentiam.
Per. no. archi. xij. q. ij. c. ebron. et Paul⁹ de
llaza. plene i cle. j. de sum. trt. et si. ca. et Jo.
an. de elec. dudū. i. si. ff. d. p̄. sig. l. vrbana. S.
pnoctare. vbi dicitio p̄notat p̄fectionē. vt
bi in. l. si tu. ff. de le. j.

Pergula ē tugiū v' obumbratio frondo
sa, et ponit in glo, s. strabētes, c. j. de fo, cō
pe. li. vj.

Perequator est q' hoies z territoria pequat
id ē valde eqt. v' q' p dū p' defectū eq pen
sione vt prius assignat nouo possessori. vt
C. de sum. pūmonio. l. fundi. li. xj.

Perduelliones, Re. sup' crimē lese maiest.

Peripsima ē purgamentū v' cortex pomi
v' piri. vñ. Tolle pipimā: ede pulpā: sper
nes arullam.

Permitti dicitur aliqd tribz modis. Prio qd nul
lo iure phibet. Secdo qd s' hūanas p'sti
tutōes indulget. Tercio illicitū vt mag' il
licitū vitet. vt ē gl. cū exēplis. l. c. oēs. di. iij.

Permutatio fm Hoff. ē vñ rei p alia vica
ria p'statio. v' vicaria p'statione mutatio. et

strabit sic plerisq' placet qū int aliq's pue
rit vt certa spēs p certa det. C. et. l. qm al
seris. Si em pueniret vt certa spēs daret

p incerta. vel ecōuerso nō esset pmutatio s'
tract' innoiat. l. do vt des zc. Et pmuta

tiōis p'et' s'ō fuit inuent'. q' sepe potat ali
q's h'z aliqd iūtile sibi vel pū cōmodi qd

alteri mltū valere potat z ecōuerso. et pū
ignozabat q' res vñ? alteri fieri poterat

ad qd inuēt' ē ille tract' pmutatiōis.

Perpetuū qūq' idē est qd generale. de elec.
c. massana. z. c. vt circa. c. li. vj. vt dicēdo.

edicto ppetuo. l. generali phibem'.

Perplexitas ē pstringēs z ieuitabil' necessi
tas peccādi q' pūit ex erronea volūtate. vt

c. j. i. sū. di. xij. vbi glo. bona. Etā de dñia

int mortalia z venialia ponit ibidē exēplū

d' iudeis crucifigētibz xpm. z si q's rñdet q'
rñt iūmicū si sit i loco. Itē si vir denegat vel

reddat v' xori debittū petitt. z declarat sibi q'
null' p'et' pplex' int duo mala. z sic pplex'

p'io ē solū ad stultaz opintonē alicui'. de h'

vide i. c. nerui testiculoz. xij. di. vsq' ad f'
nem distinctionis.

Perpessus. l. pfecte p'sat' z deliberat'. d. pac.
c. vl. circa me. li. vj. et sic d' i p'mso cle. iur.

sanctio p'p'sa. digesta p'silio.

Personae qdā dicūt puate iproprie. vt ille q'
sit exēpre a iure cōi. vt di. iij. pūlegio. vbi d'z

q' pūlegia sūt leges puatoz. qdā pō dicūt

p'p'e puate. vt ille q' n' bñt dignit atē iij. q.
v. q' d' vñ clericū nō dicūt puate p'sone cum

habeāt dignitatē. l. ordīnē ecclīasticū. vt in

c. pūlegio. pal. z di. iij. q'q. s'z Jo. Itē fm

alanū qdā sūt p'sone publice q' sūt i officio
publico. vt tabellio. iudex. balin'. Alie pua
te. q' nō sūt in officio publico.

Periurū p'prie d'z qū aliq's iurat s' canonica
statuta v' temerarie. Et dicunt multiplicē

Primo. i. falsa iuratio. q' si ignorāter ad h'z

bīta oī diligētia scā fuerit: sic nullū p'cū ē

xxij. q. ij. hoies. Secdo d'z trāsgressio liciti

iuramētū. z sic ē mortle. vj. q. j. q'cūq'. illi cō

tū at sciēter iurās peccat. s'z n' vñtēs Ter

tio d'z idilcretū iuramētū. z ē veniale. xxvj.

di. s. crimis. i. si. Quarto d'z mēdaciū iura

mēto firmatū. z est sp mortale. xxij. q. ij. qd

alt. z ē crimē adeo magnū qd cleric' p'ur'

ab offō z bñficio suspēdi d'z. c. puenit. de f'z

deius. c. inter dilectos. de excessu. pla. et. c. q'

relam. de iureiur.

Personalitas scāt p has dictiōes. tu mibi.

ego tibi. cū alio scato. qd p'babilit' pcludit

et si nullo mō pcludit tūc ē impersonalitas. qz

actū viciat put rō dictat. pbi g'ra. Ergo q'

p'stuitas te mibi soluturū debittū a titio. rñ

des ipsonalit' dicendo. satisfiet tibi ab illo.

v' simplr satisfaciet. hec ipsonalitas scāt te

nō cōstituere mibi. z q' nulla sit obligatio.

aut. si qū. C. d' p'sti. pe. Rō. qz hec p'ba non

scāt aliū obligari. nā ali' aliū obligari nō

p't. nec verisile ē quē iactare suū. l. cū de ide

bīto. ff. de p'bat. fac. l. arrisan'. ff. de ac. z ob.

vbi nō sit facilis interpretatio p obligatōe.

et. l. stipulatio ista. s. si q's ita. ff. d' p. ob. nā

cōiter q's sibi acq'rere cupit. iō verisilt' stipu

lans vult acq'rere sibi. q're l'z q's dicēdo. p'

mittis decē. nō expmet p'bu mibi v' tibi. et

alter rñdet nō dicēdo tibi. tñ illa p'ba mibi

et tibi supplēt et sufficiēter intelligūt p'p'er

cām dictā. vt i. l. stipulo. pal. Itē si q's stipu

lat decē dare. sibi alt' rñdet dari. s'z nō dic a

me. valet stipulatio. l. si. s. si. ff. si cer. p'et. et

l. illa stipulatio. ff. de p. ob. et ē sensus q' da

bīt p ipm p'mittentē v' p altū. qz s' scāt illō

p'bu ipsonale passiuū dari. Et q' seqt q' nō

est obligat' ad dare: s'z tenet ad faciū p qd

det. sec' in illo q' p'mittit dare. q' tenet re ac

ciptēt facere. qz p'bu hoc ipoztat q' ipe dar

bit. Et si dicerēs. heres q' iussit facere q' tiz

tius centū habeat tenet p se dare. l. si heres.

ff. de le. j. ita in pposito q' p'mittēs dari debe

at p se dare. Rñdet q' hoc verbuz habeat.

solut h' p'raritū qd significat iure domitū

sed ex p'missioe nō trāssert dñium. ergo zc.

Item testator legauit titio seruos q̄s spe te
stator manumittere n̄ poterat vt manumit
terent manumitti nō p̄nt. Nec ip̄sonalitas
significat q̄ legatari⁹ seruos nō habebit. s̄
remanebūt penes heredē. vt. l. si q̄s. ff. d. le.
ij. Sec⁹ si diceret vt manumitteret. q̄ tūc
remanerent penes legatariū. in. l. si q̄s eum
quē. ff. de cōdi. et demō. Rō. q̄ ex significa
to p̄bi p̄sonalis ip̄onit onus legatario. z si
nō tenet onus emolimentū penes eū tū re
manebit. z sic de alijs.

Pertinere ad nos dicunt q̄ spectāt aliq̄ titū
lo nō cā p̄gnoris z q̄ n̄ra nō sūt. s̄ eē p̄nt.
l. p̄bū p̄tinere. ff. de p̄. sig.

Pertinacia ī malo: p̄seuerātia ī p̄tute d̄r. nā
p̄tinax d̄r valde tenēs vl̄ imprudent dur⁹ z
irreuocabil̄. indocibil̄ z obstinat⁹ fm̄ Jo.
an. in cle. j. de sum. ri.

Petitio hereditatis oīb̄ illis cōpetit q̄ iure
veteri vl̄ nouo heredes sūt vl̄ sūt p̄ posses
siones vel p̄heredes q̄ possidēt. nec p̄nt dice
re q̄re possidēt veteri iure velut. xij. tab. vel
ex testō nouo iure velut ex senatuscōsulto. q̄
p̄o cū titulo possidēt hereditatē nō tenent
petitiōe hereditatis nisi ī trib̄ casib̄. vt si v̄
ditor nō apparet vel modico distraxit vl̄ de
p̄cio nō est fac⁹ locupletior q̄b̄ casib̄ vtil̄
petitio hereditatis liberis cōpetit p̄ testame
tū parentū z parētib̄ p̄ testm̄ liberorū. z fra
tri p̄ testm̄ fratris. q̄ turpē p̄sonā iustituit he
redē. Nec aut̄ de inofficioso vtilis ē. q̄ cō
petit a tpe adite hereditatis vsq̄ ad q̄nquē
nū exheredato nō d̄no p̄ scriptū heredem
aditione iā factū d̄m.

Petitio hereditatis fideicōmissaria cōpetit
et cui fideicōmissaria hereditas restituit ex
senatuscō. trebelliano.

Petitio hereditatis possessoria q̄ d̄r bonorū
possessio infra annū vtilis dat̄ emācipat⁹
vel suis heredib̄ infra centū dies ceter⁹ vs
q̄ ad. xxx. annos p̄durat. insti. de bo. pos. j.
s. liberis.

De PH

Pbilantrophū idē est qd̄ salartū.

Pbilateria dicunt̄ carte in q̄b̄ p̄tinent incā
ratiōes. xxvj. q. v.

Pbitones sūt incātratores vl̄ diuinatores. d̄r
cti a pbitone q̄ fuit auctor diuinādi.

Pbills idē intelligit̄ in p̄bo omnimodā. vt ī
cle. j. de fo. p̄pe. s̄ an possidēs ecclia pleno

ture possit elus bona p̄uerrere in vsum p̄
p̄tū. et d̄r q̄ nō. an glo. verbi. ad mensam
cle. j. de excels. pla.

De PJ

Pign⁹ ē res mobil̄ vel se mouēs apud credi
torē a debitore tradita z collata ad p̄standū
securitatē d̄ soluēdo debito vl̄ adiplēdo p̄
missio. vel sic. Pign⁹ ē res obligata p̄ debi
to ad securitatē creditoris. z d̄r a noie p̄
gnus. q̄ pugno vl̄ manu tradit̄. et p̄stitū ī
re mobili. p̄prie. q̄ntis hypoteca sit p̄prie ob
ligatio rei immobil̄. et d̄r hypotheca ab hy
pos qd̄ ē sub z thessis positio. q̄si suppositio
Itē pign⁹ fm̄ Pap. ē qd̄ dat̄ p̄r rē creditā
q̄ dū reddit̄ statū pign⁹ auferit̄ cui⁹ possessio
nē ad tps solū p̄sequit̄ creditor. ceter⁹ d̄m
penes debitore ē. et p̄it idē d̄rtam d̄cedo.

Pignera natoz dicūt̄ p̄gra rez. sub d̄m. s̄
vtraq̄ p̄fundit̄ auctoritatē lectoris.

Pignus p̄toriz d̄r illd̄ qd̄ alicui a iudice da
tur p̄ maiori securitate rei petite z adiudic
cate. vide. l. si decreto. C. q̄ po. ī pig. ba. z. l.
j. C. de p̄. pig.

Pignus cōmittit̄ est ī eū statū puenire vt de
bitor d̄mū p̄gnoris amittat. p̄bi ḡra. Tra
didit vel mutauit tibi pecuniā sub p̄gnorē
p̄ditiōe. et nisi staturo die pign⁹ luas vl̄ res
dimas debitū soluēdo q̄ ip̄m cōmittat. id
est amittat.

Pign⁹ ē duplex. p̄toriz z iudiciale. P̄tor
iz ē qm̄ mittit̄ actor ī possessionē p̄prie cōm
maciā rei ī nō cōparēdo añ. lit̄. p̄test. vl̄ p̄.
S̄ pign⁹ iudiciale p̄stituit̄ qm̄ post finiam
mient̄ actor ī possessionē ob victi p̄umaci
am ī nō soluēdo. tūc em̄ victor statū acq̄rit
naturalē z ciuilem possessionē. De hoc noie
doctores i. c. p̄tingit. de do. z p̄u.

Pignozare est rē aliquā p̄ debito obligare
creditori vt securior sit de soluēdo debiti. vl̄
est facere p̄tractū sic dictū.

Pignozaticia actio. Re. s̄. Actio p̄gnoris.
P̄stozes olim dicebant̄ faciētes panē pala
tū q̄ suberāt comiti borreorū. vt. C. d̄ p̄llo.
li. ij. fm̄ Accur.

Piscina loc⁹ d̄r p̄ nutrit̄ d̄is p̄seruādis p̄s
cib̄ deputat⁹. vt qm̄ placuerit d̄no de ip̄is
capiat.

Pileus d̄r a p̄llis. q̄ p̄llos capitis regit̄ z s̄ri
git fm̄ Jo. an. in cle. ij. de vl̄. et bone. cleri.

Pōt etiā dici a p̄llis. q̄ de p̄llis faci⁹ ē.

De DL

Placere, arbitrarī fm voluntatē rōne regulatā, et est actū ponere in placetia vt i arbitrio, vt in l. thays ancilla, s. sorore, ff. de fideicomis. lib. vbi relicta libertate si heredi placeret ispcit q bono viro placeret, et p h decidit qstio, pone. Conduxi famulū vsq ad annū pacto appposito q si mibi displices rei infra annū possim ipm expellere q non possim expellere nisi ex causa ex qua vir bonus expelleret, sed ex vsu cōi intelligendi significat merā voluntatē, et forte idē de iure scripto p l. explicito, C. de re. pmu. Rō, qz certū est q placitū significat ibi volūtatē faciēdi, s. penl. insti, de strahē, emp. vbi recipit p mera volūtatē, sed nō obstat, s. sorore, pal. qz ibi significat arbitriū rōe sub lecte materie, s. libertatē, vt facilius valeat. Itē paria sunt actū ponere in alteri libito vel volūtatē, l. fidei pensus, app. pn. ff. de fideicomis. lib. in s. sed ita scriptū, vbi est idē dicere, lego libertatē si heres voluerit, vt si ei liberis.

Plagiarij sunt illi q liberos hoīes seducūt, vel suos alienos surripiūt et vendūt a plaga maris, C. ad l. fal. de pla. l. ff.

Plagiū ē plaga vel dolor q paritibz vel dñis inferi de surreptioe filioz vel suoz ab ipis plagiarijs, auferi em dñis vel pūbz p tales facultas filioz vel seruo, et dē a plaga, qz est mag plaga pū vel dño fm glo. in rub. C. ad l. faul. de plagiarijs.

Plagiari⁹ als plegiari⁹ etiā ē idē qd fidelis for. vt i. c. venientes, de iureiur.

Placet licet videat ipoztare oīodā voluntatē pferētis, tñ includit arbitriū boni viri, l. thays, s. sorore, pal. nā l. dīcā faciā qcūqz ubi placet, intelligit tñ iuxta arbitrium boni viri, l. si sic, ff. de leg. j. vbi p Bar. et no. in. c. de qulitudo, de iudi.

Pleno iure exponit, i. q ad tpalē et spirituale iurisdictionē, c. pquestus, de fo. cōpe, et h si pcedēs bz prātē vel iurisdictionēz vtrāqz, idē in. c. qm. de pui. et. xvj. q. ij.

Plebiscitū ē qd plebeo magistratu, i. tribuno interrogatē an oībz placeat, plebs insti tuit dictū qsi statutū, oīa em inter plebē et maiores ciuitatis romane discordia plebs sibi leges pstituit q dicte sunt plebiscita, vt ff. de ori. iur. l. ij. s. bīdē, reliqu⁹ pō pps cū

senatoribz patricijs suis sibi pstituit qd dē lex pps anthonomice, i. p excellētiā fm Jli. li. vj. et dē plebiscitū eo q plebs sciatur sciscitet vel cogat vt fiat, di. ij. plebiscita.

Plus petitio ē solt⁹ offerētis pmissio, ff. e. ti. l. iij. vel ē pl⁹ et aliter q pacit⁹ sit exactio, et sit quuor modis, vñ, Plus petit cā tpe re qz loco, vt no. i. c. j. de plus petit.

Plerūqz, i. regularit. insti, de le. patro. iute, in fi. cū gl. improprietat. ff. de mod. l. si is q. s. fi.

Plebs differt a ppo vt spēs a genere, qz popul⁹ pūnet minores et maiores nobiles et ignobiles, plebs pō tñ minores, et inde plebiscitū, i. p plebē statutū, insti, de na. iu. gē, et ciui. s. plebs aut.

Plus sub se min⁹ pūnet pbi grā, Licet pūvl marito occidere adulterū cū filia vel vxore deprehensum, p h fcat q etiā licet vulnerare vel iniurijs afficere, l. ne mea, s. ius occidē di. ff. ad l. iul. de adul. qz plus est occidere qz vulnerare, vel iniurijs afficere, qz illi cōtinent et fcani sub pbo occidere, Itē iudex defert iuramentū i litē et taxat vsq ad certā qntitatē, tñ licet ei cui defert iurare i minori qntitate, l. videamus, s. penl. ff. de i. lit. iur. Itē vedit vinū qd est i dolio apposita ē dī es in q vinū tollere debes: nō tollis, vt dīe nō apposita te interpellato et expectato sufficiēter nō tollis indigeo dolio, qz sūt vinū demie, Dicit rex, q licet mibi totū vinū effundere, et tñ nō licet tñ pte vinū effundere l. j. s. licet, ff. de pcul. et cōmo, rel. v. qz effundendo tñ pte de dolio ita parū me iuuare possz actū nūbū effunderē, et iō rō nō dictat tñ pte effundēdā, q si pte tñ effundero obli gorēptori, et si totū effundā n tenebo, l. j. rō gar⁹ possim bñ dimittere pte, et sic d alij.

Pluralis locutio plura fcat, duoz tñ nūez ro pteā est, c. plis. li. vj. de re. iur. Qñqz at pla fcat geminatie i suas singlares sic q qlibet singulari i vno solo verificat, Qñqz aut nō geminatie sic q vna singulari p sejn attēdit, i. ipa pluralitas sil put singlares cōcludit, vt qlibet aliud pbabile mediū, verbi grā, testator dīc, Lēgo stichū et titum si mei erūt cū moriar, tñc altero alienato et altero nō, iste nō alienat⁹ pti peti a legatario, licet em fmo plis sit, oportet tñ accipi actū sepatim dixisset, si stich⁹ meus erit cū moriar, et si titus meus erit et. vt. l. fal. s. fi. ff. de condic. et demon, Ratio Bar. quia bec

sepatio respicit diuersos effectus et sepatos, id est dominium legatarium in quolibet, et quod sunt duo serui distincti, ita duo dominia distincta et sepatata, et sic sepat effectus. Etiam idem quod legauit quolibet nominatum, et sic refertur ad quolibet distinctum, et hoc ex fauore legati et testamenti. Sed ibi, Testator duobus impuberibus instituit filijs suis dicitur, si uterque impubes decesserit tunc etiam substituo, tunc si unus morietur: impubes substitutus non admittitur, imo ut admittatur requiritur utrumque decedere in impuberi etate, l. penult. C. de impu. et ali. substit. R. de Bar. est ex dicto ne uterque, qui est collectina. Alii tamen dicunt quod fauore institutionis dictio collectina sumitur distributiuè, l. si argu. ff. de here. insti. modo omnis substitutio est pditional institutio, §. 22. et sic Bar. in l. beres, §. cum ita, ff. ad trebel. dicit quod in d. l. pe. vno filio morietur impubere remanet alter filius testatoris qui ex psumpta voluntate excludit extraneum substitutum, ar. l. cum acutissimis, de fidelis, idem vno morietur impubere non existit pditio substitutiois, et sic de alijs exemplis.

De DD

Pondus differt ab onere, quod pondus dicitur quiddam leue et quiddam grue, vnde dicitur pondus meum, l. corpore ego sero quicunque venero, sed onus dicitur, quod super onerat et deprimit.

Ponctiones dicuntur quiddam naues. Vnde dicitur, Si ponctionibus transierat, mare transierat vel nauibus transeat.

Pontifices olim dicebantur impatores, xxj. d. l. clerici, d. l. xi. de capitulis.

Pontificale est ornamentum episcopale, et secundum Hostium, est autenticius iste liber, ut dicitur ser. non or. c. p. l. lult. ut no. Jo. an. l. cle. unica, de iureiur.

Porcarum, l. i. suarum. Re. infra Suarius, et dicitur dicebantur olim hi qui custodiebant porcos cincti virgis romane in pascuis, et excusant a munere fordidis, ut C. de sua. susce. l. i. l. xi. fm Accur.

Portorium dicitur quiddam pstatio quod datur pro nauium applicatione seu statione et mercatorie quicunque facta in portu, Vnde differunt pedagia et guidagia et salularia. Requiritur quodlibet loco suo, Et ista omnia dicuntur portaria, C. de vectiga. et p. m. l. iij. et. c. sup. de s. sig. in glo. vi.

Positio secundum Hostium, est dictum quod loco interrogationis ponebat olim, hodie de plano ponitur et positio fit sic olim interrogatio fit

bat, ibi gra. Si volebam te venire hereditario iure tunc sic dicebam. Dne iudex interrogetur huc an ipse sit heres talis, et ex quo pre sit beres, hodie sic dicitur. Pono te esse herede talis. Item pono ipsum ex asse herede, s. existisse, §. quod hodie simplr fiebat seu fiat interrogatio super positioibus, igitur aliter describitur a spe. co. l. sic. Positio est breuis pborum formula mente ponentis pntes ad veritatem elicendam pcepta, et habuit hoc pborum ortum non solum ex pborum hominum diu in causis molito, sed et antiquo legum. ff. de le. l. iij. l. offendim. §. si ex diuerso, ibi ponere §. Positio igitur nihil aliud est quam dictum dicitur ad pbatonem aut ipsam amminiculam huius annexam interrogationis, aut iudicis supplementum ar. i. aut. d. his qui ingre. ad ap. §. si. col. v. sic dicte ex cōi pnsu: non tamen sine rōe, ff. de sup. pel. lega. l. labeo. inuente ut pres exonerent pbatioibus, et ne fatigent laboribus et expensis, ut §. si. pall. Vel positio dicitur dictum facti nondum pbatum per articulos distinctos rite loco pbatiois, ppositum spectans directe vel indirecte, simplr vel amminculatiue ad intentionem ponentis quod intendit pbare ponens per pfectionem aduersarij sui vel ei percuratoris, ar. de elec. dudum, §. d. testi. pntis, d. p. sel. statum. l. vi. nec dicitur poni nisi hoc quod est facti, ff. de p. lega. l. iij. C. de le. l. leges, Vnde qui vocatur positioes in curia ecclesiastica dicuntur articuli in curia seculari, et differunt a rōibus, quod rōes sunt iuris, §. positioes vel articuli sunt facti, Item positioes differunt ab interrogationibus, licet tamen pntes quod interrogationes fiat ut per confessionem aduersarij releuet ponens ab onere pbatum, quod positioes sunt assertiue et ap. sed interrogationes sunt interrogatiue et a iudice, et ad positioes dicitur rñderi per in advocat. et quicunque sunt faciendo pbatioes fieri pnt positioes sine an. l. i. p. sel. siue post. de h. vi. de glo. i. c. j. de p. sel. l. vi. §. ples pōit pcor. et alle. cum ex p. de positioe an. l. i. p. sel. et etiā post. scz de exceptioe quod actor sit excōcatus ponit re? §. mō. Pono quod percussisti talem in tali pre corpore, tali loco, tali die, talibus pntibus, Item turbatus ex tali causa antimo iniuriā illi qui tunc erat clericus et erat in possessione clericat? et sciebas eum clericum esse, Item vidisti eum ferentem coronā habitum et tonsurā clericalem deferentem quibus per actorē cōfessatis pbatum est excōcatio ante

litia p̄testa, sed post lit̄, p̄test. Pone q̄ petā
aliquē ab ecclia quā p̄ iura retinet remoue
ri, dicā pono iuramēto qd̄ h̄z 2 possidet ec
clesiā sc̄i **D**. Itē q̄ h̄z 2 possidet ecclesiā
sc̄i **P**. Itē q̄libet earū h̄z curā aiaz, et eas
post d̄ciliū acq̄siuit, h̄z p̄fessato succūbit re
nisi dispensationē v̄l iustā cām oñdat. Itē
dñt fieri possiūdes sup̄ p̄tēntis i libello. Et
no. q̄ mltiplices sūt positiōes. Una d̄z po
sitiō p̄tēntis, et talī coget iudex r̄ndere, vt in
c. p̄ntium, de testi. l. i. vj. et si dubiū ē an p̄tē
ntis sit v̄l ne inclinabit se iudex ad id qd̄ ve
risimilit̄ ē 2 in dubio iur̄ ē q̄ facit r̄ndere.
vt de p̄fess. l. statum. l. i. vj. ff. de int. act. l. de
etate. S. ex cā. 2. l. vbiq̄z, c. ii. Alia est positi
tio imp̄tēntis cui nō cogit q̄s r̄ndere. Itē
qd̄ est negatiua positiō, et talī nō d̄z admit
ti. q̄ p̄bis affirmatiuis ponēda ē, nā negati
ua n̄ pbat. 2 id qd̄ pōit si negat ponēs ip̄m
pbare h̄z, ff. de pba. l. i. j. C. et. l. actor, et de
pbat. qm̄ p̄ falliam. Fallit qm̄ als q̄s p̄ talē
positiōē pbari n̄ p̄t. c. statum. p̄al. v̄l sup̄
facto p̄gnat. vbi indīrecte pbat. c. ex teno
re, d̄ testi. 2. C. de p̄trahē. et cōmit. l. optimā
Itē positiō q̄ n̄ reuelat ponēte, l. ei n̄. p̄dest
nō d̄z admitti. q̄ n̄ d̄z q̄s ad pbandū id ad
mitti qd̄ pbatū ei n̄ p̄dest. l. ad pbatōnē
C. de pba. c. dilecti. de excep. Itē positiō q̄
nō facit ad cām, vel q̄ nō est sup̄ re de q̄ agi
tur i libello, vel sup̄ eo q̄ repellat agentē si
pponit ex pte rei d̄z imp̄tēntis 2 nō ē admittē
tenda. Itē positiō q̄ depēdet ex alia q̄ fuit
negata v̄l p̄cessa: nō ē admittēda, q̄ sup̄ eo
nō est ampli⁹ q̄rendū. ar. ff. nau. cau. sta. l. l.
cet. ne r̄nsoni sit p̄trari⁹ sic nautavētis cō
trarijs nauigās, vt i aut. de his q̄ ingre ad
ap. s. j. col. v. et. c. p̄ tuas. de pba. l. generali
ter. C. de non nu. pecu. Itē positiō ip̄licita
nō d̄z admitti p̄t piculū p̄iurij. Et tō d̄z dī
uidi vt certū et verū r̄ndear. ar. ff. de inter.
ac. l. de etate. S. qd̄ aut. et. S. nihil. q̄ etiā iur
dex cauere d̄z ne sit anceps p̄iurij. C. si ad
uer. v̄cdi. l. j. c. si vero. de iure iur. C. d̄ iudi.
vidul. tol. l. j. Itē no. q̄ effect⁹ positiōnū est
q̄ eas p̄fiter habet p̄ iuncto. C. de cōfess. l.
vnica. S. j. et positiōibz nō respondēs h̄z p̄
cōfessio. c. si. de iur. calū. de p̄fess. si post p̄fisi
tum. l. i. vj. Itē positiōibz vbi iuramentū est
de veritate n̄ p̄r̄nderi p̄ pcuratorē nisi sit
cā vnīuersitatis v̄l p̄uent⁹. c. p̄ntiū. de testi.
p̄all. c. p̄astoralis. cū sua glo. de iudi. Itē m

positiōnū vtilitas ē. q̄z aliqñ qd̄ dīrecte ne
gat idīrecte p̄cedit in toto v̄l in pte. vt d̄ in
re iur. c. cū impositiōibz. l. i. vj.
Pollicitatio est soli⁹ offerētis p̄missio. ff. de
polli. l. i. j. Et differt a stipulatiōe a pacto
qd̄ ē duoz p̄sensus atq̄ cōuentio.
Possessio fm̄ **A** 30. C. d̄ acq̄. et reti. pos. ē cor
poral̄ rei detētio corp̄is 2 animi 2 iur̄s am
miniculo p̄currēte. Vel sic. est ius qd̄dā q̄
aliq̄s rē corp̄alē vere i p̄iāte h̄z. et d̄z corp̄a
lis rei iō. q̄z sola corp̄alia possident. Incor
poralia aut̄ dicunt q̄si possideri 2 q̄si tradi
p̄ patientiā 2 v̄sum. Nā incorp̄alia nō p̄nt
corp̄aliter apprehēdi sic iura 2 seruītutes, et
iō nō possident. c. cōquestus. de fo. cōpe. i
glo. ff. de vsuca. l. sequit. S. si vīna. ff. d̄ acq̄.
pos. l. i. j. in p̄n. et tñ p̄scribunt. c. cū ecclia. d̄
cau. pos. Jo regul. in. vj. dīc. sine possessio
ne p̄scriptio nō p̄cedit. et d̄z intelligi etiā d̄
q̄si pos. et ibi hoc no. Itē impossibile ē pla
res eandē ecclēsiā vel b̄nficiū insolidū pos
sidere. c. licz. de pba. d̄ elec. vt q̄s duas. lib.
vj. cle. si duobz. vt lit. pen. vbi glo. vide etiā
in. c. cū venissent. de pcura. et iō bñ d̄z detē
tio. q̄z res naturaliter tenet ab eo q̄ corp̄ali
ter insistit ei. Itē d̄z corp̄is 2 animi 2 iuris.
q̄z hec tria vt q̄s vere dicat possidere con
currere debēt. s. actus corp̄is. affectus ani
mi. et amminiculū iuris. Nā op⁹ est vt q̄s
corpe adīpiscat. vel saltē oculis. Sufficit
em̄ plerūq̄ visus oculoꝝ 2 animi affectus
cū volūtate tradētis. q̄z ip̄e animi affectus
necessari⁹ est. nō aut̄ p̄ se corpe aut p̄ se aīo
possidet. q̄z certū est possessionē solo aīo
amitti. puta si q̄s se posse repelli suspicetur
Itē opoz 3 q̄ ius approbet. Nā l̄z q̄s sacre
rei vel religiose corpe 2 aīo insistat. nō tñ d̄
iure possidet. q̄z res sacra vel religiosa nec
ab ignorāte. nec a sciēte possidet. et d̄z pos
sessio q̄si pedū positiō.
Possessionū alia est iuris tm̄. alia facti tm̄.
alia facti 2 iur̄s s̄l. et hec interdum h̄z plus
iuris. min⁹ facti. interdū ecōuerso. vt no. d̄
p̄ces. p̄ben. cū n̄ris. et. C. de acq̄. pos. l. j. Itē
Hugo de porta raennata differentiā pos
suit inter possessionē vacuā et vacante. vt
in glo. ij. C. vñ vīl. si. Et Jo. ibi reprobāt
et fū glo. cōcludit q̄ nō differūt. S̄z vacua
siue vacās est q̄ a nemine possidet animo
vel corpe p̄pter longū tempus vel p̄pter ob
liuionē ex longo tempore. Et nota q̄ si q̄s

propria auctoritate posset ingredi possessionē alicui rei. et accedendo iudicē ab eo impetrat licentiā ingrediendi. talis p̄ statutū si oppositū caueat nō puni. qz potuit sine auctoritate iudicis. q̄ multo magis cū ei⁹ auctoritate ingredit. h̄ colligit ex glo. ff. in trāitu. s. multis modis. isti. de lib. Itē possessio ciuiliū qñqz redescit sup̄ naturali. vt si tu possides noīe meo. vel p̄cario a me. Qñqz nō requiescit. vt in usufructuario meo q̄ naturalē h̄z possessionē ex iure. s. ego dñs habeo ciuile rōne dñi nō requiescentē i naturali usufructuarij.

Posseſſor bonorū. Req. s. bonorū posseſſor. vt fili⁹ emancipat⁹. vel agnat⁹ q̄ dicunt bonorū posseſſores ex bonorū edictali et decretali. Nā statim vt hñt edictā et decretā possessionē ex h̄ hñt interdiciū decretū ad hoc vt p̄sequant hereditarij possessionē. Differunt heres et bonorū posseſſor. vt s. bonorū posseſſio. vñ aditis hereditarij heres nō desiderat auctoritatē iudicis. s. bonorū posseſſor requirit auctoritatē et patiam iudicis. insti. de bo. pos. s. q̄s aut.

Posseſſoriū iudiciū ē triplex. s. posseſſiōe ad piscēda. retinēda. recuperāda. vt i. c. pastoralis. d. cau. pos. glo. iij. et vide s. interdictū Possidere naturalit̄ d̄r q̄s cū ē in re vl̄ eius pte. vl̄ saltē cū res ē in p̄spectu ei⁹ vt sp̄am videat vl̄ p̄t ei⁹ fm̄ Azo. in sum. C. de acq. et certi pos.

Possidere ciuilit̄ d̄r q̄s cū nec ē in re nec res i p̄spectu ei⁹. s. possessionē solo aīo h̄z et rē de iure retinet. s. q̄ talis sit p̄sona in quā cadere possit h̄mōi posseſſio. vt no. Jo. an. in regula. sine posseſſiōe. li. vi. et allegat ibi iura. Nā laici qñqz d̄ facto possidet decimas et sp̄ualia. vt no. Bar. brix. ruij. q. j. in p̄n. et glo. maḡ i fi. Nā aliud ē possidere. et aliud legitime possidere. de resti. spo. ad decimas. li. vi. Et no. q̄ posseſſio ciuil̄ et natural̄ simul vl̄ ciuil̄ tm̄ requirit ad p̄scriptōz. s. naturalis tm̄ nō sufficit nisi al̄s ciuilit̄ possideret. vt tractat p̄lix Dy. i. reg. sine posseſſiōe. li. vi. et est rō. qz hñs naturalē tm̄ acq̄rit eā clā p̄ introitū qñ dñs ē absens quē credit sibi q̄z stionē mortuorū. et sic male fide h̄z naturalē q̄ nō p̄scribit. s. q̄ ad nūdinas. i. clā possidere. ff. de acq. pos.

Possidere clā ē absente dñor fructuario ex cluso clanculo possessionē ingredi. vt dñm

possessionē p̄suet. Possidere vl̄ est violētē possidere. Possidere p̄cario est rē ad petitiōes vl̄ p̄ces meas mihi p̄cessam ad vsum possidere q̄ diu pat̄ is q̄ cōcessit.

Possidere p̄ indiuiso est aliquā rē ita possidere. vt nullā p̄tē in ea hēat ab alijs diuisa. vel vt nulla sit p̄s quā possideat separata siue diuisa.

Possidere p̄ herede est ita possidere q̄ putat se heredē verū cū nō sit.

Possidere p̄ posseſſore d̄r ille q̄ ita possidet q̄ scit se nullā cām iustā possidēdi h̄re. vt si interrogat⁹ fuerit q̄re possideat vl̄ quō nullā rōz p̄cedit q̄re possideat. s. dic̄ possideo.

Possidere p̄pe dicūt̄ imobilis eo q̄ eis p̄dictibus q̄s iustit. vñ a plāta v̄it ista posseſſio.

Possidet aut̄ h̄ iure qd̄ iuste. h̄ iuste qd̄ bñ. qd̄ aut̄ male possidet alienū ē. Male autē possidet q̄ male suis vñt vl̄ aliena p̄sumit de p̄. sig. ius dictū est.

Posseſſorē facere cā rei seruāde. aut i posseſſionē mittere ē. p̄bi ḡra. Cōtendisti tale fūdu eē tuū et p̄basti. iudex p̄ executorē suum mittit te i possessionē et fac̄ verū posseſſorē. Item voluit agere p̄ B. et eū vocari feci ad iudiciū et p̄tēnit venire. et iudex mittit me i possessionē illi⁹ rei quā petebā. nō vt fecit me posseſſorē. s. vt i fundo maneā cā rei seruāde et custodiende. et rē illā tenebo donec p̄bauero meā eē. et si aduersari⁹ me⁹ tandem tedito affect⁹ moueat. et de sua p̄sum actia respiscat. et mecū litē si velit aliqd̄ dicere habebit. de h̄ s. mittere in posseſſionē.

Posse. i. debere. ff. d. lib. et postbu. l. placet. regularit̄ tm̄ p̄ ti. ff. d. of. p̄si. l. sepe. cū se. de re iudi. nō quicqd̄. et. C. quō et qñ in. l. j. et multis mōis dicimur posse. vñ Possē qd̄ rē dant ius natura ptās. Officiū meritū qñqz tm̄ diuina volūtas. De h̄ vide glo. in. c. scilicet tatus. de rescrip. et ibi p̄cor. Nā posse videtur etiā illud qd̄ licite et sine incōmodo nō possum⁹. ff. de ver. sig. l. nepos p̄culo. in fi. Sile de cōdi. insti. l. fili⁹ q̄. in fi. ff. vbi tex. vt generaliter dixerim q̄ p̄ bonos mōres fiunt. nec facere nos posse credendū ē. vt. xxi. q. ij. faciat homo. vbi etiā de muli plici posseſſione. et Inno. de concess. p̄ben. accedēs. et. ff. de re. iur. l. in p̄demnatione. vbi glo. et. iij. q. vj. hoc q̄ppe. C. de legibus. l. nō dubium.

Post qñq; etiā notat statū post inchoationē.
vt. l. ij. Sūte mutui. ff. si cer. pe.

Potest necessitate iporiat interdū. ff. de off.
pū. l. sepe. z. l. sequēti. de ff. de iudi. l. non
potest. Ubi plene. z. est glo. in pbo non po
test. in regula. beneficiū. de reg. iu. l. ij.

Postlūmīū est ius amisse rei recuperande ab
extraneo z in statu pristinu reducende. quā
quis ppter captiuitatē vel p seruītutē amissit
moribz z legibz institutū. vt colligitur. ff. de
cap. z postli. reuer. l. postlūmīū. j. rñso Uñ
p hoc ius recuperat qñ cū a captiuitate reuer
tē iura q amiserat. z ipso reuerso fingit hoc
ius ipm semp in ciuitate fuisse. Uñ breuit
postlūmīū est ius quo restituit res vsuca
pra vel pscripta ab aliq alicui quā p capti
uitate amiserat. xvj. q. ij. pterea. Dī aut a li
mē z post. l. iuxta. qñ iuxta limē domus sue
semp fuisse. z possedisset. vt q cap. ab ho
stibz. z vltra lūmina meri imperij deductus
postea intra lūmia reuertit. Nā sicut lūmina
sunt in domo q sine quendā faciūt. ita z im
perij lūmina veteres voluerūt esse. fm Azo.
C. d. cap. z postli. reuer. z insti. quī. mo. ius
pa. po. sol. s. Dictū aut est postlūmīū. Et
dicit lex q oibz eque postlūmīū est. non
solū his q pugnare pnt. sed oibz q ei natur
re sūt. Ut pñlio vl alijs modis viles esse
possint. vt. ff. de cap. z postli. reuer. z de vo
to. ex multa. in glo. vj.

Posterior lex vel posterius statutum. rescri
ptum vel pactum derogat priori quādo cō
currūt. Verbi gratia. Lex pcedit. z lex con
traria sequit. tūc prior tollit. etiam de ea nō
facta mentione. l. nō est nouū. z. l. sed z pa
stozes. ff. de legi. dū dicit lex. Licz dīe sint.
De ff. c. ij. de pñ. l. vj. Rō est volūtas con
dētis legē. Et sumit significatū ex scia pri
oris legi. z dīetate posterior. nā pdes po
steriorē scit etiā priorē. qz princeps hz om
nia iura i sermō pectoris sui. c. j. pall. z. l. om
niū testamētoz. C. de testa. Jo p dēdo po
steriorē dīa. videt tollere priorē. qz si vult
valere illā. vult valere nō istā illi dīaz alīs
eēt incōpossibilitas. Et hoc colligit ratio
cur tam varie rescriptū posterius nō reuo
cat pri. nisi expse fiat de priore mētio. z tū
pñtutio posterior etiā nō facēs mentionē
de priorē. tū derogat ei vt h. dī. qz princeps
ex certa scia prioris pñtutōis habēs iura
in pectore suo reclusa psumit scire priorē. et

facere posteriorē. Sed quia rescripta con
tinent facta que nō sūt in pectore pñcipis
reclusa. qz factorū omniū habere memori
am z in nullo deficere diuinitatis est pot
qñ hūanitatīs. C. de rete. in. enu. l. j. s. j. Si
quidē g princeps nō psumit pñcipis pñmi
rescripti p dēdo scdm. vt dīc Goffr. in sum.
s. derogatur. de consti. Sed vbi pñtutio
in aliquo loco vel statutū municipale pce
dit. z lex pñcipalis generalis sequit. Nā
certe prius non tollit. c. j. in secundo dicto.
de pñ. l. vj. quia nō apparet pñcipē scire
illā pñtutudinem vel statutū illud. Immo
verissimile est eū ignorare cū ex alieno facto
inducat. Ideo nō potest concludi ipm tol
lere voluisse. qd verissimile ignorabat. obti
nebat ergo lex illa locum tū in nō pñarijs
priori pñtutudini vel statuto. vt. c. j. palle.
Sed si in lege tali posteriori cauetur q va
leat generalr z specialr. nō obstante quocū
qz statuto pñario vel pñtutudine. tūc tol
litur prior pñtutio vel statutū. ar. l. i. qñ i
dubio. ff. de lega. l. i. iuxta. l. quoties. z. l. re
scripta. C. de pñ. impa. offe. Et est rō ex ter
nore posterioris legis. Quia clare pñ i po
steriore tollere velle priorē pñtutudine vel
statutū. lz ignoret.

Posthumus vel posthuma dīcunt q vel que
posthumationē. i. postq pater dat est hu
mo nascit. Improprie aut quilibet dī po
sthumus qui nascit post testm. fm Azo. C. e.
ti. Posthumus etiā dī nepos qui posthuma
tionē animatus est pñre patre supstite. Et
ille pñre dīcīt neposthumus quasi nepos po
sthumus.

Postulatio est alicui persone ad dignitates
vel societate fraternā canonica facta voca
tio vel pñone ad eligendū petitiō. que eligit
nō potest. Vel sic fm Goffr. Est gñe petitiō
vt cū ex gratia petīt aliqñ intelligibilem li
center eligit. Et est duplex postulatio. s. So
lennis q est alicuius inabilis aliter q ppter
crimen a supiore ad beneficiū vocatio. z ad
missionis petitiō. vt in. c. vnico. de postu. p
la. l. vj. Et hec pñfirmata hz vñm electionis.
Alia nō solennis est petitiō facta a supiore
vt tollat obstaculū aliqñ eligit z ad benefi
cium acceptādī illā pñponit electionē añ
vl post fieri. vt monachus electus non pōt
pñtēre sine lñia sui abbatis. z sic postula
tio licentē ab abbate nō dī solēnis. Ergo

postulatio solū est iūcta ppter incapāces, vt illegitimos et nō sufficētes etas, vt p^r bñ ficiatos. Nā q capax est dignitat, nō d^z postulari s^z eligi. qre postulatio nō multū differt ab electioe. Et nota q postulari debēt et nō eligi simplices p^rone p^rio archiep^s ad aliū epatū. de postul. pla. bone. Scō ep^s ad epatū vt aliū archiep^satū. c. et si vna nimit. co. ti. Tercio laic^z ad dignitates. lxi. di. hoc ius. Quarto cleric^z in minorib^z ordinib^z p^rstituit. c. p^rerea. de eta. et q. Quito illegit^zie nat^z. de elec. innotuit. Sexto q non est in etate legit^zia p^rstituit. d. elec. cū in cunctis. et c. cū nob.

Postulare vt aduocare est aliquē desiderū suū. vt amici sui corā iudice. vt ap^d eū q iurisdictionē p^rest i iure exponere vt alteri^z desiderio p^rdicere. ff. e. ti. l. postulare. et iij. q. vij. s. tria. p. ē aut. et c. d. pcul. l. j. et c. d. postu. l. ij. et c. cū sacerdot^z. d. postu. l. glo. l. ij. Vñ p^rtor inq^rt q nō h^z aduocatū ei dabo. ff. de postul. l. j. s. aut p^rtor. et intelligit si h^zie nō potest. Dabit em^z femis pupill^z obilib^z et h^zis q sane mēt^z nō sūt. vt ppter potētā aduersari^z o^rū aduocatos iuenire nō p^rit. ff. d. offi. p^r co. l. nec q^rcq^z. s. et l. et h^z p^r salario p^rueto a pte vt statuto a iudice iuxta faciēdi^z aduocati modū l^rz et fori p^rsuetudinē q^rntitatē nō excedēte. vñ aduocare et salariū recipere p aduocādo bñ l^rz. ij. q. iij. nō l^rz. xliij. q. v. nō sag^z ne. vbi Aug^z. ad Macedoniū inquit. Nō d^z iō iudex v^redere iustū iudicē. aut test^z v^rerū testimoniū. q^r v^redit aduocat^z iustū p^rio^r cūlū. et iurisp^rit^z v^rez p^riliū. l^rz Buil. dixerit. s. q^r nihil possit recipi p iusto p^rocūto. vt no. in. c. nō l^rz. pall. Itē aliq^z phibent postulare p edictū p^roris. Vñ p^rius Nō cūcūq^z dat vt postulet. l. aduocet. imo vetat. Addit^z ctus pene. seru^z puer actor arene. Tūm inib^z castus. m^rlier muliebr^zia passus. Caueāt aduocati postulātes ne causas dispatas assu^r māt. et si forte a p^rncipio assumpserint igno^r rāter cū de vicio cāe patuerit cessent et salaria iā recepta restituāt. C. de iudi. l. rē nō no^r uam. Et nota q q^rtuor sunt obseruāda aduocatis. P^rimo. vt cause q^rlitatē examinēt. et iustā si voluerint assumāt. Iniustā p^ro re^r pudiet. Scō vt modestiā p^ritatē et legalitātē seruēt in aduocādo. Tercio vt salariū pueniēs petāt. Quarto vt nec p^rncipio conueniant de certa pte litis vel cū graui dāno

litigatoris. nec post ceptā litē vllū pactum inēat cū eo quē in p^ria fide receperūt. fm Boff. in sum.

Potestas quinq^z modis accipit. ff. de p^rbo. sig. l. p^ras Itē p^ras q^rq^z capit in feminino genere. vt. c. si. de iudi. et sic capitur substantiue in abstracto. et addit ei adiectiū vt ibi Florentina p^ras Q^rq^z in masculino genere. vt. c. tua. de homi. et sic sumit^z p^retiuē significās officialē ciuitatis h^zntē iurisdictionē vel potestatē p^rmo mō dictā. et sic iterum addit sibi p^romen possessiū. dicēdo noster vel vester potestas.

De DR

Pragma grece d^r latine cā. Vñ p^rgmata ne golia dicit^z. In p^rgmatic^z. l. causidic^z vel actor negotio^r et cāz. fm Jsy. li. v. et p. q. ij. b^z ius porrectū. in fi.

Pragmatica sanctio d^r cā in p^ristorio p^rncipis vtilitata corā p^rcerib^z sacri palati^z. et est p^rstitutio quā impator p^rillio p^rcerū statu seu sancit. Q^rq^z etiā d^r p^rfirmatio in scriptura facta ab impatore cū cause cognitiōe su per p^rtractu p^rmutationis. vt. c. j. de rerū p^rmu. in glo. Et pragmaticū sacri est p^rncipis rescriptum. vt in ca. Fundamenta. de elec. l. vj.

Pragmaticarij sūt q scribūt p^rgmaticas sanctioes. et alio mō dicit^z scriuarij vt m^rg^r scri^r nlo^r. vt scriuunt mēoriales. eo q adeptam scripturā sanctionē i scriuio posita custodiē bāt ad mēoria.

P^rebēda est ius p^rcipiēdi. p^ruēt^z in eccl^ria col^r leglata ex actioe pueniēs cōpetēs alicui tā q^r vni de collegio q^d ius ex canonica desce^r dit. Nō d^z em^z canonic^z sine p^rbēda esse. vt in. c. relatiū. co. ti. et pcedit ex institutiōe et officio. q^r ex h^z q facit q^s officiū d^z p^rcipe p^rbēdā et bñficiū. Sed canonica q^re. s. d. l. et i. c. cū. B. ferrariensis de p^rsti. in glo. vj. Itē p^rbēda q^rq^z capit large. p iure q^d alicui nō tanq^z de collegio. sed rōne ministerij officij paup^rtatis vt vtilitatis pcedit v^rēdo et fruendo in vita sua certis reb^z eccl^rie. vt reddi^r tibo q^s canonici recipiūt. vel aliq^z. de tal^r h^zz bet in. c. q^r nōnullis. de magistris. vj. q. j. possessiōes. et s. illud. Et layci mag^rie nobiles h^znt tales p^rbendas. fm Cōpo. in. c. cu^rz B. ferrariensis. pall.

P^recariū fm Bzo. co. ti. in sum. est id quod

pcibz vtendū pcedit pcedit tādū qdū par
tit qui pcessit, sed fm Boffre. in sum. e. ti. est
illud pign^o obligatū creditori. 2 a creditore
ipī debitori pcessum 2 vtendū qdū patit 2
pmittit q pcessit, vt est tex. in. l. j. de pcar. ff.
vbi dicit Vulpian^o q hoc gen^o libertas ex
iure genū descendit. Et subdit ibidē. Differt
aut pcarū a donatōe. qz q donat sic dat. vt
non recipiat illud quod dat. sed q pcarū
pcedit pmo sic pcedit vt recipiat quicūqz
placebit. Vel pcarū est pcc^o int^o dñm 2 co
lonū. 2 ē pcc^o genū 2 silis comodato intm
vt quidā dicerēt hos pccus nō differre nisi
verbis. q tñ etiā differūt re. Nā l3 in multis
pueniat pcarū 2 comodatu3: differt tñ p
carū a comodato. Nā comodatu fit ad cer
tū vsu nec pōt reuocari vsu expleto. pcar
tū pmo qūcūqz placuerit pōt reuocari. Itē
pccū pmo qūcūqz de pccus de qnquēnio in qn
quēniu reuocand^o. Et si qnquēnio elapso
sub taciturnitate ptereat. tūc reuocari intel
ligit tal^o pcc^o. Dicit aut pcarū tūc. qz est cō
tract^o ad pces fact^o.

Precaria pba sūt hec: rogo: volo: mado: fi
do: comitto: subeo aut pceptiuū est. C. cōsa
deleg. l. ij. i. pñ. Mado qūqz ē pba pcarū
ar. ij. q. iij. mada tñs. vbi ep̄s madat pape.
Qūqz tñ mado ponit pceptiue. sicut etiam
rogo. vt. rj. q. iij. rogo. Qūqz mandatue. vt
ff. de nego. ge. l. si mei rogatu. l. mado su
scepistis. Itē qūqz depcatue. 2 sic vt frequē
tius ponit.

Precaria dī donatio ad pces facta vsqz ad
mortē recipiētis. rj. q. ij. sepe. rj. q. iij. cle
ret. 2 est pcc^o ille affinis emphyteosi. Itē p
carie dicunt qdā pstatōes seu pcessiones
vsufruct^o ad pces facte in recōpēsationē ei
pprietat^o q dat ecclie. cui^o forma habet. r. q.
ij. pcarie.

Preceptū. Req. s. Mandatū.

Preco est q apd acta aut in ciuitate publice
pclamat vl pñciat aliqd faciendū vl dimit
tendū p quē plerūqz fiebat edictor. narra
tio. l. reclaratio 2 publica in ius vocatio. 2 ci
tatio alicui^o mīmonij vl rei vedēde nūcia
tio 2 substitutio.

Precise fm cardinalē in receptis tñ valet sic
absolute 2 sine cāe cognitiōe. vt de here. c. 3
xpianos. l. ij. Et dicit Cardinal^o si ponit i
statuto opat. vt ipm nō tollat p sequēs sta
tutū i casu in q sublatū fuisset si nō appone

ret. Et dat sile de iuramēto apposto. l. si qz
in pñ. ff. de lega. iij. Bal. aut dicit q nō va
leat pccise. l. sine cāe cognitiōe. qz sic tex. esset
supfluous. in. c. ij. de rescip. vbi ponit expisse
pccise 2 etiā sine cāe cognitiōe. Saluado tñ
pmū dictū dī q ille tex. ponit declaratiue
vel expōsitue. 2 p id est. qd dictum magis
placet doc.

Preceptū fit sine modo 2 cū pcculo. de se
pul. ex pte. 2 fm Jo. an. in cle. pastoral. de
re iudi.

Predū dī fūdus vl ager. Req. s. Ager.

Predū vrbānū 2 pdū rusticū. Req. ibidē. 2
etiā actio finū regūdoz.

Predū dotale est qn ista duo pcurrūt. scz q
mīmonij pccū est. 2 traditio pdij intuenit
fm Azonē. de fundo do. C. in sum.

Predū canatū fm Jo. 2 Accur. C. et. i. ru
bz. fuit pdū in q fuit cellule. vñ canat^o. l.
cella. Nā cana grece. cella dī latine. Vñ ali
ter erāt tūc pdia scpta vt redderēt int^o cellu
las. fm Azonē. ibidē. lib. rj. 2 eoz coloni dīcū
tur canatū vel dñici coloni. qz dicta predia
erāt in pratis.

Prefect^o august^o vl augustal^o dī pfect^o egip
ti. vt. ff. d. off. pfect. augusta. l. vna. C. et. l. qd
impator. Nā ipator maxm^o august^o in egi
pto pmo pfecti ptatē introduxit.

Prefect^o ptorio ab initio mgr eqtū creat^o est
cū dictatores sibi antiq^o mgrōs militū eli
gerēt q pncipali sollicitudinē associati sum
mā post dictatores gerebāt ptatē h exem
plo pncipes ad qz gubernaculū rei publi
ce puenit. postea elegerūt pfectos ptorio. q
bus publice discipline emēdatio pcessa est
quoz auctoritas ita ē ampliata 2 adeo ap
pbata. vt nec ab eoz sentētijs appellari nec
in integrū restitutio facile posset postulari.
2 erāt qtuor. s. pfect^o ptorio oriēt^o. pfect^o pre
torio affrice. cui^o sedes est i carthagine. pfer
tus ptorio illustri. 2 pfect^o vrb^o. ff. d. off. pre
fec. pto. l. j. 2 ibi. no.

Prefectus vigilū idē est q pfect^o nocturnus
Hoz aut officiū ē d nocte facere excubias.
pfuerūtqz incēdijs arcēdis. q etiā cauebāt:
inquērebāt: 2 puniebāt incēdiarios: fures:
grassatores: effractoies: nisi delinquēs eēt
tam famosa psona vt ad pfectū vrbis debe
ret mitti puniēda. Poterant etiā iudicare
de capfarijs. q in balneis vestimenta custo
diēda suscipiunt si aliqd dolo fecerūt. vt. ff.

de offi. p̄fec. v̄igl. l. ij. §. cognoscit.
 Prefect' annone dicebat quī de annona, i. d̄
 blado curā habebat. Req. s. E. dil. ceral.
 Prefectus vrb̄ dicebat cui ab ipatore p̄cessa
 est vrb̄ administratio, q̄ ceteri mgratibz ex q̄
 cūq; cā ab vrb̄e p̄ficiscētibz z recedentibz in
 vrb̄e relicti ius dicebat z oībz dignitatibz i
 ciuitate aīcedebat sua dignitate. q̄ cū ab vrb̄
 be p̄grediebat nō habuit iurisdicōnē quā
 p̄bere tñ potuit in ciuitate. Sed fm̄ Azo.
 C. eo. at. Et nā extra vrb̄e intra centesimū mī
 liare hz iurisdicōnē, v̄ide de offi. p̄fec. vrb̄. p̄
 totum.
 Preiudiciū est quasi quedā p̄latio vel p̄pos
 sitio siue p̄locutio vni? rei respectu alterius
 Nā aliqd̄ p̄iudicat alteri est illud illi p̄fer
 ri. tñ h̄ verbū p̄iudicare alteri? mōi p̄structi
 onē z ampliorē significationē hz q̄ h̄ p̄buz
 p̄ferre. Di em̄ p̄sonalr ex p̄pria p̄fessioe. i. iu
 dictio mibi p̄iudicant. i. p̄fēdo mibz h̄pi i iu
 dictio p̄iudiciū feci. Hoc em̄ p̄iudiciū nō s̄
 gnificat cōmodū meū esse factū. sed incom
 modū vt si iudex nō seq̄r veritatē. s̄z meā cō
 fessionē. ita d̄z res iudicata p̄statī facere pre
 iudiciū nō vt veritas rei iudicate p̄iudicet.
 id est p̄ponat. sed res iudicata veritatē. pre
 iudicare igit̄ est alicui aliqd̄ p̄poni. z sic d̄z
 cimus rē iudicatā p̄statī facere p̄iudiciū id
 est ei qd̄ p̄iudicandū est dato qd̄ nō sit ver
 nā dato qd̄ ita nō sit sicut iudicatū est. tñ pre
 ponit veritatē.
 Preiudiciales actōes p̄ tanto dici p̄nt qd̄ in
 ip̄is tractat d̄ maḡ p̄iudicio. v̄l qz q̄stioi mo
 te p̄iudicat. Verbi grā. Agi s̄ me. z aliqd̄
 peti. oppono tibi q̄stionē stat. dicēdo qd̄ tu
 es fili? me? v̄l fu? me? i p̄tate mea p̄stitutus
 aut libert? z sic de p̄silibz.
 Preposit? pōt dici q̄libet qd̄ alijs p̄est vsus tñ
 obtinuit vt p̄posit? dicat qd̄ q̄ndaz p̄iorat?
 curā sup̄ alios gessit. de p̄. sig. q̄uis.
 Prepositi labaz als laboz v̄l fm̄ aliq̄s labi
 oz a labijs dicūt. qz forte corrigebāt eos qd̄
 male d̄ p̄ncipe loq̄bant. dicūt aut̄ labaz a
 signo bellico qd̄ fecit fieri p̄statin? ex auro z
 lapidibz p̄ctos in alia siḡ bellica. z deriuat
 a labor. qd̄ talibz faciēdis p̄ponebāt dice
 bāt p̄positi. vt. s̄.
 Prepositi sacrozscrinioz erat illi qd̄ p̄erat scri
 nijs i p̄latibz qd̄ als dicebāt p̄rimi eo qd̄ ma
 gis p̄ncipi app̄ximabāt q̄ alijs. Tria autē
 erat scrinia siue camere. d̄ qd̄ tractat. C. eo.

tl. li. xij. p̄mū scrinū erat camera ep̄larz que
 p̄ncipi mittebāt v̄l ab eo mittebāt. Scdm̄
 fuit libelloz p̄uēctualū z p̄uēctionalū z co
 gnitionū v̄l p̄uēctionū. Tertiu erat disposi
 tionū. z est regl̄tz fm̄ Accur. i. rubric. tl. l. j.
 p̄realle.
 P̄erogatia idē ē qd̄ p̄uslegiū d̄ q. j. dicet.
 P̄ecetores dicūt cātores qd̄ i choro icp̄iūt i
 ecclia collegiata. i. cū oli. d̄ p̄sue. z dicunt
 duo genera cātoz i arte musica. s̄. p̄cētoz qd̄
 vocē i cātado p̄mittit. z succētoz qd̄ subleq̄n
 ter canēdo r̄ndet. z addit p̄cētoz qd̄ p̄sonat p̄
 dictz. vt. xij. dis. cleror. p̄. finē.
 P̄efes ē nomē generale ad oēs p̄consules z
 legatos cesar̄ z oīm puiciar̄ rectores siue
 moderatores. vt. ff. d̄ offi. p̄s. l. j.
 P̄efes puicie d̄z qd̄ i puicijs post p̄ncipē sū
 mā gerebat p̄tātē. Nā reḡ redacta erat in p̄
 uicias qz rectores dicebant p̄sides. z sunt
 clarissimi vt baliu. z sic p̄prie cap̄it siue stri
 cte. sed generalr sumit vt. s̄.
 P̄ntes dicunt qd̄ i eadē sūt puicia. l. ff. C. d̄ p̄
 scrip. xxx. an.
 P̄esenti p̄nt aliqñ i iure p̄ maxie. vt. c. et
 l̄ris. ij. d̄ homi. Aliqñ p̄ tñ. vt ibidē i gl. de
 pe. dis. r̄ij. c. illd̄. vbi bo. glo.
 P̄elati noie itelligit̄ ecclia z mīsteriū p̄llat
 ecclia ē i ep̄o. z n̄ ecōuerfo. nō tñ noie p̄lati
 sp̄ itelligit̄ ecclia. vt l. c. edocerī. d̄ resc̄. i. gl.
 Prope p̄prie. i. nimis cito.
 P̄esbyr grece interpretat̄ sensor latine. z ē no
 mē dignitat̄ nō etat̄ tñ. l. z alibi dicat nomē
 etat̄s. xciij. dis. legim? Nā p̄pter honore et
 dignitatē quā accepit p̄sbyr noīat. z d̄z q̄st
 p̄bens iter. z nō vt quidā interpretant̄ q̄st p̄e
 socijs bibens ter. De h̄. xxi. dis. cleror. post
 mediū.
 P̄escriptio fm̄ Boffi. C. et. Est qd̄dā ius ex
 tpe substantiā cap̄ies. i. firmitatē. Et hz locū
 in rebo immobilibz. z hec diffinitio impugna
 tur ab alijs. nā ex p̄scriptōe nō cōpetit ius s̄
 exceptio. Vñ sic diffinit. P̄escriptio est exce
 ptio rei ex tpe substantiā cap̄ies. qd̄ diffinitio
 etiā ab alijs ipuḡt. qz p̄scriptio nō capit sub
 stantiā ex tpe. s̄z ex auctoritate legū. tō p̄scri
 ptio ab alijs sic diffinit. Est exceptio rei ex
 tpe p̄gruēs ab auctoritate legū vi capiens.
 negligētibz penā infligēs. z finē l̄tibz impo
 nēs. qd̄ oīno magis videt̄ cōpleta. Induct
 aut̄ p̄scriptionē. bona fides. iustus titulus.
 continua possessio. z sine rei vicio scz q̄ndo

res sit pſcriptibil' fm Goffr. Et nota bonam glo. vl. in. c. illd. de pſcſp. vbi habes qd mor-
dis fiat interruptio pſcſptōis naturalr z ciuil
liter. vñ habem' dormitiōe: ppetuatione:
z interruptiōe pſcſptionis. Et requirunt ſex
ad pſcſptionē ſi valere dōz. ſ. titul': poſſeſſio:
bona fides: res pſcribēda: pſona pſcribēs:
z pſona ſi quā pſcribī: int' q poſſeſſio z bo-
na fides ſūt marie ſubſtātiaalia. vt no. in. c. il-
lud. pal. Et ſūt. xxxj. caſus in qbo nō currit
pſcſptio qd habes i gl. ſi. c. cū nō liceat. de p-
ſcſp. vide etiā glo. ſūme. xvj. q. lū. de vſu. z p-
ſcſp. Itē pſcſptio eſt lōgi tps pſtinuata poſ-
ſeſſio int' pſentes. r. annoz. int' abſentes. xx.
annoz. C. de pſcſp. r. vl. xx. an. l. vl. Alia eſt
pſcſptio lōgiſſimi tps. ſ. xxx. vl. xl. annoz. z
illa dō lōgiſſimi tps Un cū aliqſ re aliquā
tāto tpe poſſederit ſpam poſſeſſiōis diutur-
nitatē z tps pſtinuatiōe pſcribit z actores
remouet ſiue p vi: ſiue aliē: ſiue titulo naci-
eſt poſt ſeſſiōe. vl' alio qcuq; iuſto princ-
pio. Sz dīceres ex h' videt' q decime a lai-
cis pſcribant' diuturnitate poſſeſſiōis z cō-
tinuatiōe tps. Rñ. notādo q ſeruitutes et
alia ſura incorpalia bñ pſcribūt ſpacio. xl.
annoz. dñ tñ talia ſunt que ius cōe nō vetat
poſſidere. als q poſſideri nō pñt dō iure nō
pſcribunt'. vt ſicut decime p laycos. vt. c. p-
hibem' de deci. Et q colligit' ar. ſ. laicos
volētes ſe tueri pſcſptōe tps. vt pñt decimas
poſſidere. vide. c. pueit. de cenſi. vbi glo. ec-
cleſia ſi eccliam gaudet pſcſptōe. xxx. anno-
rñ ſi ſine interruptiōe poſſideat monaſterii
gaudet pſcſptōe. xl. annoz. nec minor exce-
ptio religioſ domibz opponi pōt cū effectū
z romana ecclia centū annoz gaudet pſcri-
ptōe. Itē pſcſptio. xxx. annoz. fm antiq lu-
ra. ſz mō. xl. annoz tollit oēm actiōe z om-
ne ius. c. audis. d pſcſp. Sed nō currit tpe
ſciſmar. eo. ti. cū nob. nec ſede vacāte. c. de
q̄rta. z. c. decie. z audis. e. ti. nec etiā tpe hō-
ſtilitat. c. ex trāſmiſſa. eo. ti. Et iā nec currit
ſi viſitationē epoz z pcuratiōe debita. c.
cū ex offici. z. c. cū accedēs. e. ti. z eſt intro-
ductū. ppter deſidia ius ſuū negligentū. z q
pñt pſcribere z q nō z etiā q res nō pñt pre-
ſcribi. no. in. c. cū nō liceat. eo. ti.
Preſcſpt' p̄bis dōz ſc' innoſatus. z fallit qñ
eſt factū inestimabile. vt manumſſio. qz lō-
bertas inestimabil' eſt. z tūc dat' actio dō do-
lo. vt in. l. dedi tibi. ff. de p̄dit. ob cau. da. et

lnatural'. ſ. qd ſi facio. ff. d pſcrip. nec inde
nascit' ciuil' actio q pſcſpt' verbis dōz. de q. ſ.
Actio pſcrip.

Preſtigiū eſt qd pſtigit. als pſtringit aciem
oculoz. ſ. obumbratio qdā. videlz cū videt'
alicui ſe aliud videre qz videt. vt i incārtio
nibz. z ſic p̄z vt legiſ in Vitalſpatrū d quo-
dam p̄iugato nolēte accedere. p̄iā vxorez.
quia videbat' ſibi eq. quouſqz p qndā bea-
tum tale pſtigiū fuit ſublātū. Dicebant' etſi
am pſtigia captiōes p̄boz qbo obumbran-
tur. z ideo dicebant' pſtigia pſuti ſur. vt. ſ.
Jus pſuti. Hec Alzo. C. de le. l. adulter. z
de h. xvj. q. v. nec mīz. poſt vnā colūnam
vbi dō de magoz pſtigijs. q nō ſunt p̄a. ſed
fantāſtica eſſe p̄bant. z pſtigiū dō inueniſſe
Mercur'. Et ibidē tex.

Preſumptio fm Spe. eo. ti. eſt argumentū
ad credendū vnū factū ſurgēs ex p̄batione
alterius. vt ex coeſtētia vl' p̄iacentia pſo-
naz ſuſpectaz pſumit' coitus. c. lſis. eo. ti.
vbi ſolus cū ſola. nudus cū nuda. in codez
lecto ex pſumptiōe violēta p̄bant copulari
carnali. Sed fm Goffr. diffinit' ſic. Eſt al-
cul' facti dubij. aliq̄tiens plena. aliq̄ties ſez-
miplena inueſtigatio ſeu p̄batio. Itē pſum-
ptio eſt qdā mediū intellectuale veritatis
eliciende ex circūſtātijs inſurgēs. Exēpluz
pone. in. c. ſtudijs. e. ti. Illa tñ p̄batio non
inferit de neceſſario. qz aliter pōt ſeres habe-
re. niſi ſit pſumptio iuris. z de iure. Unde
tres ſūt ſpecies pſumptiōis. Una eſt teme-
raria. q ſurgit a malis homibz. z ex cauſis
pluribz als puerilibz z ſuſpitiōibz leuibz. et
hec repellit' z reprobabil' eſt. vt. ij. q. j. p̄mo.
vj. q. j. oues. de ſen. excō. in q̄ ſuſtōi. Alia eſt p-
babil' ſiue verſil'is q ſurgit ex multis cauſis
z ſuſpitiōibz. z hec admittit' ad p̄bationem
ſemiplenā. vt de pſump. in multis caplis. et
in. c. ſolite. de reſt. ſpo. Un coadunat ad
p̄bationē ſi ſint alia coadunācula. c. a no-
bis. q ma. accu. poſ. vbi gl. admittit' etiā ad
purgationē indicēdā. c. ſi qd. de purga. ca-
no. ij. q. iij. pſbyter. Tertia eſt violēta que
ad p̄nūciandū vel p̄demnandū ſufficiēs re-
putat'. xxxij. q. j. Dixit dñs. ff. de his q ſui
vl' alie. in. ſunt. l. ſillūm. z. c. lſis. de pſump. p̄.
Diffinitōes pſumptionū vide plene in. c.
is q. de ſponſa. in glo. ij. Ubi de quintupl'
cl' pſumptiōe. Et vide no. p Jo. Theuto. l.
diſ. c. ferrū. vbi de diuerſis pſumptionibus

Nā psumptio violēta subdistinguit. quia
alia iuris. alia iur. 7 de iure. Iur. est cū ius
psumit aliquid. sed nō statuit sup. psump-
tio. 7 illa recipit p̄trariā pbatōne. xxxv. q.
iij. extraordinaria. xxxv. q. j. nec aliq. Iur.
7 de iure est cū ius fingit 7 statuit de ficto.
p̄tra quā fictionē nō admittit p̄ria pbatō.
ead id. 7. c. is q. de spō. 7 de p̄di. appo. c. p
tuas. vbi vide 3 cor. mltas. Et q̄liter ius fin-
git. vide Goff. in sum. co. ti. Nā differūt p̄-
sumptio 7 fictio iuris. De q̄ sup. fictio. Et
vna psumptio tollit aliā. c. cum inter. R. d
elec. vide glo. op. in. l. nō est p̄sile. ff. q. me.
cā. Et notāt oct. regulā q̄ psumptio cōis
trāffert in aliū onus p̄bād. l. generalr. §. si
petitū. §. sed cū ex p̄sumptōe. ff. de fideicō.
li. Jre psumptio ex necessitudine sanguinis
vincit oēs alias psumptiōes. vt est glo. in
c. fl. de testa. vt si lego ludouico. 7 sunt duo
eiusdē nois p̄p̄ij 7 cognōis. psumit p̄ illo q̄
mibi necessitudine p̄iungit Et q̄ psumptio
surgit ex qualitatibz. sciendū q̄ q̄dam sunt
qualitates intrinsece 7 naturalr homi inbe-
retes. Et hāz q̄dam adberēt aie. 7 q̄dā cor-
pori. Exemplū de p̄mis. vt bonitas. malit-
cia. 7 in dubio p̄sumit ad bonam p̄tem q̄
naturalr nascimur sine malitia. ar. c. ad mē-
sam. xj. q. iij. 7 talis psumptio trāffert onus
pbandi in aduersariū. 7 sic intelligit. c. vni-
cū. de scruti. nisi semel esset ductus de mal-
cia. talis em̄ semp. malus psumit. ij. q. v. p.
to. 7. c. semel. de reg. iu. li. vj. Vel si esset in-
famar. sic em̄ ad eū trāffert onus pbandi
de scōis. vt sanitas. infirmitas. 7 itez i du-
bio psumit in melius 7 negās p̄babit. vt. l.
nec codicillus. C. de p̄di. nisi q̄s fuisset in-
firmus infirmitate aliqua de sui natura p̄-
petua. vt epilectia vel appoplectia. c. cū inter
de elec. vel vbi dubitaret de p̄petuitate in-
firmitatis. vt in furioso. Ideo q̄ allegat cō-
trariū d̄z. p̄bati. iij. q. ix. iudicās. Silt si ne-
get quis legitim. p̄bet negās. c. trāsmissa. q̄
filiū sunt legit. Scōo aliq̄ sunt q̄litates ex-
trinsece 7 accidētales. vt esse d̄nū iuriscō-
sultū. musicū. medicū. coraulā 7c. q̄ nō na-
turaliter adueniūt. Nā natura nō facit artē
sed bene p̄pat fm Bal. 7 in his onus p̄ban-
di incūbit cuiusq̄ legātī ad fundandā intē-
tionē suā siue affirmatiue siue negatiue. al-
legat marie cū ps aduersa fundauit intenti-
onē suā. non tñ semp succūbit nō potēs p̄-

bare sic q̄ alter p̄pter istius nō pbatōne ad-
mittat ad intentū suū. nā adhuc iudex ex of-
ficio pōt illū refutare si sibi p̄stiterit cū indi-
gnū. 7 h in cā in q̄ vltra allegatōes p̄tū iud-
ex pōt imp̄tū officii suū. Sec⁹ in causa
vbi de h nō posset nisi petitus.
P̄ter q̄q̄ capīt exclusiue. q̄q̄ inclusiue.
vide. c. frās. i. si. d̄ p̄sump. Etia vide Inno.
in. c. dudū. ij. de elec. 7 in de. j. de sum. triet
fide catho. p glo. 7 Archid. i. c. ebron. c. ij.
q. j. Jre Bar. in. l. ij. in fi. ff. de p̄g. act. 7 per
alios in. l. actōe. C. de trāsac. 7 in reglā pec-
catū. de regu. iu. li. vj. Stat em̄ inclusiue et
augmētatiue q̄ cadit inter res penit⁹ sepa-
ratas. vt dicēdo. Legō tibi oēs vineas me-
as p̄ter domū. Sed stat exclusiue q̄ cadit
inter dictiōes significātes res sibi inuicem
p̄tetas. vt lego tibi oēs libros meos p̄ter
salycetos ambos Rich. 7 Bar. vide d̄ hoc
Albriciū in alfabeto suo. 7 no. in. l. mede-
co. §. v. cor. ff. de lega. j. Jre ibi capīt exclu-
siue. Legō oēs suos meos p̄ter Sempro-
niū. Rō. q̄ sempronius eximūt d̄ oratiōe p̄ce-
dētī vt ibi nō includat. l. nāq̄. §. si. d̄ pen-
leg. ff. Et sumit rō ex h. q̄ est volūtas pro-
ferentis declarata. eo q̄ alis hec p̄ba p̄ter
Sempronii nihil oparent. Sed ibi sumi-
tur inclusiue. Legō oēs libros meos talē
ter cyphū argenteum quez apud eū depo-
sui. Rō. q̄ hec volūtas p̄ferentis 7 p̄ba p̄-
ter cyphū 7c. Aliter nihil oparent. nisi in-
clusiue exponerent. Jre ponit q̄q̄ p̄sump-
ctiue nō inclusiue. vt ibi de his seruīs q̄ sūt
in p̄monio p̄ter decē q̄s legauit Tycio. leg-
go. 7. Seyo. q̄ sensus est 7 decē legauit Ty-
cio. 7 sic p̄ legatū factū Seyo nō reuoco fa-
ctū Tycio. 7 sic intellige h̄ p̄unctiue. l. p̄-
natiue. sicut sit p̄tinuatio p̄ dictiōne 7 q̄
p̄tinuat oratiōes. Nā in p̄dictis legatis. et
Tytius 7 Sey⁹ nō sunt p̄iuncti p̄unctiōe q̄
facit vniū corpus. de qua in. l. re p̄iuncti. ff. d̄
leg. ij. 7 ideo si in p̄monio essent tñ. xv. ser-
ui. 7 Tytius haberet decē Seyus tñ. v. l.
si ita legatū. ff. de lega. j. Et est ratio q̄re si
gnificat sic ip̄a volūtas p̄ferentis declara-
ta ex cōiectura qd̄ testator nō vult reuoca-
re. nisi exp̄ssius appareret. Si em̄ h̄ casu po-
neret inclusiue. tūc Seyus haberet decem
legata Tycio. 7 cū hoc alla sibi legata. i. ser-
uos in p̄monio existētes. 7 p̄ hoc esset re-
uocatū legatū Tyti. qd̄ nō est dicēdū. Jre

Ibi cū papa dicit dispēso tecū vt alia bñfī-
cia pter obtēta possis obtinere, ponit etia
pīnuatiue siue pīunctiue. Nam sensus est
Alia obtineas cū obtentis et sup istis ten-
tis dispēso ita q; obtenta nō includunt in
dispēsatōe. vt in. c. dudū. de elec. q; hoc nō
videt de volūtate pferentis nisi exp̄ssius de-
claret. eo q; dispēsatō in casib; odiosa sem-
per restringit. Itē exclusiue nō exceptiue
ponit p sine. vt ibi pter spem. i. sine spe. et sic
dicit. dilatio dāda est illi q; pter spem trahit
ad alienū iudicē. l. si qñ. C. de dila. Ibi em
nō ponit exceptiue nec inclusiue. q; orō il-
la hoc nō patitur. et si tñ ponit exclusiue. et
sic de alijs.

Preterire est testatorē obmittere aliquid q; su-
heres est eo nō iustituto siue eo exheredato
vt ha bñfī. s. de heredib;.

Preteritio dicit tal omīssio vt exheredatio. fm
Azo. i. sum. C. d. libe. pte. vt exhereda. insti.
d. here. q; ab i testa. dese. s. eadē. vt. s.

Pretor est q; i vrbe romana iudicio senat⁹ ad
dispādū vt disceptādū dubios act⁹ et cau-
sas ordiabat. Et erat ei⁹ officiū annū vt an-
nale. q; solo āno durabat. Et ānq; p̄lo ro-
mano ad pncipē trāsata fuisset ptās. vt ān-
q; romāa ptās sub ipatore veniret habuit
ptatem plenā faciēdi ius et statuta et edicta.
cui⁹ edicta iur⁹ onerarij noīe cēset q; hñōi
honore et auctoritate pollebāt. vt. C. d. off.
pto. l. j. et istū d. iur. na. gē. et ci. s. ptoz q; edī-
cta. et no. i. l. certū. C. vñ legit. q; ptoz vñus
pot⁹ d; seq ptozē mortuū q; ius ciuile.

Pretor fideicommissari⁹ dicebat ille q; de fidei
commissis relictis cogscēbat et ius dicebat et
reddebat dicēs. Ius dabo. ff. de orig. iur. l.
necessariū.

Pretor pegrin⁹ dicebat ille qui inter pegrin⁹
nos qui in ciuitate affluebāt vel pfluebant
ius reddebat.

Pretor vrbā⁹ dicebat q; cū p̄sules ad bella
finitima als vicīna vocarēt. ius necessariū
i ciuitate reddebat. ff. d. ori. iur. l. ij. pall.

Pretoriū est loc⁹ in q; ius ex more reddīt. etiā
dicit loc⁹ in q; q; pfecturā exercet cū suis of-
ficialib; et cām tractare solet. Itē dom⁹ p̄-
sidi pūcie assigna. vt loc⁹ deputat⁹ iudicib;
ad cogscēdū et deputādū. vt ad sentētiādū
de causis.

Pretoriū. vt in ti. de offi. pto. ff.

Pretoriū pignus dicitur illud qd alicui dat

a iudice.

Preuign⁹ dicit q; ex marito mīlīer⁹ nat⁹ est ānq;
fuisse marit⁹ eius. et ecōtra.

Preuigna dicit p̄rie q; ex vxore vtri nata fuit
ānq; eet vxor sua. ē ḡ filla vxor⁹ ab alio vi-
ro p̄ori genita. et pūign⁹ fili⁹ tal⁹ genit⁹ quo-
rū pater vtric⁹ ei⁹ appellat.

Pruaricatores sūt q; pā crimīa fraudulēt oc-
cultāt. dicit aut puaricator q; varicator a vari-
ca ceruice. q; aduersā pte adiūnat p̄dita sua
p̄pā cā dū huic iustat corpe ex vna pte et illi
mēter cord ex alia pte. vt. ff. d. puarica. p. to.

Primates p̄pē loq̄ndo sūt p̄larche. dī. xcix. c.
i. et ij. Etia ponit p̄mas p archiep̄o. c. sane.
d. fo. ppe. Flā n̄ ē dīta int p̄marē et archiep̄s
q̄tū ad effectū. vt i. c. duo. d. offi. or. nā ius
canōticū n̄ curat d. noīb; c. petiti. d. p̄cu. dīf.
xxj. cleros. et c. p̄ce. vbi est nisi diuīso noīm
cū dicit archiep̄mates. siue p̄mates siue p̄lar-
che. Primates officioz sūt q; officijs p̄sūt.

Primicer⁹ dicit ille q; p̄mo loco sc̄pt⁹ est in ma-
trīcula notarioz. et p̄mū locū obtinet fm. l.
vt. C. d. p̄mice. l. i. xij. i. rubr. S; fm cano. ē
nomē dignitat⁹ q; subest archydiacono. vt
c. vnico. de off. p̄mice. Dicit em p̄m⁹ i cātū. vt
in choro. q; i aliq̄b; ecclījs dicit cātor siue suc-
centor.

Principularij dicūt p̄mī administrātes q; s. p̄-
mo actōez sui officiū administrāt. Vñ fm Hu-
go. q; p̄mipulū portāt. et vtroq; mō accipit
fm Accur. C. et i. i. rubr. l. i. xij.

Priogenitū vocat sc̄ptura n̄ quē frēs sequūt
s; q; p̄mo nat⁹ fuit. vt d. p. sig. c. ioseph

Primitie sūt p̄me ptes fructuū deo offeren-
de. Hic est q; sacerdos p̄mā missa; cātans
dicit celebrare p̄mitias.

Princeps q; dicit. hī Jsa. ix. ibi. De fortis
p̄i futuri seclī: pnceps pacis. Interdū dicit an-
gelus. Josue. ix. Ego sum pnceps exercit⁹
et. Interdū papa. de p̄se. dī. j. corpa. Inter-
dū ep̄s. d. malo. et obe. si q; s. vt al⁹ iudex ec-
clesiastic⁹. xvij. q. iij. diffinit. in fine. Itē dicit
imperator de re iud. ad aplice. in p̄n. lib. vj.
Et appellatiōe p̄ncipis intelligit rex. cle.
vnica. de baptismo. vbi bona glo. et in vsu
feu. fm Bal. Itē pnceps dicit dyabolus. vt
Luc. xj. c. In p̄ncipe demonioz eijcit des-
monia. Sile. xxij. q. viij. s. ecce. p. sed nos
randū. ibi. Venit pnceps. Jo. xij. Itē dicit
quilibet seclā⁹ dñs. vt. xxij. q. v. p̄ncipio
pes. Itē dicit p̄ncipalis ps in quibet iudicio

vt. ff. de ser. cor. l. j. §. in h. iudicio. Etia pñ
ceps dñr qñlibet plat' ecclie. vt. dñs. xxxv. c. ec
ce pñcl. 7. c. cor. pa. pall.
Pñuata pñona est pñona carēs functōe pu
blica. Vnde. s. pñona.
Pñuatu ius est illd qd pñcipalr ad singlo
rū vtilitatē ptinet. vt in pact' 7 pñentiōibz
singulariū pñonaz. Req. s. Ius pub.
Pñuata delicta dicunt q cluītr tractant. vt
si mibi furat' sis. 7. ego rehabeam ago nō
vt corpaliter puniar. S; publica delicta
sūt quoz pñecutio est pñmissa cuilibet de po
pulo. quale est crimē lese maiestatis. Vt ac
cusatio de suspecto tutore vel curatore. In
quibz oēs accusare possunt.
Pñuate dicunt pñte q nō sūt pñstituti in aliq
dignitate. xxiij. q. j. §. 5. Itē dicunt oēs ex
empti a iure cōi siue sit collegiū: siue aliqua
spāl pñona. vij. q. j. petist. 7. dñ. iij. pñlegia.
Pñuilegiū ē pñcipis bñficiū 7 ius cōe idul
tū. Nō em ē pñuilegiū nisi aliqd indulgeat
spāle. cabbatē. dñ. sig. 7. cā his. dñ. pñle. et
dñ. qñ pñas legē. vñ lex pñuata. l. vñ. an ali
os honor vñ dignitas aut imunitas q sibi
pñeūt eoz q alijs icūbūt. Vel q de iure cōi
allegant. Nā pñuilegiū fm Itē. li. vj. inde
dictū est q i pñuato pñcedit. dñ. dñ. iij. pñuile
gia. Ius em cōe ad vñā pñonaz directū ad
oēs extēdit. l. j. dñ. miramur. dñ. re iud. i. cau
sis. Dicunt q pñuilegia pñuatoz leges. l. a iure
cōi exceptoz. vt i. c. pñuilegia. pall. Et nota
q pñuilegiū nō tollit pñ ius cōe nisi dñ spo mē
tio fiat. dñ. resc. cū ordinē. Nec tollit vñū p
allud. nisi i scdo fiat mētio dñ pñmo. c. venies
dñ pñsc. vide glo. vñ. l. in. c. j. dñ. resc. Et pñuile
giū est duplex. pñonale 7 reale. c. mādāta. dñ
pñump. Personale extinguit cū pñona. imo
mo qñq; an pñonā extinguit. vt cū eo male
abutit' 7 seqt' pñonā. 7 h. vez de pñcesso idē
tēmiatē. qz cū dēmiatōe loci vñ tps pñcessū
nō seqt' pñonā extra locū. vt ē pñuilegiū vñs
pallij. c. ex tuaz. de auc. 7 vñsupal. Etia extē
cta re extinguit pñuilegiū reale. xvi. q. vij. et
hoc dñ pñm. in. c. abbatē. in fl. de pñbo. sig. et
glo. in regula pñuilegiū. de regu. iij. l. vj. Itē
pñuilegiū pñdit pñter ser. vt in gl. vñtica. in fl.
in. c. renouātes. dñ. xxiij. Et est duplex pñuile
giū. s. generale 7 spāle. Generale est qd cōi
corpi l' collegio pñcedit. vt i. c. cū 7 plātā. e.
ti. vñ vñuērsitatē. xviij. q. iij. si qñ suadēte.
Et qd pñcessus est mioribz 7 eccl'is circa pñ

ctus vel qñ 7 circa iudicia Itē qd pñcessus ē
mulieribz circa fideiussores. Speciale est
qd pñone cōcedit: et illud extinguit cū pñ
na. vij. q. j. petist. et regula pñuilegia 7c. Et
pone exemplū de pñuilegio. pñbi grā. Pñm
ceps pñcedit deportato vel aliq nō valent
testari fm ius cōmune romanoz ciuile li
berā testamenti factionē. h. pñuilegiū fecit q
possit testari seruādo solēnitatē. q de iure ci
uili reqñit in testamēto. vt. l. si qñ. C. de ino
offi. test. Et sumit significatū ex solēnitatē.
q multis vigilijs est excogitata qñ nō ē ve
rifiē pñcipē tā faciliē illaz tollere velle. et
ex pñuilegio siue natura ei' est: qz pñuat ius
cōe. et sic pñba debēt recipi in suo pñcato stric
tiori. Itē ibi pñnceps volēt testari pñcedit
liberā testamēti factionē. intelligit q possit
testari. nō seruata solēnitatē iur' cōis ciuili
lis. dñ. tñ pñter sic de milite: dñ. qñ significat
tū sumit vt pñuilegiū valeat 7 aliqd pñcedat
nisi em sic intelligeret: nullū esset pñuilegiū.
Itē pñnceps pñcessit alicui edificare licere in
loco publico intelligit sine alteri' iniuria vel
incōmodo. vt. l. ij. §. si qñ a pñcipe. ff. ne qd
in loco pub. fi. Rō. qz oēs tñet ab iniurijs.
verisimilit' nō vult aliū ledere nec pñnceps
vult valere suū pñuilegiū. qd est i alteri' pñ
trimētū vñ qd tollit ius cōe. vt. l. qñies. 7. l.
rescripta. C. de pñ. impe. of. et h. vez nisi i pñ
uilegio fieret reuocatio legis derogatiue. l.
dicēdo. nō obstāte. l. talī vel talī. vt. l. si qñ.
in pñ. ff. de le. iij. Idē in qñis casu q euidē
ter apparet pñcipē velle tollere legē derogā
tē pñuilegio. qz volūtas sua ē lex nisi pñter le
gi euāgelij. qz hāc tollere nō pñr.
Probatio fm Azō. ē rei dubie p argumenta
ostēsiō. sed hec diffinitio fm Boff. locū so
lum bz in his q pñant p instantiā disputā
tiōis. nō aut i iudicio vbi pñatio fit p testes
et instra. 7 plerūq; p iudicia 7 pñsumptiōes.
et dñ. pñatio ab aduerbio pñbe. nā pñbe facit
q pñat qd intēdit. qz pñ penas nō pñban
tū euadit. Vel pñatio ē rei dubie i iudicio
legitime facta declaratio. Quāuis hec dñ
finitio moderet' pñtrarijs. Et dñ. etiā pñatio
quasi pñbata actio rōne qua supra. Et nota
q pñatio fit multipli. Primo p aspectū. vt
in notorio. Quod pñbat per facti euidentia
c. euidentia. de accu. c. pñposuisti. de pñbat. ff.
de ven. in spīc. l. j. in pñ. xvi. q. iij. Inter me
moratos. Nec obstat q oculus plerūq;

fallit. c. cam. et. r. r. q. j. nec aliq. q. frequ
tius nō fallit. d. h. vide Boff. de pba. i. sum.
S. i. i. u. n. a. t. a. n. o. b. Etia fit pbatio p aspectum
in atrocitūria. ff. de iur. l. ij. Item in etate.
vt. l. mior. ff. de mior. Scdo fit p testes plu
res vt etia p vnu cū alijs psumptioibz vehe
mentibz. Tertio p infra. Quarto p pfectio
nē. Et hi qtuor mōi ponunt. in. c. cū ad se
dē. de resti. spo. Quito fit p scripturā antiq
rū lib. r. c. cū cam. et. l. Serto p violētā
psumptionē. r. r. q. j. dicit dñs. Septio per
famā cū alijs psumptioibz. c. tertio loco. e. ti.
nā vicini fama facit pbatōnē. c. vl. de frīg.
z male. etia p famā cū vno teste. c. sic. d. pba.
z si iudex dubitat d. fama qrat a vicinis. ff.
de magi. pue. l. ij. pōt aut fama pbat p du
os testes. c. in lris. de testi. z magi. pbat fa
ma q vn test. vt dñ. c. sup eo. de pfang.
z aff. l. iij. q. iij. s. sepe. Sed nūqd p famā z
vnu testē debet qd dēnari d. crimie. Bern
in glo. c. veniēs. de testi. dicit q nō. Rō. qd
in crimie debet esse pbatōnes aptissime et
meridiana luce clariores. Sec⁹ in cā duili
C. d. pba. l. vl. Octauo p iuramentū. Et no
ta soli sacramēto credit. qñ de pscia alicul
querit siue dubitat. de sen. ex. c. si pō aliq.
item pbatio testibz z fide tabularz pstat. c.
forus. de ver. sig. Vide Boff. eo. n. s. spe
cies pbatōnū.

Probatōria vt pbatōrie officioz sūt docuz
mēta ad pbandū aliquē esse pūlegiatū ad
officiū aliqd auctoritate ipall. vt pōt colli
gi. C. de apparito. z diuer. offi. l. probatoz.
lib. r. ij.

Procosul dñ iudex ordiari. z ē iudex a ppo
pstitut⁹ nō a pncipe delegat⁹. nec ab alio. s. z
aū ipatoriā dignitatē creat⁹ cui⁹ officiū erat
in puicijs dirigi. s. in reg. tributarijs. vt per
eū. puiciales in a negocia expedit. hic pō
pluries nō pōt vti fastibz qd sexies. Nemo
em⁹ septio est creat⁹. pcosul z nūl semel pco
sular⁹ fungebat insignijs z in puicia ad eū
pnebat. vt ad qscūqz mgtat⁹ respiceret. ff.
de offi. pco. l. pcosules.

Procosul legat⁹ ē cui⁹ pcosul. puiciā ingres
sus mādāt iurisdictionē.

Procurator est q aliena negocia mādato si
bi a dño facta gerēda gūite suscipit plura
vel vnu. ff. de ne. ge. l. iij. s. negociū. z. ff. vi
bo. rap. l. ij. qd ait. z dñ gūite. qz si inter
uenit merces nō ē pcurator. s. locator ope

raz. Dicit mādato dñi ad excludēdū tutor
re. curatorē. collegia. z platos ecclīaz q p
curatores pstituere nō pnt s. syndicum vel
actorem. z q sit dñla int pcuratorē z syndicu
actore z vice dñm. no. d. syn. c. j. d. off. or. cū
vos. z pstituit mādato generali vl spāl. ff.
eo. ti. l. ij. z. ff. mā. l. si remuerād. s. j. Vel sic.
Procurator dñ is qui i iudicio vl mādato
dñi negocia admistrat agēdo vl dñfendēdo
l. j. s. j. ff. eo. ti. int quē z aduocatū bec ē dif
ferētia. qz pcurator cam abntis tractat. ad
uocat⁹ pō cāz pntis. vterqz tñ postulare dñ
Vel fm cano. Dñs admistratoz rite dñ seu
vocat pcurator. vt. j. q. iij. saluator. Nā pro
curator ē nomē generale ad quēlibz admis
tratozē. z p seqntia q tradunt in pstituti
one restringit ad id de q agit. Opret etia of
ficiū pcuratorē ē gratuitū. qz si qd fcipt fa
cit p bonos mores. z h intelligit qñ pact
scit vt habeat certā pte et de q est qstio qd
nō lz. Pōt tñ licite suscipe salariū p labore
suo. Et nota q duplex est pcurator. s. ad iu
dicia z ad negocia. q differunt in tribz. qd pri
mo pcurator ad iudicia nō pstituit pcura
torē aliū nisi post lris ptesta. cū tā est dñs lris
tis. z aū lris ptesta. alium pcuratorē dare
nō pōt nec tutorē nisi sit pcurator in re suaz
qui aū z post lris ptesta. pstituere pōt. Sz
pcurator ad negocia pstituere potest libere
aliū pcuratorē quēcūqz vult. c. j. d. pcur. lib.
vj. Scda differētia hī l. c. q generalr. in fi.
de pcur. l. vj. qz fm nō dat nisi maior. r. r.
annoz. Scds pō post. r. r. ij. annos. Tertia
differētia habet de rescp. c. ex parte decanl.
Et nota optimā rōnē pme differētie istozū
pcuratoz. qz negociū extra iudiciū sumit
originē a mīstro. z postea transit in dñm. l.
quēcūqz gerim⁹. ff. de ac. z ob. Sz in iudi
cio negociū origināl est in dño. z postea
trāsfundit in pcuratorē. l. si pcurator me⁹.
ff. d. neg. ge. Et dñc Ludo. de Ro. in singu
laribz suis q pcurator pstituit ad agendū
censet etia pstituit ad defendendū. vt. l. vni
cus. s. penā. ff. de pcur. Et hoc verū est in
pcuratore actoris. Secus in pcuratore rei
quia licet sit pstituit ad defendendū. nō ta
men ad agendū. Et dicit idē q de hoc est
casus vnicus. in. c. pstitutus. de procur. les
gistis penitus incognitus. etiam nō nul
lis canonistis. Et dicit esse mirabilē textus
bene menti tenendū.

Procuratoriu z **mādatu** differunt, sic etia est
oia inelras, pcuratorias z lias d' rato. d' h
vide d' reli. do. c. cu dilect. in glo. j. de off. d'
le. c. corā. Et nota pcuratoriu mādatu d'z fir
eri legalr. Ad qd qtuor exigunt. Primus
vt diriga aduersario cui etia mādati reuo
cario est insinuāda vel saltē iudici cui fides
est faciēda. Scdm vt p' tineat noia institui
entis z instituti. Tertiu nomē iudicis coras q
pcurator d'z exp'it. Quartu cam in q dū cor
rā iudice eodē plures causas hz instituens
qd notarijs bñ est notandū.

Prodigi est q neqz tps neqz finē expēfaz ad
uertit neqz modū. ff. de cur. su. l. j. hz bōa sua
dissapidādo z dissipādo pfūdit. cui interdi
cit bonoz administratio a iudice p lege. xij.
tabu. vl' als a lege. vt qz in l. iul. mate. com
misit. vt. Cad. l. iul. mate. l. fi.

Prodigiū neu. gener. est cibz ifrapios dles
ipis pdigi. cū inēdici eis bonoz administra
tio plerūqz a fisco pstat. vt. ff. de offi. p'roz. l.
plebiscit. z Accur. in glo. iij. l. qd cū qz p reli
quis pdigoz. C. de fi. instru. l. x.

Probate castitat ēz q nō manifeste apparet
incōtinēs. c. a multis. de eta. z q.

Prognā fm qidā d' pcedē scptura q p plu
res puincias siue loca destināt. Sed fm
Azo. in sum. eo. t. est scptura publice pposi
ta. vt ibi d' in s. mutatiōes.

Proheres est q putat se heredē esse cū nō sit.
l. pherede. ff. de pe. here.

Prohemiu est fmo general' pambulās i pri
cipijs libroz. oñdēs i generali q postea cō
tineant in spālī. Interdū qz alia pluraqz cō
plectēs. vt no. Jo. an. in exordio de. sup. p
bo. qm.

Prohibita intelligunt oia q nō sūt pcessa vt
in. canē corpalia. d' transla. l. j. videat ar. d. q
oia intelligant pcessa q nō sūt exp'sse phibi
ta. Jo nota qz vbi aliq pstitutio pmulgat
affirmatiue semp intelligit pcessū qd nō i
uenit phibitū. Exēplū. xxi. q. j. c. vl. vbi d'
q si dormierit vtr el' cui vult nubat i dño
Nō d'z duobz vl' tribz. vñ pōt phere cū his
oibz. vbi pō pmulgat negatiue semp intel
ligit phibitū nisi iueniat pcessū. maxie vbi
fuit eadē rō. vt cū d'z. Nō occides. s. nll' l. j.
nisi iueniat exp'ssū. vt i iudice cui lex p' pce
dit. fm Bern. in glo. in corpalia. palk. Pōt
etia dici fm q no. ibi. q bec regla. s. qd non
est pcessum intelligit phibitū. habeat locū

in iudicijs z stractibz stricti iuris z in arbit
rijs z p'iuslegijs z in rescriptis licit. Dec
aut regula q nō est exp'sse phibitū intelligi
tur pcessum. locū habet in iudicijs z p'cribo
bone fidei. in bñficijs absolutiōibz z in edic
tis phibitorijs. In illis em quilibet ad
mittit qui nō phibet. vt in edicto de pcur.
testi. z mri.

Proditor est q secreta sibi commissā reuelat.
de pe. dñi. y. sacerdos. z de pe. z remiss. omis
vtriusqz. Et d' mltiplici spē pditorz no. i. c.
clericus. xlvj. dñi.

Protecu d'z qdā gen' edificij qd nlla colū
na supposita ita edibz appēdet vl' mentibz vt
terrā nō tāgat. z alio mō d'z appēdit.

Promulgare legē est eā p'dere. z p'ditā recta
re. p'ferre. p'nūciare. patefacere. p'dere. l. ma
nifestare.

Promissionē cōmitti dicim' qñ puenit in cū
casū vt ea aliqd peti possit. Verbi gratia.

Promissi tibi equū. z si nō darē eū eo die p
missi me tibi datur cētū aureos. si modo eo
die nō darē tibi equū cōmittit pmissio vel
stipulatio centū aureoz.

Promissio z **repromissio** sic differūt. qz pro
mittēdo negociū inchoamus. s. repromittē
tendo adimpletū solidamus Et est repro
missio quasi iterata pmissio. vt res magis
sit in securo sicut sit in facto vbi fidelitatis i
teruenit. Nā debitor pmittit. z fidelitatis re
promittit. Vel pot' z meli' debitor pmit
tit. sed debitor vice versa qpluries repro
mittit.

Pronepos est fili' nepotis. sicut proneptis
est filia neptis.

Proprietari idē est qd dñs. s. qui cuiusqz rei
pprietatē habet.

Prozrogare est plangere. pducere. vel p'm
tps extendere. ff. de iudi. l. j. de offi. delega
p. z. B.

Prozrogatio fit de tpe ad tps. c. de causis. de
offi. delega. z fit etia de re ad re. ff. de iudi. l.
de qua re. d. j. z. c. cum olim. de offi. deleg. p
sus finem. Itē de psona ad psonam. etia al
tera pte inuita. c. j. de alie. mu. in. ca. fac. Itē
fit de iudice ad iudicē. ff. de iudi. l. j. vbi no.
qz fundamētū prozrogatiōis ē iurisdictionē nō
in iudice m nō habentem iurisdictionē nō
pōt fieri prozrogatio. qz non entis non sunt
qlitates. l. elus q in prouincia. ff. si cer. pet.
z. cad audientiam. ij. in fi. de ecc. edi. Alio

fundamentū est p̄sensus p̄tū. Nā si esset erro-
roz v̄l r̄tributio nō fieret procatto. l. fi. C. d.
p̄di. inde. mer̄ em̄ z error excludit procati-
onē. l. ff. de iudi. qz error excludit p̄sensum
qui est cā procatōis.

Proseneta ē panymph⁹. l. media p̄sa p̄ quā
aliq̄s p̄ celebrād⁹ aut inēud⁹ pcurat. z ta-
lis pcurator i sp̄salib⁹ d̄z panymph⁹ q̄ ex-
plorat voluntatē hoim. q̄ z cū quib⁹ velint
p̄bere. z q̄ sit facultas p̄bētū v̄l p̄bere vo-
lentū. aut remuneratio vel merces d̄z p̄se-
netici. Et p̄sistit officiū ei⁹ circa amicitias
cōplendas. z circa assessores p̄quirēdos oz
dinarijs iudicib⁹. v̄de. c. j. de p̄ in glo. ij. de
testi. l. ij. S̄z vtrū p̄seneta v̄l mediator tal⁹
possit adduci in testimoniu⁹. z cōpelli i p̄ctu
i q̄ fuit mediator Rūdet q̄ sic. v̄traq̄ pte cō-
sentiente. z regulare ē q̄ in ciuilib⁹ d̄ p̄sensu
p̄tū admittit. als nō. In aut. de testi. s. qm̄
p̄o. coll. v̄ij. sed v̄traq̄ pte p̄dicte nō ad-
mittit. Quid aut altera pte volente z altera
nō d̄z q̄ p̄ casu cōpelli nō p̄t. s̄z volēs testi-
ficat. v̄de glo. i. p̄. ciuili. c. j. de testi. l. ij. et
ad p̄n. gl. i. c. dilectorū. d̄ testi. cogē. Itē vtrū
p̄seneta ex p̄ctu vsurario teneat ad restituti-
onē vsuraz. D̄z q̄ sic fm̄ gl. singlarē. l. si scie-
te. ff. ad. l. p̄p̄e. d̄ p̄r. z Bar. facit mētiōez
i. l. j. s̄. i. c. i. ff. ad turpil. Bal. i. c. j. s̄. si mu-
lier. in pe. colū. d̄ p̄trouersia iuesti. Feu. s̄z
um ponit rōnē assigns optimā. z d̄c Lud.
d̄ Ro. q̄ ip̄i ābo nesciūt qd̄ dicūt sic musci
pula sup̄ prunas. z allegat Inno. z Jo. an.
l. c. michael. d̄ vsur. z Archi. lat⁹ l. i. l. ij. dis.
Sic nō suo. z Lap⁹ d̄ Castillano i allega-
tōib⁹ suis. xciij. plen⁹ oib⁹ discutit.

Proscriptio est aduersus absentē iudicial⁹ p̄-
nūciatio vt in postez p̄cul agat. l. maneat
ab imp̄rio. Et tal⁹ p̄ quē fit p̄nūciatio tal⁹
z cui⁹ bona palā z apte scribunt. d̄z p̄scpt⁹.
z debēt oia bona scribi z de ip̄sis inuentas-
riū fieri p̄tines tam mobiliū z se mouentiū
diuersas sp̄es z q̄litates q̄ immobiliā. vt mā-
ser agroz z numerz vineaz q̄tū sit i vineis.
olinetis. arbutis. aratorijs. z pascuis. hāc
p̄scriptionē greco vocabulo dicim⁹ p̄gma-
tica q̄stione. s̄z aliqua significatōe q̄stio tor-
mentū dicat. qz tormentis cōiter p̄tias inq̄ri-
tur. q̄re tortores dicunt q̄stionarij. vt infra
de questioib⁹.

Prosocer d̄z mariti auus. Prosocer⁹ est vxor
ris auia.

Protector est q̄ stat armat⁹ cū p̄ncipe. Vndē
Dilius⁹ z Bellisan⁹ erant domestici p̄ecto-
res Iustiniani. fm̄ Accur. in rubr. C. d̄ do-
mesti. z p̄tect. p̄ to. l. ij.

Proterua ē crudelitas v̄l tribilitas. fm̄ Jo.
an. in cle. vnica. d̄ fo. cōpe. vbi allegat Bre-
cismū dicentē. Improb⁹ est aliq̄s p̄bis. fa-
ctisq̄ p̄teruis.

Pro tutore se gerere d̄z q̄ munimie tutor⁹ fū-
git d̄ iure siue putet se tutore siue sciat se nō
esse. singlt tū se esse.

Provisio. electio. postulatō. differit. d̄ ele.
c. j. l. ij. z p̄uisio est latū p̄bū qd̄ cōprehen-
dere p̄t notatiōe. postulatōe. p̄ntatiōe
z collatiōe. vt est glo. in cle. fi. de elec. q̄ al-
legat iura p̄cor.

Provincia diuersimode p̄siderat distinguī.
Nā in materia p̄scptionū diuerse ciuitates
in quib⁹ habent z exercent diuerse iur⁹ d̄s-
ctiōes sepate dicunt p̄uincie. Qnq̄s diuer-
sitas archiep̄oz facit aliā p̄uincā. z sic p̄u-
cie q̄nq̄s modicū distāt. vt Pysana z floren-
tia. Qnq̄s distinguunt p̄uincie medio freto
vt Hispania. gallia. sicilia. z sic sumit disti-
ctio p̄uinciarū. iij. q̄. l. ij. s̄. spaciū. vbi dicit q̄
ad p̄ducendū testes de eadē p̄uincia. dan-
tres mēses. d̄ p̄rigua. vi. z d̄ trāsmarinis no-
uē mēses. de p̄ in. c. vltra tertiā. De testa.
fm̄ Inno.

Prudētia ē carnal⁹ p̄cupiscētia. xxxij. q̄. i. Nō
em̄ alibi appellat malicia. d̄ desp̄o. ipub. c.
de illi. ij. Sicutā in delictis. de delictis. pue. c.
pueris. d̄ desp̄o. ipub. c. tue. in glo. l. ij.

De **P 23**

Pubertas. Req̄. s̄. impubes.

Publicani dicunt qui publico vectigali ad-
ministrant vnde eorum nomē descendit si-
ue ad hoc p̄stituti vt publica vectigalia ex-
igant siue tributa p̄ducūt. ff. de publi. z ve-
cti. l. j. Nam etiā dicunt vectigaliū condu-
ctores fisci vel rerum publicarū. z qui lucra
vel publica negocia secti sectantur. vt ibi
dem. l. ij. Aliter publicani dicunt qui pu-
blice peccāt. vt in euāgelio Luce. xviij. c. d̄
phariseo z publicano.

Publicarij dicunt q̄ ab aliq̄ delictū sic enor-
me in publicū erariū deuoluūt.

Publicaria dicunt ea q̄ ob aliq̄ delictū sic
enorme in publicū erariū deuoluunt. z in-
de d̄z publicatio bonoz.

Publice honestatis iusticia est, p[ro]p[ri]a inquit[us] ex
sponsalib[us] pueniens robur trahens ab ec-
clesie institutio[n]e p[ro]pter honestate[m]. Ad enim
est honestu[m] ut q[ui]s ea ducat qua[m] su[us] sanguis
neus desp[er]sant, c. ad audientia[m], z. c. sp[er]sam
de sp[er]o. Un[de] h[uius]m[od]i p[ro]hibito[n]e no[n] p[er]surgit ex co[n]-
sanguinitate nec affinitate. Icta ex nuptijs
p[er]summaris sed ex q[ui]da[m] publica eq[ui]tate indu-
cti est hoc ius p[ro]hibens m[at]rimoniu[m] h[uius]m[od]i, z. co[n]-
tractu[m] dirimens. Et nota q[uod] ideo d[icitu]r publice
honestas iusticia, q[uod] in m[at]imonijs no[n] solu[m]
q[uod] liceat, sed q[uod] honestu[m] est p[er]siderat, ff. de
ritu nupti[al]i, l. semp[er]. Et orit[ur] etia[m] ex sp[er]salib[us]
q[ui] de iure non sortiunt[ur] effecti, ut in. c. ad au-
dientia[m], pall. Sec[un]d[u]m in m[at]rimonio, q[uod] affini-
tas no[n] p[er]trahit ex nuptijs interdictis. Alde
Boff. in sum. de sp[er]o, vbi dicit q[uod] fm q[ui]dam
in nullo casu locu[m] h[ab]et hodie publice honesta-
tis iusticia, nisi in sp[er]sa fr[atr]is, de q[ui] in veteri z
nouo testam[en]to, p[ro]hibitu[m] esse videt[ur] q[uod] spon-
sam fr[atr]is fr[atr]is h[uius]m[od]i no[n] p[er]t, d. c. ad audientia[m],
cu[m] p[er]cordat[i]s in glo. Et r[ati]o[n]e dicit[ur], q[uod] sub-
lata est in eo casu in q[ui] de maior[um] eq[ui]tate lo-
cu[m] habuit, s. i. sobole suscepta ex sec[un]dis nu-
ptijs cognat[i] v[er]i no[n] copulada p[re]sor[um], de
p[er]san. z. affi. no[n] d[icitu]r. Id[em] z. i. alijs reuocata vi-
det[ur], q[uod] de filiis id[em] est iudiciu[m], ut ibi.
Publica iudicia s[un]t dicta q[ui]si publica, quia
cuilibet de p[ro]p[ri]o p[er]missa e[st] eor[um] p[er]secutio, ut s[un]t
p[ri]uata delicta.
Publicu[m] ius est quod p[ri]ncipaliter spectat
ad publicam vtilitatem. Requ[ir]e, s[un]t, ius pu-
blicum.
Publiciana actio. Requ[ir]e, s[un]t, Actio publi-
ciana.
Puberes a pube, la pudicitia corp[or]is s[un]t di-
cti, z. d[icitu]r esse pubes q[ui] ta[m] co[m]plent, xiiij. an. si e[st]
masculus, z. generare p[er]t, z. xij. si e[st] femina, c.
puberes, c. ti.
Puerpera est que parit in annis puerilibus
Ut inquit textus, in. c. puberes, de desp[er]o,
impu.
Pueri dicunt filij no[n] filie. Sec[un]do dicunt etia[m]
am o[mn]es serui pueri etia[m] sexagenarij. Tertio
dicunt o[mn]es qui s[un]t i[n] etate puerili, s. mares
a septennio vsq[ue] ad, xiiij. annu[m], z. puelle vsq[ue]
ad, xij. annu[m], ff. de ver. sig. pueri, z. de eta. et
quali. ex r[ati]o[n]e, in glo. j. de regu[li]. ad nostra[m].
xxj. q. ij. c. j. Quando t[ame]n legant pueris alime[n]-
ta pueri z. puelle dicunt vsq[ue] ad, xxx. annu[m],
ff. de c[on]tra. z. ali. le.

Pulsare differt a verberare, q[uod] pulsam[us] sine do-
lore, s. verberam[us] cu[m] dolore.
Pupillus d[icitu]r q[ui] cu[m] impubes est desijt esse in
potestate patris. Aut morte p[re]s[er]is. Aut eman-
cipatione patris. Sic z. pupill[us] d[icitu]r etia[m] si ha-
bet patre[m], s. si seruus, s. pupillus, ff. de ver-
sig. vbi d[icitu]r. Si est defect[us] etatis patris aucto-
ritas no[n] sufficit ad obligandu[m]. Nec obli-
gare p[er]t si est in patris potestate etia[m] p[re]e au-
ctore, q[uod] est singulariter notadu[m], s. pall. q[uod]
no[n] est alibi nisi in, s. pupill[us], in fi. Insti. de
inuti. stipu.
Pupilla filij d[icitu]r infra annu[m] pubertatis eman-
cipata, v[el] morte patris desinens esse in pote-
state eius, s. xij. annor[um]. Sicut pupill[us] infra
xiiij. annu[m].
Pupillar[is] substitutio d[icitu]r q[ui] fit i[n] pubert[ate] in e[st]
tu mort[is] e[st] in etate pupillari, sine p[ro]ba sine
exp[re]ssa sine tacte intellecta, insti. tu. e. ti. s. j.
Propriu[m] e[st] significatu[m] p[ro]p[ri]o f[aci]t v[er]u[m]
tacita vulgar[is], ut, l. tam h[uius]m[od]i re. ff. eo. ti. z. eo
tra vulgaris no[n] f[aci]t pupillar[is]. Alia vide-
infra Substitutio.
Purgatio est de obiecto crimine inocetie offe[n]-
sio. Et est duplex, s. Canonica que fit p[er] iur[is]
ramentu[m], z. hec approbat[ur]. Et vulgar[is], s. qua[m]
sibi vulg[us] iuenit, z. hec fit p[er] ferru[m] candens
p[er] duellu[m]; p[er] aqua[m] frigidam; siue bulliere, z. hec
reprobatur, ut, eo. ti. c. ex tuaz. z. p[er] totu[m] ti. eo.
ij. q. liij. mennam. Forma aut[em] purgatio[n]is
est hec, q[uod] infamatus iurabit se imune esse a
crimine quo infamatur, z. co[m]purgatores iu-
rabit illu[m] verum se credere iurasse, c. quon-
iens, z. c. vl. eo. ti. Aliter aut[em] deponere no[n] de-
bent ne subeant anceps p[er]iurii, ff. de in l[ite]
furan. l. videam[us], z. n[um]erus compurgatoru[m]
habet[ur], ij. q. liij. oib[us] si legitimi, z. c. p[er] b[er]e si a
plebe. Un[de]. Potestice pariu[m] manus excusat
duodena. Sexta sacerdot[is] leuitam tertia
purgat. Que plebs infamat, purgabitur i[n]
manifesto. Quem chorus ante chorum sua
sit purgatio p[re]sto. Nam vbi p[er]tingit malu[m]
sibi moriatur, ij. q. j. si peccauerit. Hodie nu-
meris co[m]purgatoz arbitrari[us] est inspecta p[er]
sone q[ui]tate z. infamie q[ui]tate, c. cum in iur[is]
n[on]tute, eo. ti. Ideo aliq[ui]d dant p[er]sus. Hoc ho-
die restat arbitrio iudicis extat. Valoz ma-
ior[um] minor[um] ip[er]ona da minor[um] Nam in penis
imponendis sicut z. in purgatio[n]e indicenda
quattuor sunt co[n]sideranda p[er] iudicem, s. p[er]so-
na: causa: locus: z. t[em]p[us], ut in. c. fi. de trasac.

vbi ter. 7 glo. p. cor. Et hec de forma purga-
tionis canonice. Sz de purgatioe vulgari
ptz in eo. ti. p. totu. 7. ij. q. llij. monomachia
menā. 7 p. luj. Et e triplex rō qre hmoi
purgatio pbsbet. Primo. qz hec facta sūt i
uidia fabricate vt i menā. pal. Scdo qz de
in ea tēptari videt. vt i eo. ti. c. vl. Tertio qz
vt plurimū inocens pdenat. vt in. c. signifi-
catib. eo. ti. De autē tēptari nō debet. exij.
q. ij. qritur.
Puteal est illud quo puteus opstur. Et tan-
tum de. p.

De Qu Madrans est

q
qta ps assis quā pficiūt tres
vnde. Alia noia requirere. s. as
Quāvis hec dictio habet ampliare ad ma-
iora expssis. in cle. j. de re iudi.
Quasi qnqz ē expssum veritat. vt Joh. j.
Quasi vnigeniti a pte. c. parochianos. de
deci. vbi glo. 7. ff. ex q. cau. ma. l. ait ptoz. s.
item el.
Quasi inia ē si qs i iudicio psteat se furem.
sec. si extra. Vel ē cū qs pmissis actioibz q
nascunt ex delicto nō ē dānat. s. tpe dedit
vl dare debet pecuniā ne pueniat ill actio-
nibz. et psumit q illd facit ex pscia delicti.
Excusat tamen vbi cum iussu ptois cū eo
trāsigitur.
Quati minoris actio. Redre supra actio.
Quacitius h tpe ē arbitriū boni viri cū lege
vel canone nō terminet.
Quartaz tres sunt spēs. Una ē debita iure
nature q dō bonorum subsidii. q hodie est
aucta ad trientē 7 semissem fm numerū fi-
liorum. Vñ. Quattuor aut infra dant natz
sura trientē. Semissem sō dant natz quoz
vl yltra. Alia ē trebellianica. Tertia falcid-
dia. De qbus i. c. Raynuncius. de testa. in
glo. sup pbo quartā prem. 7 i. c. si p. e. ti. li.
vi. Et differūt trebellianica 7 falcidia in h
qz testator pōt auferre falcidiam 7 grauare
herede q ipm nō detrahat. trebellianicam
sō nō pōt interdicerē sibi.
Querela ē ius qddam rescindēdi testamētū
vel donatioē vel dote in totū ceptaz. 7 cō-
petebat reo ex his q acta sūt vel i prem. nō
eni ē ppte actio. qz nō agit vt qd det vel p-
steet nec ē ppte accusatio. qz non accusat qs

vt puniat in corpe. s. obtinet mediā vltā et
aperit vltā succedendū fm Azo. in sum. C.
de inoffi. testa.
Querela inofficiose donatiois inducitur ad
instar iofficiosi testamēti 7 cōpetit liber. vl
parcibus a dño debito bonoz possessori
subsidio iniquo excluso. et dat s illos qbz
datū est in vsum fm Azo. C. eo. ti.
Querela inofficiose dotis inducit ad instar
donatiois inofficiose. et competit filiis cū
matre cū oia vl pene oia in filioz fraudez
dedit p se vel pro filia vel muliere alia fm
Azo. eo. ti.
Querela iofficiosi testamenti dat oibz q tpe
mortz iminētis ab itestato possunt succede-
re exheredatis vel pteritis s scriptos bez
redes vel fideicomissarios.
Questio ē inqstio pītatis per tormenta. fm
Azo. in sum. C. eo. ti. Vel ē oratio interro-
gatiua. Alia si significatioe idē ē q tormentuz
qz tormentis veritas inqritur. vt cū seruus
torquetur p crimine fraudati cēsus aut lese
maiestatis. vt de domino dīcat q nouit. ita
capit p tortura. in. l. si seruus. s. si qs an qz
stione. ff. de usufruc. Inde qstionarij. et dī-
cuntur torrores.
Questio incidens dicitur illa que ante lites
ceptam cōpetebat reo ex his que acta sunt
inter reum 7 actorem. vt pactum s nō petē-
do rem iudi.
Questio emergens dī ea que preponitur ex
his que emergunt in lite. vt si queritur an
iste possit testari vl an danda sit dilatio. vl
psimilla.
Questio proprietatis ē in qua s sola propri-
etate hoc ē dñto vl quasi dominio ē que-
stio. De cau. pos. 7 ppte. cū dilectus. Et dī-
co quasi dñto ppter res incorpales que nō
possident vt in spūalibz. in. l. de re. cor. 7 in
cor. s. incorporalia.
Questio possessionis ē in qua de sola posses-
sione cōtrouersia vētilatur. de ordi. cog. su-
per spol.
Questio status mouet cū qs vēdicat in suū
L. d. asser. tol. l. vnica. in ptn. 7. llij. di. frez
quens. Itē qstio debet esse de dubio. c. cū
in iure. De elec. c. de muliere. de sponsa. 7. l.
ancille. L. de fur. Itē debet esse de difficili
ff. ad carbo. l. idem.
Questores illustres sic dicti sunt eo q pecu-
nie publice qrede p mundū 7 conseruande

sine congregade curā z sollicitudinē haberēt
z ad h creati erāt. z dicebāt q̄stores erarij
ab ere. l. pecunia dicti. ff. d. orig. in. l. ij. s. ex
actis deinde regibz. post pñ. l.

Questores sacri palatij dicuntur q̄ i palacio
pncipis libris pncipalibz legēdis vacabāt
Nō dico sententijs. qz illustres tm̄ illas le
gebāt. Al dicebāt q̄ idē officiū gerebāt in
domo ipatoris. tal etia candidat pncipis
dicebat. Et sic capiti i phe. insti. et. ff. d. of. q̄
sto. l. ij. in fi. z ff. d. orig. iur. l. ij. s. deinde vi
de Accur. i glo. l. ij. in. s. iij. qz. insti. vbi. s.

Questores patricij dicunt q̄ causis capita
libus pfecti vl ppositi erāt. ff. de orig. iur. l.
ij. s. pal. Inde exquestor. l. extra q̄sturas po
situs.

Quincunus ē ps assis istas ex q̄nqz vncijs.
z nō dī respectu totū assis. qz nec multiplic
cat nec duplicat reddit suū totum. insti. de
here. insti. s. hereditas. in glo.

Quirites sunt romani sic dicti a Quirino. i.
Romulo eorum rege sic dicto. A quiris. i.
basta.

Quisq̄lle dicuntur fordes domū mūdare. q̄ sco
bis ejciunt. s. lapides. folia. stramenta. pul
ueres. ossa.

Quis vl q̄ restrigit pcedētia. Etia q̄nqz de
clarat. vt no. in. l. ij. C. de sū. tri. z fi. catho. et
refert q̄nqz aīcedēs in genere. C. d. in iur. l.
dñm. sic z alius. Juxta illd. Et aliq̄ duo ne
quā. z q̄ ē relatiuū substantie. vt. C. d. sum.
tri. z fi. catho. l. ij. in glo.

Quilibet ē dīstrubutiū. vt no. ff. d. duo. reis
l. duos reos. Et aliq̄ ponit p aliqz. vt in
c. de hoīe. de cele. mi.

Qd̄ insu actio. Req̄re. s. Actio.

Qd̄ metus cā. Req̄re. s. Actio.

Qd̄ vi aut clam.

Quoz bonoz. Req̄re. s. de Interdictis.

Quoz legatoz.

Quo ē idē q̄ put. C. d. pe. l. si q̄s in metallo.

Quondā pōt significare tria tpa. pñs. p̄terit
tū z futurū. vt no. p glo. l. nec emptio. s. fi.
ff. d. p̄ben. emp. z ca. cū olim. in pñ. de offi.
deleg. c. et pte. de fo. compe. vbi dī. Quon
dā regina. z fm̄ veriorē vīaz significat pñs
t̄ps. in. c. et pte. pall. qz regina dīcet donec
nubibit inferiori. vt ibidē in glo. fi. in fi. Itēz
dicit Bar. in. l. ij. ff. de no. ope. nun. si tabel
lio ponat i instrumento. V. quodā filius
P. l. pnat. tamē instrumentū p p̄bū quodā

non vītat. de quo per Spe. i ti. de instru.
edi. s. restat. ad finē. Vñ. Qlūm tā dudum
quondā tria tpa seruat. Tps p̄teritūz pñs
signatqz futurum.

De Ra Actio scōz Azo.

r de edē. est scriptura causa nego
ciationis mutua edita d̄ dāt z ac
cepti. Secus si ibi p̄tinet de pignore tantū
vl de mandato tm̄. vel de constituta pecu
nia tm̄. Aliter accipit ratio dū dī rōnē esse
reddendā de oibus. arg. de rescrip. si q̄n. in
p. rōnabile causaz. qz testi nō valet nisi cau
sam suā dicti reddat si queratur ab eo. ij. q. i
in pñis. Tunc enī rō sumit p causa. Silt
ibi. Qd̄ rōnē caret extirpare necesse est. vt
lxvij. dī. corepi. Etia plat debet ēē paral
rōnē reddere omī poscēt. S. ecce. i. fi. xxxvi.
dī. z in. l. si q̄s. s. s. iterdum. ff. d. reli. z sume
pti. fu. Et intelligit illud dīctūz si pōt. qz p
imposetia q̄nqz nō ē oīm reddēda rō. ff. de
leg. l. nō oīm. et p̄cipue i arbitrarijs. vt qd̄
Spe. titulat de teste in singulari. s. Breg.
ix. de testi. fm̄ Jo. an. g. dī. Sic volo sic iur
beo sit p rōnē voluntas.

Ratiocinia sūt rationum redditōes ad q̄s
aliqz obligat ex administratiōe reipublice
vel priuate quā gessit. vñ publica sicut illa
q̄bz obligat officiales curie ex administra
tione aliqua ad rēpublicā p̄nēte. vt l. l. of
ficialis. C. de epi. z cle. Priuata aut sūt illa
q̄bus obligant aliq̄ ex administratiōe rez p
tinentiūz ad puatos. vt tutores curatores
vl pcuratores. gasta dīones z batuli aliq̄z
vñ obligat ad ratiocinia ē ad rōnez reddē
dam alicui astrictus.

Rancor est vitū carnis sicut mucor panis
z acor vini. Vñ dī caro rancescit vel ranci
da est.

Raptor rerum dī ille q̄ bona alienari rapit
z apte. ff. ne q̄s eum q̄ in ius. l. s. eximedi. z
sic etiā ē raptor hoīm. marie mulier.

Raptor z fur ex aīo dīcūt. Insti. vl. bo. rap.
in glo. l. ij.

Raptus. tus. tui. dīcunt rez. vt. ff. de incen
rui. naufray. p totū. z hoīm. C. de rap. s. g.
vel vidua. l. vnica. l. qdā teneant s p̄mū. z
loquit solū de mulieribz raptis a vīris. nō
de mulieribz raptis vīros. ff. de leg. l. ita

scriptū. in pn. qz nō est eadē rō vīri z mulie
ris. nā maior castitas req̄rit̄ in femina q̄s i
vīro. *L. de nup. l. a caligato z pbatur. ff. de
ritu nup. l. palaz. S. que in adul. z quod ibi
notatur.*

Rapina ē violenta receptio rez. vt in. l. j. *L.
vi bo. rap. s. rap. p̄p̄ie ē violenta receptio
muliez. fm Sof. ar. l. j. S. sciēdū. z. S. se. ff. d
sepa. z. l. filiū familias. ff. ad mace. z. C. de
in. domi. impa. l. iij. z. ff. de eo qd cer. lo. l. j.
Ratibabitio retrahit̄ zc. c. ratibabitio nē
de reg. iij. l. i. vj. z hoc ē vtz si sit tale factum
qd ab initio mādati potuit z is pcedere q
ratū habuit. alit̄ nō. vt in. c. significauit. de
regula. z transe. ad religio. et. c. cū vtz. Et ē
duplex ratibabitio. Quedā tacta. z qdam
expressa. in. l. vero. in fi. ff. de solu. C. ad ma
ce. l. fi. z. ff. de iudi. l. j.*

Rationalis cesaris idē est qd. pcurator cesa
ris a rōnibz gerēdis sic dictus. vide p̄stitu.
Sieg. *L. de rat. op. pub.*

De Re

Receptatores dicunt̄ qui aliq̄s receptant z
vt frequētius sonat i malū. sūt enī illi q̄ su
res raptōres z ceteros malefactores recipi
unt. vt. C. d. bls q̄ latro. l. j. z. ff. de recep. l. j.
sine q̄b latere nō pūt. vt in. c. sic ait. d. here.
vbi hereticoz receptatores anathematizāt
s; receptores fm Inno. dicunt̄ aduocati. in
c. ex pte. de postu.

Recusatio fm Spe. eo. ti. ē iurisdicōis vel
audiētie cā suspitōis pposita declinatio. vt
*L. de iudi. l. aprissimi. et dic vt no. ab. l. z. ff.
de libe. cau. in. l. fi. z. C. de iu. doti. l. q̄ et laz.
de fo. cōpe. si q̄s. z mell. de appel. c. ij. i glo.
ij. z sit vsqz ad. xx. dies fm leges. vt. C. d. li.
cō. auē. offerat.*

Recta linea ascēdēs sūt p̄ auus. pauius ab
auus atauus tritauus sic in femis lineā di
cimus matrē autā. paulā abauā.

Recta linea descēdēs sunt filius filia nepos
neptis pnepos pneptis abnepos.

Recisū. i. breui. c. cū sit romana. de appel.
Rescissoria actio. Req̄re. s. Actio rescis.

Recte notat iusticiā sicut rite solennitatē. ff.
de inoffi. testa. l. ij. i glo. z sic stat aliqd actū
esse rite videlz fm ordinem vel solennitatē
iuris qd tū nō est actum recte. s. fm iusticie
equitatem. vt no. Jo. an. in cle. fi. d. appel. z
no. in. c. qm̄. d. de pba. z ē glo. in. l. iuste pos

fidei. ff. de acq. pos.

Rector ecclie prochtalis hz tātū ius i ecclia
sua quātū hz p̄lat̄ in ecclia collegiata. vt i
c. vl. de loca. z pducā glo. p. expelli potuiss
set q̄ est singularis. z dñs Antho. de butri.
dicit eā alibi non rep̄re in toto corpe iur̄.
Rector vniuersitatis in Italia ē competens
in declarando capitaneū ciuitat̄ periurū.
fm Ludo. de Roma. in singularibz. l. qdā
ignorātes de hoc dubitēt fm eundē sed du
bitare nō debēt. qz lex punit p̄iur. ergo iur
dex secularis pōt declarare p̄iurū. l. j. ff. ad
turpill.

Re trahit obligatio p traditionem rei ab
altera pte certo pacto. in fi. qui. mo. re con
trahi. obliga. p totum.

Reconuentio vt fiat in criminalibus disti
guit̄. aut reus accusat̄ subiecit crimē s̄ suū
accusatorē in modū exceptōis aut i modū
accusatōis. Si i modū exceptōis tūc excō
piēs audiet̄. c. cū dilectus. de or. cog. Si in
modū accusatōis obijcit vel reconuētōis
tūc aut nomē rei delat̄ est scriptū in mat̄i
cula reoz aut nō. Primo casu pōt reaccusa
re suū accusatorē nisi suā vel suoz p̄seq̄ret i
iur̄tā. Scdo p̄o casu. Aut reus vult suū
accusatorē reconuēire de maiori crimine. z
pōt. Aut de parī crimie vl̄ mīori. z nō pōt
vt pbat̄. iij. q. xj. negāda. z. c. se. z no. in. c. q̄
si clerici. de iudi.

Reda est qd dā vehiculū ad eundū z redeun
dū abile. z est q̄tuor rotaz.

Redibitio est emptiōis resolutio. vt. ff. d. ac
qui. pos. l. pōponius. S. p̄terea. in fi.

Redibere ē aliqūē facere rehabere iterū qd
p̄us habuit. vt. ff. de edl. edic. z redibit. act.
l. redibere. in pn.

Redibitoria actio. Re. s. Actio redibitoria

Refragari est nocere vel impedire siue con
tradocere.

Referre qnqz ē idē qd accusare aliqūē.

Referendarij sunt aduocati q̄ referūt homi
num negocia.

Regula fm Azo. ē pluriū rerū narratiōe fa
cta compendiosa traditio. vel est cōpendio
sa diffinitio rez vniuersitatem cōplectens.
Itē regula qnqz d̄r sp̄ālīs norma vl̄ mod⁹
viuendī monachoz vel canonicoz. quia ta
lis normam recte viuendī p̄bet. de sta. mo.
p totū. z inde d̄r regular̄. Itē qnqz regula
d̄r p̄stitutio canonica. xj. d. l. s̄ v̄re indicim⁹

charitati. Itē regula fm Bos. z legistis est q rem q ē breuiter enarrat. nō vt ex ea ius sumat. s; ex iure qd ē regulare fiat. vt. ff. de reg. iur. l. regula. Nā ex regula nō fit ius. sed ex iure qd ē regulare fit regula. al's enī dīci deberet ius regularē. et nō regula iuris. Et dī regula ideo. qz recte ducit nec aliorū trahit. qst a rego eo q recte regat z debet regula fieri signo vniuersali v' indiffinitiuo. Aliter i gramatica. Regula ē multoz similitū collectio v' p'scriptio. Quid sit regula v' p'tas ei' q's effect' qd officiū ei' et q'liter p'dit officiū suū. dīc vt. ff. de reg. iur. l. j. eo. ti. i rubr. li. vj. S; vtz regula cōphendat in se exceptiones fuerūt opīones q notant. ff. eo. ti. l. j. z facit quod nō. in. c. regula. iij. dī. Sol. q ad p'tates p'bo z q i ea pferunt vniuersaliter v' indefinite affirmatiue vel negatiue. tūc cōphēdit exceptōes. al's non dīceret exceptio vt oīs hō currit p'ter equum nō ē exceptio. qz equ' nō cōphēdit ibi. s; q ad materiā de q fit mēto q ad iuris dēterminatiōē exceptio nō cōphēdit sub regla qz p'ia rō z ius ē in exceptōe q i regla. De h vide glo. i rubr. de regu. iur. li. vj. Et qd sit officiū z p'tas regule an ius nouū cōstituat an antiquū recitet dā distinctio ibi dem. Nā doctores dīcūt tres casus v' species casuū esse. Quidā determinati sūt. Alij sūt excepti a legis dēterminatiōe et in illis regula nō p'stituit ius. qz in p'mis inenit iā p'stitutū. z scdō nō claudunt sub regule dēterminatiōe. Tertij sūt in qbō ē eadē eq'tas: que etiā est in casib; a iure dēterminatis. nec tñ repiunt a iure positi. z in illis facit regula ius p'pter idētitatē rōnis nō patiet' ius si miltū casuū esse dīuersuz. Cuius ibi datur aptior distinctio. Aut p'stitutio iuris p'cedit traditiōē regule vt locū habeat distinctio p'dictoz casuū. S; vbi nō ē cōstitutio an regule dispositiōez. s; inuenit sola simplex traditio regule. tunc ipa regula ē ius. S; z finalit Jo. an. dīc q p regulā nō statuit ius. s; ex iure sumit regula. z ideo dī regula iuris qst ex iure sumpta. qz necesse est ius qd est materia p'cedere regule dispositiōem. Ius enī idem est q rō. j. dī. p'suetudo. s. dī. sane quippe. z ab exordio rōnalis creature p'cessit. v. dī. i pn. Et hec ē vera rō q're regule ponunt in fine decretalis z sexti vt ostēderet ius nō sumi ex regla. s; regulā

ex iure. vt. ff. e. ti. l. j. vbi dī. Nō vt ex regla ius sumat. sed ex iure qd ē regula fiat. Licet alij reddant coloratam rōnem illaz. s. q vltimo dicunt melius memorie cōmendant. de p'se. dī. ij. liquidio. Vide etiam glo. in. c. regula. dī. iij.

Regula cathomana dīc q legatū qd fuerat inutile si testator morit'. s; ex interuallo moriat' nō p'ualescit. vt. ff. e. ti. l. j. in pn. z. ff. de leg. l. certa. s. j. Et nō p'prie dī regula. nec inter eas ponit.

Regulares fm Bos. sūt q ad vlnēdū se regulariter astringūt. siue sint mōachi q debent vacare diuis. vt. C. d. epi. z cle. l. generalit'. s. j. siue sint canonici reglares. Nā idē ē iudiciū d' ambob; vt i. c. ex p'te. d. postul. z. c. nō magno. ne cle. vel mo. z h ē vtz q ad rē nō q ad regulā latiorē. vt in titu. d. sta. mo. Unī monachus dī a monos. i. vni. z ycos custos v' achos. i. tristis. qz sol' debet stare tristis. vt no. C. d. epi. z cle. in rubr. xvj. q i placuit. ij. vbi dī qz mūdo mortu' est. deo aut vinit. Et itē p'tat vnus tristis. vt. e. q. si cupis. vbi dī. Monachū quē senser' crebro de numis tibi loquentē. institutorē potius habeto. Ibi tñ excipit elemosyna que oib; ē indifferēs. S; canonici dī a canonici dī regula. z ycos custos. qz semp debet ēē sub regla. q're dī regularis. Nā regularis ē q p'p'fessionē impio p'lati se subijcit.

Rei v'dicatio fm Bo. C. e. ti. ē actio qdā q dā sola rōne dñij z possessionis vel qst. vt l. si in rē. ff. de rei v'el. l. j. z. ij. C. vbi in rē acc. z dī vel qst. p'ter iurisdictionē q rōne quasi dominij dā. vt no. in titi. de acc.

Relatio fm Spe. C. e. ti. ē iudicis dubitantis d' iure ad pncipē missa p'sultatio. z quō debeat fieri relatio. no. C. de rela. l. j. z vni respiciat ius vel factū. est casus in. l. q'cūq; s. j. ff. de iudi.

Relegare ē aliquē in insulā vel i aliū locū mittere. vt ibi p'ter delictum aliqd qd cōmiserit moram ad tps faciat. s. qn quennū. z ē qst bāntre. z debet se i loco tali a delictis abstinere. alioqn pena augmētāt v' ppetuatur. vt. ff. de pe. l. relega. in pn. et tacite nō adimunt bona nisi expmanē i snia. vt. ff. d. interdic. z relega. l. relegatoz. S; ad tps. et si adimāt pars bonoz in sum. L. d. re. ali. ca. mor. l. si q's. s. si accipit. qd non debet fieri Si tñ lata fuerit iura. vt dī. l. relegatoz.

etiā ad tps deportatus nudus exulat. vt. ff. de capi. dmi. l. tute. §. j. z d re ludi. l. ea sola z. C. de pe. deportatoz.
 Relegatio ē deportatio. quīs ppe capsedo differat. qz relegatio fit ad tps. deportatio in ppetuu. Vide de h. ff. de inter. z releg. l. relegatoz.

Religiosi sunt q vītā regularē pfecti sūt. Et large dicitur religiosi q in ppijs domibz religiose vsuūt. quīs nō sint pfecti. vñ tria sub stantia vīte regularis pferit d3 religiosus scz obedientia castitate custodiā z ppietatis abdicatioēz. vt. xij. q. j. nō dīcas. xij. q. iij. q. in gredītibz. nec in his dispensandū ē. in. c. ad monasteriū. d. sta. mo. in fi. Nā pfectio ē solēnis pmissio religionis in q pdicta tria pcurrit. z religiosi sic z alij pīati physica z leges nō legant neqz audiat: et si p fecerint spo iure sūt excoīcati. c. nō magno. z. c. sup specu. ne cle. vel mo.

Religio pncipaliter ordinata est ad opa vlt te pēplatiue que in orōne z studio pstitūt. z scdario est annexum opus manuum. fm Jo. an. in. c. sane. d. regula. in nouella. Et q religio sit maior. Subdit idē Jo. an. dīcēs Oportet pncipaliter maiorem ordinem attendi ex pte finis. Scdario aut ppter exercitium. nam finē qritus ppter se. z exercitū nō ppter se. s3 ppter finē Et quo sequitur illā religionē maiore q est ordinata ad finē absolute pottozem. Vel qz illud est maius bonū ad qd ordinat. vl qz ordinat ad plura bona. Si p vtriusq religionis sit idē finis attendit peminētia scdario: nō fm quantitate exercitij: s3 fm pportione el ad finem intentū. Vñ beat⁹ Antonius in collationibz parz pīulī discretionem p quam quis oīa moderat in ieiunijs vigilijs nudī datibz elemosynīs zc. Nā illa q sine discretione fieret facile annexū haberet deficiēdi pīculū. De quo in. c. nō medīocriter. d. con se. d. i. v. quia non sunt religiones potiores s3 qz hūt obseruātias artiores. s3 ex eo qz obseruātie sunt ordinate cū maiori discretione ad suū finē. Hoc declarat abbas moyses in collatōe parz dīcēs. Ieiunia vigillie meditatioes scripturaz: nuditas ac puatio oīm calculatū nō sūt pfectio. s3 pfectionis instrumenta deseruiētia ad essentialia religionis q tria sunt: vt dīctū est. Nam multi pbi vt Socrates zc. diuitias pēpserunt.

nō tñ pfecti fuerūt: nisi secuti fuissent dñm: s3 est ppiū aploz fm beatū Hiero. in ome lia sup euāgelio. Ecce nos reliqimus oīa.
 Religiose dom⁹ sūt dom⁹ et monasteria xpi ane fidei. z alia sūlia pla loca ad pios vsus religiōis deputata quocūqz noīe censeant. Et fm Bos. religiose dom⁹ dīcūt monasteria tēpla hospitalia z alia loca. vt. s. in. c. de zenodocheis. e. ti. z. C. de epi. z cle. in. l. orphanotrophos. z. l. oīa oratoria. etiaz illa q aliqui ex deuotione in ppijs domibz epi auctoritate cōstituunt loca religiosa sūt. vt elij. d. i. oratorium.

Religiosus locus ē in q mortu⁹ sepultus est vel etiā caput eius. vt. ff. de reli. z sum. su. p totum. Vñ mortuo illato in pīdium ipsum religiosum cōfiscit et pignori obligari non pōt. C. q res pig. ob. pos. l. j. Pōt tñ ius vel usufructus talis pīdij pignori obligari vel ven. z no. ibi. fa. l. qd ergo. §. s3 si mortuū. ff. de leg. j.

Remissio est cause cōmisse ad cōmittentē facta missio. Item qñq significat idēz qd in dūlgentia fm Spe. Et sic sumitur in ti. de pe. z re.

Remuneratio nō fit fm opa. s3 q ad intēctōnes. Nā deus nō remunerat bonū qd fit. s3 bonū qd bñ fit. Ideo d3 q de⁹ non ē remunerator nominū: s3 aduerbioz. vt de collu. c. j. vbi glo. neqz ad actus deus respicit: sed ad cor: z ad spontaneas voluntates. xv. q. vj. c. j. in fine.

Renūciare ē remittere vel negare. Requre. s. Lex aqlia. Vñ d3. Liberuz ē vñcūlqz iuri suo renūciare. i. remittere ius suū z negare eo se velle vti. vt i. c. ad apostolica. de regu. z. vñ. q. j. q pīculosum. de fo. compe. si dīl genti. Non pōt tñ quis renūciare iuri suo cū ex sua renūciatōe etiam iuri alteri pīu dīclū genere. ne his p q deo z homīni obligat. vt votis pollicitationibz iuramentis. quēctionibus compromissis z matrimonio quīs iuri exīgēdi debītū bñ renūciare possit. c. qdam. d. puer. pīuga. Itē renunciāns bñficio non potest illud repetere. c. sup hoc de renun. Nisi vī vel metu renūciauerit. tūc ipm non amittit. vt. c. pī. pall. z. c. accepta. de resti. spol. Et potest quis renūciare bñficio psonali non illi quod ē collegio indultum de pacto nō facto. vt de hoc in. c. si dīl genti. pall.

Renūciatio p̄rie ē rei vel iuris sp̄tanea re-
futatō. z p̄t fieri p̄ illū ad quē p̄tinet illū
cui renūciat. alio generalit̄ renūciatio p̄t
fieri p̄ quēlibet de re sua vel iure suo p̄rio.
vt. viij. q. j. q̄ p̄culofus. C. de pac. l. si q̄s in
p̄scribēdo. c. ad aplicā. z. c. si diligēt. p̄al.

Repetitio capis in iure p̄ reacceptiōe i testō
vel substitutiōe heredū. vt dū q̄rit de rece-
ptiōe emolūmētī oneris p̄ditōis modi v̄l
alteri q̄litas. z significat eodē mō q̄ p̄ba
biliter significari conducat. Verbi gr̄a. Te-
stator herede instituit q̄ legata ab eo reliq̄t
z vulgarit̄ ei substituit. Ibi repetitio fa-
cta cēset a substituto. vt i. l. l. ff. de lega. j. et
rō sumit ex voluntate in substitutiōe. Itē ibi
Testator herede instituit ticio z ab eo noie
p̄rie legata reliquit vulgarit̄ ei substi-
tuit. Ibi nō cēset repetitio facta a substituto.
vt. l. j. §. ad qd. Ibi. nominatim. ff. ad. l.
fal. de hoc vide no. in. l. l. p̄all. p̄ Bar. vbi
multos ponit casus.

Replicatio fm̄ Spe. eo. ti. de excep. §. mul-
tum. est exceptiōis facte exclusio. z sic ē que
dam exceptio competēs actori § exceptio
nem rei. z itā semp̄ opponit actor. z § repli-
cationē actoris dat duplicatio reo. z iterū
§ duplicationē rei dat actori triplicatio. et
sic in infinitum extendere licet. insti. e. ti. in
pn. de replicatiōe. vide Jo. an. p̄ modū su-
me. in. c. nobis. de excep.

Repromissio ē p̄missionis tā facte p̄firmas-
tio. vide. §. p̄missio.

Repressalia est potestas p̄gnorandi § quēlibet
de terra debitoris data creditori p̄ in-
iurijs z damnis. De his repressalijs d̄r de
iniur. z dam. da. z. c. si p̄gnoraciones. li. vj.
vbi phibentur extendi § p̄sonas ecclesiasti-
cas sub pena excomunicatiōis vel interdi-
cti. Unde breuiter repressalia dicunt quā-
do aliq̄s oriūdo de vna terra spoliat. vel
damnificat ab alio oriūdo ab alia terra v̄l
etiam si debitum nō soluerit ei. tunc enī da-
tur potestas illi spoliato q̄ ei satisfaciāt §
quemlibet in terra illa. vñ est spoliator vel
debitor.

Repudium ē renūciatio ab vxore missa ma-
rito vel econtra. quia mittens p̄ditioni al-
teri p̄t renūciari. Item dici p̄t repudi-
um qd̄ sub testimonio triū testiū. v̄l a p̄sen-
ti remittit. Etiam repudiū est residentium
discordantia. Inde d̄r libellus repudiij scri-

ptura in qua alter alterius p̄ditioni renū-
ciat. In libello autē repudiij scribebantur
hec p̄ba scz Res tuas tibi habeto. V̄l res
tuas tibi agito. Nec tñ p̄t mulier mittere
repudiū nisi causa approbata. vt si forte ma-
ritus p̄pter naturālē imbecillitatez minime
coire possit. In libello p̄o discutiēdoz sp̄o
salium hec p̄ba erant in vsu cōditione non
vtoz. ff. de diuoz. z repu. l. j. Que autē sit dif-
ferentia inter diuortium z repudium. no. ff.
eo. ti. in rubrica.

Repudiare est spernere respuere vel dedig-
nari.

Reputatio fm̄ Placē. est cōpensatio. vt. l. j.
ff. de solut.

Res est verbū generale. vt. ff. si cer. pe. l. j. z i
re sua q̄libet ē moderator z arbiter. C. man-
da. l. in re mada. z. C. d̄ his q̄. vt ind. l. l. pol-
la. in pn. Itē res deterior redditā nō videt
ff. commodat. l. iij. §. j. z. ff. de pos. l. j. §. res.
etia; res sua nemini seruit. l. in re cōl. ff. de
serui. v̄ba. p̄dio.

Res iudicata fm̄ Azo. e. ti. d̄r snia que fines
controuersiaz p̄nūciatiōe iudicis accipit. vt
ff. eo. ti. l. j. Vel ē qd̄ p̄demnatiōe vel absol-
utione p̄tingit. Et addunt qdam si nullo
iuris remedio sententia possit attemperari.
aut lapsis decē dieb; possit reformari. S; hoc
nō placet Azo. Itē res iudicata est a
iudice z in iudicio eius quod deductū est
rōne p̄ eum adiudicatio. vt d. l. j. cū ibi no.
Nam ibi notatur q̄ res iudicata nō ē snia
s; id quod est decisum p̄nūciatione iudicis.
Snia p̄o est dispositiō vel p̄nūciatio
iudicis legalit̄ declarata. l. ergo ibi gloz
sa videatur hoc ignorasse. Ex hoc sequitur
q̄ interlocutoria nō p̄t appellari res iudica-
ta. q; nō capit finem controuersiarum. l. j.
q̄nq; ex interlocutoria causa diffinita; nec
sentētie arbitroz dicunt res iudicate q; nō
imponūt finē. Nā p̄ solutionē pene potest
resiliari.

Res cōmunes naturalī iure dicunt quāvis
v̄sus oibus animalib; est cōmunis. vt aer
aq̄ p̄fluēs z mare z eius littora fm̄ Azo. et
insti. de rez. di. §. flumina autē. z. ff. de acq̄.
re. do. l. j.

Res publice dicunt que sunt omnīū popu-
lorum z hominū tm̄. vt sunt flumina z por-
tus. z que sunt dedicata v̄sibus ppli. vt fō-
rum stadium.

Res sancte dicuntur que ab omni lesione mun-
nre sunt. vt muri z porte ciuitatis q̄ idō sā-
cte dicūt. qz pena sanguis p̄stituta ē z eos
seu aduersus eos q̄ aliqd in his delinquit
violādo vel aliud cōmittēdo. vel tales res
trāscēdēdo scālis admittēdo. vel etiā aliqd
in eoz lesionē auferēdo. vlt̄ q̄libet aliā rōne
occupādo. vt isti. d̄ re. d̄ lvi. s. si q̄s p̄o. Flā-
cius romanos alias q̄s per portas egredi
nō decet. cū istud hostile z abominandum
sit. Nam z Remus frater Romuli occisus
tradit ob id q̄ murū trāscēdere voluit. Vñ
Lucanus. Fraterno p̄mī maduerunt san-
guine muri.

Res sacre dicunt q̄ rite deo p̄ pōtiffices p̄se-
crate sūt. vt edes sacre. z alta dona pia q̄ ad
diuina mīsteria p̄seruāda dedicata sunt. vt
crucēs z thuribula. q̄ etiā alienari p̄hibēt
excepta causa redēptiōis captiuoz. vt. C.
de pōstl. reuer. lab hostibz. z. l. si. De h̄ vñ
de. c. j. de p̄igno. z ibi glo.

Res religiose sepulchra sūt in q̄bz hoies se-
peliunt. vt in sti. de re. d̄ l. s. religiosum.

Res soli ē res imobilis. vt. ff. d̄ diuer. z tēp.
p̄scrip. l. q̄busdam.

Res emphyteotica ē res emphyteotice p̄di-
tione subiecta. illa quā ecclīa vlt̄ aliq̄s dñs
dñio z p̄rietate retenta cōcessit emphyteo-
te q̄stuz ad solā possessionē. vñ si h̄ emphy-
teota rē illā in aliā p̄sonā transponere vult
nō pōt tradere eam. l. dñiuz trāsserre. eo q̄
īpe nec habet nec habuit illud. z ideo alte-
ri dare nō pōt. qz nemo in aliū plus iur̄
transfere pōt q̄ īpe habet. vt in regula. ne-
mo plus. de reg. iur. l. vi.

Resartire est restaurare. Vñ d̄. Tu compel-
li debes mibi damnum resartire. id est resti-
tuere.

Restitutio ī integrū. Requē. s. In integz re-
stitutio. et dat̄ tā ecclīe q̄ minoribus rōne
eratis. q̄re est prioris status vel iuris reīn-
tegratio. qz succurrit p̄ restitutōis auxilliū
minoribz. xxv. an. z etiā ecclīis que minorū
iure fungi censent. Semp enī ecclīa debet
iure minoris illesa seruari. vt in. c. j. eo. ti. et
restitut̄ minor vlt̄ ecclīa siue ledat̄ siue de-
cipiat īpe minor siue tutor siue procurator
eī. vel si p̄lat̄ syndicus vel yconom̄ ecclīe
decipiat. Nam delictum p̄sone nō debet ī-
detrimentū ecclīe redundare. in regula. de-
lictū. de reg. iur. l. vi. et si restitutio fit iure

minoris. differt ab ea restitutōe q̄ fit iure
maioris. qz p̄ma dat̄ officio iudicis. deficiente
te actione. Scda p̄o h̄z actōes suo iure scz
vtilē officio iudicis accidēte. vt i. c. cū venis-
sent. d̄ ī integ. resti. i. glo. p̄. restituiū. Et tā
restitutio q̄nqz p̄tīt vbi nlla possessio pōt
esse. vt cū p̄tīt restitutio p̄laguinei. c. cum
venissent. eo. ti. i. glo. in. c. lras. de resti. p̄o.
Restituere in integz. Requē. s. de J.

Res d̄ in p̄tractu veditiōis adhuc esse īte-
gra q̄n res nō est in toto vel pte tradita z p̄-
cium ī toto vel in pte non solutū. l. z p̄tract-
sit factus. Aliter etiā d̄ res ītegra respectu
iudicij q̄n l̄s nōdum sup tali re accepta ē.
videlz ante l̄. p̄testa. vt in. c. ex insinuatōe.
de p̄ci.

Rescriptū fm̄ Bos. ē mandatu p̄ncipis qd̄
ad instantiam alicuius vel aliq̄z siue p̄prio
motu vel ex relatōibz absentū. vlt̄ ex sugge-
stionibz p̄ntū. vel ad alicuius p̄sultationē
facit. vel cum alicui vlt̄ aliquibz corpi colle-
glo vniuersitati vel ciuitati aliqd mandat
vel indulget. Talia enī ius faciūt nō gene-
rale s̄z spectale in negocijs z iter p̄sonas in
quibus z inter quas pmulgata sunt. vt. C.
de legi. z p̄sti. l. j. Et nota q̄ rescriptum ca-
pit tripliciter. Primo generaliter. z sic que
libet scriptura p̄tines aliquā dispositiōē
supioris d̄ rescriptū. z sic idē ē qd̄ scriptū.
z fm̄ hoc si papa r̄ndeāt etiā de iure d̄ re-
scriptum. Scdo minus generaliter. vt con-
cernit t̄. de rescrip. z sic est scriptum sup ne-
gociō vel negocijs p̄ticularibus alicuius
vel aliquoz siue singuloz siue vniuersitat̄
siue motu p̄prio siue ad instantiam siue cau-
sa cognita siue non cognita a supiore ema-
nās siue aliqd iuris tribuat siue tribuat so-
lū exercitiū iuris alicui cōpetētis. z ita cō-
p̄hendit rescriptū ad lites. de q̄ de rescrip.
c. j. z. ij. Si aut̄ sup l̄is plerūqz similibz. et
d̄ rescriptum ad bñficia. de quo. e. ti. c. sup
l̄is. p̄all. Et cōp̄hendit etiā annotatio-
nem z pragmaticam s̄ctionem. Tertio ca-
pitur specialiter z stricte p̄ scriptura p̄tinen-
te dispositiōez p̄ quā dat̄ iudex. ne aliqd ali-
ud p̄cedatur. nisi coram illo iudice ius n̄bi
competēs consequaris. et hoc d̄ rescriptū
ad lites qd̄ datur alicui ad cōfirmationem
sui iuris. de quo in. c. sup litteris. eo. ti. z sic
est spēs distincta a p̄uilegio quod cōcedit
aliqd ius p̄ticolare contra ius cōmune. z a

rescripto ad bñficia qđ magis p se compa-
tur privilegio. Verbi grā. Iure sc̃pto alicui
p̃cesso cauē qđ iudicē adire potest. Ex his
p̃bis nō imponit necessitas iudici suscipiē-
de cognitōis. vt. l. sepe. ff. d. offi. p̃st. Rō: qz
verba ista significāt in p̃tate ei⁹ esse cui con-
cedit iudicē adire. nō autē i necessitate iudi-
cis cōgiscere. Sicut in rescripto cauē qđ adire
debes iudicē. vt. no. in. l. sepe. p̃all. qz de iurē
cōi non imponit alicui necessitas agēdi:
nec illa p̃ba significāt necessitatē ipōni iudi-
ci suscipiēde cognitōis. Itē p̃nceps ali-
cui p̃cedit iudicē extraordinariū. qz iste cui
p̃cedit asserbat ordinariū suspectū vel im-
peditum multis negocijs siue inuituz. z sic
intelligit obtinere p̃cessionē si p̃ces verita-
ti innitāt. vt. l. fi. C. de diuer. rescript. Rō.
qz p̃cedit tanq̃ ex vera causa. Igit si non ē
vera non p̃cedit. Ex q̃ patz qđ si p̃cedit illo
exp̃sso mendaciter vel p̃ ignorantiam: quo
non exp̃sso vel tacito illo qđ exp̃sso non p̃ce-
deret. tūc non censet p̃cessionem. De hoc vide
c. sup. lris. eo. ti. Itē vbi p̃nceps p̃cedit ali-
cui qđ possit vti frui rebus suis non valet. l.
vnica. d. thesau. li. x. Rō: qz nihil p̃t opari
eo qđ illud qđ p̃cedit iure cōmuni habetur
Nam frustra p̃cibus impetrat qđ iure cō-
muni p̃cedit. l. vnica. p̃al. z. ff. de mīno. l. in
cause. ij. l. cū sup. C. de rei ven. Et p̃dicta ve-
ra sunt de vnico rescripto. Si p̃o plura sūt
p̃ria vel diuersa: siue vnum alteri derogās
vel vtrūq̃ valet. vel alterū tñ. Verbi grā
tia. Quidāz impetrant gratiam ad benefi-
cia vni⁹ collationis: impetrat sc̃do aliaz ad
bñficia alterius collationis. Si sc̃dō facit
mentionem de primo: valet vtrūq̃. vt. c. in
nra. de rescript. Et rescriptum in ecclesiasti-
cis p̃t p̃cedere papa: z in secularibus im-
perator. Vñ etiā rescriptuz dī: qđ impator
vel alter p̃cibus z supplicatōibz alicuius
rōdēns rescribit ei fieri vel non fieri debere
quod postulat. Et nota qđ in rescripto sem-
per intelligi debet si p̃ces veritati innitāt.
vt si ita est. c. ij. e. ti. i. textu z in glo. z qñ po-
nitur ibi hec clausula si ita est debet referri
ad oīa p̃cedētia fm̃ Bern. in. c. olim. eo. ti.
Ponunt tamē ibi opt. in glo. Itē hec clau-
sula. z qđam aliq̃ talis dīoecesis nō extendit
se ad illos de ciuitate. nisi dicat. z qđaz aliq̃
de ciuitate vel dīoecesi. Secus si diceretur
talis ep̃atus. vt in. c. Rudolphus. eo. ti. in

glo. Itē hec clausula si p̃ alio nō scripseris
mus. sp̃ debet intelligi in rescripto qñ papa
scribit qđ p̃uideat alicui d̃ bñficio in ecclia
aliq̃ etiāz si nō apponat. Si p̃o papa velit
alicui facere grāz plenā tūc scribat. non ob-
stāte qđ als dīrexerimus sc̃pta nra. c. mada-
tū. eo. ti. in glo. Itē p̃ hāc clausulaz genera-
lem qđam aliq̃ non p̃nt plures q̃s quatuor
citari. quoz etiā nomia debēt in p̃mo cita-
torio nominari vel exp̃mi. in. c. cū in mult.
eo. ti. li. vj. in tex. z in glo. olim trahēbāt. p̃l.
ar. de testi. cū causam. et. c. significauerūt. d.
de. excō. mī. clatores Et rō quare restricta
sit citatio ad quatuor est arbitraria. l. non
omniū. ff. de leg. Potuit enī plus vel min⁹
restringi. vel reddere rōnem similitudinā
riam quā habes d̃ p̃ang. z affi. c. nō debet
Tamē fm̃ Bern. sup. re indiuisibilibz. i. iudi-
cio cōmuni diuis. famill. possunt p̃ generalē
clausulam vltra quatuor euocari ad iudi-
cium. Itē omnes vltra illos quatuor qui
sūt hnt in re p̃nt agere vel defendere. p̃ iurē
suo coram illo iudicē. arg. de re indi. cum
sup. de offi. dele. sup. eo. de elec. c. j. Itē Ho-
stie. z Archi. Sed pone q̃tuor exp̃sso pos-
tea alii cōueniunt: nihil excipit: an valeat iur-
dictum. Vide ibide in glo. Itē in rescriptis
debet seruari ordo scripture. c. cum dilecti
eo. ti. in glo. p̃. trāspōnētes. Et Jo. an. sup.
hoc plures alias snias infert. De h̃yde de
elec. c. generali. li. vj. Et tandem dicit qđ ma-
sculinum subiectum a canone comp̃hēdat
feminas. Quod p̃bat. xvij. q. iij. si quis sua
dente. iuncto. c. mulieres. de sen. excō. Qđ
est verum nisi eadem p̃stitutione femina ex-
cipatur. Vide. c. indēnitatibus. s. s. eas. de
elec. li. vj.

Residere i ecclia fm̃ Bos. est in ecclia deser-
uire bñficiū: z ecclie curam h̃re. c. p̃queren-
te. de cle. non resi. parum enī est residere nisi
si residēs curaz habeat ecclie i q̃ bñficiū h̃z
vel p̃sonatum. vt in. c. qz nōnulli. de de. nō
resi. debet autē residere p̃ seipm nō p̃ vicariū
c. quia non. p̃all. Nam p̃vicariū deserui-
re non licet nisi in casibus. vt cum ex indul-
gentia speciali cōpetit alicui nō residere. vt
cū p̃ueto excusat nō residentem. vt cum
ecclia dependet ex p̃benda. vel cum p̃sona
sine culpa sua incidit debilitate deformitatem
vt morbū vt p̃ se deseruire nō possit. vt cū
necessaria p̃fectio imminet. vt etiā voluntaria

villis tñ z honesta. vt studior. vl pegrina-
tionis cā cū licētia tñ plati. vl cū p̄sensu ca-
pituli. vt no. Gos. i. sum. de offi. vica. s. nūc
videndū. Sūt ḡ clerici nō residētes q̄ i ec-
clesijs in q̄b̄ intulati sūt nō faciūt residē-
tiā. et si p̄sonalit̄ residēt nō tñ deseruiūt bñ
ficio. nec ecclie curā hñt. z q̄uis vicari⁹ nō
det vicariū. c. clericos. d. offi. vica. cū illud
sit satis absōnum z absurdum. tñ Jo. an. in
cle. vica. de of. vica. i. glo. sup p̄bo sacro do-
tū putat p̄riū. p. c. cū ex eo. d. elec. li. vj. vbi
epi generaliter cū his q̄ obtinēt ecclias dī
sp̄lant. z ibi rō cōis. ibi idē ius. c. trāslato.
de p̄sti. z sic cū p̄ septennliū disp̄sat cum vi-
cario vicari⁹ nō dat vicariū. s. eps disp̄en-
satio dat eū. fm Jo. an. ibidem.

Respon̄sa prudentiū sūt q̄ iuriscōsulci respō-
dere dicūt cōsulētibz. s. p̄stat. z. cr̄n̄sa. dī. ij.
vñ etiam r̄n̄sa Pauli dicta sūt. Fuerūt enī
q̄dam prudentes z arbitri equitatis qui in
stitutiones iuris ciuilis ediderūt. q̄b̄ dīssī-
dentium lites z p̄tentiones sopirentur. fm
Jfio. li. v. Et h̄.

Re⁹ ē q̄ defendit z p̄pulsat actōem vel accu-
satiōem nō a reatu dicit⁹. s. z a re q̄ petīt ab eo
p̄stāda. vel sup q̄ ip̄e impetit. qz q̄uis con-
scius sceleris nō sit. reus tñ dī q̄dū in iur-
diciū p̄ re aliq̄ petīt. vt. c. forus. de p̄. sig. ad
fi. xv. q. iij. c. v. li. q. xj. c. nō est. Et iaz q̄nqz
re⁹ a reatu dī ille videt⁹ q̄ p̄uincit̄ crimino-
sus. c. j. de re iud. li. vj. Vel sic. Re⁹ ē ille q̄
necessario se habet defendere. c. dilecti filij.
de excep. Et sic dī a re quā ip̄e defendit. c.
forus. pall.

Re⁹ p̄mittendū dī ille q̄ stipulat⁹. z dī a re vel
firmitate. qz firmiter z oīno vez ē. cū stipu-
latū vel obligatū. nā reus significat firmit̄
tatem. vt dicit Virgil⁹ et Azo. C. de duo.
re. stipu. in sum.

Reuocare domū est allegare z dicere se non
posse cōpelli eo loco quo puenit ad litē su-
scipiendam. s. remitti ad locum quo domi-
ciliū habet. Inde dicunt legatos qui ro-
mam mittunt non debere pueniri ipsi in-
uitis. sed habent ius reuocandi domū. De
hoc vide. c. fi. de fo. compe.

De Ri

Rigor iuris obseruādus ē in duobz casibz. s.
cū p̄p̄s inde scandalizat⁹ est. c. cū teneamur
de p̄ben. c. cum nobis. de p̄scrip. Scdō qū

multis grassantibz opus ē. c. clericor. d. vl.
z ho. cle. Et nota q̄ rigor iuris q̄nqz ponit⁹
p̄ solēntate z ordie iur⁹ cōis hito respectu
ad rescriptū pape. c. sup l̄ts. d. rescrip. Se-
cūdo ponit⁹ p̄ austeritate p̄ria dispositioni.
als disp̄satōi z m̄scōie z ad alioz terrorē
iducta. Tertio p̄ stricto ordie iuris cōis. z
sic sumit⁹ in. c. si clericus. d. fo. compe. z no.
glo. in. c. vt p̄stitueret. l. dī.

De Ro

Rodes insula ē in q̄ antiquitus vsus mercato-
rum fuit. Et inde dicūt leges rodie. vt no.
ff. ad. l. ro. de fac.

Rodius ē genus p̄scis cuius sanguis valet
ad t̄ngendū vestes. vt. C. d. velt. ole. z au.
li. xj.

Rogo caput q̄nqz. p̄ p̄cipio. xj. q. iij. rogo. q̄
uls q̄ exhortat̄ mādatoris opa nō fungat⁹.
ff. de his q̄ no. infa. l. ob hec p̄ba.

Rogus. vide. xxiij. q. vj. puenior. sup verbo
busto. vbi glo. q̄ bustū dī cum res ē exusta
rogus cū cōburit. p̄ira ē ḡgeries lignoz
ad cōburendū. Ibi vide Archl.

Roma est cōis patria. l. roma. ff. ad mun⁹
pa. z in. c. exp̄sult. de dila. fm Inno. c. z. c.
vl. d. fo. cōpe. vbi dī Roma m̄r z magistra
oīm eccliaz. c. basilicas. de p̄se. dī. j. Et qd
dī. Vbi papa. ibi roma. fm Inno. i. c. ego
enī. de iureiur. Dic Ludo. d. ro. p̄ h̄ nō esse
in mūdo aliquē tex. l. z multi m̄ltos allegēt
z de p̄minentijs pape. vide p̄ Bal. in. l. re-
scripta. L. d. p̄cl. impa. offe. bñ dīc glo. Ro-
ma caput auaricie cunctos p̄eros dolica
paces generat. vt in. l. sequitur dicere. ff. de
vluca. glo. sup p̄. animū possidendi.

Rostrū dī forus causaz. vbi cause tenentur
vel tractantur.

De Ru

Rudera sunt ea q̄ eijciunt⁹ de menibz discus-
sis. vl a domo mundata cū scopis vt frag-
mēta lapidū. vel demolimēta cementoz.
vel folia fauille pulueres.

Rumor fm Sp̄e. de notorio crimie ē p̄tici-
laris assertio. vl insinuatō ex sola suspitōe
z incerto auctore pueniēs. c. sup eo. d. eo q̄
cog. plan. vt. sue. z h̄ m̄n⁹ pbat q̄ fama. qz
fama ē cōis assertio. rumor p̄o cū pauci ali
qd. nō tñ publice dicūt. z ideo nō pbat. sed
solā suspitōne z p̄sumptōem inducit.

Rusticani sunt idē qđ rusticī. *L. d. rusti. l. i. xi*
 z rusticitatē pcedū est. *C. de testa. l. si. in pn.*
z. l. ex qđcūq. ff. si qđ in ius vo. nō se. Et dī-
xit dñs Catho. circa. l. pall. qđ p̄suetudo ru-
sticorū ē vt nō eq̄tent. s̄ exp̄le i factis alicui
p eq̄tatu nō debēt eis refici. vt ē glo. i. l. idē
qđ. s̄. idē labeo. ff. mādati. Itē in. l. seruus. ij.
ff. de lega. iij. vbi glo. qđ rusticū nō vtunt pa-
nibus albis. s̄ grosso z alijs caseo et ceptis
z fabis z nō pullis vl̄ alijs cibarijs delica-
tis fm Accur. ibidē. C. d. epl̄. audi. l. iudices
Rustica p̄dia. Re. s̄. p̄dia rustica.
Rura cesa sūt q̄ cedunt vel erunt. ff. de act.
emp. l. si fundus. s̄. si rupta.
Rursus. l. iterum vel quotienscūq. z signi-
ficat put significatū p̄rium. vl̄ aliud medi-
um significare declarat. Verbi gratia. Te-
stator reliquit alicui decem. z si p̄diderit rur-
sus ei reliquit. Dicitur. qđ nō amplius q̄
semel postq̄ p̄diderit ē iuuādu. Et sic di-
ctio rursus aliqñ verificatur in vna vice. l.
fidelcōmissa. s̄. si quis. ff. de lega. iij. Ratio
quia nisi sic significaret heres grauaret se z
p̄ius nouam quātitatē prestando qđ nō
est verisimile testatorem voluisse zc. Et tā-
tum de R.

De Sa Seculariū dicū

I tur q̄ vetitas artes exercētes ex
 sacculo p̄rim subducunt z p̄rim
 subtrahunt vel dīstrahūt. vt. ff. de extraor.
 cri. in rubr.
 Sacra q̄ sunt. Re. s̄. Res sacre.
 Sacrarū ē locus in q̄ sacra ponunt.
 Sacer locus dīr qui manet sacer etiā dīru
 pro edīficio.
 Sacrum oraculum dīr rescriptum impato
 ris qđ orādo quis impetrauit. vel est idē
 qđ rescriptū. vt. s̄. de littera. R. in verbo re
 scriptum.
 Sacramentū ē sacre rei signum. z qualiter
 differant sacramentū signū sacrificiū z my
 steriū pbat. i. q. j. multi. de p̄se. di. ij. sacri
 ficiū. z. c. signū. Et nota qđ sacramentorū
 veritatē qdam dicūt nō esse apud hereti
 cos. p̄lū. q. j. scisma. i. q. j. extra ecclesiam.
 Hugo tñ dicit qđ heretici habēt veritatē
 sacramentorū s̄ nō executionē eorū. de p̄se.
 di. iij. sicut i sacramētis. z no. i. q. j. qđ p̄fectio

nem. z. c. dñs. z. xij. di. c. ij. Idē ad sacramē
 tū dignitatis scz ordinis tñ digni. sine cri
 mine sine infamia z irregularitate admir
 tunt. Rō: qđ illud sacramentum non solus
 ppter se s̄ etiam ppter alios suscipit. i. q. j. s̄.
 apparet. Alia aut libet pferunt. qđ ppter se
 tñ recipiunt. z effectus eorū est vt talia sint
 accipiētibz q̄lia corde z p̄scia sumunt. vt in
 s̄. pall. z q̄lia sint sacra reiterabilia. z q̄ non
 no. de sacra. rei te. sup rubr.

Sacra annoratio dīr rescriptū qđ impator
 p̄prio mentis motu alicui indulget p̄stitū
 ens fm p̄ces illius aliqd fieri. Vide. s̄. Re
 scriptum.

Sacrificiū dīr qđ si sacz factū. qđ p̄ce mystica
 p̄secrat p nobis in memoria dñice passio
 nis. i. q. j. multi.

Sacerdos hoc noīe intelligunt qñq̄ inferi
 ores. z noīe clericorū superiores. z cōponit
 ex dictionibz greca dyos. i. datio. et latina
 sacer. vt. xij. di. clericos. Sicut enim rex a re
 gēdo. sic sacerdos a sacrificādo dicitur. Et
 sacerdotes gētiliū dicebant flamines qua
 si filamines a filo qđ gerebāt in capite i s̄
 gnum sacerdotij. z aliq̄ fuerunt p̄bostami
 nes. vt i. c. clericos. pal. Et nota qđ sacerdos
 debet esse prudens triplici peritiā scz sacra
 scriptura ad subditorū animas informā
 das. xxxvj. di. ij. c. ecce. c. si quis. et p totum.
 ergo in ecclesia metropolitana tenētur do
 ctiores theologie. Scđo in seculari sciētia
 vt sciat discernere verum a falso. z vīaz ha
 beat ad sciētiās pietatis. maxime ad trīnū
 um. nō ad delectationē vel ad voluptatē
 scz ad quadruiū. vt. xxxvj. di. s̄. cur ergo
 z. s̄. s̄. econtra. z. c. turbat. Et ergo in cathe
 dralibus ecclesijs haberi debent magistri
 artū liberaliū magis ad trīnū q̄ quadrui
 uū docendū. Cui ratio p̄z. s̄. z. xxxvj. di.
 si quis grāmaticaz. vbi dīr in fine. Grāmati
 corū autem doctrina potest etiam profi
 cere ad vītam dum fuerint meliores in vīa
 assumpte. Et sic etiā auctores gentiles le
 gi possunt dum bonum ibi reperit ad bo
 nos vsus pueratur. quia bonum est non
 quia illi dixerunt. c. turbat. pal. Et sic Pau
 lus sepius in suis epistolis inserit aliquid
 ex poetis. vt in eplā ad Tyrum. Illud epi
 menidis. Certenses male bestie pigri cor
 dīs. Et ad Corinth. Sepe bonos mores
 corrūpūt colloq̄a praua. Et Hiero. inserit

versus virgilij. c. nunq. de hse. di. v. et au-
croitates Bal. z Hypocra. ea. di. ne tales.
Etia Aug. vti verib? Lucant. c. nec mi-
rum. circa pn. xvij. q. v. s. de leg. z physica
vide ca. sup Spe. ne de. vl. mo. Tercio i se-
cularib? negocijs. qz etia tpaia debet sub-
ditis ministrare: z necessitate patientib?. vt
xxxix. di. p totuz. z. lxxvj. di. c. fratrem. z. c.
nisi. de renun.

Sacerdos i diuinis eloquijs aliqui dii alii
qñ angeli vocant. z a regib? sunt honoradi
nō iudicadi. dicere Constantino ipatore Di-
gnū non est vt nos iudicemus deos. xj. q. j
sacerdotib?. Etiam sumit sacerdos qñq in
malo. C. de male. z. mathe. l. null? aurisper
vbi ponit. p incātore.

Sacrilegium dicitur qñ sacrū ledēs vel sacrum
legens. i. furans. De quo. xvij. q. iij. p totū
z maxime in. c. quisquis. ad finem. Et ē cri-
men mixtum. vt supra dictum est de crim-
ne. Vide bonā glo. in. c. sūt q opes. xvij. q.
iij. vbi dant descriptiones sacrilegij. et pe-
na cōmittentis ipm. z melius i. c. sacrilegij
ea. q. in glo. j.

Sanguinis minutio necessaria est ad mor-
bum euandum in multū repletis. fm Hy-
pocra. de hse. di. v. ne tales. vbi Hiero. re-
cōmendat cibi parcatatē. z rephēdit gulosi-
tatē ostēdēs cōmoda pcatatē. z incōmoda
gulositatē. Et de sanguis minutōe dicit in. c.
cū ad monasteriū. de sta. mo. vbi pōt cedi
carniū elus monacho minueri. Et ibi Frā-
ciscus de sa. alle. Vñ. dicentē reuelatum p
angelū q q minuit. xij. Februarij nō mori
etur illo anno ex febrili distēpantia. z dicit
q p hoc aliq faciūt se minui etia nō indī-
gētes q nihil stultius esse pōt. qz minutōe
vita decurtat. z sensus visus marie offendi-
tur. Hec Sabarellus ibi.

Sagina sūt qdā herbe qz legati ppli roma-
ni portabāt interlocutores pacis. qz nemo
illas herbas portātes ledebat. sic delegati
grecorū qz solebāt ea q vocāt celicia ferre. ff.
de rerū di. in rubr.

Salariū est vectigal domicillorū. dicitur qñ
salariū. a noie solū. eo q reddīt z impendīt
p solo noie pssionis. Alias ponit p pmo.
vt p mercede laboris. p remuneratiōe. vt sa-
lariū aduocatoz.

Salubris dicitur qñ salutis vber. fm glo. in. cle.
dudum. de sepul.

Salutaria dicunt ea q dant p sale Etia dī-
cunt portoria. Reqre. s. portorij.

Saltus. tus. cui. est densitas altaz arborū. z
dicitur nemus raras hñs arbores. vbi ferē ca-
nes z venatores salūt. Vñ. Est nemus sal-
tus salientis dicitur actus. Et dicitur a salto. līs. eo q
exiliat i altū. z in sublimē surgat. fm Ju-
doz. li. xij. c. vj. z inde venit fundus saltu-
entis. L. de fun. pas. z saltuen. li. xj. Etia dī-
cunt talia loca vīnaria z foreste. vt i clemē.
ne in agro. de sta. mo. Et ē duplex saltus. scz
hybernus z estiuus.

Salgamum fm Hug. est idē quod cultura
dictum a saluo vel salice. z gamus nuptie.
vel gama mulier. qz ppter talia fiunt cultu-
re. s. marie ppter mulieres. vt in rubrica. C.
eo. ti. li. xij.

Sanctio dicitur ppter illa pstitutio vel lex cōtra
quā si factū fuerit pena irrogat z imponit.
vt no. iij. di. in sum. et capit qñq late. vt in
phe. cle. no. Jo. an. in p. sanctio.

Sanctio imperatoris ē cui pena sanguinis
additur.

Sanctio pragmatica. Reqre. s. p.

Sanctio qñq dicitur qlibet implatis pstitutio
vel institutio. Qñq dicitur totius iuris colle-
ctio. Et sumit etia stricte p pstitutioe pena
li. vt no. iij. di. in sum.

Sancte res. Reqre. s. Res sancte.

Sanctū dicitur qd defensum z munitū est ab in-
iuria hoim. vt. ff. d. rex diui. l. sacz. Vñ Ju-
stinianus dictus ē vīr sanctus. l. firm? z vīr
tutib? munitus. Marcianus aut vnus ex
ancorib? legis ait q sancti dicūt a sāguine
qñ imolādo se ad effusionē sanguinis deo.
al's a sanguinib? sanctus dicitur qd nomen her-
bas significat quas solebāt portare legati
populi romani. ne qñ eos violaret. ff. de re-
rū diui. l. factū. sic facta dicunt q neqz sacra
neqz pphana sunt. sic leges dicunt sancte.

Samaritanus z saracenus differunt. vñ sa-
raceni fm Bos. dicunt illi q nec vetus nec
nouū recipiūt testm. q se nō ab Agar ancil-
la Abrae de q fuit eoz origo vocari volūt
agarenos. s. potius a Sara vxore eius vt
libera se saracenos vocāt. Sunt tñ qdam
inter saracenos samaritani vocati a sama-
ria ciuitate qui receperūt qñq libros moy-
si. s. pphetas respuerūt. Et qz illos respue-
runt. Ideo dicit q non continentur iudei sa-
maritani.

Sapia est de diuinis, s; scia de mundanis.
 z ponunt qnq; habit⁹ intellectuales apud
 phm. vi. Ethicoz. Primus sapia, z e assen-
 sus alicui⁹ ppositionis cuius termini suppo-
 nunt p pncipijs essendi, vt sit de⁹ z itelliger-
 tie, z sic theologia z methaphisica discuntur
 sapia. Scds habit⁹ e intellectus, z est assen-
 sus alicui⁹ ppositiois p se note ad expecta-
 ta vt illi⁹. Qis igit⁹ e calidus, vel illius, qd
 libet e vl no est. Et generalit⁹ cuiuslibet p-
 cipiij. Tertius dz scia, z e assensus alicuius
 ppositiois cuius termini supponunt pro ef-
 fectibus scds naturalibus. Et sic phia na-
 turalis e scia. Quartus ars, z e habit⁹ assen-
 sus inclmans intellectui ad recte opandui
 Et dz habit⁹ recta rone factui, qz ibi debet
 apparere bonitas facti vl opati no curado
 o bonitate opanti, vt e ars gramaticalis et
 fabrilis zc. Quint⁹ habit⁹ e prudentia q idl
 nat intellectui ad debite eligedu z obtinendu
 vt phia moral⁹ sub q cophedit⁹ ius ciuile et
 canonicu. Et hec notat⁹ ex. vi. li. Eth. Art.
 Sapies psumptio e sapiente no er⁹ (sto.
 rare. ff. de offi. psec. pto. l. i. C. de leg. l. bu-
 manu. Reque. s. Diliges psumptio.
 Sarcinator vel sartor e ille qui nouit artes
 sartiendi z suendi vestimenta. Et dz a sartio, z
 differunt sarcinator z fullo, vt no. In sti. man.
 in fi. s. In glo.
 Sarcophagus e locus vl tumba in q sepelir
 defunctus. Et dz a sartos qd e caro et pha-
 gin grece. s. comedere latie, qz ibi caro hois
 comedit a vermibus.
 Sarcul⁹ e instrm cu q ramus abscindit vel
 aliqd aliud, vt cardones z herbe inuiles ex-
 cidunt z euelluntur q nascunt inter bonas
 Esa. c. viij. Qes montes in sarculo sartiunt
 z j. Reg. xlij. in fi. fm Jo. an. in phe. cle. in
 verbo sarculum.
 Sartatecta dicuntur edificia que reparatioe
 indigent.
 Satisfactio e cautio fidelissor⁹ vl etia iura-
 toria si fidelissor⁹ qs dare non possit. Reque.
 re. s. Cautio.
 Satisficare e securitate p fidelissores dare
 ff. q satisfda. cog. l. i. Vel fm Az. o. est alicui⁹
 implere voluntatem.
 Satisfacere qd sit pty in. l. j. pall. z. ff. o pig.
 act. l. si in re alienam. s. omnis. z satisfactui
 intelligit qstercuq; satisfiat. ff. q. mo. pig.
 vl hypo. sol. l. Jte liberat. in pn. z. ff. o pig.

act. l. si in re. pall. s. si satisfactum. Et notat
 Dy. i regula pactu. o reg. iur. l. i. vj. et sic cui
 remittit restitutio regulariter intelligit res
 stituisse vel satisfecisse. vt ibide. nisi in casib;
 bus vbi remissio no liberat. vt. catatutu. s.
 si qdem. de rescrip. l. i. vj.
 Sausicus morbo e ille q ppetuo nocet. nisi
 sit curatus.

De Be

Scena fm vna significatioe e obumbratio
 vl relatio i theatro. vel alio loco i q hystr-
 ones. mimi. vl ioculatores. siue comedi su-
 os ludos exercet. z sic videt accipi. C. o spe-
 cu. sceni. z leno. l. i. xj. Jde pbu bes. ff. o his
 q no. isa. l. i. s. ptoz. z. xxij. di. maritu. Jbi
 exponit Archi. Ul fm alia significatioe
 dz scena q pmpioze bz leua. als scena z ex-
 peditioze. ff. o edi. edic. l. q clara. s. Jte scie
 Scisma fm Bos. e illicita dissensio. (du.
 diuisio. vl dissensio eoz inter quos vnitas
 esse deberet. Vel sic. Est illicit⁹ ab vnitate
 ecclie vel ab vniuersitate dissensus. Et dz a
 scissura. quia p scisma fit ab vnitate scissura
 xxlij. q. j. scissura. Et differt ab heresi. quia
 heresis in pncipio sui habet puerum dog-
 ma. S; scisma in fine fingit aliquam here-
 sim. vt recte ab ecclia videatur recessisse. vt
 dic Hieronym⁹. xxlij. q. ij. heresis. Et sic
 illa differunt sicut genus z spes. qz ois he-
 reticus e scismaticus. z non econuerso. nisi
 durauerit.

Scita sunt ea q plebs tm pstituit. Et vocat
 scita. eo q plebs ea scit. z sciscitat seu rogat
 vt fiant. fm J. l. i. v.

Scribe tabularij. fm quosda olim creabat
 ad tps triennij ad scribendu publica ratio-
 cina puinciar seu ciuitatu. fm Accur. C.
 eo. ti. i rubri. lib. x. Et ppte sunt illi q scribunt
 nominatos ad munera z honores z tributa
 soluta. Et sunt tabularij. qz publici instris
 psunt in signum ciuitatibus. Et hi appellat
 tur librarij. vt. ff. o reg. iur. l. si librar⁹. z eas
 belliones. vt i auc. o tabell. col. ij. Et sic pte
 accipi. C. o bo. liber. l. si qs post. s. j. l. z z ali-
 ter ibi exponat. Alias scribe dicunt q cito
 ca pncipes vl alios magnos iudices sunt
 deputati p acti z gestu pficiendis. Hi quos
 vocat sctores notarij. libellenses. pragma-
 ticales. eplares. exqstozes. vt. C. o ap. l. pch.
 pimus. z. l. in offerendis.

Scribe logo graphi fm Accur. dicunt qd pur
blicitis rōnibz scribēdis deputati sūt. Nam
logos grece rōnes publicas dicim? latine
z graphos scriptura. Vt etiam numerarij
appellant. vt. C. de suscepto ppo. et archa.
l. duos. li. r.

Scribe censualis sūt qd scribūt censum. C. de
tabu. rubri. li. r.

Schola dicitur societas scholarium. vel loc? in q
discit aliq. vt scholares sciaz z prudentiam
Alij militiā vt tyrones. vt. C. de pul. scho.
li. r. Nā schola grece ē vacatio latine.

Scholaris ē psona vacās ab humanis ne-
gocijs scholasticis dedita disciplinis. z dicitur
a scholon grece. l. vacatio latine. z ares vir-
tus. qsi puitibz vacās. Et scholaris pficere
cupiēs debet hēre qnqz cōditiones. Primo
singula pideret diligenter quia si certa sūt
significatiōe verborz non ē recedēdū. ff. d.
exer. act. li. j. s. si is qd nauem. z. l. nō alte. ff. d.
lega. li. j. si dubia sunt non maligne sed be-
nigne interpretāda. de regu. iur. c. ij. z. c. ad
audientia. de decl. Secūdo qd de pbabili du-
bio nō reddat se certum. s. dubiū. z interro-
get certiores vl piores. C. de inge. ma. l. si
durant. Ipe solus excusat qd diceret nō
inuenit. Tercio qd habeat sensum capacem
vt in. c. vnico. de offi. p. nō innitens pruden-
tie sue. z veram intentionem snie non puer-
tens. c. ne innitaris. de pstitū. Quarto stu-
diū cōtinuet. qd doctrine p est vltus. Doctri-
ne mater ē scholaris. Vñ. Intercissa perit.
pstinuata viget. etiam. Deficit ambobus qd
vult seruire duobus. Quinto qd non dedi-
gnet a quocūqz instrui cui magisterij offici-
um sit institutum. vt in. c. vnico pall. d. offi.
p. m. r. li. j. q. ij. Si habes. d. quosdā ex su-
perbia et verecundia interrogare nolentes
qd nesciūt. z minoz dicta ex qdā indignati-
one superbe despiciētes. vt dicit Hosti. in
c. vnico. pall.

Scissarij trūcarij z aratoriij idē sunt.

Scriniarij z scrinioz memoriales idē sūt z
magistri scrinioz etiam scriniarij appel-
lant tabelliones. vt in. c. ad audientia. de
p. scrip. in glo.

De

Be

Secūditarius olim dicebat qd secūdū locū
obtinens scriptus erat secundo loco in ma-
tricula notarioz. vt. C. de p. m. i. c. z secūdi

te. l. j. z. ij. li. r.

Secūdo nuptie dicunt cum alijs ciu? aliqua
secūdo nubit. Et sunt omnes nuptie q sequū-
tur sepulturam. vl pmas nuptias siue sint
tertie siue qrtē. z sic de alijs. d. h. C. de secū.
nup. in rubri.

Semestre est tps sex mēsu. z duo semestra
faciūt annū. Vnde insti. de exca. tuto. s. itez
diuus. in glo.

Semis ex sex colligitur vncijs. z ē dimidia
ps assis. Et dicitur quasi semi as. C. d. merca. l.
bac lege. li. r.

Seminecis ē semimortui. vt i. l. qd indignū.
C. de testa. vbi dicit. Nō sunt necessaria ob-
seruari momenta pboz q seminecis z balbu-
tientis lingua pfundit.

Sescūis pstat ex vncia z dimidia. z ē octaua
ps assis. Et dicitur eius lra tertia scribi s. z nō ē
vt insti. d. here. insti. s. hereditas. fm Accur.

Sextās ē sexta ps assis ex duabz vncijs cō-
s. capit qnqz aduersatiue z aduer (stās.
fat in iure. Quā autē est adiuncta copula ad-
uersat etiā in facto. ff. de pet. here. l. j. z si. in
pn. cū glo. Impropriat tñ. vt i. l. ij. in fi. ff.
si qd cau. vbi qn cū copula ponit. vt dicen-
do. S. z et si aduersat ad factum nō ad ius.
imo significat idētitatē iuris. Et sumit illd
significatū ex copula q copulat noia. z nō
factū sequēs cū pcedēt. qd nō pōt cū sit fa-
ctū diuersū. copulat g qd ad ius. qn autē sine
copula ponit cū pditione si vel sine ea. tunc
simpliciter significat aduersatiue qd ad factū
z qd ad ius. vt in. l. sed z si. pall. S. l. in. l. ij.
in glo. sup pbo fortius. ff. ne qd cū qd in ius
vo. vl. ex l. significat g dictio s. aduersatiue
simpliciter vl tñ ad factū. put significatus
suū vel aliud declarat z cōcludit.

Senatores dicūt magistrat? ppli qsi senio-
res. Nam fm Azo. leges pus fiebāt a ppo
eiufqz iteruētū. s. qz aucto ppo cepit diffici-
le puenire in lege p. dendo adeo elegit ppls
cētū senatores. vt. C. d. pe. here. l. vl. vt ipsi
vsce ppli cōsulerentur. z qd qd statuerēt lex
eēt. Senatores autē sūt qd a patricijs et p-
libus vsqz ad vltros illustres descenderunt
Et hī soli solebant dicere sniaz in senatu. q
re etiam p. silem romanum vocamus sena-
tozem mgratus. vt. ff. de sena. l. vl. z insti. d.
iur. na. gē. z ciul. s. lex ē. Senatores etiam
dici debent senator filij z nepotes ex filijs
nati. nō autē nati ex filiabus. vt. l. liberos. ff.

de senato.

Senatus ē cētus iste honestissimus senatorū q̄ cētū erāt numero. vt dīc Azo. C. de sena. p̄sul. 7 nomen cōsulis parificat senatū p̄ncipis. vt puta cūz habeat vice populi et aū impatorem p̄ p̄lm. 7 post impatorem p̄ p̄ncipē p̄stitutus fuit senatus. vt. ff. de ori. iur. l. ij.

Senatuscōsultū est qd̄ tūmō senatores habito p̄silio p̄lis cōsulēdo decreuerunt. fm̄ Jf̄s. l. i. v. Et nota q̄ multiplex ē senatuscōsultus. vt infra patet.

Senatuscōsultū romanum al's sepr̄intanū oībo ciuitatibz fidelcōmissariā hereditatez iubet restituī. 7 i eā 7 ad eā oēs actōes trāz.

Senatuscōsultū artificianū. al's ar. (ferri. tificulanū) q̄ cauet vt p̄sides puinclaz cognoscāt in puinclaz de libertate. 7 heres nō sit illius puinclaz.

Senatuscōsultū claudianū tollendū statuerat q̄ mulier libera fuill amoze capta si ei denūciatū eēt a dño ne cōmiseret suo suo et iudex sup ea cā ammonuisset. nec ipe acq̄sceret subam suā 7 libertatē amittebat. 7 fiebat sua vt ancilla dñi denūciat. qd̄ qz viliū ē miserabile 7 indignū sublatū est.

Senatuscōsultū leboneanū eū cohercet q̄ obstruendā actōez vel testm̄ publicā pecuniā accepit pactusve fuerit. Itē q̄ p̄fecto instrumēto legatū sibi ascribit. Itē heredē q̄ ex hereditatōe aut in alicuius p̄demnatōez legatū ascribit.

Senatuscōsultū macedonianū hz locuz qñ aliq̄s filiosfamilias in p̄tate patris existeri mutuo pecuniā tradidit qz hoc senatuscōsultum phibuit mutuum pecuniam dari filiisfamilias ne onere debitorum p̄grauati essent occasio machinādi mortē patri. Si autē p̄ senatuscōsultū istō q̄s filiosfamilias numos tradiderit. traditos amittat. nisi ipe filiosfamilias habeat castreſe peculūz vel quasi castreſe. eo enī vti vt paterfamilias ē aut dictū macedonianū fm̄ Azo. C. et. l. a macedone pessimo feneratorē q̄ tradēdo pecuniam 7 nō exp̄sse. tamē tacite 7 vela tis p̄bis suadebat de occisiōe patris. Et nota q̄ auxilio senatuscōsultū velleyo renūciat. vt i. l. v. ff. ad velley. 7. C. qñ mulier tu te. of. fun. pos. in aut. m̄f. sed macedoniano renūciare nō pōt. vñ p̄ sūiaz dat exceptio ex eo. ff. ad mace. l. ij. Et rō ē. qz p̄mum sena

tuscōsultū ē fauorabile tñ i fauore muliez inductū. 7 scdm̄ i fauore filiozūfamilias et in odiū creditorū. ff. de p̄di. inde. l. q̄ excepti onē. Nec Hof. de renū. §. renūciat.

Senatuscōsultū orphitanū ad successiōnem matris intestate filias vt filios legitimos siue vulgo q̄sitos vocat. nisi mater sit illustris. cuius filiū noiare spurū satis est acerbū. vocatqz ex testamēto nepotes 7 nep̄tes q̄ oīno p̄ferunt p̄sanguineis 7 cognatis siue agnatis.

Senatuscōsultū pagazyranum statuit vt qñ scriptus heres rogat? ē totā hereditatē vel plus q̄ dōdratē restituere alicui liceat scripto heredi totius hereditatis q̄rtā p̄tē retinere quo casu onera hereditaria sustineat iter se 7 illū cui hereditas restituit inter quē 7 ipm̄ cui hereditatez restituit stipulatōes solebāt iterponi vt cōcent p̄ rata p̄re lucrū 7 damnum.

Senatuscōsultū pyrsanianū vt si pene obnoxius siue fuus venisset qñ aiaduersum sit i eū p̄ciū v̄ditor p̄stet emptori.

Senatuscōsultū plaucianū de liberts agēdis loquit q̄ post diuortiu educant. p̄ h̄ p̄mittit mulieri si putet se p̄gnātē denūciare marito suo infra. xxv. dies. vel. xxx. post diuortiu. ita q̄ nisi maritus custodes miserit aut p̄trariū nūciauerit ex se eam esse p̄gnatā cogat partū agnoscere tanq̄ suū. Si p̄o vi ipa oppressa fuerit nulluz h̄ partū generat p̄iudiciū.

Senatuscō. iulianū d̄r q̄ directā sibi fui accipitū libertatē cū illi a q̄bo libertates erāt relicte a p̄tore vocatū nolūt adesse.

Senatuscō. sylleianū 7 claudianū punie feruos capite. q̄ dñis suis cū vocarent omniū modā opē vt auxiliū inq̄rū potuerit nō tulerūt vt ip̄ederūt cū ipi h̄ viderēt 7 audirēt.

Senatuscō. terculianum q̄ cauet matrī nō autē de testi successione deferēda. vt m̄f. ino genua trium liberoz ius habens si libertina q̄rto filio succedit defuncto nō existētibz vltimis liberts vel emācipatis. nec a patre nec a m̄re defuncti. 7 nouo iure. 7 si solam vnū pepisset siue sit ingenua siue libertina idē ius versat. Vel senatuscōsultū terculianū d̄r cū m̄res vocāt ad hereditates filioz p̄ senatuscō. tercu. vt insti. de testa. p̄ totū. et no. ff. de excep. rei iudica. l. si iure. in p̄ncl. et maxime in. l. ij. ff. eo. et.

Senatuscō. trayanū al's carulanū statuit si inter plures heredes infans sit qui fari nō possit. et ip̄i rogent seruū manumittere. Nō idō libertas iter dāt. qz fari nō pōt infans nec fūū pōt v̄dere. sed estimatis p̄ibz fūū manumittat salua portioe infantis.

Senatuscō. damasyanū dī q̄ cautū est si ab est ille iusta cā q̄ libertatē debet. Et h̄ pnunclatū sit qz p̄inde libertas ei cōpetit vt si ab ip̄o directe data esset.

Senatuscō. trebel. a nouo iure incrementū z formā hāc accepit vt excluso senatuscō. p̄ gaziano liceat hereditatē restituerē q̄rtā p̄ tē retinere inē ip̄m z fidelcōmissariū p̄ rata portioe dimissis actionibz q̄ cōez stipulati onē z si totā hereditatē volēs restituerit ad eū. z in eū oēs trāsfert stipulationes.

Senatuscō. turpilianū q̄ statuit ne q̄s pū p̄lici iudicij crimē intentans ab accusatiōe publici criminis causa ordinata. i. post ino scriptiōe z fidelitūōe dataz desistat ab olitiōe nō impetrata.

Senatuscō. velleyanū inductū est in fauorē mulierū scz illaz q̄ leuitate sua z sexus fragilitate se z sua obligāt p̄ alijs fidelitubēdo vt obligatiōez i se recipiēdo. p̄ h̄ senatuscō. eis subuenit z p̄cedit vt ip̄e indēnes fuenz tur. z si pueniāt pro tali obligatiōe p̄nt op̄ponere exceptiōez senatuscō. velleya. cessat autē h̄ senatuscō. cum mulier renūciat velleya. z oī auxilio. ff. e. ti. l. vl. Et dicitur ē a velleyano p̄sule q̄ fuit auctor illius statuti. Et nota qz mulier pōt renūciare velleyano absqz alio certioratiōe. vt nō. in. l. iur. ignorātia. C. q̄ admitt. ad bo. poss. Et Bal. ibi dīstīnguit tria mēbra. Aut mulieris intercessio vt fidelitūōe ē fm̄ leges. Aut p̄ter leges. Aut p̄. Primo casu nō ē q̄rēda certificatio. cū nō sit opus renūciatiōe. ex q̄ lege p̄mittēre fidelitūōe. Et sūt quinqz casus. Prim⁹ si intercedendo aliquā pecuniaz recipit. z sic se obligat. l. antiq. in. p̄n. ff. ad vell. Scōs si scōo intercessit. l. si mulier p̄fecte etatis. ff. e. ti. Tertius si p̄dote fidelitubeat. l. si eo. ti. Quartus si p̄ libertate alicui⁹ z in cā pia. Quin⁹ si apud minōrē intercedat. ff. de mino. l. si apud. Scōo casu. aut ē certifi cata aut nō. Si p̄mū. valet renūciatio sua ta solennitate. videlz cū in iūro pub. z testitū subscriptiōe. Si scōz. nō valet. Fallit tñ in duobus casibz. Primo qñ sit renūciatio

in iudicio valet colore z fauore iudicij Se cundo si interuenit iuramentum valet fm̄ Bar. in. l. sciendū. ff. de p̄. ob. z. fm̄ Bal. in auct. sacra pubez. C. si aduer. vendi. Tertio casu p̄tingit q̄ legem fidelitubeare duobz modis. Primo p̄ marito nō in sui utilitatē sed mariti. Scōo omīssa solennitate in iūro z testitū. Hec addit Bal. sup̄ additiōibz Jo. an. in Spe. ti. de dispu. z alle.

Senatuscō. lunianū post vocatiōez ad libertatē pducit p̄tū heredē fūū vt emptū siue dñs ex iusta causa absit siue latitet. siue nō vult manumittere sit nullis p̄ditiōis scitis puat⁹ pact⁹ suā velit mutare sniaz siue p̄ditiōne pena q̄ collusorē p̄missa. z detegenti p̄missa talitē donādo. vt de iure patronat⁹ nā.

Senatuscō. volustianū statuit qz q̄ (ciscat. improbe in litē coeūt aut q̄cqd ex p̄denatiōe in rem ip̄ius redditū siue relatum sit. l. iulla. de puata vt teneat.

Senatuscō. faula. i. dissuetudinē abijt intro ducēs adoptiōe fieri p̄ tres mares adop tates. et tres intercedētes emancipationes.

Senatuscō. largitianū merito ē abrogat⁹ latinā in ducēs libertatē q̄ q̄s morte sua recipiebāt extra libertatē.

Snia fm̄ Azo. in sū. l. quō z qñ iudex sen. p̄fer. dī. Qñqz pōt dici cuiusqz orōnis si gnificatio. Qñqz ponit p̄ opione magiōz. Qñqz dī q̄cqd alicui d̄ re aliq̄ placz. Qñqz ē deportatio. Qñqz excoicatio vt iterdictū sz improprie. qz excoicatio vt iterdictū potius punit qz finē cause iponit. Ideo pot⁹ pōt p̄ea dici qz snia vt diffinitio. Qñqz snia dī q̄d cūqz iudicātis p̄ceptūz non nature. nō iuri. nō bonis moribz p̄rius. Et fm̄ hāc significatiōez dīstīnguit. Quia sniaz alia ē diffinitiuā. alia interlocutoriā. alia p̄uētiō nalis. alia q̄ dī p̄ceptūz. alia multa. alia dispensatiōis. Et pōt sic describi snia diffi nitiuā. Est diffinitio iudicialis p̄trouersie finem imponēs. ff. eo. ti. l. j. Et addit q̄daz ad diffinitioez indubitata. z q̄ nullo reme dio attētarī possit. p̄. l. elegāter. s. si post rē iudicatā. ff. de trāsac. Vel sic describit snia diffinitiuā. Est diffinitio iudicialis cōtro uersie finē imponēs ex p̄nūciatiōe iudicis dānatiōez vel absolutiōez p̄tinēs. Et hec p̄n cipalē diffinit q̄stionē vt qñ auditis vtrius qz p̄tis allegatiōibz cā terminat. z finis p̄n cipali negotio iponit quā semel lata iudex

renocare non pōt: et iudex esse desinit et officio suo fugit. Et retineat iurisdictionem ad exequendum. de offi. dele. c. in lris. et c. q̄retl. S; an corrigere possit si dicat absoluo p cōdēno. vide Hof. in sum. de sen. et re iudi.

Snia interlocutoria est snia semiplena que pferit inter pncipū et finē cause nō sup pncipali. s; emergentib; et incidentib; q̄stionib; puta sup libello offerēdo vel p̄cipiēdo. vel dāda dilatōe aut denegāda. et filib; pncipali cā durante. vt q̄ iudex nō residens p tribunali interloquendo int ptes sine solentate scripture aliqd p̄nūciat de plano vl sup aliq̄ incidenti vel emergenti extra p̄mū intentū pncipale. et hāc renocare pōt iudex siue sit ordinari; siue delegat;. siue arbit. d; tū cum cause cognitōe ferri et iudice pcedente non pcedere. iij. q. iij. s. spaciū. fm Hof. Et sniaz iterlocutoria fert iudex et reū ptumacē q̄ citato reo et nō veniente p̄nūciat actorē fore mīttēdū i possessionē rei aut bonorū pro mēsurā debiti declarati. vl rei petite d emergenti q̄stione. vt q̄n ē q̄stio int ptes vel aduocatos vtrū aliq̄s sit recipiendus in testi moniū et c. vt sup. Et illa snia trāsit i re iudicatā q̄ ad duo. s. vt remedio appellatōis atz tēptari nō possit: et vt excipiat ex ea. c. cū dilect. d. elec. i. si. Nō aut vt ex ea agat actiōe i factū sic ex diffinitina. A qlibet enim tali pōt appellari fm canones. nō aut fm leges generalit̄ fallit i casib; l. ij. C. vt li. pē. vl d; si iterlocutoria sit tal q̄ absorbebat totum ius alicui. et istar habeat diffinitine. ita vt post iterlocutoria nō sit loc⁹ ad appellādū a diffinitina. sic ab ea appellatur. Sec⁹ si post iterlocutoria saluū sit bñficiū appellatōis a diffinitina. Hof. tenet p̄mū in su. eo. ti. d. sen. et re iudi. Itē iterlocutoria fm eūdē ē declaratio iudicial sup aliq̄ articulo sumariē ius tribuēs iter ptes. Et finalit̄ oē p̄bū a iudice i iudicio placū iudicialit̄ faciens ad cāz est snia iterlocutoria. vt i auc. de litig. s. oē. col. vij. et c. Et notādū q̄ aliud ē snia. et aliud statutum. Nā statutū fert pro futuris delictis. dīcēdo. Statuimus vt nullus hoc faciat. et faciens sit excōicat⁹ ipso facto. vt no. i. c. si. de p̄st. l. vj. Snia p̄o placita sic Excōmunicō te si furtū feceris. phibet furtū. q; tractus futuri t̄p̄is nō spectat ad iudicē. de h glo. optia de sen. ex. c. romana. l. vj. p hoc ad. c. a nob. de sentē. excō. Item

differt snia a canonē i hoc. q; canon archiep̄i in puinciali p̄cilio ligat subditos totius puicie. xviij. di. c. vl. snia aut archiep̄i. dīcēdo. Quicūq; furtū fecerit sit excōicat⁹ non cōphendit subditos totius puincie. s; soli diocesis sue. vt ē glo. i. c. romana. p̄all. Itē snia excōicatōis siue iusta sit siue iniusta tenet. xj. q. iij. c. j. nisi i duob; casib; s. post appellatōez legitimā et intolerabilem errorem in forma. c. p̄uas. de sen. ex. solet. et c. venerabilib; e. ti. l. vj. Et quō snia trib; modis d; iniusta. s. ex cā. ex aio. et ex ordine est glo. iij. c. sacro. de sen. excō. Et illud itēz vez est in snia excōicatōis in q̄ est sp̄ale q̄ teneat nō fuato iuris ordine. als aut snia lata iuris ordine nō fuato nō tenet. C. de sen. et interlo. om. i. l. i. platā. Itē de diffinitina et iterlo. ē glo. i. de vñca. sup p̄bo iterlocutoria diffinitina. de seq̄strat. pos. Et nota q̄ snia lata sup p̄bo possessorio d; diffinitina fm glo. i. c. si. de iudi. Et itelligit q̄ cā possessiōis ē deducta pncipaliter in iudiciū. vel h; annum p̄torū. Secus si p accidēs veniret in iudiciū etiā diffinitina put imponit finem cause nūq; dat sup possessionē. nisi sit proprietas annexa. vt ibi no.

Snia p̄uentionalis ē amicabile cōpositiō. vt q̄n iudex puenit aliquē et cōmonet eum ne faciat p̄uentionē. alias snias. s. p̄ceptū. multa dispensatiōez. Requē in locis suis. Snia p̄ errore lata a q̄ nō ē appellatū reuocari si error p̄babilis postea detegat. vt i. c. fraternitatis. de frig. et male.

Sepcūs septē h; vñcias. et non d; ad respectū toti p̄tis assis. Requē. s. as.

Sepulchrū est loc⁹ in q̄ mortuus p̄tinet. vl sepultus ē. S; monumētū d; idē locus si ne corpe. Requē. s. d.

Sepultura fm Hof. q̄nq; d; officiū qd impendit sepeliēdis. Q̄nq; ip̄a terra ad vsū sepulture deputata. Q̄nq; tūba marmorea vel lapidea. vl loc⁹ p̄cauus in ecclīastico cōmīterio fact⁹ in q̄ corpus catholici d̄scit. Itē sepultura ē ius funeradi in ecclīa cōmīterio. Et nota q̄ i triginta casibus phibet ecclīastica sepultura. Primo in mortali p̄cto publice decedēti. xij. q. ij. nō estimem. Secdo latroni et furti. c. fures. d. fur. Tertio i adulterio occiso. xxiij. q. v. placuit. Quarto in torneamento occiso. vt de torneam. c. j. Quinto raptorū occiso. ca. sup eo. de rapto

Sexto heretico, xxiiij. q. ij. sane pferf. et. c. sacris. de sepul. Septio seipm interficiet. c. placuit. pall. Octauo excoicato etiā miori de sen. et. c. a nob. z. c. sacris. pall. Nonio i terdicto. de pe. z. remis. qd i te. Decimo pu blico vsurario. de vsur. qz in oibz. Undeci mo ptenenti pferit z cōicare. c. oēs. de pe. z. remis. Duodecio i taberna occiso. xxiiij. q. v. placuit. Tredecio pprietario monacho vl regulari. c. monachi. d. sta. mona. et. c. cū ad monasteriū. cū si. eo. it. S. si clerici vel boni laici ab hostibz occidunt vel submer gunt vl p partes opprimunt. debēt habere ecclias sepulcras. c. sic dignus. De homici. c. ex pte parentū. d. sepul. xxiiij. q. v. qd ergo. Est aut ius funerandi prās sepeli endi i cimiterio prouenies ecclias ex pcessi one pōtiffis. Et sepultura eligēda ē apd lo ca magis religiosa. c. fraternitatē. d. sepultu. Nā sepulture electio in loco non religioso fieri nō debet. S. qrit qd legauit pdicato ribz. xxx. pro sepultura efficit vsurari. z. sic carebit sepultura an adiunat p legatū. Res pōdet Flo. q. nō. S. si si legat p celebrati one misse z iteruenit interdictū ecclie tenet legatū i pmo casu. Rō. qz frēs non sunt in culpa vl causa. S. si i scdo casu. vt no. do. catho. de sac. C. de insti. vel substi. l. j. Sepe notat regulā in ptiū. vt i. s. in fraudē. insti. q. z. ex q. can. manumit. nō licet. Septa sūt clausure. z. d. a sepio. vt ē in glo. in cle. ne in agro. de sta. mo. Seq̃la d. oē id qd naturalr seq̃tur ad aliud vt iumentū vitul? vacca. z. sic aliq phibent non qz ex se mala. s. qz ex his mala sequūt xxij. di. deniq. z. xxij. q. j. in nouo. Sequester ē is apd quē res litigiosa depoz nit a pluribz et seq̃strat. vt ei q in cā vicerit reddat. dictus ab eo q occurrenti aut qua si sequēt eos q ptenēt cōmittit res. de p. sig. l. seq̃ster. vide d. iud. examiata. Est enī fm Hof. depositarius rei in iudiciū deduz et. vt. ff. de po. l. pprie. Sequester ē illud scptū qd de seq̃stratione pficit. z. si sit ex causa voluntaria transfert possessionem in sequester. Secus si cā ne cessaria. l. interesse puto. ff. de acq. pos. vt no. in. c. examinata. de iud. in glo. z. in glo. de. j. de sequestra. pos. Seq̃stratio ē rei de q agit vel controuersia vel sepatio vl dispositio vl possessionis iter

dictio. Interi enī q res apud seq̃strū ē nec actor nec reus possidet. vt. ff. de sta. ho. l. li. bert. Nō pōt aut illa dispositio q seq̃stra tio d. fieri nisi a pluribz. q̃suls als ē vnus z plures deponere possint vt. l. j. ff. de po. nā plures rē litigiosam deponūt qn de volū tate ptiū sit. etiā vn? deponere pōt de man dato iudic. vt in glo. c. examiata. de iud. et ibi p doc. Et nota q fm Hof. seq̃stratio fit aliqū cā obmittēde possessionis. z. tūc neuter litigātū possidet. s. seq̃ster. Aliqū cā custo die. z. tūc possessio remanet penes possidē tē. z. generalr phibita ē seq̃stratio. C. d. ph. seq̃. l. vnica pmissa pō casualit. Prio volū tate ptiū vt lite finita res victori dē. Scdo ex necessitate. ne psona suspecta cū re mobi li aufugiat. Tertio ne psona suspecta circa rē imobilē fructus depopulet vel dissipet. Quarto pte ptiū actā nō cauēt de collatiōe bonoz faciēda. Quinto si fuit d. possessione fuit? pclamat in libertate. Sexto cū appel lat ab executore. Septimo cū timef d. seu tia vtri. nec pōt sufficiēter vpori cauēri seq̃ strāt vpor Octauo ne pdat vedēdi cōmodi tas. Nonio cū aliq de comitibz pdis fur tū patit. Nā res seq̃strat vsqz in ips succes soris pdis. merito enī seq̃stratio fieri non dz. nisi tunc demū cū timef ne possessor vel appellās fruct? depopulet. fm Hof. in sū. Alios casus in cle. vnica. e. it. z. l. j. ff. d. col. bo. z. fm Archi. in. c. qz res. xj. q. j. Ubi late de hac materia et p Jo. mona. et Jo. an. in regula locupletari. d. reg. lu. li. vj. vide etiā glo. fi. in. c. dilect. d. seq̃. pos. cū ibi no. S. ponamus q ecclia ē apud aliqū seq̃strata vtr ille seq̃ster lite pēdēte sup iure patrona tus possit p̃sentare ad illā. Innoc. tenet q sic q talis hz fruct? c. p̃sultatōibz. d. iur. pa. Immo p̃sentit ibidē rōne tali mor? pone do diuersitatē int̃ creditorē cui ip̃ignoratū ē ius patronat? z seq̃strū. Nā creditor non pōt p̃sentare aliqū. qz sup̃est ver? dñs q p̃ sentare hz. s. seq̃ster pēdēte lite p̃t ne ecclia diu vacet. qz neutra ptiū p̃sentare pōt an li tē sopitā. Fac bona glo. in p̃bo bñficiū. in cle. vnica. de seq̃stra. pos. q dicit seq̃strū pos sidere iura bñficii z bñficiat. z remittit ibi ad no. in. c. examinata. de iud. p Jobā. an. Hosti. tenet strariū q seq̃ster apd quē ius patronat? seq̃stratū ē lite pēdēte nō possit p̃ sentare. nā nō habet possessionē ius patro

z arguit a fortiori cū creditor cui impigno-
ratū ē ius patronatū non possit. q̄ tū h̄z pos-
sessionē eiusdeꝝ p̄grīs. igit̄ zc. Et h̄ tenēdo
d̄r ad mortuū Jo. de Imo. q̄ nō diu vaca-
bit ecclia. Nā post q̄ttuor mēses i laicis ep̄s
p̄uidebit. c. cū p̄p̄. z. c. ea aut̄. de iu. p̄ro. z. vī
de melior̄ hec op̄io. q̄ seq̄ster solū custodi-
re d̄z fructū. vt illi restituat eos q̄ sniaz p̄ se
reportabit q̄ ē natura seq̄stri. s̄ si p̄ntet ali-
quē quō fructū illum restituat. Secus vbi
nulla deberet fieri restō. c. ex l̄is. de iu. pa.
z. c. cū venissent. de i. inte. resti. h̄ articulus
satis disputabil̄ ē. z. nō. in. c. examiata. d̄ iu.
dī. vide cle. pall̄. de seq̄. pos. p̄cipue glo. i. p̄.
restituat. vbi d̄r q̄ seq̄ster limitatā h̄z p̄tātē
d̄ restituēdis fructibz q̄ sup̄portat̄ oneribz
ad huc sup̄sūt q̄ nō possit illos i emptiōez
p̄dōz p̄ b̄nficio v̄l al̄s in vtilitatē b̄nficij
querere. q̄ min⁹ videt̄ posse p̄sentare.

Sēius sapiētis nō arbitrat̄ s̄ iura. Vñ qñ
alter p̄trahētū paciscit̄ aliqd̄ facere ad sen-
sum sapiētis. alter p̄trahētū tenet̄ ea fa-
cere q̄ de iure fieri debent sup̄ illo cōtractu
q̄ sapiēs arbitrarī s̄ iura nō pōt. al̄s sapi-
ens non esset.

Seruitus est p̄stitutio iuris gentiū q̄ q̄s s̄
ius naturale alieno subijcti d̄nto. z. quādo
fuitus inducta sit. vide glo. sup̄ p̄bo fuum.
de iude. z. sara. c̄sta q̄rundam. optimā glo.
sup̄ p̄bo fuitutes. dī. j. ius gētiū. Vbi d̄r i
ducta p̄ ebrietatem vel p̄scripta septennio.
Sile habetur. c. sexto dīc. xxxv. dī. Vbi d̄r
Nemo sciebat a cōsorte nature sue obsequia
fuitutis exigere. q̄ manebat anteq̄ vñum
inueniret̄ omnibz incōcussa libertas. et nō
esset hodie fuitus si ebrietas nō fuisset zc.
Sūt aut̄ duplices fuitutes. s̄. p̄diales z. p̄-
sonales.

Seruitus p̄dialis est q̄daz p̄stitutio q̄ p̄diū
p̄dio subiugāt. z. fuitutes p̄diales. lex rea-
les appellat̄ q̄ sequūt̄ p̄dia. z. earz p̄stitutio
catenus tenet̄ q̄ten⁹ expedit̄ p̄dijs. i. ad fru-
ctus eoz p̄cipiendos.

Seruitutū aut̄ p̄dialium aliē sunt vrbane:
aliē sūt rustice. z. has q̄dez fuitutes lex dīc
esse iura cōia q̄ libertat̄ sūt. Vñ nō. q̄ fm
Azo. in sū. l. de fuit. z. aq̄duc. h̄ p̄bum ius
i eadē lege z. in eadē voce supponit̄ p̄ fuitu-
te. Dicitio enī sel̄ posita duas q̄nq̄z ip̄ortat
significatōes. s̄. p̄p̄ia v̄l ip̄op̄ia vel vtrāq̄z
Proprie aut̄ fm diueria dicunt̄ fuitutes.

Nā si nō possēt ex edibz meis exire i agros
meos v̄l p̄uēire ad viā publicā nisi p̄ agros
tuos vel ortos emi a te sniaz eūdi. hec snia
d̄r fuit⁹ itiner⁹. q̄ p̄diū tuū i h̄ mibi seruit.
Seruitutes rustice sunt q̄ p̄dijs rusticis de-
bent. veluti iter aci⁹ viā aq̄ductus aq̄bau-
stus pecoris appulsi ad aquā. ius pasce-
di. calcs coquēde. arene fodiēde. q̄ tria v̄l tria
p̄nt dīcī noīate fuitutes rustice. s̄ sup̄iora
p̄p̄is noībz carēt. q̄ oīa req̄re loci suis Nā
iter ē ius q̄ ex ede mea p̄ agros tuos possū
i vicos publicos exire v̄l itrare Sz aq̄bau-
stus ē vt aquā haurire possim d̄ puteo tuo
Seruitutes vrbane sūt q̄ p̄dijs vrbanis de-
bent. s̄. titutu alicui⁹ edificij. Nā edificij s̄
heret̄ veluti alt⁹ tollēti aut nō tollēti. ne de-
ficiat luminibz. v̄l p̄spectus domus vicini.
Itē stillicidiū aduertēdi v̄l nō aduertēdi i
tectū v̄l i areā vicini. vt stillicidiū tecti mel-
cadat i areā vel fundū eius. Itē vt liceat i
mittere vel p̄icere tignū in pietē vicini. Et
nota q̄ an fuitus sit vrbana vel rustica col-
ligit̄ ex q̄litate p̄di q̄ cui debet̄ ip̄a fuitus. z.
nō ex q̄litate fuitus. Qd̄ p̄z. Nam talis ē
fuitus q̄le est p̄diū cui debet̄. Si enī stilli-
cidia dom⁹ mee q̄ ē vrbani p̄diū cōuerto i
areā tuā q̄ ē rusticū p̄diū dīcet̄ vrbana fuit-
tus. z. ecōtra si tignū edificij mei cā ip̄onen-
doz fructuū facti qd̄ ē p̄diū rusticū imito
in parietē dom⁹ tue dīcet̄ rustica seruitus.
Et si dom⁹ tua sit vrbani p̄diū. Itē noī-
ta iuxta p̄imā acceptōez seruitus q̄ multis
modis q̄s redigūt in fuitutē. d̄ q̄bus insti.
de iur. p̄sona. in tex. z. i glo. Vñ vt liber ser-
uus fiat sunt ista necessaria. Annis. xx. ius
uenē q̄ vendit̄ esse. Rursus eū fuū cui ven-
dit̄ esse putare. Et iunene p̄diū qd̄ velit p̄s-
cipare. Et q̄ sit liber sciat hoc q̄ vendit̄ iste
Que si defuerint fuus nō cogit̄ esse. Patet
q̄ ad h̄ q̄ttuor req̄sita. Primo q̄ sit annorū
xx. Secōdo q̄ vedat̄ ignorātī p̄dōez libera-
tatis. Tertio q̄ eo aio vt p̄ciū p̄tem habeat.
Quarto q̄ sciat se liberū. De h̄ vide glo. s̄.
pe. insti. ti. pall̄.

Seru⁹ ē q̄ de iure gentiū v̄l ciuili d̄nto aliē
nō subijcti. In hac pte z. ius gētiū z. ius ci-
uile detraxerūt iure naturali. Et dicunt̄ ser-
uī nō a fuitēdo s̄ a fuādo. Imp̄ator enī v̄l
p̄nceps captos ab hostibz q̄ serui sūt capie-
tū v̄edere iubet. z. p̄ h̄ saluare z. nō occidere
hostibz enī capz z. sic in fuitutē redactis h̄

fernandū est qđ vtile z benignus vltū ē. s. eos oēs fuari z nō occidi. h. enī benignitas ē. s. occidi crudelitatis. Ideo etiā dicta sunt mācipia. qz ab hostibz manu capiunt. vt insti. de iur. psona. z. ff. de sta. ho. l. liber. tus. Sunt etiā serui verne q̄ sūt ex ancillis manentibz i domo. l. tice textores. ff. d. le. j. Alij sūt sui lecticarij q̄ faciūt lecticas. e. ti. Seru^o ordinari^o dīr q̄ alijs seruis est pposit^o scz q̄ bz alios seruos sub se qbz p̄est z p̄cedit eis qđ vult. Seruus vicari^o ē qui seruo ordinario subministrat. Seruus medastinus vel medianus ē q̄ mediu gerit actū. s. q̄ nec ē ordinarius nec vicarius. sed medius inter hos z illos p̄numerandus. Seruus librarius a libra dicit^o ē. s. q̄ pōderi bus p̄est. z libze numoz z pmutatoz custo diā habet in domo dñi sūt. Serui insulant alij insularij sūt q̄ retinēt in insula. i. in domo. nec mittunt in agros nec in villā. Domus autē insula dīr eo q̄ insunt ei habitatores. Licet insula qñqz dicatur in salo. i. in mari sita. Serui villici sūt q̄ ad villā mittunt. Serui victores sūt q̄s q̄s victos habet p̄parandi causa. Serui cubicularij dicit^o q̄ lectū z cubiculū dñi sui pcurāt. q̄ vulgo camerarij vocatur a camera. Serui dediticij dicit^o q̄ in morte liberi z i vita sua serui sūt qz libertas sublata est. vt insti. de libe. s. libertinoz. Serui latini sūt q̄ a dñis erāt manumissi vt in vita essent liberi z i morte serui. z eorum bona tanqz seruoꝝ ad dños deuoluebant. vt in. s. p̄all. insti. de liber. Serui atriarj vel atrienses sūt illi q̄ atrij custodiam faciūt. Seru^o corrupt^o dīr seru^o q̄ p̄ alicui^o inductio nē factus ē de bono malus. vel d malo deo terioꝝ. in aia z corpe. Serui corrupti actio. Req̄re. s. Actio. Seruiana z q̄si seruiana actio. Req̄. s. Actio Seru^o public^o dīr tabellio. nō qz seru^o. sed qz publicū exercet offm. ff. de adop. l. nō alit. Seruus heres. Req̄re. s. h. Serui artbarij. Req̄re. s. Artbarij. Seru^o ordinar^o postea restituit^o dñō gaudet. c. si quis suadete. xvij. q. iij. Nec mirum sū

strahere p̄t post votū. de puer. s. luga. qđ qđā. z hec nō. glo. l. iij. di. c. ij. nec iudicabitur a dñō. s. ab epō. xcvj. di. si impator. Sericopulate dicit^o vestimēta q̄ inserunt z texunt serico. vt i. l. si q̄s. C. de mune. li. xj. fm Accur. Seu ē dicitio dissūctiua. C. d. sa. s. eccl. l. general. Et aliqñ ampliet. ff. d. aur. z argē. le. l. si q̄s ita. z fm Bar. i. d. l. general. z nō. l. xij. di. ego Ludo. z. lxxv. di. c. vi. l. si. z p Archidia. de fo. cōpe. in. c. j. li. vj.

De Bi

Sicarij dicit^o homicide z interfectores dicit^o a sicca ferro vl' cultro. Insti. d. pub. iu. s. sicarij. Etiā dicit^o p̄nt sicarij q̄ alicui^o vite armis insidiant. de pe. di. j. si q̄s cū telo. et de homici. c. sicut dignū. in glo.

Sicca ē ferrū vel cultellus breuis ex vtraqz pte scindēs z acut^o q̄ maxie vtunt^o q̄ apud italicos latrocinia exercēt. s. eius interpretatio ē larga vt p̄tineat telū lapidem lignū z quodlibet ferrū. vt insti. de publ. iu. s. item lex. z. s. sicarij. p̄all.

Signū qđ sit z quō signum differt a sacrificio. d. p̄le. di. ij. sacrificiū. z. c. signum. z quō multiplex sit signū. vide d. p̄sue. c. ij. i glo. Et signū p̄ditōis religiosi ē qñ p̄p̄teratē se pelit i iter q̄linto. vt d. sta. mo. cū ad mona. Syllabe error nō nocet. vt nō. de steriū. fi. instru. ex pte. in glo.

Signare ē aliquā formā vl' signū alicui^o imprimere vl' notā iponere. vñ testm̄ signare. i. notare debet q̄s vt notū sit illud qđ i testamento scriptū ē. fm Jf. l. i. v. l. et. s. subsignare ē subscribere. vt si testes vocati z rogati a testatore subscribant.

Sigillati. i. singularit. ita exponit Host. i. c. venerabili. de test. z Archi. in. c. p̄ntiū. s. testes. eo. ti. li. vj. Fac ad h de p̄be. c. ad h licet lxxix. di. c. singula. in prin. Jē in symbolo Athanasij. Quicūqz vult saluus esse.

Significatio fm Azo. d. s. sig. p̄p̄ie ē demonstratio facta p̄prio noie rei de q̄ q̄rit attributo. s. large ponit si p̄p̄iū nomē nō iterueniat. s. tñ res p̄ aliud p̄bū qđ aliq̄ mō accedere posset ad ostensionē rei notificet.

Silentarij sūt idē qđ siliarij vel secretarij p̄ncipis q̄ silere debent occulta et p̄ncipis silia. vt. ff. de mīno. l. verum. glo. iij. l. illd. C. de coll.

Silua cedua ē que ad h̄ vt cedat deputata est. z d̄z apta cedi. qz facile succrescit.

Silua pascua d̄z que pascuis pecundum est assignata.

Silua palaris ex qua palī z podimenta sumuntur.

Silitudo ē rez differentium comparatio. fm Boe. Et q̄ silitudo ad specē vl̄ gen⁹ referatur ē glo. notabilis in p̄bo curaz aiaz. in. c. non p̄t. de p̄ben. li. vi.

Sile dīci nō potest vbi dissimilitudo subest xxviii. q. i. sicut enī. z. li. ff. de iniusto rup. testa. z qualiter interpretet hoc verbū sile. vi. de. c. olim. de p̄bo. sig.

Symonia fm Bos. ē studiosa cupiditas vl̄ volūtas emēdi vel vēdēdi spūale vel spūa li annexū qd̄ spūale cēset Jus enī p̄cipiēdi p̄uē⁹ p̄bēdales. s. p̄bēde vel rōne plature spūale nō ē s. annexū spūali. s. canonice p̄ res tpales q̄ illo iure p̄uētiūt. s. vt fruct⁹. j. q. li. si q̄s obiecerit. sic z ius p̄ionat⁹ d̄z annexū spūali p̄ q̄ndā p̄federatiōez. qz cadit ī laiciū a q̄ possidet. vt. c. d̄ iure. e. ti. Et d̄z a simone mago q̄ fuit p̄mus auctor bul⁹ sceler⁹ ī nouo testō Ipe enī voluit emere grāz spūali a b̄to petro. Sic z H̄yest ī veteri testō voluit grāz sanitar⁹ naamā syro vēdere. vt. li. Reg. v. Vñ symoniacus d̄z p̄prie emptor spūaliū. s. ḡyēzitic⁹ vēditor eorū dē j. q. j. q̄ studet. Et ē symonia p̄ctm̄ enorme respectu ei⁹ q̄ p̄ symoniā b̄nficiū acq̄siuit q̄ p̄niaz agere nō p̄t b̄nficio retēto. vl̄ d̄z enor me. s. indispēabile. qz dispēari nō p̄t cuz symonaco. nisi b̄nficio resignato. sicut ī symonaco ī ordine p̄tigit. vt. xii. di. nerui. et symoniacus etiā occult⁹ ī ordie suscepto q̄ virtuosum h̄z caracterē. vt. j. q. li. in q̄busdā. Suspensio ē q̄ ad se z q̄ ad alios. j. q. j. res perit etiā symonia sola intētiōe absq̄ pacto vel facto cōmitti. vt in. c. q̄ studet. pal.

Symbolū ē q̄druplex. q̄ddā ap̄loz qd̄ fm q̄ddā theologos p̄tiet. xii. articulos fidei p̄pter. xii. ap̄los xpi q̄ vna z eadē hora instin ctu spūali spm̄ cōposuerūt. vñ d̄z symbo lū a syn qd̄ ē sil. z bol⁹ morzell⁹ qz q̄sqz ap̄lo rū suū bolū. s. p̄tē apposuit. fm alios theolo gos ver⁹ ē q̄ p̄ncipales articuli fidei n̄re sūt tm̄. vii. fm q̄ tm̄. vii. sūt dona spūali acti q̄s q̄libet xp̄ianus scire tenet Clerici ex pl̄ cte. laici implicite. vt p̄t de sū. tr. c. firmit. l̄ter. z glo. Aliud ē symbolū mal⁹ qd̄ cant-

tur in missa. factū in synodo nyceno p̄t gre cos q̄ nō credebāt q̄ spūsanctus p̄cederet ab vtroqz. s. a p̄tē tm̄. vt de p̄se. di. v. c. vi. z pe. Tertiu symbolū ē athanasij. s. Quicūqz vult saluus esse. qd̄ canit in p̄ma. Quartū symbolū ē iur⁹. s. p̄mus titul⁹. de sum. tr. i. z si. ca. vt ait Jsi. vii. li. Eth. c. vii. i q̄ id qd̄ de fide catholica z summa trinitate in p̄di ctis symbolis p̄tinet p̄firmat z repetit.

Simplex p̄ceptū ē cū p̄ter li. p̄te. iudex p̄feli sione p̄tū accedēte aliqd̄ p̄cipit. p̄bi grā. si q̄s a reo in iudicio absq̄ libello cuz instro debiti petat. x. z reus p̄fiteat de plano. tūc iudex sine alia cause cognitiōe vl̄ cōmissiōe sibi p̄cipiet vt certo termino soluat. z h̄ d̄z p̄ceptū z nō snia. qz snia non d̄z nisi qñ ordo iudicialis ē seruatus.

Siliq̄ ē spēs monete. z q̄rta ps assis. sumit etiaz p̄ supfluitatibz relictis vino exp̄so de vnīs. Vñ. Vñscens se filiūqz cibo vult fieri scrophis.

Syndicus ē pcurator vniuersitat⁹ vel colle giū p̄ certo salario ad iudicia p̄stitutus. i. q̄ causā vniuersitatis agit vl̄ defendit. Et d̄z q̄si singulorū causas dīcēs. Est enī syndic⁹ grece defensor latine. Nā officiū ei⁹ ē age re vel defendere noīe vniuersitat⁹ causas p̄ sentes vel emergētes vt. ff. q̄ q̄sqz iur. in ru b̄r. z ī glo. j. z in. c. vnico. co. ti. Et qñ d̄z cā vniuersitat⁹ agi p̄ pcuratorē debet exponi. id ē syndiciū. vel actorē. vt de p̄cu. c. qz ī cau sis. z de iur. calū. c. cum causam.

Synod⁹ ex greco interpretat comitat⁹ vl̄ cer⁹ z in cetera p̄cella q̄ttuor venerabiles fue rūt synodi q̄ totā fides cōplectūt q̄si q̄ttuor euāgelia z q̄ttuor symbola z totidē padil lumia. P̄ia nycena tricētoz. xvii. ep̄oz a p̄stātino ipatore pacta q̄ dānata ē blasphe mia arriane p̄fidie d̄ ineq̄litate s̄acte trinita tis Nā fm glo. dicebat p̄rez maiorē filio. z fillū maiorē spūscō Scōa cētū. l. patz sub Theodosio sentore p̄stātino poli p̄dēnans macedoniū negātē spūscm̄ eē deū. z p̄sub stātiale p̄t. s. fm glo. suū p̄ris et filij. j. q. j. eos q̄. Tertia Epbesina cētū ep̄oz sub theodosio iunioze q̄ dānauit Nestoriū asserē tem duas p̄sonas in xpo. z beatā virgīnez nō deī s. h̄ois tm̄ genitricem. Et hec osten dīt in duabz naturis vnam xpi personam. z d̄z p̄ma ad differentiam synodi epbesi. s. ne scōe que fuit reprobata. di. xvi. quonā.

sancte. Quarta calcedonensis congregatio ceterum
et triginta sacerdotum sub Verceano principe
danas. Eubice constantinopolitani abbate
probi dei et carnis una natura pronuntiantes
divina post resurrectionem. di. xvj. c. sexta. Et
Dyoscori episcopo defensori quondam alexandrini
episcopi. et Nestorii episcopi cum reliquis hereticis.
De his est textus ad Iherosolimam. di. xv. c. canones. et. s.
bartholomaeus et secundum Gregorium in c. sequenti. Et de
eisdem Helasius papa in c. se. De his etiam videtur
de textu. s. suscipimus. in epistola inter claros. C.
de summi. et. si. catho.

Si de proprio significato importat conditionem non
tamen per eam significat. Unde quicquid facit disposi-
tionem conditionalem. Quicquid executionem tamen
Quicquid significat causam incertam. Quicquid certam.
Quicquid eventum incertum non conditionalem. quod
non suspendente. Quicquid accelerationem. Et
quicquid nihil significat. Exemplum primum ibi. p-
mitto vel lego si navis ex asya venerit. ut in l.
Iherosolimam. ff. si cer. pe. Secundo ibi iudex dicit. Do tu
tore si satisfeceris. quod sensus est quod pure datur
et immediate sit tutor. sed administrare non de-
bet nisi prius satisfecerit. ut in l. mutuo. s. hac
autem. ff. de tute. ubi dicitur. Hanc autem condi-
tionem si satisfecerit conditionem non facere
ro est voluntas proferentis. Nam tutor a iudice
non potest dari sub conditione. c. actus legitimi de
reg. iur. l. vj. etiam quod inuitur datur tutor. si non sta-
bit in voluntate sua per conditionem. nec iudices in
decernendo solent facere iudicia sua conditiona-
lia. Exemplum tertium. Lego Titio si negocia
mea gesserit. Et est aliud exprimere casum per quod. et
aliud per si. Nam per quod exprimendo falsa causa non
vitiat. sed per si vitiat. l. demonstratio. ff. de con-
di. et demō. nisi aliud apparet ex volunta-
te disponentis. Etiam quicquid si capitis per quod. ut ibi.
Si deus est. quod si subiecta materia. et fides
catholica habet quod deus creator est omnium cer-
titudinaliter. Quartum quoniam ille euertit de presentem
vel de preterito. ut ibi. promitto vel lego si
rex est parisiensis. vel fuit talis die. ubi euertus
est disponenti ubi disponenti incertum. non tamen
conditionalis. quod non suspendit. nam actus pure
statim valet vel non valet. ut in s. si. insti. de s.
obli. Et sic accelerationem significat. Etiam
quicquid nihil significat. ut ibi. promitto si talis
morietur. ar. l. pupill. s. q. sub conditione. ff. de no-
ua. et delega. quod non potest significare conditionem
que est de eventu futuro incerto. Sed quod ni-
hil certi morte. ergo materia subiecta non

patitur. Dicit tamen Bar. quod in ultimis voluntati-
bus operatur conditionem dicendo. Lego si heres
morietur. vel si Sempronius morietur. non ex eo
quod mors sit incerta. sed an legatarius morietur an.
quod heres vel Sempronius. allegat. l. q. dicitur.
s. cuiusdam titio. ff. de adi. et demō. ubi dicitur quod le-
gatum tale si mihi tua morietur est conditionale. Pe-
trus dicit quod est pure. Et si in textu. allegato dicitur
summi per cuius quod significat principaliter ipse. et per
sequens conditionem. Item nihil significat ut ibi
promitto si volueris. lego si heres voluerit. l.
sub hoc. ff. de act. et ob. quod actus in volunta-
te obligandi est. et sic nulla dispositio vel re-
strictio fit nisi disponens videatur decidere. l.
si ita expressisset. ff. de adi. et demō.

Si non dederis. si completum sic applicatum duo-
bus ab eodem stipulanti. vel per actum sibi acqui-
rentibus dicendo. Tu promittis mihi petro si
non dederis Herico. et Henricus si non dedit
Tu promittis mihi henrico si non dederis pe-
tro capam tuam. Sensus huius dictionis est
quod altero l. testa. deficit conditio per alterum ap-
posita. et existit conditio per ipsum appositam sup-
re sibi data. ut in l. si titius. ff. de sbo. obli.
Rō est voluntas proferentis supra ex hoc
quod ille non vult re habere in casu in quo iste
habebit. Item ibi. promittis mihi stichum et si
eum non dederis promittis mihi. x. noie pene
vel loco et significat quod si non def stichus cum
potest dari. sic quod est in mora dandi existat condi-
tio et stipulatio sine penalis quod per
dationem. x. committit sine purificat. ut in l. si
stulatus. s. j. ff. de sbo. ob. Rō est voluntas
proferentis sumpta ex hoc quod stichus est in
obligatione primo deducto pure. Et per huius agi-
tur eum dari cum poterit. et promissor interpel-
labit dare. et sic de alijs. Finaliter autem semper
ad mentem disponentis recurrendum est. quod
sepe contingit quod una dictio vel oratio per unum
capitulum in uno significato. et per alium in alio.
Sunt ergo circumstantie attendende per quas
mens proferentis declarat. ut sunt qualita-
tes persone etc.

Si capitulum non ascenderis. si Titio non nu-
pseris. si navis ex asya non venerit. Hec condi-
tio per cautionem impletur putato rem vo-
luisse concluditur sicut conditio per illud modum
deficit vel existit per quem deficere vel existe-
re proferens intelligit. putat ex conditionis signifi-
cato proprio vel alio personali medio concludit
ex eventu vel defectu.

Si nō valet h iure valet illo, si non valet iure testamenti valeat iure codicilloz zc. De clausule significat si non pōtvalere ex defectu solēnitatis vt testm. s. q non sunt. vii. testes. vl nō sigillauerūt eodē ptextu valeat iure codicilloz. si sunt qnq testes. qz dispo nēs h voluit z lex admittit. significat q dīctio si appōsita hīs pbs vel alijs q volun tas disponētis declarata ex verboz signifi cato vel alīs quīs modo dīctat.

Si pepit. hec dīctio si applicata pbs diuer simode significat put diuersimode applicat Verbi grā. dīcēdo si tres pepit liber esto. si significat q qrt p p sit liber. vt. l. aretusa. ff. de sta. ho. si gēnū pmo pepit z scdo tres. ex eo dē vtero. vl pmo duos z scdo duos ex eo dē vtero. tūc q qrtō nascit ē liber. nec pōt dī ci q duo sūt nascunt. qz natura h nō patit. vt. l. aretusa. pall. Alij dicunt si nascit ma scul et femella. mascul psumit pmo nat. qz fortior. s. h ē in p rti. qz femia citi pube scit z pficit. Alij dicunt q oēs erūt liberi. l. cū mī. s. ff. de fideicō. liber. s. hec nō fuit mens testatoris. q p mū dīctū melius.

Sine euenerit siue nō euenerit he orōnes d se sunt p rtoz casuū. z tū pūte significant puritatez. s. q actus q dīponit hīs pbs sit purus. Et sumit significatū ex h q certuz ē altez casuū euentuz z sic dīpositio reddit pura. fac. l. q si petere. s. vl. vbi habet q vē ditio facta h mō. siue nauis ex assa uenerit. siue nō est pura. vt. l. pupillus. s. q sub p dī tīōe. ff. de noua. vbi habet q q stipulat sub p dītōe oīno ex tura pure stipulat. vt. l. ita q. ff. si cer. pe. vbi p dītio dī cū incertū pfer tur. Et sic ptz q hec p dītio nō reddit actuz p dītionalē de p se. s. hec oīo applicata dī pōsitōi vltie volūtatis eā reddet p dītionalē. vt. l. h mōl. ff. qn dī. le. ce. vbi dī q lega tū h mō factū siue illō factuz fuerit siue nō ē cōdītionalē. z itellige siue nō fuerit infra certū diē ne i infinitū expectet. Et lz certuz sit altez casuū euentū. tū incertū ē an vīnē te legatario vl nō. z hec incertitudo fac p dī tione i vltimis volūtātibz. fac. l. j. ff. d p dī. z demō. Sec si in pctu q cure trāsmittit si ue factū exstat siue nō. q p tract fact cūz il le moriet nō ē cōdītionalis. s. in diē. l. nā z si moriar. ff. de p dī. z demō. z sumit in hīs significatū ex cōl mō intelligēdi. nisi aliud certe apparet ex voluntate testatoris vl cō

trahentium.

De So

Sobrini z sobrine dīcūt q vel q ex patre lib' fratribz vl sororibz. p sobrinitis vel amī tis pgeniti vel pgenite sunt.

Sobrini p rtoz et sobrina p rtoz sunt pa trui magni vel amite magnē filij filie v. et sobrinus nascit ex sorore.

Socer ē p r mariti vxoris. in. l. sic autē. ff. de re iudi. Etia ē p r vxoris mariti. vt. e. l.

Socrus ē mī mariti vxoris. p socer. pau' et p socrus paula mariti.

Societas. Reqre. s. Actio p socio. Nā v' ra societas fraternitate inducit. vt in. l. v. ff. pro socio.

Solutio fm Sof. ē rei q debet reddītio. in. l. q. mo. tolli. oblig. in p n. Vel large ē ab obligatōe liberatio. Et alia ē naturalis si ue vera q sit p reddītōez et qd debet. alia ciuilis siue imaginaria. Et fit multiplr per nouatōez. delegatōez. acceptilatōez. vl cō pensationē. de qbz in locis suis.

Soluēdo esse ē hīe vñ soluat vl vñ soluere possit insolidū p se vel p aliū. ff. de p. sig. l. soluēdo. z sic dī qz esse soluēdo. ecōtra. nō soluēdo dī ille q soluere nō pōt.

Solēnitās sumit p actu reali. vt solēnitās stipulatōis dū qz fideiubēdo se obligat in terrogatōe pcedēte z responsione sequente in sti. de fideiub. s. fi. Et h est notandū p ino tellectu huius si scriptū reperiret aliqūe fī de iussisse. sub h pbo significat solēnitās sti pulatōis nisi fieret in patria tali in q effi car est simul pmissio. Sili i auctentico in sti si repit ibi scriptuz aliqūem pmissio sub h pbo includit solēnitās stipulatōis l. j. l. d vltur. z. s. si ita scriptū. in sti. d in sti. stipu. Et sumit significatū ex solēnitāte ino strumētū qd significat actū ibi p tētū solē niter factū etia ex pte notarīat. qz notarij non redīgunt in sti in scriptis publicis nisi de actibz coram eis solēniter celebratis. als pmissio non facit de se solēnitatem sti pulatōis. Sec de fideiussione. dū salte apparet in qstū p q z penes quē. als etiam nulla esset fideiussio. l. cū de indebito. ff. de pba. s. fi. lūcta. l. j. de fideiub. et sic de alijs i qbz includit solēnitās vel non.

Solus ē cui nullus ē p rti. dī. vñ. si solus xps audiēdus est nō debemus attendere q

aliq̄s añ nōs faciendū putauerit. z. viij. q. i
sciendū. in fi.
Sola ē q̄ fidel possidet meritū obedientia.
Solu idē ē qd terra. Un. Sit tibi terra so-
lū duo p̄vincere solū. Ubi p̄mū ē substā
ciū neutri generis. scōm adiectiū mascu-
lini generis. Un. d̄r. Quicqd plātat serit vl
edificat. Om̄e solo cedit radices si tñ egit.
Insti. de re. diu. s. cū in suo.
Solidū. i. firmū. Et cōponit cū in. vt in soli-
dū. i. q̄libet eorū p se solū. vñ locū h̄z in pro-
missionibz stipulatiōe vallatis. q̄ stipulatio
accipit p p̄ba futura. vt inserit in solidū se
datturos vel seruatturos.
Sors ē ars diuīnādī. Diuīnatio aut p̄p̄e in
malo sumit Itē etiā sors idē ē qd sortilegiū
vt extra de sorti. Itē sors ē portio heredita-
tis. eo q p sortes solēt distingi hereditatus
portiones. de p̄bē. cū fm aplm. xxi. di. clerics
sumit etiā p fortuna vel euētū. xxi. q. ii.
sors. Itē p capitali capīt. vt d̄ vsur. c. j. z. ii.
de h̄ vide glo. in p̄bē. cle. in p̄bo sortis.
Sortilegiū ē qñ aliqd p creaturaz diuīnat.
Et spēs diuīnatiōis numerāt. xxi. q. ii. c.
igit. z. ea. q. v. ep̄l. z. c. nec mīrū. etiā om̄is
diuīnatio q̄cūq̄ mō fiat. z q̄ltercūq̄ vocet
ē phibita z dānata. vt. xxi. q. v. p totum.
Sortilegi vl sortilegiste sūt diuīnatores vl
isti q̄ sub noīe fice religiois p q̄dā q̄s san-
ctoꝝ vl ap̄loꝝ vocāt sortes. vl diuīnatores.
Inīaz. vl sciam p̄sentē. siue diuīnatiōis. aut
quarūcūq̄ scripturaz inspectiōe futura p
mittunt. vt. xxi. q. j. c. j.
Sortiales dicunt q̄l subtales. a sub z ta-
lo. Et aliud sunt boti. gen. calciamēt. vt in
cle. ne in agro. de sta. mo.

De Sp

Spectacula sūt q̄ fiunt in loco vbi ludebāt
tragedi z comedi vt dicunt greci z habet i
aut. de p̄sulibz. Et spectaculū phibitūz ē p
ut ip̄ortat effusiōē sanguis. L. d̄ gladi. l. j.
li. q. z. l. legatū. ff. de vsu. z vsufrū. S̄z ludī
p̄mittēbāt ad letificatiōez ppli. vt comedie
z silia. l. j. ii. z. li. c. de specta. l. j.
Spec̄ ē altus loc⁹ sup̄ terrā p quē ductū aq̄
ff. de riuis. l. j. s. spec̄. Itēz ponit p fossa q̄
colligit aq̄. z ē ampla z rotunda. ff. d̄ aq̄ plu.
arcē. l. sup̄ iter. Ibi glo. ponit differētā int̄
specus z cuniculū. vide. s. c.
Spēs significat terminū significatiū plu

riū differētū nūero. vt hō. ille termin⁹ sig-
nificat oēs hoies int̄ se differētes nūero q̄
terminus hō significat p h̄ nomē spēs put
ē vñ de q̄nq̄ p̄dicabilibz. S̄z fm legistas
sumit spēs q̄nq̄ p id̄uiduo. vt sc̄us stich⁹
fund⁹ cornelian⁹ d̄r spēs put ex significato
vl q̄us alio medio p̄cludit p̄ferētē signifi-
care voluisse. vt si dicat testator. Ticio lego
oēs fuos. seyo lego stichū. ibi seyo i sticho
p̄fert. l. vrozem. s. felicitissime. ff. de lega. l. ij.
Nā spēs exp̄ssit legat⁹ q̄ gen⁹ z legatū sp̄i
p̄ualet. et aliqd significat et opat. S̄lī ibi
Lego ticiū vñ d̄ fuus meis. seyo lego sti-
chū. seyo in stichū p̄fert. l. cūz ita. s. j. ff. de
op̄e. z elec. leg. nō obstat. l. si heres. s. j. eo.
ti. q̄z ibi optauit de facto. S̄z ibi. Lego ti-
cio fūdū sempzonianū. seyo eiusdem fundi
vsufructū seyo i vsufructu nō p̄fert. imo iter
vtrūq̄ cōicat. l. si aliq̄. ff. d̄ vsufruc. leg. S̄z
si iudex diuīdēdo dīc. Ticio assigno fūdū
sempzonianū. seyo ei⁹ vsufructū. sol⁹ seyo
habebit vsufructum. l. z puto. s. j. ff. famill.
herclī. Rō ē volūtas iudicis supra ex natu-
ra diuīsiōis q̄ agit recedē a cōione. Nā si
vsufruct⁹ remaneret cōis nō fieret diuīsiō.
nec recederet a cōione. Et hec diuīsiō z sen-
tētia iudicis esset euīdēt̄ iniqua q̄ i fūdo
eque vñ adiudicaret tota p̄p̄ietas. z cūz h̄
ps vsufruct⁹. Ideo sumit intellect⁹ talis q̄
vñ sit p̄p̄ietas. z aliū vsufructus. q̄ hīc
nlla apparet ineq̄litas. Itē ibi. Testator le-
gat oēs fuos. cui dā nō capac. puta depor-
tato. z stichū seruū ticio capac ticius habe-
bit stichū. nec derogat legato generis p le-
gatū speciei. q̄ legatūz generis nullū ē ip̄o-
tūre. z sic nō ei⁹ derogat. vt. l. nā z si. ff. de in-
tus. rup. z irri. testa. vbi. Qd nullum ē rum-
pi nō pōt. Item ibi. Papa p̄cedit gratiam
alicui ad primū bñficiū vacaturū in p̄uī-
cia. Alij ad p̄mum vacaturū in diocesi. etiā
p̄or p̄fert ad p̄mum vacaturum in diocesi
p̄pter ius p̄us acq̄situm p̄ori cui papa p se-
cundā grām nō vult derogare. Nā papa
specificē noiat diocesim ad ipsius grē restri-
ctionem. vt in illa diocesi grā tñ habeat ef-
fectum. Etiā q̄z hec grā pōt habere effectū
absq̄ hoc q̄ deroger gratie generali. Sec⁹
in legatis vbi oēs serui vñ legant. et alteri
stichus legatur. q̄z nisi derogeretur legato ge-
neris legatū speciei nō habebit effectum. z
nihil operabitur.

Sperat. i. putat. Insti. q. 7 a q. manumit. nō
li. s. in fraudē. s. sepe.

Spoliatio ē a possessione rei immobilis violē-
ta et iniuriosa delectio. vel rei mobilis ablatio
dicitur violēta. q. si q. spōte possessione suā re-
nūciauerit vel abiurauerit locū nō habebit
spoliatio. et p. sequens restitutio. Nā resti-
tutio spoliatorum ē ablatorum in iudicio reintē-
gratio. et q. credēdū canones loq. sano itel-
lectu spoliatio intelligit in casu q. criminaliter
accusat q. tota sua substantia vel maiori pte
ip. se p. violentiā destitutū affirmat. quia
nec nudū pcedere. nec inermes inimicis nos
opponere debem. habet enī spoliatio pui-
legiū vt nō possit exul tā nudat. vt ē tex. in
c. frequēs. de resti. spo. li. vi. Un. Cantabit
vacu. corā latrone viator. Vide Hof. i. lū.
de resti. spo. vbi p. dictā diffinitionē spolia-
tionis subtiliter declarat.

Spōsus et spōsa sunt q. in se de futuris nu-
ptiis pmittūt p. pba de futuro a spōdeo sic
dicti. i. pmitto. vt. l. iij. ff. de spō.

Spōsa dicitur etia quā p. spōdet alicui futuram
sponsam seu vxorē. vt. l. ij. ff. eo. ti.

Spōsalia sūt futurarū nuptiarū puentio et
repromissio. ff. de i. l. ij. et. l. q. v. nostrates.

Et ita iste p. sensus ē de futuro matrimonio.

Cōsensus p. nuptiarū ē d. p. nti m. rimonio.
Sic dicitur Plac. eundem esse p. sensum spōsa-
lium et nuptiarum. Sponsalia autē dicta
sunt a spōdeo. Nam moris fuit veterib. sti-
pulari et spondere sibi vxores futuras vt. l.
ij. ff. de i. l. i. Inde spōsa q. a p. p. lo facta ē. et cer-
ta stipulatio potest interuenire. s. non ē ne-
cessaria. Et nota q. sponsalia dissolui poss.
sunt pluribus modis fm. Jo. an. in tracta-
tulo suo sup. quarto decre. Et nō. super rus-
bri. de spon.

Spōsalia largitas dicitur q. d. dat spōsus spō-
se. sine aīo tñ recōpēsandi. s. oīno gratis vel
ecōuerso. et ita donatio dicitur cōtractus iure ci-
uili. Et illorū sunt quatuor. s. stipulatio lit-
terarum. obligatio. contractus emphyteo-
ticus. et spōsalia largitas. vt in. s. ius aut
gentium. insti. de iur. na. gē. et ci. in glo. sup.
p. bo pone.

Sportule sunt salaria apparitorū. vel fm.
Azo. L. e. ti. Forte apparitores ista nō sibi
s. p. fisco recipiebāt. Et illa reponēbant in
sporta vel i aliquo simili vase. vt corbe i q.
p. suerūt aliqua portare. et ita sub tuta. cu-

stodia fisco p. seruabant. et sic p. tinentia por-
nunt p. p. tentis. vt. C. de spor. et sup. l. iij. l.
in rubrica.

Spurius ē filius ex incestuosis nuptiis nat.
et dicitur a greca voce sporas q. d. ē vulgo p. cept.
vel sine p. re nomē sumpsisse. vt. ff. de sta. bo.
l. vulgo p. cepti. vel ē nat. de p. cubina. vt de
renun. c. nisi cum p. dem. s. p. sone p. o. in glo.
que distinguit nocum. spurium. manserē. et
naturalem.

De St

Stabularij dicunt q. aduocatis hospitibus et
stabularijs p. ponunt a stabul. sic dicti. Qui
p. o sic receperunt hospites et sine equis vo-
cant caupones.

Stationarij dicunt milites q. vt alicui tene-
ant stationē sunt p. tituti. Possunt etia dicitur
librorū venditores. quia faciunt stationem
p. libris vendendis. Item dicunt elemosy-
narū q. stores. in. c. cum ex eo. de pe. et re. vbi
p. hibet talib. p. dicare. Et ponit ibi forma
de p. bo ad verbū eorū que tales dicere de-
bent populo.

Stadium ē octaua p. miliaris italici. q. d. vt
historice refert hercules vno anhelitu cur-
rebat et postea stabat. et ē spaciū centū et tri-
ginta passuum fm. Azo. insti. de re. di. s. vno
uersitatis. in glo. p. stadia.

Status ē p. ditio hoīs in q. vt plurimū p. t.
vt ait Plato.

Status liber ē libertas p. cessa sub cōditōe
vt dicitur: lego suo meo libertatez si natus
ex assa venerit. l. ij. ff. de p. bo. obli. et.

Statuimus bñ significat finis diffinitio
vt. c. in his. d. p. sig. Et p. portat cōter non
ius secus decernim. et inouamus. vt. l. c. de
cernim. de iudi. et c. inouam. de treu. et pa.
Nā discernimus discussione dubij. inoua-
mus antiq. iuris renouatiōez. et statuimus
nouū iuris p. mulgationē importat.

Statutū ē ius ab homine positū. vel dispositū
tō ex qua ius p. ducit. insti. de iur. na. gen. et
ci. Et significat ius statutū ex p. b. is in statu-
to positū q. significat q. d. sonat aut strictius.
aut extensius. vel aliter put. obscuritas eorū
declarat. seu quis medio p. b. abili p. cludit.
Nā in q. busdam statutis p. ba clare sumit
in suis p. p. iis significatis nō restringēdo nec
extēdēdo. vt ibi statutū impatoris dicit q.
iudex q. dimittit ab admistratōe nō soluat

pecunias vsure ab eo debite nec ab eo ext-
gant. nec a fidelissimo. l. psonib. ff. ad mu-
nicipia. r. q. aut restringunt pba statu-
ti. vt sibi statutū ē qd vtr si manumiserit fūū
dotale d volūtatē mulieris teneat mulier
solutio mīmonio restituere qd qd puerit
ad ipm a liberto r etia heres ei si ad ipm
puerit. i q statuto solū cōphēdit vtr r he-
res ei sed nō focer p vtr. l. si vtr. §. d vtro
ff. solu. ma. Qūqz significat extēp. Verbi
grā. Statutū ē qd pductores domoz habi-
tēt in ill. r nō pducāt alijs. nec alios secū i
domo pducta p pōlo v l gratz teneat. vtr cō-
ducit domū talit. certe extēdit qd p in habi-
tare cū vxore r familia sua tota. nec facit d
statutū. vt. l. si ita stipulat. fuero. ff. d. §. ob.
Bar. h. decidit hanc qstionē: statuto cauet
q qd qz fecerit effūdī sāguinē i palacio ca-
pte plectatur. barbītozor fleubotomat ali-
quē an icidat penā. Et dīc q nō. qz statutū
intelligit qd qz infūriose rē. Etia pena nō
d imponi nisi p delicto. s. barbītozor in ta-
li casu nō cōmittit delictum. l. gīf rē. nisi ap-
pareret d mēte statuentis qd veller phibere
de se licitū puta effundere sāguinē etia li-
cite p fleubotomā. p p loci honestatē. Flaz
tūc bñ stare p bñs statutū. r sic d faciens in-
curreret penā dānt vtr nō licet appositaz si
statutū velit phibere de se licitum in dubio
nō est tenendū. nisi clare hoc pateat. Et p
dicta intelligit de extēssione vel restrictio-
ne vltra quā pba significāt de se. Si autēz
pbum bz plures significatōes. tunc illa eli-
git quā eligendaz significatū p bñ declarat
vt qd lex dīc naturales fillos esse in ptāte
patz. itelligit de naturalibz r legitimis. qz
alijs legibus declarat qd filij naturales tm
nō sūt i pīs ptāte Et nota q significatio p
pīa verbi dīc illa in q cōter capīf ipm ver-
bum. vt in. l. labeo. ff. d supel. lega. Itē sta-
tutū imponēs penā pecuniarīam p adulte-
rio v l homicidio p qd est pena mortis de
iure cōi. vtrū valeat. Archidī. in. c. duo ista
noia. xxiij. q. liij. r i. c. si. ne de. vel mo. li. vij.
Et Hosti. r Jo. an. in. c. si. de pīne. decidit
q nō valet. qz pstitutio debet esse iusta: eqz
r vniuersalis. liij. dī. c. erit autē lex. S. ista
est iniqua. qz p eaz dat occasio facile delin-
quēdi. l. si vnus. §. illud pō. ff. de pac. c. quē
admodū. r. c. si rps. §. qdam enī. de iure iū.
Itē enī magis appetimus q saturare vō

luntatē nostram cū possumus. Cū g qd
scit se p homicidio nō moritur. citius facit
nec suā culpā ptimeat cū sperat posse redi-
mere eam. Bal. solus apud legistas. in. c. j.
§. infūria. d. pa. iur. fir. i. v l. fen. dicit sine ali-
qua allegatōe h statutū inualidū esse qū i
pōnt penā pecuniarīā puā. r sic nō pcepti
bīlē. als secus. r nihil allegat. S. Ludo. d.
Roma. pbat p tex. in. §. pena. Insti. d. iniū.
vbi dīc q valida erat lex. xij. tabularū olim
q p delictū iponebat penā pecuniarīā. r
hoc ppter magnā veterē paupratē. Itē alle-
gat glo. dicentē. Qui rustico aufert porcū
aufert sibi oculum. l. illcitas. ff. de offi. pīf.
Itē rustici nō audēt optare pecunias i co-
mīatu florentino. vt. l. dñi p dīoz. C. d. agri.
r cen. li. xj. Itē statuta cōter sūnt qd qd stete-
rit in ciuitate p tot annos efficit ciuis. qd si
non steterit pīnue s. p maiorē pte tps an-
locū habeat statutū Lex. ē singularis in. l.
cuz de lamonis. §. sabinus. ff. d. fun. instru.
instru. qz leg. Statutū sine lex pūntēs vñ
delictū r pīpponēs aliud nō valet in illū.
i q nō verificat delictū pīppositū. glo. vñ
ca. in. l. mācipia. in pbo aduocanduz. C. de
ser. fug. Verbi grā. Statutū dīc turbans
aliquē i possessionē pūntat penā cetū. r res-
tituat possessionē. pūnt enī turbantē. r p
supponit possessionē iustā. Si g qd non
abstulit possessionē nō pūnt penā statuti.
p h dīc Ludo. d. Roma q lucratus fuit sex
florenos. Itē rome erat statutū q qd qz nō
exeqrēt dispositōez defuncti infra añū pī-
uaret oībz bñficijs suis. excōicare. et statū
restitueret bōa testatoris iuxta. c. si heredes
de testa. qdam relīcē executor ex testamen-
to nūqz habuit bona in posse suo. s. erant
penes heredem nō fuit executus infra añ-
nū. r cū fuisset bñficijs pūatus r excōicat
dīc Ludo. d. Roma se determinasse qd ma-
le fuerat excōicat. qz pīppositū statuti. s.
q habuerit bona in posse suo. nō verificat
batur in eo. vt dicit. Hoc bene notandum
Itē statuti causa cōpromitti nō pōt. casus
est in. l. nō distinguimus. §. deliberati. ff. d.
arbi. r. c. causa. De in integ. restit. Potest d
ea incidenter cognosci casus singularis in
glo. cum pponas. C. de re. credi. qz idē ē in
arbitrio qd in iudice. De quo in. l. quoties
C. de iudi. Itē statutū phibet habentem
vñm offiū acceptare aliud. si acceptat pe

nā hz vt careat acceptato, et puatur officijs
 seu bñficijs, et salario pñt. *Lex. singulari* ē
in. l. qñs. C. d. coar. pñt. xij. et ibi p. Bar.
Itē statutū ē qd credat testibz deponētibz d.
credulitate an valeat. Dñc Host. et dñs An-
tho. de Butr. in. c. j. de appel. qd nō valeat.
De h. fm Ludo. de Ro. i. l. j. ff. de vñ. in spl.
et i. l. qd tñ. ff. de aq. plu. ar. p. dñm Antho. i.
c. qñtes. de testa. vbi nō valet dictū testū p.
pñtū credo. Itē statuta ciuitatis iudex sua
re iurat. qñt an iudicās ē statutū pñtens
id qd ius cōe sit pñtens, et recedit i hoc an
statutū pñtēs id qd ius cōe sit ius cōe mu-
nicipale. Bal. l. j. ff. de pñt. pe. dñc esse cām
singularē. l. m. gñat. ff. ad municip. Et dicit
Ludo. de Ro. h. nescio extendere. Itē statu-
tū pñbet aliqñ ne doct. salariatū vadāt ad
allegādū seu aduocādū, et si faciūt debent
deponi a mīscula aduocatoz. et puant sala-
rio illi annū fm Bal. singulariter in. l. pla-
cet. i. fi. C. d. epl. et cle. imo dātes licentiā do-
ctoibz stipendiarijs reipub. aut armigeris
cū nō possint. qz eoz offm ad h. nō extēdit
vt vadāt ad balnea naturalia. vel alia loca
silia. Salariū illi pñtis q licentiā dederunt
ipī officiales de pñtō soluere tenent. casus
est singulari in. l. p. hāc. C. de erog. mili. an.
li. xij. fm Ludo. de Ro. Itē nō. qd in statutis
cōiter locuz habet argu. a pñtō sensu. Hoc
tamē est limitandum nisi ar. illud sumatur
q statuetes in penā inciderēt. Tūc enī non
valet. vt ē glo. in cle. j. sup. pñtō facere. et ex q
situs. de vsuris.

Stellio dñr qd aīo incōstans et varius est pñtō
vel facto. vel qd rem aliquā obligauit alicui
et deinde impignorat aliqñ nō facta mētiōe
de pñtō. et generaliter qd i his criminalibz
causis dñr dolus in ciuilibus dñc stelliona-
tus. Stellio enī pñtē est aīal varijs macu-
lis plenuz et venenatum sile lacerte. Et est
corpe pñtū lucentibz guttis. Vide de hoc
supra. Crimē stellionatus.

Stychus est pñtū nomen.

Stygma est signum vñ iñstrū quo brachia
fabricensū figurabantur. cui erat impñsum
nomen impatoris. Facies pñtō eoz nō figu-
rabāt. vt. l. si quis. C. de pe. fm Jo. an. c. si
iudex laicus. de sen. excom. li. vj. in glo. ver
bi agnoscitur.

Stipes ē pñtō a qd aliqñ originē ducunt.

Stipulatio est firma pñtōz conceptio qd qñs

aliqd se facturū daturū ve promittit alio
teri sup. hoc ipm interroganti. et dñr a stipulō
grece qd ē firmū latine. Denominat etia a
stipite. Costat aut stipulatio ex interrogatio-
ne pñmissa et respōsiōe subsequenti. que
admodū pñdictio ex affirmatiōe et negatiōe
Hoc modo. Promittit vñ dabis mibi decē
pñmitto vel dabo tibi. Quñqz dñr stipulatus
ille qd promittit per stipulationem passine.
Vel sic. Stipulatio ē solennis pñmissio
facta interrogatione pñcedente et respōsiō-
ne sequente.

Stipulationum alia ē pura. alia conditio-
nalis. et alia in diem.

Stipulatio pura ē qd nec fit sub pñdictiōe. nec
in diē. s. pure. vt dñc dñc. Dabis hoc dabo.

Stipulatio pñditional' hz fieri sub pñditione
hoc modo. Promittit mibi dare cētū si na-
uis ex asya venerit. et respōdes. pñmitto.

Stipulatio in diē fit h. mō. Dab mibi. pñt. in
kalendis Julij. et rñdes. dabo.

Stipulatio aqñliana ē qd nouat oēm pñtū
Ut sic. qd mibi debes ex quacūqz cau-
sa. idem mibi pñmittis. Si enī ex murgi da-
tiōne mibi debitor sis vellimqz acceptū fer-
re. l. per acceptilationem remittere non pos-
terit res expediri nisi per obligationes que
i rem cōtrahitur. Reqñe supra. Aquiliana
actio.

Stipat. l. vallat. fulctus. fm Jo. an. i. cle.
pastoralis. pñt. notoriū. de re iudi.

Stinari dñcunt amatores. idem dñcuntur
carnearii.

Stratū dñr geneal' oē gen' vestis. vel oē indu-
mētū. vt. ff. de pñt. sig. S. mag. pñtē vestes
cubiculares dñcimus stratū a sternēdo. vñ
etiā via publica strata dñr.

Stratores etiā a sternēdo dñcūt. qz custodi-
entes i carcere reos pñdenatos puniebant.
vel stratores dñcūt esse isti qui stabulis vel
eqs stantibz in eis pñsunt. Et dñr a stratario
fm Azo. C. de strato. li. xij. in rubr.

Studij vt dñc Azo: est vehemens et assidua
ad aliquā rem agendam cum summo
luntate occupatio. ex qua voluntate labor
in opus deferit. et pñdit laboris tedium pñtis
in oblectamentum.

Studij liberale et latinum olim tñ erat ro-
me et Cōstātinopolis. In alijs aut locis nō
nisi ex pñuilegijs. vt. C. d. stu. li. et in rubro et
nigro. li. xij. et i. pñmio. ff. hec aut tria hodie

impio scisso studiū i multis locis sit et maxime Bononie q̄ legal' studiū obtinet monar' chā. S; vtz i festis z dieb' dñicis liceat studere. Jo. an. dñe q̄ sic dñ studiū fiat sine solentate non p̄p̄ lucru cū nō sit op' fuisse. S; cū solentate puta i publicis scholis nō licet. Antho. d. But. dñe q̄ cā p̄siliū dādī vbi necessitas suadet. q̄ cā ē tpe p̄tura vel d' lo' co lō gñq̄. tūc licet studere etiā ad lucz. al's nō nec i scētīs positūis q̄ ad lucz vel honores tendūt. S; i theologia z speculatiuis sic. addit Panor. etiā i iure canonico. cū sit theologia practica. q̄ talis laborat in vneā dñi z efficit p̄ speculatiū. z abstrahitur a vitijs. nō autē cult' dñi v' offm p̄ p̄mittat. Sani' enī est maiorib' studere z mētes occupare q̄ ocīū inseq̄ vel i laruis vagari. āmo mel' ēēt domi manere q̄ festa vagari. p̄p̄ dñas v̄sitare. vt no. c. j. de fer. z eccl'az. p̄p̄ dñas v̄sitare. v̄as. p̄p̄. q. j. vbi cōdī z p̄fecti festiuita. v̄as. p̄p̄. q. j. vbi etiā v̄idua q̄ i corbonā duo minuta posuerat a saluatore oīb' p̄fert. q̄ dñs nō ea que offerūt. S; volūtate offerētū respicit. Studēat ḡ dñs scholaz dieb' feriat' z alijs q̄ nō sufficiat dñi fuisse i studijs. S; bñ z laudabiliter v̄sitare cōmendādū ē. xij. q. ij. gl'ia epl' i fi. Nec aliq̄s repēte sit sūm' d' pe. d. ij. S; hec q̄ de charitate. z glo. l. c. tū ex l'is. d' i iute. resti. Et nō pōt q̄s modico tpe multū addiscere. lxxij. d. i. S; q̄s ingenīū in bñ studijs interdum suppleat tps. lxxvij. d. i. monachus. vbi d'. Quātū de tpe decerpit morū s; docetur habere p̄bitas q̄d p̄lixior consuetudo non contulit. Aduertat etiā dñctum iuriscōsul. ff. d' fideicō. liber. in. l. apō iulianum. Vbi dñe. Si vnū pedē tenere in sepulchro adhuc discere.

Stuprū ē illicita p̄gnis defloratio. q̄s i v̄idua cōmitti dñct. nisi sit meretrīx. v' illi cū p̄cubina. fm leg. ff. de p̄cu. l. in concubinato. in fi. Itē cōmittitur in pueris. ff. ad l. l. de adul. l. stuprum.

De Bu

Suarij. Reque. s. Porcarij. Suasio accipit in bona pte vel in mala. ff. de ser. corrup. l. j. S; p̄suadere. z. C. de fur. z ser. cor. l. si q̄s.

Subgrāda est vna ps tecti vnusculusq̄ domus q̄ incūbit extremis capisib' signoz teatualū. vt. ff. de his q̄ delec. vel effude. l. si

po. s. si pretor ait. Et al's d' subgrāda v' subgrāda.

Subrogare est aliquē in locū alterius substituere vel p̄stituere. vt officiales vel iudices alios subrogāt. Et pōt scribi. r. p. b. cō mutādo. vt surrogare.

Subornatio ē informatio facta p̄ aliquem de veritate tacenda. z falsitate dicenda. fm Bullbel. de mon. Lau. in clemen. testibus. de testibus.

Subsignare est subscribere. vt testes in cyrographo solent signare. z quasdam notulas subscribere. Et qñ subscribēs se consentire dicat. z qñ non est bona glo. in. c. p̄sbyteroz. In verbo subscripserit. de re. eccle. non alie.

Substitutio ē secunda condicionalis institutio. q̄ institutio d' p̄mus gradus. z substitutio secundus. Et h; substitutiones in infinitum de vno i altum possunt procedere. tñ oīs institutio q̄ sit post p̄mā d' substitutio. z secundus gradus sicut scōe nuptie dicunt oēs q̄ sequuntur p̄mas. Et diuiditur q̄ substitutionū alia est directa. alia obliq̄. Et nota dñam inter verbum directum. obliquum. z cōmune. Vñ directum est quod significat vt ille cui relinquit vel i quē disponit sua manu recipiat. vt est verbū institutio. vt p̄t. ff. de here. insti. Itē illd. Heres esto. vt ibidem. Item accrescat. sicut verbū capiat vel accipiat. Sed verbum obliquū est quod significat vt ille in quem disponitur vel cui relinquitur de manu alterius accipiat. vt est verbum restituo. Faci. l. instituta. ff. ad trebel. z p̄ totū tī. Itē volo vt qñ p̄ fideicōmissum ps hereditatis est restituen da. l. pater filiū. s. si. ff. de lega. iij. Item verbum Rogo zc. S; verbū cōmune est q̄d vtrāq̄ significationem siue de manu sua siue de alterius recipiat. vt ē p̄bū substituo. Sic i. l. cetero. ff. de vulga. substi. Habet enī qñq̄ directā significationē. Qñq̄ obliquā. Substitutio directa d' cū nullo mēdiare q̄s capiat hereditatē deficiētis. Et dñ recte efficit heres ipi testatorī q̄ instituit eū Insti. de vul. substi. s. q̄ casu. Et hec subdiuidit. q̄ alia ē vulgaris. alia pupillaris. alia exemplaris. alia breuiloqua siue reciproca. alia compendiosa.

Substitutio vulgaris d' q̄ de vulgo z a qñq̄ bet fieri pōt. dñ tamen h; testm facere. z ille

ex testō cape possit Et hec subdividitur. qz
qdā ē vulgaris expssa. z qdā tacita. Sub
stitutio vulgaris expssa est q fit p bis negati
vis expssis h mō Ticius heres esto. z si he
res ille nō fit vel erit Sey⁹ heres esto. i. sit
Sic enī iſtituo te mibi tclū herede z si te
noluerit vl nō potuerit esse heres. sit heres
Sey⁹. Substitutio vulgaris tacita fit p ver
ba affirmatiua. veluti cū pbo miles puberē
z impuberē heredes iſtituit. z cōi pbo eos
substituit. h mō sey⁹ ipubes. z meū⁹ pubes
heredes estote. vl sunt. qz vnanimie inul
cē substituo. Al sic. z in idē redibit puberē
serū. z ipuberē heredes facio. et eos sibi inul
cē substituo. q substitutiōe colligo q si vn⁹
nō fuerit heres. vl si vn⁹ non moriat. al⁹ in
solidū sit Et dicitur vulgaris. qz fit a q libet d vul
go. siue sit in ptate siue non. Et dicitur tacita. qz
puberē tacite vulgaris ipuberi substituit q
substitutio magis eēt pupillaris. nisi ppe adiu
ctā psonā Sz i milite tal substitutio pupil
laris ē ppe pūlegiū militis q substitutio qstū
ad puberē vulgaris est. qstū ad ipuberē pu
pillaris est. qm si pubes hereditate adeat p
pre sua nō euaneſcit iſtitutio pū facta. sz
si ipubes hereditatem adeat pūqz expleue
rit pubertatē. An sub expssa pupillari pti
net tacita vulgaris. ff. e. t. l. nā hoc iure.
Substitutio pupillaris ē q solū pupillo z i
puberi fit. Et ē etia duplex. alia expssa. alia
tacita. Substitutio pupillaris expssa fit h
mō. Iſte fili⁹ me⁹ impubes heres esto. et si
heres nō erit. aut si heres erit. z infra pupil
larē etatē decesserit ille heres esto. Al sic i
ſtituo mibi i herede. T. filiū meū pupillū.
z si nō erit z si erit heres. z ifra ānos puber
tatis. vel i pupillari etate decesserit substi
tuo z seyū Hec dicitur expssa substitutio. qz i ea
oīa pba expmunt q expmi oportet.
Substitutio pupillaris tacita ē hec. Filius
me⁹ ipubes heres esto. z si ille non erit iſte
heres esto. Al sic. qsqz mibi heres erit. sit
heres filio meo. Hec dicitur tacita. qz pba qdā
nō expssa h tacite ſubintelligunt q expmū
tur in expssa substitutiōe pupillari. Nā p
hāc tacite itelligit q si filius decesserit i pu
pillari etate ille q erit heres pū erit heres
filio. Et debet ille pupillares substitutiōes
solis pupillis i ptate parētū exiſtētibz z ab
ipīs parētibz fūit. q qd euidenter pū. q nō a
mreſz a solo pūe fūit. cū mī filios nō beat i

ptate. Sz nūqz substitutus ex pupillari ex
pssa repellit a mre pupilli. z substitutus ex
tacita repellit a matre pupilli z succedit ipi
pupillo mī. Itē q ē substitutus ex pupilla
ri substitutiōe fit heres ipi pupillo. Jile pō
q ē substitut⁹ ex vulgari fit heres ipi testat
tori Itē pupillaris tacita itelligit eē vulgaris
expssa q mī substituit pupillo. Et h ppe pū
nūlegiū mīſis. Itē eodē mō qn qz pupillo
vel aliq substituit ppter adiunctā psonā.
Substitutio pupillaris cōpēdiōsa est que fit
pboz cōpēdiō que pba i pupillari expssa
sunt plūziora. Et ex hoc dicitur cōpēdiōsa. z h
fieri h mō. Iſtituo Ticiū filiū meū mibi
i herede. z qncūqz decesserit sine filiis sub
stituo ei seyū. Al sic. Iſte fili⁹ impubes he
res esto. z quocūqz tpe decesserit. ille heres
esto. q substitutio tū locum habet i mīſſe
De h in. l. p. c. b. l. de ipu. z ali. substit.
Substitutio breuiorē siue reciproca ē q pti
net duas vulgares z duas pupillares sub
stitutiōes. vt cū duo ipuberes iſtituti a pa
rēte q hz eos in ptate iuicē substituant hoc
mō. Sz. z. T. filios meos ipuberes mibi i
ſtituo heredes z eos iuicem substituo An
qz pti net expssam pupillarem si aliqz pū
ctoꝝ decesserit in impuberi etate. mī impu
beris decesserit oīno repellit z succedit sub
stitut⁹. Et hanc substitutiōez lex appellat re
ciprocā. z oēs qtuor expsse sunt.
Substitutio exemplaris vel exemplaris ē q
fit a parētibz vtriusqz sexus filio furioso vl
mēte capto Et dicitur exemplaris. qz fit ad exem
plū pupillaris substitutiōis. qz sicut pū pro
uidet filio pupillo q testari nō pōt de here
de. Ita pū uidet filio mēte capto vl furioso.
z fit h mō. T. filiū meū furiosū vel mēte ca
ptum mibi herede iſtituo. Et si decesserit
furiosus vl mēte capto⁹ aūqz ad sanā mēte
puenerit substituo ei talē filiū suū vl fratē
vel aliqū alienū si deficiat fili⁹ vel fratē.
Substitutio obliq siue nō directa ē fidei cō
mīſſaria. z ē illa q fit p fidei cōmīſſū vt hīc.
q cūqz vestrū sine liberis decesserit rogo vt
ei⁹ portio ad supstitem pueniat. Et qn qz i
ſtituit herede z eius fidei cōmīſſit. vt qd
to possit eius hereditatē adeat. z eas alteri
certe pſone cui z qn testator voluerit resti
tuit. Videt⁹ tali vel tali dīe. vel sub tali cō
ditione si decesserit sine filiis. vt si forte i ea
pōſitiōe fuerit q testator magis dīligat eū

et testamēto et directo nihil cape possit, puta, qz directe et imediate capax nō ē q̄lis ē spurius, Salte h̄ mō altq̄d capiat et cōse quat ex hereditate vel totaz ipam hereditate, Cad trebel, p totū q̄si, et, ff, e, ti, in muleto, et in, c, Raynūc, et, c, Raynaldus, de testa, Et nō, qz i substitutionibz fidelcomissa-rijs locū habet q̄rtaz deductio, In directis aut nō, c, Si p̄r, de testa, li, vi, Ubi ē casus et ibi vide glo, De his substitutionibz ē glo, in, c, Raynūc, p̄all, et insti, de vulga, et pu, substi, p totum.

Substitutus heres, Requre, s, Heres substitutus, Et nō, qz in oibz substitutionibz p̄rmo pcedere debet institutio, sic p̄im⁹ gradus, Et postea ponit debet substitutio vel secundus, Hinc ē qz dicitur institutus p̄im⁹ heres et substitutus secundus, l, cuz proponas, C, de here, insti.

Subhastari ē rem venale pponi hasta supposita qd frequēs ē circa p̄dia q̄ nunciant vlt censent fisco vacare, et sic p subhastatio nē plus offerenti debet.

Subsidaria actio, Requre, s, Actio subsidaria.

Subpūctare lram ē eam damnare punctis suppositis, vt quando lra supflua inferius punctat, Ut habet, s, de lra, C, in p̄bo Cancellare.

Successio qnqz fit de capite i caput, et qnqz de gradu in gradu, fm Azo, in sum, de suc, edic, C, et, ff, e, ti, l, j.

Successio de capite in caput ē cuz deficiēte p̄mo capite liberoz oritur fm caput agnatorū, et isto deficiēte succedit tertium caput cognatorū, et cognatis deficientibz succedit q̄rto p ordinem vñ vir et mulier vlt vxor, vt C, in ti, vñ vir et vx, auc, p̄terea.

Successio d gradu i gradu ē qn plures p̄sone sūt i eodē capite i diuersis gradibz: vna p̄or, altera posterior, Nā p̄ore repulsa spe vlt repudiatioe sequēs succedit, vt, ff, d suc, ces, edic, l, j, et, C, e, ti, p Azo, in sū, Et ad plēnōrē, s, doctrinā successionū ab itestato sic ē distinguēdū, Aut dubitat q̄lis descendentes succedat ascēdētibz, Aut q̄liter ascēdentes descendētibz, Aut q̄lit collaterales collaterilibz, p̄rio casu, Aut supsunt legitimi et naturales, Aut legitimi tm̄, Aut adoptiui Aut naturales tm̄, Aut nati ex illicito coitu vt spurij zē, Si legitimi et naturales aut

supsunt tm̄ filij p̄mi grad⁹, aut vltiores, p̄rio cāu aut oēs emācipati, aut oēs i p̄tate sūt, et tūc iure veteri et nouo succedūt eq̄liter sublata dila ser⁹, vt, l, xij, tab, et isti, de here, q̄ ab itesta, defe, s, emācipati, C, d su, et le gl, here, l, vl, et auc, i successioe, Ibidē, Aut supsūt qdaz emācipati et qdā in p̄tate, et tūc iure veteri ffroz vocabāt emācipati de iure p̄torio exītes i p̄tate, et de iure ciuili oēs eq̄lit, l, diuersis iuribz vocarēt, L, d legit, here, l, meminim⁹ ibi, cū igit p̄torem filium emācipatū zē, ff, de bo, pos, l, l, s, cū p̄ono, s, bonoz, In iure p̄o auctētiroz vocabāt etiā emācipati cū suis eq̄lit, vt i auc, d he, q̄ ab itesta, defe, s, reliquū, ibi, In illa zē, Si p̄o supsunt vltiores: aut erāt cōcepti viuente eo de cui⁹ hereditate agit, Aut eo mortuo, Si eo viuēte: aut nascūt eo supstite p quē p̄iungūt, Aut p̄stat eos excludi si velit ille adire hereditatē, qz pcedit eos i gradu Sz si nolūt vel nō p̄nt, qz mortū aūqz adeāt vocant vltiores p eū p̄iuncti, et si soli et eodē gdu vocant eq̄liter si cū patris vocant in stirpes iure veteri et nouo, Idēz si nascunt mortuo p̄re, qz paria sunt eū nō eē mortuū et repudiare, et eū mortū aūqz repudiat, si nō erāt p̄cepti mortuo eo de cuius hereditate agit, nec p̄torio, nec ciuili iure vocāt, nec excludūt sequētes, vt hec oīa euidentē p̄bant, L, de suis et legi, here, l, nepotes, et in auc, i successione, ibidēz p̄all, et insti, de here, que ab ite, defe, s, cū fili⁹, et i auc, de here, q̄ ab itesta, defe, s, reliquū, p̄all, colat, et, ff, d iniur, sto rup, irri, testa, l, si q̄s filio, Sane tm̄ hec itelligant esse vera nō ex q̄litate tituli, C, d his q̄ aū app, ta, l, vnica, et d cadu, tol, l, j, s, in notissimo, Eo casu qn ius cōpetebat ad ulto filio, vt, Cad sēna, cōsul, orphl, l, vl, p̄dicta pcedūt si nascunt eo exstite i p̄tate p quē p̄iungūt Si p̄o sit emācipat⁹ et nepotes reponāt, l, remaneāt in p̄tate et, de cui⁹ successione tractat, Cōsiderato iure ciuili ant quo p̄ferunt nepotes, s, p edictū de p̄iugēdis cū emācipato liberis et vocant simuli, et tātū p̄sequit fili⁹ quantū oēs nepotes ex eo nati, vt apparet, ff, de p̄iugē, cū eman, l, et, s, iter ipm, et, ff, de p̄tabu, l, j, s, q̄ habeāt et, l, q̄ habet, et, l, cū emācipat⁹, s, si p̄r, Sz iure nouo auctētiroz p̄ferunt filij qz p̄ores in gradu cū sublata sit differētia patrie potestatis, Et sic ē correct⁹ ille titul⁹ d p̄iugē,

tū eman. vt no. eo. ti. l. j. in pn. z. C. de su. et
 leg. he. l. si. z. auē. In successione. ibidē. Qd
 intellige vt ibi dr. Nā titul⁹ ille adhuc ho-
 die manet fm Jaco. de Ranē. als de Raz-
 uan. l. q. ad successiones ex testamēto. Si
 aut mortua ascēdēte supsunt descēdētes le-
 gitimi tm. vt adoptiui. tūc si dant in adop-
 tione descēdētibz p lineā masculinā vl femi-
 ninā succedūt eis ex testamēto z ab intestato
 exheredati hūt qrelā. Si dant extraneis i
 adoptionē. Aut morit⁹ p^r adoptiu⁹ testat⁹.
 aut itestat⁹. Si testat⁹. regulariter nihil res-
 linquere cogit. Fallit in casu si arrogat⁹ sit
 ipubes cui cogit qrtā relinqre ex p^rstōne di-
 ut p^rij. vt. l. Papinian⁹. S. si q^s. ff. de offi. te-
 sta. Ita simplr dixit Dy. Sed qd si erat fa-
 ctus pubes an debeat sibi qrtā die. vt no.
 C. de adop. l. ij. Si aut morit⁹ p^r adoptiu⁹
 itestat⁹. Aut sine legitimis z naturalibz. et
 tunc fm oēs succedūt adoptiui. Aut extrāti-
 bus legitimis et naturalibz. z tūc reproba-
 ta qrdā opinione q dixerūt p^rstū. vocant^r
 etiā cū legitimis z naturalibz eq^liter. si tpe
 morit⁹ repiant i p^rate. Hec pbant. C. d. su.
 z leg. here. l. si. Tercio casu qū mortuo ascē-
 dēte naturales tm supsūt. aut extrātibz legi-
 timis. aut nō extrātibz pmo casu. aut deces-
 dit p^r testat⁹ aut itestat⁹. Si decedit testa-
 tus. tūc pōt eos instituere i vnciā. vt i. l. z i
 auē. ibi posita. C. de na. libe. Si itestatus i
 nihilū succedūt sz alunt. vt in auē. de natu.
 lib. S. si p^ro. z. C. d. natura. lib. auē. l. j. Scōo
 casu qū nō extrātibz legitimis filijs natura-
 les supsūt extrātibz parētibz aut nō extrātibz.
 Si extāte. Aut decedit testat⁹. z tūc p^r na-
 turales instituere insolidum parētibz relin-
 quēdo legitimā. Aut itestatus. z nō supsūt
 p^rij. legitia z tūc succedūt i duas vncias.
 vt i auē. l. i. z. pall. Quarto casu qū supsunt
 spurij. aut tractat⁹ d successiōe lineae paterne
 aut materne. Si paterne spurij e illicito col-
 tu nati nulli succedūt. In auē. q. mo. na. ef-
 fi. l. si. S. vl. Si materne. Aut tractat⁹ d suc-
 cessiōe mris. Aut successiōe p^rictoz p ma-
 trē. Si mris. Aut nō ē illustr⁹. Aut illustr⁹.
 Si p^rimū videlz nō illustr⁹. Aut supsūt spurij
 vulgo q^siti. Aut supsūt spurij icestuosī vel
 nepharij. Si sūt vulgo q^siti succedūt mris
 idistincte. vt. ff. ad turpill. l. j. S. j. z insti. eo.
 ti. S. nouissimo Si sūt suscepti ex dānabili
 costu nō succedunt. vt in auē. q. mo. na. effi.

sul. S. si. Si p^ro mris ē illustr⁹. tūc aut extrāti-
 bus iustis filijs. aut non. Et dic. vt. L. ad le-
 na. cōsul. orph. l. si q^s. Si p^ro d successiōe
 p^rictoz p mris idistincte succedūt. z eis suc-
 cedit vt. ff. vñ cognā. l. si spurij. z. l. i. hac pte
 Scōo casu pncipali. qū agit q^slit ascēdē-
 tes succedāt. Aut supest p^r z mris. vl mris tm
 aut vtqz sūt cū frībz vtriqz p^rictis. aut cū p^rictis
 ex altera pte tm Aut supsūt anu. vl auia
 vna cū frībz. P^rio casu iure veteri p^rferēbat^r
 p^r mris si filius fuit i p^rate. qz olim occupā-
 bat iure peculij. z qz erat agnatus. Dy. p^ro
 cognata. vt. ff. ad turpill. l. i. vl. Itē hec erat
 tūc vera i naturali z legitimo patre. Sec^o
 in naturali tm quē nō hz in p^rate. z sic non
 hz beneficiū manumissoriū. Itē secus i le-
 gitimo. vt. ff. ad turpill. l. i. Si p^rez. Hodie
 p^ro filius hz heredē z nō occupat iur. pecu-
 vt in auē. de here. q ab itesta. defe. S. j. Itē
 sublata ē dīa agnatōis z cognatōis. vt. e-
 ti. S. nlla. Et idō p^r z mris pariter vocant^r. vt
 C. ad turpill. In auē. Defuncto. Scōo ca-
 su locum hz insti. ad sena. cōsul. orph. S. j.
 qz hodie sūt vocant^r in portiones vtriles. vt
 in auē. de here. q ab itesta. ve. S. psequēs. z
 in auē. defuncto. pall. Tercio casu p^rfer^r p^r
 z mater fratribz p^rictis ex altera parte tm.
 vt in auē. pall. Defuncto zc. Quarto casu ē
 opinio iter Bulgarū ex vna pte. z Marti-
 num z Johannez partibz ex altera. vt in l. i.
 all. auē. defuncto. Tercio casu pncipali cur
 tractat⁹ de successiōe collateralitū. Aut sunt
 frēs vtrinqz coniuncti tm z succedunt. vt. ff.
 de suis z legi. here. l. j. S. vl. Aut supsūt con-
 iuncti ex altera parte tm. vt vterini tm vl cō-
 sanguinei tm. Tūc aut supsunt ex legitimo
 nati mris monio. aut nō. Si p^rimū. tūc suc-
 cedūt. vt. C. de su. z legi. here. auē. post frēs
 Si scōm. aut sunt coniuncti p patrē tm. et
 non succedūt. vt in auē. Quibus mo. na. ef-
 fi. l. si. S. filium. Si p matrē succedūt etiā
 spurij. vl ex vulgo q^siti. vt. ff. vñ cognā. l. ij.
 Aut supsūt vterini tm. z panguinei tm. et
 tūc pariter succedūt i bonis a se q^sitis. qz co-
 gnatio hodie ab agnatōe nō differt. vt in
 auē. post frēs. pall. Sz i bonis q^sitis a p^re
 p^rferunt panguinei. z in q^sitis a mris p^rferūt
 vterini. vt. L. de suis z legi. here. l. de emā-
 cipat. Et i h nō remanet illa lex icorrecta.
 Aut supsunt vtrinqz cōiuncti cū pangu-
 neis tm vl vterinis tm. z p^rferūt vnde cūqz

q̄stis. vt in auct. itaq. C. cōla. de succes. Nā
 duplici iure vtunt. vt i corpe vñ sumūt aut
 sup̄sunt fr̄es z filij frat̄. z tūc succedūt ea
 de dicit in cōde suata vtriq. p̄dictor. z nō cō
 iuctor. vt i auct. cessante. C. d. su. et legi. be.
 dicit ibi. Vel sup̄sunt etiā nepotes frat̄. vt
 vltiores. z tūc q̄ p̄or ē in gdu portor erit i
 iure. auct. p̄ fr̄es. pall. fm Dy. cui⁹ fuit hec
 distinctio paucis p Cy. addit q̄ hāc ponit ad
 fram. C. cōla. de succes. In auct. itaq. pall.
 Erdat sup. c. auctoritate. de p̄cel. p̄bē. li. vj.
 Ex dictis de successione hereditaria tal' ori
 tur q̄stio. Atq. q̄ p̄ferat in successione inter
 pueros fr̄is ex m̄re tm̄ ex vna. z int̄ pueros
 filie sororis p̄ris vt pueros filie fr̄is patr̄.
 Aut pueros filij sororis p̄ris patr̄ et alte
 ra. In hac q̄stione incidēs casus ē tal'. q̄dā
 H. fuit frat̄ ex p̄te m̄ris tm̄ cuiusdā. B. vxo
 ris B. idē H. cū q̄dā K. famula sua genera
 uit duas filias in statu soluto. deposit. H. it.
 H. cū K. m̄rimoniū. z ip̄a K. i celebratiōe
 m̄rimoniū suas tenuit filias sub mantello.
 Surgit ex h' q̄stio an ille filie sint legitime
 z possint succedere vt ne. Et r̄ndet q̄ sic. vt
 delz q̄ sint legitime z succedūt ac si fuissent
 legitime a p̄ncipio generatiōis. Fac. S. dubi
 tatū. In auct. d. incest. nup. col. ij. qz legitia
 ti p̄ subsequēs m̄rimoniū hūit oēs successio
 nes q̄s hūit illi q̄ sūt ab initio legitimi z na
 turales. Ita dicit Bar. i. S. dubitatū. pall. fa
 cit etiā. S. tribz. i auct. q̄. mo. na. ef. sul. p̄. reliz
 quū. col. vj. Vbi dicit Bar. q̄ tales sic legi
 timati efficiunt p̄rimogeniti. Siue postea
 aliq̄ liberi nascāt ex eodē m̄rimonio siue nō
 z succedūt ill' p̄sonis q̄b' succedūt illi q̄ ab
 initio legitimi nati fuerūt. Facit ad h. l. cū
 q̄s. C. d. natu. li. z insti. d. nup. S. si. vbi glo.
 sup̄ p̄bo iterdictū. cū glo. pe. Itē in. c. tanto
 in p̄n. q̄ si. sint leg. Et ad q̄stione p̄ncipale.
 qz in casu p̄nti pueri filie sororis p̄ris pue
 ri filij fr̄is p̄ris. z pueri filij sororis p̄ris sūt
 in eodē gradu. Tūc filia fr̄is ex vna p̄te p̄
 fert i successiōe pueri sup̄dicti. Patz h. C. d.
 leg. here. auct. post fr̄es. cū si. Vbi dicit. qz de
 func⁹ nō relinquit fr̄em vt sorore ex vtroq.
 parēte. ne eorūde fr̄is z sorores ex
 tūc p̄ferunt in successione fr̄es et sorores ex
 vna p̄te. z eorūde liberi. et sūt i gdu vicin
 ori q̄ pueri sup̄dicti. s. filie sororis p̄ris z pu
 eri filie fr̄is p̄ris. et filie sororis p̄ris. vt in
 auct. de here. q̄ ab itesta. ve. S. reliquum. z. S.

illud palā. Idē dicit Bar. de Salyce. i auct.
 post fr̄es. pall. z pbat. C. d. legi. here. i auct.
 post fr̄es. ij. Vbi habet q̄ post fr̄es z soror
 res z eorum liberos succedūt p̄mo. aliq̄ fm
 gdu suos. Nā puer fr̄is ex vno parēte est
 i tertio gdu p̄sanguinitat'. s. sup̄dicti pue
 ri sūt i q̄to gdu. z q̄ vicinior ē in gdu p̄fere
 tur in successione. ergo zc.

Suffragiū ē p̄prie patrociniū qd̄ p̄stat aduo
 cat⁹. aut p̄siliū. vel fuitiū. xij. q. ij. suffragia
 Qnq. ponit p̄ salario qd̄ debet aduocato
 fm Azo. C. de suffra. Qnq. ē p̄sensus i scri
 ptis redact⁹. s. cū dicit. Ego B. moie p̄. in p̄
 latū. z sic sumit d̄ elec. c. p̄petuo. lib. vj. Est
 etiā auxiliū dep̄cationis p̄ aiabo factū. z sic
 sūt q̄ttuor modi suffragandi p̄ aiabo. ad q̄s
 oēs aliq̄ ducūt. s. ozo b̄toz hoim siue amico
 rū. ieiuniū. elemosyna. z sac̄m altar'. Vñ
 Billa. p̄ces. dona. ieiunia. q̄ttuor ista Ab
 soluit aias q̄s purgans detinet ignis. De
 B vide glo. in. c. cū creatura. de cele. mis.

Sup. hec p̄positio d̄ suo significato signifi
 cat in iure hypothecationē. z p̄ si testator
 legat annuo. c. sup̄ tali fundo. Sensus ē q̄
 ip̄m fundū hypothecat p̄ illo legato. z idēz
 in p̄missiōe. Nā hypotheca d̄ ab ypos. i.
 sub. z thes p̄positio. q̄si sup̄posito Itē dictio
 sup̄ qnq. nō significat hypothecatiōem qn̄
 aliqd̄ ipedit. p̄bi gfa. Cōcedo tibi. x. ānu
 sup̄ tali re trāfferens i re dñuz ex hac cā p̄
 trāslationēz dñij ipedit hypotheca. vt in. l.
 pign⁹. ff. de re iudi. Itē dictio sup̄ qnq. po
 nit p̄ de vt in. c. sup̄ spoliatiōe. de or. cog. c.
 sup̄ l̄ris. de rescrip. c. sup̄ eo. de elec. z sic di
 cit Aletā. Cū sup̄ est p̄ de zc. Qnq. ponit
 p̄ p̄ter. vt no. in dictis iuribz.

Suffragari. i. auxiliari. Inde dicūt suffra
 gane. i. auxiliarij diocesanorum ep̄oz. de
 elec. c. suffraganeis. vbi ep̄i diocesan' dicit
 tur archiep̄i metropolitani. z p̄nt eo tm̄ cō
 firmato nōdū p̄secrato nec palliato de mās
 dato etus p̄secrari. vt ibi dicit.

Supinum hz duos casus tm̄. accusatiuum
 z ablatiū In ablatiū significat terminū
 a quo. vt minor natu. vt in. l. iij. S. minorem
 ff. de mino. Nā tps legis cōputat a tpe na
 tiuitat'. vt a termino a q̄. Sz in accusatiū
 significat terminū ad quē. Rō. qz volūtas
 defuncti. s. ei obrep̄ari est termin⁹ ad quē. et
 nec isto casu nec p̄cedēt significat p̄ditōez
 qz nihil qd̄ suspēdi possit subest. Supinum

ergo i vtroq; casu, s. accusatiuo et ablatiue
sumptū d se solo non iporat p ditiōez: nisi
addat ei p bñ vñ pñcipiū futuri tps, vt vñ
turus vñ itur? Tūc enī ex adiuncto qd pñ
net enētū, p ditiōez significabit, s; nō ex suo
pprio significato q tñ significat terminum
a quo vñ ad quē.

Suppliciales edes sunt q in solo cōducto vñ
empto sunt posite, qz pñq̄tas seu pñles
tas ciuili z naturali iure et? ē cul? ē solū, vt
ff. de sup̄ficie. l. ij. Vñ edificia sup soli facie
facta, puta qz dñs soli ex locatiōe cōcessit
sup solū suū edificia fieri.

Supp̄ficie, de sup̄ficie in rē actio, Req̄re, s. d
Actionibz.

Suppeller ē domesticū pñssimillat instrū
m q pñnent mēse: cyphr: scephalia: subtel
lia: cultra: ip̄rta: vasa: oraria: aquaria: pel
ues: aq̄naria: traba: vasa: estuaria: vulga
ria, l. ad certū officīū attributa z ceta istrū
mēta dom? vt scribit Pōponi? Dicat autē
suppeller vt Labeo ait, qz hī q in legatiōe
mittēbant secū suppellectiles deportabant
vt i. l. Labeo. ff. d suppel. leg. Que autē cōp
bēdant sup vocabulo suppellectilis deter
minat Bal. in. l. in legat. C. de leg.

Supplicarij dicūt q ob aliq̄d delictū enoz
me i publicū deuoluunt erariū, q deuolu
tio d bonoz publicatio.

Supplicatio ē petitio venie pñis erroris
Vñ ē qdā benignitatis ip̄ sup̄ioris iplo
ratio. Et ponūt tres dñe iter supplicatōez
z appellatōez, vt i glo. isth. c. ex lris. de i in
teg. resti. Et sumit supplicatio stricte p ea q
porrigit aduersus snias q petit reuocari qz
uis als capiat large p q̄libet pñ porrecti
one. Et ponit Butr. q̄rtā dñaz, qz nō licet
tertio appellare, s; bñ licet tertio supplicare
quā dñaz Jo. an. quē seq̄t Bar. reprobat,
dicēs Butr. errasse, qz si itelligit q post du
as supplicatiōes tertia admittit. Tūc ē s
casu, l. si aduersus, C. d p. ipe. offe. Si scdo
itelligit p? duas snias latas i cā appellatio
nis liceat postea loco tertie snie facere sup
plicatiōez. Itē falsū ē, qz qñ nō licet tertia
vice appellare, nec licebit supplicare. Alia
dñia licet i appellatōe a snia diffinitua, se
cus tñ i iterlocutoriā non sit necesse expm
causā aliquā tñ i supplicatōe necessario ap
ponit cā saltē colorata, als sup̄ior nō d; ad
mittere supplicatōez. Itē differūt, qz solus

princeps sup̄ior pcedere habet supplicatio
onē, s; appellatio etiā fit ab inferiori.

Surreptio ē repētiua z festina alicui? falsita
tis suggestio. Et d; a sub z repo. de s; no. i
c. sup lris. de rescriptis.

Suspensio ex cōmunicatio z exiliū differūt,
qz p̄t suspēsus sine p̄tō cōscare alijs hoibz
et alijs libi. Sec? i ex cōscatiōe z exilio, q tñ
differūt iter se, qz ex cōscat? p̄t manere i cō
uitate, s; p̄net hoim cōsone, s; in exiliū mī
sus expellit tā a ciuitate qz a cōsone hoim
vt suspēsus celebrās ppetuo deponi d;.
vt clericoz. d. vñ. z ho. cle. z. c. Clerici, z lato
res. de cle. ex cō. mī.

Suspēsus d; tā qd excedit domos vñ vltra
eas extēdit. Nō si ceciderit z alicui nocue
rit vñ dānū itulerit i vñ publica euni tene
bit dñs dom? illi? de q dānuz illatum ē vt
ff. de hīs q dele. vñ effu. p totū.

Suspect? d; q nō ex fide admittat, vt insti
de suspec. tu. s. suspectus.

Suus q dicat. Cū d; qz p̄seq̄ in iurā suoz
Vñ de i. c. d cetero, d testa. z i. l. si femia. l.
ad turpill. Nā d; ille q etiā admittit ad suc
cessiōē ab intestato siue iure agnatiōis siue
cognatiōis, d; etiā in. l. negāda. C. q accu
nō pos. canonizata. iij. q. vñ. c. negāda. Bal.
et moderni dicunt illū esse suuz p quo p̄t
qz agere siue mādato cū sola cautōe dera
to, vt sunt oēs agnati: cognati: fili: liberti:
patroni z c. Cōtra qz nō p̄t qz cōpelli re
stificari in cā criminali, vt no. in ca. de cetero
pall. Itē alit capis cū qz d; eē su? i. siue mē
tis, vñ apud se, vt i. l. fulcni? s. adeo autē la
titatio, ff. q. ex cau. in poss. Et ē ibi pulcher
mod? loquēdi q furiosus: ebri? : dormiens
pupillus z c. d; nō esse suus nec patit vñ
tione als vñdicatiōez, de q ibi. Nam nō se
occultat q su? nō ē, vt in. s. adeo. pall. Itē
suū ē p̄bū ambiguū. Itē dicēs suū non
esse adijcere debet, neq; sibi cōmune, ff. de
p̄bo. sig. l. pupill? in ff. z c. et sic qd cōmune
ē meum dicit p̄t, vt, l. serni electōez, s. adeo
ff. de lega. j.

De Tabellarij siue

tabellio Est publica psona sacro
astrecta i ciuitate vt rōnes z acta
in formaz publicam redigat a principe ad

hoc offm deputatus et confirmatus. Vel sic, e
 persona publica hñs offm scribendi infra su
 per scriptis vel alijs rebz ad faciendū fidē sup
 eridez. et tabellionatus offm p bñficiū subtra
 ctione appellatōe postposita interdici dñz cle
 ricis i sacz ordinibz constitutis. casus. L. ne cle
 ricus. Et dat ibi glo. rōnem. qz gen⁹ nego
 ciatiois ē. Et finalit tenet glo. qz i cā ecclia
 stica vlt spūali p̄t exercere offm. vt. c. qm. de
 pba. et r. q. ij. multoz. Itē tabellio dñz
 ēē requirit et rogat. vt in Spe. d. instru. ed. i.
 s. ij. d. s. pone. et. s. ij. in pma colūna. vt
 est glo. in pbo. Requirit. In cle. romana. d.
 inreitur. Itē tabellio cōpellit p̄ficere instru
 mēta si roget. S. pone. mādato supioris
 nō vult p̄ficere qd erit. Rñdet qz puat offi
 cio tabellionatus. fm Bal. i. l. puidēdū. C. d.
 postul. Et est rō. qz ē fuus publicus. hñ
 limitat nisi vna cū officio notariatus habeat
 aliud officiū annexū. et illō p qñquēntū ex
 eruerit. Tūc enī iur⁹ rogari nō pōt. La
 sus ē vñt⁹ et singulari vt ibi nō. Angel⁹ in
 l. i. C. de tabul. l. x. S. qrit vtrū tabellio
 quicūqz vult possit renūciare officio tabel
 lionatus. Rñdet qz nō. Rō. qz nemo p̄t renū
 ciare suo officio nisi i man⁹ supioris pcedē
 tis. l. legat. ff. de offi. p̄si. c. admonet. de rez
 nū. et. c. qd i dubijs. et. Bal. ad hñducte
 l. filijs. ff. de fur. Itē qrit an tabellioni cū
 tpe rogatus fuit solutū de mercede pfectio
 nis instrūi debeat iterū solutū qñ ps velit ha
 bere copiam instrūi. Rñdetur qz sic. Glo. est
 no. i. l. fi. s. exemplaria. C. de pñ. agen. in re.
 lib. ij. Qd ē mēnti tenendum fm Ludo. de
 Roma. qz quotidianū. Cetera qz plura vi
 de. s. de J. et A. Et q̄t psonis equaleat ta
 bellio in fide scriptis adhibēda ē glo. i ver
 bo. Duos viros. In. c. qm s. falsum. de p
 ba. Et nota hñ sacerdos nō debeat exerce
 re officiū tabellionatus. c. Sic te. pall. tñ
 si p̄ficet valet. fm Bar. in. l. vniuersis. L. d.
 edē. S. pone. Sacerdos scribit legatum
 sue ecclie vt tabellio. an talis scriptura vale
 at et p̄bet. Rñdetur qz sic. cū iter nos. De
 re iudi. Ubi determinat Jo. an. Et pbat. qz
 potest esse testis. c. Raynūclus. d. test. Nō
 ob. qz pater nō pōt p̄ficere instrūm p filio.
 vt ē glo. singulari in. l. impuberis. s. ij. ff. de
 fal. qz nō ē eadē ratio in patre et sacerdote.
 Itē punit tabellio q accipit aliquid etiā a
 sponte soluere vltra p̄p̄tū salariū. fm Bal.

in auct. Sed hodie. L. de epl. et cler. Item
 scribēs falsum instrumentū imunitatis de
 bet puniri pena ignis. Casus ē in. l. i. C. de
 mu. p̄ces. lib. x. Et describēs illicitū instrūm
 p̄dit manū. c. implēte. s. scriba. de p̄hibe.
 alle. p Fredericū. Itē scribēs instrūm vsura
 riū ē p̄iurus. et nō potest ampl⁹ conficere. et
 potest p̄nunciari infamis. fm Hosti. in sū.
 de vsur. in fi. s. fi. p. qd de notario. et Archi
 dia. de hoc. xxxviij. di. c. Sicut.

Tabularij etiā fm Accur. sunt qui faciēdis
 publicis instrūis publice p̄sunt in singulis
 ciuitatibz. Requirit. s. Scribe. et. xxxvi. q. ij.
 s. potest. ad fi. et. C. de tabul. l. i.

Tabernarius dñz q tabernam exercet. vñuz
 vendens.

Tabule testamētū inde vocate sūt. qz añ car
 tarū vsum in tabulis tam testamēta qz eple
 scribebant. Quaz portitores tabularij vo
 cabant fm Isido. l. i. v. Et tabule testamētū
 p̄p̄te sunt testmēti editū in scriptis signatū et p
 fectum. S. abusive etiā illa testamēta vel
 tabulas appellamus q falsa sūt et illicita.
 fm Azo. in sum. C. de tabul. ex hñ.

Taciturnitas est qñqz habenda pro confes
 sione. Etiam qñqz tacitum habetur pro ex
 pressio. ff. si cer. pe. l. cum qd. et. c. gratum. de
 offi. deleg.

Tacere hoc p̄būm de se nec significat cōsen
 sum nec dissensum. s. tenet. mediū. Vñ nō.
 q est dare cōsensum: dissensum. et mediū
 qd nō ē cōsensum: nec dissensus: vel aliter.
 Nā habem⁹ velle et nolle. et mediū. qd nō
 est velle. nec nolle. Nam velle est p̄sentire.
 Nolle ē dissensire siue resistere p motū an
 mī. Vñ in vtrisqz scz velle et nolle ē motus
 animi ad hñ q vult vlt nō vult. i. resistit. S.
 nō velle siue non nolle est cū nullus est mo
 tus animi ad vñū vel ad aliud. p vel s. Fa
 ct. l. i. in. s. sciētia. ff. de tributa. act. Ubi di
 cit Vulpia. Sciētia hñ eā accēpimus q ha
 bet volūtatem. Sed vt ego puto. nō volū
 tatem s. patientiā. Nō enī velle debet dñs
 s. non nolle. Si enī scierit. et non p̄testat. et
 nō p̄tradicit tenet tributaria actione. Si
 p̄o dissensit. non tenet illa actione. tenetur
 aut si p̄sentit. etiā si nō p̄sentit. si tñ non dis
 sentit. vt ibi dñz. Sequit ergo q tacere de se
 nec cōsensū nec dissensum significat. Qñqz
 aut sic. qñ significat aliū de sumptu quis p
 babili medio pcludit tacere p̄sentire vlt dis

sentire. Verbi gr̃a Facta locatōe p̃dij rusti
ci vsq; ad annū. Finito āno tacēte locatore
p̃ductor remanet in fundo. p̃cludit̃ rē recō
duxisse p̃ alio āno. z si p̃ma locatio erat ad
mai⁹ ip̃s. puta q̃nquēniū. sc̃da videt̃ fa
cta t̃m p̃ illo āno. In p̃dij etiam vrb̃anis
videt̃ facta noua locatio. s; alit̃ q̃ i rusticis
q; t̃m p̃ tpe q̃ ibi habitat. nisi p̃ma locatio
esset facta in sc̃ptis. q; t̃m sc̃da nō videt̃ fie
ri. eo q; nulla sc̃ptura iteruenit q̃ videt̃ req̃
ri sic in p̃ma. l. Itē q̃r̃it. s. ff. de loca. z cō
duc. Patz g̃ ex h̃ q; tacēs habet̃ p̃ p̃sentire
Rō sumit̃ ex sc̃ia z pat̃etia inhabitatōis
S; ibi facta locatōe ad annū. si in fine an
ni locator efficit̃ furiosus. z eo ex̃ite furto
so āno finito cōductor remanet. Dicit̃ tex. q;
cōducto nō renouat̃. z sic tacere nō signifi
cat p̃sensū. l. cū ad certa. ff. loca. q; nō p̃t cō
cludi in furioso p̃sensu. Certū ē enī q; nō
h; p̃sensū saltem validū ad disponēdū mī
nus ex pat̃etia sua p̃cludit̃. Et h̃ ex pte cō
ductoris remanētis bñ p̃cludat̃ consensus
nō t̃m suffic̃ ad p̃ctū nisi p̃currēte p̃sensu p̃
oris locatoris. q; nō p̃curr̃t p̃p̃ fauore. Itē
p̃r p̃ dote dotalicio noīe filie p̃t agere si fil
lia nō dissentit. Et si filia ē furiosa p̃t agere
q; t̃m nō dissentit. l; etiā nō p̃sentiat. l. iij
s. voluntate. ff. sol. ma. Nec ob. tex. ibi dicit̃
q; credit̃ p̃sentire. q; d; itelligit̃ q; verisimile ē
q; p̃sentiret si furiosa nō eēt. Vel cēlet̃ p̃sen
tire q; ad effectū. q; q; ad materiaz illius. s.
Idē ē effect⁹ filiā nō dissentire. z eā consenti
re. cū vtroq; casu p̃t agere possit. l; q; ad rei
veritatē nō p̃sentiat nec dissentiat. Itē res
aio furadii surripit̃ tacet̃. z pone absentē h̃
tacere. nō significat̃ p̃sensū nec dissensū. q;
nihil mouet̃ animū ad p̃sensū vl̃ dissensū.
z t̃m h̃ nō impedit̃ furtū cōmitti. l; furtum
dicat̃ p̃tractio rei allene dño iusto. S; sub
audi. vl̃ nō volētī. Patet q; furioso dño fie
ri p̃t furtū. l; vere inult⁹ nō sit. s; vere non
volēs ē. Nec ob. s. vetare. in. l. q; phas. ff. d
fur. Vbi d; vetare d; q; nō p̃sentit. vt. s. d
filiā furiosa. q; vetare videt̃ q; ad effectum.
Vl̃ d; q; reuera dissentit̃ dissensu generali
q; q;libet vult res suas retinere. z nō surripit̃
z dissentit̃ sibi eas auferri. z iste dissensus q;
semel fuit i aio sp̃ videt̃ pseuerare. Et g̃ ab
sens. dormiēs. ignorās. furiosus. dissentire
videt̃ dissensu generali. z veniēte casu p̃ticu
lari habet̃ p̃ p̃riculariter dissentire. Et sic

in furto necessario nō req̃rit̃ volūtas vl̃ dis
sensus. s; sufficit̃ nō p̃sensu. vt patz i semp
furioso z i infante q; nūq; habuerūt. motus
animi in dissensū. Itē si frater vn⁹ rē cōmu
nem cū alio fratre suo sp̃o p̃nte z tacēte do
nat ṽxori sue. s. donat̃. alter frater tacēs vl̃
det̃ p̃sentire. Et sic valet donatio p̃ pte illi
us tacētis z nō p̃ pte donātis. q; inter virū
z ṽxore est. vt in. l. si fuus cōs. ff. de do. in
vl̃. z ṽxo. Itē si sc̃iete creditore z tacēte debi
tor vendit̃ pign⁹. nō idō videt̃ creditor p̃
gnus remittere. l. sic. s. non videt̃. ff. q; mo.
p̃lg. vel hypoth. sol. q; ex illo actu nō p̃t i
ferri consensus creditoris i iure p̃gnoris.
nec ex illo actu ius creditoris ledit̃. Idez si
vēdis fundū i q; habeo ius futuri parit⁹
Tacite intellectū diuersimode ca (terōnis
p̃t in iure. s; p̃ modū dispositōis. p̃ditōis.
vel alit̃ put̃ ex diuersificatōe significati vel
cā p̃cludit̃. Verbi gr̃a. In p̃ctu societatis fa
cta cōuētiōe q; vn⁹ sociorū h̃eat duas p̃es
lucri. itelligit̃ etiā tacite q; h̃eat duas p̃es
dāni. Et h̃ tacite intellectū cap̃it̃ p̃ modū dis
positōis seu cōuētiōis. vt i. s. illō. Insti. d
socle. Et sumit̃ significatū ex eq̃li mente pa
ciscētū i tacto z exp̃sso. Itē ibi p̃cedendo
aq̃haustū itelligit̃ cōcedi iter ad illū. Et h̃
tacite intellectū sumit̃ etiā p̃ modū dispositi
onis s; nō p̃ncipaliter s; accessorie seu cōse
cutiue. vt i. l. iij. ff. d. ser. rust. p̃. Rō. q; i iūne
re nlla ē vtilitas nisi inq̃stuz deseruit ad aq̃
haustum. Itē ibi. Promitto partū filie. vl̃
fructū fundi itelligit̃ si nascant̃. l. iter dū. ff.
de p̃. obl. q; nisi nascāt̃ nihil ē in legato vel
p̃uētiōe z sic vtilis esse nō p̃t. Itē ibi. de
bitū sub p̃ditōe acceptū fert̃ simplr itelligit̃
tur tacite si cōditio debiti extiterit q; ad effe
ctū acceptilationis nō q; ad dispositōem. vt
l. sub p̃ditione. ff. de accepti. Itē ibi. p̃mit
to tibi decē itelligit̃ si petieris nō p̃ modū
p̃ditōis s; p̃ modū ammonitiōis z iterpel
latōis vt an nō sim i mora postea si al. si cū
petieris. ff. de p̃. obl. Iūcta. l. mora. ff. de ṽsu.
Rō. q; debitor nō ē i mora retinēdo debi
tū volēte creditore. s; eo iusto q̃n sit iterpel
latio. Itē ibi p̃onius opas stipulat̃ a liber
to simplr itelligit̃ cū fuerint iudicte. q; adte
ctio req̃rit̃ in opis sic in alta stipulatione i
telligit̃ cū petieris. Et ē ratio. q; patronus
stipulat̃ opas ad vtilitatē suā.
Tacite inesse multispl̃r cōtingit̃. Verbi gr̃a.

Conuenio cū depositario ppter amissiones rel
deposite nō agā ī ipm In ista quētiōe taci
te iest vlt ppter remissio. qz si p dolo pdidit
agere nō possuz depositū Sz pono. Facto
quētiōez q nō agā de dolo dicet. q nō va
let quētiō. z sic valet tacita remissio z expssa
nō. l. si vn. §. illō. ff. d. pac. z sic expssio eoz
q tacite insūt nībil ibi opat. Rō: qz expssuz
aliter significat. qz ī pmo casu significat re
missio doli nō simplr. sz pnt pntet in obli
gatōe siue actōe depositi. Jō p dolo nō p
agatōe depositi. sz alia actōe. s. rei vēdica
tōe. qz dolo desūt possidere vlt actōe d do
lo. Sz in scdo casu doli simplr remittit Et
sic si quētiō teneret nō possit p dolo agi ali
q actōe. z sic remaneret ipunita. Jō nō re
manet quētiō. qz daret occasio delinquēdi
vt. l. puer. ff. d. pac. do. Jte ibi. pcedo rē p
carlo simplr tacite intelligit q durat donec
voluero siue reuocauero. l. j. de pca. ff. et laz
morte mea nō finit. l. iij. ff. loca. qz ī pcarlo
simplr pcesso intelligit volūtas. s. q p volū
tatē sria siue reuocatōez nō pseueret. z q p
seueret donec reuocet. sz morte nō reuocat.
igit pseuerat. Sz qn pcedit qdū pcedēs
voluerit. tūc significat q durat qdū volū
tas adest Sz morte qd desinit velle Jō tūc
finit pcarlo. Jte ibi. Iudex pdenat quē pe
na capit siue deportatōis ad quā tacite seq
tur pēa ademptōis bonoz. Pone. pdenat
appellat pēdere appellatōe moritur ipa pēa
pncipal tollit z etiā accessoria. s. adēptōis
bonoz. Tūc morte illi pēna pncipal. s. de
portatōis tollit. z etiā accessoria. s. adēptio
bonoz. vt. l. i. l. ij. C. si pen. ap. mors iterue.
Rō qz tacitū intelligit accessorie z psecutue
mō sublato pncipali expssio aufert z acces
soria. Sz dū duo expmūt q ambo pncipa
lia sūt. et ad sublatoez vni nō aufert aliud
sic dū pena iponit ī duobz factz vtrūqz ē eq
pncipale. Alij dicūt q etiā ī isto casu pena
ademptōis tollat. qz expssio vt dicit non fit
nisi ad maiorē declaratōez. Etiā pene ī du
bz sūt moliende. De pe. di. j. §. pene. l. j. for
te secus ī vltis. Est tūc ī arbitrio iudicis
cū mens attēdi debet. qz fm elpmentē vel
arbitrū morte finit vlt nō Jte ibi. Lego alt
cui simplr intelligit pnti die. z si expmo ī p
fenti die. tūc significat qd pba sonant scz q
pns dies isti legato apponit. z hec expssio
si illō nō esset. nībil oparet aliud qz tacituz

nec aliud tacitū qz expssuz. Sz ex clausula
postea apposita. s. legata qbus dies nō est
appositus volo solui annua bina trina die
aliud significat in tacito. aliud in expssio. qz
ex tacito cui clausula apposita non est. vel
dies ex clausula secuta debent annua bina
In expssio vbi dies est appositus dicēdo
pnti die ad ipm legatū pdicta clausula nō
refert. qz isti legato dies ē appositus. Vbi
aut tacite intelligit nō ē appositus. l. j. Idem
oparet si aliud nō seqret. Sz si dicat. lega
ta qbz apposit verbū pure volo solui post
annū. tunc opat q legatū relicū pure hoc
pbo expssio debeat post annū. vel legatum
simplr relicū debeat statim. qz hec est mens
testatoris significata ex pbs. Jte ibi. Lego
tibi pure intelligit si volueris. Hoc tūc
nō facit legatū pditionale. nec ipedit trans
missionē legatū si legatari ante morit. z tūc
expmendo s in legato. dicendo. Lego tibi
pure si volueris. legatū est cōditionale. l. si
ita expssum. ff. de pdi. z demō. Jte ibi. Si
lūm mesi exheredo. intelligit tacite condi
tio. si heres adierit. Sz pone q hec pditio
exprimatur. Dicit ter. q exhereditatio vitiat
l. si qd. ff. de here. insti. Rō fm doct. qz alio
ter intelligit. z aliter exprimitur. Nā intelligit
tur quo ad effectū. s. vt exhereditatio habeat
effectū si heres adierit. Non aut intelligit
q exhereditatio sit pditionalis. sz qn expmi
tur tūc refert ad dispositōez. z sic exhereda
tio est pditionalis Ideo vitiat. qz ē actus
q non recipit pditionem. p. c. actus legit
mi. de reg. iur. l. i. vj. Et ē ratio diuersitatis
in legato. z in exheredatione. qz verissim nō
videt testatorem legatū velle facere pditio
nale p expssionē illius cōditionis. si heres
adierit. si apponat illa. Secus ī exhereda
tione quā testator videt velle facere pditio
nalem dum apponit cōditionem talem vt
magis restringat. Sz p appellatōez pditio
nis vitiatur lege postuma. Ideo nō valet
pditio. q expssa ad dispositōez vitiat. sz taci
te intellecta ad effectum non vitiat. Etiā qn
apparet de mēte expmentis q p expssiones
vult aliud significare. s. facere actū pditio
nale q nō ē pditionalis ex tacito intellectu
tūc act est pditionalis. qz expmēs s vult q
ad s pditōez expmit. z sic tūc legatum reli
ctū si heres adierit est cōditionale. z veriss
mile ē q conditio exprimat sicut intelligitur

ad maiore declaratoe, et sic l3 act non recte
 pstat dicitoe, et p illa m expssione no dicit
 ari, qz solu qd tacite inest expmit, et lex possi
 tina no admittes dicitoez videet intelligi d
 dicitoe extranea, et no de illa q inest q expmi
 mit ex abundati. Sic etia etheredatio pot
 ee dditional qn testator sic voluit, sz qz no
 recipit dicitoez vltiat, etia acceptilatio erit
 dditionalis ppter voluntate acceptu ferentis, sz
 qz etia no recipit dicitoez vltiat, Et ita in
 bis debet attendi mes dispones, et enari qd
 vult, et put vult, nisi vbi lex positua hoc i
 pediat, Jte ibi, Iudex dat tutorem pupillo
 simplr intelligit tacite q ministrat si satisfide
 derit, Sz pono q iudex in dando tutorem
 hoc expmat, Dicit tex, q valet datio et eo
 modo intelligit quo expmit, l. muto, s. hac
 aut, ff. de tuto. Et hec, l. fact, p pdictis, Et
 est ro huius legis, qz versu expmitur sic
 intelligitur in dubio hoc iuncto, q si face
 ret dicitoez actus vltiare qd no e dicendu
 in dubio, Vnde in hoc casu, ppter pculu
 qd pupillo imineret si tutoris datio non te
 neret, Item ibi, Promitto, et simplr, intelli
 git tacite q soluas cum petieris, Dicit tex, q
 idem significat nec aliud opat, vt, l. si cu pe
 tieris, ff. de pbo, ob, qz etia intelligit sicut
 expmit, nec h3 aliud significatum qz expres
 sum ex col modo intelligendi, Sz ibi, Leo
 go illi si capitolu ascenderit, hec dicitio ta
 cite ptenet si voluerit, qz volens ascendit, et
 m expmendo hanc dictionem aliud opat
 qz legatu vltiat, qd no vltiare tacite intel
 lecta, l. nonunq, ff. de pdi, et demo, Et e ro:
 qz aliud significat conditio si ascenderit et si
 voluerit, Nam legando sub condicione ex
 pssa si voluerit legatus ponit in sua libera
 et mera voluntate, Ideo vltiat p legem po
 situam statuente q legatum non possit po
 ni in libera voluntate, Sec in illa dicitioe
 si ascenderit, qz si ascendit, siue libere volens
 siue no, tamen conditio implet, et sic de alijs
 exemplis.

Tactu ppte et vere dicit qd nullatenus est exps
 sum, et h in iure nihil significat, eo q no est
 significatu eius nec apparet, Dicit aut i iu
 re expssum qd aliter qz verbis expssum est,
 Nam inter modos significandi pba obtinent
 pncipatu, Ideo pbis expssum dicit vere exps
 sum, et qd dico verbis, idem dico scriptis qz
 illa ptenent verba, Aliter aut expssum qz

verbis dicitactu ad dila expssu pbis, Et h
 est tactu iuris qd non e expssu pbis, Vnde
 bi gra, Mutuauit doliu vini no expmit q
 reddat vinu eluside bonitatis, h m tacite in
 telligit, l. cu qd, ff. si cer, pe, et sumit ro ex na
 tura mutui, cuius e q res reddat q eade in
 valore cui mutuata esse censet, h e si e elus
 dem nature et bonitatis, Hoc tacite intelle
 ctum ide significat et opat, ac si esset pbis ex
 pressum, l. cum qd, pall.

Tacare e idem qd estimare.

Tanqz e nota similitudinis, c. solite, de ma
 lo, et obe, Aliqn nota veritatis, c. ex pre, de
 sponsa.

Talis, id est ille, l. de summa tri, et fi, carbo
 lica, l. j.

De Te

Theatru e locus in ciuitate cois et publicus
 ad spectacula, dicit a theozado, l. inspiciedo,
 vt in foro vel palatio comuni.

Tegule sunt lateres, differunt tm, qz tegule di
 cunt a tego, quasi tegentes et no sunt coctae,
 sz ligna sub lateribz posita p eoz sustentatio
 ne, Sz lateres fundunt ex lapidibz et argilla,
 et coquant.

Telu no dicit tm qd ab arcu mittit, sz etia qd
 a manu, eo q in longu mittat, ergo lapis li
 gnum ferru noie teli ptenent, Tex e, Institi
 de pub, iudl, s. telu aut, fm Sy, in interpreta
 tione legis, xij, tabu.

Telu grece tributuz dicit latine, Inde theolo
 gium idem e qd tributum, Et etia dicit locus i
 quo exigitur.

Teolonarius dicit q exigit theoloniu.

Temulentia e ebrietas, l. vnica, C. si qd imo
 pera, anale.

Templarij sunt pceptores vel comedatarij
 et psone religiose, vt cle, de relig, do, et cle, cu
 ex eo, de sen, excomu, p Jo, an, in Rubr, d
 regula, et c, Ecclesia sancte Marie, d jst, ta
 les deputant ad administrationez ecclesiast
 cam, et sic possunt agere et defendere iura ec
 clesie, vt cle, j, de rescrip, Et possunt etia esse
 persone incognite et de loquens partibus
 c, cum deputati, de iudl, Et qnq eligunt et
 habent ecclesias parrochiales, et sic auctori
 tas diocesani dicit interuenire, Fac, c. vnica
 de capel, mona, li, vi, Et nota, in, d, cle, j, de
 rescrip, Qnq no habet ecclesias parrochia
 les et sui maiores habet eos deputare et in

stitueret pter sensum dioceſan. Et ſim In
no. in dignitate cōpanſ iſtitutoribz. c. qd q
buſdā. de fidelit. qz iſtāt negocijs ſibi cō
miſſis. vñ etiā cōpanſ viſitatoribz ſine vica
rijs miſſis a ſupioribz ad aliq officia exercē
da. z ſic qrit qd d3 pferri i agēdo p ecclia i
ter tēplariū vñ pceptorē z deputatorē ei ſic
ē diſtinguēdū. Aut agit d ſublectōe ecclie
ſic ad maiorē pſiet deſeſto p tñ iſerior aſſi
ſtere iudicio. c. expoſult. de dila. vbi p In
no. aut agit de iuribz et bonis ecclie. Hoc
dupl. Aut ecclia ē ſublecta q ad bōa z ad
pceptorē ipi ſupior q p libito p iſeriores
remouere. Sic itez ſupior pferēd. Aut n
ē ei ſublecta q ad platur. videlz qz ppetu. ē.
nec ad libitū remouibll. ſic iſeriores i agēdo
pferēd. ē maior. qz cōmodū ad ipm pnci
palit ſpectat. ar. ſ. bīdū. ſ. palam aut. q. q
vñ. z. l. j. ſ. i. ppta cā. ff. qñ ap. ſit. z hoc ſi iſe
rior tal ē idone. ad defendendū. alſ ſupior
agit. c. liz. c. ex trāſmiſſa. de fo. cōpe. Hoc
no. doc. in. d. c. Cū deputatū.

Tps primum eſt qd cōtinue currit diebus
feriatis z non feriatis ſine in pñtia z abſen
tia ſit cōpia iudicis vel nō. C. de pſcrip. lō.
tempo. l. ſi.

Tempus ſo vtile nō currit diebus feriatis et
abſentis. z diebus qbus non eſt agendū co
pia. Et iſtud ē multiplex. ſ. cōtinue z vtile q
ad ſui pñcipium tñ. nō q ad pgreſſum zc.
Ut in glo. cle. vnice. de in integ. reſtit. vbi
glo. remittit. De pceſ. pbe. c. ij. z. c. qz diuer
ſitatem. in fl. Vñ tps dat ad eligendū vtile
le qz nō currit impeditis. de elec. ne p deſe
ctu. de ſ. vide Boſ. in ſum. de elec. ſ. h tps.
vbi pcor.

Tenor lraz eſt idem qd ſnīa lraz. Requre. ſ
ſnīa lraz. Sz tñ tenorem lraz dīcīm. re
cte tenore textus qñis titellis ſcribat. Vñ
tenor d3 ipa ſnīa lralis. liz rhetorice pluri
ma ſcribanſ.

Tepidariū ē idēz qd balneū. a tepore aq no
men trahens.

Tergiuersator d3 q in vnuerſo ab actōe rez
cedit. qſi tergū ptenſ. vt in. c. vl. de collu. de
teg. in glo. iij. z ibi no. Et differunt Terg
iuersator. puaricator. z calūniator. Vñ noz
ta bonos pſus. Tergiuersator deſiſtit prez
uaricator. veruz Occultat. pſfert calūnia
faſſum.

Tergiuersari eſt in totum ab actione deſiſte

re z dorſū vertere. ff. de aboli. z in glo. pall.
in. c. vl. de collu. de tegē. Et ſi anz ſit inordi
nate. Nam ſi ſit ordinate ē abſqz vitio. Pri
mo: ſi in accuſatōe pceſſum cognouit cē fal
ſum in q accuſabat. z ſic pari cōſenſu ſe ab
ſoluūt accuſator z reus. Scdo ſi pñceps
ad quē pñnet cura boni cōſs qd p accuſati
onem intēdiſt aboluerit.

Tergiuersatio quāqz ē pſutia vñ calliditas q
qz inducit aliu vt deſiſtat ab ei. in qſitōe. z
ſic capīt in. c. vl. in glo. pal. Quāqz etiā ē fru
ſtratio: deluſio: vel colluſiū.

Termin. pemptori. obtinere d3 tātum tps
quātum tria edicta. niſi aliud exigeret iuſtiſ
clau in. c. dilecti. de dila. in glo.

Terminos proximi aliqz trāſgredi quāqz
modis pōt. Primo cum parrochianū alte
rius ad ſepulturam admittit. Scdo cū al
ter. ſubditū excoſcat vel interdicit. Tertio
cū alterius parrochianū ad pñiaz recipit.
Quarto cū fidel. pſtrariū predicat. Quinto
cum terminos pceſſionum euellit. c. j. de ſe
pul. in glo.

Territorium eſt vnuerſitas agrozū iuxta. i.
intra fines cuiuſcūqz ciuitatis. ab eo dictū
qz magiſtrat. eiſdem loci int eos fines ter
redī. i. amouēdi. vñ ſubmouēdi ſus bz. ff. de
ſ. ſig. l. pupill. ſ. territorii. Alibi ponitur
p dioceſi. xvj. q. ij. c. j. d3 pſti. c. ij. li. vj. glo. i.
de. ne roman. de elec.

Testes ſūt qz añ iudiciū qſqz ſibi placitat z
allegat. ne poſſit libez aut diſſimulare aut
ſubtrahere ſe. Vñ etiā legatū appellāt. Jre
teſt. ē rei geſte pbator. Sz teſt. cogēd. eſt q
ad teſtionū faciēdū cogit. Dicunt g teſtes
qz teſtionū adhibere ſolēt. Sic ſignatores
q teſtm ſignant. ſim Jſi. lib. v. Jre antiq.
ſupſtites dicebāt. eo q ſup ſtatu cauſe. pfer
rebāt. Nūc pre nois ablata p auferēſim te
ſtes dicunt. z pſiderant cōdiſtōe. natura: et
vita. vt i. c. for. d3 ſ. ſig. ad fl. Et ē dignitas
ferre teſtionū. xxxij. q. v. pceptū. Nā teſtis
faſſus tribo ē obnox. deo mētiēdo. iudici
deciptēdo. z demū innocēt quē falſo ledit
teſtionio. d3 crī. fal. c. j. Et debēt teſtes ſecre
ro z ſigillatim exmīari. vt no. de teſti. c. In
noie dñi. z. c. l. vnuerſis. De pñetate teſtiū
ē glo. bona. iij. q. ij. Si teſtes. ſ. Si p ex
his qdē. Teſtes etiā pñentur ſub noie in
ſtrumētoz. c. puenit. de teſti. cog. Et teſt. fa
milis nō admittitur. c. in lris. d3 teſti. Et

quidam testis absens examinatus. vide. c. constitu-
tus. d. fideius. Nec testis propter hoc est infamis
cuius testimonium probet. ut in l. l. l. c. de his
q. no. infra. Item testis iniuri detestatur testimonium
non valet. ff. q. testa. fa. pos. l. q. testimonium. S.
vl. z glo. c. sacris. sup. p. bo. coactores. de his
q. vi me. ve cau. ff.

Testis dicitur ideo quod nisi testator mortuus fue-
rit confirmari non potest. Nec scire quid in eo scri-
ptum sit: clausus: z signatus. Et est dictum testis
quod non valet nisi post testatoris monumetum
fuit. ff. lib. v. z describit sic. Testis est vo-
luntatis nostre sententia iusta de eo quod quis post
mortem suam fieri vult. ff. e. t. l. j. Et addit cum
institutio heredis. insti. de lega. S. an here-
dem. z h. de vniuerso patrimonio. ut exclu-
dat singulare relictum z codicillum. Et dicitur testa-
mentum quasi testatio mentis. vel vltima volun-
tas. seu vltima voluntas alias dictum quod quis
de rebus suis disponit legatario legata assigna-
nda. Et dicitur idem. quod aliud est testis nuncupa-
tium. quod consistit in sola nuncupatione testato-
ris non in solennitate scripture. In septem testes
necessarii sunt: z heredum notatio. insti. eo. t. l.
S. si. Aliud est in scriptis additum. quod simpliciter exi-
git numerus: subscriptores: z signacula septem
testium. Item testamentum aliam diuisionem ponit
ff. lib. v. scilicet testator aliud iuris ciuilibis. ali-
ud iuris prout.

Testis iuris ciuilibis est testis septem testium si-
gillo signatus: subscriptioe firmatus quod ap-
tius fit. z inde dicitur ciuile.

Testamentum iuris prout est septem testium si-
gillis signatur. Et dicitur sic. quod fit apud pro-
prios ff. lib. v. ibidem.

Testamentum olographum est manu actoris to-
tum scriptum z subscriptum. An. z nomen acce-
pit ab olon. l. totum. z quod per scriptura vel lit-
tera. quasi tota littera. ff. lib. v.

Testamentum irritum est si ille qui testatur est capite di-
minutus est. vel captiuitate detentus aut si non
rite legem factum est ff. lib. v.

Testamentum ruptum ideo vocatum est. quod nascen-
te posthumus: neque exheredato: neque herede
notato dirumpitur. ff. lib. v.

Testamentum surreptum est quod in fraude heredum
seu legatariorum et libertorum non palam patitur: et
quod si non latet. tamen dictis personis non potest super
possum videri. Erant autem olim tres alie species
quod hodie in usu esse desierunt. Quoddam erat pa-
ticipium testium. z appellabatur calatistomicus. a

calos quod est bonum. z camitus par. quod est bona
pace fiebat. Vel a calatistomicus hoc est a bo-
nis pueris. a calos bonum. z comicie puer.
Vel pueros sapientium. Bone enim pueri
erant qui in pace fiebant. Nam faciebant testameta
dicere feriat. propter penuriam hominum. quod alius die
bus non feriat. erat homines in domibus diuersis
negociis occupati. quare testes non poterant in-
uenire. Vel dicitur a calo. l. voco. quod personarum vo-
catio fiebat. Aliud erat bellicum. quod pinctum
dicebat. eo quod tempore pliorum cum in plium extul-
erant homines in pinctum fiebat. Postea accessit
tertia species. scilicet testis per es z libera quod per emaci-
pationem. scilicet imaginariam quadam veditores quod
quod testibus agebat z libripede. scilicet estimatore. qui
libripedebat. scilicet estimabat familiam. scilicet heredi-
tatem. z emptor qui erat loco heredis: ciuibus
romanis. scilicet liberis hominibus puberibus paribus
prima duo illorum testorum penitus abolerunt.
Tertium propter partem remansit in usu. scilicet quod ad nume-
rum testium. videlicet septenarium. Erant enim quingenti
testes libripens z emptor. Et predicta nomina
testamentorum ad ius ciuile referebant. quia
ius ciuile inuenit illa.

Testis inofficiosus est quod frustra liberis exhere-
dat sine officio pietatis liberali i extraneas
personas redactum est. ff. lib. v. Item testis sic
etiam describit. Est dispositio vniuersalis dire-
cta in tempore mortis solennizata his qui ponit z re-
quit lex ciuile ut in l. j. pal. Verbi gratia. quis heres
de instituit vel legat sub impossibili additio
let dispositio z reuocatur impossibilis additio. l. ob-
tinuit. ff. d. addit. z de modo. z insti. d. here. insti.
S. impossibilis. z sumit significatum ex vltima vo-
luntate qui concludit testatorem voluisse deridere
z per hanc additioem per oblivione. vel alio non
ex aio apposuisse. z ex magna solennitate te-
stamenti qui in tempore requirit. z significat quod testa-
tor non vult loqui frustratorie. sed quod impossibilis addi-
tio vitiat institutiones filiorum. Patet in l. filius. z l. si
tota. ff. d. addit. insti. z l. cum heres. S. j. ff. de sta-
li. h. significatum capit aliunde qui concludit vici-
are. imo de cetero modo intelligitur idem est in omni
possibili testamento et actu. quod significat derisionem
ne z non esse animum disponendi. Item alius le-
gat vltima qui sunt in penam sua etiam vasa videtur
legare. nam quod liquet. ff. de pe. leg. z sumit
significatum ex natura vniuersi quod per se subsistere
non potest sine dolo z vane etiam ex testamento
quod dispones solet esse liberalis. eo quod per bo-
nis suis non indigebat. Secundo in contractu

ZE

si q̄s donat vīna: q̄ sunt in penu sua nō ve-
niant vasa: l. venient sup̄ro significato ex
cōi mō itelligēdi q̄ p se vīnū sine eis substi-
tere nō p̄r: nec cōmode solui. dū tñ vasa n̄
sint maioris p̄cij. Itē q̄lit vltia volūtas te-
statoris ē de ambulatoria. z an vltia tñ sit
suada nō obstāte iuramēto de nō mutādo
p̄mā. c. cū marthe. de cele. mī. d. succel. ab i
test. c. vl. xliij. q. ij. c. vl. z nemo p̄r facere q̄n
leges habeāt locū in testō suo. C. d. testa. l.
testādī. z. ff. d. leg. j. l. nemo p̄r. vbi tex. op.
nō obstāte auct. de nup. s. disponit. Vbi d̄r
q̄ volūtas testatoris habet p̄ lege. ḡ p̄r de
rogari legi cōt. q̄ itelligit dū volūtas testa-
toris sit vnta legibz. z facta f̄m eas. al. s. fa-
cta p̄ eas nō cēlet vice legis. Ideo si dicte
stator nō sū peritus. volo ḡ vltimā volūta-
tē meā valere. l. nō sēruē solennitates iuris
non valet dispositio vt testm̄. q̄uis valere
possit iure codicilloz. vt in. d. l. testādī. vbi
glo. Itē nota q̄ de iure canonico i testō vl-
relictō ad pl̄as causas sufficiūt duo testes.
c. relati. d. testa. z f̄m Bar. z Bal. i. l. j. C. d.
sa. san. ecclē. Ins civile seq̄tur. Et tenet idē
in p̄is causis z in terr̄ imp̄ij. S. in terr̄is
ecclē nō i p̄is causis sufficiunt duo testes
cū p̄sbytero. c. cū esset. de testa. nō aut̄ i ter-
ris imp̄io subiect̄ sufficiunt tres. s. requir̄t
septē. Et sic nō i p̄is causis leges obsequi-
tur canonibz. s. tenent ad vnguē. Itē statuz
tū disponit q̄ testamēta nō valeāt nisi sint i
sinuata p̄tati vl̄ officiali ciuitat̄ infra q̄ttu-
or mēses a morte testatoris. Certe testator
nō p̄r h̄ statutu tollere dicēdo. volo q̄ tes-
tamentū meū valeat etiā si nō insinuet̄ in-
fra q̄drimestre officiali. Rō. q̄ tal̄ insinua-
tio statuta ē ad custodiē falsitatē z sciēdo ve-
ritatē testamētī. S. testator nō p̄r renūci-
are legibz dat̄ ad inq̄rēdū veritatez. Fac. l.
iubem. C. de testa. l. si. C. d. fideicō. p̄r tñ
testator tollere hypothecā: z ne dñiuz trāse-
at recta via. q̄ z h̄ itroductū ē vt sua volū-
tas celeritōrē finez sortiāt. z sic cōmodo suo
p̄r renūciare puato Itē p̄r dare licētā le-
gatario intrādi possessionē: z cā apprehēde-
di p̄p̄ia auctoritate in legato. q̄ s̄l̄r h̄ resp̄t
cit cōmodū puatū q̄ requir̄t ordo iudiciari
us cū testator renūciare potest. vt hec oīa
no. ff. de lega. j. l. nemo p̄r. p̄all. Itē no. de
his q̄ testari nō p̄nt: z q̄ phibēt a lege face-
re testm̄ z sūt impuberes. s. mascul̄ minor

xliij. z femia minor. xij. q̄ nō h̄nt animi su-
diciū. Itē filiū familias nō p̄r testari etiā
si p̄r p̄stet: nisi d̄ peculso castresī: vl̄ q̄si ca-
stresī. De q̄bo etiā p̄r p̄is volūtatē testari
p̄r vt in. c. l. de sepul. l. vj. Itē furiosus et
mēte capr̄ q̄dū talis ē. Itē p̄diḡ cū bo-
norū administratio est interdīcta. Itē mut̄ et
surd̄ naturalit̄. i. a natiuitate. s. si accidētā-
liter ē mut̄ z surdus z scit l̄ras p̄r suū scri-
bere testm̄ z codicillos. S. si ē tñ surdus:
bñ p̄r facere testm̄. Itē dānatus ad mortē
scz q̄ dēnatus ē vt efficiat̄ suus pene. vt. l.
j. L. d. here. insti. Itē q̄ dubitat d̄ statu suo
scz vtz sit liber vl̄ suus p̄r z filiū familias
Item q̄ damnatus est pro crimine famoso
Sicut ē crimen cōtra naturā vel aliud fa-
mosū crimen. Itē monachus seu canonic̄
regularis. Item q̄ cōmisit crimē lese male-
statis. Itē hereticus. Itē cecus testari non
p̄r: nisi quadam adhibita solennitate spe-
ciali. q̄ vbi versat̄ mal̄ piculū d̄z adhibe-
ri mal̄ p̄siliū. De testō p̄o cecū quō fiat no-
tat̄ i. l. hac p̄sultissima. L. q̄ test. sa. pos. vbi
h̄ modus receptus ē. debēt enī vocari septē
testes: z tabellarius et cec̄ corā eis exp̄m̄t
sevelle testari sine script̄. z d̄z exp̄m̄re noīa:
indicia: z dignitates heredū q̄s instituit ne
sola noīum cōmēoratio q̄cōz ambiguitat̄
pariat. z d̄z legata designare. et hec oīa sūt
scribenda a tabellario tunc coram testibus
vel si essent an̄ scripta corāz testibus recitari
debēt. z cecus d̄z p̄fiteri illd̄ esse suū testm̄
z ipsum dispositum esse ex sul̄ animi inia. z
in fine debet vnusq̄sq̄ testū z etiā tabella-
rius se subscribere. z testum z tabellarij s̄z
gnacula debēt apponi q̄ si tabellarius inez-
niri nō poterit: octaū test̄ debet adhiberi:
vt p̄ eū capiat effectū q̄d p̄ tabellarium fie-
ri debuit. z h̄ testm̄ d̄r nūcupatiū. l. mul-
tam similitudinē habeat cum testō in scriptis
Et in q̄bo casibz ecclēastica p̄sona d̄ bonis
ab ecclā p̄cessis possit testari. habes no. gl.
in. c. p̄nti. de offi. ordi. in p̄bo refuati. l. vj.
vbi bona distinctio. Itē an cleric̄ possint
p̄dere testm̄. xij. q. iij. c. j. z de testa. c. q̄ nos
z. c. relatum. Et an clericus vel monachus
possit in testamēto poni tutor. lxxvj. di. p̄z
uenit. xij. q. iij. Cypanus. xvj. q. j. generalit̄
Item testm̄ rumpit natiōe posthumū. q̄ si
moritur vīuo testatore testm̄ reconualecit
vt in. l. posthumus. ff. de iustit̄. rup. testa.

qđ est ver. si testator vñit ciuillē z naturali
ter. sec. si naturalit. tñ vñat: z mortu. sit ci
uillē. tñc enī nō recōualefcit. Causa ē singu
laris l. l. q. vxorē. ff. d. p. c. i. p. a. of. q. nō alle. i
materia. z ē mirabil. casus ille fm Ludo. d.
Roma. Itē testm. nouissimū imobile pse
uerat. z testatoris obitu pfirmat. c. cū mar
the. s. ceter. d. cele. mīl. Et testm. facere pōt
q. habet ānos. xliij. In aut. vt spō. larg. s. j.
Itē alio mō. Testm. ē lex diuina scpta no
ua vel vet. z sic dīcīm. biblīa cōtinere duo
testamēta. videlz testm. vetus z nouum. Et
testm. vet. z nouū ē recipiēduz a nobis q̄q̄s
in paternis canonibz nullū eoz ex toto te
neat insertū. Et iuent. c. iter canones sacri
pape Inno. cū auctoritate h. docet. vt ha
bet in. c. si a romanorū. s. itē si ideo. xij. d. l.
Ubi subdit. Restat nimirū q. decretales
eplē romanorū pontificū sūt recipiēde. et si
nō sūt canonū codici cōpaginate p. c. beati
Leonis. xxv. q. j. oīa. qđ etiam attribuit da
maso pape vbi oīa custodiri mandant.

De Ti

Tignus vel Tignū dī esse omne genus ma
terie lignee. vt in. l. xij. tabul. et d. 30. in sū.
eo. t. i. in sū. de re. diu. Uñ tignarij dicūt
oēs q. edificant.

Tignus insūctus. Reqre. s. Actio.
Tiguli dicunt foramia q̄b. erit fumus.
Thiro ē nou. miles. vt. C. d. thiro. li. xij.
Thirus ē serps venenosissim. de q. fit thīo
riaca magna.

Titubatio ē euz ego hīnc inde duo sūta scīa
nec tñ alicui eoz. q. dubio credulitate meā
applico. Uñ Titubare dī q. q. suspitiōez
habet sup eo de q. p̄tendit vt in. c. in nostra
pūtia. de p. cu. in glo. iij. Etiam titubare est
defectuose loq. vñ ignorat. Uñ titubās p
ignorāte habēdus ē. C. de p. di. inde. l. vi. et
ff. d. li. ho. ex h. l. iij. s. is q. ar. c. dñs. d. secū
dis nup. Ubi glo. p. z sūtra. et. c. pposuit. de
sing. ser. in glo.

Titulus q̄q̄s signū dī. Qñq. cā acq̄redī do
minij. Qñq. ipa ecclīa. vt titul. sacri Petri
Qñq. clericatus. Qñq. canonicatus i aliq
ecclīa vñ dī q. s. titulari. l. clericari vel ca
nonicari. Item q̄q̄s capī p. cā mobili ad
dominij trāslatōez. vt p. locatōe. vt. c. ecclīa
sācte. ij. vt li. pē. Itē titul. ē iusta cā posside
di qđ nīm ē. z sic exp̄git iust. titulus in vsu

capione z p̄scrip. c. si diligēti. d. p̄scp. z glo.
sūme. xvj. q. iij. Etia titul. possessorī causā
tribuit p̄scribēdi. vt. c. j. d. p̄scp. li. vj. z ē vñ
de p̄ncipalibz req̄stis ad p̄scptiōez. Dicitur
etiā titul. q̄libet ordo ecclīastic. quēlibet
dignitas vñ p̄latio. z sic dī quis ititulari in
aliq. ecclīa. i. ordinari. fm Bern. in. c. dudū.
de elec. sup. p̄bo inititulatā. z. ff. si cer. pe. in
rubricis.

Titul. possessoris vñ possidēdi ē in sū. pos
sessionis. Et cā qre q. s. possideat vt emptio
veditio. donatio. pmutatio. q. p. emptiōez
z sūtia incipimus possidere.

De To

Tochi. fm d. 30. dicuntur sustentatōes pau
perum.

Togatos dicimus aduocatos. a toga veste
noiatos quā habebant olū aduocati vñ
uersam a ceteris. vt p. h. cognoscerent.

Tota. l. oīs. ff. d. pacē. l. si vnus. s. pacē. vñ
idem dīrimus.

Torneamēta dicūt qđā nūdine vñ ferie i q̄
bus milites ex edicto puenire solent. et ad
ostēsiōē vīriū suaz. z audacie temere con
gregari vel cōgredi. vt. c. de torneamē. z cā
phibitōis ē periculum aīaz. z mors hoīm
inde pueniens vt ibidē notat.

Tortura pōt q̄q̄ fieri in domo. nō in indi
cio. q̄n tabule testamenti patris eoz filioz
q. familia interfecta dicebatur pūq̄s q̄stio
de seruīs haberet apte recitate sunt. vt in. l.
sica q̄stio. l. d. bis q. vt idīg. z ibi nō. doc.
circa glo. ij.

Tōsura i clerico. vide gl. i. cle. qm. d. vñ. z ho.
cle. z. xliij. d. l. c. phibere. c. cler. c. si quis ex
clericis. c. nō liceat quēlibet. et. xij. q. j. duo

Torrens ē aq. in ymbze cū impetu q. (sū.
in estate torrescit z arefcit. fm glo. in cle. du
dum. de sepul.

De Tr

Trabea ē veste p̄sular. vt. L. d. p̄sul. l. i. li. xij.
q. veste etia vtebat impator. z tā se p̄sule
vocabat. vt i anē. de p̄su. cl. col. iij.

Tractorij erāt filij q. tractabāt z p̄cabant
id est manibz p̄tigerūt z palpanēt aīalia
publica z eqs sacro vsui deputatos Uñ dī
cunt tractoria lre ipetrare p. lnia vebēdi
aīalia. Vel lre dare licētie ad tractanduz z
pūtiēdū crimīlos fm Accur. C. eo. t. i. ru

Tradere duplicem h3 significatiōez. Uno
mō ē rem suā in alioz transſerre. Corpaliſ
enī res tradī pōt z a dñō tradita alienat. B
p3z p ethymologiā dictiōis. dñ enī Trado
qñ transſerens dñūm. z sic bñ dñ in instru
mentis venditiōis iure p3rio tradidit. l. trāſ
ferens tradidit seu dedit. Alio mō Trade
re capīſ p inducere i poſſeſſionē ſine p ipā
corpaliſ pſtatōe rei. Ut cum dñ poſſeſſionē
tradidit vel ipm equū p frenū aut librū in
manibus.

Traba ē inſtrūm rutiū qd equandis ceſpī
tibus vel feno colligēdo aptat.

Trāſcere ē mare trāſire. Vñ dñ ſi in pōrtō
nibus mare trāſclat. l. trāſeat. Inde Trāſe
ctum ē p mare trāſitus. Etā alio mō ē no
men ciuitatis.

Trāſecticia dñ pecunia q locatur vl pmittit
alicui p mare ad quēcūqz locum tranſue
benda vel deportāda. de act. z obliga. l. tra
ſecticie.

Trāſactio ē de re dubia z lite incerta nōdū
ſinita dato aliq pmiſſo vl retēto nō gratui
ta pactio. vt in. c. ſup eo. d. trāſac. z ē idē qd
cōpoſitio in aduerſarios. z lite itelligo p
ſentē vl futurā. qz añ l. pteſta. pōt fieri trāſ
actio. vt. ff. de p. d. l. inde. l. elegāter. ſ. ſi quis
poſt. Itē lite ſubaudiō iuſtā vel iniuſtā. vt
Ce. ti. l. ij. z ſi qñ qñ agit credit ſe hñe iuſtā
cauſā alſ pñ. vt. ff. de p. d. l. inde. i. ſū. vt tñ
iter inſiſtente z reſiſtente vt ſi actor p calū
niā inſiſtat nulla ſit trāſactio. ſ. ſi reus p ca
lumnīā reſiſtat valet trāſactio qñ ad euz.
Ce. ti. l. ſub pteptu. l. p aliā vſā h ē p actio
nē d dolo vl replicatōez doli pſulat actor
vt ibidē dñ. qñ reus dolo induxit actorē ad
trāſgēdū. Et dñ i deſcriptōe. nō gratuita pa
ctio ideo qz fieri nō pōt gratis. imo expe
dit qz ſi ſit trāſactio aliqd det vel dare
pmittat trāſigēt. Vñ fieri dñ aliqd dato re
tēto vl pmiſſo. Alioqñ trāſactio nō pce
dit. z i eo qd dñ aliqd itelligit etā de modi
co. qz ſi qñſtio erat de re valēte cētū pōt fieri
trāſactio p decē vl p minorē. Nec pōt di
cere trāſigēs ſe deceptū. qz tranſigīt ſup in
certo. Item in eo qz dñ de re dubia z lite in
certa trāſſetue ponit. vt ſit ſeſus d re q du
bia z incerta ē lite. l. ppter litem. qz lis qñdu
pēdet facit re dubiā z incertā. Hā enī l. l.
tis z iudictor incert? ē. l. qd debet. ff. de pe
cu. Vñ ſup eo qd in qñſtione vertit lite pen

dēte pōt fieri trāſactio. z ideo dñ lite nōdū
ſinita. Hā ſi iudicatū eēt nec appellari poſ
ſet. nec aliq remedio ſnām retractari. ita
qz dñ ſnā nō dubitaret certe trāſactio nō va
leret. vt ſi qñ dñenat? ad. x. dicat verū ē me
tibi dñenatū eſſe ad. x. z vñ ē qz debeo. ſed
ſi vñ eſſe pter? v. dabo tibi in pñtenti tūc
trāſactio nulla eſſet. z ſi iudicatū negaret.
adeo tñ liqda foret pbatio. vt nō ſufficeret
negare adhuc ē idē. vt. Ce. d. pe. l. qñ ſnāz. Di
ct enī tranſactio qñ actōis in amicitia ſeu
amicabili cōpoſitōez trāſiſſio. Trāſeūt enī
a lite z ab actōe q cōponūt in ſe paciſcētē
cū tñ gñs nō remittit actio. ſecus ſi gñs re
mittit q casu n̄ ſit trāſactio. ſ. ſimplex p do
natōez pactio. q enī trāſigīt qñ d re dubia
z lite incerta neqz ſinita trāſit. l. cōponit. vt
in. c. ſup. e. ti. i. glo. iij. z ſic is trāſit ab actōe
q trāſigīt. z is qui pñe agit dñ trāſigere. vt
Ce. ti. l. ij. pal. re? aut impropē. Itē ſpūas
liby nō valet trāſactio pñio noie dicta. c. ſi
qñ clerici. de offi. deleg. z. c. ſup eo. pal. et ē
tex. i. c. pñtū. z. c. pñteat. eo. ti. Rō. qz trāſ
actio in ſpūalibz pñtinet ſpēs ſymonie. Ver
bi grā. Duo litigāt ſup aliq bñficio ecclīa
ſtico. puta ecclīa vl pñeda. z etiā ſup iure p
ſentādī. tal trāſactio cū ſit ſup re ſacra n̄ va
let qñ alter illoz dat alteri. x. vl. xx. annuari
vt ceſſet a lite. z alter obtinet ecclīaz ſeu pñ
bēda ſeu ſus pñtādī cū ſit annexū ſpūali. ſ.
ſpēs ſymonie ē vbi aliqd dat vl pmittit ſi
ue retinet i talibz poſſideat. alſ pcederet
i ſpūalibz nullo dato retēto vl pmiſſo. Sed
tūc pñe nō ē trāſactio. ſ. circa tpalia valet
trāſactio tali mō ſūpta. Sumit aut alit et
largo mō trāſactio. put ē amicable cōpoſi
tio. z ſic pōt fieri i ſpūalibz. vt i. c. ſtatūim?
d trāſact. ar. c. niſſi eſſent. de pñe. z. c. vl. d re
rū pñu. z h dñ ex vtrāqz pñe det ſpūale. au
ctoritate tñ ſupioris vt ſi aliq litigēt ſup ec
cleſijs z epſ vl archiepſ cōponat eos iure
Itē nō valet trāſactio in ſublectōe ſpūali
c. pñteat. ij. eo. ti. Sublectio enī ē ſpūale
qd. z ideo aliquo dato vel pmiſſo ſine retē
to remitti nō pōt. Verbi grā. Itē ſublect?
ē pmo abbacie tali. ſ. ecclīe ſācti petri. Vñ
vult trāſigere. i. dare. xxx. ſolidos. vl aliud
in certo casu. vt ſit exempt? ab abbacie ſub
ſeſtione qui cenſus eſt. licz eſſet recognitio
debiti ſublectiōis. c. omnis aīa. de cenſi. tñ
nō valet talis trāſactio ppter ſubſeſtionem

h si gratis vellet q̄s aliquā ecclīaz eximere
subiectā. bñ posset ex eo annuatim aliqd acci-
pere. nec eēt symonia. c. constitut. de relig.
do. vñ sibi p̄stitueret soluedū cēsum ī recog-
nitōez dñi. vt in. c. ois. pall. vñ ad iudiciū
pcepte libertat. vt. c. receptimus. d. puileg.
Itē ī m̄mōtio cōpositio vel trāfactio nō
valet. c. fl. de trāfac. Et nota duas regulas
Prīa affirmatiua q̄ ī oī cā criminali. vñ in
oī crimie p̄ q̄ venit iponēda pena sanguis:
licitū est trāligere. excepto crimie adulteri
Rō huius regule. qz vñcūqz h redimere
sanguinē suū. Sz rō exceptōis ē frequētia
crimis adulteri. xxxij. q. viij. qd in oibz gra-
uius. z de iudi. c. at si clerici. s. d. adulteri
Scda regula negatiua. q̄ in alijs crimibz
in q̄bz nō venit pena sanguinis nō ē licitū
trāligere. excepto crimie falsi. in q̄ pōt trāsi-
gi. Rō regule ē ne delicta maneāt impun-
ta. Rō p̄o exceptōis. qz nō pōt maior cris-
men iponi q̄ falsitas. qd adimīt oēs hono-
rē. Et hec dicta pcedūt de iure ciuili. Iure
nāqz canonico nō h trāligere sic. qz ibi non
venit pena sanguis iponēda Itē trāsi-
gi nō pōt sup alimēt. nisi auctore p̄ore. ff. d. trā-
ac. l. cū hñ. in sum. Ergo nota qz qdam sunt
ī q̄bz nec cōpositio. nec disp̄satio. nec trā-
factio locū hz. Quō enī posset fieri p̄ amica-
bilem cōpositōez. vñ disp̄sitiōez. vel p̄ trā-
actionē. vt vñr dimissa v̄ore aliā suginduc-
ceret. vñ vt monach. talis ex̄ns p̄p̄iū h̄et.
de sta. mo. cū ad monasteriū. vñ vt subiect.
ī subiectōe p̄durās dño nō obediret. vel su-
periori ī licijs z honestis. In his ḡ cum s̄.
trāfactio locū nō hz. vt. c. fl. e. ti. Effect. aut
trāfactionis ē. vt oīa infra ad causā spectā-
tia sup q̄ transactū est ne q̄cqd aliud est qd
opē p̄tibz ferre poterat s̄ sit vacuū z oī veri-
tate cassatum. Et sola trāfactio validuz p̄-
petuūqz robur obteat. vt. c. j. e. ti. fm Gof.
in sum. de trāfact.

Trāsfuga d̄r q̄ transiit ad hostes.

Translata legata dicūt q̄ testator legatario
adempta trāffert ī aliū. s. auferēdo ab eo
cui p̄mo legauerat.

Translatio est de sede ad sedem facta cōmu-
tatio. vt cum ep̄s de vna sede ad aliā trāf-
fertur. Unde qd hīc appellatur translatio
alibi d̄r mutatio. vt. viij. q. j. mutatiōes. Uñ
sic. Est ab vna ecclīa ad aliā regularit̄ trāsi-
tio. Pōt enī aliq̄s d̄ minori ecclīa ad maio-

rem trāfferri. Nam q̄ pueh̄ de minore. ad
maius pueh̄. vt. x. ij. dī. legimus. ī fl. Et
hoc maxime de translatiōe ep̄oz. Uñ trāf-
lationū due sunt cause. Prīma vtilitas. cū
in sua ecclīa infructuosus ē. Scda necessi-
tas. vt euz p̄secutionem patit̄ z hostilitates
Et sunt tres cause trāsitus. Prīma leuitas
Scda cupiditas. Tertia humilitas. De h̄
Gof. in sum. eo. ti.

Trāsmigrare ē de loco ad locū trāsire.

Trapezeta. i. campoz vñ mercator. xxxij. dī.
In noie dñi.

Treuga ē securitas prestita p̄sonis z rebus
ad tempus discordia nondum finita. vt de
treuga z pace. c. j. Sz par. Require supra
de p̄.

Tribunal fm Goffre. est locus maior. iudi-
cum qui habet merum impium fm Bzo.
in sum. C. de iuridici. om. iij. Uel est loc. vbi
iudex p̄o tribunali sedet. q̄ als forus voca-
tur. de p̄bo. sig. Forus. et ē glo. in. c. j. de re
iudi. l. i. vj.

Tribunus plebis est plebeus magistratus
sic dictus. qz populus romanus olim erat
diuisus in tres p̄es. z ex singulis singuli
tribuni p̄reabantur. Uel qz tribuni suffra-
gio p̄stituebant.

Tribunus quiritum. i. militum erat rege ex
acto añ dictatores q̄ p̄fuit eq̄tatibus post
q̄ partim ex plebe. z p̄rim ex patribus. als
p̄tibz militum creati sunt tribuni consulari
potestate.

Tributum est census q̄ p̄stāt rōne soli p̄o
p̄rij a possidētibz. Dicūt autē tributū ideo
qz militibus tribuebatur q̄ expeditiōi p̄u-
blice vacabāt. vñ z stipendiū appellat. vt
ff. de p̄bo. sig. l. ager. z. ff. d. publi. z vectil.
j. s. hic titulus. Sup p̄bo impēdāt. in glo.
Et in tribz non habet locuz p̄scriptio. xviij.
q. iij. s. potest. ij. s. ad huc. C. de p̄script. xxx.
anno. l. comperit. nec cōpensatio. C. d. com-
pensa. l. in ea. z. l. p̄cedēti. z. ff. de iur. ffil. au-
fertur. s. qui cōp̄sationē. Ubi d̄r q̄ ī alijs
duobus mētibz probato debito sit reco-
p̄satio cum fisco. p̄ter q̄s in tributis z in sti-
pendijs.

Tributarij dicūt a tributo. qd a tribulatiōe
deriuat.

Tributaria actio. Require supra de Actio-
nibus.

Triens est tertia ps assis quattuor p̄tens

vincias.
 Triennium est tempus trium annorum. ut. c. j. d. p.
 scrip. et indicit triennialis prescriptio q. coter
 currit in usucapione.
 Tricennium est tempus. xxx. annorum. Inde tricennialis
 prescriptio. ut. c. vigilanti. eo. ti.
 Triplicatio est q. duplicatiorem infirmat et ad
 iuvat actorem. et sic deinceps q. duplicatio
 et. Requere. s. Duplicatio.
 Tripodius eas triplicat. scz. xxxvj. vincle.
 Triumviri capitales dicunt q. carceris ha
 bebant custodias quorum interuentu aduer
 tendum erat in quosq. hoies facinorosos
 quos etiam dicimus stratores a stringendo.
 q. in carcere custodiendos et reos damna
 tos puniebant.
 Triumviri monetales dicunt. videlicet eris et ar
 genti. vel auri prefatores. q. frustra liberos ex
 heredit et sine officio natural pietatis i ex
 traneas personas reductu. s. fm. J. li. v.

De Tu

Tugurium dicitur esse tectum quod rebus urbanis vel
 rusticis custodendis deputatum. Ut dicitur de
 edificiu quod magis coperit rusticis quam urba
 nis edib. Et dicitur q. regularium eo quod tegat. ff.
 de p. sig. l. domus.
 Turribuli alii tibus sine tignis dicunt for
 mina p. q. exit sum. caminorum. et idem dicitur fe
 nestre quibus calor balnei euaporat.
 Turpia s. b. a. diffamatoria. Si sunt specia
 lia vitiant legatum vel institutionem. sed non ex
 hereditationem. sed generalia turpia sunt apta
 punitioni. ideo dispositione punientem non
 vitiant. Non autem sunt apta honori. ideo
 dispositione honorantem vitiant. nisi ubi vo
 luntate disponendi significat. Verbi gratia
 Testator dicit sic. Ticio furi homicide vel
 adultero lego. et legatum non valet. ut. l. tur
 pia. ff. de leg. j. q. his verbis testator diffam
 at legatarium. et sic sensus est ut quod magis eum
 vult gravare diffamando quam honorare. si vo
 let valere legatum lex civilis hac voluntatem
 non admittit in odium diffamantis ut i. l. turpia
 pall. S. ibi testator dicit. Fale me impu
 mus male de me meritis heres esto valet in
 stitutio. l. his s. his. S. j. ff. de here. i. ubi. q. siue
 sit verum siue falsum quod sit ipsissimum. constat tamen de
 persona. Et ratio est diversitas in his casu et i. pce
 den. q. primus casus est in s. b. s. palio. scd. s.
 aut in generalibus. Alii dicunt quod in casu pce

deni valet legatum sic in isto. q. constat de perso
 na et de legato ei facto. nisi aliud post testam
 torem voluisse. vel nisi lex civilis sic disponat.
 ut. s. dictum est. Item ibi. Filium meum latronem et
 gladiatorem exheredo valet exhereditatio. Licet
 si pepit. in p. m. ff. de li. et posthu. Ratio quare va
 let exhereditatio et non legatum vel institutio sic
 facta. q. s. b. a. diffamatoria apta sunt exheredi
 tationi cum sit ad penam vel ad punitionem bo
 norum. sed secus in legato vel in institutione.

Tunc significat extremitatem temporis. l. si is lega
 tum. S. si ita scriptum. ff. de p. die. et de s. facit
 ad questionem notandam. si quis ita testatur. si impa
 tor non venerit in Italiam infra quinquen
 tum heres meus tuus. et det Ticio. Imperator
 mori primo anno. an Ticius potest petere. et.
 Solu. Certe non. nisi post quinquennium. Ad
 hoc semper allegatur tex. pall. et h. quod tempus appo
 nitur i. p. ditione potestativa. Si s. b. o. in p. ditione
 casuali apponitur si deficiat non expectatur. l. s.
 iure. ff. de p. ob. Fallit nisi addatur dictio tunc
 et huic excerptum est. de elect. comissa. li. vj.
 ubi de hoc.

Tutela s. m. d. 30. in sum. est vis et potestas in capi
 te libero ad tuendum eum qui propter etatem suam sponte
 se tueri nequit a iure civili data ac promissa. ut
 insti. de tute. S. e. aut. Ut autem dico de facto
 et potestas de iure ut talis sit tutor qui propria imbe
 cillitate non impeditur. nec a iurisdictione res
 pellatur. quales sunt pupillus furiosus et qui propter
 tuum morbo laborat. illi propter imbecillitatem
 corporis vel animi tutores esse non possunt. Sed se
 mine qui quibus sciunt res administrare pupilla
 res. et ad id experiendum vires habeant. tamen a
 iure institutionum non admittuntur.

Tutela testamentaria est quando per dat filio tutoris
 in testamento.

Tutela dativa est quando unus datus est tutor fi
 lio in testamento. et unus ex tribus s. agut
 neis idoneis ad tutelam iudex ex officio suo
 dat tutorem.

Tutela legitima est que deferretur a lege s. m. qua
 nullus datus est.

Tutor filio in testamento qui primo loco deberet
 ei succedere ab intestato tenet suscipere tute
 lam huius.

Tutela actio directa et contraria. Requere. s.
 Actio.

Tutor est qui pupillum vel pupillam morte pa
 tris vel emancipatione sui iuris factus vel fa
 ctus tueri. differt autem a curatore. q. tutor dat

impuberi, curator pro puberi vel adulto scilicet furioso, prodigo, furdo, muto, et silibo qui rebus suis p[er]se non p[er]it. Item tutor quique dat a iudice quique a testatore. Dat enim a testatore et p[ro]firmat decreto iudicis vel p[re]sidis etiam dat iusto, scilicet curator non nisi volens p[ro]terea ad litem. Item tutor non dat certe rei vel cause, sec[un]dum in curatore. Immo tutor p[ri]ncipaliter dat p[er]sone et sc[ilicet] rebus. Scilicet curator p[ri]mo et p[ri]ncipaliter dat rebus, et sc[ilicet]ario p[er]sone. Et nota quod quidam est tutor legitimus, quidam fiduciarius, quidam testamentarius, quidam onerarius. Tutor fiduciarius est qui pupilli emancipati cuius p[ro]p[ri]i est emancipatus, ut tutor erat legitimus eo p[re] mortuo tutelam accipit cum mortis t[em]p[or]e erat in p[re]s[ent]ia p[re]sente. Verbi gratia. T[er]cio duos filios habuit, scilicet Seyum et Wenuum. Seyus fuit minor in annis, Wenuus fuit pupillus. Seyum habuit in p[re]s[ent]ia et Wenuum emancipavit, et ipse tutor eius erat et mortuus est eo p[re] mortuo. Seyus frater Wenui pupilli fiduciarius est, emancipatione enim p[er]it ius agnationis ne fratris sui frater legitimus tutor esse possit tanquam p[ri]mus agnatus, scilicet fiduciarius bene. Et sic tutor fiduciarius est frater fratris sui emancipati, ut patuit. Si si p[ro]p[ri]i emancipet unum de filiis suis impuberem eius est legitimus tutor. Et mortuo patre filius alter maior fiduciarius tutor appellatur.

Tutor legitimus est qui lege p[re]cipiente pupilli nascitur tutelam, quales sunt p[ri]mi agnati et cognati. Regulariter enim traditum est secundum leges, ut ad quem spectat emolumentum hereditatis alii cuius pupilli, ad eundem p[er]tineat et onus tutelae eius, nisi forte sit mulier qui bene vocatur ad hereditatem morientis, non tamen ad tutelam suppletis, quia nutrit esse non potest.

Tutor onerarius est qui dat pupillo ut ipsum defendat a vexationibus aliorum, vel dat novitatem gratia ut alios tutores instruat, et venerabile de elec[t]o, in glo. super probo advocat[us], vel honorarius dicitur dat[us] causa honoris non administrationis, et tales non habent onus, ut reges, principes, comites, barones, quibus admittunt filii causa honoris. Ideo illorum tutela vacat onem non p[re]stat. Instat de excu. tu. vel cura. §. Item tria onera.

Tutor testamentarius dicitur qui ex testamento dat tutor filio a p[re] pupilli, scilicet qui actu in testamento nominatur et assignatur.

Tutor suspectus secundum Bar. in sum. C. eo. ff. de

iste qui moribus talis est, ut suspectus sit, non enim facultas et paupertas fraudulenta vel callida perversatio in rebus pupillaribus suspectum tutorem commendat vel committat. Item in auctoritate p[re]stata per tutorem expeditur et loquitur. Facit. l. i. §. de tute. et in i. qui tutor, in testa. dari pos[set], in glo. j. Et facit h[oc] ad subtili questionem secundum Bar. Pone pupillo est delata hereditas extranei, qui scit et patitur ipso tutore habere tunc in domo cuiusdam defuncti a quo delata est sibi hereditas. Queritur an per h[oc] p[ro]betur additio hereditatis, et vix patetia et scia tutoris auctoritate inducere videatur, et an in auctoritate sit necesse quod tutor loquatur. Et apparet primo quod sic. Nam talis a quo habitandi in domo defuncti in eo qui potest se adire hereditatem induceret p[re]sumptio additio. Pro h[oc] facit. gerit. ff. de acq[ui]s. here. Scilicet pupillo qui non potest adire sine auctoritate tutoris talis actus ab auctoritate tutoris auctoritate additio non inducit, ut l. patuit. ff. de iur. deli. Solu. Dy. de i. §. scia aut patetia tutoris auctoritate non inducit. Et sic ex illo actu non probatur additio. Nisi forte tutor quique mandasset pupillo ut aliquid faceret in illa domo. Nam talis expressio mandati auctoritate inducit, vel etiam nisi pupillus dicitur stetit in domo, si p[ro]p[ri]i spaciis, et annorum, quod probatur additio, quasi omnia fuissent solenniter acta auctoritate tutoris.

De Vacantia bona di

cunt ea bona que dominum non habent, vel que fisco vel domino alicuius applicatur. Quod dicitur multis modis. Quique si quis intestatus decedit, vel qui testatus non potest, vel facit p[ro]p[ri]i heres suus ei succedere non potest, vel etiam ubi alius de p[ro]p[ri]etudine bona alicuius domino applicat, tunc dicuntur vacare bona.

Vacans possessio. Requiritur. Possessio. Vagabundus est qui non habet domicilium, scilicet hodie h[ab]et, cras alibi, l. i. §. p[ro]p[ri]i. ff. de dam. infec. Scilicet quasi vagabundus est qui habet domicilium sed raro moratur in eo, et vagatur hinc inde. Et quod p[ro]veniat isti habet in. c. si. de fo. co. p[er] glo. l. i. et ibi no.

Validitas dicitur infirmitas in uno significato, quoniam frequenter, ut l. i. non p[ro]p[ri]i. p[er] Inno. et Hostien. c. si. de testi. l. i. §. si pro validum est, si quis cau. et l. i. vel qui morbo excus.

Ualitudinarij dicunt infirmi qui frequenter egrotat, vel qui laborant per lucida intervalla, ut qui morbi sunt post horam infirmi.

Varicosus dicitur curvus, a varice nervo dicto, qui nervus in senectute reddit boiem vari cosum et curvum.

Vasallagium secundum Spe, in tit. de feu, id est quod homagium. Quod enim in fratria dicitur homagium, in Italia vocatur vasallagium.

Vasallus est feudatarius, et secundum vulgare, pulcherrimum nobiles feudatarii vasalli dicuntur.

Plene pro homine medio nuncupatur secundum Spe, et vasallus non potest vendere feudum sine voluntate domini, et dum vendit debet rogare dominum suum quod ab eo recipiat et alter episcopo investiat, quod si dominus denegat et eum exorare non potest de episcopo alia bona equaliter tali feudo ininvestendo De hoc in c. qui in ecclesia, et in vlt. feu, p. to.

Et si vixit nisi ille cui vasallus feudum alienat velit supportare omne gravamen, ut in l. murile gulo, C. de muril. l. xj. Fac. l. ij. in pn. ff. so.

ma, et sic vasallus possit alij in feudum dare suum feudum, etiam inuito domino, quod videtur non esse verum et per casum in c. j. de duo, fra. S. q. r. a. q. cognoscere debeat causa feudum. Pro quo non, quod secundum Jaco, de Bel, cui pre oibus stat in h. distinguit.

Aut loquitur de vasallu minoribus, aut maioribus. Si maioribus, ut sunt duces, comites, marchiones, capitanei, qui immediate ab imperatore cognoscunt, tunc de perouesia imperator cognoscit c. j. de lecoradi, in vlt. feu. Idem coram rege dicitur immediate a rege infeudatis. Si de minoribus qui ab inferiore habent feuda, ut militibus aut nobilibus, hoc tripliciter. Aut vertitur quod sit in duobus vasallos, Aut inter duos quod alter et alter non est vasallus. Aut inter dominum et vasallum.

Si primus, aut stat ambos esse vasallos, licet gant in de pre feudum vel finibus, sic est conclusio quod coram domino cui sunt vasalli debet cognoscere, c. j. apud quem vel quod causa feu, deter. Aut stat de vno tamen non tamen de altero qui nihil habet nisi id de quo quod sit. Tunc per partes curie debet causa terminari, c. j. apud quem vel quod causa re. Aut non stat de aliquo horum per certo, quod ambo nihil habent in feudum nisi illud de quo quod sit. Hoc dupliciter. Aut per tendunt se inuestitos ab eodem, vel a diversis dominis. Si secundum iudex competens erit ordinarius loci vel delegatus, c. ij. de le. coram in pn. ci. in vlt. feu. Si primus habet dupliciter. Aut uterque dicit feudum suum proprium, sibi processum, et sic iterum ordinarius erit iudex, d. c. ij. Aut uterque dicit

fuisse suorum progenitorum, sic dominus cum curia sua cognoscit, non tamen solus, pall. c. j. Aut vnde dicitur feudum novum, s. ipm investitum alter antiquum, s. suorum progenitorum, ab eodem tamen domino, tunc olim ordinarius competens erat iudex hodie per pares curie cognoscit. Et sic finaliter concludit in primo casu principali quod solus vno casu cognoscit dominus de causa feudum, s. qui stat ambos esse vasallos.

Secundo causa principali tenet glo. in c. ceteris, de iudicis, qui dicit in causa ordinarium loci in quo feudum situm est cognoscere debere. Tertio casu iterum per pares curie si reperti sunt, si non eligantur alij, Et tales erunt iudices ordinarii quibus lex dat iurisdictionem ordinariam. Ideo sede sunt per tribunali et suabunt iuris ordinem. Si non habet tribunal eligere possunt. Et eoripso quod dominus iudicat etiam sententiam propria executioni mandare potest, quod feudum dicitur suum territorium. Item secundum glo. c. romana, s. d. j. ap. l. ij. vj. concludit si ultra dominum feudum est alius primus immediate ad hunc appellat a sententia domini feudum. Si talis non sit tunc ad ordinarium loci in quo res sit tuat spectat, quod dominus feudum est talis subiectus ut, s. d. j. pall. Tamen in vlt. feu, ter. e. q. i. tali casu ad imperatorem appellandum sit. Et sic sentit Bal. tacte. Primum tamen magis placet doctoribus, ut no. in d. c. ceterum. Et intelliguntur predicta quoniam est quod sit de feudo. Sed secus est de quod sit peritur de cognitione feudum, s. ad quem pertineat cognitio eius. Talis enim non pertinet ad dominum feudum, siue sit ecclesiasticus siue secularis, alius esset iudex in sua causa et per totum tit. C. ne quis in sua cau. quod sic cognoscens de cognitione feudum in casu qui sibi ad iudicaret cognitionem tale debet. Consequenter de proprietate feudum sibi ad iudicaret. Debet ergo superior ordinarius vel alter de hoc cognoscere vel iudicare, vel pres arbitros eligere debet qui cognoscant, ut no. in c. vj. in glo. l. ij. d. fo. compe. Et ibi glo. qui vtriusque quoniam secularis iudex possit negligentiam supplere ecclesiastici in cognitione talis.

Vates modo sacerdote, modo prophetam, modo poetam significat, xxj. di. cleros, post colina.

Vasa tre sunt omnes peccatores, ut, xxij. q. iij. na buchodonosor, ubi dicit, Vasis tre nunquam redderet interitum si non spontaneum inueniretur homo habere peccatum.

De 23

Ualdini sunt homines certi, et signanter

clerici vel canonici terre vel ecclesie alicuius.
De quibus in l. i. C. de col. illi. ubi dicitur quod col-
legium vbalidinoz non potest constituere syn-
dicum.

De Ne

Nectigal est tributum quod prestatur de rebus
que vehuntur vel omnibus negociis manu-
a vehendis mercibus dictum. Adez est quod
navium. ut ff. de pub. et vect. l. i. §. h. titulus
Et fm Azo. in sum. C. eo. tit. vide supra tri-
butum.

Nector est portitor qui vehit. Et vectores sunt
non solum qui vehunt. sed etiam qui vehuntur
in naui. fm Azo. in sum. C. eo. tit. et ff. ad l.
ro. de iac.

Nectores possunt dici siue habeant merces siue
non. dum tamen opas suas magistro navis exhibeant
ad navigandum. Et sunt quatuor nomina
quod possint actu et passionem. ut hospes zeloz
typus. Requere. §. A.

Nectura. id est vectigal siue navium.

Nebiculum. fm l. xij. tabu. est via in octo pe-
des ex transverso amfractu. xvj. quod non
est necessarium in actu. Jus trabendi ligna
lapidesve permittitur habenti actum sed via
nisi specialiter pervenisset de hoc in actu. Ut
de infra via.

Ne p. et ponit interdum. ut in l. fundum. sub co-
ditione. §. his p. his. ff. de leg. i.

Nel etiam ponit p. et interdum. ut in l. sepe
ff. de p. bo. sig. et l. cum qdaz. C. de p. bo. sig.
Etiam ponit alternativum. ut in c. iter ceteras
de rescriptis.

Nenatio quid sit habes fm Bos. in sum. tit. de
cle. vena. Et est triplex. scilicet oppressiva: arena-
ria et saltuosa. Oppressiva est hominum de qua dicitur. Cez
pit neroth esse robustus venator coram domino. id est
extictor et oppressor. Et sic venator est hominum
exactor et oppressor qui aliquem venatu oppri-
mit. Arena-ria est qui fit in arena. ut cum quis locat
opas suas ut pugnet in arena cum aliquo be-
stia detata. hac qui exercet peccat graviter. nisi
eas exerceat gratia virium expiendarum. ut ff. de
postula. l. i. §. Itē senat. et l. iij. q. vij. tria. §.
infames. circa p. n. Et de hac loquitur. lxxvj
di. qui venatoribus. cum duobus. c. sequenti-
bus. Saltuosa est que fit in silvis et saltibus ad
capiendas feras. Et hec est licita. Sed quo-
modo in clericis liceat in propriis personis ve-
nari deficiente familia et videre: cum illud non

sit vagari. sed necessitati et utilitati ecclesie sub-
venire ad quod tenent clericus. vij. q. i. p. n. et
glo. cle. ne in agro. de sta. mo. in §. personale
et ibi p. cor. et §. venatio saltuosa est illicita ex
tpe et persona. Ex tpe. ut in quadragesima et sab-
batinis noctibus. xxxvj. di. an putatis. Et p.
sona. ut in clerico. In qua tamen distinguendus est
quoniam episcopo semper est illicita. xxxij. di. quoniam dicitur.
Aliis vero clericis licita est causa necessitatis: utilita-
tis: et recreationis. cum r. r. et c. laqueis: et
canibus: dum sit cum silentio et modestia. Nam
etiam monacho licet texere lina. p. piscibus capi-
endis. ut de p. se. di. v. nunquam. Vide Bos. in su-
de cle. vena.

Vendere est rem pro certo pretio dare. Et sunt
bona debitoris vendenda si vergeat es alie-
nium. et dilatio dampni sit illatura creditoribus
ut in l. fulcinius. §. adeo autem. ff. de cau. in
pos. ea.

Venditio est de re que habet commercium. Et lo-
let ponit in iustis quod permittit venditor em-
ptori rem venditam legitime defendere: au-
ctorizare: et disbrigare: que p. ba debet sic in-
telligi quod si de ipsa re fuerit facta: orta siue
mota emptori. venditor teneat rem in ipsa li-
te legitime. si fm leges defendere: auctoriza-
re. id est auctor litis fieri: siue p. se litē agere vel
disbrigare. id est litem expeditam ab omni one-
re reddere. Item nota quoniam venditor est cetero
quod rei vendite pars est ei propria. et pars condi-
ticia. id est alicui conditioni vel alteri domino subie-
cta: ignorat tamen que et quanta tunc ponitur in
iustro venditionis. sic quod proprium in perpetuum
quod conditionis domino subiectum. Hoc est vi-
dere quod proprium in hac re. et habeas ut prop-
rium in perpetuum. Sed quod conditionis habeas cum
ea conditione ad quem pertinet. Item fm Azo. in
sum. C. de p. et c. como. rei ven. et Bos. in su-
de emp. et ven. tradit talis regula rotunda
et quadrata. Cum venditio sit pure sine scri-
ptis certe spectat. que degustationem non
recipit. omne periculum spectat ad emptorem.
excepto casu publicatoris. nisi pactum culpa:
mora: calliditas: vel traditio intervenierit. et
quodlibet p. bui regule habet in se potestatem
de qua vide Bos. in sum. ubi supra.

Vendicare est coram iudice dicere vel intendere
rem esse suam vel allegare. ut quoniam quis dicit hec
res est mea. Et est idem quod intentare. id est hoc
solum intendere: ut res sua declaretur: et sibi do-
minium applicetur.

Velū ē quadruplex scz psecratiois: ordinatiois
 platōis: z pfectionis. Professiois suscipit a
 pōgine vī corrupta cū pffitet de altari vī de
 manu. i. xx. anno ad minus. xx. q. j. z. j. q. ii.
 puella. Cōsecratiois iponit in. xxv. āno. vt
 ea. q. j. placuit. z. xxv. di. placuit. Pōt aut
 psecratio pōgini fieri in die ephīaz. In al
 bis paschalibz. i. tota septimana paschali. In
 aptoz natalibz. nisi sint gūl lāguore detēte
 Tūc enī alijs tpi bz pnt. imo etiā alijs pōt
 pūis festiuitatibz z diebz dñicis. vt. c. j. de tē.
 z q. l. ordi. Viduas aut null' pōtificiū vela
 re psumat. xx. q. j. d. votis. in fi. Sz ipemet
 velū suscipiat d altari. xxv. q. j. viduas. q.
 capitibz iuis iponāt. z. c. platū. de his q vi
 me. vt cau. fi. Eps corrupte velū iposuisse
 videt tñ solū iponere sūlaūt. Velū aut reli
 gionis vel veltē religiosā de manu pbyter
 n sumere pnt. xx. q. j. vidua. Secus d velo
 psecratiois qd solēnter a solo epō soli pgi
 ni solēnt diebz imponit. Tertiū est velūz
 ordinatiois. qd olim dabat diaconissis in
 xl. anno. xx. q. j. Sāctimoniales. xxv. q. j.
 diaconissam. Quartum ē velum plationis
 qd olim dabat abbatissis in. lx. anno. x. q. j.
 iuuenulas.

Vēdit actio. Reque. s. Actio vēdit.

Venia eratis dat mulieri in. xvij. āno. z vt
 ro in. xx. l. fi. z. l. oēs adolefcētes. L. d. his q
 ve. eta. impe. z tñ maior etas requit i abba
 tissa qz in abbate. c. Indēnitatibz. de elect.
 li. vi. lūcto. c. cum in cunctis. eo. ti. Rō autē
 in hoc pōt esse. Quia mulier auarior est vt
 ro. arg. l. sz si ego. in fi. ff. ad vell. vbi d. Se
 natus enī obligat mulieri succurrere vo
 luit nō donāte. Hoc ideo. qz facilius se mu
 lier obligat alicui qz donat. z tōo guberna
 tio patrimonij citi' sibi pōt cōmitti. De h p
 cardinalēz in. c. indēnitatibz. pall. In scdo
 casu ratio ē fragilitas sexus. z quia in spīrit
 ualibz gubernādīs non ē mulier ita capax
 z habilis sicut vir. Et minor etas requiritur
 in muliere in eligēdo. vel eligēte qz in viro.
 vt in. c. indēnitatibz. pal. z i cle. vt hi. d. eta.
 z q. l. Et in minore etate pōt religionez pfi
 teri qz vir. Rō quia in vtroqz casu pfectus
 eligat. z mulier citius pffiteri pōt. qz citi' pu
 bes ē z capax doli. Ideo citius etiā pōt se
 obligare.

**Ventre diem debiti est posse pecuniam pe
 tere.**

Ventre. i. vēdi. vt in. l. fulcinius. s. si i dēnt
 z. s. multis eiusdē legis. z. l. pce. ff. q. ex cau.
 in pos. ea. cū si. Est enī pōt neutropassiuū
 sub voce neutrali significās passiōe. Vñ
 Exulo zē. Et differūt venire a veneo. z ve
 nire a vento. Vñ. Si vīs ventre cras ma
 ne debes venire.

Venter Reque. s. Vittere in possessionem
 nomine ventris. Et nota q ventris inglu
 ules ad luxuriāz facile puocat. z omne bo
 num opus dissoluit. Vñ vēter z genitalia
 sibi inetipis vicina sunt. vt ex vicinitate mē
 broz psecratio itelligat vītiōz. rllij. di. s.
 Nō enī pl' qz necesse ē debem' corpi feru
 re. sz solā et' infirmitatē reficere vt ipm ad
 vsū exercēde pūtis habeam' vt. c. puluīa.
 ea. di. Vñ Seneca. Nō vīuo vt comedā. sz
 comedo vt vīuā. Et ideo Bar. comedebat
 ad pōdus vt haberet itellectū pariter dis
 positū z nunqz alteratū. Sic z nos modes
 rate comedamus nō nimia ciboz egestate
 vt in. c. nō mediocriter. z. c. nō dico. cum si.
 de psecra. di. v.

Verbum in larga significatōe ponit in iure
 p qualibet parte orōnis. a verberando di
 ctum. eo q aerē pberat. vt dīcēdo in glo. su
 per pbo Institutio. sup pbo velocitē. z sup
 pbo infra zē. Nō ergo capitur hic verbum
 sicut in Jobāne. c. j. In pncipio erat pōt.
 Et sicut in Donato. Verbu ē parificationis
 prout est distincta ab alijs partibus oratio
 nis. sz significat dictionem cuiuscunqz par
 tificationis. Ad hoc aut sunt pba z eoz si
 gnificata imposta vt p ea significet mens
 vel voluntas interior ipius pbum. pferen
 tis. Nēdū autē pōt significat mens hoīs
 sz etiam factis: signis: z cōsecuturis. sz inter
 modos significādī pba obtineant pncipa
 tum. eo q clari' z euidētius significant. vñ
 volūtas seu mēs pferēt dat significatū p
 bo. qz sine mēte pōt nīhil significat. vt i su
 rioso. qz pōt ab eo platū n bz mēte. nec vo
 lūtatē. vt i. l. furiosus. ff. de re iudi. Et vsus
 cōis iponit significatū pbo. Patet p. l. La
 beo. ff. de suppel. lega. q diē. Verba accipiē
 da sunt ex cōi vsu. Et dīcibz Bart. q vsus
 cōis ē triplex. s. loquēdi: itelligēdi: z vtēdi.
 Vñ cōis vsus loquēdi ē q equus certe q
 litat' vocet calofredus. Scdo i dictōe he
 res singular' nūeri significat plis nūerus.
 de vsu itelligēdi. vt. l. i. vsu. ff. d. p. sig. Et in

usu loquēdi: inest usus intelligēdi. Tercio de usu vtrūq; ponit exemplū d' poderibz z me suris. vt in l. excepto. cū ibi all. l. d' loca. z pduc. De h' vocabulo p'bu vide plura i vo cabulario cuiusdā doct. legū Aureliē. fm dñm Jo. de Baris. z incipit. Verbu h' nō recipitur. Ex q' opusculo plures additi ones excerpfi. q's h'is expositōibz terminoz inserui. Itē p'ba sūt accipiēda cū effectū. vt c. relatiū. de cle. nō resi. de pe. di. j. hec aut. c. vl. de spō. z. l. j. s. hec at p'ba. ff. qd' q'sq; iur' Et debet p'ba defūire intētiōi. nō at intētiō p'bis. cū p' p'ba exp'mat intētiō. xxi. q. v. hu mane aures. z. j. q. j. marchio. c. intelligētia de p. sig. cū si. Etia p'ba sunt referēda ad cō munē intelligētiā. vt l. c. ex l'is. d' spō. z. l. nō alit. ff. de lega. iij. Et p'ba generalia sūt generalit' intelligēda. vt l. i. j. s. generalit'. ff. de leg. p'sta. z. c. qm. de p'u. lepro. z. c. maio res. p. ad id aut. i. fi. de bap. Nec p'bis ē vtrūq; dū. l. vtrūq; boz. C. q' admitt. ad bo. pos. vbi d'z Ex p'boz inantiū excludamus captiōes zc. Verba etiā cōmēdatoria nō obligāt. vt. l. si idē filiūssa. s. si adolescēs. in fi. C. q' cū co Facit. c. cū venissent. de insti. libi. nō solum de illo. s. de oibz redditibz faceret qd' placer Sūt enī p'ba dubia s' stipulatorē interpretā da. vt. l. stipulatio ista. s. i stipulatoribz. ff. d' p. ob. z. l. qd' d. eo. cl. vbi d'z. Qd' nō ē exp's sum censet obmissum.

Verboz forma est p'siderāda. Nec ab ea re cedendū sine certa causa. vt. c. ex l'is. d' spō. z. c. Ad audieriam. de p'bo. sig. In vltimis aut volūtati bus p'bum indifferēs. vt cum habuerit p'teritū vl' futurū trahit d'z ad futu rū. q' vltia volūtas sp' de futuris ē. al's a p' p'ietate p'boz nō est recedendū nisi p'stet lo quentē aliud voluisse Vel etiā nisi res alit' salua esse nō possit. Et sic impropetates nō sunt ad p'sequētiā trahēde. s. excusande fm Bern. in. c. p'terea. de p'bo. sig. Etia dicit. l. j. s. si is q' nauē. ff. de exer. act. q' p'ba sūt itel ligēda i p'prio significato. l. z possint impro priari vt pueniat materie subiecte. ff. loc. l. fi. ij. responsō.

Verbis d' obligatio cōtrahi. vt p'dictio cer ti. vt supra de. l.

Verba est seruus ex ancilla in domo natus Inde d'z Vernaculus. et ē paruus seruus d'iminutiuū. de leg. iij. l. seruus. s. si. ff. de rei vendi. l. cum sup.

Verbo quāq; stat inceptiue qm nō p'cedit ma teria cui iūgat. sequētē. vt d' elect. sup eo p'o Qm q' aduersariue. de hoc in auc. de here. z falc. in pn. col. j.

Vepres dicunt sp'ine que vi p'endūt z lace rant carnes z vestes. fm Jo. an. in cle. Du dum. de sepul.

Vesanus d'z q' sine sanitate ē. sic vecors sine corde. vt. ff. de p'bo. sig. l. male.

Vestiarij sunt qui vestium exercent negoti ationem.

Vestibulū fm Azo. ē locus aū ostiū vtrius q' domus. vel p'rim' aditus. seu inerotus. vel portic' zc. et rect' erat q' vt vestimento re gis homo. vel d'z ab auc. i. salutarōe que fie bat ibidem stantibz.

Vestimentū d'z omne illud qd' induimus. Vestimēta interpolata. dicūt veteres vestes iterum polite.

Vestis p'gata vl' p'tita. z de calig' scachatis habet in cle. ij. de vl. z ho. cle.

Videt est p'bu fictiōis. vt. ff. de vl' z vl' ar. l. j. s. deiecit. z p' Bar. in. l. si is q'. de v'suca. z glo. in p'bo habere videt. in. c. nō minus. d' immunita. eccle.

Veterani sunt milites emeriti. l. extra militi am p't sua merita positi. C. de vetera. in ru bri. z in legāda sacri Bartini vbi d'z q' im perator p'cepit q' veteranorū filiū sciētis mi litariū implicarent.

Vetus ius. Req're. s. Jus.

De

Wj

Via est ius eundi: ambulandi: vehēdi vebic ulum: z iumentū ducendi. ita q' ille cui cō petit ius vie potest illa facere. Et differt ab actu. q' plus p'tinet via q' actus. Itaz via iter: actū: z ius in se p'tinet. Item eo p'ctus ē actus vt iumentū agat q's. z si nō vehicu lū. plus enī vehiculū occupat q' iumentū. In via necessarium est vtrūq; posse agere. Item via h'z ius trahēdi lapides ligna vel trabes. z ferēdi erectā bastā. qd' nō h'z acc' nisi de h' specialiter puenisset. l. z a tergo du cere vellet itinera nō in collo. qd' potius vl' det rigorosum q' equū Itē vie latitudo ad vehēdū vehiculū. si latior vel angustior nō designet p' p'hentes. l. iij. tabul. Diffinit' s'z octo pedū p' rectū. vbi via ē recta nō tortuo sa. s. in amfractu. xvj. pedum. l. vbi reflexa ē qd' in actu nō oportet. vide. s. Vehiculum

Ubi bonorum raptorum. Actio ubi bonorum raptorum
 Vicarius. Item Bonus est qui vices alicuius gerit. si-
 ne in officio pretioso sine non pretioso. ut. C.
 de offi. ep. q. vi. ge. p. totum. et de offi. vicar. p. to.
 et de offi. archid. c. j. et de offi. archiep. c. j. in fi.
 Et sciendum quod illi vicarii de quibus in legibus sub
 illa rubrica positi tractant sunt non delegati. sed
 sub delegati vel ordinarii iudices. Nam elige-
 bantur in certis temporibus quod ordinariis prefatum
 ut ipsi vices ordinarioz pontificum et videntium
 supplerent. Erant et alii qui gerebant vices mor-
 tuorum et absentium qui et suffraganei appellan-
 bantur. hi omnia poterant agere que pertinebant ad
 iurisdictionem propter ultimam supplicium et mebris
 absolutionem. ut. C. de offi. vicar. l. ij. et vicarij ec-
 clesie est presbyter qui vice principalis rectoris
 deseruit ecclesie. Et sunt quatuor species vicarioz
 Quidam sunt perpetui ad parrochiales ecclesias
 constituti. ut in. c. s. perpetui. de fi. instru. et c. ex
 tirpade. de pbe. Quidam non perpetui sed ad ali-
 quos actus constituti ut temporales. de quibus in. c.
 puenit. de appella. Et isti dicuntur mercenarij.
 vij. q. j. nihil. Quidam sunt speciales non ad
 curam sed ad certum locum articulum. vel actum posi-
 tuti. de quibus in. c. tua. de offi. vicar. Quidam
 nec perpetui. nec ad curam. nec ad certum actum. sed
 generaliter dantur ad omnia. ut vicarij in curijs
 episcoporum. De his glo. optima in de. q. de eccl. ijs. de
 offi. vicar. Et vide in lectura Imole. Item
 vicarij dicuntur illi qui ut cuiuslibet vice com-
 pleant vel gerant sunt constituti. Ubi vicarius dicitur
 quasi vice gerens.

Viccomes. Item Spe. et. ti. dicitur ille cui dominus te-
 poraliter committit executionem iurisdictionis sue in
 aliquibus castribus. et sicutale vocatur vulgariter lum-
 bardus. et alius in primonio beati Petri.

Vicedominus. Item Spe. eo. ti. prope. Item in
 ra est qui pect rebz episcopalis. lxx. dis. Co-
 lonus.

Victores serui sunt quos quis habet victos
 parendi gratia.

Vici. Noie intelligit omne illud quod necesse
 est homini ad viuendum.

Vestis vice habet vice. ff. de p. sig. l. vice.

Vidua est non solum illa que desit esse nupta. ut
 in. c. vidua. xxxiiij. dis. Ubi respectus habe-
 tur ad communem usum loquendi. Verum et pro-
 prie etiam illa que nunquam fuit nupta. vel que
 non habuit virum. ff. e. l. manifestus. Et dicitur
 vidua quasi viro priuata. vel sine dualitate.
 re. ut. l. malum. §. vidua. ff. de p. sig.

Ville dicuntur edificia rustica. et villa ponitur pro
 ciuitate. de celi. venerabili.

Villici dicuntur serui qui ad villam mittuntur. vel
 sunt qui in villis morantur. Item villicus est gu-
 bernator.

Videtur in edicto est signum vitas non fictiois. l. ser-
 uum filij. §. si quis res. ff. de leg. j. glo. §. p. cor.
 Et quicquid videtur fecit finiam diffinitiuam. ut. c.
 preterea requisiti. de app. et runde de iure p. ipm.
 ut. c. j. de iudi. l. i. vj.

Vinum absynthiatum est cum melle et absynthio
 confectum.

Vinum pyncenium et thyracium dicitur a locis. xxxij. q.
 iij. c. plerique.

Vinarium dicitur indagatio ubi fere sunt inclu-
 se. vel dicitur locus in quo pisces seruantur ut ibi
 viuunt. Item Jo. an. in de. ne in agro. de sta.
 mo. Et differunt vinarium. saltus. foresta. ga-
 rena. insula. et c.

Vinaria proprie sunt torcularia seu dolia et cetera
 vasa vini que etiam ad alium usum transferri possunt
 Et tamen vinaria dicuntur quodammodo vini habere. ut
 ff. de ver. sig. l. vinaria.

Vinarij dicuntur ebriosi. Etiam vinarius est or-
 der ubi crescit vinum. l. ediles. §. pedes. ut. l. vina-
 ria. ff. de edi. edicte.

Vicini. Item Bar. in. l. si tertius. ff. de aqua plu-
 ar. dicuntur. quicquid vox hominis exclamantis audi-
 ri potest. l. j. eodem tecto. ff. ad sill. Et intelligi-
 tur de voce communis non nimis gracili. nec ni-
 mis tubali. sic vox thauri. Etiam dum clamamus
 medio modo sit nec in tecto vel apice turris. nec
 in cellario.

Vindicta dicitur modus manumittendi. et dicitur a noie
 vindicta propter quod ipse caput fuit tangebatur
 hec proba solentia dices. Abinro te libere mo-
 re quiritur. Ubi Persius. Vindicta postquam
 mens a prore recessit.

Vindicta. Item alios est ipsa libertas que apud
 iudicem datur. et dicitur data sortis a iudice suo vitel-
 lioz. alio liberoz que vindicauit ciuitatem ro-
 manam iuratiōe dñoz suoz et republica fa-
 ctam detegendo. propter quod apud iudicem liber-
 tate securus est. siue libertati a populo donat.
 siue per commodum obtentum est. ut ois illa libras
 que a populo datur. vel a magistro que vice populi gerit dicitur
 vindicta. Nec Azo. in sum. C. de vindi. et li-
 ber. et. apud iudicem manumississet.

Vir et vxor dicuntur illi qui matrimonium pre-
 runt per verba de presenti. de futuro sponsalia. Re-
 quire. §. Sponsalia.

Virginitas est in carne corruptibilis perpetua corruptiois evitatio. Item virginitas corrupta restitui non potest. C. de rap. §. gl. l. unica, circa pñ. ibi maxie cū rē. z. rē. q. v. si paul. vbi dicit Hiero. Audace dicitur cū oia possit deus suscitare virginē non potest post ruinā. valet q. dem liberare de pena. sed non valet coronare corruptā. Et infra subdit. rectius fuerat hoīem. i. virginē subijisse iugū z. ambulas se p. plana q. ad altiora tendentē in inferni pfunda cadere. z. si dicat. De potest exoculari restituere visum. §. corrupte virginitatem. Rñdē q. non est sile. q. de non potest facere qñ illa corrupta sit. q. factū non potest eē non factū v. d. q. non refert ad carnis corrupte restauratiōē. s. ad gñal. palme retributiōē. et sic non potest. l. nō p. gñit el. potest. z. est i. iusticia corruptā coronare aureola. Item §. gl. nitat. flozē nō amittit p. violentiā stuprata. vt. c. ita ne. z. sequentib. rē. q. v. Et tñ me lior ē virgitas mēt. q. carnis. vt. c. tolerabilis. us. e. q. z. pena capitis punit qui tñ attetare cū effectu tñ ausus fuerit virgines sacratissimas etiā cā mīmonij iugendū. vt. C. d. epl. et de. l. si q. nō dicā rape.

Vir? fm pñm. ij. Et h. est que habentē pñt cit z op. eius bonū reddit. z. d. quasi verus tuens a vicijs pseruans. de pe. dñ. ij. Illa aia. z. c. seq. Flo. Jo. an. in. cl. j. de sum. trī. z. fide catho.

Assitatio quō z. qñ fiat p. archiep. m. z. q. cri mina puniēda sūt. z. in quib. pcuratio fiat. vide. c. j. de cē. l. l. vj.

Violator ecclie d. quicūq. spām ecclia frangendo ostia. capiēdo res suas inuadēdo priuilegia sua custodiēdo vel corruppen do offendit.

Vis est rei maior? iper? q. repellī nō potest. Al cui resisti nō potest supple cōmode. ff. qd vi me. cau. l. j. z. ij. Et q. modis sumat. z. q. actio nes v. l. interdicta introducat. no. in. c. ad au dientia. e. ti. in glo. ij. Cui? glo. effectus in fra patebit. Est generalis qñq. Unde fm Bos. z. Azo. e. ti. Vis est quintuplex. s. Im pulsua: ablatua: expulsua: z. turbatia: z. i. quietatiua. vide infra.

Vis cōpulsua est p. quā cōpellit quis ad fa ciendū illud qd nō faceret si esset liber? ar bitrij. nec cōpelleret q. imponit necessitatez z. i. voluntati spōtanee. z. ex hac vi orit actō qd me. cau. ff. e. ti. l. j. in ff.

Vis expulsua qñ q. ei dicitur possessiōe sua Et fm istā inducit interdictū vñ v. l. z. est tñ rerum immobilū. vel de his q. immobilib. co herent.

Vis ablatua est rez. mobilū. z. bec inducit actionē v. l. bo. rap. in reb. mobilib. Est em circa mobilia tñ. vt. ff. de vi z. vi ar. l. j. §. si fundus. z. §. ij. z. insti. v. l. bo. rap. §. sed nedū talia. p. illam em alicui bona suayl res sua vel res sue violēter rapiunt.

Vis turbatiua est qñ q. turbat i. possessiōe sua que inducit interdictū vti possidetis in reb. soli. sed in reb. mobilib. inducit inter dictū vtrobi. cū duo se possidere p. tendunt eandem rem.

Vis inq̄etatiua est q. introducitur interdictus qd vi aut clā. z. d. inq̄etatiua. q. nō sinit ali um vti re sua quiete z. arare. v. l. aliqd facere v. l. qñ alter vult alio iusto aliqd edificare i suo solo. v. l. forte iā edificauit. nec distingui tur in h. interdicto an iuste v. l. iniuste fecerit vt si q. a me phibit v. l. putas se phibēdū qd i meo faciat siue ius faciēdi habuerit s. ue nō vt. ff. qd vi aut clā. l. j. z. dico fm Azo. i. rubz. qd me. cau. accipit vis put nullo mō potest resisti. s. in rubz. d. his q. vi me. ca. si ac cipit. put potest resisti. l. j. cū pñculo. z. est cōpul siua h. z. ibi. Item est qdā vis publica q. fit cū armis. qdā priuata sine armis. d. or. cog. cū dilect. in glo. v. ij. Item vis maioris d. iper? rei cui resisti nō potest. vt. s. dictū est. z. de his q. vi me. ve cau. si. c. ad audietā. in glo. ij.

Vis negativa est qñ res alicui in quietat.

Vis publica est q. fit cū armis. s. vis puata que fit sine armis. Insti. de pub. iudi. circa si. in. §. Item lex iulia. de vi puata. Vñ vis puata rei deponit ab ordine rerū. i. multa bit in tertia parte bonoz. Sed deportatur cum vis armata probatur. vt in glo. j. c. ij. d. or. cog.

Vis siue met? cadens in pstantē vñ est met? pene vel cruciat? siue amissiois oim bono rum. z. ista excusat nisi postea p. senerit. vt. c. de illis. ij. de spon. Alia est vis v. l. metus nō excusans q. nō cadit in pstantē vñ. vt in. c. venies. z. c. p. sultationi. eo. ti. Et nota q. potest q. vim vi repellere. vt. c. significasti. ij. d. homi. z. c. si p. d. sen. ex. z. dñ. j. Jus na turale. l. j. §. vim vi. ff. de vi z. vi ar. l. sciam. §. q. cū aliter. ff. ad. l. a. q. Et h. verū si repul sio fiat in p. tinenti nō ex intervallo. vt. l. idē

est. s. cū agitur. ff. de vi et vi ar. Dicitur autē sic fieri i. pūctū qñ sit flagrans crimine. s. est donec animus pūctus durat. et nō diuertit ad alios actus. vt. s. vñ vi. pall. Scōdo dicitur fieri cā de fensiois nō offensiois vel vlciscendi. vt. s. pe. in. l. sciam. p. call. Tercio debet fieri cum moderamine inculpate tutele. C. vñ vi. l. j. c. vt famu. s. vi. de sen. ex. Et dat ibi talis cōdusio. q. ista defensio ē vera et iusta q. sit tñ et tñ qñ et qñ est oportunū. vt i. glo. l. j. C. vñ vi. pall. Tñ si defendēs modū excedat nō exposito nō tenet. xxij. q. iij. nō inferenda. Alanus et Iohes distinguūt. Aut vis sit psona. Aut reb. De h. vide glo. in. c. signifi casti. pall. z. c. dilecto filio. d. sen. ex. li. vj. et in. c. significauit. de pe. et re. Vbi p. sideratis circūstantijs iponit pnia arbitraria illi q. se defendēdo modū excessit. Quarto pōt fieri qñ hz iustū timore offense. puta per minas altui. q. minas exeq. solebat. aut p. occursū. Nō em̄ optet expectare qusq. def. p. m. i. c. q. tal. pōt esse letal. Sed an. q. s. excedēs modū in defendēdo se vt cū pōt euadere vulnerādo occidit. pūctat de occiso. So. si voluit occidere nō tñ occidit nō tenet. s. vt culpabil. pūctat ex arbitrio iudicis. vt. l. si adulterū cū incestu. ff. de adul. et Bal. singulariter in. c. j. de p. te. in vsu seu. Item si accusat. d. homicidio fecit articulum q. hominē occidit. s. fecit ad suā defensionē. et p. bauit q. i. articulo pūctat. an. dbeat absolui p. regulā in. l. sniam. s. si cuz alit. ff. ad. l. aq. z. l. j. C. vñ vi. et s. vt vñ. et i. de. si furiosus. De homici. Bal. singularit. dicit q. nō. S. venit pōt pūctat. vt. l. j. C. d. p. fel. Rō. q. etiā i. defendēdo d. seruari moderamen inculpate tutele. D. g. adicere in p. batione defensionē necessariā. put. no. Ludo. d. Ro. in singularib. suis.

Uir nō hz p. tatem sui corpis s. m. l. er. vt. l. c. quidā. de puer. p. iuga. z. xxvij. q. iij. sūt q. di cunt. Nec pōt nisi ob causam fornicatiois vxorē suā dimittere fm̄ interpretationē sa. cri eloqui. Hoc verū de his quoz m. rimo nium carnali copula p. summatū est. vt. c. ex publico. in. fi. de puer. p. iug. Nā vir et vxor per copulā p. iugale effecti sūt vna caro. vt c. ad aplicam. z. c. cū sis p. datus. e. t. Etiam vir cogitare debet quō placere possit vxori ergo m. r. q. de sunt cogitare valet. cū qua si diuisus in duo plenā sui nō habeat pore

statem. vt. c. diuersis fallacijs. de cle. p. iug. Et est caput mulieris. xxij. q. v. Cū caput xxij. q. vj. non mechaberis. z. c. Duo pueri. de despon. impu. z. glo. in. c. j. de clande. desponsa.

Uir denotat quādoq. affirmationē. Nam quod vir fit fieri tñ dubiū nō existit. vt. c. ij. de cog. sp. l. i. vj. ff. de iudi. l. vix cert. ex causis. z. xv. q. j. merito querit. Quq. etiā significat negationē. i. nullo mō. vt. ff. de leg. j. si seru. legatus. s. qui qñq. Sic etiam dicit. Uir bono pagunt exitu q. malo sūt inchoata p. n. c. p. i. o. l. j. d. i. s. stramur. z. j. q. j. p. n. cipat. z. c. cū Paul.

De W R

Vncia est duodecima ps assis. vt nati ex cō cubitis in domo succedūt in duabz vncijs id est i. duabz p. i. b. xij. partū assis. si aliq. le gitimi nō sup. sunt. Cetera noia assis Req. supra Assis.

Vnde agnati. et vnde vir et vxor. Require. s. Bonoz possessio. Et no. Ludo. de Ro. q. viro ducēt duos vxores. vel mulierū nubēt i. duobz viris de iure ciuili est pena capitis. leum qui duas. C. de adulter. Sed de iure canonico debent vxori inscindi capilli et panni anteriores et posteriores. xxij. q. j. d. benedicto. fm̄ expositionem veram ibi et approbatam.

Vniuersitas fm̄ Azo. in sum. q. cuiusq. vni uer. no. est pluriū corpōz inter se distantiz vno nomine spāliter eis d. putata collectio Est etiā studiū vniuersale p. uilegiatū. S. querit si vniuersitas p. gregat. et aliquis be stialis deridendo et rixādo p. turbat totam vniuersitatē qua pena talis pūctat. Respō detur q. ex cōmunicatiōe tridua et electione de collegio. Tex. est singularis fm̄ Ludo. de Roma. v. q. iij. In loco bñdictōis quē dicit eē nō alibi. Itē vniuersitas scholarū vbi p. p. ue p. scholares regit. d. s. p. n. e. p. r. q. aliq. q. nō sit d. vniuersitate det vocē. vt c. scptū. de elec. z. l. iij. d. i. s. abeūtib. cū simi lib. S. nunq. d. si vñ tñ i. vniuersitate d. d. cat ne ille admittat valeat act. admittōis. Ds Ludo. d. Roma dicit. Tu qui pau ca scis sicut ego dices hoc indubitatz p. regulaz q. maior. ff. ad municip. l. plane. ff. q. cuiusq. vniuer. no. et de. j. de his que fi. a ma. par. ca. S. p. ruz est veruz. Nam hoc

casu vnus q̄tūcūq̄ minim⁹ tradicēs red-
dit actū nullū. Hoc est dictū singulare com-
postella, quē refert ⁊ sequit̄ Jo. an. in. c. scri-
ptū. pall. In nouella ⁊c.

Vno p̄teritū fieri aliqd est fieri nullo alieno
actu interposito nisi fiat ex necessitate ⁊ actu
nature. vt superflui p̄deris depositio vel
medicīne acceptio vel breuis languor. vt
C. de test. l. cū antiquis. Hec Azo. ⁊ Bos.
eo. ti.

De V D

Volūtas coacta etlā est volūtas. xv. q. i. me-
rito. ff. qd me. cau. l. si mulier. §. si dos. §. si
metu. Sed h̄ intelligit̄ sic q̄ non est libera
volūtas q̄ requirit̄ in m̄imonio. vt l. c. gē-
ma. de spō. cū si. l. t. c. l. ff. de p. ob. Nā volū-
tas ⁊ p̄positū distinguunt maleficia. vt. ff. d.
fur. l. qui in iure. §. i. ⁊ l. dūmus. ff. de sic. ⁊ est
glo. in. l. fulcint. §. quid sit latitare. in p̄bo
anim⁹. q̄ dat etlā quattuor modos p̄bandi
animū alicui. Et dicit lex. Volūtares ho-
minū vane sūt. vt. ff. ad trebel. l. qui poterat
i. m̄iso. circa fi. Vñ h̄ nomē volūtas fecit ge-
neralr. s. cū rōne v̄l sine rōne. vt. l. cū quidā
ff. d. lega. ij. Et in h̄ differt ab arbitrio qd si
gnificat velle cū rōe. Vbi aut̄ act⁹ ponit̄ in
volūtae. volūtas fecit p̄ modū p̄ditōis. qz
sensūs est q̄ act⁹ valet si velit. sicut cū ponit̄
in arbitrio. sensūs est si arbitret̄. Vñ actus
pōt ponit̄ in volūtae etlā cui d̄z q̄ri. ⁊ est cō-
ditional. ⁊ purificat̄ conditio declarata sua
volūtae. vt. l. si ita exp̄ssum. ff. de p̄di. ⁊ des-
mon. S. ⁊ in volūtae obligādī nō pōt po-
nit̄. qz obligatio sua natura d̄z astringere ne-
cessario qd nō facit actu posito in volūtae
obligādī in volūtae alicui⁹ tertij incertū nō
pōt p̄ct⁹ ponit̄. Et pres nō vident̄ h̄ie anis-
mū p̄bēdi. sic nec eo posito in arbitrio. imo
multomin⁹. l. si merces. in p̄n. ff. de lo. ⁊ cō-
duc. In volūtae p̄o tertij pōt p̄ct⁹ ponit̄. et
valet si velit. ⁊ nō valet si nō declarat se vel-
le. vt. l. si. de 3. emptio. ⁊ ven. ⁊ si velit stabit̄
tur etlā dicto sine volūtae. Item qz nō videt̄
fieri iuria disponēti q̄ sic disponit̄. Itē qz
fieret differētia inter arbitriū ⁊ volūtatē.
Vltima aut̄ volūtas nō pōt ponit̄ in volū-
tate. puta heredis institutio v̄l legatū. vt. l.
Illa institutio. ff. de here. insti. l. nōnūq̄. de
p̄di. ⁊ demō. Et h̄ est positū. qz als i sim-
pliciter rōne pōt ponit̄ sicut p̄ct⁹. Et h̄ patz q̄

quo ad oia idē est in factū ⁊ volūtae vltia.
Excepto qñ ponit̄ in volūtae tertij. quia
cōtract⁹ valet vt p̄ditional. Vltima p̄o vo-
lūtas nō valet qd est positū. Jo. fabri. dī-
cit q̄ h̄ nomē volūtas ex cōmuni vsu intel-
ligēdi fecit idē qd arbitriū. Significat ergo
finaliter volūtas vt sua impositio. persona
cui intūgit̄ vel lex ciuils ei significatū dat
seu qd quouis mō p̄ferētis dictat nisi lex ci-
uils impediat. Volūtas p̄ima derogato-
ria significat. put verba sonāt. Verbi grā.
Testator dicit cui bis legauero semel debe-
ri volo. postea Titio legat bis. puta primo
Stychnū postea Paphylū. legatum tñ se-
mel debet̄. vt. l. si qd in p̄n. §. leg. iij. qz clau-
sula derogatoria significat p̄sensum deesse
legato eidē in scdō facto. Et p̄testatio p̄ce-
dens in facto sequētis nocet. vt. l. qui in alio
na. in fi. ff. de acq̄. here. legatū. Ergo scdm
factū qd als debet̄ nō debet̄. qz volūtas
testatoris in eo deest ex volūtae p̄ima dero-
gatoria. Si ergo testator eidē ab eo dē here-
de in eadē scriptura legat bis. eandē q̄stia-
tem semel tñ debet̄ etlā nō p̄cedente volū-
tate derogatoria. Si p̄o testator dicat cui
bis ⁊c. vt. s. ⁊ addit nō obstāte volūtae p̄-
cedēte derogatoria. Vel sic adiūct. Et nō
lo clausulā derogatoriā h̄ casu locū habere
tūc valet vtrūq̄ legatū. qz p̄ba addita to-
lūt significatū clausule derogatorie. ⁊ facto
unt volūtae adesse vtrūq̄ legatū. Itē ibi re-
stator in suo testamēto dixit. Sic nolo me
posse facere aliud testamētū ⁊c. Vel sic. Nō
lo me posse imutare hoc testamētū. v̄l nō
lo me posse penitere si fecero aliud testamē-
tū. valet etlā nō exp̄ssa priore volūtae dero-
gatoria. Hec Bar. sic p̄bat. Licet p̄dicta
verba testator q̄stū in spō est aufert sibi libe-
ram testamēti factionē. Tñ h̄ non pōt. l. si
p̄latio. hoc modo. ff. de ver. ob. Et sic p̄di-
cta verba nihil possunt significare. qz talis
volūtas nō admittit̄ iure. Ideo sequēs dī-
spositio valet ac si p̄ p̄dicta verba nō p̄dice-
ret. Sed si testator diceret. Si fecero aliud
testamētū nolo valere. qz h̄c nō disponit̄
circa potestātē testandi. sed circa voluntatē
suā quā dicit̄ esse in futuro facto. tñ nō va-
leret secundū testamētū. nisi reuocata clau-
sula derogatoria. Ratio. quia lege ciuili nō
potest dari vel adimi hereditas in codicill-
lis. l. ij. C. de codicill.

Volo si verbum fecit, putat esse significatum vel
quodlibet adiunctum vel quodlibet circumstantia si-
gnificare dicitur. Nam quando simpliciter perfertur fecit
motum animi ad aliquid persequendum. Et cum ni-
hil adiungitur seu non apparet ad quod refertur in-
tuitus nullus est effectus. Etiam non disponit per
Bar. in apostilla hac, et etiam. C. de sum. tri. et
fi. catho. l. j. Et no. in. l. q. se pnt. C. vii. libe-
ri. q. volo et nolo non sunt opposita, quia volo ad
omne tempus refertur, ut dicendo, volo adire here-
ditatem, sed nolo ad primum tempus tantum refertur, dicendo
nolo adire, intelligitur nec, postea veli. Et ideo
facit orationem ambigua, de qua ambiguitate de
verbo nolo non dicitur Anthonio. de Butr. in. c.
lris. j. d. sp. Sed ibi. Si ille cui relicta est
electio dicitur, Volo eligere hanc rem, fecit illo
rum verborum est ambiguum, quia potest intelligi du-
pliciter. Uno modo, id est, primo motus me refertur in hanc
rem, non tamen obligate. Secundo modo, per ipso actu ac-
ceptionis, id est, accepto hanc rem. Si ergo quis in hoc
non sit retinendus. Rursus si est traditus terminus
ad eligendum seu deliberandum et in fine ter-
mini rudes. Volo eligere hanc rem tunc signifi-
cat electio. Facit, l. sed si alio. ij. rursus. ff. ad
trebel. cum dicitur per deliberationis tempus. Et sic de
liberationis dat significatum. Facit, l. ois q. ff.
e. ti. Idem si ad interrogationem eius cuius interest
eodem modo rudes, id est, volo eligere hanc rem signifi-
cato sumpto ex verbis per certo. Variis cu-
dicis per certo volo eligere hanc rem, si autem non
est aliud vnde recipitur significatum nisi ex ipsis
verbis, tunc non significat electio, imo recipi-
tur primo, id est, primo motus finit in hanc rem. Item ibi
legatum cui relicta est electio dicitur volo hanc
rem, significat electio, ut. l. ij. ff. de op. et elec-
le. q. motus cum fecit per verbum volo refertur ime-
diate ad rem per quod fecit acceptatio rei. Et ideo
si heres instituitur diceret, volo hanc heredita-
tem, quia per hoc significat aditio, secundo si diceret
volo eligere, volo adire, quia tunc non significa-
ret acceptatio et aditio, quia motus animi non fit
immediate ad rem, sed ad actum eligendi vel aduen-
di. Item ibi. Instituitur dicitur volo esse heres si
significat aditio, ut. l. ia dubitari. ff. de here-
insti. Et sic aliud est dicere volo adire, et vo-
lo esse heres, quia per secunda verba significat sim-
pliciter aditio, per prima non. Et ideo est dicere vo-
lo esse heres, et volo hanc hereditatem. Item ibi
Volo relinquere significat, id est, relinquere, ut in. l.
paphylo. s. positum. ff. de leg. ij. Et sumitur si
significatum ex natura ultime voluntatis cuius

est, providere in futurum, etiam fauor eius ut va-
leat dispositio. Item dicendo, volo per tale ge-
ri negotia mea significat mandatum. ff. man-
da. l. j. Item videre volens dicitur, volo rem ven-
dere, per. x. et emens dicitur volo emere, per. x. signi-
ficat emptio et redemptio, quia per primum prout tempus
signat consensu de prout, secundo dicendo, velle ve-
dere et velle emere.

Votum est alicuius boni cum deliberatione facta per
missio, vel deo facta pollicitatio, xxv. q. j.
de viduis. ij. Et dicitur boni, quia de malo et etiam
de re bona sine deliberatione non procedit obli-
gatio. Nam de malo quod non obligat, quia in ma-
le promissis rescinde fide, et in turpi voto mu-
ta decretum, xx. q. iij. in malis. Dicitur cum de-
liberatione, quia votum quod ex facilitate animi po-
tius quam ex arbitrio discretioris emittitur non est
usquequaque obligatorium, ut. c. veniens. e. ti. Et
est triplex votum. Primum necessitatis quod quod
necessario in baptismo promittitur, ut abrenun-
ciare dyabolo et pompis eius, tenere fidem
servare decalogum, d. de. dist. iij. c. j. Secundum
est voluntatis, quod quis voluntarie emittit
super his ad que ante votum non tenetur, ut conti-
nentie, abstinencie etc. Tertium est votum mixtum
ex his duobus, scilicet primum necessitatis, et primum vo-
luntatis. Sed votum voluntarium subdividitur
in votum solenne et simplex. Vnde simplex
est cui nulla solennitas adhibetur. Soli au-
tem votum continentie solentur. Que autem vota re-
dimi et commutari possunt. Vide Goff. i. sum. e.
ti. Item votum obligat quem deo. Cum dicitur Voue-
re et reddite, ut. c. si xps. et. c. debitorum, de in-
reuran. et. c. magne, de vo. post pn. Sz q. i.
tur primo. Nunquid votum ante ingressum religi-
osi dissolvatur per ingressum de voluntate abba-
tis. Et videtur quod non, quia abbas non videtur pos-
se tollere obligationem deo quod sita. Sz prout e-
re per Goffre. xx. q. iij. monacho. Secundo quod
rit an dissolvatur per contrarium matrimonium accedente
consensu alterius coniugum. Solutio sic per glo.
xx. q. v. voluit. Tercio filius, non obligat
ex voto nisi de voluntate patris, ut. l. si
quis re. s. voto. ff. de pollicita. an hoc sit ve-
rum de iure canonico. So. q. non per glo. xxx. q.
ij. mulier. Cuius tres sunt rationes. Nam filius
fa. delinques etiam sine voluntate patris dyabo-
lo obligat, ut. c. j. de delict. puer. g. et deo ob-
ligabit. Secundo vouendo filius, ducit spiritum
ritu dei, et qui spiritu dei agunt non sunt sub re-
gula, x. q. ij. due sunt, et. c. Licet, de regula.

Tertio, qz votū est qd spūale, z in spūalibz pīa prās nō curat, vt, c. fi. de iudi. lib. vj. et glo. in. l. ait ptoz. ff. de mino. z in. c. ex pre. d. re. spo. Itē nō vouere sanctū est qz votū p ut meli' pōt nō pficere. Graul' em' puniuntur qz votū fecerūt z nō pfecerūt qz si sine voto mortui sunt simplr de fide. xij. q. j. s. q. cū qz. Vel describit sic. Votū est animi conce ptū cū deliberatōe firmatū.

De MR

Urbs simplr plata pīa Romani ciuitatem fecat anthonomatice. Insti. de iur. na. s. sed quoties. Urbis aut appellatio mur' aut cō tinentibz edificijs finit, vt, c. significauit, de pe. z re. ff. de ver. sig. l. ij.

Urbana pīa oīa edificia accipim' nō solū ea qz sūt in ciuitatibz vl' oppidis pstituta sed etiā in rure. nisi forte itabula sint. qz loc' nō facit pīa urbana. s. materia, vt, ff. de ver. sig. l. ij. Vide. s. p. rediū.

Urbanor' pīor' seruitutes. Requre. s. Ser uittutes.

De MB

Uluar' est qz alicui' rei vsum bz. vt si tu qui es dñs hui' serui p'senser' siue p'cesseris mī bz vt mīsterio eius salua p'prietate z dñio. Uñ vluarij dñi pnt clerici qz nō pnt ven dere nece testari siue donare d' bonis ecclie. sed victu tñi z vestitu debēt esse p'tati. r. q. ij ep's habeat. z. c. cū pstat. de pig. fm Bern. fm aliq's bo clerici pnt vsufructuario com parari ad quē p'tinet oīm fructuū p'ceptorū ius diuidēdi. s. qz vlufructuarij i morte et in vita sūt suoz dñi z ei' debita z qz cū cā soluere pnt. Tñ fallit in plat' seclarij qui redditibz suis pueniētibz eis rōne platōis soluere nō pnt debita nisi essent p vtilitate ecclie p'ta. Cōpetit g' vluario ius z vsus. s. nō pōt vēdere. locare. vl' alienare. s. solū ad vsū suū z familie sue pōt vtī fuitute tali. vt in ort' fundis. z silibz si qz habeat i his ser uittute vsus.

Ulus est ius vtēdi rebz alienis salua rez sub stātia p'prietate z dñio. z quō accipiat. Ut de Archi. de off. dele. c. qz ius. l. vj.

Ulufructuari' est qz fruct' z vtī rebz alienis. vel qui res suas nemini furat. ff. de serui. l. in iure cōmuni.

Ulufruct' est ius vtēdi. fruendi alienis rebz

salua substātia rez. vt. ff. de vsufr. l. ij. z ē ius in corpe qz sublato z ipm tolli necesse ē. De structa em' domo destruit' z vsufr. qz bz in ea. vt. ff. e. tl. l. ij. z no. fm Azo. in sum. C. e. tl. qz vsufr. formal' d' ius. s. fuit'. s. vsu. cau sal' fm quē aliq's bz cām dñi nō d' fuitus Et ponit h' fruēdi z nō i diffinitōe vsus. qz differūt ius vtēdi z fruēdi. vt infra patebit Et vtēdi d' ad differētiā creditor' qz bz ius in pigre. nō tñ pōt eo vtī. imo furtū cōmī tit si eo vtī vl' fm vtēdi ponit ad differētiā vtīl' dñi qd habet in rebz alienis sicut em' phytheota z feudatari' habet. s. fruēdi fm Accur. z Bern. d' ad differētiā nudī vsus. qz min' est i vsu qz i fructu. Dicit i rebz alie nis. qz sua res nemī fuit. Salua rez substā tia d' ad differētiā supficiarij z emphyteote qz nō tenent' reficere edes. S. z vsufr. tenet. z etiā tenet ad tributū. qz ad eū p'tinet fruct'. Uñ Ber. ex pōit salua rez substātia. i. ne pe reat i toto suba. Accur. ex pōit salua suba. qz tādū durat vsufruct' qdū durat suba. Et nota differētiā int' eū qz bz fuitute vsus. z eū qz bz fuitute vsufr. qz is qz bz solū ser uittute nudī vsus. ita vtī qz fruct' nō p'dit sic possū vtī eā ita qz fruct' inde nō p'di plā. sic qz p't nō sit me'. sic silr qz bz vsuz tñ alicui' fūdi nō pōt vtī pomis. oleribz z ce ter' fructibz ad vsū suū q'tidtanū. Ille autē cui cōpetit fuit' vsufr. pōt oīa hec facere. Uluapio est acq'sitio dñi vtīl' directa rei aliene p p'tinuationem possessiōis tpe lege diffinitū. l. p spaciū tps a lege diffinitū. ff. e. tl. l. ij. Verbi grā Emī rē mobile a nō dñio bona fide. putās rē esse vēdē. z p p'tinuat triennū possideo sine inetrupōe ipo iure effi ctoz dñs illi' rei. directū aut dñum bz ver' z pncipal' dñs rei Szvtilē dñuz d' qz qz in p'itate nō est dñs. Sz bz vtilitate rei ac si esset dñs vt feudatari'. vasall'. z siles. z d' vluapio. qz vsu qdā z p'suetudine posside di cepi z acq'suit dñum. Secdo in rebz mo bilibz vel se mouētibz. Nā imobilīa nō d' cūnt' vluapī p'prie. sed pot' p'scribi. In imo mobilibz em' p'scriptio locū bz. Tps entz a lege diffinitū est triennū i vluapioe. Sz in p'scriptiōe statuit' decennū inepntes. z vt genū inter abūtes. vt insti. de vluca. Et da tur vluapio ne dñs rez sint i incerto pro publico bono introducta. vt. l. ij. ff. e. tl. Cō trāeqtate naturalē. ff. de neg. ge. l. ij. in fl. z d'

ad. z. d. l. nā natura. Nā locupletari nō dī
q̄s cū alter dāno. fm regu. locupletari. de
reg. in. li. vj. z. sic alio ē equū z alio bonū. vt
C. d. pac. pū. l. hac lege. Et qñ opponit eq̄
tas sc̄pta p̄fert rigorē sc̄pto. Sol. v. x. d. u. z
vtrūq̄ sc̄ptū est i spē. s. in p̄all. l. nā natura.
eq̄tas est sc̄pta i genere. z h rigor in spē. g. p̄
ferē rigorē. Et iā i vsucapiōe v̄l p̄sc̄ptōe ver
sat qdā eq̄tas natural q̄ suadet postq̄ quis
iusto titulo bona fide. certo t̄p̄is spacio rē
tenuerit dñū acq̄rere dī. z i p̄tē dñō q̄ ne
gligēs est t̄to t̄p̄e rē suā q̄rere z custodire
z. Et sic nemo dī locupletari z. nisi subsit
cā. vt h p̄pter cōem oīm v̄tilitatē. z vt aliqui
sit lītū finis. l. si. ff. p. so. Vbi dāt hec ratio.
Idō exceptio p̄sc̄ptōis est exceptio lītū finis
re. z opponit sic alie lītū finis exceptiōes.
Vbi stat qñq̄ inclusiue. vt. ff. d. senat. l. si. et
c. j. d. or. ab epl. q̄ re. Qñq̄ etiā exclusiue vt
c. cū dilecti. d. si. instru. vbi dī q̄ vsq̄ ad diff
finitiuē finē calculi pōt̄ytrāq̄ ps exhibere
infra. Est ḡ dictio vsq̄ significatiua vlti
mī termī ad quē. sic dictio a v̄l ab p̄mī t̄mī
a q̄. Itē ibi v̄do v̄l dono hunc fundū q̄ est
mē vsq̄ ad cimiteriū v̄l vsq̄ ad ecclīā fcat
exclusiue. Rō. qz materia subiecta nō patit̄
sensū inclusiōis. l. h etiā ageret p̄ disponētē.
S. ibi ab ecclīā vsq̄ ad cimiteriū est loc⁹
diuī iur̄ v̄l religiosus sumitur inclusiue. qz
materia subiecta ip̄ortat sensum inclusiōis
Itē exclusiue. vt ambulatoria est vltia vo
lūtas vsq̄ ad mortē. vt. l. iij. ff. de adi. lega.
S. dīcedo vsq̄ ad v̄tē exitū p̄ba ponunt̄
inclusiue. Itē inclusiue ibi. mior dāt tutor
vsq̄ ad pubertatē. Sed exclusiue ibi. V̄do
tibi agrū vsq̄ ad illū fundū q̄ est vicini
qz nō disponit quis de re aliena nisi habet
at in mādāt. Itē inclusiue ibi. Do tibi iter
vsq̄ ad kalas Martij. Sed exclusiue ibi.
Promitto tibi dare. x. quolibet die vsq̄ ad
klās aprilis. Rō. qz volūtas disponēt̄ cō
lecturat in p̄ima ex fauore dilatiōis z debi
toris. Facit. l. arrian⁹. ff. de act. z obli. S. i
scdā p̄iecturat ex obligatiōe q̄ stricte capīt.
Itē inclusiue ibi. Do tibi in p̄niam dīcere
septē psalmos singulis dieb⁹ vsq̄ ad klās
Iulij. S. exclusiue ibi. Snia lata a iudicē
de soluēdo quolibet die vñū florenū vsq̄
ad klās Iulij.
Usura sic cōter dī est qdqd p̄ter vsum sortis
accidit v̄l accedit. fm Boffre. xliij. q. iij. ple

riq̄. Et addit ipe int̄tōe v̄l pacto p̄cedēte.
Sola em̄ spe v̄l expectatiōe viciū vsurariū
dī. vt. c. j. z. c. p̄suluūt. de vsur. z. xliij. q. iij.
si fenerari⁹. Et h cū p̄ncipali hī spes z ex
pectatio lucrī. als si ob charitatez moueat̄
q̄s ad mutuādū. z scdario speret de aliq̄ re
tributiōe nō putat viciōsuz. ar. ad B. lxxxiij.
dī. in singul. z. lxxij. dī. si officia. lxxj. dī. qd p
derit. fm Boffre. Itē vsura est vbi p̄l recti
p̄t q̄ datum est. Et diffinit fm Azō. C. e.
t. sic. Usura est qd p̄pter vsuz rei p̄cesse dāt
p̄cesse. i. date v̄l mutuate. Vñ vsura dī ab
vsu z es eris. quasi vsuera. i. vsu eris data.
scz pecunie. cū noīe pecunie quicqd hoīes
habēt p̄tineat. j. q. iij. totū. Et nota qz om
nis vsura p̄stāt sup facta dilatione ad an
num. Vnde quedā vsura vocatur centesim
ma illa que. i. infra annuz equiparat sortis.
Quedam vocat sextupla a sex qd est totuz
z plica. i. pars vel medietas que etiam alio
noīe dīcāt cūlion. ab enu qd est medium. et
olon quod est totū. z est illa vsura que totū
cōtinet z medietatē totius. Quedam p̄o est
trīennis. i. q̄ p̄stāt vsq̄ ad tertā p̄tem cente
sime v̄l sortis. Quedā semis q̄ p̄stāt ad mez
diētatē sortis. Quedā bes q̄ p̄stāt ad duas
p̄tes sortis. Item quedā vsura est fenus sor
tis. z quedā fenus feneris. Nā vsura dīcāt
qd vltra sortē recipit. vt. c. si. xliij. q. iij. S.
fenus dīcāt lucrū de vsura sumptū vel vsu
ra vbi ad mutuū restituendū nō fuit certuz
t̄ps determinatū. z fenus vbi determinatū.
Est tñ distinguendū inter vsurā z rē illam
qua vsura cōmittit̄. Nā q̄ ab vsurario ex
git p̄prie est lucrū qd vltra sortē exigit. i. lu
crū restituendū. Sed res in q̄ vsura cōmit
tīt est mutuū. d̄ q̄ lucrū p̄dictū gignit. S.
vtrū de vsura cognoscat iudex secularis vel
ecclīastic⁹. no. plene p̄ doc. i. c. cū sit. de fo.
cōpe. z. xj. q. j. in sum. c. ex lītis. de iure iur. et
est glo. no. q̄ incipit. Cū repetunt. in de. dī
sp̄ediosam. de iudi. z. xliij. q. iij. quid dīcā.
Sed breuiter si q̄stio vsurarij est q̄stio facti
iudex secularis cognoscat si q̄stio iur̄ sol⁹
iudex ecclīastic⁹ cognoscat. Et infra q̄stū
tempus exceptio vsurarum debeat proba
ri. Hostien. z Jo. an. singulariter in nouel
la dīcūt qz infra octo dies a die p̄posite excep
tiōis. ar. c. pia. de excep. li. vj. Et p̄ certo ē
extranea inductio. vt dīc Ludo. d̄ Ro. Nā
ille tex. reuera loquit̄ in exceptiōe excōica

riols. Hoc etiā pfirmat Zap^o abbas in al-
legatiōibz suis. alle. ly. ad fl. Et subdit Lu-
do. de Ro. Ego Rome decidī prium vide
pulchrā rōnem q^o imo infra. xv. dies pbari
debeat. Flā q^o vsurā exigit raptor est latro z
spoliator. vt. c. si quis vsurā xiiij. q. iij. Sz
exceptio spoliatiōis pbat infra. xv. dies. vt
c. frequēs. de resti. spo. li. vj. Igit^o rē. Qd est
menti tenendū.

Vsurari^o manifest^o q^o dicat. vide. c. j. z. ij. de
vsur. li. vj. Et vltra h^o dicit Barth. q^o sit il-
le qui vsurari^o ex libris suis pvincit. alleg.
de. j. de vsu. z. c. si sincera. xlv. di. sane. xxiij
q. ij. z. l. j. S. editōes. ff. de edē. Scdō ille q^o
pfitet corā sacerdote se esse vsurariū. qz vsu-
rarij iudex est sacerdos. z sic pessus coram
suo iudice erit manifest^o. vt. c. quē penitet. z
de pe. dis. vi. Jo. an. dicit h^o vez si assint tes-
tes. vt. c. quēq^o. de vsu. li. vj. Idē seq^o Jo.
de ligna. qz iudiciū fori penitētiōnal^o nō in-
ducit illos effect^o q^o iudiciū fori p^octiōis.
qd ideo sit manifest^o. qz pfitet corā iudice
aie niss assint testes. Tertio d^o ille vsurari^o
manifest^o q^o habet altare patū. Sūt g^o vsura-
rij triplices. Primi notorij. qui habet altare
re p^octue paratū semp mutuātes. Scdō nō
notorij sed manifesti. q^o nō hnt altare conti-
nue patum. sed interdū mutuātes. Tertij p
famā tñ manifesti sunt.

Vsurpare est aliquē rōnē ius vsuū vl^o cō-
suetudinē cape. inuadere vl^o psumere. Vide
Albe. de Rosa. in dictio. suo. quasi vsurpa-
tio. Vbi plene.

Vsurpatio est interruptio vsucapitiōis. vt. l.
ij. z in Rubz. ff. de vsucap. z vsur. Et dicit
ibi tex. q^o ozatores vsurpationē frequentez
vsuū vocāt.

De WZ

Vti z frui differūt sic. qz vti d^o ille q^o ita vti
re q^o fruct^o nō p^ocipit. sic possuz vti ad vsuū
q^o tidianū z miltariū eq^o tua ita q^o fructū nō
p^ocipit. s. q^o p^o nō sit meus. sed is q^o alicuius
fund^o vsuū hz pomis z oleribz vti pōt ad
vsuū q^o tidianū. nō tñ donare vl^o v^oedere po-
test. Frui pō d^o ille q^o fruct^o p^ocipit. z sic vsu-
rari^o hz vsuū rei. vt cui dñs nemoz pstituit
vsuū nemoz ad necessitatē suam z familie
sue vt accipiat ligna. olera. poma. flores zc.
q^o nascunt in nemozep se z suis puiis. non
tñ v^oedere pmittit ipm als frueret. qre clerici

cl^o dicit possunt vsurarij. vt. s. dicitū est.
Vti possidet^o est qdā indictū cū possessor
inquetat a nō possidēte. vt iudex p ipso dat
iniam. Si vn^o fuerit tūc p^onūciare hz i sin-
gulari nūero. vt ita possideas vt possides.
Si aut plures tūc d^o p^onūciare in plurali
nūero. vt vti possidetis ita possideat. Ho-
die tñ honoz cā cū hoies vni tñ loquunt^o
plurali fmoē vtunt^o dicētes. Bñueneritis.
trāsīte bñ. Et ceperūt isti honozabiles vo-
ces a Julio cesare. vñ z illud d^o. Nos duo
turba sum^o. hec Azo in sum. C. e. ti. z vide
glo. anpe. in. c. licet. de pba.

De WZ

Vulua fm Archi. xiiij. q. iij. plerq^o. qñq^o flo-
lud est qd ex vulua nascit. vl^o est v^oeter porci
vel vber vaccini. vl^o ylla. s. salitilla.

Vulgar^o substitutio d^o cū q^o loco instituit^o
vl^o ei^o cui als puta ab intestato est ius aditū
di in casu hereditat^o nō adire apponitur seu
subrogat^o. Vñ p^oditio est semp si hereditas
nō adeat. Et d^o vulgar^o. qz in hūc casuz seu
euentū fieri pōt a qlibet q^o testari pōt. z cui
libet q^o ius aditū hz ex testamēto vl^o ab in-
testato. qz volūtas talis disponētis simpl^o
admittit iure ciuili. sec^o in pupillari z alijs
substitutioibz. vbi nō simpl^o admittit. imo re-
stringit z limitat. Et qñq^o penitus non ad-
mittit iure ciuili scripto. Et nota q^o cōditio
ibi appositā si hereditas nō adeatur potest
dupl^o intelligi fm q^o nō adire dupl^o cōtin-
git. s. vel ppter nolle adire. vel ppter nō pos-
se. Et istud nō posse mlt^o modis pōt cōtin-
gere. Vt qz euenit furor vl^o deportatio. vel
qz bonoz acq^ositio interdicit^o. Vulgar^o em
substitutio semp p^octinet p^oditioē de eueni-
nō adire hereditatē. hz tā in vnum casuz vel
plures vl^o oēs p^octinere possit. Cetera videas
de Substitutioibz.

De WZ

Vxor sortit^o forz mariti z p^ocipat p^ollegiuz
ipius. vt. l. feie. ff. de sena. Sz nō sō p^ocubia
seq^otur forz sui p^ocubinarij. vt. l. d^o iure. in fi. ff.
ad municip. z e rō. qz castitas m^orimonial^o
aliqd mereri d^o vltra q^o fornicatio. s. d. l. d^o
iure nō hz locū i p^ocubia clerici. qz tal^o seq^ot^o
forz clerici. De h^o sūt due no. glo. Ana. xxxij
di. c. eos. Alia. xj. q. j. clerici Rō qz nō pōt
negari qñ p^ocubia clerici sit de familia eius

h familia clerici sequit ipso for. vt. c. iudica
tu. lxxix. dis. z in. l. ij. C. de epl. z cle. z in. p.
hemio. ff. de. Hec Ludo. de Ro. in singula
ribz suis. Itē vxor fugitiua reuersa in bre
ui nō diuertisse videt. vt. ff. de regu. iu. l. qd
quicqd. qz calore tractūdie poti⁹ factū vide
tur fm Accur. ibidē. Et talē vxorē fugitiuā
et p⁹ sequeus furtinā licitū est inquirere in
domo scholaris suspecti auctoritate iudicis
vt glo. in. l. iij. C. de epl. audien. z. l. si qd in
hoc genus. C. de epl. z cler. z no. in. l. ij. C.
de ser. fugi. vbi plen⁹ p⁹ doct. de inq⁹sitione
cuiuslibet rei furtine.

De XE Enia dicuntur

F munuscula qdā q⁹ dant esculet⁹ z
poculet⁹ q⁹ vulgo dicunt appensa
nōes. ceteraz p⁹o rez q⁹ vsum ediliū excedūt
magis p⁹ie dicunt munera. Dicit em⁹ fieri
penū de pomis. cū qd hz hospites fm Ar
chi. ruij. q. iij. plen⁹q. in fi.
Xenodoch⁹ est q⁹ xenonē aliat⁹ ciuitat⁹ proz
curat.

Xenon est dom⁹ in qua egrotātes recipiunt⁹
curat⁹ z alimēt⁹ sustēant. vt. C. de epl. z cle.
per totū.

Xenodochiū est dom⁹ ad hospitū pegrinan
tiū deputata. vt quidā dicūt. Sz in xenō z
xenodochiū eadē dom⁹ dici pōt. si in q⁹ valē
tudinarij. z tenes. i. infirmi recipiūt⁹ z alunt⁹
Predictā aut⁹ differentia faciētes xenō p⁹ lē
terā. z Xenodochiū dicūt eē scribendū p⁹
l. vide. c. iij. de reli. do. Et varia noia taliz
locoz hēs. ruij. q. vl. sancim⁹. vbi de h. z. j.
q. ij. si qd boiem. ad fi. in auc. d. alie. emphi.
s. qm. in pn. col. ix. z de eccl. s. fi. z est glo. in
de. p. lras. de pben.

Xps est rex regū. dñs dñantiū. vt in cle. pa
storalis. de re iudi. c. s. morē. in fi. c. dic. z. c.
ma. ij. de deci. z Apoca. xix. c. vltra. mediu.
i. ad Thymo. vj.

Xpl actio nra instructio demonstrat. d. elec.
c. significasti. d. sepul. c. j. ruij. q. j. exēplū dñi
accipite. Fac. ij. q. j. de ops. z de pse. di. j. so
lennitates. ij. Itē xpi ad Bellal nlla puen
tio. lucis ad tenebras nlla picipatio. iusti
cie z iniquitatis nlla cōfatio. null⁹ p⁹sensus
repto dei cū idolis. de pe. di. j. c. si anteq⁹. in
fi. z di. ij. c. si em inqt. a pn. post media coz

lumnā. Itē xps venerat in p⁹gine post dige
stū in for. glo. est in. l. Titia. s. seya. ff. de au.
z ar. le. vbi dñ. Ab heredibz meis volo iuz
beoqz signū dei. glo. dic⁹ vt crucē fm Dug.
Itē xps mortē elegit i⁹ cruce. ppter quattuor
p⁹io. vt i illa pēdes in aere se int⁹ deū z hor
minē mediatorē oñderet. disti. c. c. qm. z. j.
Thy. ij. Scdo. vt dāna obueniētia p⁹mis
parētibz p lignū vetitū restauraret p lignū
crucis. Terto. vt dyabolū q⁹ vici⁹ p lignum
suparet p lignū. Quarto. vt euident⁹ oñder
ret. p quibz restaurādis patiebat⁹. s. p supis
angeloz ruinis repandis. p iust⁹ de lybo
educēdis. p amic⁹ colligēdis z amādis. p
inimic⁹ recōciliādis. glo. est sup pbo crucis.
in cle. j. d. sum. tri. z fi. ca. Itē xps tres mor
tos suscitauit. s. puellā i domo. p quā co
gitatio intelligit⁹. Puer in porta ciuitat⁹. p
quē act⁹ intelligit⁹. Et Lazar⁹ in sepulchro p
quē p⁹suetudo mala notat⁹. Un. Bēs ma
la. mors int⁹. mal⁹ actus. mors foris vsus.
Tūba puella puer lazari⁹ ista notat⁹. Hanc
pbo. hūc motu. lachrymādo suscitāt illum.
Xps i medio nascit⁹ eger hō. d. pe. di. ij. si ser
mo. z. s. tāq⁹. z. c. sicut tribo.

Xplanoz nomē pmo ortū est añ antiochiaz
vbi Ignaci⁹ fuit eps. viij. q. j. mutationes.
Nā p⁹ oēs fideles dicti fuerūt discipuli vl
fratres. Sed postq⁹ apli fecerūt p⁹cllū an
tiochenū. tūc dicti sūt xpiani. vt est glo. ruij
dis. sacrosancta. z ibi ter. Et xpian⁹ faci⁹ ex
necessitate egritudinis nō potest esse cler
cus. nisi in duobz casibz. Prim⁹ est si defici
ant clerici in ciuitate. Secundus est si sancti
tas suadeat contrariū puta per lapsū bien
nū. vt. lv. di. si quis in egritudine. Itē xpi
stiani faciētes se iudeos qua pena puniāz
tur. habes in. l. iudei. C. de iude. z in titu. de
aposta. et in ti. ne san. bap. rel. fm Ludo. d
Roma.

De y Conomus dici

y tur ille cui res ecclie gubernanda
dat. s. epal. z p⁹ie res canonicoz.
Etia qñqz est vicedñs vl ppositus. j. q. iij.
saluator. Vide glo. in. campatoz. de tur.
ca. vbi pcor. Un fm Bosfre. differūt yco
nomus. z syndicus. pcurator. z actor. Nāz
yconomus administrat res ecclesie. z aliqñ

defendit in causa. Et qñq in ecclia vacante ad p̄cipiendos puētos z seruādos ad op^o futuz plat. Syndicus aut in rebz z nego^o cūis cuiuslibet corp̄is v^l collegij Et fm lez ges nō differunt a defensore. z est vniuersitat̄. Sed pcurator est p̄uate persone ad vñū negociū v^l plura. Actor aut p vno v^l p vniuersitate ad vnā causam z presentem et cum de certo p̄stituit. Alia vide supra d^o Iconomus.

Ydrophilogij dicunt ab hydra qd est vas q aq̄ defert. v^l ab ydros. l. aq̄ z phylaxe custo dīre. q̄si custodes aq̄z. fm Jo. an. an. c. si iuz det laicus. de sen. ex. l. vj.

ymmo hec dictio fcat qñq correctiue vt testator dicit. Tit^o ymmo Serus heres esto vt. l. si ita scriptū. ff. d^o her. insti. ibi tex. dicit. Adhūcētes z detrahētes ymmo z mutuan tes. Ponit etiā copulatiue vt. C. de no. cō. po. l. j. §. quibz. Et sumit significatum ex copula adiuncta. z esset idē dicere etiāz. Sz ibi Iconom^o qñq fecerit ymmo fieri passus fuerit p̄uef. ponit alternatiue. vt. l. i. ubem^o. §. yconom^o. C. d^o la. san. ec. qz hz locū pena vel sp̄o alienāte. vel alienari pati ente. Pōt etiā ibi accipi correctiue. qz eadē vel maior est rō in alienāte q̄ in patiēte alienari q̄ puniā. Itē q̄ ad decisionē legis ponit ibi copulatiue. qz pena hz locū z in alienāte et in patiēte alienari.

ypocrisarius qñq ponit p syndico. Qñq p yconomio. vt no. Spe. in ti. d^o his q̄ ali. nō pos. vel nō licet.

ypocom^o d^o ab ypos qd ē sub z comos vill la. Inde ypocomi q̄ sunt sub villanis. fm Placē. z Accur.

ypostasis d^o ab ypos qd est sub z thasis status vel stās. q̄si substantis. z vtunt greci sic cut nos p psona. qz hz substare oībz accidē tibus. z omnia accidentia ad se recipit. et a nullo tñ informat. fm Hug. glo. est in cle. j. de sum. tri.

ypotheca est res immobilis pignori obligata vt dom^o ager fundus. Pignus aut est res mobilis p̄prie a pugno dictū. qz a pugno tra dī pōt. Et sic ypotheca nō est aliud q̄ obligatio vel pignoratīo. Ius aut ypothecaz est illud qd cōpetit creditori in bonis debi toris sui sibi obligat p debito tacite. vel ex p̄esse. z d^o ab ypos. l. sub. z theca positio. q̄si suppositio. Flā debitor rē pignoratā cre

ditori supponit. z i ip̄a sibi ius p̄stituit. Qñ qz ḡ rei pignorate v^l obligate nō trāsīt pos sessio in creditore. Et d^o ypotheca sicut p̄ gn^o est mobilis q̄ creditori dat.

ypothecare est obligare. pignorate. vel sup ponere vt ptz p rubi. ff. d^o re. co. qui sub tu. z cu. dū subdit. Sine decretis nō pignori supponēdis z legato facto sup rebz ypothe catis. sed oīa bona testatoris. vt. l. j. C. cola dele. Uide. s. de dictōe Sup.

De 3 E Elotipia est su

3 sp̄itio v^l furor. ij. q. v. §. hoc autē. sub. c. p̄suluisti.

Zelotes qd est zelās z vlciscēs. vt i. c. nisi cus pridē. d^o renūc. §. p̄sone p̄o. Ibi d^o. Ego ius inq̄t de zelotes. l. req̄sitor z extractor castita tis. j. q. iij. §. hec vltra. xxiij. q. j. §. vltians p̄cta patrū in filios vsqz in tertiā z quartāz generationē in his q̄ oderant me. l. p̄tra me paternū odiū imitant. Et sunt verba domi ni ad Moysen. Exodi. xx. c.

Zyzania est seges v^l herba pueria. s. lolium. lvi. dīf. c. nasci. xxiij. q. j. c. quā. Et qñq po nit p sorde oīm segetū. glo. bona in cle. du dū. de sepul. z. c. l. d^o elec. Et ita saluator dī cit ad volētes eradicare zyzania. xj. q. iij. nolite. j. p^o p̄n. z. xxiij. q. j. §. j. z. Matth. xxiij. Sint extragz crescere vsqz ad messē. l. ad dīe iudicij vbi mali eradicabunt z in ignē p̄hcient. A qua eradicatiōe nos custodiat qui sine fine vīuit z regnat. Amen.

Vocabulari^o iuris imp̄ssus Argēne p cōmuni omniū vtilitate z faciliōr aditū ad vtriusqz iuris noticiā Finir feliciter Anno salutis nostre Millesimo quingentesimo. xxvj. die mensis Maij.

the end of the

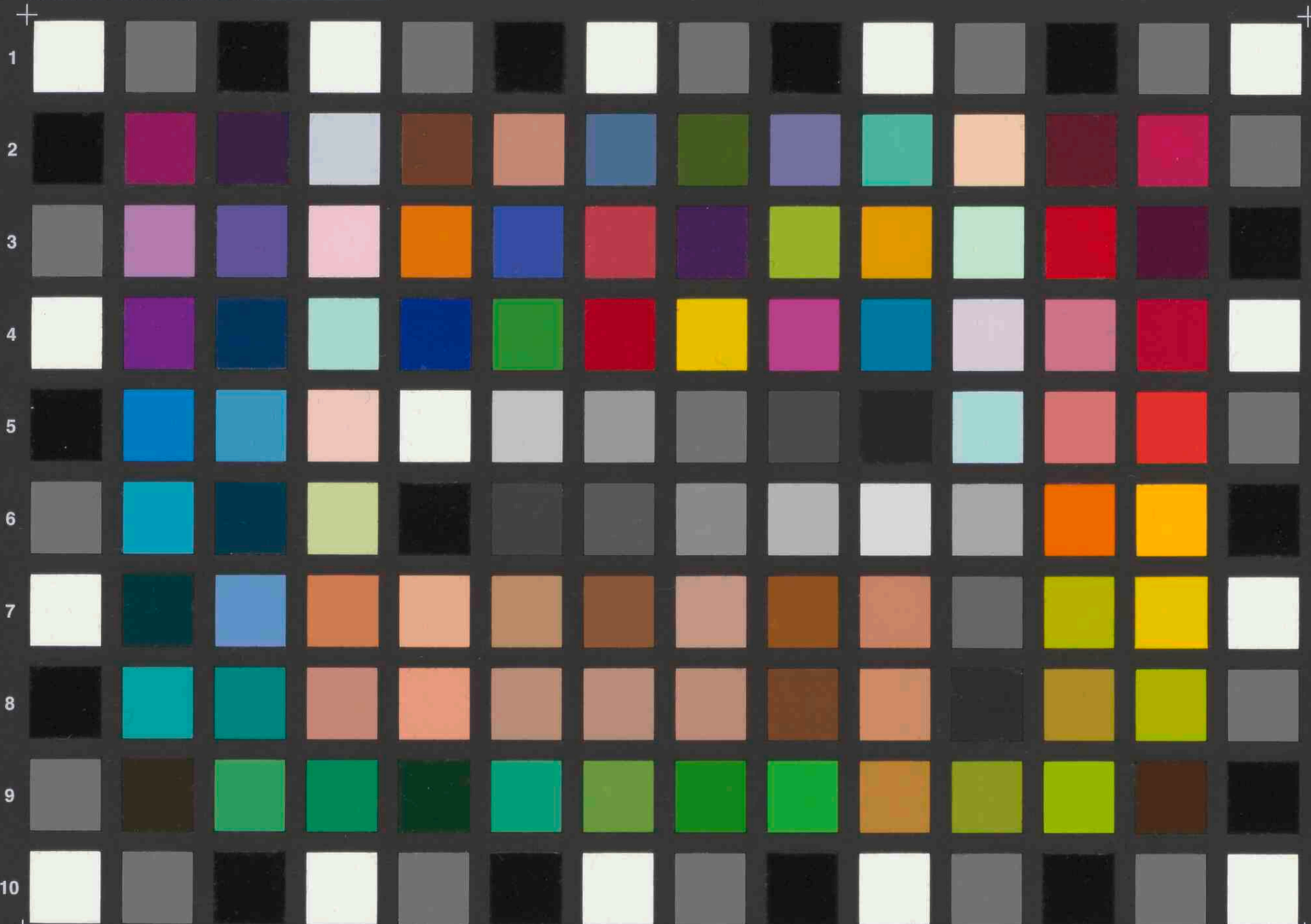

On mad Em am

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

x-rite

0 1 2 3 4 5 6 mm